

MAURICE DENUZIÈRE

LOUISIANA

Maurice Denuzière

Louisiana

Coperta: Anamaria Smigelschi

Maurice Denuzière

Louisiana

saga louisianeză

roman

Traducere de
Mioara şi Sorin Apolzan

Cartea Românească

1995

ISBN 973-23-0456-1

În loc de introducere

Celei de-a nouăsprezecea versiuni a Louisianei, publicată de-acum în lumea întreagă, i se adaugă astăzi aceea în limba română. Pentru mine, ca scriitor, e o satisfacție cu atît mai vie, cu cît românii care citesc îndeobște în franceză doresc ca romanul meu să devină într-o zi accesibil compatrioților lor. Inițiativa aceasta i se datorează lui Lucian Boia, profesor la Universitatea din București, ale cărui lucrări sunt cunoscute și apreciate de intelectualii francezi. Îi mulțumesc și pe această cale.

Începînd scrierea a ceea ce astăzi se numește saga louisianeză — cinci romane, un îndrumar, un album, o povestire istorică, o carte de bucate, redactată de soția mea împreună cu o personalitate louisianeză de origine elvețiană, apoi un ghid al plantațiilor publicat la Baton Rouge — ambiția mea era să povestesc istoria unei vechi colonii franceze, uitată de patria colonizatoare.

Formula romanului istoric s-a impus de la sine, căci ea îți permite să te raportezi la evenimentele trecutului cu exactitatea și obiectivitatea îngăduite de perspectiva timpului. Ea înlesnește de asemenea, prezentarea unui tablou al evoluției politicii, economiei, obiceiurilor și moravurilor unei țări. Ea face să retrăiască în „suc propriu“ — cum spun anticarii — o societate dispărută, pe baza unor informații, referințe și cifre verificabile. Ficțiunea — sau mai curînd Romance-ul, cum prefera să-i spună Joseph Conrad — îi adaugă pulsația vieții cu tot ce înseamnă ea — bucurie, tristețe, surpriză,

comic, deziluzie, în toate timpurile și pentru fiecare om, în timp ce istoria contemporană, precum un fluviu nepăsător, își urmează cursul, pecetluind în mii de feluri destinul oamenilor, al generațiilor, al popoarelor.

Doresc cititorului român să afle în aceste pagini un prilej să se instruiască, să se amuze și să viseze.

Maurice Denuzière
Paris, mai 1993

Avertisment

Această carte este un roman, gen literar în care sunt încadrate de obicei operele de ficţiune. Aici ficţiunea se împleteşte strîns cu realitatea istorică, după cum personajele imaginare stau alături de altele, care au trăit în epoca de aur a Sudului.

Dacă din întîmplare, un cititor rătăcitor şi curios urcă în sus pe Mississippi pînă la Pointe-Coupée, el va zări poate, la capătul unei alei de stejari seculari, un vechi şi misterios conac. În acest decor, şi mai ales la ceasul cînd se serveşte ceaiul de sasafras, îşi face apariţia fantoma melancolică a Virginiei, a cărei poveste iată-o.

„Fluviul este asemeni zbuciumului meu:
Curge şi nu se opreşte nicicînd".

Guillaume Apollinaire

Prima epocă

Oamenii şi lucrurile

Capitolul I

La vremea cînd aristocraţia bumbacului guverna în Sudul Statelor Unite, pălăria de panama era un accesoriu obişnuit în ţinuta unui Cavaler.

Clarence Dandrige, un tînăr înalt, îmbrăcat într-o redingotă de flanelă bej, cu marginile rotunjite şi pe dedesubt cu o vestă de mătase maron, arăta splendid în dimineaţa aceea de 10 mai 1830, în timp ce trecea pe strada Bourbon din Nouvelle-Orléans.

La fiecare douăzeci de paşi îşi ridica pălăria de pai fin cu boruri largi, cu un gest cînd amplu şi rotunjit, cînd scurt şi dezinvolt, dozîndu-şi cu stricteţe mişcarea în funcţie de preţuirea acordată persoanei pe care o saluta.

La ieşirea din hotelul „Saint-Charles", unde-şi petrecuse noaptea, îl zări mai întîi, la colţul străzii Iberville, pe domnul Hopkins, un plantator din Plaquemines, un tip jovial, cu respiraţia gîfîită, cam tuflit după o seară petrecută la cabaret. Ceva mai departe, în faţa localului „Absinthe House", colţ cu strada Bienville, răspunse fără

plăcere salutului lui Felix de Armas, un cunoscut misit, care se ducea să liciteze niscaiva baloturi de bumbac „ruginit" sau vreo pereche de sclavi. Pe cînd se pregătea să traverseze strada Saint-Louis, îl remarcă plin de curtenie pe domnul Briggs, negustor şi speculant, asociatul domnului Hermann, ce mergea cu capul plecat, absorbit cu siguranţă de evaluarea vreunui beneficiu.

În fine, angajîndu-se pe strada Toulouse, se încrucişă cu un consilier de la catedrală, un fel de buldog pretenţios şi pîntecos, în faţa căruia îşi scoase pălăria plin de emfază.

Între timp, domnul Dandrige se mai descoperise cu vioiciune şi de mai multe ori la trecerea unor tinere şi graţioase femei, gazele înveşmîntate în tafta sau muselină, ce-şi înclinau umbreluţele albe, cu mîner de fildeş, nu atît pentru a se feri de razele soarelui, cît pentru a evita privirile celor pe care nu voiau să-i vadă.

Pentru Clarence Dandrige umbrelele se ridicau într-o manieră încurajatoare. Fără a fi el însuşi proprietarul unei mari plantaţii, aparţinea totuşi unei clase sociale, inexistentă în altă parte a Uniunii, pe care yankeii din Nord — bădărani şi democraţi — o numeau „tiranii bumbacului".

În plus, lumea bună louisianeză ştia despre el că e un bărbat sobru, curtenitor, bun dansator şi... celibatar.

Aşa că doamnele şi domnişoarele din Nouvelle-Orléans apreciau ridicarea pălăriei Cavalerului — titlu dat pe atunci gentilomilor din Sud — ca pe un omagiu deloc neglijabil.

Raritatea apariţiilor domnului Dandrige şi ignoranţa celor mai de vază saloane din oraş în privinţa vieţii sale particulare, excitînd curiozitatea unora care n-aveau altă treabă, făceau şi mai atrăgătoare întîlnirile cu acest bărbat chipeş, cu o reputaţie misterioasă.

Uneori, cu uşurinţa conferită de o bună educaţie, schimba semne amicale cu perechi din trăsuri trase de cai englezeşti, puternici şi bine întreţinuţi, ale căror copite tropăiau pe pavajul încă nou al străzii. La trecerea domnului Roman, considerat a fi viitorul guvernator al Louisianei, îşi ridică panamaua cu un gest înalt.

După ce în 1826 străzile principale ale oraşului în plină prosperitate fuseseră acoperite cu dale importate din Belgia şi mărginite cu trotuare largi, în lungul cărora, în sezonul cald, se trimitea pe canale apă din Mississippi pentru a răcori aerul, era o adevărată plăcere să te plimbi, primăvara, pe arterele animate. Clarence le ştia de pe vremea cînd erau pline de noroi sau de un praf fin, murdărind cizmele de lac şi pătrunzînd pînă în tabacherele aflate în fundul buzunarelor de la vestă.

În dimineaţa aceea, starea de bine a lui Clarence Dandrige se datora, în bună măsură, satisfacţiei americanului de la ţară, constatînd expansiunea vieţii urbane în jurul unui port ce concura New York-ul prin circulaţia navelor şi volumul afacerilor încheiate.

Mai mult de cinci sute de magazine, patru sute de localuri şi cabarete fuseseră deschise de-a lungul străzilor tăiate în unghi drept, trasate după vechiul plan al lui Leblond de la Tour, inginer al Regelui, trimis în colonie în 1723. Parcurgînd străzile Bourbon, Chartre şi Royale, paralele cu fluviul, sau străzile Bienville, Conty, Toulouse şi Saint-Pierre, perpendiculare pe ele, te convingeai uşor de puterea şi bogăţia Sudului.

Cartiere întregi, unde cu cinci ani în urmă nu existau decît terenuri mlăştinoase sau case mizere de lemn, construite anarhic, cu faţade disparate şi acoperişuri scorojite de vînturi şi ploi, fură înţesate, în scurt timp, de clădiri frumoase de cărămidă. Că erau edificii publice, magazine sau locuinţe — toate dovedeau avîntul insolent al comerţului. Constructorii se lăsaseră în voia propriului gust. Era vădită influenţa arhitecturii greceşti în galeriile cu coloane, amintirea dominaţiei spaniole în mulţimea balcoanelor înflorit lucrate, în lemn şi fier forjat, în prezenţa curţilor interioare răcoroase, oaze de verdeaţă, unde susurau uneori fîntîni arteziene. Mai putea fi recunoscut gustul francez în sobrietatea cîtorva faţade străpunse de ferestre mari şi de uşi albe — toate stilurile fiind adaptate şi, hai să zicem pînă la capăt, pervertite de ţîfna colonială şi de fidelitatea relativă a amintirilor proprietarilor, care ţineau ca reuşita lor şi nobleţea obîrşiei să fie văzute limpede de toată lumea.

Marele dig ce proteja oraşul de revărsările fluviului se întindea acum pe o suprafaţă apreciabilă. El fusese tasat, apoi consolidat cu un strat gros din cochilii furnizate din plin de lacul Pontchartrain. Pe această espalanadă de pămînt bătut începeau să se construiască clădiri lungi de piatră cu arcade, despre care se spunea că vor atinge înălţimea fabuloasă de cinci etaje.

Dacă un călător din 1830 ar fi comparat imaginea oraşului pictat în 1820 de Garneray cu panorama ce i se oferea acum de pe fluviu, ar fi crezut că se află în faţa unui alt oraş, a unui port necunoscut. Puţin cîte puţin, pînza ceda locul aburilor. Corăbiile cu trei catarge, goeletele, bricurile — „alergătorii oceanelor“ — trebuiau să accepte vecinătatea vapoarelor fluviale care — tîrîndu-se pe apă, propulsate de mişcarea roţilor şi scuipînd din coşurile uriaşe, îmbrăcate în aramă, cenuşa copacilor devoraţi în cuptoarele lor — se înşirau la chei ca mărgelele.

Bătrînul Mississippi deversa în cotul amplu al braţului său, unde era amplasat oraşul — de unde şi numele său dat de americani — „Crescent City“, toate produsele strînse în lungul cursului său sinuos. La acestea se adăugau încărcăturile venite pe Ohio şi Missouri, vasalii săi naturali, pe care le ducea pînă la vărsarea în ocean, unde Lumea Veche venea să se aprovizioneze. În acelaşi fel, fluviul şi afluenţii săi readuceau spre ţinuturile din amonte, spre statele lipsite de porturi, tot ceea ce Europa expedia către această Americă agrară, pe care o învăţase totul: libertatea, agricultura şi comerţul.

Pe cheiurile aglomerate de trăsuri conduse de sclavi erau îngrămădite de-a valma baloturi umflate de bumbac, din care zburau fulgi albi, pastă de indigo din deltă, melasă şi zahăr din Louisiana şi Alabama, făină de grîu de Illinois, butoiaşe cu carne de vacă uscată din ţinuturile din Arkansas, butoaie cu carne de porc sărată şi somoni de Missouri în cutii triunghiulare, cîntărind treizeci de kilograme. Mii de butoaie de tutun erau aranjate cu grijă: „foi“ de Virginia, „dulce“ de Natchitoches, amestec de Maryland şi încă alte baloturi cu piei de castor, de urs, de capră, reziduuri rău mirositoare care, nedemne de vapoarele cu pasageri, veneau din Kentucky pe plute de buşteni acoperite cu prelată, vîndute apoi odată cu încărcătura.

În mijlocul acestui furnicar de mărfuri, negustorii, funcţionarii de la poştă şi agenţii comerciali, îmbrăcaţi în redingotă, cu vestă de nankin, cămaşă cu jabou şi pălărie de mătase, se străduiau, împreună cu ajutoarele lor, să identifice coletele debarcate de pe bricurile ancorate în mijlocul fluviului. Sosite de la Havre, Bordeaux, Londra, Liverpool sau Lisabona, navele acestea aduceau tot ceea ce manufacturile şi meseriaşii din Europa fabricau mai frumos, tot ceea ce alte ţinuturi, mai puţin rustice, produceau mai bun.

Butoaiele cu vin de Madera şi de Bordeaux stăteau alături de lăzile cu sticle conţinînd soiuri celebre. Pe ele se putea citi: Château-Margaux, Sauternes, Muscat de Frontigan, iar pe alte butoiaşe: Whisky vechi de Konongahela, Absinthe, Julien, Médoc, Moselle. Mai erau încă mobile, cabrioletele, pachete cu cărţi. Vameşii îşi vîrau nasul peste tot, miroseau vinul, taxau rachiul care nu putea fi importat decît în butoiaşe de 80 de galoane, numărau cutiile muzicale, şeile englezeşti, încălţămintea fină, porţelanurile de Limoges şi de Wedgwood, sulurile de mătase, de caşmir, ţesăturile pluşate de bumbac, mănuşile, cîrnaţii de Lyon, puştile cu două ţevi, broaştele pentru uşi, pendulele, sobele de faianţă de Lorraine şi nu uitau nici borcanele cu căpşuni zaharisite. Tot ceea ce oamenii rafinaţi îşi puteau dori să aibă ca hrană, ca îmbrăcăminte, ca încălţăminte, ca să se lupte sau să se distreze se găsea aici, justificînd abia după un secol, visul

lui John Law, directorul unei „Companii a Indiilor Occidentale“, care nu făcuse furori.

Ritmul afacerilor era infernal din cauza acestor îmbogăţiţi dornici de lux, care se întreceau unii pe alţii în a goli magazinele din strada Royale, imediat ce sosirea vaselor era anunţată în coloanele ziarelor L'Abeille şi Courrier de la Louisiane.

Celor şapte bănci din oraş li se adăugaseră alte trei, dintre care una cu un capital de şaptezeci de milioane de franci. Bancherii luau o dobîndă de 6% pentru împrumuturile pe trei luni şi 7-8% pentru cele pe termen lung. Schimbau dolarul, pe care luisianezii se încăpăţînau să-l numească piastru, cu 5,85 franci. Deşi dobînda legală fusese fixată la 7%, nici un cămătar n-o respecta şi posesorii de capital obţineau cu uşurinţă un cîştig de 20%. „Cumpărînd bine în Europa, spunea domnul Potinet, negustorul de articole de fierărie, poţi avea un beneficiu de 15%“.

În mulţime se îmbulzeau marinarii gata să se îmbarce sub privirea neliniştită a căpitanilor, căci dezertările se înmulţiseră. Prosperitatea capitalei Sudului îi fascina pe oamenii fără căpătîi, care, în euforia alcoolului sau în pălăvrăgeala unui contrabandist, credeau că norocul e la îndemîna oricui. Ceres, un vas cu trei catarge, încărcat de bumbac, pleca la Bordeaux; bricul Tristan se pregătea pentru Nantes; goeleta Catherine ridica ancora pentru Londra. Fanioanele de plecare, cu pătrate albe pe fond bleu, se înălţau pe catarg alături de culorile naţionale ale vaselor, de steagul Uniunii, cu stele şi dungi, şi uneori de o emblemă proprie negoţului louisianez, cît se poate de elocventă: vulturul american, ridicînd o panglică spre cer, cu inscripţia profesiei de credinţă a oraşului, *Under my wings, everything prospers.*[x]

Se vorbeau engleza, franceza, spaniola, creola şi îţi dădeai seama, din tonul conversaţiilor şi graba încheierii tranzacţiilor, că oraşul acesta de pe malul marelui bulevard Mississippi nu se gîndea decît la bani şi la plăcerile pe care ţi le puteau procura cu ei, în timp ce „bădăranii“, exemplarele cele mau reuşite ale rasei negre, viguroşi şi superbi, încărcau şi descărcau vasele, gata întotdeauna să facă un efort suplimentar pentru cîţiva bănuţi, strecuraţi discret de vreun armator grăbit. Acesta era oraşul născut din voinţa oamenilor în chiar locul unde, în martie 1699, Pierre Le Moyne d'Iberville şi fratele său, Jean-Baptiste Le Moyne de Bienville, „părinţii fondatori“, împlîntaseră o cruce şi marcaseră copacii, locul părîndu-li-se prielnic întemeierii unei aşezări.

---

[x] „Sub aripile mele, totul prosperă“ *(n.a.)*

Clarence Dandrige nu se arăta decît rar în Nouvelle-Orléans şi asta pentru că marchizul de Damvilliers, mai mult prietenul decît stăpînul său, pe lîngă care îndeplinise o funcţie greu de definit — secretar, consilier juridic, administrator, — era oricînd dispus să ia primul vapor pentru a veni în oraş de la plantaţia sa de la Pointe-Coupée. Să regleze un litigiu referitor la o livrare de bumbac, să viziteze un bancher, să se informeze despre cursul zahărului, al indigoului sau al grîului indian — pe care francezii evoluaţi îl numeau porumb — toate erau, pentru stăpînul de la Bagatelle, pretexte la fel de bune pentru o escapadă de o săptămînă.

Dar, în acea zi de 10 mai 1830, prezenţa lui Clarence Dandrige la Nouvelle-Orléans se datora unui motiv special: sosirea la bordul unui pachebot din Havre a finei marchizului, Virginie Trégan, rămasă orfană de cîteva luni. Dacă marchiza, născută Dorotée Lepas, n-ar fi murit cu trei săptămîni în urmă de febră galbenă, în patul cel mare, unde din 1720 încoace toate femeile din familie concepeau şi aduceau pe lume copii, înainte de a-şi da duhul tot acolo, pentru naşul Virginiei ar fi fost o datorie şi o plăcere să se afle pe cheiul Saint-Pierre pentru a o întîmpina pe tînăra fată. Însărcinat să îndeplinească acest oficiu şi păstrînd despre Virginie doar amintirea unei ştrengăriţe oricînd gata să se bosumfle, Clarence trebuia să-i anunţe acesteia doliul recent din familia Damvilliers aşa cum îl rugase marchizul. Venită să preia moştenirea tatălui ei, Guillaume Trégan, Virginie urma să prezinte ea mai întîi condoleanţele naşului său.

Perspectiva acestei corvezi nu-l tulbura peste măsură pe intendentul de la Bagatelle. Dacă de marchiz îl lega o afecţiune reală şi virilă, rar exprimată prin cuvinte, căci acesta îl ajutase în împrejurări dureroase şi umilitoare pentru un adolescent, moartea marchizei nu-l afectase deloc. Fiinţă ştearsă, morocănoasă şi bolnăvicioasă, între data căsătoriei şi cea a morţii, nu locuise decît cîteva luni la Bagatelle. Nesuportînd clima din Louisiana, stătea mai mult în Virginia, unde tatăl ei era proprietarul celei mai mari plantaţii din Stat. Marchiza plecase pe ultimul drum la fel de discret precum trăise, punîndu-şi sufletul în ordine, aşa cum făcuse şi cu lucrurile sale. Această femeie stearpă nu lăsase nici o amintire într-o casă unde se comportase întotdeauna ca o musafiră ocazională.

Cît despre Virginie, care părăsise Pointe-Coupée în 1825, la treisprezece ani, ca să-şi facă educaţia la Paris, la călugăriţele ursuline, ea n-avea cum să păstreze decît o imagine vagă despre naşa ei. Mai ales că, neputînd avea copii, marchiza nici nu suporta hărmălaia lor şi n-o invita decît rareori pe fetiţa căreia — îşi amintea Clarence — la Bagatelle nu-i plăcea decît să se joace în preajma

hulubăriilor construite de primul marchiz la cîţiva paşi de marea alee de stejari.

De la moartea soţiei sale, Adrien de Damvilliers, un bărbat placid, îşi reluase obiceiurile de celibatar şi întîlnirile de seară cu intendentul său, pe veranda de la primul etaj al bătrînei case, unde-şi beau punciul de fructe, instalaţi comod în balansoare, obiecte atît de specifice Sudului cultivatorilor de bumbac.

Fumîndu-şi ţigările de foi, cei doi bărbaţi discutau la întîmplare despre necazurile zilnice ale unei plantaţii cu peste patru sute de sclavi, apreciau consecinţele secetei asupra recoltei sau vorbeau despre cai. Politica nu ocupa prea mult loc în conversaţiile lor. În ziarele ce soseau la plantaţie cu întîrziere de aproape o săptămînă, marchizul urmărea doar noutăţile referitoare la agricultură sau la negoţ. Uneori rămîneau pînă la căderea nopţii, privind în clarul de lună zorul liliecilor agăţaţi în vîscul ce urca pe crengile stejarilor imenşi, a căror coroană ascundea vederii cotul fluviului.

„Sosirea Virginei va schimba poate ceva din aceste tabieturi", gîndi Clarence Dandrige, cînd, brusc, o umbrelă se ridică în faţa lui, precum capacul unei bomboniere. De sub ea apăru în plin soare figura rotundă şi uşor îmbujorată a doamnei d'Arcy. Sub şuviţele negre, bine întinse, soţia vice-consulului Franţei avea o privire vioaie, iar jaboul de dantelă, ce masca un decolteu îndrăzneţ, palpita în ritmul respiraţiei precipitate din cauza emoţiei.

Pentru această femeie micuţă, încîntătoare şi plinuţă, mereu antrenată în opere de binefacere, era o adevărată mană cerească ca să-l întîlnească în felul acesta pe intendentul de la Bagatelle.

„Domnule Dandrige, spuse ea, lungind silabele, ce noroc să vă întîlnesc! O să participaţi, nu-i aşa, la subscripţia deschisă de francezii din oraş pentru construirea unui colegiu? Am şi format un comitet. Am strîns deja trei sute de mii de franci."

„Bineînţeles, doamnă, o să vă trimit şi eu ceva..."

„Pentru că, nu-i aşa... reluă doamna d'Arcy, ţinînd să-şi justifice solicitarea, mama dumneavoastră era franţuzoaică şi, dacă aţi avea copii — ceea ce se va întîmpla într-o zi —, aţi înţelege dificultăţile noastre. Deocamdată trebuie să-i trimitem la colegiile din Nord, de unde adeseori se întorc înstrăinaţi de familie, de limba, de obiceiurile noastre... Soţul meu a şi făcut un raport despre asta contelui de Pourtalès, ministrul de externe, care l-a încurajat, nu-i aşa, să susţină comitetul."

„Şi eu am învăţat într-un colegiu din Nord, spuse surîzător Clarence şi n-am uitat franceza şi nici n-am pierdut afecţiunea pentru locurile astea."

„Dar, nu-i aşa, pentru un tînăr ca dumneata, fiul unui englez şi al unei franţuzoaice, e mai simplu. De fapt, prin naştere ţineţi de două naţii, nu-i aşa?"

„Sunt american, doamnă, pur şi simplu american, vă asigur, totuşi foarte ataşat de tradiţiile şi de limba franceză, fără de care Louisiana n-ar fi ceea ce e. Aşa că, fiţi fără grijă, o să particip cu plăcere, pe cît îmi va sta în putinţă, la fondarea colegiului dumneavoastră."

Doamna d'Arcy descoperi în clipa aceea că nu ştia nimic despre averea domnului Dandrige. Se îmbrăca, e drept cu grijă şi cu gust, dar nu era totuşi decît intendentul unei plantaţii de zece mii de acri[x].

„Iar marchizul de Damvilliers va participa şi el, nu-i aşa? Spuneţi-i două vorbe despre asta. Bunicul lui e considerat unul din fondatorii localităţii Pointe-Coupée, nu-i aşa... cel care a venit aici în 1730."

„În 1720, doamnă. Regele Luis XV l-a încurajat să vină aici."

„Atunci e clar, nu-i aşa, c-o să ne ajute! Poate ar trebui să-l includem în comitetul nostru?"

„În orice caz, o să-l informez", încercă Dandrige să încheie discuţia, făcînd un pas lateral.

Dar doamna d'Arcy, atît de mîndră să fie văzută într-o discuţie prelungită cu intendentul, n-avea de gînd să-şi lase amabila pradă atît de repede, deşi acesta, cu mîinile încrucişate la spate, îşi agita uşor pălăria, semn evident şi discret de nerăbdare.

„Ştiţi că Isaïe, care a eşuat în martie la gura fluviului, a intrat, în sfîrşit, în port? Am la bord cîteva mobile pe care n-aş fi crezut c-o să le mai văd vreodată."

Simţindu-se ameninţat de o avalanşă de amănunte gospodăreşti, Clarence Dandrige se hotărî să forţeze lucrurile:

„Mă bucur pentru dumneavoastră, doamnă, dar vă rog să mă scuzaţi, am o întîlnire..."

„Duceţi-vă, domnule Dandrige, spuse soţia vice-consulului cu resemnare, nu vă reţin mai mult... dar, vă rog, nu mă uitaţi cu colegiul!"

Asigurînd-o încă o dată de concursul său, intendentul de la Bagatelle îşi văzu de drum, cu pasul unui om care are o ţintă precisă.

Umbrela se aplecă spre faţa încîntată a doamnei d'Arcy, care se îndepărtă în foşnet de mătăsuri. „Nu poate da mai puţin de o sută de piaştri, estimă ea, iar marchizul, pe puţin o mie. Nu mi-am pierdut degeaba dimineaţa." Apoi o zări ieşind dintr-un magazin cu noutăţi pe doamna Lalaurie, despre care se spunea că are bizara plăcere să-şi biciuiască sclavii de ambele sexe. Şi solicitatoarea decise pe loc să-i

---

[x] Zece mii de acri echivalează aproximativ cu 4000 hectare *(n.a.)*

şterpelească acestei creole arogante, soţia unui medic bogat, o sumă pentru colegiul „său". În timp ce cele două femei începeau, în umbra unui balcon, o conversaţie ce risca să fie lungă, Clarence Dandrige se îndreptă spre biroul portului. Află aici că Charles-Caroll va fi la chei abia către sfîrşitul după-amiezii. Vaporul trecea drept unul dintre cele mai luxoase pacheboturi ale domnului Patterson, fostul socru al lui Jérôme Bonaparte. Cabinele aveau, după cum se spunea, lambriuri de acaju masiv, încrustate cu alte esenţe rare. Postul de la Balise — punct avansat la sud-est al gurii fluviului Mississippi, unde urca la bord pilotul fluvial pentru a conduce vasele spre Nouvelle-Orléans — tocmai anunţa printr-o şalupă sosirea navei. Clarence Dandrige îşi făcu socoteala că are în faţă o zi întreagă, căci cunoştea riscurile navigaţiei printre bancurile de nisip şi încetineala formalităţilor administrative, într-o ţară în care fiecare vas era bănuit că aduce febra galbenă sau că face contrabandă cu rachiu. Orice ambarcaţiune ce urca pe fluviu trebuia să facă haltă în dreptul fortului Saint-Philippe, unde fiecare căpitan mergea personal să prezinte lista de mărfuri. La douăsprezece leghe de această oprire, şi cu două leghe înainte de Détour aux Anglais, opreau a doua oară în dreptul lazaretului, unde primeau la bord pe inspectorul şi pe medicul carantinei. De la epidemia din 1817, funcţionarii aceştia verificau „scrisoarea de sănătate" a vaporului şi, la nevoie, examinau pasagerii. Dacă nu descopereau simptome suspecte, eliberau un certificat care trebuia avizat la Nouvelle-Orléans. Inspecţia sanitară costa zece piaştri pentru un vas cu trei catarge şi şase, pentru un bric-goeletă. A treia oprire se făcea la postul vamal de la Détour aux Anglais, unde funcţionarii domnului Collecteur percepeau taxele vamale.

Toate aceste controale nu decurgeau fără contestaţii, verificări meschine, schimburi de politeţuri, şantaje discrete şi bacşişuri. După ce înfruntaseră vremea rea şi scăpaseră de noii piraţi mexicani, căpitanii luau ca pe o ultimă încercare trecerea frontierei americane. Aşa că, acostînd, îi dădeau cu dragă inimă cei cinci piaştri căpitanului portului, care mai percepea încă, pentru municipalitate, taxa de acostare.

Astfel organizată, administraţia portuară complica mult navigaţia într-un punct pe unde în fiecare an treceau peste două mii de nave comerciale. Ca să evite ambuteiajul, autorităţile oraşului, pentru care interesul comercianţilor era mai presus de orice, desfiinţaseră fără tragere de inimă carantina, declarată de primar „ineficace, iluzorie, greoaie şi dăunătoare comerţului".

Clarence Dandrige, iritat de toată această birocraţie, se felicita că avusese ideea să rezerve pentru aceeaşi seară două cabine pe Prince-

du-Delta, cel mai nou pachebot fluvial, care avea să-l ducă în trei zile, împreună cu domnişoara Trégan la Pointe-Coupée. Virginie, se gîndea Clarence, nu va fi decepţionată de acet „ogar al fluviului", în stare să urce contra curentului cu şase mile pe oră şi despre care se afirmă că are „o cocă dublă căptuşită cu aramă, cabine mobilate elegant, un meniu bogat şi de cea mai bună calitate".

Clopotele de la catedrala Saint-Louis băteau ora zece, cînd intră la cizmarul său. Într-un anunţ din L'Abeille, din dimineaţa aceea, aflase că negustorul tocmai primise „piele de viţel lăcuită, lustruită şi marochin de culoare roşie, albastră şi galben-pai". Avea de gînd să-şi comande pantofi, dar voia mai ales să-l vadă pe Mathias, un sclav de pe plantaţie, foarte priceput la croit şi cusut pielea, motiv pentru care spera să-i obţină eliberarea. Plasat la domnul Stuard, cizmarul cel mai bun din oraş, fostul tăietor de trestie de zahăr îşi uitase puţin condiţia de sclav, căci îi aducea proprietarului său, marchizul de Damvilliers, o sută şaizeci de franci pe lună, vărsaţi cu regularitate de negustor. Un sclav bun de pe plantaţie costa şase-şapte mii de franci. Plasamentul făcut de marchiz era deci rentabil într-o vreme cînd un funcţionar de bancă încasa două sute de franci pe lună, iar chintalul de bumbac de calitatea întîi se plătea cu nouă pînă la unsprezece dolari.

La intrarea domnului Dandrige, Mathias îşi lăsă lucrul şi se ridică, surîzînd cu toţi dinţii lui albi pe faţa transpirată.

„Domnu' Dand'ige, de mult nu v-am mai văzut în oraş! Cum e anu' ăsta trestia şi bumbacu' lu' doamna Damvillé?"

Clarence îi spuse de moartea acesteia şi Mathias se simţi obligat să ia un aer îndurerat, deşi n-o văzuse decît o dată sau de două ori pe soţia marchizului. Jenat de această înduioşare la comandă, ce-i amintea de supunerea temătoare a sclavului, intendentul de la Bagatelle se grăbi să schimbe subiectul şi ceru să vadă eşantioanele de lac.

„Acu', acu', se grăbi Mathias, ştergîndu-şi de şorţ mîinile puternice, acoperite cu păr şi crestate de aţa groasă. Domnu' Stua' o să vină, da' v-arăt io ce-a venit cu vaporu'..."

„Un moment! se auzi o voce puternică, la celălalt capăt al magazinului. Îmi imaginez că domnul nu e mai grăbit decît mine; acum era rîndul meu!... Dar cred că o să mai rămînă destul şi pentru un vechil..."

Mathias se opri înspăimîntat şi se întoarse spre Clarence cu o privire umilă şi prietenoasă. Domnul Dandrige, care venind din plin soare nu remarcase în umbra dughenei un cuplu de clienţi, îşi scoase pălăria şi se întoarse spre bărbatul care vorbise. Sezizase ironia din tonul personajului, iar sfîrşitul frazei, punctat de un mic rîs, îi

relevase prezenţa unei femei. Îl identifică pe bărbat: un armator de origine spaniolă, ai cărui părinţi veniseră la Nouvelle-Orléans odată cu primul guvernator al Majestăţii sale catolice, Antonio de Ulloa, cel care-şi pierduse creditul hotărînd ca în 1767 toţi colonoştii să bea vin de Catalonia în locul celui de Bordeaux! Masiv şi rotofei, cu favoriţi lungi, negri, cu un jabou de dantelă, revărsat din vesta de nankin, armatorul era o prezenţă impunătoare. Deşi se specializase doar în exportul de oase, coarne de bou, de elan şi de capră, pe care le trimitea la Marsilia, averea sa se spunea că era frumoasă.

„N-o să întrerup alegerea doamnei, spuse Dandrige, înclinîndu-se exagerat. Am tot timpul, domnule Ramirez!"

„E foarte bine, răspunse acesta, puteţi să vorbiţi între timp cu negrul, căci mai durează pînă alegem panṭofii!"

Femeia rîse din nou, ca şi cum tonul autoritar al însoţitorului ei merita acest omagiu, apoi se ridică în vîrful picioarelor şi îi şopti la ureche o frază în spaniolă. La rîndul lui, bărbatul rîse gros. Mathias îl privea pe Dandrige ridicîndu-şi zîmbitor sprîncenele.

„Pînă atunci, arată-mi şireturile", îi spuse el negrului, fără a mai băga în seamă cuplul. Tocmai în clipa aceea domnul Ramirez îi spunea ceva însoţitoarei sale, fără să-şi atenueze vocea gravă şi sonoră. Clarence nu înţelese decît sfîrşitul frazei:

„...le falta la tercera pierna"[x].

Clarence păli şi împinse cutia cu şireturi spre Mathias. Azvîrlindu-şi pălăria pe bancă, din trei paşi fu în faţa bărbatului.

„Domnule Ramirez, înţeleg spaniola şi, dacă vă spun că sunteţi grosolan în prezenţa unei femei, cred că veţi înţelege franceza!"

Mathias, care nu pricepuse insulta, nu-l mai văzuse niciodată pe domnul Dandrige atît de palid, cu maxilarele încleştate, cu privirea dură, ca aceea a bărbaţilor care să năpusteau asupra sclavilor dezertori, prinşi în pădure.

Ramirez rîse cu poftă.

„Atunci, dovediţi-i acestei fete contrariul..."

O palmă îl făcu pe armator să se clatine şi să-i zboare pălăria peste tejghea. Tînăra femeie scoase un strigăt ascuţit şi se agăţă de braţul însoţitorului ei.

„O să avem un duel", gîndi Mathias, cunoscînd obiceiurile Cavalerilor.

„Martorii mei vor fi în piaţa catedralei într-o oră, spuse domnul Dandrige. Ei se .vor întîlni cu ai dumneavoastră. Ne vom bate cu

---

[x] În spaniolă, literal: „îi lipseşte al treilea picior" *(n.a.)*

spada, la douăsprezece pe terenul de la Saint-Anthony... Căci obişnuiesc să prînzesc la ora unu."

Deşi scena nu durase decît cîteva secunde, provocarea se derulase după tipic. Ramirez îşi smulse din mîinile lui Mathias pălăria pe care negrul o ridicase în grabă de pe jos, parcă pentru a şterge singura urmă a altercaţiei.

„Nu pune labele tale murdare pe ea! urlă spaniolul. Reţin toate bucăţile de marochin galben... De altfel, domnul nu va mai avea nevoie de pantofi..."

Se vedea că arde de nerăbdare să se năpustească asupra lui Clarence şi să-l strîngă de gît pe loc dar, odată ce a fost şi a aceptat provocarea la duel, nu mai putea face altceva decît să aştepte ora douăsprezece pentru a băga sabia în Cavaler.

Îşi luă ostentativ pălăria şi fără să ţină cont de însoţitoarea sa se grăbi să iasă pe uşă. În timp ce intendentul de la Bagatelle era cu ochii pe Ramirez, Mathias, fără ca cineva să observe, pusese deoparte o bucată de piele din cea mai fină.

„Căci am să vă străpung ficatul, domnule intendent, mai spuse Ramirez, şi cu siguranţă nici o doamnă din Nouvelle-Orléans n-o să vă regrete..."

Nimic de pe faţa lui Dandrige nu lăsă să se vadă că el ar fi realizat această nouă insultă, dar îşi strînse pumnii cu atîta putere încît i se albiră încheieturile. Mathias remarcă aceasta.

Cînd vorbi însă, vocea îi era calmă, de parcă ar fi fost vorba de o conversaţie de salon:

„Domnule Ramirez măcar de n-aţi completa cu propriile dumneavoastră oase următoarea încărcătură şi n-aţi servi la producerea negrului de fum pentru francezi!"

Apoi Clarence se întoarse spre tejgheaua unde erau expuse bucăţile de piele şi puse deoparte cîteva pentru două perechi de pantofi. Emoţionat şi aproape tremurînd, negrul deschise în sfîrşit gura:

„Ştiţi, domnu' Dand'ige, e un om rău, o să vă facă rău... mi-e frică..."

Clarence observă atunci o lamă de cuţit în pumnul strîns al sclavului. Îl bătu cu afecţiune pe umăr:

„Nu-ţi fă griji pentru mine, Mathias, fă-mi pantofii pentru Paşti şi, mai ales, nu-ţi risca pielea pentru un alb. Nici un om din ţara asta nu merită s-o faci."

Ieşi din magazin, lăsîndu-l pe cizmar năucit, de parcă o persoană foarte serioasă — de exemplu, un episcop — i-ar fi spus că nu există Dumnezeu.

Duelul — şi mulţi ştiau dar nimeni nu cuteza să spună — era una din cele patru plăgi ale oraşului, celelalte fiind febra galbenă, exploziile cazanelor de pe vapoarele fluviale şi incendiile. Deşi dintre cele patru flagele duelul făcea cele mai puţine victime, el reprezenta totuşi un procent deloc neglijabil la capitolul deceselor provocate. Abuzul de băuturi tari şi soarele înfierbîntau firile belicoase, mereu gata să se bată, ca şi strămoşii lor pionierii, grăbiţi să-şi facă ei înşişi dreptate, la cel mai mic afront.

Nu doar tinerii îşi încrucişau spadele sau schimbau focuri de pistol pentru ochii frumoşi ai vreunei creole sau pentru neînţelegeri în jocul de cărţi. Bărbaţi în toată firea, taţi de familie, buni catolici, senatori, magistraţi, oameni cu greutate şi sus-puşi, nu se dădeau în lături să lanseze sau să accepte o provocare, cînd îşi considerau onoarea lezată. Protocolul provocării contribuia, de altfel, el însuşi, la creşterea numărului acestor întîlniri. Alegerea armelor îi revenea întotdeauna celui care arunca mănuşa, ca răspuns la o injurie gravă; urmau apoi discuţii aprinse, ce depăşeau cota admisă chiar şi la oamenii din Sud. Fiecare se grăbea să-şi provoace adversarul, pentru a avea din capul locului un atú asupra acestuia. Dacă era înalt şi puternic, alegea sabia; dacă aprecia că are o privire mai ageră decît adversarul său, opta pentru pistolet; dacă vîna rîndunica în zbor, se hotăra pentru puşca de vînătoare; dacă era vînător iscusit de căprioare, arma cea mai nimerită era carabina. Într-o ţară unde armele de foc erau la preţ, adepţii spadei erau puţini. Iar dueliştii ocazionali, avînd îndeobşte mai mult forţă decît supleţe, dispreţuiau scrima, considerînd-o depăşită.

Cînd ajunse la Alexandre şi Louis Mertaux, fraţi gemeni, descendenţi din paşnicii acadieni[x], avocaţi cunoscuţi şi buni prieteni, Clarence apucase să stabilească împreună cu domnul Balanger, armurier din strada Chartres, să-i trimită prin comisionar două săbii de Sheffield, la douăsprezece fără zece, la Pré Saint-Anthony, în spatele catedralei.

Porecliţi în oraş Castor şi Pollux, cei doi avocaţi, celibatari melancolici, care îşi petreceau timpul mai mult studiind istoria regilor Franţei decît pledînd în faţa Curţii criminale, voiră mai întîi să ştie în amănunt cum a început scandalul. Numărîndu-se printre puţinii louisianezi cunoscători ai trecutului lui Clarence Dandrige, apreciară fără comentarii seriozitatea insultei aduse prietenului lor.

Clarence îi văzu dînd din cap cu gravitate. Cu mîinile încrucişate, cu coatele sprijinite pe braţele fotoliilor dispuse simetric de o parte şi

---

[x] Populaţie din Acadia, provincie franceză din America de Nord, cedată Angliei prin tratatul de la Utrecht (1713), situată la graniţa dintre SUA şi Canada, *(n.t.)*

de alta a şemineului, sub un portret al lui Louis XVI, salvat chiar de ei înşişi de furia marinarilor francezi, în timpul unui atac asupra legaţiei din Philadelphia în 1793, semănau cu doi cîini bătrîni, credincioşi dar stînjeniţi. Fără să ţină cont de zîmbetul amuzat al lui Clarence, începură să deplîngă, pe un ton lugubru, faptul că o persoană de calitatea lui este adusă în situaţia de a-şi risca viaţa pentru a pune la punct insolenţa unui parvenit.

„Duelul e un obicei dezgustător", suspină Alexandre.

„Un obicei barbar", întări Louis.

„Şi nu-l poţi contesta, reluă primul, fără să treci drept laş şi să-ţi pierzi consideraţia."

„Unde mai pui, făcu al doilea, că practica asta e un fel de asasinat legal."

„S-a întîmplat chiar, spuse Alexandre cu însufleţire, ca un politician ambiţios să-şi doboare rivalul sau..."

„...ca un bărbat să scape de amanta lui sau de un soţ gelos!", completă Louis cu voce joasă.

„Nimeni din societatea noastră nu e la adăpost de acest pericol", spuseră în cor cei doi.

Se făcu o clipă tăcere şi Clarence, gata să rîdă de un duet atît de bine pus la punct, se abţinu să-i întrerupă. Ştia că cei doi jurişti îşi construiau argumentele împotriva duelului în timp ce vorbeau între ei. Se spunea că aveau intenţia să propună un proiect de lege vizînd interzicerea lui.

„Domnule Dandrige, declară în cele din urmă Alexandre - şi Louis aproba dinainte ceea ce avea să spună fratele său -, ce societate e aceea în care legislatorul plecînd de la Senat, administratorul ieşind de la birou, judecătorul coborînd scările tribunalului trebuie să dea socoteală de actele lor în stradă şi să fie mereu gata să-şi apere deciziile cu arma în mînă? "

„ Ştiţi că acum cîteva zile, continuă Louis, trezorierul statului l-a provocat pe grefierul de la o primărie şi că un avocat a ucis un judecător? "

Clarence Dandrige făcu un gest cu mîna, lăsînd să se înţeleagă că e o fatalitate în toate aceste drame.

„ În orice caz, observă Alexandre, ar fi trebuit să alegeţi pistolul"...

„ Cu o ţintă ca aceasta, nici nu încape vorbă, " încuviinţă Louis, cunoscînd statura lui Ramirez".

„ Domnilor, un duel fără spadă n-are nici un haz", replică Dandrige.

Cei doi avocaţi se ridicară suspinînd. Unul privi pendula, celălalt luă pălăriile din cuier. Îi strînseră mîna lui Clarence, propunîndu-i să aştepte în linişte ora adevărului, bînd un pahar de porto în salonul lor. Dar acesta refuză.

„ Trebuie să ai capul limpede cînd te baţi, iar eu am de rezolvat unele afaceri."

Cei trei bărbaţi se despărţiră pe strada însorită, foarte animată la ora aceea a dimineţii, moment de vîrf al afacerilor. Clarence o luă într-o direcţie, fraţii Mertaux în alta.

Aceştia din urmă trebuiau să-i întîlnească la catedrală pe martorii lui Ramirez şi, în drum, să-l prevină pe doctorul Berthollet că înainte de prînz va avea de pansat un rănit sau de închis ochii unui mort.

În ceea ce-l priveşte pe Clarence, el se îndreptă spre restaurantul lui Pat O'Brien, din strada Saint-Pierre, local renumit, unde era un obişnuit al casei. Reţinu o masă pentru ora unu la prînz în patio, lîngă fîntînă, şi-şi comandă creveţi prăjiţi, ouă „ à la hussarde" şi clătite. Master Jones, chelnerul şef, îi propusese un vin de Médoc şi Clarence fu de acord, căci timpul îi presa şi mai avea şi altele de făcut. Pornit către barul lui Maspero, care, ca şi altele, ţinea loc de bursă a bumbacului.

Îl salutară mai mulţi plantatori aflaţi în încăpere; unii citeau ziarele alţii pipăiau eşantioanele, alţii vorbeau cu comisionari avînd mînecile cămăşii suflecate şi vestă de caşmir negru. Sala din spatele barului era un fel de club; aici se făceau mai ales afaceri, dar se şi treceau în revistă cancanurile din oraş. Dacă Clarence i-ar fi anunţat că tocmai se ducea „ sub stejari" — expresie folosită cînd cineva urma să fie spintecat pe terenul de la Saint-Anthony — întreaga societate bună orléaneză ar fi fost informată într-un sfert de oră.Cumpărătorii străini, englezi, francezi şi olandezi,ca şi ţesătorii din Massachusetts, din New Jersey şi din Noua Anglie începuseră să sosească pentru a achiziţiona recoltele nearvunite încă de bancheri de la proprietarii de plantaţii. Dandrige aflǎ că primele cantităţi de bumbac vîndute — din stocurile de anul trecut — se plăteau cu unsprezece cenţi şi trei sferturi livra, ceea ce i se păru rezonabil pentru o marfă de calitate medie.

„Cum e anul ăsta bumbacul la Bagatelle? ", se auzi pe neaşteptate în spatele lui Dandrige vocea unui bărbat mic de statură, rotofei, foarte elegant, care-şi făcea vînt cu pălăria de mătase.

Era domnul Abraham Mosley, un comisionar din Manchester, despre care marchizul de Damvilliers, cunoscîndu-i viclenia în afaceri, afirma că se trage din patriarhul al cărui nume îl purta.

Clarence îl luă pe englez de braţ, îndepărtîndu-l de mesele în jurul cărora comisionarii trăgeau cu urechea ca să prindă ceva din confidenţele făcute de plantatori negustorilor.

„ Să sperăm c-o să fie mai puţine ploi decît anul trecut, domnule Mosley. Pînă acum, lucrurile se prezintă bine; ar trebui să scoatem o mie două sute-o mie trei sute de baloturi...cu care s-ar putea umple un vapor de trei sute şaizeci de tone, ca acela al domnului Quesnel, de exemplu."

Dl. Mosley avu un zîmbet pieziş faţă de această aluzie la concurentul său din Rouen, care anul trecut îi luase de sub nas recolta de la Bagatelle. Francezul oferise un franc şi treizeci şi şase de soli pentru un kilogram de bumbac, în timp ce el, Mosley, se încăpăţînase să nu dea mai mult de un franc treizeci şi patru! Natural, sfîrşise prin a cumpăra un bumbac de o calitate inferioară pentru ţesătorii săi din Liverpool şi din Manchester.

„ Domnule Dandrige, anul ăsta bumbacul dumneavoastră nu va fi dus în Europa de vaporul lui Quesnel, ci de al meu! Puteţi să-i anunţaţi marchizului vizita mea la începutul lui iunie."

Cumpărător competent şi conştiincios, dar în egală măsură iubitor de mîncare aleasă şi, pe deasupra, apreciind confortul domestic, domnului Mosley îi plăcea să-şi viziteze furnizorii la plantaţiile lor. Majoritatea cumpărătorilor străini rămîneau la Nouvelle-Orléans. Îşi petreceau nopţile în cabarete, jucau cărţi, se lăsau jecmăniţi de aventurierii care mişunau în oraş sau tapaţi de curtezanele creole, care le storceau, în cîteva nopţi, destui bani cît să trăiască fără grijă o vară întreagă.

Unii dintre aceşti intermediari, care traversau în fiecare an Antlanticul, aveau tendinţa să-i trateze pe louisianezi ca pe nişte reprezentanţi, în ţările sălbatice şi bîntuite de febra galbenă, ai bogătaşilor din Europa.

Orléanezii, dedaţi cu cosmopolitismul, îi lăsau să vină cu aceste mentalităţi învechite ca pe nişte verişori din provincie, ignorînd progresul, pe care trebuia să te abţii să-i superi dacă voiai să-şi deschidă baierile pungii.

Aşadar, aceşti vizitatori comerciali erau primiţi cu toată consideraţia. Erau răsfăţaţi, li se îngăduia dezmăţul, desfătarea cu plăcerile exotice ale „ coloniei", cum o numeau încă. Unii mai vedeau încă America aşa cum era în picturile lui Gordon, gravurile lui Murray desenele lui Josuha Fry şi Peter Jefferson. Nimeni nu se grăbea să le deschidă ochii. Pentru ei, Louisiana părea încremenită în recunoştinţa unei domnişoare adunate de pe drumuri, care, devenind o ţărancă robustă, nu ştia cum să-i refuze bătrînului tutore

libidinos, favorurile rustice. Într-o dimineaţă, îi erau prezentate cumpărătorului moleşit de climă şi de chefuri eşantioane de flori de bumbac de o albeaţă imaculată, din cale afară de mătăsoase, în virtutea cărora i se vindea, avîndu-se în vedere inevitabilele tocmeli, bumbac „ruginit", depreciat prin contactul cu frunzele ude, căzute pe capsulele deschise. Cîte unii, mai conştiincioşi, cereau să fie desfăcute baloturile, să vadă dacă marfa livrată corespundea cu eşantionul. Fireşte, adesea rămîneau dezamăgiţi.

Domnul Mosley nu făcea parte din categoria oamenilor pe care-i înşeli flatîndu-le vanitatea sau întreţinîndu-le viciile. El trata de la egal la egal cu cetăţenii Americii libere. Aceşti oameni, după ce se debarasaseră de jugul englez, cu ajutorul mai mult sau mai puţin dezinteresat al francezilor, nu mai acceptau să fie trataţi ca nişte colonişti de către negustori, de oriunde ar fi venit aceştia. Într-adevăr, departe de poluarea industrială şi de periferiile leproase ale oraşelor englezeşti, domnului Mosley îi plăcea să regăsească în Louisiana civilizaţia curtenitoare pe care Europa, trecută prin războaie şi revoluţii, o renega puţin cîte puţin. Aprecia felul de viaţă de pe plantaţii. Convenţiile aristocratice care funcţionau încă aici, amalgam fericit de obiceiuri sportive englezeşti şi de gusturi franţuzeşti, de jocuri virile şi de eleganţă, de rusticitate şi de rafinament, se potriveau cu firea sa paşnică. Tenul roz, mîinile grăsuţe, pîntecul proeminent sub vesta gata să plesnească, buza inferioară umedă şi lacomă îl îndreptăţeau să se declare cu sinceritate epicurean. De altfel, nu se jena să privească cu ochi de cunoscător decolteul vecinei de masă, un purcel de lapte pe tavă, fript cu mărul în gură, sau o miniatură de Joseph Boze.

Clarence Dandrige, cunoscîndu-i gusturile, îl încredinţă cu căldură că va fi binevenit, ca întotdeauna, la Bagatelle, unde însă n-o va mai întîlni ca în alţi ani pe marchiză, care fusese înmormîntată cu mai puţin de o lună în urmă, ci va avea ocazia s-o cunoască pe tînăra fină a marchizului.

Domnul Mosley prezentă condoleanţele de rigoare, fără să intre în amănunte. Detesta tot ce-i reamintea că viaţa, viaţa bună şi uşoară, se va sfîrşi într-o zi şi pentru el, Abraham Mosley, ca pentru toţi ceilalţi.

„Mai spuneţi-i marchizului că anul ăsta o să-i ofer un asemenea preţ că n-o să mai fie tentat să cultive trestie de zahăr în locul bumbacului, cum fac mulţi acum în Louisiana."

Dacă Dandrige n-ar fi avut o întîlnire ce nu suferea amînare, ar fi continuat cu interes discuţia despre dezvoltarea agriculturii în delta fluviului. Un om de afaceri străin, bine informat şi inteligent ca Mosley, îi părea mai capabil să aprecieze situaţia cu luciditate decît

orléanezii absorbiţi în permanenţă de cursul dolarului, de rentabilizarea lui pe termen scurt.

Aluzia finală a lui Mosley la trestia de zahăr i-ar fi lansat într-o dezbatere ce ar fi putut dura toată după-amiaza. Ar fi început-o cu ceai glacé, ar fi continuat-o cu absint, ar fi întrerupt-o la ora cînd se bea malaga şi ar fi luat-o de la capăt, după cină, golind sticla de rachiu. Pentru că erau multe de spus despre scăderea cursului bumbacului după speculaţiile nebuneşti din 1825. Acestea provocaseră în foarte scurt timp ruina creditului, diminuarea contului curent al băncilor, urcarea dobînzilor. Acestor evenimente financiare, create artificial de cîţiva speculanţi din Nord, li s-a adăugat un altul, sporind neliniştea plantatorilor.

Producţia din Alabama creştea cu fiecare an, iar bumbacul din La Mobile ce sosea la Nouvelle-Orléans îl concura, ca preţ, pe cel din Louisiana, Mississippi şi Tennessee. „Middlings"-urile din Louisiana rămîneau firele cele mai căutate, dar resimţiseră căderea cursului ce afectase calităţile inferioare. Şi apoi, abundenţa mai multor recolte consecutive contribuise în mod deosebit la atenuarea durităţii competiţiei dintre cumpărătorii yankei şi europeni.

Regele-Bumbac se refăcuse după o boală care-i lăsase totuşi amintiri urîte. Odată criza trecută şi piaţa stabilizată, raţiunea revenise şi cultivatorii nu păstraseră nici o urmă de neîncredere. Poate că într-o zi, bumbacul, precum odinioară, indigoul, va fi dispreţuit, devalorizat şi va putrezi în mii de baloturi prin depozitele din port.

Cei care avuseseră grijă „să nu-şi pună toate ouăle într-un singur coş" şi ale căror proprietăţi se aflau în Louisiana de jos, în zonele umede ale deltei, plantaseră primii trestia de zahăr din soiul numit „rubanée". Soiul era viguros, se înmulţea lesne şi necesita mai puţine îngrijiri şi mai puţină forţă de muncă decît bumbacul. Exploatarea lui devenise foarte rentabilă din 1795, cînd Etienne de Boré găsise o posibilitate de a cristaliza sucul. Peste alţi doi ani devenise posibilă chiar fabricarea melasei la locul recoltării. În scurt timp se înfiinţaseră în Louisiana peste o sută de rafinării, iar statul ajunsese să furnizeze mai mult de o sută de milioane de livre de zahăr pe an, reprezentînd o sursă de venituri pentru mulţi cultivatori şi fabricanţi.

Dar celor din Sud nu le convenea ca yankeii să le exploateze trestia de zahăr, aşa cum făcuseră cu bumbacul. Indiferenţa Sudului faţă de activităţile industriale făcuse ca toate filaturile din Uniune să se afle în Nord, în zona New York-ului şi a Boston-ului. Prelucrînd bumbacul, industriaşii yankei cîştigau patruzeci de cenţi la dolar. Nu puteau accepta ca şi cu zahărul să se întîmple acelaşi lucru. Deşi Sudul dispreţuia atît de mult fabricile, socotind nobilă doar lucrarea

pămîntului, venise momentul să prelucreze ei înşişi roadele muncii lor. Cam asta era tendinţa noii generaţii de oameni de afaceri din Nouvelle-Orléans, de care aristocraţia bumbacului se temea ca de holeră.

„Slavă Domnului că marchizul de Damvilliers are un ataşament atavic faţă de bumbac", gîndea Clarence Dandrige, urcînd strada Chartres spre *Cabildo*[x] şi catedrala Saint-Louis.

Trebuie să recunoaştem că pentru un gentilom din Sud, pentru un Cavaler, nimic nu era mai plăcut ochiului decît un cîmp imens de bumbac în plină floare, cînd capsulele explodează în fulgi de zăpadă, oferindu-se mîinii negre a sclavului ca un fruct fragil. Era cu totul altceva decît un cîmp de trestie de zahăr, cu toate tijele ei flexibile, drepte şi identice!

Apropiindu-se de Pré Saint-Anthony, lui Clarence îi trecu deodată prin minte că s-ar putea să nu mai asiste la următorul cules al bumbacului, nici la altele. Poate că acest Ramirez, despre care nu ştia mai nimic, se va dovedi un adversar dificil. Îl încercă o vagă nelinişte la gîndul că, deşi bun scrimeur, nu mai pusese mîna pe spadă de cîteva luni. Totuşi, nici o clipă nu-şi imagină că ar putea-o întîmpina în aceeaşi seară pe Virginie Trégan cu braţul în eşarfă! Cavaler, în materie de duel prefera situaţiile clare, categorice. Ori învingea, ori era învins!

La a treia bătaie, ce marca ora douăsprezece, fu gata de acţiune. Ramirez aştepta rezemat de trunchiul unui stejar, fumînd o ţigară. Cei patru martori îşi încheiaseră tratativele. Domnul Balanger, armurierul, stătea la distanţă, cu cele două săbii în învelişul lor de piele moale. Clarence îl salută şi se îndreptă spre martorii săi. Fraţii Mertaux, mai întunecaţi ca oricînd, împreună cu reprezentanţii lui Ramirez, delimitaseră deja terenul şi înlăturaseră pietrele mai mari ce ar fi putut provoca paşi greşiţi, regretabili.

Spaniolul îşi luase aerul cuiva obligat să-şi piardă timpul de pomană.

Domnul Balanger fu invitat să prezinte săbiile. Louis Mertaux, numit directorul luptei, le atrase atenţia dueliştilor — urmînd cu scrupulozitate ceremonialul francez — că lamele erau „netede, drepte, triunghiulare, fără defect şi egale ca lungime". Apoi martorii, doi cîte doi, schimbară cîteva cuvinte cu adversarul celui pe care-l asistau. În timp ce combatanţii îşi scoteau redingota, pălăria, vesta şi cravata, îşi făcu apariţia în marş forţat doctorul Berthollet, cu trusa într-o mînă şi cu cilindrul său jerpelit în cealaltă.

---

[x] În spaniolă, clădirea primăriei *(n.t.)*

„Sunt la al treilea duel în săptămîna asta, dar pînă acum nimeni n-a avut nevoie de îngrijirile mele. Pentru morţi e mai bun un tîmplar decît un medic!“

Alexandre Mertaux mormăi dezaprobator, dar geamănul său îi invitase deja pe Clarence şi Ramirez să-şi ocupe poziţiile. Spaniolul pretinse să-şi termine ţigara, ceea ce martorii refuzaseră în unanimitate. Ramirez întinse atunci ţigara din tutun fin de Natchitoches unuia dintre prieteni, invitîndu-l s-o fumeze pînă la capăt.

„Filfizonul ăsta nu merită să pierzi din cauza lui o ţigară bună“, adăugă el cu umor, arătînd spre adversarul său.

Clarence nu era cîtuşi de puţin vreun slăbănog. Cu umeri largi, şolduri înguste, cu muşchi lungi şi supli, înalt de aproape şase picioare[x], la cei douăzeci şi trei de ani ai săi întruchipa prin statura sa perfectă prototipul Cavalerului. Ramon Ramirez, mai în vîrstă şi mai scund cu cîteva degete, semăna cu un bizon. Fineţea andaluză a strămoşilor săi se regăsea doar în piciorul mic, delicat. Pe jumătate dezbrăcat şi clipind din ochi din cauza unei raze filtrată prin frunzişul stejarilor, Clarence realiză într-o fracţiune de secundă cu cine avea să se lupte. Păros, mare cît un dulap, Ramirez era la fel de bine înfipt pe picioarele sale puternice ca bătrînii arbori de la Pré Saint-Anthony. În pumnul său imens sabia părea la fel de fragilă ca o trestie. Ca să-l abată pe acest om ar fi avut nevoie de o halebradă sau de un iatagan. Văzîndu-i ochii întunecaţi, ascunşi sub sprîncenele negre şi stufoase şi capul cu favoriţi tunşi scurt, aşezat direct pe umeri, ca şi cum Creatorul ar fi vrut să facă economie de un gît, intendentul de la Bagatelle se întrebă dacă va reuşi vreodată să-şi înfigă spada în masa aceea compactă de carne şi muşchi.

Vocea lui Louis Mertaux îl întrerupse din aceste cugetări.

„Domnilor, vă rog, ocupaţi-vă locurile...“

Adăugă, văzîndu-i instalaţi:

„Presupun că ne vom opri la primul semn de rănire...“

„Pînă la ultima suflare...“ ţipă Ramirez, bătînd din picior.

Directorul luptei se făcu că nu băgă în seamă ieşirea acestuia şi evită să se uite spre Clarence. Apoi comandă:

„În gardă, domnilor... Începeţi, domnilor!“

La ultima silabă, Ramon Ramirez se şi încordase pentru atac. Ca un bizon. Făcu trei paşi cu sabia întinsă la capătul braţului ca o lance. Dandrige se eschivă, totuşi nu destul de repede ca să scape cu mîneca

---

[x] Picior — veche măsură de lungime anglo-saxonă, reprezentînd cca 33 cm *(n.t.)*

de la cămaşă întreagă. Martorii auziră zgomotul pînzei sfîrtecate şi Clarence simţi pe biceps răceala oţelului, ca şuierul unui glonte.

Nu se putea spune că spaniolul era un stilist, totuşi părea în stare să-şi înfigă fără eleganţă, pînă la prăsele, spada în orice adversar. Pe Clarence îl trecu un fior, dar, mai rapid decît celălalt, pară cînd Ramirez atacă din nou. Surpriza odată trecută, Dandrige îşi obligă adversarul să respecte regulile luptei. Scrîşnetul metalului ajunse aproape liniştitor la urechile fraţilor Mertaux, pe care primul asalt al negustorului de oase îi lăsase fără glas.

Totuşi, acesta avea atîta forţă încît încrucişarea lamelor producea vibraţii dureroase în antebraţul lui Clarence. El înţelese repede că o demonstraţie de virtuozitate l-ar obosi prea mult, că rezistenţa şi impetuozitatea dezordonată a adversarului său vor hotărî în cele din urmă soarta luptei. Din clipa aceea ştiu ce are de făcut. Fraţii Mertaux, care-l mai asistaseră şi altă dată, înţeleseră imediat acest lucru din felul în care îşi fixa adversarul cu ochii lui de jad. Ca să-şi aducă toţi muşchii în stare optimă de încordare, îl întărîtă o clipă pe spaniol prin mici lovituri sau blocîndu-i atacurile prin simpla mişcare a încheieturii pumnului. De două ori îi şfichiui cotul, ca un profesor pus să corecteze o poziţie greşită, apoi făcu un pas înapoi, coborînd garda.

Bizonul atîta aşteptă. Enervat de privirea de oţel pe care o regăsea mereu în axa feţei sale, iritat mai mult de economia de gesturi pe care o făcea Dandrige decît de tehnica ripostei, el fandă exagerat. Printr-o angajare netă şi rapidă, Clarence blocă sabia spaniolului, care mai făcu un pas, ca şi cum ar fi avut de gînd să-şi doboare adversarul. Dar, mai abil decît la primul atac, Dandrige se eschivă, pivotînd şi lăsîndu-l pe Ramirez să-l depăşească. Cînd acesta se întoarse, soarta îi era pecetluită. Calculîndu-şi exact distanţa şi înainte ca mastodontul să sesizeze mişcarea, el fandă şi cu vîrful lamei îi brăzdă obrazul în diagonală de la pomeţi la bărbie. Apoi, pe aceeaşi traiectorie, spada coborî pe pieptul rănitului pînă în josul pîntecului unde, după o mică ezitare, se înfundă în protuberanţa sexului!

Scoţînd un urlet mai degrabă de furie decît de durere, îşi luă mîna de pe faţa însîngerată, lăsînd la iveală rictusul înspăimîntător al buzelor sale sfîşiate, scăpă sabia şi, cu mîinile încleştate între picioare, se prăbuşi la pămînt.

Cu călcîiele lipite, cu mîna stîngă în şold, cu dreapta sprijinită în mînerul sabiei înfipte în pămînt, Clarence aşteptă ca doctorul Berthollet să se ocupe de învins. Apoi se apropie de martorii stupefiaţi ai spaniolului.

„Lovitura de pe faţă o înţeleg, spuse unul dintre ei, dar pe cealaltă, domnule, n-o pricep! “

„El ar fi priceput!“ replică Clarence arătînd cu bărbia înspre rănit.

Apoi căutară o trăsură închisă, destul de rară în Nouvelle-Orléans şi ca din întîmplare una trecu pe aproape. Îl încărcară pe Ramirez, numai pe jumătate conştient, iar doctorul Berthollet îi făcu un examen rapid.

„O să scape, dar nu se va putea ocupa prea curînd de mica lui prietenă!“

Clarence zîmbi, se îmbrăcă, le mulţumi fraţilor Mertaux, pe care victoria prietenului lor nu-i făcuse mai veseli, şi se duse să-şi schimbe cămaşa.

Orologiul catedralei Saint-Louis tocmai bătea ora douăsprezece şi jumătate. Intendentul de la Bagatelle avea să prînzească la Pat O'Brien, la ora pe care şi-o propusese. În timp ce trecea prin gardul ce împrejmuia terenul de la Saint-Antony, ca să iasă în strada Piraţilor, zări capul caraghios a lui Mathias, ce-l pîndea printre scînduri. Fireşte, negrul nu pierduse nimic din desfăşurarea duelului. Ca un artist satisfăcut de jocul şi de publicul său, Clarence îşi scoase cu un gest larg pălăria în direcţia lui.

Capitolul II

Charles-Caroll trase la chei la şase după-amiază. Din cabrioleta închiriată, Clarence asista la acostarea vasului în lumina dulce a sfîrşitului zilei. Dincolo de fluviu, orizontul se colorase în oranj, ocru şi rubiniu, ca şi cum albastrul cerului s-ar fi descompus în culorile apusului într-un creuzet vrăjit. În jurul coşurilor înalte ale vapoarelor, aburii se condensau într-o ceaţă fină, cu reflexe mov şi verzui, făcîndu-le să semene cu nişte lumînări fumegînde. Cîţiva nori, pînă atunci cu totul oarecare, în lumina somptuoasă a asfinţitului, deveniră dintr-odată mai impunători, stăpînind decorul, ca acei figuranţi de operă pe care capriciul intrigii îi scoate din scenă ultimii.

Ştiind că n-ar recunoaşte-o pe Virginie Trégan printre călători, Clarence vorbise cu vameşul să-i comunice finei marchizului că era aşteptată.

După duelul cu Ramirez, un prînz bun la O'Brien şi două ore de odihnă la hotelul „Saint-Charles“, Clarence se simţea în formă. Deşi perspectiva de a juca rolul cavalerului de campanie nu-i făcea nici o plăcere, era totuşi curios.

Virginie Trégan ca toate fetele de optsprezece ani, de familie bună era probabil drăguţă, iar, dacă nu, trucurile feminine puteau corecta orice siluetă! Şi, cum venea de la Paris, trebuia să fie şi elegantă! Totuşi şi puţin moleşită, după patruzeci şi şase de zile pe mare căci, oricît de confortabil ar fi fost vaporul, oceanul nu te scutea de greţuri şi leşinuri. Poate îi plăceau dulciurile şi pălăriile cu panglici, dacă nu chiar cu flori! Poate ar fi fost în stare să-ţi spună pe de rost arborele genealogic al celor cinci prietene de pension mai apropiate, dar şi să foarfece căsătoriile altora trei, care îi erau antipatice. Probabil avea notate într-un caiet gros albastru, adrese de modiste, de ateliere de corsete, reţete de bucătărie, modele de brodat. Poate cînta la pian, ştia pe de rost două fabule de La Fontaine şi declama versuri din *Cidul*, dar habar nu avea cine a fost Voltaire şi era incapabilă să obţină nouă, adunînd pe patru cu cinci! În fine, poate că la ora ceaiului hăpăie şase prăjituri, pe lîngă mai multe felii de chec!

Cu mîinile împreunate între genunchi, cu capul uşor aplecat, astfel şi-o imagina Clarence pe Virginie Trégan, privind fără să vadă pescăruşii care dădeau ocol catargelor de pe *Charles-Caroll*.

O uşoară bătaie cu vîrful umbrelei în coşul cabrioletei îl scoase brusc din visare. Un chip pistruiat de fată tînără, încadrat de bucle roşcate sub o pălărie de pai, suficient de mare pentru a încăpea pe ea un buchet de violete, se ridicase spre el. Doi ochi albaştri, imenşi şi veseli, îl priveau cu încredere, o gură cu buzele pline şi umede, o gură de femeie adevărată îi zîmbea.

„Dumneavoastră sunteţi domnul Dandrige?“

„Dumneavoastră sunteţi Virginie Trégan?“ replică în grabă Clarence, coborînd de pe banchetă.

„Nu, domnule, eu sunt Mignette, camerista domnişoarei. V-a recunoscut de departe şi m-a trimis să vă aduc. Vă rog să veniţi cu mine!“

Această mică persoană vioaie şi dezgheţată nu era lipsită de graţie şi autoritate. Clarence o urmă, avansînd într-o dîră parfumată de paciuli. Virginie tocmai îndeplinea formalităţile vamale şi aştepta pe chei cu doi saci mari de piele la picioare.

Era cu totul alt gen decît Mignette.

Înaintînd spre ea în forfota hamalilor, în agitaţia regăsirilor familiale, în strigătele vizitiilor, obligaţi să-şi facă loc în mulţime, Clarence a avut timp s-o surprindă pe Virginie într-o imagine ce avea

să rămînă vie în memoria sa. În picioare, imobilă ca o madonă primitivă cu trăsături geometrice, aruncînd lumii o privire rece, tînăra fată supraveghea cu atenţie descărcarea bagajelor sale. Îmbrăcată cu o rochie de fai, amplă în partea de jos, dar foarte ajustată pe talie, ceea ce îi punea în valoare fineţea, avea şi o jachetă scurtă din aceeaşi ţesătură, cu mîneci bufante şi revere largi, paspoalate cu galon de mătase. O panglică de catifea înnodată lejer, cu capetele atîrnînd pe un jabou de dantelă englezească, albă şi uşor şifonată, părea singura fantezie în toaleta aceasta de orfană. O completa o pălăriuţă lunguiaţă, agrementată de o panglică de tafta înnodată.

Era cu adevărat frumoasă? Nu acesta fu cuvîntul ce îi veni în minte lui Clarence în clipa cînd se înclină, cu pălăria în mînă, în faţa finei marchizului de Damvilliers.

„Deosebită, gîndi el, o frumuseţe aparte."

Clipele următoare nu dezminţiră această primă impresie, superficială prin forţa lucrurilor. I se păru că ovalul feţei este prea alungit, iar fruntea prea înaltă. Într-adevăr, Virginie Trégan era pieptănată „à la Sévigné". Nasul îi era drept, fin, cu nările sensibile şi uşor ridicate. Gura părea mai interesantă, căci Dandrige, debitînd politeţurile obişnuite în astfel de situaţii, observă două indicii rar reunite în aceeaşi fizionomie: buza de sus subţire, dădea o impresie de uscăciune şi chiar duritate, în timp ce buza de jos, cărnoasă, indica o senzualitate apreciabilă. Ochii mari şi puţin depăşiţi îl impresionară imediat pe Clarence: albaştri, presăraţi cu puncte negre, dădeau privirii fetei o acuitate jenantă. Sub arcul retuşat al sprîncenelor, printre genele lungi, privirea aceasta minerală avea o putere ciudată. Clarence o interpretă ca pe o forţă de persuasiune, în stare să uşureze intrarea în viaţă a unei orfane fără avere.

În timp ce le conducea pe Virginie şi pe Mignette spre trăsură, iar hamalul căra bagajele domnişoarelor, tînăra îşi încetini pasul.

„O, Doamne, domnule Dandrige, cît s-a schimbat Nouvelle-Orléans. N-aveam decît treisprezece ani cînd am plecat cu mătuşa Drouin în Franţa, dar sunt sigură că nu erau atîtea vapoare. N-am văzut în viaţa mea atît de multe… şi toate casele astea şi toţi oamenii ăştia, care par atît de grăbiţi, e deja un oraş mare!"

Vocea îi era cultivată şi melodioasă. Cei cinci ani petrecuţi la călugăriţele ursuline la Paris şi în societate curăţaseră franceza ei de accentul uşor cîntat, caracteristic omenilor din Sud, indiferent de limba pe care o vorbeau. Uitase, de asemenea, o serie de expresii învechite, rămase de pe vremea pionierilor şi pe care acum le foloseau doar copiii albi şi oamenii simpli. Dacă aparţineai societăţii bune din Louisiana era de preferat să te faci că nu le înţelegi.

„Într-adevăr, domnişoară, Nouvelle-Orléans s-a mărit în timpul absenţei dumneavoastră, explică Clarence, ajutîndu-le pe cele două tinere să urce scăriţa cabrioletei. Se spune că are acum aproape treizeci de mii de locuitori."

Conversaţia fu întreruptă, căci Clarence trebuia să meargă pe jos, cabrioleta neavînd decît două locuri. Luă calul de hăţuri şi conduse cabrioleta pînă la cheiul Saint-Pierre, unde era ancorat marele vapor cu roată, mîndria flotei fluviale de pe Mississippi. În momentul îmbarcării, Virginie se întoarse spre oraş.

„Aş fi putut rămîne cîteva zile la Nouvelle-Orléans. Ar fi fost o etapă de tranziţie între agitaţia Parisului şi calmul de la Pointe-Coupée!"

Clarence crezu că desluşeşte puţină melancolie în tonul tinerei fete. Se gîndi că Virginie Trégan va rămîne în Louisiana doar cît să-şi rezolve problemele legate de moştenirea paternă, care moştenire, de altfel, n-avea cum să fie prea mare.

Neprevăzînd că domnişoara Trégan va veni cu o însoţitoare, Clarence reţinuse doar două camere pe Prince-du-Delta.

„Mignette nu mă părăseşte niciodată, spuse Virginie; puteţi cere să mi se aducă în cabină un pat pliant şi totul va fi în ordine."

Ca un om bine crescut ce era, Clarence ar fi cedat cabina sa fie şi însoţitoarei, deşi acest lucru nu îi convenea. Aşa că soluţia propusă de Virginie i se păru rezonabilă şi se duse imediat să-l caute pe şeful de echipaj.

Faptul că Virginie rezolvase într-o clipă micul incident domestic fusese suficient ca intendentul de la Bagatelle să vadă în ea o femeie care ştie ce vrea. Ca toţi gentilomii din Sud, se învăţase cu tinerele mironosiţe indolente care, înainte de a se mărita şi de a avea grija unei case, se făceau că nu ştiu nimic despre viaţă. Respectul şi adoraţia cu care aceste prinţese ale bumbacului erau răsfăţate încă de la naştere, ca nişte flori preţioase, de către doicile lor de culoare, gata să le îndeplinească orice dorinţă, explica incapacitate alor de a-şi organiza traiul de toate zilele. Iar Virginie Trégan, la optsprezece ani, tocmai traversase Atlanticul împreună cu camerista sa, nu cu mult mai mare ca ea. Pentru o fiică de plantator, era o aventură inimaginabilă să petreacă patruzeci şi şase de zile pe mare, la bordul unui vapor supus vitregiilor naturii, în compania promiscuă a unor oameni necunoscuţi. Şi iată că, debarcînd la Nouvelle-Orléans, proaspătă şi scrobită de parcă tocmai ar fi ieşit din budoar, Virginie se declarase încîntată de călătorie, fără să-l plictisească cu relatarea dramelor mici şi mari din timpul traversării. Pur şi simplu citise, jucase cărţi, cususe la o tapiserie, trecînd de la un continent la altul fără să-şi dea seama!

Mignette mărturisi totuşi că prefera stabilitatea pachebotului fluvial — „de unde poţi vedea ambele maluri" — tangajului şi ruliului vaporului pe ocean, dar aceasta fu singura remarcă pe care Virginie îi permise s-o facă. Nu-i stătea în fire să umple o conversaţie cu întîmplări trecute şi lipsite de importanţă. Destul de reţinută, nu manifestase nici cea mai mică emoţie aflînd de moartea marchizei de Damvilliers.

„Am cunoscut-o atît de puţin, spuse ea, că nu mi-o imaginez nici moartă, nici vie. Îmi pare rău pentru suferinţa naşului meu!"

Tonul era mai mult monden decît sincer îndurerat.

„Psihic şi fizic, marchizul este un bărbat tare, observă Dandrige. De altfel, plantaţia îl solicită atît de mult, că n-a avut timp să se lase pradă melancoliei de după doliu. Cred că îi va face bine prezenţa dumitale."

Zîmbetul Virginiei atenuă indiferenţa din privirea ei.

„Fireşte, o să-l văd des, dar o să mă instalez în casa tatălui meu... adică la mine!"

„Casa tatălui dumitale, spuse Clarence încurcat, dar ea nu mai există!"

„Nu mai există? Cum asta? A ars?"

„A fost demolată pentru că naşul dumitale, marchizul de Damvilliers, a recuperat pămînturile d-lui Trégan şi a dărîmat casa ce ajunsese o ruină, gata să se surpe la primul vînt mai puternic."

„Dar cu ce drept? Eu sunt singura moştenitoare şi credeam că tutorele meu va aştepta să vin, ca să regleze o succesiune, care, ştiu, nu e deloc simplă!"

Descumpănit de această violenţă neaşteptată, Clarence ar fi trebuit să-i răspundă, să dea o explicaţie, să spună, de exemplu, că marchizul, cu aceeaşi generozitate pe care i-o arătase lui Trégan timp de un sfert de secol, plătise de două ori mai mult decît făceau terenurile sterpe ale acestuia, că se grăbise să achite, înainte de înmormîntare, toate datoriile modestului plantator, pe care speculaţiile păguboase îl făcuseră de rîsul lumii la Pointe-Coupée şi că, în fine, îi promisese vechiului prieten aflat pe patul de moarte că o va întreţine şi dota pe fina sa, Virginie, ca pe propria sa fiică. Dar moştenitoarea lui Guillaume Trégan făcu un gest cu mîna, care îl opri să spună ce gîndise.

„O să văd la faţa locului, domnule. E o problemă care mă priveşte pe mine şi pe naşul meu. Nu e cazul să intrăm în detalii!"

Intendentului de la Bagatelle i se reamintise astfel poziţia lui de angajat al marchizului, cu vădită siguranţă şi lăsînd să se înţeleagă că, la nevoie, ea, orfana, ar şti să ceară socoteală, unui bărbat, veritabil

senior, stăpîn pe zece mii de acri şi patru sute de sclavi, membru în Consiliul parohiei[x] şi, senator oricînd, de-ar fi dorit să fie.

Cum clopotul de la bord anunţa cina, Virginie îşi reluă zîmbetul puţin obosit şi vocea cvasi-amicală şi îi spuse lui Dandrige că nu va coborî la masă.

„Mignette şi cu mine o să ne mulţumim cu cîteva sandviciuri la noi în cabină. Pe mîine, domnule Dandrige, şi mulţumiri pentru primire."

Clarence o conduse pînă la uşa cabinei situată la mijlocul vaporului, pe puntea superioară. În momentul cînd camerista, care începuse să despacheteze cîteva bagaje, deschise uşa la chemarea stăpînei, el se simţi dator să adauge:

„Vapoarele mari de pasageri nu circulă noaptea pe fluviu, aşa că o să rămînem la chei pînă în zori. S-ar putea să vă trezească devreme manevrele de plecare."

Această precizare fu răsplătită cu un nou zîmbet. Un zîmbet, cît se poate de exact, pe care o lady i-l acordă majordomului său, cînd acesta îşi exprimă îndoiala cu privire la vremea de a doua zi!

După un scurt popas în cabina sa, Clarence coborî în sufragerie, unde călătorii îmbarcaţi înainte de ora cinei îşi alegeau masa. Deşi ar fi putut să cineze în oraş sau la ei acasă, nici unul dintre aceşti snobi ai bumbacului nu voia să rateze ocazia unei mese pe *Prince-du-Delta*, renumit prin rafinamentul lui gastronomic. Într-adevăr, situată în partea din spate a vaporului, sufrageria era mult mai cochetă decît tot ce se putea găsi pe pacheboturile de pe fluviu.

Cînd intră Dandrige, cum afară se înnoptase, perdelele de mătase roşie, cu franjuri aurii fuseseră trase. Pe fiecare masă ardea o lămpiţă cu ulei parfumat de balenă. Tacîmurile de argint, paharele de cristal, farfuriile fine de porţelan, aranjate perfect pe şervete de damasc, aruncau mii de sclipiri. O puzderie de chelneri negri, sclavi aleşi pentru îndemînarea cu care mînuiau farfuriile şi pentru dezinvoltura cu care purtau vesta albă, oficiau sub privirea autoritară a unui *maître d'hôtel* în uniformă, imens şi sever, cu părul grizonat, cu buzele dispreţuitoare. Mulţi plantatori bogaţi încercaseră fără succes să-l cumpere de pe compania de navigaţie pe acest sclav, pe nume Sam Brown, din care reputaţia de cel mai stilat chelner, din Memphis şi pînă în Nouvelle-Orléans, făcuse un adevărat personaj pe Mississippi. Se bucura de o autoritate tacită şi se spunea despre el că şi atunci cînd mînca singur în sala echipajului folosea furculiţa şi cuţitul ca domnii cărora le lua ceremonios comanda în sufrageria vaporului. Despre

---

[x] Consiliul comparabil cu consiliile noastre generale, parohia fiind, în Louisiana, unitatea teritorială corespunzînd districtelor în celelalte State *(n.a.)*

negrul acesta impunător, care înţelesese că aroganţa temperată de supunere i-ar atrage o anumită consideraţie, circula o anecdotă semnificativă. În timp ce naviga pe un alt vapor al companiei, la bord se anunţă un incendiu — ceea ce se întîmpla destul de des —, şi se dădu ordinul de evacuare a vaporului, fiecare luînd cu sine obiectele de valoare. Sam Brown, fără să încerce să salveze ceva, nici argintăria, nici lenjeria, se aruncase în apă şi înotase spre mal. Mai tîrziu, cînd stăpînul îi făcuse reproşuri, îi răspunse zîmbitor: „Nu sunt eu bunul dumneavoastră cel mai de preţ, de vreme ce valorez, chipurile, şase mii de dolari?"

Sam îl cunoştea, fireşte, pe intendentul de la Bagatelle. Îl aşeză imediat la o masă mai ferită şi îi propuse jambon prăjit cu garnitură de napi. Clarence mai ceru pui în aspic, salată de păpădie cu zahăr şi oţet, o plăcintă cu mere, hotărîndu-se să înceapă cu o supă de stridii. Alegerea se bucură de aprecierea impozantului maître d'hôtel, apreciere care spori şi mai mult, cînd Clarence comandă o sticlă de bordeaux… ceva mai vechi. La capătul unei zile încărcate, după ce-şi riscase chiar viaţa într-o chestiune de onoare, Clarence Dandrige părea mulţumit de soarta sa. La întoarcerea la Bagatelle, avea să-şi reia ocupaţiile obişnuite: plimbarea călare, de dimineaţă, pentru a controla lucrările de pe plantaţie, vizita în satul sclavilor şi la spital, unde avea să-l întîlnească pe doctorul Murphy, iar, la sfîrşitul zilei, discuţia cotidiană cu marchizul, căruia îi rezuma observaţiile sale, înainte de a trece la socoteli şi la corespondenţă.

Cînd nu-l întovărăşea pe marchiz în vizitele sale pe plantaţiile învecinate, Clarence citea sau călărea pe malul fluviului. Adeseori ajungea după-amiaza tîrziu pînă la plantaţia familiei Barrow, de partea cealaltă a lui Fausse-Rivière, pentru o partidă de biliard. Era singurul biliard din toată regiunea iar Clément Barrow care, avînd un picior amputat, ieşea rar în afara terenurilor sale, era întotdeauna încîntat să-l vadă pe vecinul său preferat. Surorile lui făceau nişte clătite minunate din făină de grîu negru[x], stropite cu sirop de erable[xx], iar Clarence putea să sporovăiască ore în şir cu bătrînele domnişoare, care cunoşteau pe de rost istoria localităţii Pointe-Coupée.

Pentru că adevărata ocupaţie a lui Clarence era aceea de a scrie istoria familiei Damvilliers. Marchizul Adrien, al treilea din neamul său, foarte mîndru de originea şi de reuşita în America a celor trei generaţii de Damvilliers, nu s-ar fi gîndit niciodată să redacteze o

[x] Grîu din soiul numit sarazin, cultivat în nordul Africii şi în bazinul Mediteranei *(n.t.)*
[xx] Arbore din familia sicomorilor, care creşte în Canada şi din a cărui tulpină se extrage un suc dulce *(n.t.)*

asemenea lucrare, dacă Clarence nu i-ar fi propus s-o facă. De trei ani el cerceta arhive prăfuite, registre de botez, întreţinea o corespondenţă susţinută cu preoţii din estul Franţei, regiune natală a Damvilliers-ilor. Îşi completa informaţiile cu anecdote şi confidenţe, transmise din generaţie în generaţie urmaşilor micilor opere, pe care marchizul o considera un fel de Panthéon al familiei sale.

În faţa jambonului cu sos îmbietor de vin de Madera şi a platoului cu garnitura de napi mici şi aurii care îl făceau să saliveze de plăcere, Clarence începu să se gîndească la Virginie. O crezuse mai bine informată despre situaţia exactă a tatălui ei, un biet om incapabil, ultimul descendent al unei familii de pionieri, odinioară cutezători, al căror sînge trebuie că se subţiase şi a căror voinţă se risipise de-a lungul mai multor generaţii.

Moartea doamnei Trégan, survenită la numai cîteva zile după naşterea fiicei sale, din cauza unei febre puerperale, fusese pentru bietul Guillaume o încercare din care nu-şi mai revenise niciodată. Bărbatul acesta robust şi cu o fire amabilă n-a renunţat nici o clipă la doliul cel mai sever. La optsprezece ani de la moartea soţiei sale, pe punctul de a-şi încredinţa sufletul în mîna Domnului, oferea aceeaşi imagine a soţului neconsolat. Se ducea seară de seară la mormîntul răposatei în cimitirul Sainte-Marie, se închidea în casă în zilele de sărbătoare, ca să nu ia parte la bucuria celorlalţi, le cerea puţinilor săi prieteni o tristeţe la unison cu a sa şi rupsese relaţiile cu toţi cei care încercau să-l scoată din mohoreală. Fapt încă mai regretabil, îi reproşa uneori fiicei sale că, pentru a veni pe lume, îi luase mamei sale viaţa.

Lipsită de afecţiunea tatălui, Virginie fusese crescută de o doică negresă, tandră cu mica orfană, dar fără respect pentru un stăpîn care nu ştia să se impună şi căruia lucrurile şi oamenii îi erau la fel de indiferente.

Aşa că, în 1825, cînd sora răposatei doamne Trégan apăru la Pointe-Coupée, în cursul unui voiaj în America, împreună cu soţul ei, domnul Drouin, Guillaume o rugă s-o ia pe Virginie în Franţa şi să facă din ea o domnişoară. Soţie a unui bogat armator nantez, a cărui familie se îmbogăţise din comerţul cu sclavi, mătuşa fusese de acord să se ocupe de educaţia nepoatei, cu atît mai mult cu cît nu avea copii şi locuia mult timp singură în reşedinţa sa de pe strada Luxemburg din Paris. Femeie cu bun-simţ, intuise că era în interesul fetiţei s-o îndepărteze imediat de un tată ce aluneca încet pe panta unei nebunii mistice!

După cinci ani petrecuţi la Paris în cele mai bune institute şi după o intrare strălucită în societate, Virginie avea să se pomenească, în Louisiana, într-o dependenţă caritabilă de naşul ei. Clarence nu

cunoştea amănuntele ce legau familia Damvilliers de Trégani, dar ştia că de foarte mult timp marchizul îi asigura lui Guillaume mijloacele de subzistenţă. Pe tatăl Virginiei care, dovedindu-se incapabil să-şi gestioneze mica plantaţie — renunţase la indigo pentru bumbac, la bumbac pentru trestia de zahăr, la trestia de zahăr pentru orez, la orez pentru brînză, fără a obţine vreodată beneficii de pe urma acestor schimbări —, marchizul îl numise maestrul de vînătoare al districtului. Dar Trégan nu ştiuse să profite nici de pe urma acestui post, care îi asigura un salariu şi o poziţie onorabilă.

Curtenitor din fire dar fără autoritate, era tolerat de familiile din regiune, care-i treceau cu vedera incompetenţa, pentru că îl ştiau un om cinstit şi pentru că se afla sub protecţia proprietarului de la Bagatelle. Într-o seară din ianuarie 1830, bărbatul acesta plîngăcios încetă să se mai văicărească. Cînd una din servitoare îl găsi pe domnul Trégan mort în şezlongul lui, aproape nu-şi recunoscu stăpînul. Chipul îi era destins, ca niciodată în timpul vieţii. Cu cîteva ore înainte, pe o ploaie rece, fusese la cimitir. Doctorul, care nu credea în răcelile subite, declară că sucombase de melancolia neagră care-i măcinase toată viaţa.

„Biata Virginie, se gîndi Clarence. Ochii ei de peruzea şi siguranţa de pariziană n-o vor face mai bogată, oricît ar protesta ea împotriva sorţii!“ Dacă marchizul s-ar hotărî să-i prezinte conturile aşa cum sunt în realitate —, Virginie ar putea cel mult să se simtă jenată, adică ruşinată. Fără să-şi explice de ce, n-o vedea recunoscătoare.

În timp ce aştepta salata de păpădie, îşi aminti că citise despre familia Trégan în cursul cercetărilor sale cu privire la istoria familiei Damvilliers. Descoperise, şi lucrul acesta îi trezise curiozitatea, că, deşi nu era de obîrşie nobilă, familia Trégan pusese piciorul în America înaintea familiei Damvilliers. În 1603, la bordul lui *Bonne-Renommée*, vas ce-i aparţinea lui Aymar de Chartes, guvernator în Dieppe, şi urcase pe fluviul Saint Laurent pînă la Hochelaga[x], se afla şi un dulgher breton, pe nume Trégan. Ceva mai tîrziu îl regăsim în echipajul căpitanului Prévert din Malou, care, explorînd golful francez, crezu că descoperă mine de argint în locul ce avea să se cheme Bassin des Mines. Împreună cu satul Grand-Pré, ţinutul avea să fie foarte îndrăgit de coloniştii acestei ţări numite Acadia. De altfel, aici îşi fixaseră rădăcinile cei din familiile Trégan, Dugas, Gaudet, Terriot şi alţi douăzeci de coloni veniţi din Franţa.

---

[x] Azi, Montréal *(n.a.)*

Dandrige aprecia că Tréganii se numărau printre fondatorii acestui popor acadian, ai căror copii louisianezi ascultau la reuniunile de familie poveşti despre acele timpuri înfricoşătoare şi eroice. Muncitorii îndîrjiţi, cu nevestele fecunde, vînătorii, ţăranii, pescarii din Acadia făcuseră mai mult decît să întemeieze o colonie. Dăduseră Lumii Noi o populaţie robustă şi sănătoasă, alcătuind o comunitate căreia nici disperarea, nici ruina materială nu i-au putut veni de hac.

Englez după tată, Clarence ar fi vrut să le găsească scuze strămoşilor săi pe linie paternă pentru nenumăratele suferinţe pricinuite paşnicilor acadieni, deveniţi supuşi ai regelui George în urma tratatului de la Utrecht. Cercetările sale fuseseră zadarnice. Găsise peste tot trădare, abuz de putere, tratamente inumane şi uneori ură pentru oamenii care, de bună credinţă, credeau că adevărata lor ţară era acolo unde munciseră şi suferiseră. Şi i-a imaginat pe Trégani trăind modest la Port-Royal, capitala jalnică a unui ţinut sărăcăcios, abia dacă număra, în 1700, vreo patruzeci de case de lemn şi chirpici. Îşi închipuia bruma de agoniseală cum le era jefuită de echipajele fraţilor scoţieni Kirke, ameninţată de expediţiile corsarilor englezi, de piraţii olandezi şi de jefuitorii din Noua-Anglie. Aflase, de asemenea, prin descendenţii lor, că aceşti acadieni inocenţi şi virtuoşi, omenoşi şi ospitalieri, cu obiceiuri curate şi spirit de dreptate se confruntaseră cu lăcomia celor cu care veneau în contact, cunoscuseră certurile religioase, abandonurile, disesiunile între compatrioţi. Adevărul e că aceşti pionieri trăiseră pe durata a două secole, rare momente de fericire.

Terminîndu-şi sticla de bordeaux, de fundul căreia îl ajutase să dea reveria sa istorică, Clarence încercă să-şi amintească textul jurămîntului de fidelitate pe care englezii, intraţi în stăpînirea Acadiei prin tratatul de la 1813, îl impuseseră cu forţa coloniştilor francezi. Guillaume Trégan, neobosit în a relata nenorocirile strămoşilor săi, ca şi pe ale sale, îi arătase cu cîteva săptămîni înaintea morţii documentul pe care bunicul său fusese obligat să-l semneze.[x] El dovedea fără doar şi poate duplicitatea guvernului de la Londra şi a reprezentaţilor săi în America, pentru că, încă din 1720, proiectul de

[x] Iată textul acestui jurămînt reprodus conform ortografiei originale: „Eu făgăduiesc fără ascunziş că voiesc să fiu credincios şi să arăt adevărată supunere Majestăţii Sale Rege George atît cît voi fi în Lacadia şi Noua Scoţie şi că îngăduit are să îmi fie să mă retrag acolo unde voi socoti eu cu toate ale mele mobilă şi celelalte atunci cînd voi socoti fără ca nimeni să-mi poată pune oprelişte. Anapolis Royal, 22 ianuarie 1715." (Citat de Emile Lauvrière în Tragedia unui popor, Paris—Bossard, 1923.) *(n.a.)*

expulzare totală a acadienilor francezi constituie obiectivul noilor coloniști.

În 1746 totul se consumase. Zeci de mii de acadieni fuseseră izgoniți de pe pămîntul pe care-l defrișaseră, din casele pe care le construiseră. Unii fuseseră îmbarcați pe corăbii șubrede și debarcați fără bunuri, fără hrană în primele porturi franceze întîlnite în cale, alții, mai îndrăzneți, fugiseră în păduri. Răzvrătiții aveau să-și sfîrșească zilele pe pontoanele englezești de la Falmouth sau de la Southampton. Cei mai norocoși ajunseseră în Franța, unde se instalaseră mai ales la Belle-Ile.

Tréganii, ca și alți numeroși proscriși, fuseseră deportați și împărțiți prin coloniile englezești din America. Dădeai de urma lor în Massachusetts, Maryland, Virginia, Georgia. De aici hotărîse într-o bună zi tatăl lui Guillaume Trégan, în vîrstă de nouăsprezece ani, să plece în Louisiana, pe atunci teritoriu francez. După un periplu în cursul căruia trecuse prin toate primejdiile posibile, descendentul bretonilor ajunsese, în cele din urmă, la Pointe-Coupée, unde i-a regăsit pe membrii familiei Hébert, care, ca și el, veneau din Piziquid în Acadia. Familia Hébert n-avea decît o fată. Ca și pe alte tinere, exodul o despărțise de logodnicul ei. Tînărul Trégan o făcuse să-l uite definitiv, iar Guillaume, tatăl Virginiei, se născu din această unire, primul din cei șase băieți, care, odată ajunți la vîrsta cînd se descurcau singuri, părăsiră America pentru a nu se mai întoarce niciodată. Guillaume primi ca moștenire o plantație prosperă și, în sfîrșit, pentru prima dată, după două sute de ani, familia Trégan avea în față o promisiune de viață liniștită și fericită. Clarence, ajuns la capătul evocării și al cinei, își spuse că fericirea părea într-adevăr interzisă acestei familii. Din generație în generație nenorocirile se țineau scai de Trégani, ca o boală ereditară. Oare Virginie, care dormea în cabina ei, își făcuse același bilanț ca și Dandrige?

Clarence, ai cărui părinți îmbătrîneau în liniște pe moșia lor din Sussex, avusese copilăria cea mai fericită cu putință. În ciuda războaielor ce-l țineau mult timp departe de casă pe tatăl lui, colonelul Dandrige, nu cunoscuse nefericirea decît la sfîrșitul adolescenței, pe cînd se afla în *Prairie du Chien*, pe cursul superior al fluviului Mississippi. Stigmatul ciudat al acestei aventuri, despre care nu-i plăcea să-și amintească, îl va purta pînă la moarte.

După ce îi mulțumi lui Sam Brown pentru atenția sa plină de solicitudine, urcă pe puntea superioară și, întorcînd spatele orașului, își sprijini coatele de balustrada meșteșugit lucrată. În noaptea senină de mai, catargele vaselor ancorate se decupau la orizont ca niște cruci dintr-un străvechi cimitir.

Capitolul III

În zori, cu precauţii de bonă englezoaică împingînd cu grijă căruciorul unui copil adormit, *Prince-du-Delta* părăsise cheiurile din Nouvelle-Orléans şi începuse urcuşul lent în susul fluviului. La acea dată, dintre toate fluviile lumii — cu excepţia, poate, a Tamisei, între Canalul Mînecii şi Londra — Mississippi era cel mai circulat. „Bulevardul Americii", spuneau cu mîndrie oamenii din Sud, care-l foloseau pentru a ajunge la Saint-Louis, iar uneori, prin Missouri, pînă în ţinuturile din Kansas, în acele zone extreme ale civilizaţiei, numite încă de pionieri, în marşul lor spre vest, „frontiera". Născut în apropierea marilor lacuri din Nord, „Părintele-apelor" sau Meschacebé, cum îl numeau indienii, aluneca precum un şarpe, unduindu-se leneş pînă la Golful Mexic, unde ajungea enorm şi puternic, îngroşat de apele lui Ohio şi Missouri, ale mai modestului Arkansas — afluenţii primind la rîndul lor apele altor fluvii, precum Tennessee, ca şi pe ale altor nemuritoare rîuri. Toţi aceşti vasali erau în unele anotimpuri atît de generoşi, încît Stăpînul-fluviu, neputînd să primească în matca sa toate aceste mase lichide, le revărsa peste maluri. Inundaţiile fertilizau pămîntul, dar şi înecau uneori culturile, animalele şi oamenii. Periferiile din Nouvelle-Orléans erau periodic invadate de prea-plinul acestor ape, ce se prăvăleau spumegînd spre ocean.

Hernando de Soto, un căpitan spaniol, din banda lui Pissaro, crezînd că poate repeta lovitura dată la Cuzco, în Perú, care-i adusese atîtea bogăţii, se lansase în 1541, împreună cu cîteva sute de conchistadori, în exploatarea fluviului de la gurile lui. Masacrînd indienii, mîncînd porcii sălbatici, explorînd pădurile, căutînd aur pe malurile marelui fluviu indiferent, lui de Soto nu-i fu dat să găsească altceva decît propria-i moarte. La un an de la descoperire, muri de malarie în satul Guachoïa. Ca să-i impresioneze pe indienii Choctaws şi Kiowas, oamenii lui îi aruncară corpul în Mississippi. Fluviul duse cu el cadavrul acesta neînsemnat ca pe un fir de pai, amestecat cu arbori dezrădăcinaţi şi cu alte resturi cărate de apele nămoloase.

După conchistatori au venit iezuiţii exploratori, fluturînd crucea deasupra armelor; apoi cavalerul La Salle, trimisul Regelui Franţei şi,

în sfîrşit, Le Moyne d'Iberville, însărcinat să stabilească un drept de preemţiune asupra bogăţiilor ce aveau să vină.

Dar în ziua cînd Virginie Trégan şi Clarence Dandrige se îmbarcară pe *Prince-du-Delta*, se cunoştea doar de şapte ani locul exact de unde izvora Părintele-apelor. Dezlegarea misterului, care-i inspirase multă vreme pe povestitorii şi pe amatorii de legende, i se datora unui italian, pe nume Costiantino Beltrami. Acesta călătorea în America pentru a uita, spunea el, durerea pricinuită de moartea prematură a iubitei sale şi, mai ales, pentru a se face el însuşi uitat de autorităţile din Bergamo, oraş unde simpatizanţii lui Napoleon nu erau bine văzuţi. Urmînd cursul superior al fluviului, dincolo de confluenţa lui cu Ohio, pînă la frontiera cu Canada pe atunci, încă fluctuantă, italianul, împreună cu trei indieni, descoperise că Mississippi izvora dintr-un lac minuscul, pe care l-a botezat pe loc cu numele adoratei sale, Giulia.[x]

În sala de mese a pachebotului, Clarence tocmai văzuse o gravură din 1828, înfăţişându-l pe acest jurist explorator. Îmbrăcat într-o tunică împodobită cu brandemburguri, petrecută peste o cămaşă cu gulerul larg desfăcut, sprijinit cu o mînă pe o puşcă mare, ţinînd cu cealaltă mînerul unei săbii prinsă la şold, palid, cu ochii întunecaţi şi încercănaţi de insomnie, frumosul italian pozase pentru posteritate în picioare, pe un dîmb sub un cer zbuciumat. Portrerul îl arăta mai degrabă ca pe un june-prim romantic decît ca pe un explorator îndrăzneţ. Cu toate acestea, Misissippi îi datora identitatea sa completă. La descoperirea aceasta se mai adăuga o ispravă: coborîse pe fluviu pînă la Nouvelle-Orléans în barca prietenilor săi indieni şi, în cele din urmă, ajunsese din nou în Europa. În ciuda scepticismului cîtorva geografi de cabinet, care cutezară să-şi exprime îndoiala asupra realizării expediţiei sale, fu primit în Franţa ca un emul al lui Cristofor Columb. Marchizul de La Fayette, pentru care tot ce venea din America era sacru, îl sărută pe amîndoi obrajii. Sărbătorit şi decorat ca un pom de Crăciun, italianul redactă un memoriu, pe placul doamnelor, fără să-i convingă pe oamenii de ştiinţă. Lucrarea i-a adus totuşi o recunoaştere din partea unor academii, ceea ce l-a consolat în cele din urmă de pierderea Giuliei şi l-a reconciliat cu notabilităţile din Bergamo.

În timp ce se bărbierea, în dimineaţa zilei de 11 mai 1830, Clarence nu se gîndea la ilustrul Beltrami, pe care-l întîlnise totuşi în primăvara lui 1823 la Fort Snel, la un alt italian, maiorul Tagliafero. Preocupat de toaleta sa, n-auzea nici măcar gîfîitul surd al maşinii cu

---

[x] În 1833 americanii Zebulon Pike şi Henry Schoolcraft l-au rebotezat Itasca *(n.a.)*

aburi care propulsa vasul. Agitîndu-şi pămătuful într-un bol cu săpun, marcat cu iniţialele sale aurite, îşi acoperi faţa cu spumă, apoi alese dintr-o trusă din lemn de pin roşiatic un brici Sheffield cu mîner de sidef, primit în dar de la tatăl său. Îi încercă tăişul cu îndemînare şi se bărbieri cu atenţie. Dintr-un flacon de cristal şlefuit, decorat cu un trandafir de aur, îşi turnă în palmă cîteva picături de apă de colonie, şi le dădu pe faţă strîmbîndu-se în oglindă, periindu-şi apoi cu grijă părul. Dintr-un sertar cu mîner de abanos al trusei de voiaj scoase o pereche de butoni de inox şi-şi puse o cămaşă proaspătă. Cu uşurinţa diletanţilor cărora le fac plăcere gesturile rituale, îşi înnodă cravata cu o neglijenţă studiată, după ultima modă europeană. După ce îşi trase pantalonii de flanelă bej, îşi încălţă botinele fine şi lustruite, îmbrăcă o redingotă scurtă ce anunţa deja vestonul şi ieşi pe puntea însorită, unde-şi pierdeau vremea pasagerii urmărind cu interes şi amuzament spectacolul oferit de fluviu.

Pe apele de culoarea lutului, între maluri plate şi împădurite, vasul înainta pe axa fluviului, de parcă mărimea şi renumele pachebotului i-ar fi conferit în mod firesc calea de onoare. Majestuos ca un castel în mişcare, *Prince-du-Delta* se încrucişa cu şlepuri mari încărcate cu mărfuri duse de curent, trecea la un pas de barajele încărcate pînă la refuz cu buşteni bine stivuiţi, şi conduse de marinari voinici, atenţi să menţină direcţia cu ajutorul unor prăjini lungi. Se mai vedeau vase scurte şi late, cu două elice şi un catarg, care foloseau şi o pînză mare cînd urcau în susul apei, contînd pe ajutorul vîntului. Marinarii făceau uneori semne pasagerilor de pe vaporul a cărui roată mare cu palete de culoarea sîngelui de bou se învîrtea la pupă, bătînd apa cu zgomot ca de cascadă şi lăsînd o urmă sinuoasă ca spinarea unui monstru pe jumătate scufundat.

„Ce caraghioase sunt", se auzi o voce lîngă Clarence.

Era Mignette, care-i arăta Virginiei ambarcaţiunile cele mai ciudate. Tînăra pariziană părea fascinată de animaţia de pe fluviu şi mai ales intrigată de lăzile acelea mari de lemn, locuinţe plutitoare ale nomazilor de pe Mississippi. În aceste colibe se îngrămădeau familii întregi cu mobile, unelte, coteţe de păsări. Rufele de pe frînghiile întinse de-a curmezişul ambarcaţiunilor plesneau în bătaia vîntului ca nişte scuturi de mucava. Capete de copii curioşi şi murdari se arătau la nivelul pontoanelor, în ancadramentul tambuchiului. Porci legaţi de un picior îşi îndreptau rîtul grohăitor spre faţa apei mîloase, acolo văzînd, poate, o hrană inepuizabilă, dar inaccesibilă. Femei nepieptănate, cu mîinile în şolduri, şi bărbaţi slabi şi bronzaţi aplecaţi peste bara cîrmei, frustraţi în dorinţele lor, se uitau la elegantele înveşmîntate în muselină şi la domnii frumoşi, cu pălării de mătase.

Pe plute n-aveai cum să te fereşti de soarele de mai, deja cald, dar pe pacheboturi, umbrele fluturînd în bătaia vîntului apărau tenurile delicate de magnolie, atît de specifice frumuseţilor din Sud.

Alăturîndu-se celor două tinere, Clarence le spuse numele tuturor acestor ambarcaţiuni, de mărimi şi forme diferite, care se încrucişau sau se depăşeau în ecoul strigătelor, chemărilor, invectivelor, dominînd sirenele vapoarelor cu aburi. Acestea puteau fi văzute de departe după perechile de corpuri, unele înalte şi negre, învăluite în fum cenuşiu, altele scurte şi zvelte, proiectînd cu putere surplusul de vapori ce urca de la cazane.

Mississippi, Hercule suitor, ducea pe spinarea-i largă şi mişcătoare încărcături de toate felurile. Vapoarele cu aburi constituiau un fel de înaltă societate, aristocraţia nautică. Totuşi, acest gen de castele de lemn, cu două sau trei etaje, înconjurate de galerii de promenadă suprapuse, sprijinite pe stîlpi subţiri, cu coca joasă şi alungită la prova prin pasarele largi, suspendate ca nişte ridicătoare, păreau masive şi fără eleganţă pe lîngă goeletele rasate, pe care le întîlneau la capătul cursei, la Nouvelle-Orléans. Dar în apele puţin adînci ale fluviului, unde nu se puteau aventura alergătorii oceanelor, ele deveneau stăpîni impunători, iar siluetele lor colţuroase luau în decorul grandios al cîmpiilor şi pădurilor alura unei mari reşedinţe nobiliare în mişcare.

Clarence le explică însoţitoarelor lui că oamenii fluviului cunoşteau numele şi performanţele acestor vapoare albe, flancate de roţi cu palete sau prevăzute, în spate, cu o singură roată, ca *Prince-du-Delta*, asemănătoare cu cea a unei mori de vînt. Vapoarele de acest gen, adăugă el, ofereau avantaje în materie de viteză şi confort şi, în plus, vibraţiile şi zgomotul erau reduse la minimum. Le conduse apoi în spatele vasului, unde le arătă bielele mari de lemn, ce transmiteau într-un du-te-vino regulat forţa aburilor sub presiune. Mişcarea roţii antrena o pulbere fină de apă ce reflecta razele soarelui. Virginiei îi făcu plăcere să simtă pe faţă şi pe mîini boarea umedă a dîrei înspumate.

„Dar cum sunt *show-boat*-urile?“ îl întrebă cu sfială Mignette.

Dandrige ezită să răspundă, dar o privire a Virginiei îl încurajă.

„*Show-boats* sunt vapoare-teatru, domnişoară, sunt luminate noaptea ca un pom de Crăciun. La spectacolele lor, bărbaţii cinstiţi n-ar îndrăzni să-şi aducă nevestele. Uneori fetele de la cabaret, îmbrăcate cu rochii de mătase stacojie, purtînd desuuri de dantelă neagră, îşi dezgolesc picioarele pînă la jartieră şi dansează cu frenezie dansuri provocatoare.“

„Oh!“ făcu Mignette, roşie la faţă şi interesată.

Dandrige continuă:

„Şi nu se dansează cadrilul ca pe alte vapoare pe care le frecventăm în mod obişnuit, ci valsul adus din Europa, care îngăduie apropieri de neacceptat pentru o femeie cinstită. Şi mai sunt şi altele. Se joacă poker şi zaruri, se beau whisky, gin, rachiu şi chiar absint. Tot ce bărbaţii nu pot găsi pe ţărm, în satele din apropierea plantaţiilor, se află la bordul acestor vapoare ale plăcerii. Sirene cu ochi de tăciune, gata să golească buzunarul de la vestă în timpul unei sărutări, se alătură jucătorilor profesionişti, uşor de recunoscut după felul cum îşi poartă sombrero-ul negru, după diamantul strident din deschizătura jaboului, botinele cu toc şi care, fără a avea întotdeauna nevoie să trişeze, îi iau într-o noapte unui plantator naiv beneficiile unei recolte de bumbac."

Clarence le mai explică Mignettei, care făcuse ochii mari, şi Virginiei, care îi urmărea cu buzele strînse discursul, că în fiecare noapte la bordul acestor cazinouri itinerante încăierările erau atracţii suplimentare şi gratuite. Nu era vorba de dueluri între gentlemani, ci, totul se aranja lovind cu pumnii, cuţitul sau pistolul. Uneori, un plescăit în apa neagră, înaintea zorilor, era semnul că un ghinionist pierduse totul, pînă şi viaţa!

Dis-de-dimineaţă, pasarela mare se ridica, clienţii beţi debarcau, iar *show-boat*-ul pleca mai departe şi, ca un pirat al ţărmului, ancora într-un cot al fluviului, în apropierea unei zone locuite. Spălat şi dichisit, anunţat în sate şi plantaţii de către emisari călare, la căderea serii primea alte grupuri de bărbaţi şi femei care, la rîndul lor, aveau să guste plăcerile cu mai mult antren şi cu mai puţină reţinere, pentru că în dimineaţa următoare, înainte de răsăritul soarelui, fluviul avea să fie din nou pustiu, show-boat-ul ducînd odată cu el amintirea fericitelor nebunii ale nopţii.

Pe bulevardul de apă se întîmplau altele şi mai rele, despre care Clarence, cunoscător al misterelor nepătrunse ale navigaţiei ar fi putut spune mai multe. După apus, unele şlepuri deveneau biserici stranii, unde se celebrau messe ciudate. Pe unele, albii se dedau la orgii în timpul cărora fetiţele creole sau sclavele negre foarte tinere trebuiau să se supună dorinţelor perverse şi viciilor ascunse ale unor oameni consideraţi foarte onorabili pe uscat. Pe alte vapoare se adunau pe ascuns negri, ca să celebreze ritualul *vaudou*[x] aşa cum o făceau altădată la Santo Domingo, înainte ca stăpînii lor, alungaţi din Insulele Caraibe, să-i fi îmbarcat pentru a-i aduce să lucreze pe noile plantaţii din America. Uneori, din două barje acoperite şi lipite una de

---

[x] Cult al negrilor din Antile *(n.t.)*

alta, se auzea o muzică stranie. După ce se bea destul într-una, se trecea în cealaltă, împărţită în compartimente înguste, unde cuplurile se refugiau la întîmplare şi unde solitarii găseau prostituate venite din bordeluri.

Prince-du-Delta, fireşte, nu aparţinea acestei categorii. Chiar dacă onorabilitatea unor pasageri nu era fără pată, atmosfera de la bord era la fel de onorabilă ca aceea a unui hotel din Boston. Căpitanul Wrangler, un neamţ cu mîini enorme, mare fumător de trabucuri, cu o barbă blondă şi creaţă de viking, avea grijă de acest lucru. De altfel, tariful ridicat şi interdicţia jocului pe bani asigurau deja o selecţie a clientelei. Clarence alesese intenţionat vaporul acesta, pentru ca fina marchizului să nu întîlnească aventurieri îndrăzneţi, care-şi petreceau viaţa pe fluviu, în căutarea ocaziilor favorabile.

Pe puntea din faţă, la mese mici de fontă, cu lucrătură meşteşugită, vopsite în alb, către ora zece puteai să iei o supă cu pesmeciori, adusă de chelneri pe platouri. Ceea ce Virginie şi Clarence şi făcură. Savurară o clipă în tăcere frumuseţea acestei zile de primăvară. Căldura soarelui, deja puternică, era temperată de boarea uşoară produsă de înaintarea vasului, cu cinci noduri pe oră.

Cu ochii pe jumătate închişi, Clarence o privea pe fată. Acum îi părea cu totul altfel de cum şi-o imaginase, iar impresia din ajun, a unei fiinţe iritabile şi insolente, se risipise. Hotărî că era drăguţă, chiar foarte drăguţă şi deloc proastă. La un moment dat, cînd vaporul trecu prin dreptul unui conac ascuns de copaci, la capătul unei peluze lungi, ea îl întrebă:

„Ce plantaţie e asta?"

Clarence îi răspunse:

„La dreapta e Elmwood, o casă în stil creol, construită de unul din descendenţii celor şase La Frénière, venit din Franţa cu Iberville şi cu Bienville; la stînga Keller, ridicată de familia Fortier în 1801 într-un stil franco-spaniol, destul de comun."

O clipă mai tîrziu spuse:

„Iată, acolo e Destrehan, unde a locuit, după 1700, Jean-Baptiste Destrehan des Tours, trezorier regal al coloniei franceze apoi, pe malul celălalt, Saint-Joseph, făcută din lemn de chiparos şi cărămizi de argilă."

„Domnule Dandrige, am impresia că ştiţi totul despre ţinutul ăsta, deşi nu v-aţi născut aici, în timp ce eu care am venit pe lume pe malul fluviului, nu ştiu nimic" remarcă Virginie.

„Cînd eşti băiat de militar, te naşti unde poţi, domnişoară. Dacă tatăl meu, care e englez, n-ar fi venit în America odată cu trupele Majestăţii-Sale, să-i aducă la raţiune pe bostonienii care aruncaseră în

mare cele optsprezece mii de livre de ceai de pe vasul *East India*, fără îndoială că aş fi văzut lumina zilei în Sussex!“

„Dar de ce tatăl dumneavoastră a rămas aici după ce luptase împotriva insurgenţilor?“

„Cred că i-a plăcut aici, şi apoi, după ce fusese rănit şi făcut prizonier la Yorktown, l-a îngrijit o franţuzoaică, o urmaşă a acadienilor, ca şi dumneata, cu care s-a şi căsătorit. Odată însănătoşit, a renunţat la cariera militară şi a devenit avocat la Boston, unde m-am născut eu.“

La o rafală de vînt, voalul de muselină acoperi faţa Virginiei.

„Numai că tatăl meu a vrut să-şi sfîrşească zilele în casa strămoşilor săi şi iată de ce s-a înapoiat acolo acum cîţiva ani, acum e foarte în vîrstă.“

Tînăra fată dori să viziteze vaporul şi Clarence, călătorind de mai multe ori cu el, se oferi s-o conducă. Prince-du-Delta întrunea toate cerinţele confortului anglo-saxon adus la zi. Holul, un fel de salon mare, situat pe puntea principală, avea proporţiile unui foaier dintr-un hotel de lux. Din el pleca o scară frumoasă de stejar în formă elicoidală cu accesorii de alamă a cărei bază se lărgea în evantai, între doi stîlpi din acelaşi lemn, ce susţineau în arcade un plafon sculptat. Balustradele de fier forjat aveau mîna curentă din lemn de acaju.

Şi pe o parte şi pe alta se ajungea la barul numit „London-lounge“. În faţa piciorului scării, monumentală şi lustruită ca un dulap, se afla cabina portarului şi un mic stand, unde puteai cumpăra suveniruri, tutun, hîrtie de scris şi chiar eşarfe de mătase. Între cele două alveole lambrisate, se întindea spre partea din spate a vaporului un salon-fumoar lung, mobilat cu mese cu picior bogat ornamentate, fotolii tapisate, canapele rococo, şi banchete capitonate.

Aici se putea bea ceaiul şi cîteva camere dădeau în această încăpere circulară, înconjurată la înălţimea punţii principale de o galerie largă, cu coloane cu capiteluri corintice, concesie făcută stilului „Greek Revival“[x], preţuit de oamenii din Sud. Pe pereţi, gravurile înrămate alternau cu aplice de bronz grele ce făceau ca lămpile cu petrol să-şi păstreze întotdeauna poziţia verticală. Clarence îşi spuse că e o nouă măsură de precauţie împotriva incendiilor.

Luminat ziua prin ferestre largi cu vedere spre fluviu, acoperite în timpul nopţii de perdele de catifea albastră reiată, marele salon se transforma seara într-o sală de bal: covoarele se rulau, fotoliile se aranjau, îşi făceau apariţia viorile. Baldachinele, cornişele,

---

[x] În limba engleză — „renaşterea greacă“ *(n.t.)*

ancadramentele de erable[x] sau acaju, plafonul în casete de culoare crem, ca şi pereţii lambrizaţi pe jumătate cu lemn de stejar deschis, făceau din acest spaţiu un loc plăcut.

„Nu lipseşte decît un şemineu unde să ardă buşteni, ca să uiţi cu totul că te afli pe un vapor!" spuse Virginie.

În partea din faţă a vasului, un alt salon, — rezervat mai cu seamă călătoarelor care, neinteresate de peisaj, se retrăgeau aici, la adăpost de vînt, ca să coasă, să brodeze sau să trăncănească, — oferea numeroase colţuri liniştite în jurul gheridoanelor pe care se aflau sfeşnice de argint. Croşetînd sau brodînd în fotolii cu spătarul drept şi cu tetieră, doamne serioase sorbeau cu mici înghiţituri vin vechi de Porto sau ronţăiau zaharicale. Între tavan şi ferestre decoratorul adăugase un element de lux suplimentar: o friză cu ferestruici mobile, cu mici vitralii imitînd culoarea agatei. Virginie, intrînd aici pentru o clipă, observă jocul razelor de soare filtrate prin ferestrele colorate, reflexele lor tandre pe alama roşie a marelui barometru de perete, pe marmura gheridoanelor şi chiar pe rochiile de mătase.

În timpul dejunului, Virginie ceru explicaţii despre funcţionarea motorului cu aburi, ale cărui vibraţii se simţeau sub covor. Fu surprinsă să afle că sclavi goi pînă la brîu aruncau fără încetare trunchiuri de lemn, în cuptoarele cazanelor mari de aramă, suportînd o căldură de etuvă. Vapoarele se aprovizionau cu buşteni de pe platforme pe piloţi aşezate în lungul fluviului din loc în loc, la intervale regulate.

Pe post de profesor, Clarence spuse că primul căpitan care se aventurase pe fluviu cu un vapor cu aburi a fost un olandez pe nume Nicolas Roosvelt. Împreună cu Fulton, inventatorul vaporului cu aburi, el construise un vas numit *Nouvelle-Orléans*, care valora, în 1811, treizeci şi opt de mii de dolari! Plecat din Pittsburgh pe Ohio, trecuse apoi pe Mississippi, pînă la capitala Louisianei. Fireşte, după aceea vapoarele cu aburi s-au înmulţit, acum brăzdau fluviul aproape şase sute. Cu timpul crescuse şi viteza şi Dandrige cită performanţa unui căpitan, al cărui nume îl uitase, şi căruia i-au trebuit doar cinci zile şi zece ore să ajungă, în 1814, de la Nouvelle-Orléans la Natchez.

„Dar, adăugă el, *Prinţului* îi vor fi suficiente doar trei zile ca să ne ducă la Ponte-Coupée, adică la numai jumătate de zi de Natchez."

Sub privirile Mignettei, care îi sorbea cuvintele ca pe o poveste, Clarence le dezvălui şi pericolele navigaţiei. Ceaţa ce cădea uneori pe fluviu, bancurile de nisip, înşelătoare şi mişcătoare, apele prea puţin adînci ale fluviului nu erau nimic după el, în comparaţie cu riscul incendiilor provocate de ciocniri sau de explozia cazanelor.

---

[x] Arbore din zona pădurilor de foioase din America, înrudit cu sicomorul, al cărui lemn e apreciat de ebenişti *(n.t.)*

„Şi asta pentru că, mai spuse el, una din marile plăceri ale căpitanilor e să organizeze întreceri. Numai că, încălzirea excesivă a cazanelor ducea la dezastru! Aşa s-a întîmplat cu *Zebulon Pike*, poate o să-l întîlnim, şi care e al patrulea vapor cu acest nume... celelalte trei au explodat..."

„O, Doamne!"... făcu Mignette, îngrozită de perspectiva unei asemenea catastrofe.

„Trebuie să fie palpitant genul ăsta de curse, spuse Virginie, cu ochii strălucitori."

„Dar indienii? Sunt chiar atît de răi?" întrebă Mignette, curioasă să afle toate riscurile călătoriei.

Clarence o asigură:

„Odinioară acostau cu pirogile lor vasele cu pînze ca să prade bunurile pasagerilor, dar asta nu se mai întîmplă de mult. De fapt, ei erau mai puţin periculoşi decît piraţii de pe ţărm, bandiţi albi, care furau banii, bijuteriile... şi răpeau călătoarele frumoase..." adăugă el zîmbind.

„Nu vă temeţi, pilotul nostru e cel mai bun de pe Mississippi, spuse Clarence. N-o fi el un grozav dansator de cadril, dar cunoaşte toate capcanele fluviului, toate capriciile lui, viiturile neaşteptate, vîrtejurile, rafalele bruşte de vînt. Mai are şi darul de a prevedea vremea: îşi dă seama dacă va ploua după umezeala de pe manetele cîrmei; ştie, după lătratul cîinilor în ceaţă, unde anume se află. De altfel, îşi cunoaşte perfect vasul, şi nici n-are dreptul să navigheze pe alt vas, acest lucru fiindu-i interzis prin contract."

În după-amiaza aceleiaşi zile, aflîndu-se pe dunetă, Virginie avu ea însăşi ocazia să aprecieze prudenţa căpitanului. Un marinar, aplecat peste bord la provă, măsura adîncimea apei şi transmitea rezultatul observaţiilor sale şefului de echipaj, aflat pe pasarelă, neclintit ca un Neptun avînd în paza sa sufletele navigatorilor. Era un fel de cîntec asemănător celui auzit în copilărie la licitaţiile de tutun. „Mark four, half four, mark four, mark three, half three[x], mark twain"[xx] striga marinarul, ceea ce însemna că adîncimea fluviului

---

[x] „Semnul la patru, patru şi jumătate, semnul la patru, semnul la trei, trei şi jumătate, semnul la doi" *(n.t.)*

[xx] Cîţiva ani mai tîrziu, pe Mississippi va debuta un tînăr pilot, fost ucenic la o tipografie, pe nume Samuel Langhorne Clemens. După ce şi-a făcut ucenicia cu căpitanul Horace Bixy, o figură legendară a fluviului, a obţinut licenţa de pilot în 1859, la douăzeci şi trei de ani. Timp de cinci ani a condus vapoare mari de la Nouvelle-Orléans la Memphis sau Pittsburgh. Renunţînd la această meserie, care i-a adus, totuşi, destule satisfacţii, după ce l-a văzut pe fratele lui, Henry Clemens, pierind la bordul vaporului Pennsylvania Princess, în urma exploziei cazanelor, Samuel s-a făcut jurnalist şi scriitor. El a ales pseudonimul de Mark Twain, amintindu-şi, fără îndoială, cu melancolie de cîntecul monoton al celor care măsurau adîncimea fluviului *(n.a.)*

scădea în locul acela de la douăzeci şi patru la douăsprezece picioare. Era suficient pentru Prince, care nu avea mai mult de opt picioare sub linia de plutire. Puţin mai tîrziu, cînd soarele începu să coboare la orizont, înroşind cu ultimele raze pădurile scunde de sasafras şi chiparoşi, fluviul începu să capete treptat o culoare mov.

În partea din spate a vaporului, aplecat deasupra roţii mari, ce bătea ritmic lichidul violaceu, Clarence inspira răcoarea picăturilor argintii, ridicate de mişcarea paletelor şi urmărea dîra înspumată lăsată de vapor. Era ora care îi plăcea cel mai mult, momentul privilegiat cînd oamenii şi animalele se lăsau în voia unei oboseli plăcute, cînd lucrurile îşi recăpătau dimensiunile lor adevărate, cînd liniştea învăluia ca o husă cîmpia. În timpul unor astfel de asfinţituri, de un farmec aparte pe acest fluviu, demn de pana lui Virgiliu, Clarence simţea în el o luciditate extraordinară. Ea se răsfrîngea asupra oamenilor din preajmă, pe care credea că-i vede aşa cum erau în realitate.

Aşa se face că, această Virginie devenise o fiinţă chiar agreabilă. Remarcase privirile bărbaţilor la trecerea ei, iar mai mulţi cunoscuţi doriseră să-i fie prezentaţi, între alţii, şi tînărul Tampleton, care, terminîndu-şi studiile la West-Point, se întorcea la Pointe-Coupée. Virginie Trégan primise omagiul tînărului ofiţer şi cu o satisfacţie vizibilă, şi cu acea siguranţă faţă de bărbaţi, deprinsă în saloanele pariziene. Pe Clarence îl amuza spectacolul acestor tineri atraşi inconştient în jocul seducţiei. Să placă părea a fi grija principală a celor mai mulţi muritori. În ceea ce-l privea n-o împărtăşea, iar dacă avea o ţinută îngrijită şi se comporta politicos cu femeile, o făcea pentru a respecta regulile de curtoazie impuse de civilizaţia Sudului.

Înfăşurată într-un şal, căci se făcuse răcoare, Virginie apăruse cu o carte sub braţ. În lumina serii, privirea ei albastră şi rece îşi pierduse asprimea. În felul cum se sprijinea cu coatele de parapet, aproape de Clarence, cum se apleca, ascunzîndu-şi faţa în spatele buclelor ce-i încadrau chipul, cum aspira parfumul de caprifoi şi iasomie adus de vînt de pe mal, părea fragilă şi romantică, în deplin acord cu decorul.

„În seara asta chiar mă simt o fiică a acestui ţinut. Departe de capitalele cu veşmitele lor de piatră, aici spaţiul există. Viaţa civilizată de la Paris sau Londra îşi are farmecul ei, dar ea nu stîrneşte aceeaşi dorinţă de cucerire ca pădurile şi cîmpiile acestea fără de sfîrşit…"

„E adevărat, spuse Clarence. Apa, cerul şi pămîntul sunt mai reale aici, decît oriunde altundeva. Oraşele sunt un fel de închisori unde raporturile dintre om şi constucţiile ridicate de el sunt falsificate. Abia aici devii cu adevărat conştient că eşti în acelaşi timp minuscul şi divin."

Mierlele reveneau la cuiburi cu strigăte ironice, înnebunindu-le pe păsările cardinal, cu penajul stacojiu şi întrerupeau conversaţiile glumeţe ale gaiţelor. Dandrige îi arătă fetei broaştele ţestoase care, profitînd de circulaţia mai puţin intensă, îşi scoseseră capul deasupra apei, curioase să urmărească trecerea marelui vapor alb.

„Dar aligatorii, la ce oră îşi fac apariţia?"

„Nu prea mai sunt decît în golfuleţele din sud sau la gurile rîurilor, căci au fost prea mult vînaţi de oameni."

În schimb, urmăriră zborul unor flamingo roz spre mlaştinile unde orăcăiau mii de broaşte şi văzură bîtlani păşind cu precauţie prin stufăriş. Invizibili în iarbă, şobolanii mustăcioşi şi ratonii se mişcau furioşi. Căprioare aflate la adăpat fugiră speriate cînd sirena vaporului Prince-du-Delta lansă la o curbă a fluviului un fluierat răguşit. Căpitanul îi prevenea astfel pe tăietorii de lemne că hotelul plutitor trăgea la mal pentru noapte aproape de cabanele lor şi că urmau să încarce lemnul aşa cum conveniseră, profitînd de ultima oră de lumină.

Ţînţarii făcîndu-şi apariţia, pasagerii intrară în saloanele unde deja se aprinseseră lămpile. Virginie îi spuse lui Clarence, arătînd spre cartea pe care o avea în mînă:

„Acest domn Chateaubriand a fost pe aici acum cîţiva ani şi a scris cartea asta, de care s-a făcut mare caz în Franţa."

Clarence luă cartea şi citi titlul: *Atala.*

„E vorba de dragostea dintre doi sălbatici, spuse Virginie, fireşte, o dragoste nefericită, din cauza interdicţiilor religioase şi acţiunea ei se petrece pe malul lui Misissippi, pe care autorul, ca şi indienii şi negrii de aici îl numesc Meschacebé. El spune că în cîmpiile şi pădurile acestea poţi întîlni bizoni care uneori traversează fluviul înot. A mai văzut şi urşi mîncînd struguri sălbatici, turme de reni, papagali, şerpi galbeni şi crocodili urît mirositori!"

Clarence zîmbi la enumerarea acestei faune.

„Mi-ar plăcea să citesc cartea. O să mi-o împrumuţi?"

Ea încuviinţă.

„Căci, adăugă el, poeţii au un mod special de a vedea peisajul şi-mi imaginez că, pentru un parizian, orice pădure fără alei pentru călărie pare o junglă periculoasă. Din nefericire, pădurile noastre nu mai au secrete. Bizonii au fugit spre vest, unde sunt alungaţi şi indienii. Renii au fost mîncaţi de străbunicii noştri, papagalii capturaţi de marinari, iar braconierii sunt pe cale să decimeze coloniile de nutrii şi castori. Doar şobolanii mustăcioşi ce se înmulţesc cu o rapiditate extraordinară se mai găsesc din abundenţă, ca şi o specie de tatú. Vînătorilor le mai rămîn cîţiva cerbi, porci sălbatici, lincşi şi vulpi... Cît priveşte iubirile acestor fiinţe primitive, Clarence ştia din

experienţă la ce să se aştepte dar nu evoca acest capitol în faţa Virginiei. La rugămintea lui, ea începu să vorbească despre Paris, înviorîndu-se cînd povestea despre cele mai recente amintiri. Îi descrise cu precizie şi umor Bulevardul Gand[x], cu copaci frumoşi, cu filfizoni şi comisionari, cu trotuare largi, care începuseră să fie pavate cu piatră de Auvergne. Ea frecventase cafenelele, saloanele publice, unde se întîlnea lumea bună: *Tortoni*, unde găseai îngheţată *Plombières*, siropuri, punciuri romane şi fructe glasate; *Grand Café, Café Riche, Café Anglais*, unde se întîlneau ziarişti şi scriitori de renume: restaurantul *Paillard* unde se servea calcan cu smîntînă. Aminti şi magazinele unde lumea bună îşi făcea cumpărăturile: *Scharlcher*, furnizorul de porţelanuri al prinţilor: *Petite Jeannette*, unde se vindeau muselină, eşarfe şi şaluri — şi Virginie tocmai îşi comandase unul; *Madamme Herbault*, modista, care confecţiona pălării şic; *Rose Druelle*, concurenta ei; *Melnotte*, pantofarul; *Fatout*, negustorul de stampe; *Camille*, renumită pentru rochiile sale; *Aux Bayadères*, al cărui raion de noutăţi le eclipsa pe toate celelalte. Nu uită să-i vorbească despre landouri, trăsuri şi trăsurici, caleşti, faetoane, intrate în modă datorită lordului Seymour şi apoi despre cele dintîi omnibuze şi trăsuri: „citadinele“ gri-roz, „verlinele de Marais“ verde închis, „celestinele“ albastre. Mătuşa ei, doamna Drouin, avea şi ea un cupeu foarte elegant, capitonat cu satin galben, iar pe jos cu un covor de Savonnerie.

„Nici nu vă imaginaţi cum arată cartierul ăsta, e un univers unde poţi întîlni întregul Paris — oameni talentaţi şi de spirit, bogătaşi fără ocupaţie, prinţi străini incognito, aventurieri seducători, oameni săraci care fac pe bogaţii şi oameni bogaţi încurcaţi cu demimondene.“

Natural, fusese de mai multe ori la *Théâtre des Variétès*, la Opera din strada *Le Peletier* şi cinase de mai multe ori la *Nicolet*, din strada *Basse-des-Remparts*, care importa produse din America şi avea un magazin la Nouvelle-Orléans. Asistase la bătăile pentru *Hernani*, din februarie. În timpul acestei seri de pomină, care marcase debutul romantismului în teatru, îşi pierduse pălăria în mulţime şi aplaudase pînă i se înroşiseră mîinile. Victor Hugo o sărutase pe obraz, iar Alexandre Dumas îi trimisese bilete pentru *Henric III*. Încă sub impresia senzaţiilor puternice ale acestei nopţi istorice, spuse cu entuziasm:

„Trebuia să-i vezi pe hoţi şi pe poeţi cu părul lor zburlit, cu bărbi enorme, cu haine bizare, pelerine, cămăşi descheiate, veste de

---

[x] Astăzi Bulevardul Italienilor *(n.a.)*

carnaval! Oamenii gesticulau, se strigau între ei, convenţiile dispăruseră. Mătuşă-mea era gata să leşine pentru că un student o tutuise. Fotoliile fuseseră distruse şi diademele călcate în picioare, dar cînd domnişoara Mars a spus:

Mă simţeam fericită şi calmă, o, iubitul meu,
Şi aş fi vrut să mor în clipa aceea…

am început să plîng şi un tînăr pe care nu-l văzusem niciodată şi-a scos trandafirul de la butonieră şi mi-a şters o lacrimă de pe obraz cu petalele lui şi mi-a spus: «Plînsul cel mai romantic pentru cea mai romantică floare!» Oh, doamnule Dandrige, ce bine a fost în seara aceea la *Théâtre Français*!… Dacă mătuşa-mea nu m-ar fi lut de acolo, mi-aş fi petrecut noaptea cîntînd şi rîzînd ca o nebună!"

Surprins de atîta exaltare, Clarence o privea pe această nouă Virginie, cu obrajii în flăcări, cu ochii strălucitori, volubilă şi pasionată.

„Mă tem că după astfel de momente pariziene, serile de la Bagatelle o să vi se pară prea calme."

Redevenind brusc serioasă, aproape gravă, tînăra îi aruncă o privire senină, în care toate luminile teatrului, ce sclipiseră atît de straniu o clipă mai devreme, păreau să se fi stins.

„Vedeţi, domnule Dandrige, cred că port în mine, ca multe femei, pasiunea doñei Sol. În orice colţ din lumea asta, oricît de calm ar părea, ea s-ar putea deştepta într-o zi!"

„Asta speraţi?"

„Asta aştept."

Clopoţelul ce anunţa cina întrerupse acest început de confidenţă. În aceeaşi seară, Clarence Dandrige avea să aibă dovada că Virginie Trégan ştia să provoace destinul.

Capitolul IV

Totul s-a întîmplat din cauza lui Willy Tampleton. Cel puţin, aşa înţelesese Clarence, cînd tînărul cocoş de la West Point îl trezi în zori, cu bătăi puternice în uşa cabinei. Abia apucă să-şi tragă halatul şi să deschidă fereastra care dădea spre galerie.

„Văd că ţi-ai păstrat bunele obiceiuri de la West Point, de te scoli dis-de-dimineaţă!"

„Domnule Dandrige, spuse tînărul, făcînd eforturi să fie la înălţimea gravităţii declaraţiei ce avea s-o facă, vreau să mă bat în duel pentru onoarea domnişoarei, fina marchizului de Damvilliers!"

„Ei, drace! Şi cu cine, pentru Dumnezeu?"

„Cu Ed Barthew, avocatul, care a ofensat-o grav!"

„Cum adică?" spuse Clarence, încrutîndu-se.

Fără a fi prieten cu el, Ed Barthew se număra printre puţinele persoane pe care le simpatiza.

„Pot să intru, domnule?"

Odată instalat în singurul fotoliu din cabină, tînărul ofiţer îi povesti cum a început conflictul, în timp ce Clarence îl asculta cu vădită uimire.

În ajun, la ora cînd Clarence se dusese să se culce, Virginie se întorsese în salonul unde doi ministrei[x] zdrăngăneau la banjo cîntece vechi. Concertul terminîndu-se, fusese invitată la masa lui Tampleton, unde se mai aflau Ed Barthew şi un alt plantator, domnul Aubron. Venind vorba despre cărţi şi zaruri, ca o adevărată pariziancă, Virginie nu-şi ascunsese plăcerea de a juca. La Paris, la doamna Drouin, învăţase whistul şi chiar pokerul. Astfel că se organizase pe loc o partidă, dar, pentru că regulamentul de pe vas interzicea jocul pe bani şi nu admitea decît obiecte neînsemnate ca gaj, cu excepţia bijuteriilor, Tampleton pusese pe masă un cuţitaş de tăiat trabucuri, Ed Barthew un etui din piele de şarpe, cumpărat la Nouvelle-Orléans, iar plantatorul, un creion italienesc cu mină de plumb. Cum Virginie îţi căuta la rîndul ei un obiect, Tampleton îi sugerase o batistă de dantelă, dar avocatul din Bayou Sara stîrnise admiraţia spectatorilor propunîndu-i să ofere în gaj o şuviţă din buclele sale... Toată lumea protestase dar, spre surprinderea generală, fina marchizului spusese că e o idee bună şi se angajase să-i dea o meşă de păr cîştigătorului. Doamnele de faţă strîmbaseră din buze, în timp ce soţii lor aplaudaseră îndrăzneala aceasta. Era destul de şocant să vezi o domnişoară din lumea bună la masa de joc, alături de bărbaţi, fireşte, cel puţin doi dintre ei, persoane respectabile, dar nimeni, pînă atunci nu-şi imaginase o astfel de miză.

---

[x] Albi grimaţi în negri, cîntînd şi acompaniindu-se la banjo *(n.s.)*

„E indecent, murmurase o matroană pe jumătate chealǎ, de ce să nu-şi joace atunci şi cămaşa?"

„Poate, data viitoare", îi şoptise un bătrînel, cu jaboul plin de fire de tutun.

Suverană şi indiferentă la comentarii, Virginie impuse tăcerea cu un gest al mîinii, spunînd simplu că nu-şi va tăia părul decît în cazul cînd cărţile i-ar fi nefavorabile. Condiţia fiind admisă, partida începu.

„Domnişoara Trégan a jucat foarte inteligent, explică Tampleton. Ea a cîştigat pe rînd cuţitul meu de argint şi creionul domnului Aubron, dar, la sfîrşit a fost bătută de Ed Barthew, care, de data asta — l-am supravegheat —, n-a trişat. El şi-a strîns atunci gajurile şi a pretins meşa de păr ce-i revenea."

Abia atunci lucrurile luară o întorsătură urîtă. Tampleton considerase că era cazul să nu ţină cont de promisiunea făcută, pentru că un gentleman nu putea să accepte ca o femeie să-şi taie o şuviţă de păr ca să i-o dea unui necunoscut. Petrecură cu toţii o seară plăcută şi trebuiau să se oprească aici, spusese el cu hotărîre.

Ed Barthew îi replicase că datoriile la cărţi erau datorii de onoare şi că n-avea de gînd să renunţe la ceea ce i se cuvenea. În acest punct discuţia devenise publică, unii, cei mai numeroşi, aprobau atitudinea cavalerească a lui Tampleton, alţii susţineau că Barthew merita să păstreze o amintire atît de preţioasă din acea seară. Printre aceştia din urmă fuseseră şi cîteva persoane de sex feminin, destul de satisfăcute la idea că această frumuseţe debarcată din Franţa avea să primească o lecţie. Căpitanul Wrangler, prevenit de incident, fusese adus în chip de arbitru să-şi spună părerea. Persoană jovială, amator de vin şi puţin dispus să-şi facă probleme pentru naivele care intrau de bunăvoie în încurcături, marinarul declarase după o scurtă cugetare, că orice contract trebuia onorat şi că domnişoara trebuia să se execute. De altfel, apreciase el, părul ei e destul de des ca să nu se bage de seamă lipsa unei şuviţe.

„Domnişoara Trégan a fost parolistă, comentă Willy Tampleton. A declarat că intenţiona să-şi respecte cuvîntul, ceea ce ar fi fost un nemeritat trofeu pentru afurisitul de Barthew."

Virginie spuse apoi că se duce în cabină să-şi taie şuviţa pentru a i-o înmîna lui Barthew. Acestea fiind zise, cu o graţie invidiată de toate femeile de faţă, care, în locul ei, ar fi plîns de necaz, se ridică şi cu un zîmbet fermecător întinsese mîna sa delicată avocatului, spunîndu-i:

„Vă mulţumesc, m-am distrat foarte bine!"

„Domnule Dandrige, a părăsit salonul cu atîta graţie că ai fi fost tentat s-o aplauzi!" spuse Tampleton, emoţionat încă de amintirea acelui moment.

„Dar nu văd rostul unui duel", spuse Clarence contrariat, întrebîndu-se cum va aprecia marchizul comportarea finei sale.

„Ei bine, eu am considerat... a fost ideea mea, domnule Dandrige, că în absenţa dumneavoastră, familia mea fiind prietenă cu marchizul, trebuia s-o susţin pe domnişoara Trégan şi să spăl afrontul datorat unei mici imprudenţe, odios exploatată de Ed Barthew."

Willy Tampleton făcu o pauză, îşi înghiţi saliva şi continuă:

„L-am invitat pe Barthew să vină cu mine pe punte şi i-am spus tot ce gîndeam despre atitudinea lui: «Domnule, vă cer, nu, vă pretind, să renunţaţi la această şuviţă de păr şi s-o faceţi imediat în scris, într-un bilet adresat domnişoarei Trégan!»"

Clarence nu se putu abţine să nu admire aplombul tînărului cocoş.

„Fireşte, Ed ţi-a rîs în nas!"

„Nu numai că mi-a rîs în nas, dar mi-a cerut să-mi scot pălăria cînd îi vorbesc şi, cum n-aveam deloc intenţia s-o fac, mi-a aruncat-o în fluviu... şi tocmai o comandasem special la Paris!"

Clarence îşi reţinu cu greu rîsul, nepotrivit în împrejurarea respectivă.

„Şi, fireşte, l-aţi pălmuit!"

„Exact... O să ne batem la ora opt, pe puntea superioară, cu revolverul. Căpitanul Wrangler şi un tip în vîrstă, i-am uitat numele, care prizează tot timpul tutun, sunt martorii lui Barthew. Eu v-am ales pe dumneavoastră şi pe domnul Aubron."

„Aşa ceva nu se refuză, tinere! Dacă o am în grijă pe domnnişoara Trégan, trebuie să fiu de faţă. Totuşi, îmi displace faptul că, într-o asemenea împrejurare, reputaţia ei nu poate decît să sufere. Willy, sper că Barthew n-o să te ucidă şi că n-o să sfîrşeşti în stomacul unuia din crocodilii aceia pe care domnul de Chateaubriand spune că i-a întîlnit pe Mississippi!"

„Domnule Dandrige, îndrăznesc să vă sugerez ca, după ce totul se va termina, s-o sfătuiţi, s-o puneţi puţin a curent pe domnişoara Trégan cu obiceiurile din Sud, pe care nu prea le cunoaşte.

„Află, Willy, că domnişoara Trégan nu e dintre acelea care se lasă sfătuite, cum spui tu. Cît despre obiceiurile din Sud, uneori nu sunt sigur că ar fi întotdeauna cele mai bune. Du-te şi Dumnezeu să te aibă în pază!"

Capitolul V

Edward Barthew nu era la drept vorbind un Cavaler; l-ai fi luat mai degrabă drept un produs al civilizaţiei democratice şi comerciale din Nord, dacă ar fi fost mai interesat de afacerile sale decît de jocul de cărţi. Într-o zi venise de la Boston cu două valize şi cu o firmă de avocat, pe care el însuşi o bătuse în cuie pe uşa unei case vechi din Bayou Sara. Mai tîrziu închiriase o pereche de sclavi pentru menaj şi începu să primească clienţi, oameni modeşti sau plantatori, care preferau să-şi spună păsul unui străin. Se aflase că la Boston se povesteau pe seama lui istorii ciudate, dar, de fapt, nimeni nu ştia nimic precis şi, cum la Natchez se ţinuse departe de toate intrigile locale, fără să se integreze în societate, îl acceptaseră aşa cum era, taciturn, arogant, şi cu totul indiferent la gura lumii...

Adeseori la Nouvelle-Orléans fusese întîlnit în compania unor femei cu o moralitate dubioasă. Cei care făcuseră apel la serviciile sale păreau totuşi mulţumiţi şi judecătorii din regiune îl considerau foarte abil şi convingător. În timp ce mulţi jurişti se amestecau în politică şi vînau mandate, el evita cu grijă să-şi dea pe faţă opiniile. Nici nu se ştia dacă le avea. Iar prietenii, cu toate că nu ştiau despre el mai nimic, îi apreciau serviabilitatea sobră şi curajul.

El fusese cel care, punîndu-şi viaţa în pericol, salvase din ghearele focului fetiţele unui băcan, iar în timpul inundaţiilor din toamna lui 1828 organizase evacuarea unui cartier ameninţat, apoi dirijase ridicarea unui dig de protecţie. Cheltuia nebuneşte la jocul de cărţi, mult mai mult decît cîştiga. Pe vapoarele-spectacol era cunoscut pentru felul în care îi punea la punct pe scandalagii. Dacă el nu căuta niciodată ceartă, ştia în schimb să-şi pună la bătaie pumnii ori scaunele, cu o economie de gesturi şi de cuvinte, ce-i aduse respectul tuturor.

Înalt, brunet şi aproape întotdeauna îmbrăcat în negru, fixa asupra lucrurilor şi asupra oamenilor o privire vădit ironică, iar unii, după părul lins şi lucios ca pana corbului, după şuviţa rebelă ce-i cădea adesea pe ochiul stîng, spuneau că-i curge în vine sînge indian. Avea o voce caldă şi gravă şi vorbea doar atunci cînd avea ceva de spus. Mîinile, nu lipsite de distincţie, ar fi fost în cîştig dacă ar fi fost mai

îngrijite, la fel cămăşile şi cravatele dacă ar fi fost mai bine călcate. Doctorul Murphy, un dur în felul lui, cunoscut pentru brutalitatea sa şi pentru exactitatea diagnosticului, după cum, mai ales, pentru felul în care îşi anunţa bolnavii: „poţi să faci economie de medicamente, nu mai ai decît trei-patru zile de trăit", era socotit cel mai bun prieten al lui. Îşi petreceau adeseori serile discutînd în tovărăşia unei sticle de gin.

Ştiind că venise de la Boston, Clarence îi încredinţase cîteva afaceri după plecarea tatălui său. Fusese mulţumit de rezolvarea lor, căci, spre deosebire de alţi confraţi, care obişnuiau să tragă de timp, el evita procedurile inutile. Vînaseră de cîteva ori împreună, fără a vorbi mai mult decît strictul necesar. Se mai întîlniseră şi la cîteva baluri de pe plantaţii, unde celibatarii erau întotdeauna invitaţi. Edward Barthew cunoştea bunele maniere, dansa corect cadrilul dar, ca şi Clarence, prefera să bea seara un whisky bun, privindu-i pe ceilalţi. Acesta era bărbatul — mai puţin bădăran decît părea — cu care tînărul Tampleton urma să se măsoare pentru o buclă din părul domnişoarei Trégan. Terminîndu-şi toaleta, Clarence evaluă şansele tînărului Tampleton, mici la prima vedere. Nu prea avea idee despre cum se învaţă mînuirea armelor în West Point, fiindcă vînase cu Barthew, ştia că are ochiul ager şi iuţeală de mînă cînd e să apese pe trăgaci.

Spre deosebire de cel pe care îl provocase, Willy Tampleton reprezenta tipul Cavalerului, produs pur al aristocraţiei agrare din Sud, cu toate calităţile ei morale. Clarence nu l-ar fi putut defini mai bine decît o făcuse marchizul de Damvilliers însuşi, cunoscător în materie, care nu-i spunea decît „cavalerul Willy".

Cam pricăjit din născare, în copilărie făcuse totul pentru a dobîndi acea zvelteţe virilă a pur-sîngelui englez, care figura în fruntea canoanelor frumuseţii masculine în Sud. Lungile cavalcade pe cîmpuri, trasul cu arcul, lecţiile de scrimă şi de luptă luate împreună cu fratele său mai mare, Percy, iar mai tîrziu exerciţiile militare sfîrşiseră prin a-l aduce la acea perfecţiune fizică pe care moştenitoarele cu ten de magnolie o apreciau şi care — nedisplăcînd nici părinţilor, nici notarilor — intra în calcul cînd ele îşi alegeau bărbatul. Văzîndu-l strălucind de sănătate, cu obrajii catifelaţi, cu ochii inocenţi şi limpezi, îţi dădeai seama că, de la vîrsta cînd începuse să se îmbrace singur, avusese întotdeauna pe comodă schimburi curate, iar la picioarele patului încălţări bine lustruite. În călătoria prin Europa învăţase ce înseamnă adevărata eleganţă. Îl întîlnise acolo pe frumosul Brumell, care schimba trei cămăşi pe zi şi purta pantofi lustruiţi cu spumă de şampanie. Dar tînărul Willy fusese

destul de înţelept pentru a nu se lăsa influenţat de îndrăznelile acestui dandy, inspirîndu-se mai ales din felul de a fi al altui monden, contele D'Orsay, care-şi petrecea timpul mai mult în bibliotecă, decît în faţa oglinzii. Uniforma de cadet îi venea admirabil şi, dacă pe *Prince-du-Delta* călătorea în civil, o făcea ca să arate că era la curent cu moda.

Ca toţi fiii de plantatori bogaţi, Willy Tampleton era convins de importanţa sa socială. Fusese învăţat să aibă simţul datoriei, al responsabilităţii şi onoarei şi, în acelaşi timp, să-şi domine sentimentele. Credea despre sine că are un „suflet complet", pentru că-i citise pe Walter Scott şi pe Froissart şi, ca şi Ivanhoe, se simţea gata întotdeauna să devină un erou. Izbutea să-şi corecteze blîndeţea copilărească a chipului printr-o gravitate studiată şi-şi lua cu plăcere o poză melancolică, pentru că i se spusese mereu: „La un om contează ceea ce îl face unic". Şi el se credea unic, ca mlădiţa desăvîrşită a unei clase ce nu exista în altă parte în Uniune, aceea a aristocraţiei bumbacului.

Clarence Dandrige, ducîndu-se mereu la Myrtes, Plantaţia Tampletonilor, situată la nord de Pointe-Coupée, cunoştea bine această familie atît de perfect „comme il faut". Percy, fratele mai mare al lui Willy, se pregătea să-i succeadă tatălui său. În felul lui, era şi el un adevărat sudist. Mai puternic şi mai dezinvolt decît mezinul, cam libertin, ceea ce se admitea, el se pregătea pentru responsabilităţile viitoare, făcîndu-şi sclavii să lucreze mai bine decît cei de pe alte plantaţii. Se ştia că are o jumătate de duzină de bastarzi mulatri pe care n-ar fi ezitat să-i vîndă, cu sau fără mama lor, în ziua cînd ar fi crezut de cuviinţă. Se vedea că, spre deosebire de fratele său, nu avea nevoie de exerciţii ca să-şi stimuleze virilitatea şi să-şi dezvolte forţa muşchilor. Cu umerii largi, clădit ca strămoşii săi ţărani, care doborau un chiparos din cinci lovituri de secure, părea în stare să răstoarne un taur de coarne. În cîteva generaţii Tampletonii dobîndiseră o înfăţişare aristocratică. Willy îşi dădea silinţa s-o perfecţioneze, dar Percy o accepta. Rămăsese în el ceva din voioşia primitivă a omului învăţat cu efortul, care pune aceeaşi plăcere în muncă şi în dragoste.

Soţia şi mama sa nu se obişnuiau cu gîndul că la masă nu renunţa să spargă nucile cu dinţii, nici măcar în prezenţa unor invitaţi.

Dacă lui Percy îi plăcea să fie întreprinzător cu femeile, Willy părea mai degrabă timid şi trebuia să-şi mobilizeze toate resursele educaţiei sale îngrijite pentru a se comporta firesc în prezenţa prinţeselor de pe plantaţii. Probabil, aprecie Clarence, Virginie Trégan îi făcuse o puternică impresie, dacă provocase un duel doar pe motiv că ea nu se comportase ca o adevărată domnişoară.

În momentul întîlnirii cu martorii lui Barthew, Clarence își spuse că, dacă lucrurile vor evolua rău, va trebui să-i explice bătrînului Tampleton și fiicei sale Corinne, căreia Clarence știa că nu-i este indiferent, că Willy se bătuse dintr-un orgoliu copilăresc. Și marele picnic din fiecare primăvară de la Myrtes ar fi ratat dacă bietul Willy s-ar alege acum cu un glonte în cap!

Organizarea duelului decurse fără dificultăți. Se vor bate pe puntea superioară a vaporului. Unul dintre protagoniști se va așeza la piciorul celor două coșuri, cu spatele la provă, celălalt la piciorul catargului unde flutura drapelul Uniunii, cu spatele la pupă. Domnul Aubron propuse revolvere marca *Elisha Coolier*, cumpărate de la Nouvelle-Orléans. Erau arme de precizie dotate cu un fel de amortizor, care puteau trage cinci focuri dacă cremenea era bine uscată.

Căpitanul Wrangler, desemnat ca arbitru, le ceruse pasagerilor, destul de agitați la vestea duelului, să nu-i părăsească cabinele pînă la noi ordine. După ce avu grijă să încetinească motoarele, îi convocă pe cei implicați. Grupul compus din Willy Tampleton, Edward Barthew și martorii lor se îndreptară spre terenul indicat, venind dinspre pasarelă. Un doctor din Memphis, aflat în voiaj de nuntă, fu invitat să se urce cu trusa sa. El încercă să refuze, spunînd că nu vrea să asiste la o crimă. I se spuse că în Louisiana, ca și în Virginia, un bărbat care îl înfruntă pe altul cu arme egale, respectînd regulile duelului, nu poate fi considerat un ucigaș. Căpitanul Wrangler nu prea îi dădu posibilitatea să aleagă, căci duelul acesta, primul pe un vapor, ar fi făcut și mai mare faima lui *Prince-du-Delta*. Așa că îl somă pe doctor să-și îndeplinească misiunea, în caz contrar, el și soția urmînd să-și continuie călătoria înot.

Trebuiră să țină cont de riscul gloanțelor rătăcite și așteptară să se îndepărteze un vapor ce cobora pe fluviu, ca să-și ocupe locurile. Ed Barthew părea foarte în largul lui, mai surîzător ca oricînd. Iar pe Willy, cu jaboul fluturînd în vînt, cu pantalonul negru cu dunga impecabilă, Clarence îl găsea emoționat și hotărît.

Odată armele încărcate, căpitanul marcă locurile dueliștilor, la douăzeci de pași unul de celălalt, și îi invită să și le ocupe. Amîndoi în același timp, ca adevărați gentlemani, voiră să se așeze cu fața la soare, ceea ce la acea oră matinală reprezenta o dificultate în plus.

„Domnule Tampleton, spuse Barthew, cu vocea sa de bas, faceți-mi plăcerea asta, e poate ultima pe care mi-o veți mai acorda!"

Willy încuviință, găsind că n-are rost să mai discute pe tema asta.

„Va fi fiind probabil ultima, domnule, dar n-aș vrea să trag asupra cuiva, profitînd că e orbit de soare."

„Ultima probă de eleganţă, dragul meu, spuse Ed, aceea care poate răscumpăra toate eşecurile unui bărbat, e de a şti să moară cu demnitate."

„Domnilor — spuse căpitanul, care luîndu-şi în serios rolul său de arbitru îşi pusese tunica împodobită cu galoane şi cascheta —, vă reamintesc că veţi trage între cuvintele «unu» şi «trei». Fie ca Stăpînul apelor, care a văzut spectacole încă mai crude, să fie martor că e vorba numai de onoare!"

În aceeaşi clipă, un val de muselină mov ţîşni dinspre pasarelă: Virginie, în rochie de mătase, răsări în plin soare, în faţa acestor bărbaţi consternaţi.

„Aici nu e locul unei doamne!" spuse căpitanul furios.

„Ei bine, al meu e! Şi apoi, trebuie să-i dau domnului Barthew ceea ce i se cuvine."

Din trei paşi fu lîngă avocat, care, cu revolverul în mînă, îndreptat în jos, o privea mirat şi încîntat. Primi, legată cu o panglică neagră şi îngustă, o şuviţă de păr arămiu, pe care o strecură sub cămaşă, chiar pe piele, după ce se înclinase, aşa cum, fără îndoială, n-o mai făcuse în faţa unei femei. Gestul acesta împlinit cu un sînge rece ce îi impresionă pe cei de faţă, Virginie se apropie de Clarence şi îi spuse încet, dar suficient de clar ca s-o audă toţi:

„Domnule Dandrige, aş fi dezolată dacă unul din aceşti domni nu va putea să vină chiar acum la masa noastră să rupem pîinea prieteniei."

„Atenţie, domnilor, strigă comandantul, în dorinţa de a termina mai repede. Unu, doi, trei!"

Cele două împuşcături au părut una singură. Tampleton se clătină, apoi căzu pe podeaua de lemn, uitîndu-se cu un aer neîncrezător la pata de sînge ce i se lăţea pe şoldul stîng. La celălalt capăt al punţii, din cilindrul negru al coşului ieşea o trîmbă de fum cenuşiu. Glonţul lui Willy Tampleton trecuse la cîţiva centimetri de umărul lui Barthew, înainte de a străpunge tabla coşului.

La îndemnul comandantului, doctorul se îndreptă spre rănit. În clipa aceea Clarence o văzu pe Virginie alergînd spre Edward Barthew, şi pecetluindu-l cu un sărut pe gură, cum numai puţini bărbaţi se puteau fuduli că avuseseră parte chiar în împrejurări mai fericite. Dar nimeni nu auzi ce-i spuse ea avocatului, cuprins de o neaşteptată tulburare:

„Domnule, vă mulţumesc că nu l-aţi ucis pe acest tînăr, care nu ştie nimic despre viaţă!"

Pe bord se află repede despre rezultatul duelului şi despre rana uşoară a domnului Tampleton. Mai multe doamne îl vizitară imediat

ce fu pansat, gîngurind la capul acestui Cavaler interesant, care-şi dăduse sîngele pentru a spăla ruşinea unei domnişoare frivole.

Clarence şi Virginie reuşiră să fie singuri abia la ora prînzului, în partea din faţă a vaporului. Intendentul părea într-o dispoziţie proastă.

„Sunteţi satisfăcută, domnişoară? Fără precizia şi sîngele rece a lui Marthew am fi asistat la o adevărată dramă în dimineaţa asta."

„Şi de ce n-aş fi satisfăcută, domnule Dandrige? Bărbaţilor le place să aibă un pretext cavaleresc ca să se bată! Eu doar l-am furnizat. Tînărul Tampleton n-a avut decît ceea ce merita. Sunt destul de mare ca să veghez eu însămi la onoarea mea şi să nu-i las primului venit, chiar dacă el nu e un oarecare, grija de a-mi apăra culorile."

„Într-adevăr se poate muri pentru foarte puţin! replică energic Clarence, şi e bine uneori ca fiecare să-şi măsoare onoarea după propria-i măsură!"

Virginie surîse în mod neaşteptat.

„Mi-a spus mie domnul Barthew că, în privinţa asta, nici dumneavoastră nu vă lipseşte susceptibilitatea, domnule Dandrige, dovadă spaniolul acela pe care l-aţi pus la frigare acum două zile la Nouvelle-Orléans..."

Clarence tăcu. Aşadar, la bord se ştia de povestea cu Ramirez.

„Vedeţi, domnule Dandrige, reluă Virginie cu o voce dulce, lupta e starea naturală a bărbatului. Rolul nostru, al femeilor, este să-i facem s-o uite pe cea din care au ieşit şi să-i pregătim pentru cea care îi aşteaptă."

Spunînd acestea ea se ridică. În mişcarea de a-şi aranja rochia, Clarence observă că-şi schimbase coafura. Părul îi era strîns în coc spre ceafă. „Din cauza şuviţei tăiate", gîndi el, urmărind-o cu privirea, în timp ce se îndrepta spre partea din spate a vaporului, unde se afla cabina lui Tampleton.

Cum se apropiau de Baton Rouge, căpitanul le ceru pasagerilor prin portavoce să elibereze locul pentru a manevra pasarela. Gînditor, Clarence se îndreptă spre bar să bea un porto. Îl găsi aici, singur, pe Barthew, care-şi acordase un pahar mare cu gin.

„Eşti mulţumit de felul în care te-ai descurcat, Ed?"

„Te îndoieşti, Clarence?"

„Revolverele astea *Coolier* nu par prea ucigătoare..."

„Dar pot să fie, şi micul Tampleton m-ar fi nimerit cu siguranţă cu al doilea glonţ! Am fost să-i strîng mîna. O să şchioapete o zi sau două şi am să-i fac un cadou care îl va ajuta, cred, să-şi revină."

„Ce cadou?"

„Meşa de păr a tinerei persoane pe care o ai în grijă în acest moment şi pe care ai face bine s-o supraveghezi mai îndeaproape, dacă nu vrei ca în Louisiana să nu se mai termine cu luptele eroice!"

„Şi chiar i-ai dat lui Tampleton un trofeu la care ţii atît? întrebă Clarence ci veselie, ca unul care apreciază deznodămîntul puţin comic al unei aventuri.

„Cavalerul l-a binemeritat. O să-l poarte în medalion ca amintire a primului duel. Eu am primit ceva mai mult decît atît, în fine, am primit un lucru pe care un bărbat ca mine îl apreciază mai mult!"

„Da, am văzut-o pe Virginie sărutîndu-te ca o femeie... dacă pot îndrăzni să spun... versată, ceea ce m-a surprins la o fată! Probabil sunt maniere de la Paris învăţate de la buna mătuşă Drouin!"

Barthew îşi goli paharul şi se ridică.

„Iartă-mă, Dandrige, cobor la Baton Rouge. Cunosc aici cîteva persoane care-şi ridică mai uşor cămaşa decît şi-ar tăia o şuviţă de păr... Şi tocmai de asta am nevoie în clipa asta."

Clarence apreciase înţelepciunea acestei retrageri decisă cu promptitudine. Îl bătu amical pe umăr pe avocat.

„Voi încerca să organizez prînzul ăsta cu Tampleton, dar sunt sigur că domnişoara Trégan va regreta debarcarea ta precipitată. Ce să-i spun?"

„Cred că nu e nimic de spus! Va înţelege şi singură!"

Cu pasul puţin obosit, Ed Barthew se îndreptă spre scară. Apoi răzgîndindu-se, se întoarse spre Clarence, cu ochiul stîng pe jumătate ascuns de meşa rebelă care, mereu căzută pe frunte, îi dădea un aer de faun, şi îi spuse pe un ton grav, profetic:

„Ai grijă, Dandrige, e o femeie de pradă!"

Capitolul VI

La Bagatelle, unde Virginie şi Clarence erau aşteptaţi în aceeaşi seară, vaporul avînd o oprire la două mile de plantaţie, majestuoasă ca şi fluviul, viaţa îşi urma cursul ei liniştit pentru albi şi ritmul ei trudnic pentru negri. Primăvara era cel mai plăcut anotimp pe malurile

fluviului. Soarele era fierbinte, dar răcoarea pămîntului şi a vegetaţiei tinere îndulceau efectul razelor sale. Iarba era deja înaltă pe cîmpii, stejarii înverziseră şi vîscul se umpluse de milioane de lăstari cu flori roz.

Mlădiţele de bumbac ieşiseră deja din brazdă. Cu frunzele lor de un verde cald semănau cu minusculi butuci de viţă-de-vie, aşa aliniaţi pînă la orizont, întinzîndu-şi în solul aluvionar rădăcinile lungi şi fine. La subsuoara ramificaţiilor fragile, mugurii dolofani şi strălucitori anunţau, ca-n fiecare an, recolta viitoare. În patruzeci de zile ei vor da flori albe, care se vor colora puţin cîte puţin în roz, apoi în galben sau roşu. Splendoarea aceasta nu va dura decît trei zile, iar după căderea petalelor, capsula va începe să se umfle pînă la mărimea unui ou brun şi lucios, puţin ascuţit. În interiorul lui, în timp ce planta va creşte pînă la dimensiunile unui arbust, ceva mai înalt de un metru, se vor coace seminţele acoperite cu un praf mătăsos. Şi apoi, două luni mai tîrziu, pereţii tari ai acestor fructe vor exploda sub presiunea internă a fibrelor. Atunci vor apărea, ca nişte pui fără cap, bulgări de puf alb: bumbacul.

Primii sclavi aduşi din Africa de negustorii de sclavi englezi sau francezi credeau că bumbacul, asemănător cu smocurile de lînă, venea de la oi născute în copaci! Cu timpul, mitul dispăruse, dar planta-de-lînă necesitînd atîta îngrijire, merita respectul cuvenit misterelor naturii.

Puţin înaintea toamnei venea vremea culesului şi zile în şir se muncea intens pe cîmp, fructele coapte erau smulse de pe plante şi apoi îngrămădite în coşuri mari rotunde; la cea mai mică adiere de vînt, puful zbura şi se agăţa în haine şi în păr. Atunci era sărbătoare pe toate plantaţiile, omagiu adus regelui Bumbac, acest aur alb, cules de mîini negre, dus mai tîrziu de vapoare spre Europa sau spre statele din Nord, unde se transforma în rochii şi cămăşi.

Deocamdată însă, ca în fiecare an, sclavii prăşeau şi pliveau plantele, curăţînd terenul din jurul lor în vederea culesului. Cel mai în vîrstă, ce pregătiseră răsadurile, controlau acum tulpinile în căutarea viermelui roz, unul din cei mai mari duşmani ai bumbacului. Mai tîrziu, după ce toate plantele vor înflori, ei le vor distruge pe cele atacate de insecte, pentru a le feri pe care sănătoase de contaminare. Dar, cel mai rău era cînd capsulele putrezeau din cauza lui „black-arm“[x], semn că te puteai aştepta la orice nenorocire.

Însă primăvara, perioada alarmelor era departe, iar sclavii îngînau în anul acela o melodie la modă, *Old Daddy*, al cărei ritm lent era în

[x] Maladie bacteriană pe atunci necunoscută şi de aceea considerată o fatalitate *(n.a.)*

ton cu munca din ziua aceea. Înaintînd pe cîmp, stîrneau perechile de păsări cardinal, alungau stîrcii albi, somnolenţi, provocau fuga alunecată a şerpilor mici şi verzi.

Îmbrăcaţi cu o cămaşă de pînză bej, cu un pantalon scurt franjurat, încinşi cu sfoară, aplecaţi sub pălării de pai decolorate, bărbaţii semănau cu tulpinile uscate de floarea-soarelui. Femeile, cu bluzele descheiate, cu fusta suflecată, cu o basma colorată înnodată în părul lor aspru, mergeau ghemuite, cu o încetineală care risca să provoace chemarea la ordine a supraveghetorilor. Atinşi şi ei de această lîncezeală primăvăratică, îndemnîndu-i uneori să mîngîie o coapsă tînără, vătafii îşi fumau pipele de porumb, depănînd vise erotice. Sclava mîngîiată în tăcere, ca un animal familiar, se credea îndreptăţită să-şi încetinească ritmul de muncă. Unele, mai îndrăzneţe, tulburate de atmosfera primăvăratică, le zîmbeau supraveghetorilor cu inconştienţă provocatoare.

În anotimpul acesta, stăpînul de la Bagatelle nu le cerea să muncească mai mult de zece ore pe zi şi accepta să vadă cîmpurile goale sîmbăta după-amiaza, ca şi duminica. Copiii aveau la dipoziţie două săptămîni ca să pună la punct, sub supravegherea bătrînilor, colibele de lemn unde locuiau împreună cu părinţii.

Se văruiau pereţii exteriori, ca mijloc de a preveni boli ca malaria, febra galbenă sau holera. În interior astupau fisurile din tencuială, frecau podelele, spălau tot ce era de spălat. Meşteri de ocazie cîrpeau cu scînduri primite de la vătaf găurile din acoperişuri făcute de ploile şi furtunile de peste iarnă.

În aceste locuinţe, adesea avînd o singură încăpere, cu dimensiuni ce nu depăşeau 15/20 picioare, stăteau la grămadă familii numărînd uneori pînă la zece copii. Era reparat şi mobilierul, constînd dintr-o masă şchioapă şi taburele. Pe acestea le scoteau afară pe vreme frumoasă, cînd era atît de plăcut să stai la umbra chiparoşilor, a stejarilor, a sălciilor. La sfîrşitul lui mai, satul mare al sclavilor, cu colibele lui albe, ridicate pe piloţi scurţi, făcute din buşteni solizi, avînd o mică verandă, unde zburătăceau orătăniile şi cîinii, căpăta o înfăţişare plăcută.

Cînd toaleta caselor era gata, venea stăpînul, nu pentru a inspecta — asta cădea în sarcina supraveghetorilor şi a intendentului — ci ca un invitat. Cu ocazia aceasta le dădea mamelor celor mai preocupate de curăţenie şi igienă un pumn de piaştri să-şi cumpere, de pildă, un alt porc sau unelte pentru a cultiva bucata de pămînt încredinţată fiecărei familii.

În lumea neliniştită a sclavilor, Bagatelle avea reputaţia unei plantaţii bune. Ca şi tatăl lui, Adrien de Damvilliers interzisese

pedepsele corporale. La Bagatelle sclavii nu erau nici biciuiţi, nici ciomăgiţi. Nu le lipsea nici hrana, iar raţia de porumb şi de carne sărată de porc era corect împărţită. La Myrtes, la Tampletoni, vătafii erau liberi să utilizeze nu numai biciul, ci, ocazional, şi scîndura, pedeapsă atît de dureroasă şi umilitoare pentru negri. Supliciul — căci n-am putea numi altfel pedeapsa aceasta — consta în lovituri date cu o scîndură cu cuie pe fesele şi şoldurile nefericitului acuzat de vreo hoţie. Victima încovoiată pe o parte, în jurul unui baston legat sub genunchii îndoiţi şi de coate, era imobilizată, incapabilă să se apere de lovituri, mîinile fiindu-i legate strîns la înălţimea tibiei.

Marchizul, convins că toată lumea ştia că sclavii săi sunt cel mai bine trataţi din regiune — s-ar zice chiar cei mai fericiţi —, avea un mijloc sigur de a-i pedepsi pe găinari, pe puturoşi şi pe insolenţi. Pur şi simplu îi vindea ieftin, ceea ce făcea ca vinovaţii să ajungă în mîna celor mai zgîrciţi şi mai duri stăpîni.

Pedeapsa aplicată astfel de alţii îl împăca pe stăpînul de la Bagatelle cu propria-i conştiinţă. Cît despre sclavii evadaţi, el nu se grăbea să plece în căutarea lor, imediat după ce publica, la fel ca toţi ceilalţi plantatori, anunţul cu semnalmentele acestora în ziarele din Nouvelle-Orléans şi Natchez. Dacă, din întîmplare, cineva îi prindea şi-i aducea înapoi, pentru a primi recompensa, marchizul îi preda imediat justiţiei. Deoarece existau legi, le lăsa judecătorilor grija de a le aplica, dar refuza să asiste la ciomăgeala în public, cu care erau sancţionate astfel de delicte. Îi explicase de mai multe ori lui Clarence că vederea unui bărbat legat de un stîlp, cu spatele gol, cu cătuşe, lovit de călău de treizeci-patruzeci de ori îi făcea rău.

Adeseori, cîte un evadat care fusese prins şi readus pe plantaţie după ce fusese judecat şi avea spatele vărgat de bîta călăului, îl ruga să îl reprimească. În cazurile acestea marchizul era de neînduplecat. Rănitul era îngrijit de doctorul Murphy, care-l vizita în fiecare zi la infirmeria de pe plantaţie, dar odată restabilit, era vîndut cu jumătate din cît dăduse pe el.

Un asemenea sistem îi adusese marchizului de Damvilliers numeroase critici din partea altor plantatori din regiune, care considerau că „slăbiciunea" stăpînului de la Bagatelle era de natură să încurajeze revendicările, chiar revoltele sclavilor, ce trebuieu trataţi cu mai multă severitate. Dar marchizul, al cărui tată şi bunic se folosiseră de mîna de lucru a sclavilor de aproape un secol, avea destul caracter pentru a nu-şi schimba felul de a proceda. Aşa că Bagatelle era plantaţia cea mai bine întreţinută din Louisiana de sus, şi în perioada culesului, cînd era nevoie să se muncească cinsprezece sau şaisprezece ore pe zi, obţine de la scalvii săi cel mai bun

randament. Plăcîndu-i să-şi ţină socotelile la zi, marchizul putea face oricui dovada că un sclav de capacitate medie se amortizează la el în mai puţin de şase ani. În timp ce în altă parte producţia medie a negrilor era de o mie două sute de livre de bumbac pe an, la Bagatelle ea atingea două mii. Generozitatea lui mergea mai departe, unui sclav revenindu-i să lucreze zece acri.

Şi-i mai deranja ceva pe unii plantatori. Stăpînul de la Bagatelle n-avea nici concubină neagră şi nici bastarzi. Servitoarele drăguţe, de care era plin conacul, nu se temeau că stăpînul le va trage în patul său, într-un scurt interludiu amoros, atunci cînd în nopţile fierbinţi erau chemate în camera lui cu băuturi răcoritoare. Dacă apărătorii moralei admiteau această practică curentă, considerînd că astfel virturtea femeilor albe era mai bine protejată, negresele alese de un stăpîn celibatar n-aveau din asta nici un profit. Copiii născuţi din aceste însoţiri prin constrîngere sau acceptate nu făceau decît să îngroaşe turma sclavilor iar pe cîmp, biciul vătafilor nu-i cruţa, deşi aveau pielea puţin mai deschisă la culoare decît a altora.

Marchizul nu-i considera pe sclavi „obiecte", totuşi respecta o situaţie, consfinţită, credea el, de Biblie: negrii constituiau o rasă inferioară şi neperfectibilă, lipsiţi de moralitate, incapabili să se conducă ei înşişi şi să-şi asigure cele necesare vieţii; Dumnezeu îi crease imprevizibili şi superstiţioşi dar, cum orice creaţie trebuia să aibă o utilitate, utilitatea lor era să muncească acolo unde albii şi chiar indienii nu făceau faţă; albii, avînd pămînturi de cultivat, datoria lor era să-i hrănească, să-i adăpostească, să-i îngrijească bine, în schimbul unor treburi simple, dar neplăcute; de ce să îi brutalizeze, cînd cea mai mare pedeapsă era, după părerea marchizului, să-i alunge de pe plantaţie, unde erau hrăniţi şi apăraţi. Toate astea erau pentru marchiz adevăruri evidente, aşa că el se simţea îndreptăţit să treacă uşor peste unele întrebări puse de europeni, mai ales de francezi, cu ideile lor despre egalitate, libertate, despre demnitate: în nici un caz ele nu se puteau aplica într-o zonă ca sudul Statelor Unite, unde era nevoie de mai multe braţe de muncă decît de capete.

Cît despre englezi care se înduioşau de soarta lor, după ce făcuseră averi, capturîndu-i ca pe nişte animale în Africa şi vînzîndu-i în America, n-aveau decît să se uite în propria ogradă. Prietenul lui, comisarul Moslav, îi povestise că în Manchester, oraş cu mari filaturi, şaizeci la sută din cetăţeni nu ştiau să-şi scrie numele, că unii oameni locuiau în mahalalele Londrei în cocioabe, unde el n-ar fi îndrăznit să-şi culce nici cîinii, că mii de tinere coseau cu acul douăzeci de ore pe zi ca să aibă ce mînca, iar copii mai mici de zece

ani scoteau cărbune din mină douăsprezece ore pe zi, la trei sute de picioare sub pămînt, fără să vadă vreodată lumina soarelui!

Sfîrşindu-şi prînzul la masa din sufragerie de la Bagatelle, Adrien de Damvilleirs începu să se gîndească că fina asta pe care o cunoştea foarte puţin va pica în casă îndoliată ca o lalea într-un eleşteu cenuşiu.

Adevărul e că marchizul aştepta cu mai multă plăcere întoarcerea lui Clarence decît sosirea Virginiei. O să-i dea camera de sus şi pe Rosa, o mică sclavă neagră, subţire şi veselă, nepoata bucătăresei ce conducea, practic, casa de multă vreme. Cu mîinile în şoldurile largi şi purtîndu-şi turbanul aşa cum un cerb îşi poartă coarnele, ea apăru lîngă marchiz curioasă să afle de ce acesta nu se atinsese de friptura cu garnitură de cartofi şi sos de şofran.

„Stăpînul e cumva bolnav?" întrebă matroana, rotindu-şi ochii mari neliniştiţi.

„Nu mi-e foame, mama Netta, spuse marchizul, n-am nimic."

Apoi, ca să împiedice orice comentariu din partea bravei femei, întrebă:

„Ai pregătit camera de sus pentru domnişoara? Poate nu soseşte în seara asta, nici mîine, dar totul trebuie să fie gata."

„Am pus cearşafuri brodate şi flori pe comodă şi am ars o mînă de ierburi ca să miroasă bine."

Marchizul încuviinţă, apoi adăugă pentru a-i face plăcere, căci ştia că adora să i se laude mîncărurile:

„Mama Netta, trebuie să-i găteşti carnea cum ştii matale şi să-i faci şi cîrnăciori cu budincă cu scorţişoară... Să ştii că la Paris era obişnuită să mănînce bine."

„O să-i arătăm că nicăieri nu se manîncă mai bine ca la mama Netta. Iar dumneavoastră, să luaţi mîine dimineaţă puţin ulei amestecat cu mentă, o să vă simţiţi mai bine şi nu trebuie să vă lăsaţi copleşit pentru că doamna marchiză nu mai e."

Adrien de Damvilliers îi zîmbi acestei femei care de treizeci de ani îi dădea ulei de in cu mentă cînd constata că stăpînul ei era constipat.

„Lasă-mă în pace cu leacurile, mama Netta şi adu-mi mai bine cafeaua şi un suc de portocale în cabinetul meu."

Mama Netta se înclină şi, în ciuda celor şaptezeci de ani bătuţi pe muchie şi a celor o sută cincizeci de livre, se îndreptă cu un pas vioi spre bucătărie.

La sfîrşitul după-amiezii, ca să-i mai treacă timpul, marchizul coborî spre grajduri să dea nişte ordine, deşi le-ar fi putut transmite la fel de bine grajdarului prin James, majordomul, care somnola, probabil, într-un ungher. Intrînd în clădirea din spatele casei, unde se aflau grajdurile, marchizul întrerupse siesta lui Bobo, un negru uriaş,

care, de atîta stat printre cai, necheza ca ei cînd nu ştia ce să spună. El îşi făcu apariţia din paie, dar stăpînul avu delicateţea să nu le observe. Inspectă armăsarii lucioşi şi curaţi, apoi iepele, mînjii, clopoţeii şi scările argintate şi strălucitoare, pe care nu le scoteau decît la ocazii, în serile festive. Verifică supleţea şeilor puse pe suporturi şi se apropie chiar de păturile care miroseau a camfor ca o farmacie. Bobo, de teama unei inspecţii în toată regula, stătea lîngă uşă, neştiind ce să facă cu mîinile.

„Să înhami caii la trăsura cea mare şi să te duci la Pointe-Coupée să vezi dacă domnul Clarence şi o domnişoară sosesc cu Prince."

„Da, stăpîne."

„Să-ţi pui redingota şi mănuşile albe."

„Da, stăpîne!"

„Sunt mulţumit de tine, Bobo, totul e curat. Ai muncit bine. Să alegi o iapă pentru domnişoara, poate vrea să călărească în zilele următoare. Ai putea să i-o dai pe Flassy şi şaua cea nouă, englezească."

„Da, stăpîne, cînd domnişoara va vrea, o să fie gata... Numai că şaua cea nouă e cam tare pentru domnişoară, nu?" punctă Bobo această remarcă cu un nechezat vesel.

„Atunci, alege-i tu alta, cînd o să fie nevoie. Poate că domnişoara nici nu călăreşte."

„Sau poate că ea călăreşte ca o amazoană, ca doamna marchiză."

— O să vedem, Bobo, o să vedem mai tîrziu. Du-te să te pregăteşti."

„Da, stăpîne!"

Încîntat să-şi pună livreaua cea frumoasă şi să-i înhame la trăsură pe cei doi cai, pe jumătate pur-sînge, Bobo dispăru în fundul grajdului, unde-şi avea culcuşul modest.

Marchizul îi fluieră pe Mic şi pe Mac, cei doi dalmaţieni ai lui Clarence, care, în absenţa stăpînului lor, rătăceau prin parc ca două suflete de pripas şi se hotărî să meargă pe aleea lungă de stejari pînă la drumul de pe malul fluviului.

Stejarii aceştia aveau peste o sută de ani şi fusesră plantaţi de bunicul său în ziua terminării conacului familiei Damvilliers. Asta se întîmplase în 1730 şi Claude-Adrien de Damvilliers avea atunci patruzeci de ani. De aceea şi plantase patruzeci de stejari de Virginia, de o parte şi de alta a unei alei largi, prevăzînd, fără îndoială, că ea va deveni impunătoare. Pe terenul aluvionar, datorită umezelii întreţinute de fluviu, copacii crescuseră în voie şi în perfectă armonie. Un singur om nu putea cuprinde cu braţele trunchiul unui arbore centenar, iar vara, aleea de pămînt era umbrită de crengile ce se

împleteau în boltă. La capătul tunelului de verdeață, casa albă și simplă putea fi luată drept un adevărat castel.

Jacques-Adrien, al treilea marchiz — care ca primul născut primea la botez, ca al doilea prenume, pe acela al fondatorului dinastiei, urmînd ca acesta să fie folosit în exclusivitate cînd el devenea capul familiei —, crescuse sub acești copaci. Trunchiurile lor, toate la fel în ochii unui trecător oarecare, aveau pentru el particularități evidente și inconfundabile. De pildă, al treilea stejar de pe stînga, pornind de la casă, avea o scorbură mare. Își amintea că-și lipise obrazul de el în ziua cînd tatăl său îi anunțase că îl va trimite în curînd la școala călugărilor iezuiți din Nouvelle-Orléans. Al șaselea, pe dreapta, era aplecat, ca pentru o confidență, spre cel de vizavi. Al treisprezecelea, tot pe dreapta, făcea ghindele cele mai mari și mama lui Jacques-Adrien spunea că sunt foarte bune pentru durerile reumatice. Sub coroana primului de lîngă casă, într-o zi a anului 1822, o ceruse de soție pe Dorothée Lepas, iar tînără fată, după ce parcursese aleea, la întoarcere, în același loc, îi dăduse voie să-i ceară mîna oficial. Iar rădăcinile celor doi stejari de lîngă fluviu ridicaseră puțin pămîntul. Cînd treceai peste ele cu cabrioleta, simțeai în tot corpul zdruncinătura roților. Abia atunci puteai considera că ai ajuns la Bagatelle.

Celui de al doilea marchiz, Marc-Adrien, îi plăcuseră toată viața mai mult florile decît copacii. Lui i se datora prezența, în spatele casei, a unei alei cu trandafiri și a două magnolii cu frunze mari, în jurul cărora azalee uriașe și tufe de gardenia crescuseră în voia lor.

În timp ce se plimba pe sub frunziș, Adrien își spuse că în curînd avea să împlinească patruzeci de ani, vîrstă la care bunicul său plantase stejarii într-un pămînt defrișat cu mare efort, arbori pe care uneori uraganele îi făceau să scîrție, dar nu reușiseră să-i clintească din locul lor. Își aminti că pe aleea aceasta o văzuse alergînd pe Virginie, o fetiță cam palidă, cu ochii prea mari, cu pantalonași de dantelă, ce-i ieșeau mereu de sub rochița roz și care dispărea cîteodată, ca să apară apoi cu fața mînjită de mure. Ca și Clarence la Nouvelle-Orléans, cedase ispitei de-a și-o imagina pe vizitatoare așteptată. Adrien n-avea o părere prea bună despre mătușa Drouin, unde fata își petrecuse anii parizieni. Întîmplarea făcuse să audă despre ea lucruri neplăcute. Se spunea că soția bogatului armator frecventa cercuri artistice. Luni în șir nu locuia împreună cu soțul ei și se știa că avea amanți. Domnul Drouin petrecea mult timp la Nantes, unde avea afaceri, și călătorea deseori în Anglia.

La școala ei, fiica lui Guillaume Trégan trebuie că învățase o mulțime de lucruri pe care fiicele plantatorilor de pe aici nici măcar nu

le bănuiau. Adrien de Damvilliers simţea într-un fel că necunoscuta aceasta l-ar putea intimida şi că ar fi mai bine s-o trimită înapoi în Franţa, deîndată ce ar fi pus-o în posesia moştenirii de la tatăl ei, ceea ce nu însemna mai mult de cîteva mii de piaştri, destul de puţin, e adevărat. Cufundat în gînduri, ajunse la barieră, care era ca de obicei închisă. Era o după-amiază frumoasă, aurie, aşa cum îi plăcea lui. Mississippi părea o oglindă imensă, imobilă, abandonată între preerie şi cîmpurile de bumbac. Fluviul îi era la fel de familiar ca şi stejarii, iar Bagatelle, în cuta unei meandre, unde apa semăna cu un lac, părea ancorată acolo pentru eternitate.

Cu pasul egal, cu cei doi cîini alergînd la stînga şi la dreapta sa, fără a se îndepărta de el, marchizul o luă spre casă. Aşezată la o bună distanţă de fluviu, în spatele perdelei de arbori seculari, ea arăta ca o corabie liniştită, eşuată într-un colţ fericit. În jurul ei, tufele de flori se întindeau pe gazon ca volanele unei rochii de bal, a cărei trenă se pierdea la orizont în cîmpurle de bumbac. De cîte ori se afla departe de domeniu, Adrien se simţea ca în exil. Se născuse aici, ca şi tatăl său, în patul mare de stejar alb, lucrat pe vremuri de sclavii bunicului. În patul acesta va şi muri, cu voia lui Dumnezeu. Că de ce ar vrea Dumnezeu altfel?

Ieşind din umbra verde la capătul aleii, casa se înfăţişa ca o construcţie dreptunghiulară impunătoare, cu acoperişul în patru pante, cu ţigle netede năpădite de muşchi, din care ieşeau patru lucarne şi, la extremităţile coamei, două coşuri scurte de cărămidă roşie. O galerie largă, cu o balustradă de lemn, înconjura casa la nivelul singurului etaj. Terasă şi, în acelaşi timp, mijloc de acces la etaj, aceasta avea o copertină sprijinită pe stîlpi ca un baldachin şi reprezenta puntea principală a corăbiei. Ca şi intrarea principală — o uşă dublă, vitrată în mici pătrate — toate încăperile mai importante se deschideau pe această galerie-verandă prin *portes-fenêtres*. Seara, la ora punciului, marchizul şi Clarence se legănau aici în balansoare, făcînd să scîrţie duşumeaua elastică. În zilele ploioase, puteai să asculţi de aici, de la adăpost, răpăitul picăturilor şi să priveşti cum din jgheaburile pline curge şuvoiul de apă în butoaie, în timp ce pămîntul cald, sufocat sub duşul continuu exala un miros de junglă primitivă, sub copacii răvăşiţi. În nopţile de vară, puteai gusta aici răcoarea.

Galeria se sprijinea pe o serie de coloane groase cilindrice, ieşind din sol ca nişte trunchiuri şi construite din cărămizi triunghiulare, rotunjite la bază. Argila din care erau făcute fusese frămîntată de mîinile lui Claude-Adrien şi arsă de sclavii lui, pe care, între două recolte de indigo, îi învăţase zidăria.

O scară lungă de lemn, ce se curba sub greutatea marchizului, deşi el poruncea periodic să i se repare treptele, urca printre tufele de mirt pînă la galerie, între două balustrade din lemn de teck, lustruite de alunecarea nenumăratelor generaţii de copii, ai stăpînilor, ca şi ai sclavilor.

Primul marchiz, constructor talentat, temîndu-se de furnici şi neavînd mijloace să-şi procure piatra, folosise materialul cel mai abundent în zonă: chiparosul. De mai bine de un secol, casa de lemn rezista, în ciuda alternanţei ploilor de toamnă cu seceta verii. În interior, pereţii, din lipsă de ipsos, fuseseră tencuiţi cu chirpici, care izolau mai bine decît alte materiale moderne.

Aşa cum era, fără pretenţii, dar vast şi confortabil, conacul Damvilliers-ilor se putea lăuda că e cel mai vechi din regiune. El atesta prezenţa franceză în zona Pointe-Coupée, descoperită în 1699 de Le Moyne d'Iberville în timpul călătoriei sale în susul fluviului. Pe malul apei şi chiar mai în interior erau şi alte domenii, ca clădiri chiar mai furmoase sau mai noi, dar Bagatelle avea un farmec special, la care vizitatorii nu rămîneau insensibili. Adrien fusese în multe dintre ele, construite de arhitecţi pricepuţi, dar nu i-ar fi plăcut să locuiască în nici una. Cum nu cunoscuse locul de baştină al familiei, Damvilliers-sur-Meuse, de unde plecase bunicul său, considera că marchizatul lui se afla aici, pe pămînt american.

Totuşi, el apreciase adeseori grădinile bine concepute şi întreţinute, precum şi micile saloane de la Oakley, unde locuia cîteodată John James Audubon, un alt francez, autor al unor cărţi despre păsări şi plante. Naturalistul se simţea bine acolo, lîngă pupila sa, Eliza, „eleganta din ţara Felicianei“ cum îi spuneau toţi, într-o atmosferă tihnită şi luxoasă. Fusese şi la Cottage, o clădire în cel mai pur stil spaniol, ridicată pe patru stîlpi masivi de plop albastru. Generalul Andrew Jackson, actualul preşedinte al Uniunii, făcuse aici un popas într-o seară a anului 1815, în drum spre Natchez, după ce-i bătuse pe englezi la Nouvelle-Orléans. Foarte aproape de Bagatelle, admira mult Olna, cu proporţiile ei aproape perfecte, dar îi plăcea şi Live Oaks, unde tatăl proprietarului, un oarecare Dickinson, fusese ucis în duel de Andrew Jackson, în cursul unei campanii politice în Tennessee.

O prefera acestor reşedinţe aproape istorice, pe cea numită Rosale, unde se ţinuse în 1810 prima întîlnire a plantatorilor din parohia Feliciana, hotărîţi să înlăture legile spaniole, sau pe cea numită Virginia, datînd din 1790, anul naşterii sale. Din contră, găsea pretenţioasă noua reşedinţă a Tampletonilor, Myrthes, proaspăt decorată de meşteri aduşi din Nouvelle-Orléans. Cu o faţadă de o sută

zece picioare, împodobită cu balcoane decorate cu arabescuri de fier forjat, cu stucatura distribuită din belşug în toate încăperile, cu clanţe de argint la uşi şi cu tapetul ce acoperea pereţii holului, după moda bostoniană, ea semăna cu un palat de comedie.

Fiindcă veni vorba de Tampletoni, Adrien de Damvilliers îşi aminti că ei organizau la sfîrşitul lunii mai un mare picnic cu ocazia căruia, după tradiţie, urma să fie inaugurată şi casa. Hotărî să se ducă cu fina sa, căci ar fi fost o împrejurare potrivită s-o prezinte lumii bune din regiune, căreia îi aparţinea şi ea prin naştere.

Nici o jumătate de oră nu trecuse de cînd, revenit în biroul său şi ezitînd să aleagă între Les Voyages du jeune Anacharsis en Grèce[x], o ediţie frumoasă din 1788, semnată de Bure şi o lucrare a botanistului John Bartram, auzi tropotul regulat al cailor pe aceea de sub stejari. Se uită pe fereastră să vadă trăsura trecînd. Bobo, cu pălăria de castor cu pană potrivită bine pe capul său negru, conducea ca un vizitiu de la palatul Buckingham. Sclavul părea foarte mîndru de încrederea stăpînului care îl trimisese singur la Pointe-Coupée.

Pe uşa lăcuită a trăsurii ce zbura pe roţile ei fine, coroana cu opt flori, blazonul familiei Damvilliers, avea în lumina soarelui reflexe aurii.

Capitolul VII

Virginie îi rezervase o surpriză lui Clarence. În momentul debarcării la Pointe-Coupée cînd tînărul Tampleton, sprijinit în baston şi primit de fratele său Percy, se despărţi dureros ca un îndrăgostit de fina marchizului, după ce-i smulse promisiunea unei vizite la Myrtes, tînăra fată îşi ridică voalul de pe cap. Sub pălăriuţa-i mică, buclele îi părură intendentului la fel de intacte ca în seara sosirii la Nouvelle-Orléans. Fu doar o impresie de o clipă, pe care el o alungă ca pe un gînd rău. Dar cînd, instalată în trăsură, remarcînd fără

[x] Călătoriile tînărului Anacharsis în Grecia *(n.a.)*

îndoială privirea atentă a lui Clarence îndreptată spre părul său, avu un rîs sincer, intendentul înţelesese că intuise corect.

„Ei bine, domnule Dandrige, spuse ea cu tonul unui copil poznaş, sigur că va fi iertat, dar nu puteaţi crede că o tînără de condiţie bună şi-ar sacrifica părul pentru un necunoscut. Vedeţi, adăugă ea, arătînd spre Mignette, aşezată pe bancheta din faţă a trăsurii şi care, foarte zîmbitoare îşi agita buclele roşcate, buna mea cameristă a ţinut să-mi dovedească devotamentul, tăindu-şi din părul ei trofeul aşteptat de domnul acela. Eu i-am oferit în schimb una din eşarfele mele şi ne-am distrat grozav."

Cele două complice îşi dădură frîu liber bucuriei, cu atît mai mult cu cît Clarence, derutat şi tăcut, aproape se posomorîse.

Bobo pocni din bici şi atelajul trecu prin mulţimea adunată la debarcader, care, recunoscînd trăsura de la Bagatelle se întreba cine era fata aceea frumoasă întovărăşită de intendent.

Mult timp Clarence rămase tăcut, în timp ce tovarăşele sale de drum, cu umbrelele deschise, admirau peisajul cu tufele de arbuşti presărate pe întinderea netedă a plantaţiilor de bumbac. Duplicitatea Virginiei îl intrigase mai mult decît ar fi îndrăznit să spună. Viclenia acestei tinere fete avea de ce să-l neliniştească şi i se părea a fi de rău augur pentru raporturile viitoare dintre marchiz şi fina lui. Cu siguranţă Virginie nu era musafira timidă şi naivă pe care o aşteptau la Bagatelle. În lumea Sudului, unde pasiunile latente mocneau sub vălul bunelor maniere şi al convenţiilor, ea va fi desigur cauza multor neplăceri.

Caracterul simplu al marchizului, felul său de-a nu vedea mai departe de cîmpurile sale de bumbac, generozitatea, uneori naivă, de agrarian bogat îi vor părea rudimentare unei domnişoare capabile să ducă de nas doi bărbaţi, care, ca proştii, schimbaseră focuri de revolver pentru părul unei servitoare. Vocea Virginiei îl scoase din cugetările acestea înnegurate. Pe tonul unei mari doamne, venind într-o ţară de mult uitată, ea remarcă:

„Decorul s-a schimbat de pe vremea copilăriei mele şi dacă n-aş fi în trăsura asta pe care am văzut-o trecînd de atîtea ori prin faţa casei tatălui meu, aş putea crede că descopăr o ţară nouă. Domnule Dandrige, fiţi amabil, adăugă ea, zîmbind, şi reamintiţi-mi istoria acestor locuri. Ar fi interesant şi pentru Mignette, ea e dornică să se instruiască."

Clarence se execută fără entuziasm, în timp ce trăsura înainta pe drumul colbuit, urmărind curba fluviului.

„Ei bine, spuse el, în martie 1699, Le Moyne d'Iberville, urcînd pe Mississippi la nord de Baton Rouge ajunse aproape de locul acesta,

în faţa unei largi bucle a fluviului. Exploratorii descoperiră un canal pe care-l socotiră un braţ, pierzîndu-se sub arborii imensei păduri ce ocupa atunci malurile. Urmînd cursul cel mai larg, Iberville şi tovarăşii lui înţeleseseră a doua zi că de fapt, înconjuraseră o insulă delimitată de două braţe inegale ale fluviului. O numiră Pointe-Coupée şi-şi continuară drumul. Din 1700 veniră colonişti, încurajaţi de acţionarii de la compania Indiilor, condusă la Paris de domnul Law. Ei se declarară gata să cultive cu lămîi terenurile fertile. Lărgiră braţul îngust al fluviului, obligîndu-l să-şi facă acolo albia principală în momentul inundaţiilor, barînd în acelaşi timp, cursul său natural şi realizînd, în 1722 acest lac, numit azi Fausse-Rivière. Printre aceşti colonişti s-a aflat şi bunicul naşului dumneavoastră, Claude-Adrien de Damvilliers, căruia regentul, în numele Regelui Ludovic al XV-lea îi dăduse zece mii de acri de pămînt pentru un serviciu adus."

„Ce fel de serviciu? " îl întrerupse Virginie.

„Nu ştiu, nu am aflat niciodată."

De fapt, Clarence ştia perfect care erau motivele recunoştinţei regale faţă de familia Damvilliers, dar preferă să eludeze întrebarea.

„Se spune, domnişoară, că, în 1719, Claude-Adrien de Damvilliers a luptat foarte bine la Fontarabie, alături de ducele de Berwick. În perioada în care domnul Law organiza exploatarea Louisianei, regele, cunoscînd gusturile aventuroase ale acestui gentilom sărac, îl recompensă în acest fel pentru bravura sa."

Adevărul era puţin diferit şi Clarence se gîndi că el i-ar fi plăcut mai mult Virginiei. Deşi primul marchiz de Damvilliers fusese un războinic curajos, plantaţia din Louisiana nu se datora spadei sale, ci temperamentului aprins al soţiei. Foarte apropiată de marchiza de Coeuvres, soţia mareşalului d'Estrées, ea ajunsese în patul regelui, la fel ca alte frumuseţi ale provinciei. Dacă istoria n-o menţionase printre favorite, e pentru că doamna în cauză ţinea să profite discret de situaţie. Clarence ar mai fi putut să adauge că numele de Bagatelle se datora umorului marchizului. Aflînd în 1740 că devenise văduv, gentilomul alesese pentru domeniul lui, în semn de gratitudine ironică, numele folosit de nevasta sa pentru „escapadă amoroasă". Se spunea că doamna de Damvilliers ţinea locul favoritelor, atunci cînd, epuizate de un suveran insaţiabil, ele renunţau la jocurile organizate de doamna mareşal. Marchiza, cu care el nu împărţise niciodată patul, avusese grijă să nu-i lase bastarzi, îl făcuse pe acest soţ, cîtuşi de puţin pretenţios sau stînjenitor, moştenitorul ei. În sfîrşit liber, acesta din urmă se grăbise să se recăsătorească luînd-o de nevastă pe fiica unui plantator vecin, căreia cu trei ani în urmă, îi făcuse un copil, Moştenirea defunctei marchize, adevărata fondatoare a plantaţiei,

contribuise indirect la reglarea unei situaţii pe cale să devină jenantă. Dar nimeni la Pointe-Coupée nu-şi mai amintea că al doilea marchiz, Marc-Adrien, se născuse, dacă se poate spune aşa, cu mult înainte de termen! Din prietenie pentru Adrien de Damvilliers, Clarence îşi reluă povestirea, trecînd acest episod sub tăcere.

„Imaginaţi-vă, îi spuse el Virginiei, ce greu a fost începutul coloniştilor pe pămîntul acesta acoperit de junglă, unde nici un om nu mai pusese piciorul. Ei trebuiră să defrişeze, să doboare mii de copaci şi, în acelaşi timp să se păzească de indieni şi de animale sălbatice, care pe atunci populau pădurea. Mult timp trăiră în colibe împreună cu cîţiva sclavi, pe care putuseră să-i cumpere de la traficanţi. Oamenii de calitatea marchizului îşi împărţiseră cele mai bune pămînturi, în fîşii lungi perpendiculare pe fluviu. Emigranţii mai puţin norocoşi făcuseră la fel pe vechea insuliţă în formă de boabă de fasole, căreia i se spunea«coteţul»..."

„Ştiu, spuse Virginie, în «coteţ» ar fi trebuit să mă nasc, dacă bunicul meu n-ar fi muncit din greu ca să obţină o plantaţie pe malul mai fertil."

Apoi adăugă cu o voce blîndă care îl linişti pe Clarence şi îl făcu să se gîndească că fata avea poate mai multă sensibilitate decît arăta.

„Fără familia Damvilliers, Tréganii ar fi rămas în «coteţ»..."

Mulţi dintre aceşti pionieri de care-şi amintea acum Clarence odihneau în micul cimitir de la Sainte-Marie, unde, după ce-i căsătoriseră şi le botezaseră copiii, preoţii iezuiţi ai misiunii îi şi îngropaseră. Mormintele, multe părăsite, purtau nume franţuzeşti: Beauvais, Decaux, Gosserand, Lacour, Langlois, Sicard, Samson. Veniţi din Bretania, din Limousin sau Vendée, fondaseră această colonie. Cîţiva făcuseră avere, cultivînd indigo, apoi bumbac şi uneori orez, ca şi cei din familia Damvilliers, Ternant, Audubon, dar mulţi muriseră, nelăsîndu-le copiilor altceva decît o maghernită şi un petec de pămînt pe care nu creştea decît grîu indian. Unii, după ce ajunseseră la bunăstare pe căi cinstite, îşi văzuseră cîteodată contestate drepturile de proprietate. Pionierii veniţi o dată cu Iberville şi Bienville îşi instalară corturile pe pămînturi virgine, aparţinînd oricui voia să se stabilească aici. Pe de o parte, într-o societate pe cale să se organizeze, avînd şi topografi şi notari, ei nu puteau face dovada titlurilor care li se pretindeau dintr-o dată. Pe de altă parte, americani de bună credinţă, atraşi de prosperitatea lousianeză, cumpăraseră de la nu se ştie cine, prin intermediarii unor funcţionari corupţi, terenuri cultivate de generaţii de către cei care le defrişaseră. Procese tranşate de legea americană, cel mai adesea în favoarea primilor colonişti, se succedaseră într-un climat de violenţă, mulţi fiind gata să apere cu

orice mijloc nişte drepturi plătite naturii cu preţul sudorii şi uneori al sîngelui, în timp ce alţii nu admiteau principiul francez al dreptului primului ocupant.

În toate căsuţele de lemn acoperite cu şindrilă cenuşie pe care Virginie şi Mignette le vedeau acum pe cîmp, locuiau descendenţii celor ce defrişaseră terenul şi care, în ciuda unei vieţi ingrate, profitaseră rareori de ocazia de a se întoarce în Franţa după ce, la 30 aprilie 1803, Napoleon Bonaparte, consul pe viaţă, vînduse Louisiana pentru optzeci de milioane de franci, Statelor Unite. Devenind americani— dar oare ei nu erau deja?—aceşti colonişti francezi îşi puseseră noi speranţe de dreptate şi fericire în schimbarea naţionalităţii, ale cărei consecinţe, însă, le apreciaseră greşit.

După patruzeci de ani de blîndă dominaţie spaniolă, ale cărei constrîngeri comerciale le înlăturaseră, după ce asistaseră cu bucurie la revenirea de foarte scurtă durată, a Louisianei la jurisdicţia franceză, acceptaseră trecerea la Statele Unite mult mai uşor, pentru că ştiau că-şi vor putea păstra limba şi tradiţiile.

Clarence Dandrige ştia de la marchiz toate amănuntele ceremoniilor de la Nouvelle-Orléeans, care precedaseră, apoi marcaseră intrarea Louisianei în naţiunea americană.

Spania acceptase mai întîi să restituie Franţei o colonie pe care, de altfel, n-o posedase niciodată cu adevărat. Aşa că, la 30 noiembrie 1803, la Cabildo[x], guvernatorul Salcedo, un bătrînel infirm şi aproape ramolit, îi remisese domnului Laussat —trimisul Republicii franceze—pe un platou de argint, cheile forturilor Saint-Louis şi Saint-Charles, ce apărau oraşul.Acesta din urmă luase simbolic în primire fotoliul guvernatorului apoi ridicase drapelul francez, după ce acela al Majestăţii-sale foarte catolice fusese coborît. Timp de cinsprezece zile, la Nouvelle-Orléeans serbările şi balurile se ţinuseră lanţ ca şi cum ar fi trebuit să se profite la maximum de un interludiu ce flata orgoliul naţional, fără a influenţa cîtuşi de puţin consecinţele acordului încheiat la Paris între Bonaparte şi James Monroe.

Înainte de a se supune legilor americane, francezii ţineau totuşi să dovedească vitalitatea comunităţii lor, în ideea de a-şi face respectate drepturile viitoare. La un banchet oferit notabilităţilor de prefectul Laussat, se serviseră douăzeci şi patru de feluri de „ gombos"[xx] şi opt ţestoase de mare. Serbările „à la française" se sfîrşiseră la 20 decembrie, cînd trupele americane, aflate din data de 17 la Marigny, fuseseră invitate să intre în oraş, ca să defileze pînă în Piaţa armelor, trecînd prin faţa caselor frumoase cu balcoanele pline, ca lojile de la operă, de cele mai frumoase femei din oraş.

---

[x] Reşedinţa guvernatorului spaniol, devenită primărie *(n.a.)*

[xx] Supe creole *(n.a.)*

Era de presupus că inimile doamnelor aplecate peste balustradele de fier forjat băteau mai degrabă pentru milițienii francezi și spanioli decît pentru noii-veniți.

Atunci, domnul Laussat, adoptat de oraș într-o lună, arborînd o uniformă nou-nouță de prefect, apăruse pe treptele de la Cabildo, încadrat de domnii Wilkinson și Clairborne, reprezentanții americani, cu care tocmai semnase actul de cedare a coloniei. Cîteva urale răzlețe se auziseră din mulțime, dar plenipotențiarul francez luase cuvîntul în tăcerea spontană a celor de față, stăpînindu-și cu greu emoția. El anunțase că totul fusese perfectat, că otgoanele care mai legau Louisiana de îndepărtata Franță fuseseră tăiate.

„Iată-i pe comisarii Statelor Unite, adăugase el, arătînd spre cei doi americani, puțin stîngaci în costumele civile și încinși cu eșarfă. Ei preiau comanda din clipa aceasta. Să vă supuneți lor ca reprezentanți ai puterii legitime."

Domnul Clairborne, mai puțin emoționat decît francezul, se adresase, la rîndul lui, militarilor și asistenței, conștientă că trăiește un moment istoric.

„Cedarea, spuse el, cu vocea puternică a unui om care-și ia un angajament solemn, vă asigură dumneavoastră ca și urmașilor dumneavoastră, libertate, legi veșnice și magistrați aleși de voi înșivă."

Astfel, la două mii cinci sute de leghe de Franța, deja supusă genialului despot, care înainta la brațul unei revoluții seduse ca o fată din popor de un militar, francezii de aici intraseră în democrație.

Astăzi ei aveau puține motive să-l regrete, căci veștile din Franța spuneau că din nou Carol al X-lea se pregătea să relanseze lupta regalității împotriva revoluției și că facțiunile se agitau în toate sensurile. Nu citise Clarence în *Le National*, care-i căzuse în mînă la Nouvelle-Orléans, această frază a domnului Thiers, ce dădea de înțeles că înainte de sfîrșitul anului Franța va mai trece prin zile grele:„ Sa-i închidem pe Bourboni la Charte, să încuiem bine ușile căci ei neavînd încotro se vor arunca pe fereastră"?

Aceasta era deci Louisiana, americană de drept, dar mereu franceză în sentimente, unde Virginie Trégan venea să-și regăsească propria-i copilărie și decorul bucolic unde trăiseră înaintașii săi. Perenitatea influenței franceze păru s-o preocupe în mod special, căci după ce ascultase cu atenție istorisirea lui Clarence, îi puse cîteva întrebări pe această temă.

„E adevărat, Louisiana e americană prin instituțiile politice, spuse intendentul, dar se poate prevedea că va rămîne mereu franceză prin tradiții și obiceiuri, foarte importante pentru că ele predomină în viața

de zi cu zi a societăţii. Americanii şi chiar englezii, atraşi aici de afaceri, sunt asimilaţi pe nesimţite de vechea populaţie."

„Şi credeţi că asta e bine?" îl întrebă Virginie.

Clarence se gîndi o clipă.

„Vedeţi, domnişoară, naţiunea americană e tînără. Ea va fi în curînd puternică. Democraţia se întăreşte prin tot ce aduc valurile de imigranţi veniţi pentru a exploata bogăţiile unui continent puţin populat. Dar o ţară, ca şi un copac, ca să crească şi să reziste intemperiilor, are nevoie de rădăcini ancorate profund în pămînt sau în trecut. La Nord, rădăcinile sunt engleze, irlandeze, olandeze; la Sud, rădăcinile franceze şi spaniole au dat primele seve. De-acum într-un secol, în mugurii nou apăruţi, încă se vor mai recunoaşte caracterele primelor plante, aşa cum la un copil se regăsesc trăsăturile unor strămoşi uitaţi. Astăzi, să fii american e încă o alegere pentru unii, un stat pentru alţii, dar va veni şi ziua cînd va fi o natură."

„Şi, după părerea dumneavoastră, domnule Dandrige, care va fi liantul acestui amestec de rase şi naţionalităţi, interesul sau dragostea?"

„Credinţa, domnişoară, credinţa care poate că nu mută munţii din loc, dar care-i uneşte pe oameni", conchise Clarence, cu un soi de exaltare.

În clipa aceea simţiră hurducăielile roţilor ce treceau peste rădăcinile ieşite din pămînt ale primilor doi stejari de la Bagatelle.

„Ce frumos e!" exclamă Mignette la vederea casei, dinspre care veneau în mare goană cei doi dalmaţieni ai intendentului.

O clipă mai tîrziu, Virginie îşi îmbrăţişa naşul şi urca la braţul lui vechea scară, sub treptele căreia, în copilărie, visase adesea că e o fată frumoasă, ce coboară într-o rochie cu volane, dintr-o trăsură ce semăna foarte bine cu cea a Damvilliers-ilor.

Capitolul VIII

Lui Allan Ramsay, care ştia să pună în portretele sale „puţină dezinvoltură franţuzească ", i-ar fi plăcut să-l picteze pe Adrien de Damvilliers, bărbat înalt şi puternic, cu bustul demn de o medalie.

Deşi se bărbierea cu atenţie, umbra bărbii îi întuneca mereu chipul. Avea mîini imense şi aspre de tîmplar, o faţă pătrată, sprîncene stufoase pe care trebuia să le taie cu foarfeca, de parcă erau mustăţi şi ochi mari asemănători cu ai vacilor din Jersey. Nasul puţin în vînt şi gura frumoasă şi surîzătoare îndulceau o fizionomie mai curînd de corsar. Trăsăturile uşor greoaie inspirau totuşi încredere: un ţăran robust, cu maniere de o rusticitate distinsă, iată ce s-ar fi putut spune despre stăpînul de la Bagatelle. Ca portretul să fie complet, să adăugăm că natura îl înzestrase cu un păr buclat, negru ca pana corbului, lăsat să crească la întîmplare.

Regăsindu-l la piciorul scării de la Bagatelle, Virginie îşi amintise de teroarea ce i-o inspirase altădată, cînd,ciupind-o de obraz sau mîngîind-o pe cap cu palma lui mare, îi spunea cu vocea profundă şi sonoră a celui obişnuit să comande la distanţă:

„Creşte fata prietenului meu Trégan, creşte. În curînd o să putem să-i dăm un cal!"

Dar Virginie plecase de la Pointe-Coupée înainte de a primi calul şi abia la Paris, la Bois de Boulogne, luase primele lecţii de echitaţie.

Imediat raporturile dintre fină şi naş se restabiliră în modul cel mai firesc. Adrien, temîndu-se că va vedea o mironosiţă plîngăcioasă, descoperea că fiica răposatului Guillaume Trégan nu făcea fasoane şi se exprima cu francheţe. Virginie, la rîndul ei aşteptîndu-se la o primire convenţională din partea unui văduv copleşit de singurătate, asculta cu plăcere rîsul gros al marchizului, în timp ce îi povestea ceea ce se putea povesti din viaţa ei pariziană.

Condoleanţele reciproce fuseseră expediate la timpul cuvenit, punctate, din partea marchizului,de un suspin şi de cuvintele:„asta e soarta tuturor" şi de o lacrimă fugară din partea Virginiei, ce socotea că îi datora tatălui său acest semn exterior de suferinţă. Puţin încurcat,Adrien se gîndise că regretele fetei se refereau şi la marchiză, în al cărei fotoliu favorit ea tocmai se instalase.

Venise vorba la un moment dat de succesiunea lui Guillaume Trégan. Marchizul fusese scurt şi sincer: tatăl Virginiei lăsase în urmă numai datorii, pe care el le achitase.

„Şi ce s-a ales din plantaţie? întrebă timid tînăra fată.

„ Nimic, spuse Adrien. Trégan fusese obligat să vîndă tot, dar pentru că nu voiam să fie înşelat, am preferat să fiu eu cumpărătorul. Am convenit preţul la nivelul celor mai bune pămînturi. O să-ţi arăt hîrtiile. Dar, adăugă marchizul, am putut salva o parte din bani, creditorii neştiind cu adevărat ce are tatăl tău în casă. Suma respectivă am plasat-o într-o afacere cu o maşină de prelucrare a bumbacului în care sunt şi eu interesat. Aşadar, Virginie, eşti proprietara a patru

maşini Hodgen Holmes noi, care îţi vor aduce , indiferent dacă anul e bun sau rău, cinci mii de piaştri fiecare. O să-ţi ajungă pentru micile cheltuieli atît timp cît vei fi sub acoperişul meu."

„Dar eu nu pot locui aici,"spuse tînăra, luîndu-şi în serios rolul de orfană.

„De ce nu? spuse marchizul. Casa e mare. E loc destul pentru toţi, vei avea o servitoare la dispoziţie, n-o să ne deranjăm unii pe alţii...Dar poate preferi să-ţi restitui capitalul şi să te întorci imediat la Paris?"

Virginie păru să reflecteze ca o fiinţă dezorientată, fără un adăpost sigur.

„ Vă rog, unchiule Adrien (în copilărie, aşa îi spunea marchizului, unchi, după obiceiul din Bretania), vă rog, mi-ar plăcea să mai rămîn un timp!"

„ Mă bucur, spuse Adrien, că accepţi ospitalitatea mea, aşa cum m-am oferit, şi cîtă vreme nu vei simţi lipsa Parisului, voi fi fericit să rămîi în casa mea."

Marchizul adăugă cu blîdeţea cu care i te adresezi unui copil:

„O să vezi că n-o să-ţi lipsească distracţiile. O să fie multe serbări şi baluri, tineri fermecători te vor invita la dans, te vei împrieteni cu surorile lor, vei avea timp şi pentru florile din grădină, poţi să şi călăreşti—ţi-am rezervat un cal—şi ca toate fetele de familie bună, poţi să brodezi, să citeşti..."

Virginie îi mulţumi cu un zîmbet şi ceru să-şi vadă camera, ca şi pe aceea pregătită în grabă pentru Mignette, la mansardă. Marchizul o chemă pe mama Netta, împreună cu nepoata ei, Rosa, din acea clipă în serviciul „domnişoarei de la Paris".

„Cina e la opt, mai spuse Adrien. Camerista ta să se înţeleagă cu mama Netta sau cu James să i se aducă mîncarea acolo unde doreşte."

Cea mai fericită de aceste aranjamente fu cu siguranţă Mignette. Camera ei, în întregime albă, se deschidea printr-o lucarnă direct pe acoperiş. De la fereastra cu perdele de creton, vedea în depărtare, pe deasupra frunzişului , braţul fluviului devenit lac, Fausse-Rivière. Crescută la ţară, într-o zonă de cîmpie şi cizelîndu-se prin contactul cu cîteva stăpîne pariziene, percepea instinctiv frumuseţea naturii. Cîmpia de pe malurile fluviului Mississippi i se părea mai întinsă şi mai sălbatică decît cea din Limagne,ţinutul său natal, iar aleea de stejari de la Bagatelle o încînta. Şi apoi, în casa asta o să fie şi ea servită de negri, ca o domnişoară.

„ De-aia avem sclavi, îi spusese Virginie. Tu o să te ocupi doar de lenjeria şi de garderoba mea. În rest, porunceşte, Mignette,

poruncește și vei fi ascultată. Indiferent de condiția lor, albii sunt stăpîni."

Și iată că sclavii existau pur și simplu, ca în cărțile de povești. Îi puteai cumpăra sau vinde ca pe niște pechinezi sau cai și chiar să-i bați, dacă nu se supuneau. Mignette își încercase pe loc autoritatea asupra micii Rosa, dîndu-i să-i lustruiască pantofii de pe drum și cerîndu-i apă caldă pentru toaletă. Și Rosa se supusese cu respect, zicîndu-i un „m'mselle" cît toate zilele! A doua zi o să-ncerce să-i poruncească și lui James, cel care-i cărase bagajele. De exemplu, să mute comoda din loc sau să spele acoperișul în dreptul ferestrei.

„E bine să ai servitori sclavi", gîndi Mignette, uitînd cu siguranță că domnișoara Trégan îi poruncise nu demult, după ce-o sculase din somn în toiul nopții, să-și taie o șuviță de păr, a cărei absență se chinuise apoi s-o mascheze în fața oglinzii!

Întorcînd lucrurile pe toate fețele, cu firea ei optimistă, hotărî că fusese inspirată s-o însoțească pe domnișoara Virginie în America, unde cerul e albastru, soarele cald, oamenii frumoși, casele încăpătoare și unde servitorii sunt serviți ca niște stăpîni! Avu pentru o clipă orgoliul plăcut al fetei modeste ce și-a depășit condiția prin propriile-i forțe și se gîndi cu satisfacție la ce vor spune cei din satul ei, cînd maică-sa le va citi scrisoarea în care își va descrie noua viață.

După o absență bogată în evenimente, Clarence își regăsi cu plăcere căsuța cu un etaj, legată de galeria principală printr-o pasarelă de lemn. Pe măsură ce-și desfăcea bagajele, arunca lenjeria folosită la picioarele lui Ilefet[x], sclavul din serviciul lui, și se gîndea la Virginie. Mai mult ca sigur că ea se va decide să rămînă la Bagatelle—cum altfel?—, fapt ce nu va întîrzia să-i perturbe o viață intrată într-o rutină în care se simțea bine.

„Va trebui, se gîndi el, să-i găsim un cavaler servant, ca să nu fiu obligat s-o însoțesc în plimbări și la vizite." Spera ca Willy Tampleton să fie discret și, să nu povestească despre partida de cărți și despre duelul de pe vapor.

În timp ce se îmbrăcă pentru cină—familia Damvilliers adoptase în această privință ritualul anglo-saxon, ca mai toată nobilimea de pe plantații— începu să se gîndească la Corinne Tampleton, comparînd-o cu Virginie Trégan.

Sora lui Percy și a lui Willy întruchipa modelul moștenitoarei sudiste. De o frumusețe clasică, puțin cam sobră, timidă, blîndă,

---

[x] Prenumele acesta bizar i-l dăduse o sclavă, ce asistase la nașterea lui în plin cîmp, într-o zi de vară. Mama copilului, trezindu-se din leșin, strigase:„Și copilul meu?" Cealaltă îi răspunsese: „Il est fait". De aici prenumele: Ilefet!"*(n. a.)*

preţioasă ca înfăţişare, dar modestă ca fel de a fi, avea, totuşi, destulă personalitate ca să se remarce între păpuşile frivole, întîlnite cu zecile la recepţii şi picnicuri.

Vitalitatea şi dorinţa lacomă de a străluci, intuite deja de Clarence la Virginie, erau mult atenuate la Corinne. Firea şi educaţia îi înhibau elanurile impetuoase. Totul trecea la ea prin filtrul sentimentelor autorizate; mama şi apoi călugăriţele ursuline o făcuseră să iubească disciplina ca pe o virtute. În orice situaţie, primul impuls era de a se supune regulii, ceea ce o făcea să pară puţin retrasă, absentă. Şi totuşi, Clarence o ştia înţeleaptă şi echilibrată, calităţi rar întîlnite într-o societate unde superficialitatea adolescentelor era privită cu îngăduinţă. Era surprinzător că Anna Tampleton adusese pe lume o astfel de fiinţă, căci ea, cînd avea ocazia, ştia să profite discret de plăcerile interzise. Fireşte, lumea bună din zonă se făcea că ignoră aceste slăbiciuni, de altfel, destul de curente şi considerate de cei indulgenţi un fel de compensaţii la tributul plătit păstrării convenienţelor. Natura autentic morală a Corinnei era cu atât mai de preţ.

Virginie Trégan nu putea pretinde că face parte prin naştere din aceeaşi clasă socială cu familiile Tampleton şi Damvilliers, dar putea ajunge în cercurile acestora prin blazonul naşului ei. Ataşamentul marchizului pentru Guillaume Trégan rămăsese un mister. În ceea ce-l privea, Clarence ştia că nu e vorba de nici un mister. Generozitatea neobosită a stăpînului de la Bagatelle se explica prin vechea solidaritate a pionierilor, cei ce reuşiseră strălucit considerînd ajutorarea celor mai puţin norocoşi o datorie sfîntă. Familia Damvilliers îşi făcuseră o datorie de onoare din a-i menţine pe Trégani, în mod artificial, într-o poziţie pe care ei se dovediseră incapabili s-o păstreze. După ce-l asistase ani în şir, fidel şi discret, abandonarea lui Trégan ar fi fost socotită de plantatorii norocoşi o dezertare de la un angajament moral al înaintaşilor, luat pe vremea cînd nobili şi oameni de rînd luptaseră cot la cot pentru a-şi cuceri un loc sub soare. Oameni ca Trégan, avînd siguranţa unui acoperiş, a unei mese îmbelşugate şi reputaţia de protejat favorit, îşi înăbuşiseră orgoliul şi se împăcaseră cu soarta lor. Dacă Virginie s-ar mărita, ar primi, bineînţeles, o dotă la fel de considerabilă ca şi Corinne Tampleton. În aşteptare, ea nu părea că vrea să înţeleagă, la fel ca şi tatăl ei, că se afla faţă de marchiz într-o dependenţă caritabilă. Poate aşa înţelegea ea să restaureze orgoliul Tréganilor.

La Bagatelle, ca şi pe alte plantaţii din Sud, oamenii nu-şi dădeau seama că evoluţia voită de Nord se declanşase deja. Semne încă greu de descifrat o anunţau, iar cei avizaţi, precum Clarence, o sesizaseră.

Aceste semne anunţau, pe căi ocolite şi cu metode diferite, existenţa unei rivalităţi de interese şi a unei animozităţi sociale, ce nu vor întîrzia să ia o turnură politică. În realitate, începeau să se înfrunte, de o parte şi de alta a lui Ohio, frontieră tradiţională între Nord şi Sud, două concepţii ale identităţii naţionale şi două stiluri de viaţă. Intrarea în Uniune a statului Missouri, în 1821, fusese deja o dovadă de forţă. În centrul ţării, noul stat stătea călare pe cele două vechi zone de colonizare şi primea în număr mare imigranţi, gata să se lanseze în cucerirea vestului. În loc să adopte principiile proprietarilor de sclavi, care făcuseră din Sud ceea ce el era, noii veniţi înţelegeau să fondeze întreprinderi familiale, folosind muncitori liberi şi stabilind structuri comerciale inspirate de cele din Nord. Alegerea lor risca deci să influenţeze serios organizarea viitoare a Vestului, izolînd astfel Sudul tradiţional, care îşi putea vedea cîndva interesele combătute la Congres de o majoritate ale cărei deczii nu puteau fi blocate.

Statul Missouri dînd tribunilor ocazia să intre în arenă, la Congres avuseseră loc dezbateri pasionante. Reprezentanţii din Nord, referindu-se la articolul şase din „Marea ordonanţă" din 1787, ceruseră abolirea sclaviei în noul stat, ca şi în teritoriile luate odinioară de Statele Unite de la englezi. Unii din Nord îndrăzniseră chiar să declare cu această ocazie că: „sclavia era un rău moral, o cangrenă malignă şi o ameninţare la adresa oamenilor liberi". Ei nu se fereau să afirme că Franţa ca şi Anglia se îndreptau spre abolirea sclaviei în coloniile lor.

În ciuda acestei campanii, al douăzeci şi patrulea Stat al Uniunii fusese considerat sclavagist, dar imediat fusese creat, pentru a menţine în Senat un echilibru al tendinţelor opuse, şi asta folosindu-se de unele comitate destul de arbitrar desprinse din Massachusetts, Statul Maine, nesclavagist. Odată încheiat acest conflict, hotărîseră şi acceptaseră ca viitoarele teritorii din vest să fie sclavagiste la sudul unei linii ideale, trasată la 36°30' latitudine nordică. Aşa că emigranţii veniţi prin Nord, care voiau să treacă „frontiera" mereu schimbătoare care separa dincolo de Mississippi zona civilizată de pămînturile sălbatice şi virgine din Vest, ştiau la ce să se aştepte. Thomas Jefferson, spirit lucid, ce se afla la Casa Albă în timpul cumpărării Louisianei de către Statele Unite, nu-şi ascunsese pesimismul în legătură cu unele consecinţe ale compromisului din 1821, deşi se retrăsese din viaţa publică. „O linie geografică determinată de un principiu moral şi politic, concepută şi menţinută cu preţul pasiunilor exacerbate ale oamenilor, spusese el, nu se va putea şterge niciodată; orice nou prilej de iritare nu va face decît s-o adîncească."

În anii ce urmaseră, Clarence constatase exactitatea acestei previziuni. La mai puţin de zece ani de la intrarea furtunoasă a Statului Missouri în „marea familie a Uniunii", se organizase deja în Sud „o solidaritate de gîndire şi acţiune", cu scopul ca societatea plantatorilor să facă faţă eventualelor ameninţări. După cum mergeau lucrurile, în acest an, 1830, aceştia, ca şi Adrien de Damvilliers, n-ar fi trebuit să somnoleze într-o atmosferă de prosperitate stabilă, fără să acorde atenţie pătrunderii insidioase a ideilor şi obiceiurilor nordiste, mai uşor de sesizat în oraşe decît pe domeniile feudale de la ţară.

Dacă plantatorii din Sud, obişnuiţi cu confortul propriu condiţiei lor, aveau toate motivele să dispreţuiască industria şi comerţul, activităţi nedemne de aristocraţii înclinaţi să creadă că „doar cei ce muncesc pămîntul sunt aleşii lui Dumnezeu", mişcarea populaţiei dinspre nord spre sud-vest făcea previzibilă, pe termen mai scurt sau mai lung, modificarea echilibrului social moştenit din era colonială. Chiar şi în Nouvelle-Orléans romantismul vechilor cartiere francez şi spaniol, cu case somptuoase, cu balcoane din fier forjat şi grădini împînzite de glicine şi de azalee, contrasta cu sobrietatea funcţională a cartierului nou, unde locuiau, dincolo de strada Bienville, cei pe care creolii îi numeau „méricains coquins". Aceştia din urmă construiau repede şi bine, locuinţe simple şi confortabile, se dovedeau expeditivi în afaceri, ca în tot ce întreprindeau, avizi de progres, urmăreau fără ipocrizie „cel mai rapid mijloc de îmbogăţire". Aduseseră din Nord „egoismul dur şi rece", care-l şocase pe domnul Chateaubriand în timpul călătoriei sale în America. Clarence văzuse la ei primele maşini de cusut, fabricate de un industriaş din Nord, ce se inspirase fără ruşine din invenţia lui Français Thimonnier. Cînd fiii lor ajungeau la vîrsta alegerii unei profesii sau meserii, părinţii le spuneau: „Băiete, poartă-te bine, cîştigă banii cinstit, dacă poţi, dar, în orice caz, cîştigă bani".

Cu astfel de principii, nu e de mirare că yankeii aceştia transplantaţi nu se extaziau, ca vechii Sudişti, în faţa lui Bernard Marigny, gentilomul care a învins în nouăsprezece dueluri, că nevestele lor nu-şi ascundeau faţa sub voal de privirile indiscrete, că fetele lor citeau ziare şi circulau pe stradă neînsoţite. Cei ce reuşeau în comerţ, bănci, fabrici îşi construiau la Saint-Louis reşedinţe la ţară, unde se retrăgeau vara, pentru a fi departe de pericolul febrei galbene, departe de miasmele unui oraş certat cu igiena, şi mirosind ca un grajd. Stilul renaşterii greceşti, interpretat fantezist şi epatant, era la modă. Plantatorii rămîneau nedumeriţi în faţa caselor noilor îmbogăţiţi care, cu coloanele, frontoanele, peristilurile de culoarea

bomboanelor englezeşti, aveau pretenţia să eclipseze reşedinţele rustice ale aristocraţilor bumbacului şi trestiei de zahăr.

Dar era ceva încă şi mai grav. De cîţiva ani, industriaşii din Nord, vrînd să promoveze o economie naţională independentă, ceruseră o protecţie vamală eficientă, capabilă să limiteze concurenţa ţesătoriilor, fabricilor, manufacturilor franţuzeşti şi englezeşti. Plantatorii de bumbac se împotriviseră cererilor nordiştilor, dar plantatorii de trestie de zahăr, expuşi şi ei concurenţei străine, se raliaseră teoriilor protecţioniste. „Vor să ne impună un sistem care-i va nemulţumi pe cumpărătorii noştri europeni, taxîndu-le produsele manufacturiere din ţările lor. Nordul va fi în avantaj, dar Sudul va pierde din profit", spuse Adrien de Damvilliers, emoţionat, ca şi mulţi alţi plantatori, afectaţi de măsurile luate în 1822, de taxă diferenţiată pe tona de bumbac exportat — douăzeci de franci —, cînd acesta era transportat pe alte nave decît cele sub pavilion american. În 1828, cînd fuseseră impuse alte drepturi de succesiune (cu 10% mai mari, asupra oricărei moşteniri ce provenea de la un străin instalat în Statele Unite), se revoltaseră din nou împotriva pretenţiilor birocraţiei. Cu acest prilej, solidaritatea sudistă reformată îşi găsise un lider în persoana lui John C. Calhoun, actualul vicepreşedinte al Uniunii, care, cu autoritatea conferită de funcţie, denunţase tariful vamal din 1822 şi ceruse anularea acestuia pe baza principiului potrivit căruia suveranitatea unui stat aparţinea poporului acelui stat şi nu majorităţii numerice rezultate din ansamblul Uniunii. Pornind de aici, un stat avea dreptul să declare nul şi neavenit un act al Congresului, considerat neconstituţional, mergînd pînă la amendarea chiar a Constituţiei.

Vicepreşedinte sub John Quincy Adams şi apoi sub Andrew Jackson, John C. Calhoun lăsase să se înţeleagă după un timp că un stat trebuie să aibă dreptul să se retragă din Uniune în toată libertatea, aşa cum şi intrase. Acest proiect de lege figura într-o lucrare publicată fără menţionarea autorilor, sub titlul *South Carolina Exposition.* Plantatorii din Louisiana o cunoşteau, o aprobau şi se declarau gata s-o susţină.

Ca un bun american, sudist mai degrabă prin gust, decît prin tradiţie, Clarence discutase mult pe această temă cu Adrien de Damvilliers şi cu Tampletonii. După el, teoria lui Calhoun constituia un pericol pentru integritatea Uniunii, încurajînd manifestarea particularităţilor fiecărui stat. Desigur, ele trebuiau apărate, dar prin mijloace mai puţin radicale. În schimb, plantatorii estimau că ameninţarea cu succesiunea, conţinută de ea în germene, era suficientă pentru ca Senatul să renunţe la aplicarea legilor ce

îngrădeau interesul statelor. La aceasta, Clarence replicase: „menţinerea privilegiilor noastre e un vis pe care noi îl clocim, dar un vis nu e ca un ou, din el nu ies pui numai pentru că a fost clocit".

Din ziua aceea, Adrien de Damvilliers îl întreba pe Clarence ori de cîte ori îl vedea visător şi tăcut: „Clarence, îţi cloceşti visele?"

La sosirea Virginiei la Bagatelle, toate aceste se cam uitaseră. Fără a fi excepţională recolta din 1829 fusese bună şi bumbacul se vînduse, în medie, cu unsprezece piaştri livra.

Aşa că, în acea primăvară a lui 1830, puteai savura fericirea de a fi sudist, de a te lăsa pradă indolenţei vieţii de pe plantaţie, de a aştepta viitorul cu încredere.

Virginie se adaptase repede ritmului de la Bagatelle, dînd dovadă de o discreţie exemplară şi călărind în fiecare zi în compania naşului său sau a lui Dandrige. Se ducea regulat la cimitirul din Sainte-Marie, unde punea flori la mormîntul tatălui ei, citea ore în şir pe verandă cărţi serioase, împrumutate din biblioteca marchizului, stătea de vorbă cu grădinarii. Seara, mica Rosa — pe care o trata întocmai cum ar fi tratat-o o fiică de plantator, cînd de sus, cînd familiar — îi pieptăna părul.

Marchizul aprecia această prezenţă feminină în vechea casă şi o antrena pe Virginia în partide inteminabile de trictrac, singurul joc admis în familia Damvilliers de mai bine de un secol, „pentru că asta se juca la Versailles, în salonul Mariei-Antoaneta". Ca şi lui Clarence, marchizului îi făcuse plăcere s-o vadă pe fată interesîndu-se de cum mergeau treburile pe plantaţie. Ea străbătuse cîmpurile, observase munca sclavilor, vizitase atelierul de decojit şi chiar se aplecase deasupra cuvelor unde se macera indigoul, produs de marchiz în cantitate mică, mai mult din raţiuni sentimentale decît economice.

Mama Netta o lăuda mult pe Virginie şi se înţelegea bine cu Mignette, care, în schimbul reţetelor sale de gombo, îi propusese reţete specifice din Auvergne. Fina marchizului reputǎ un frumos succes în ziua în care reuşi să pună în funcţiune pendula din salonul cel mare, care amuţise de mai bine de zece ani.

„Vă asigur că n-am făcut decît s-o curăţ bine", spuse ea, copleşită de complimente.

„Ar fi multe de făcut aici, dacă aş îndrăzni să te rog să te ocupi puţin de casă", spuse marchizul. Niciodată nu mi-a plăcut prea mult mobilierul adus de soţia mea. E prea nou, prea modern, cum se spune. Dar l-am cumpărat la Boston şi invitaţii noştri îl admiră mult!"

În momentul acela Clarence interveni, făcîndu-i fără să-și dea seama un serviciu prețios Virginiei, care tocmai mușca dintr-o prăjitură cu glazură:

„Și mie, ca și dumitale, îmi place mobila veche, moștenită de la bunici. Canapelele, fotoliile cu tetieră, comodele pîntecoase și perdelele lungi de mătase, de pe timpul lui Ludovic al XV-lea..."

„Și ce-ați făcut cu ele nașule?" întrebă Virginie.

„Au fost duse într-o magazie, unde probabil au putrezit în liniște. Au trecut opt ani de atunci!"

„Pot să văd dacă mai e ceva de făcut cu ele?" spuse Virginie, afișînd un oarecare interes în întîmpinarea dorințelor nașului său.

„Poți să încerci, Virginie, dar mă tem că toate sunt surcele bune de pus pe foc!"

Apoi adăugă:

„Îți dau mînă liberă. De fapt, tu ești domnișoara de la Bagatelle!"

Virginie n-așteptă decît asta și timp de o săptămînă nu fu văzută decît la ora prînzului, strălucitoare și obosită. Împreună cu cîteva sclave puse la dispoziția ei de Clarence, își petrecea toată vremea în magazie recondiționînd mobilele, fără a sufla o vorbă despre ce se petrece acolo. Doar mama Netta și James aveau aerul că știu cîte ceva.

Adevărul e că Virginie hotărîse să dea o lovitură mare, ceea ce Clarence înțelesese abia mai tîrziu. Întorcîndu-se de la Natchez împreună cu marchizul după ce lipsiseră de acasă patruzeci și opt de ore, putură aprecia rezultatele.

Era seară. Auzind tropotul cailor, Virginie ieșise pe verandă. Îi aștepta în capul scărilor, într-o rochie bogată de mătase roz, cu coleretă și volane de dantelă, surîzătoare ca o adevărată stăpînă a casei, venită în întîmpinarea invitaților săi. Tînăra femeie, proaspătă și cochetă, oferea privirilor un spectacol agreabil, în perfectă armonie cu decorul vechii case. Clarence și marchizul fură la fel de uluiți. O vedeau pe Virginie pentru prima oară în alte veșminte decît cele de doliu. Îmbrăcată astfel, orfana se dovedea a fi mai mult decît drăgălașă.

„Nașule, spuse ea înaintînd în foșnet de mătăsuri, v-am pregătit o surpriză."

Tonul voia să fie grav, dar ochii albaștrii străluceau veseli. Între buclele roșcate, chipul ei se ivea catifelat și roz. Se ghicea în ea o exaltare încordată.

Pe parcursul săptămînilor din urmă, rezerva lui Clarence față de fina marchizului scăzuse, așa că în seara aceea el nu văzu la ea decît grație și spontaneitate.

Neavînd aceleaşi raţiuni ca intendentul său să fie circumspect, marchizul admiră fără rezerve apariţia ei şi gustă această primire neaşteptată ca pe o mică bucurie. Uitînd de oboseala drumului urcă scările cu o voiciune ce nu-i era obişnuită şi prinzînd-o de mînă pe fată, o făcu să se răsucească ca pentru un pas de dans.

„E o prinţesă, Dandrige, o adevărată prinţesă care aşteaptă întoarcerea călătorilor!"

Veniţi cu bucurie în întîmpinarea stăpînului lor, dalmaţienii lui Clarence se opriră cu boturile ridicate, de parcă farmecul domnişoarei în roz acţiona şi asupra instinctului lor de cîini. Intrară cu toţii într-o casă nouă, o casă regăsită, mai degrabă, căci Adrien şi Clarence recunoscură, dintr-o privire, vechiul aranjament al salonului mare de la Bagatelle, aşa cum fusese el înainte de căsătoria marchizului.

„Diavoliţa asta şi-a asumat un risc considerabil", gîndi pe loc Clarence, observîndu-l pe marchiz. În mod vizibil, acesta din urmă aprecia schimbarea. Reapăruseră canapeauna mare, capitonată, cu spătarul trilobat, tapetată cu catifea bej de Utrecht, masa Boulle, cu marchetării de alamă şi baga, *causeuse-le* şi sofaua, unde Adrien o văzuse adeseori pe mama sa aşternîndu-şi moliciunea creolă, apoi *bergére-le* din apropierea căminului de piatră, comoda Cressent, cu frunze cizelate de bronz, măsuţele mici de lemn violet, cu vaze de Sévres, roz, copleşite de flori, candelabre de argint, şi, toate, spălate, ceruite, lustruite, strălucitoare.

„Dumnezeule, făcu Adrien, mă întinereşti, Virginie. Revăd casa mamei mele aşa cum ea însăşi o aranjase..."

Pe pereţii spălaţi în grabă, Adrien recunoscu tablourile de odinioară. Ele înlocuiseră peisajele datorate penelului elevilor lui Joshua Reynolds şi gravurile sumbre reprezentând operele lui Hogarth, apreciat de ultima marchiză. În ramele lor somptuoase, tablourile de familie beneficiaseră de o mutare ce le redase locurile de onoare. Un grup de cai de George Stubbs, achiziţie a marchizului, pus la index de soţia lui, se lăfăia acum între două ferestre. În schimb, portretul răposatei, o brunetă palidă, melancolică şi afectată, fusese agăţat într-un colţ întunecat. Marchizul nici nu remarcă schimbarea ce o dezavantaja pe soţia dispărută. Candelabrul cel mare cu ţurţuri de cristal fusese coborît, curăţat, apoi urcat la loc, după ce fusese împodobit cu lumînări roz, ale căror flăcări mişcătoare se înmulţeau în oglinda de deasupra şemineului.

„Şi asta nu e totul", spuse Virginie, acum sigură că va obţine încuviinţarea stăpînului casei.

Ea le mai făcu onorurile sufrageriei, unde readusese lunga masă Adams, cu blat de acaju, sprijinită pe trei picioare tripodice. Deasupra acestei mobile, în jurul căreia douăzeci de persoane încăpeau uşor, un „pankin“[x] de mătase de culoare „somon“, cu motive florale şi franjuri aurii, n-aştepta decît să fie pus în mişcare. Marchizul nu-şi mai amintea de existenţa lui. Ca şi în salon, aplicele îşi găsiseră locul iar pe servantă, platourile şi ceainicele de argint străluceau ca în serile de recepţie.

Fusese restaurată şi mica sufragerie, „breakfast-room“, unde se mînca în mod obişnuit, precum şi salonul cel mic. Virginie declară că n-avusese încă timp să mobileze convenabil această încăpere din urmă.

„Să cerem să ne aducă şampanie, iar Dandrige să ţină un toast pentru zîna casei“, porunci marchizul bine dispus.

Fu o seară veselă, cum nu mai trăiseră la Bagatelle de multă vreme. Mama Netta, complice, se depăşise pe sine. Porţelanurile vechi, cristalurile, argintăria, lenjeria de masă proaspătă creau o ambianţă de sărbătoare familială. Bărbaţii se îmbrăcaseră în ţinută de seară şi Adrien de Damvilliers, în redingota lui neagră, deschisă peste o cămaşă cu jabou, semăna cu acei seniori de odinioară, sensibili şi la graţiile unei femei şi la buchetul vinului.

Terminînd cu complimentele, stăpînul de la Bagatelle închină paharul în cinstea finei sale, care avea un aer uşor confuz, atît cît se cuvenea în împrejurarea respectivă.

„Beau pentru Bagatelle cea regăsită!“ spuse el cu un entuziasm pe care Clarence nu i-l cunoştea şi care trimitea în negura trecutului amintirea incolorei Dorothée.

Apoi se întoarse către intendent:

„Şi dumneta, Dandrige, pentru ce bei?“

Clarence, cu cupa la înălţimea ochilor, privi o clipă bulele din şampanie, sclipind în lumina candelabrelor, apoi, fixînd-o pe Virginie ce aştepta cu mîinile încrucişate sub bărbie şi cu un aer amuzant ca, în fine, să se exprime, spuse încetişor:

„Beau pentru reîntoarcerea unei fiice a Sudului, pentru bunul său gust şi pentru… inteligenţa ei!“

„Bravo“, făcu marchizul şi apoi se servi cu *gombo* de pui.

În seara aceea, Virginie îşi găsi cu greu somnul. I se părea că Dandrige făcuse o aluzie voită la inteligenţa ei, vrînd să spună altceva şi s-o facă să înţeleagă că acel cuvînt fusese înlocuit cu altul, din complicitate sau ironie. Poate voise să spună „abilitate“, „ambiţie“

---

[x] Un fel de ecran mobil, suspendat de plafon, manevrat printr-un sistem de scripeţi, folosit atît pentru ventilarea încăperii, cît şi pentru vînarea insectelor în timpul mesei. Mai e numit „panka“ şi sclavul care manevrează această maşinărie. *(n.a.)*

sau „îndrăzneală". Dar toate acestea nu mai contau, căci Adrien nu se îndoise nici o clipă de gratuitatea eforturilor ei de a reface decorul de odinioară. Alte etape erau de trecut pentru ca, într-o zi, casa să ajungă la ceea ce dorea ea. Simţea confuz că destinul ei avea să se hotărască pe malul fluviului în împletirea dintre averea adevărată şi puterea adevărată. Dandrige, recele Dandrige, asupra căruia farmecul ei nu avea încă putere, va fi acolo ca s-o oblige la rabdare, supraveghind cu privirea lui ironică un drum ambiţios, al cărui capăt el nu-l putea ghici încă, dar al cărui itinerariu probabil îl bănuia.

În timp ce ea căzuse pradă gîndurilor în patul din lemn de lămîi, marchizul şi Clarence fumau pe verandă. Adrien nu devenise euforic doar din cauza şampaniei şi Clarence intuise că Virginie îl impresionase.

„A recompus decorul atît de exact, spuse în cele din urmă Adrien, de parcă l-ar fi avut sub ochi de cînd era mică! Şi cu toate astea, cînd venea pe aici, nu era decît o fetiţă cam nebunatică. Într-adevăr, copiii au un nebănuit dar al observaţiei!"

Clarence ar fi putut să-i răspundă că mama Netta, care trăia la plantaţie de o jumătate de secol, fusese, desigur consultată. Dar se mulţumi să-l aprobe pe marchizul pierdut în visarea lui, balansîndu-se în şezlong pînă înainte de culcare.

„E totuşi bună o femeie la casă, Clarence", făcu el, pe cînd se îndreptau fiecare spre camera lui.

„Foarte bună, Adrien, i-o întoarse Dandrige în glumă. Cred că de-asta le-a şi făcut Dumnezeu; fireşte, şi pentru alte funcţiuni indispensabile..."

„Hmm, Virginie e în stare să le facă pe toate! spuse marchizul cu subînţeles. Cine o ia de nevastă, face o afacere bună, nu-i aşa?"

Acestea fiind zise, intrară în camerele lor. Nu se ştie de unde venită, o pisică îşi băgă botişorul în paharele abandonate, unde fusese vin de Porto. Mirosul neplăcîndu-i, se retrase. Arcuindu-şi spatele şi ridicîndu-şi coada fugi în salon, unde se aşeză aşteptînd plină de demnitate ca bătrînul James să stingă lumînările festive.

Capitolul IX

„Un picnic e reuşit, obişnuia să spună doamna Anna Tampleton, cînd există un bufet cu de toate; cînd domnişoarele sunt drăguţe şi elegante şi nu mai puţine la număr decît tinerii, aceştia putînd astfel

să se ocupe şi de doamnele ai căror soţi vorbesc în timpul acesta despre afaceri; cînd te poţi aşeza pe gazon fără să-ţi murdăreşti hainele; cînd ai avut inspiraţia să improvizezi cîteva ascunzişuri romantice, între boschete, pentru perechile de îndrăgostiţi; în fine, cînd bărbaţii găsesc sticle cu whisky la piciorul cîte unui stejar, pe care doamnele se fac că nu le văd!"

Cînd marchizul, însoţit de Virginie şi urmat de Clarence, sosi, în ziua aceea la Myrtes în landoul condus magistral de Bobo, îmbrăcat în ţinută de gală, observă numaidecît că doamna Tampleton îşi pusese în aplicare principiile.

Virginie purta o rochie de *tulle* albă, festonată cu mov, marcînd doliul recent. Un buchet de pansele melancolice împodobea răscroiala corsajului şi punea în valoare ivoarul pal al decolteului. Părul coafat „à la Sévigné" avea, în lumina soarelui, reflexe aurii, sub pălăriuţa de organdi, cu panglica asortată cu festonul rochiei. Îmbrăţişînd-o, Anna Tampleton constată că avea pielea catifelată şi că nu folosea pudră, cum folosea ea, din plin, pentru a-şi ascunde cuperoza incipientă.

Văzînd trăsura de la Bagatelle, Willy se apropiase de mama sa şi de Percy, care era deja cu paharul în mînă.

„Cred că îl cunoaşteţi pe unul din fiii mei, spuse Anna Tampleton. Iată-l şi pe cel mare, Percy, şi iat-o pe fiica mea, Corinne. Mai tîrziu o să vi-l prezint pe soţul meu, trebuie să fie pe-aici pe undeva!"

Ea făcu un gest spre peluza ce cobora în pantă dulce spre fluviu. O mulţime de invitaţi circula prin parc, admirînd din toate unghiurile casa de curînd restaurată. În redingotă *gris perle*, cravată şi pantaloni prinşi sub talpă, Willy îi oferi braţul Virginiei, fără a se mai ocupa de altcineva.

„Vino, spuse el, vreau să te prezint tuturor. Azi se află aici toate persoanele importante din zonă!"

Percy, uşor îmbujorat de alcool, la fel de ţeapăn pe picioarele lui ca stejarii din apropiere, îşi privi fratele îndepărtîndu-se cu Virginie şi întîrzie cu ochi de cunoscător asupra siluetei acesteia.

„Ce-ţi mai face rana?" întrebă Virginie cu o voce joasă, în timp ce mergeau spre un grup.

„Să nu mai vorbim despre asta; doctorul Murphy m-a îngrijit bine… Fireşte, nimeni nu cunoaşte motivul duelului cu Ed Barthew."

Virginie îl strînse uşor de braţ şi-i surîse trist şi dulce, cea ce-l încurajă să scoată din buzunarul de la veston un medalion mic, pe care i-l arătă pe furiş. El conţinea şuviţa mătăsoasă a… Mignettei!

„Domnul Barthew a considerat că trofeul acesta mi se cuvine de drept, dar aş fi preferat să-l primesc din mîna… dumitale"

Deşi surprinsă, Virginie nu dădu în vileag ceea ce simţea.

„Cîtă generozitate din partea lui să ţi-l ofere şi mă bucur că-i dai atîta importanţă“.

Un alt zîmbet şi o altă strîngere a mîinii reconpensară îndrăzneala lui Willy.

Marchizul de Damvilliers se alăturase deja unui grup de plantatori, iar Clarence vorbea cu Corinne, fragilă şi fină ca un bibelou de Saxa, în rochia ei de dantelă englezească, cu părul negru şi lung, strîns la ceafă.

„Ce persoană încîntătoare e fina marchizului, domnule Dandrige! spuse ea cu o voce caldă... Şi are o alură foarte europeană“.

„Într-adevăr încîntătoare, Corinne, şi felul acesta firesc de a fi o prinde bine!“

„O să ne vină greu nouă, fetelor de la ţară, să ne păstrăm curtezanii, avînd o concurentă de talia acestei parizience frumoase... Noi suntem, atît de ignorante!“

Clarence intră în jocul puţin naiv al banalităţilor ce se spun de obicei tinerelor întîlnite la recepţii ca aceasta.

„Corinne, dumneata nu eşti deloc o ignorantă şi, dă-mi voie să-ţi spun, te găsesc al naibii de seducătoare!“

Dacă tonul încerca să fie cald, privirea lui rece trăda o indifernţă totală la farmecul domnişoarei. Corinne Tampleton nu-şi dădu seama. Zîmbetul îi descoperi dinţii sidefii, despre care doamna Tampleton spunea că sunt precum „perlele Cleopatrei“. Închise ochii, savurînd complimentul banal, primul adresat de Clarence, de care ea era îndrăgostită de multă vreme. Mîinile i se umeziră uşor în mănuşile de dantelă şi rochia îi păru deodată prea strîmtă. Dar, cunoscînd pe de rost *The laws of Etiquette* şi alte lucrări de felul acesta, ca *Manuel of Politeness for both Sexes*, ştiu să-şi ascundă emoţia.

„Te rog, dă-mi braţul şi să mergem spre ceilalţi!“

El se execută cu toată graţia de care era în stare.

„Domnule Dandrige, ştiţi cumva de ce s-a bătut Willy în duel cu un avocat pe *Prince*? întrebă Corinne în timp ce înaintau pe aleea cu nisip.

„Drept să-ţi spun, nu ştiu, dar cred că fratele tău a avut nişte motive.“

„Poate jocul de cărţi?“

„Probabil“, spuse Dandrige.

„Ar fi putut fi ucis în mod ridicol, sau ar fi putut să ucidă un om pe care nu-l cunoştea!“

„E riscul duelului, Corinne!“

„Oh! Pentru voi, bărbaţii, e un lucru obişnuit. Dar, chiar dacă aş fi insultată, n-aş vrea ca un bărbat... fratele meu, de exemplu, reluă

ea, să-şi rişte viaţa. Legea ar trebui să interzică duelul. Domnul Bernard Marigny, pe care voi toţi îl socotiţi un erou, ar fi trebuit să fie la închisoare!"[x]

„E o chestiune de onoare, nu un capriciu sportiv!"

„Domnule Dandrige, onoare şi curaj înseamnă şi să te păstrezi pentru cei care te iubesc şi să nu-i faci să sufere, ştiu că puţine fete ar spune la fel, dar mi-e egal, eu aşa cred!"

Mai mult emoţinat de ton decît de cuvinte, Clarence tapotă încetişor mîna Corinnei, cu gestul afectuos cu care calmezi o fetiţă mică. Atingerea o tulbură mai mult decît era cazul şi Clarence simţi că ea se lăsa de braţul lui cu toată greutatea. Apărut la timp, papa Tampleton le tăie calea. Era un bărbat jovial şi sigur pe el.

„Vino cu noi, Dandrige, nu te lăsa acaparat de Corinne. Femeile au nevoie de noi doar la bal! Şi e prea destul!"

„Aş vrea să-i arăt casa, tată", spuse fata, cu o expresie rugătoare, încercînd să-l mai păstreze pe Dandrige lîngă ea.

Dar intendentul se eschivă.

„Ne vedem mai tîrziu; o să prînzim împreună şi diseară o să te invit la dans."

„Oh! Sigur, dacă vreţi, vă acord toate dansurile."

Îi privi îndepărtîndu-se pe cei doi bărbaţi, pe care îi iubea cel mai mult pe lume. Unul, tatăl său, ştia lucrul acesta; celălalt nu părea să-şi fi dat seama. Apoi plecă în căutarea mamei sale, care poate că avea nevoie de serviciile ei.

„Ei bine, Dandrige, fiica mea e mai veselă astăzi. Vino mai des la Myrtes, o să-i facă plăcere. Nu m-ar mira ca ea să aibă o mică slăbiciune pentru intendentul de la Bagatelle".

Era un mod de a-i aminti lui Clarence că el nu aparţinea clasei proprietarilor, dar că se putea avea încredere în el şi fiindu-i îngăduit să le facă moştenitoarelor curte, pe post de aspirant. Corinne avea deja douăzeci de ani şi, într-o ţară unde fetele se logodeau la cinsprezece, pentru a se mărita la şaisprezece, nu-i mai lipsea mult să

---

[x] Bernard de Mandeville de Marigny, a cărui casă de pe strada Royale din Nouvelle-Orléans putea fi văzută încă înainte de ultimul război, era un duelist de o rară intransigenţă. El nu le lăsa viaţa celor învinşi şi se spune că a executat nouăsprezece rivali cu pistolul sau cu spada. Cele mai dure dueluri le-a avut cu judecătorul Alexandre Grailhe. Acesta din urmă, socotindu-se lezat în onoarea lui de către Papa Marigny, cum îl numeau, n-a ezitat să se măsoare cu el, îndreptîndu-se aproape fatal spre moarte. Rana dobîndită în primul duel l-a făcut să nu mai poată merge decît aplecat în faţă. Abia însănătoşit, provocat din nou de irascibilul său adversar, a acceptat sfidarea. «De data asta, îi asigurase Bernard de Marigny pe martorii săi, cu un cinism feroce, o să fac tot ce pot ca să-l îndrept!» Lovitura pe care i-a dat-o, nu numai că l-a îndreptat, dar l-a obligat să se curbeze pe spate şi să cadă, pentru a nu se mai ridica niciodată." (citat din René Cruchet, En Louisiane, Paris, edition Delmas, 1937 —*n.a.*)

fie trecută în rîndul fetelor bătrîne. Domnul Tampleton o ştia şi, dacă Dandrige s-ar fi decis totuşi, n-ar fi formulat decît obiecţii de principiu. Cum Percy nu era prea descurcăreţ în afaceri, poate n-ar fi fost rău să-l secondeze un intendent format la Bagatelle. Şi dacă acesta intra în familie, ei bine, coincidenţa intereselor ar garanta loialitatea lui! Dar încă nu se ajunsese în acest punct iar Corinne, pe care tatăl său n-o socotea prea atrăgătoare, putea totuşi să placă şi altui fiu de plantator, capabil de nebunii şi dorind să-şi unească viaţa cu o perfectă stăpînă a casei.

După ce conversase puţin despre cursul bumbacului şi politica locală, Clarence reuşi să-l întîlnească pe Willy, ce rătăcea de la un grup la altul, căci Percy i-o răpise pe Virginie sub pretextul că o va prezenta soţiei sale, Isabelle. De atunci trecuse un bun sfert de oră şi fina marchizului nu ieşise din casă, unde doamna Tampleton-junior primea vizita unui grup de invitate.

„Cred că sunt îndrăgostit de domnişoara Trégan“, spuse cadetul de la West Point, cu tonul cuiva care anunţă că s-a îmbolnăvit de pojar.

„Se cam vede.“

„Şi ce părere aveţi?“

„Cred că e foarte seducătoare şi, mai ales, capabilă să inspire sentimentele cele mai puternice. Dar, cu firea mea neîncrezătoate în iubiri fulgerătoare, dacă aş fi în locul tău, aş mai aştepta înainte de a-mi declara dragostea. La urma urmelor, adăugă intendentul, cu un soi de perfidie amabilă, trebuie să-i lăsăm şi pe alţii să-şi încerce norocul.“

„La West Point ne învaţă să nu întîrziem în faţa unui bastion. Ori îl cucereşti, ori îl ocoleşti!“

„Mai există şi blocada, Willy, şi ea dă uneori rezultate bune!“

„Asta e tactica Corinnei faţă de dumneata, Dandrige, şi pînă în prezent n-a dus la nimic!“

Clarence renunţă brusc la tonul glumeţ şi vorbi tăios:

„Corinne nu e deloc o gîsculiţă. E o fată sensibilă şi modestă şi are nevoie de tandreţe şi înţelegere.“

„Atunci, de ce nu-i ceri mîna? N-aşteaptă decît asta!“

„Pentru că nu sunt bărbatul de care are nevoie, Willy.“

„Dar ea a împlinit douăzeci de ani şi papá, sunt sigur, ar fi de acord. Ştii că e bogată. Nu te-ai săturat să fii intendent la Bagatelle?“

„Nu asta e problema. Nu sunt bărbatul de care are ea nevoie. Asta e tot.“

Willy nu mai insistă.

„Discuţia asta e stupidă. Te rog să mă scuzi, Dandrige. Să mergem să bem o cupă de şampanie.“

În timp ce se ducea cu Clarence spre bufet, se opri deodată şi spuse pe neaşteptate:

„Eşti cumva îndrăgostit de Virginie?"

„Pentru nimic în lume, Willy, răspunse intendentul pe un ton calm, ce contrasta cu agitaţia tînărului. Am fost îndrăgostit o singură dată în viaţă, cu mult timp în urmă, şi nu cred c-o să mi se mai întîmple vreodată".

„Da' de ce?" făcu celălalt, stăpînindu-şi cu discreţie uimirea.

„E o poveste lungă şi poate am să ţi-o spun într-o zi, cînd vei scăpa de mrejele dragostei şi vei fi vindecat!"

„Ştiu că-mi eşti prieten, reluă Willy, liniştindu-se pe loc. Nu fi supărat pe mine că ţi-am spus toate astea. Cu ceilalţi nu pot vorbi. Fratele meu e un fluşturatic, tata se gîndeşte numai la afaceri, iar mama ar povesti tuturor despre problemele mele sentimentale. E prea romanţioasă!"

„Sunt sigur că sora ta te-ar înţelege, dar mai bine cruţ-o de genul ăsta de necazuri; are o fire neliniştită şi e fragilă. Deci poţi să mi te destăinui cînd vrei, eu nu sunt decît o cutie de rezonanţă!"

Văzînd părul blond-roşcat al Virginiei, uşor de reperat printre atîtea frumuseţi brune, Willy Tampleton îl părăsi pe intendent.

„Iată-l plecat la asaltul redutei", îşi spuse amuzat Clarence, golindu-şi în linişte paharul. Şi, pentru că îi plăcea francheţea juvenilă a lui Willy, îi ură noroc în gînd.

A fost o după-amiază reuşită. Supa de stridii fusese excelentă, friptura de curcan cu garnitura de fructe din compot atît cît trebuia de grasă, iar budinca indiană destul de consistentă ca să ceară un bordeaux dulce, pus la rece în găleţi acoperite cu o pînză udă.

Fete în roz şi alb jucau *volant*[x] sub privirile încîntate ale băieţilor, care refuzau să se aşeze de teamă să nu-şi şifoneze pantalonii. În mişcarea rochiilor uşoare se vedea uneori dantela unui pantalonaş de batist, o gleznă, un picior fin, rotunjimea unui umăr. Cu obrajii aprinşi, păreau că nu observă aceste indecenţe nevinovate, dar nu uitau să arunce din cînd în cînd o privire furişată ca să se asigure de efectul produs asupra cavalerilor lor. În atmosfera de bună dispoziţie, braţele suple se arcuiau ca nişte gîturi de lebădă, busturile îşi arătau contururile ferme, pe care băieţii le puteau aprecia în voie, fără ca acest lucru să le fie reproşat. Şi cînd aplaudau, nimeni n-ar fi putut spune dacă o făceau pentru o lovitură reuşită sau pentru a-şi arăta o admiraţie amestecată cu o senzualitate inconştientă. Orătăniile care alergau în spatele gardului de lemn ajungeau uneori pînă pe gazon, în

---

x Strămoş al badmintonului

căutarea unei coji de ciugulit, în timp ce mamele, aşezate în cerc sub ulmi şi cedri, bîrfeau, ronţăind biscuiţi cu nucă.

Bărbaţii, refugiaţi pe verandă beau şi mîncau fără a ţine cont de bunele maniere şi Tampleton povestea, pentru a suta oară, despre vizita marchizului de La Fayette, în 1824.

Prietenul lui Washington venise cu vasul Natchez pînă la Baton Rouge, ca să fie aclamat de fermierii ce vedeau în el pe eroul francez al independenţei americane.

„La Nouvelle-Orléans, spunea Tampleton, i se ridicaseră arcuri de triumf, flancate de statuile Libertăţii şi ale Justiţiei, dar la Baton Rouge primise cele mai multe cadouri. Fiul lui şi o scoţiancă niţel nebună, Frances Wright, pe atunci în vîrstă de 29 de ani, care-l întovărăşeau, plînseră de emoţie. Toţi francezii de aici voiseră să-l îmbrăţişeze pe bărbatul trecut de şaizeci de ani, care repeta din cînd în cînd celor apropiaţi «Ah! Ce-ar fi fost astăzi Franţa dacă revoluţia noastră din 1789 şi-ar fi păstrat impulsul iniţial!»“

„Asta aşa e, spuse cineva. Şi cînd se întoarse în Franţa, îl găsi pe tron pe noul rege, Carol al X-lea, care pare că are de gînd să împingă ţara pe un drum aventuros, deşi, după cum se spune, e un om curajos. La Fayette al nostru e acum în opoziţie, ceea ce dovedeşte mult curaj la o persoană de vîrsta şi reputaţia lui.“

„Franţa va ajunge fatal la democraţie, mai ales că francezii sunt superficiali în politică şi puţin perseverenţi, spuse altul. După părerea mea, domnul de La Fayette ar fi un bun preşedinte de republică. Washington al nostru l-a învăţat pe acest aristocrat arta de a convinge oamenii că libertatea tuturor depinde uneori de voinţa unuia singur!“

„Tocmai aveam de gînd să spun, interveni Clarence, ce se alăturase grupului, că el considera sclavia o instituţie depăşită, la care trebuie să se renunţe!“

Se făcu tăcere, proprietarilor din Sud nefăcîndu-le plăcere să discute pe tema asta. Adrien de Damvilliers veni în ajutorul prietenului său.

„Domnul de La Fayette a trecut prin Nord înainte de a veni la noi şi cu siguranţă că prietenii lui de acolo i-au influenţat judecata. Ar fi înţeles repede că în statele noastre din Sud negrii sunt mult mai fericiţi decît muncitorii liberi din New-York sau Boston, cărora nimeni nu le garantează pîinea sau adăpostul. Sunt sclavi fără stăpîni. Şi e cel mai mare rău ce i se poate întîmpla unei rase inferioare.“

Dandrige zîmbi, apreciind argumentul deja cunoscut. Profitînd de o pauză în discuţie, Tampleton le propuse invitaţilor săi să joace whist în salonul cel mare. Miza fu fixată la doi cenţi punctul. Deşi adversară înverşunată a jocului Anna Tampleton avusese grijă să fie pregătite

mesele, să se aducă răcoritoare pentru jucători şi să mobilizeze un sclav să manevreze panka, prevăzînd că fumul nu va întîrzia să umple camera, de a cărei decorare se ocupase ea însăşi în mod special.

Neinteresat de jocul de cărţi, Clarence se adînci în contemplarea tablourilor, printre care era o copie destul de bună a celebrei „Declararea Independenţei", a lui John Trumbull, originalul ei aflîndu-se la universitatea Yale, precum şi portrete de familie, datînd din epoca colonială, pictate de un discipol al lui John Singleton Copley, ce moştenise de la maestru arta de a face stofele aproape palpabile. Admira apoi tapetul de pe pereţii de holx, de care stăpîna casei era atît de mîndră. Era o creaţie a lui Joseph Dufour de la Paris şi imita o tapiserie reprezentînd un episod din aventurile lui Carol cel Mare, poate căsătoria lui, a patra, cu Luitgarde l'Almane. Sub un baldachin înalt cît o catedrală, noua regină în rochie albă, aşezată alături de „Farul Europei", asista, într-un peisaj bucolic, la desfăşurarea unor jocuri sau a unui turnir, din păcate, situat în afara cadrului.

„Ce artist, Dufour, domnule Dandrige, ce precizie în compoziţie! Şi priviţi barba lui Carol cel Mare, e într-adevăr... cum se spune?"

„Stufoasă..." propuse Clarence.

„Aşa e, stufoasă ca bumbacul nostru."

Comparaţia era îndrăzneaţă, dar Anna Tampleton nu reuşi să propună alt termen. Scundă, plinuţă, vioaie, cu privire catifelată şi gură senzuală, mama Corinnei avusese, cel puţin după cum se zvonea, legături foarte strînse cu mai mulţi tineri din lumea bună. Mai mult ca sigur, printre invitaţi se aflau cîţiva soţi de treizeci de ani, ce-i datorau o educaţie ale cărei principii nu figurau în nici un manual al bunelor maniere. Femeii acesteia, generoasă şi veselă, nu-i lipsea nici graţia, nici distincţia. Îi întinse lui Clarence o mînă plinuţă:

„Domnule Dandrige, aţi văzut budoarul meu?"

„Încă nu, doamnă, dar, dacă nu sunt prea indiscret..."

„Deloc, domnule Dandrige, veniţi cu mine!"

Încăperea era mică şi delicată. Pe şemineul de piatră cenuşie se afla o pendulă de bronz susţinută de două statuete reprezentînd o Venus neagră, iar deasupra ei o oglindă. O canapea acoperită cu mătase albastră în dungi ocupa un colţ între două ferestre, pe jumătate ascunsă sub perdele de tule. Draperii duble, asortate cu ţesătura canapelei, cădeau în falduri prinse în şnururi de mătase argintie. Mobilierul era completat de un gheridon de lemn aurit, de două sfeşnice de cristal ce încadrau pendula de pe şemineu. Pe un perete atîrna un portret al doamnei de Pompadour. Paravane de mătase bleu-pal făceau ca încăperea să semene cu o bombonieră. Aşezată lîngă un

taburet, o harpă frumoasă, cu o coloană sculptată îi atrase în mod special privirea lui Clarence. El își trecu un deget peste coardele care gemură melodios și apoi o complimentă pe doamna Tampleton pentru gustul ei. Nu se îndoia că fusese adus aici pentru un motiv anume. Stăpîna casei se așeză pe canapea, aranjîndu-și cutele rochiei galben-pai. Aruncîndu-i lui Carence una din acele priviri ce premerg o confidență, ea spuse fandosindu-se:

„Dragă Clarence, știți cumva de ce Willy al meu s-a duelat pe *Prince*?... Erați acolo, nu-i așa?"

Dandrige oftă și-i detestă în bloc pe oamenii curioși să știe totul despre ceilalți. Intuind iritarea lui, Anna Tampleton reluă imediat:

„Sunt mama lui, totuși, și am dreptul să știu motivul pentru care fiul meu își riscă viața... Îmi imaginez că a fost la mijloc o femeie."

„Pot fi și alte motive, doamnă, și cred, mai curînd, că a fost o altercație provocată de jocul de cărți..."

„Înseamnă că nu știți prea exact", replică mama lui Willy, punînd în zîmbetul ei toată forța de seducție de care era, capabilă în clipa aceea, în ciuda unei enervări ascunse.

„Nu prea exact, citeam în cabina mea cînd s-a întîmplat incidentul".

„Atunci să nu mai vorbim despre asta, spuse brusc gazda. Nimeni nu pare să știe ceva. S-ar zice că Willy al meu și-a riscat viața fără nici un motiv."

Clarence tăcu o clipă, apoi coborî privirea în podea.

„Doamnă Tampleton, aveți un covor frumos. De unde provine?"

„Din India, domnule Dandrige, i l-a oferit Corinnei un ofițer din marina engleză, dar modelul nu i-a plăcut... Știți, Corinne are personalitatea ei!"

„În fine, gîndi Clarence, iată al doilea motiv de neliniște al doamnei Tampleton." Și nu se înșela.

„Într-adevăr, ce credeți despre Corinne, domnule Dandrige? Pare să aibă o afecțiune pentru dumneavoastră... Și, știți, a refuzat mai multe partide fără nici o explicație!"

„Și eu am multă prietenie pentru ea, Corinne este și grațioasă și înțeleaptă. Presupun că nu se va hotărî să se căsătorească decît în ziua cînd va fi sigură pe sentimentele ei... Și apoi, nu e ea fericită într-o familie ca a dumneavoastră?"

Anna Tampleton luă un aer melancolic:

„Nu, domnule Dandrige, Corinne nu e fericită. O fată de douăzeci de ani, care n-are un iubit, nu poate să fie. E, cum să spun..."

„Frustrată?... Nu cred!"

Doamna Tampleton continuă fără să arate că e de acord cu termenul.

„Mă tem că iubeşte în secret pe cineva care nu-şi dă seama de asta, pe cineva orb sau care nu o place."

„Aha", îşi spuse Clarence, înţelegînd foarte bine că aluzia, pe care doamna Tampleton o credea subtilă, îl viza pe el. Cu laşitate, replică:

„Există bărbaţi timizi şi chiar laşi dar, de fapt, în domeniul ăsta nu trebuie să bruschezi lucrurile niciodată!"

„Dar are douăzeci de ani, domnule Dandrige, douăzeci de ani împliniţi — doamna Templeton se măritase la cincisprezece ani — lumea o să creadă că are un defect ascuns!"

Clarence începu să rîdă cu francheţe.

„Vă neliniştiţi degeaba. În Louisiana nu lipsesc tineri care..."

„Dar ei nu-i plac tinerii. Îi găseşte superficiali şi vorbăreţi. Numai un bărbat matur poate să-i placă... Poate cineva în genul dumneavoastră!"

Redevenind zîmbitoare, mama Corinnei îl fixă pe Clarence cu ochii ei întunecaţi, desigur pentru a-l încuraja să facă mărturisiri sperate. Intendentul înţelese că era mai bine să pună punct acestei conversaţii neplăcute. Se sculă de pe taburet, ciupi corzile harpei şi declamă cîteva versuri pe un ton dramatic:

„Am făcut eu oare ceva ca să-i plac?
Şi nu vor spune dimpotrivă cei ce vor vedea
Farmecul vostru atotputernic, iar al său dispreţuit,
Că ea este aici captiva şi că voi sunteţi stăpîna?"[x]

Impresionată de un citat pe care nu-l cunoştea, doamna Tampleton înţelese de aici că Dandrige îi făcuse o declaraţie de dragoste în versuri. Încercă o plăcere dublă: plăcerea resimţită de o femeie trecută de patruzeci de ani ce descoperă că mai poate încă să placă şi aceea de a se vedea pe neaşteptate într-o situaţie romanescă.

„Oh, domnule Dandrige, spuse ea, aranjîndu-şi cutele rochiei cu o tulburare jucată, cum puteţi să spuneţi un lucru ca acesta?..."

Apoi se ridică şi veni spre el cu mîinile întinse. Clarence n-avu ce face şi i le luă, găsind postura ridicolă.

„Trebuie să coborîm acum, se înserează, spuse ea. Balul o să înceapă..."

---

[x] *Tirada lui Pirus, din Andromaca*, act. I, scena a IV-a

Şi roză, înfloritoare, palpitantă îşi înclină capul, aşteptînd poate un sărut ce nu i-a fost dat…

„O să mă invitaţi la dans, nu-i aşa?“

El încuviinţă fără să spună un cuvînt, părăsi budoarul bleu, lăsîndu-i mamei Corinnei timpul să-şi vină în fire după o emoţie provocată de el dintr-o neînţelegere.

La Tampletoni, ca le cele mai multe familii de plantatori, se dansa în exclusivitate cadrilul, care nu era altceva decît vechiul *contredanse* francez. După tradiţia americană, el consta în cinci figuri: promenada, pirueta, galopul, rondoul şi farandola finală. Patru cîte patru, cuplurile executau mişcări simetrice în sunetul viorilor, al instrumentelor de suflat şi al acompaniamentului la pian — cel al Tampletonilor fusese luat de la Chickering din Boston. În timpul dansului, singurul contact permis era o mînă pusă pe braţul partenerului. Să prinzi o talie în public, ar fi fost un scandal, chiar şi la Tampletoni.

„Ocupaţi-vă locurile pentru cadril!“ spuse domnul Tampleton, cu vocea sa sonoră, în timp ce muzicanţii, cocoţaţi pe o estradă dintr-un colţ al salonului cel mare, debarasat de mobile, îşi acordau instrumentele.

Aşa cum cerea eticheta, stăpînul casei o invită să deschidă dansul pe decana de vîrstă a celor de faţă, soţia senatorului Calvy. Marchizul de Damvilliers o avea ca parteneră pe Corinne, Willy pe Virginie şi doamna Tampleton pe bătrînul Fontaine, unul din cei mai bogaţi plantatori din regiune. Faţă în faţă cu Willy Tampleton, fina marchizului se unduia cu graţia unei gazele. Paşii săi aveau supleţea şi precizia dansatoarelor profesioniste, în timp ce Willy îşi dădea silinţa să pună în valoare dizinvoltura în mişcări a partenerei sale. Tinerii formau o pereche frumoasă. Fapt pe care lumea îl remarcă.

Mai tîrziu, după ce dansase cu doamna Tampleton, care exagera toate mişcările, Clarence o reîntîlni pe Corinne. Fata nu aştepta decît acest moment şi, de-a lungul serii, intendentul dansă de trei ori cu ea. Pentru el care dansa rar, fu un efort apreciat de Corinne:

„Domnule Dandrige, ştiu că nu vă place genul acesta de distracţii, spuse ea între două figuri, dar nu trebuie să vă credeţi obligat să mă mai invitaţi.“

Spuse asta încetişor, cu tonul unei femei care renunţă la plăcerea ei pentru binele bărbatului iubit. Pentru prima oară, Clarence o privi cu un soi de tandreţe. Ea îşi plecă ochii, încurcată şi încîntată. El îşi propuse atunci să evite s-o întîlnească prea des în viitor, conştient că i-ar întreţine nişte speranţe false, că în mod inevitabil o va dezamăgi şi o va face să sufere. Căci frumuseţea delicată a fetei nu trezea în el

decît bunăvoinţă afectuoasă, o emoţie estetică, aşa cum o resimţise de pildă în faţa tabloului *La Perdita* de Thomas Gainsbourg. Răceala lui le decepţiona pe femeile care se arătau interesate de el şi le nedumerea pe celelalte. Unele crezuseră că e vorba de un orgoliu fără măsură; altele sugeraseră că-şi închinase dragostea eternă şi disperată unei femei îndepărtate sau inaccesibile. Iar altele, mai perverse, şi-l imaginaseră acaparat de tulburi legături homosexuale. Luîndu-i indiferenţa drept misogism, bărbaţii, care-l cunoşteau mai bine, sfîrşiseră prin a accepta să vadă în Dandrige un bărbat fără femei. Cultura, inteligenţa, simţul onoarei şi curtenia făceau ca această particularitate de caracter să treacă neobservată, cu atît mai mult cu cît se purta cu doamnele şi cu domnişoarele ca un desăvîrşit cavaler. Şi nu numai o singură frumoasă languroasă suspina după frumosul indiferent în după-amiezele calde, sub evantaiul sclavei, respirînd parfumul unei flori de iasomie.

În timpul picnicului de la Tampletoni, cele mai îndrăzneţe dintre Dianele acestea zvăpăiate, cu braţe de alabastru, cu talia la fel de fină ca şi gîtul, îmbăiate în apă de trandafiri, încercaseră în fel şi chip să-l întîlnească pe Clarence ca din întîmplare. Plecîndu-şi genele frumoase andaluze, scoţîndu-şi mănuşile ca să li se vadă degetele lungi şi delicate, prefăcîndu-se că-şi scrîntesc glezna pe gazon ca să fie ajutate să meargă, împingeau provocarea pînă la limitele admise. Cunoscător al acestor tertipuri feminine, Clarence împărţea complimente pe gustul fiecăreia, invitîndu-le chiar la dans cînd Corinne avea un cavaler. Domnişoarele acestea, a căror strategie era supravegheată cu discreţie de mamele lor, intuiseră înaintea tuturor că domnişoara Tampleton părea să fie cea mai bine plasată. De la o recepţie la alta, la Virginia, la Barrow House, la Hickory Hills o văzuseră pe timida Corinne bucurîndu-se de atenţia lui mai mult decît oricare alta. Prognosticurile erau făcute: în imaginaţia lor naivă, soarta intendentului era ca şi hotărîtă. Dezamăgire de moment, căci îşi reluau ofensiva în altă direcţie, unde succesul le era asigurat. Aşa că o bună parte din aceste fete aveau să devină în primăvara următoare nişte „doamne perfecte", măritate cu „cavaleri perfecţi".

Ca toate fetele de condiţia ei, Corinne îşi avea trusoul pregătit. Inutil şi somptuos, el se odihnea în tradiţionala „comodă cu speranţe", oferită adolescentelor de părinţii prevăzători.

Virginie fusese admisă fără dificultate în cercul nimfelor. Smulsă de lîngă admiratorii ei şi de lîngă frumosul Willy, se trezise sub o magnolie asaltată de val de întrebări despre baluri, magazine, spectacole. Voiau să ştie care era ultima modă, cum se poartă curtezanele, ce muzică se ascultă acolo, ce cărţi se citesc şi, mai ales,

dacă era adevărat că parizienii îi consideră pe americani nişte piei-roşii, pe jumătate civilizaţi. Fina marchizului le captivă atenţia povestindu-le despre viaţa de noapte a bulevardelor sau descriindu-le saloanele. Trebui să-şi arate pantofii fini, să le dea să miroasă din flaconul de parfum Guerlain, să le explice cum se face cocul şi să le promită c-o să le arate toaletele ei cînd vor veni s-o viziteze cît de curînd la Bagatelle. Cînd le propuse să le înveţe valsul, un fel de „zbor lasciv şi circular“, cum îl numeau familiile cumsecade, şi care atunci era dansat doar de emigranţii germani, exclamaţiile făcură explozie. Parizianca aducea astfel în bagajele sale o plăcere interzisă.

Serata fu pigmentată de două sau trei leşinuri decente, datorate corsetelor prea strînse şi şampaniei, apoi, spre ora unsprezece, în lumina lapioanelor, trăsurile se răspîndiră pe drumurile din jur, ducînd la casele lor familiile fericite. Taţii somnolau, în timp ce mamele ascultau confidenţele fiicelor. În toate conversaţiile se adusese vorba despre Virginie Trégan, considerată de toţi încîntătoare. Frumoasa aceasta de curînd venită în Sud nu-i lăsase deloc indiferenţi pe tineri, ce încercau să afle de la surorile lor cît mai multe amănunte despre ea. Mulţi îl invidiaseră pe Clarence cînd urcase împreună cu marchizul şi cu Virginie în trăsura de la Bagatelle.

În noaptea de mai, plăcută şi caldă, parfumul dulce al florilor era ameţitor. Dincolo de cîmpurile de bumbac, masa întunecată a pădurilor închidea orizontul într-un contur sinuos, desupra căruia, cerul se spuzise de stele. Aflată în primul său pătrar, luna puncta, ca o virgulă de argint, mesajul dens şi confuz al astrelor. Legănîndu-şi capul, Virginie se gîndi că „la Paris nu e cer“.

„Dacă timpul mai ţine aşa cîteva zile, remarcă marchizul, bumbacul va fi bun de cules cu o săptămînă mai devreme decît în alţi ani!“

Învăluită în şal, cu pălăria pe genunchi, Virginie îşi spuse că aici va fi mai aproape de natură, de schimbarea anotimpurilor, ceea ce însemna că deja hotărîse să rămînă la Bagatelle.

Cu ochii pe jumătate închişi, Clarence îşi aminti de alte nopţi ca aceasta, pe malul fluviului, cînd, fiind un tînăr venit din Boston, pasionat de descoperiri, mergea mai spre nord către Prairie-du-Chien, la întîlnirea cu un destin ciudat.

Cînd în departare se auzi lătratul dalmaţienilor, Bobo se înţepeni în scaunul său. La Tampletoni, în sălaşul sclavilor, băuse puţin alcool pe furiş, ca să facă şi el ca alţi vizitii şi acum avea senzaţia bizară şi nouă pentru el, că e un balot de bumbac prost legat. Albii cu siguranţă nu erau ca negrii. Ce plăcere putea fi aceasta să bei pînă ajungi într-o asemenea stare?!

Capitolul X

Virginie Trégan se convinse repede că, fără îndoială, viaţa la Bagatelle era cum nu se poate mai plăcută pentru o femeie din secolul al XIX-lea. Cunoscătoare a vieţii europene şi apreciind şi plăcerile mondene ale Parisului, n-avea cum să se înşele. Orice comparaţie era în avantajul Sudului Americii unde, din fericire, se născuse. Fără să fie partizana exploatării sclavilor negri furaţi din triburile lor africane, accepta totuşi să se bucure de privilegiile condiţiei sale. Pentru că aceasta era voinţa divină.

Pentru cei care nu cunoscuseră niciodată un alt fel de viaţă, o plantaţie bine organizată nu semăna, oare, în imaginaţia lor copilărească, cu un adevărat paradis? Iar o casă mare, eşuată ca o corabie în mijlocul mării albe de bumbac, n-ar fi considerată la sfîrşitul verii ca arhetip al liniştii domestice şi al fericirii terestre? Aceasta era şi imaginea ce apărea în toate cărţile pentru copii.

Sub autoritatea paternală a stăpînului, sclavii munceau pămîntul, umili „administratori“ ai unei naturi generoase, în timp ce femeile şi copiii Marelui plantator alb gustau adevărate plăceri ale aleşilor. Locul negrilor, animale bune cu formă umană, fusese stabilit de Creator. Rezistînd căldurii umede şi malariei care-i răpunea pe albi, ei păreau special făcuţi pentru a cultiva bumbac. Asta dovedea că nu proiectele Divinităţii erau impenetrabile. Căutînd bine, se puteau găsi, de altfel, în Biblie justificări liniştitoare. Sclavia devenea o formă de adopţiune. Căci aceasta era voinţa divină. În schimbul hranei, al adăpostului şi al îngrijirilor elementare pe care un fermier era dator să le asigure chiar şi vitelor sale, sclavii se dădeau trup şi suflet Marelui Plantator Alb. Neştiind bine „dacă eternitatea era accesibilă negrilor“, acesta îi învăţa să-l laude pe Dumnezeu şi le boteza copiii. Sclavii manifestau bunăvoinţă şi chiar interes faţă de exerciţiile acestea pioase, dar deformau cîntecele religioase cu ciudate ritmuri sincopate. Ceva ce îl îndurera pe Marele Plantator Alb, care vedea în asta manifestarea păgînismului iresponsabil al sălbaticilor. Şi, pentru că el era bun şi drept, binecuvînta şi creaturile acestea nedesăvîrşite. Căci aceasta era, nu-i aşa, voinţa divină!

Practicată de coloniştii albi de odinioară, această concepţie idilică despre viaţă se perpetua, confirmată şi legalizată, în organizarea unor plantaţii precum Bagatelle. Obligaţia stăpînului era să-şi asume nevoile vitale ale slavilor şi, în principiu, să-i „înveţe“ religia creştină. În schimb, negrii datorau supunere absolută stăpînilor lor.

Cît despre albi, bărbaţii obţineau de la pămîntul fecund produsele, pe care apoi le vindeau altora, în timp ce femeile se îngrijeau de confort şi de plăceri, preocupate să-şi întreţină frumuseţea, să-şi aleagă coafurile şi să primească oamagiile partenerilor recunoscători. Aceştia din urmă trebuiau să le respecte şi să le accepte capriciile ca pe nişte manifestări graţioase ale unor prea delicate fiinţe ce le făceau concesia de a exista. Ornamente vii şi nepreţuite ale căminelor plantatorilor, fetele tinere, flori de seră rare şi fragile, se bucurau de un tratament cu totul special. Rostul lor era să fie frumoase şi elegante. Dacă pe deasupra mai aveau şi spirit, ceea ce nu era deloc obligatoriu, erau considerate adevărate mici genii, reîncarnări, ori graţia divină, ale silfidelor menite să domnească asupra inimilor. Căsătoria nu făcea decît să le pună în valoare calităţile, şlefuindu-le, pînă cînd adolescentele suave deveneau „doamne perfecte“.

Plantatorii înţelegeau să joace în Louisiana şi în alte state din Sud acelaşi rol ca aristocraţii din Europa, contestaţi, la rîndul lor, de poporul vulgar. Sudiştii, în general, cu excepţia celor născuţi sau veniţi din Franţa şi din Anglia, nu căutau decît rar onorurile şi luxul ostentativ, ţineau mai mult la orgoliul de întemeietori de dinastie. Ei se impuseseră în faţa indienilor prin curaj, în faţa naturii prin muncă, în faţa yankeilor prin tradiţii. Dumnezeu le dăduse bumbacul, trestia de zahăr, indigoul şi sclavi robuşti. Edificînd comunităţile de tip patriarhal asupra cărora îşi exercitau autoritatea, erau conştienţi că ei constituie o nobilime agrară şi că averea lor e „aurul alb“ al florilor de bumbac. Mai mult decît unei societăţi ei dăduseră naştere unei civilizaţii.

Iar cînd, din întîmplare, cum era şi cazul familiei Damvilliers, aveau origine nobilă şi rădăcini în Lumea Veche, se credeau aleşii Domnului, care nu le permitea menţinerea privilegiilor decît celor ce se arătau demni.

Dacă mamele aveau grijă să-şi pregătească fetele pentru funcţiile lor ornamentale şi domestice, taţii se preocupau să facă din fiii lor perfecţi „Cavaleri“. În 1830 era de *bon ton* ca un plantator înstărit să-şi trimită fiii la o universitate din Nord, Yale sau Harvard şi să le ofere, la terminarea studiilor, un „tur al Europei“. Cei care gustaseră din fructele vieţii sau ale ştiinţei renunţau adeseori la titlul de plantator — nu şi dacă erau unici fii la părinţi — şi alegeau cariera militară sau

politică, mai rar o profesie liberală, refuzînd să intre în comerţ sau industrie, activităţi demne de dispreţ. Ele erau rezervate „saxonilor", „Anglo-saxonilor" sau yankeilor, descendenţi ai puritanilor scoţieni şi englezi, partizani ai faimoaselor „legi albastre", ce interziceau, între altele, ca bărbatul să-şi sărute nevasta duminica!

Întorşi în Sud cu educaţia făcută, tinerii regăseau cu plăcere obiceiurile străvechi, doicile cu pielea întunecată care îi legănaseră, femeile superbe şi indolente, cavalcadele, vînătoarea, duelurile şi balurile. Căci, pe parcursul unui secol, se născuse pe malurile fluviului o nouă castă a Cavalerilor, cu codul şi eticheta ei. O castă fără titluri şi armuri, moştenind însă tradiţiile nobile aduse din Europa de gentilomii pionieri, cărora ce să li se mai reamintească faptul că uneori fuseseră aventurieri fără scrupule.

Mai mult decît în Georgia şi, mai ales în Virginia, influenţa franceză contribuise în Louisiana la apariţia unei noi rase de bărbaţi. Cei din Nord îşi băteau joc de gusturile lor învechite, dar admirau felul lor de a se urca pe cal sau de a se purta cu doamnele, priceperea în a doza un *mint-julep*[x], uşurinţa de a scoate sabia pentru un cuvînt jignitor sau o privire obraznică.

Dinamismului în afaceri al celor din Nord, ce măsurau succesul în dolari, Cavalerii îi opuneau o rezervă politicoasă. Înclinaţi spre reverie, ca mulţi iubitori de spaţii întinse, erau socotiţi sentimentali. Mai adeseori decît yankeii materialişti, îşi puneau întrebări asupra calităţii existenţei umane, ceea ce îi predispunea la melancolie şi la influenţa filozofiilor pesimiste. Unii răniţi de nepăsarea unei frumoase pătimeau din greu precum eroii romantici, dar tot ei erau în stare şi să galopeze zece leghe ca să-şi ajute un prieten bolnav sau să vîneze din zori şi pînă-n seară fără a da cel mai mic semn de oboseală. Din contră, ar fi putut spune ca Hamlet: „Adevărata măreţie nu e să te emoţionezi fără un motiv important, ci să descoperi unul în cea mai neînsemnată ceartă, dacă onoarea e în joc".

Cavalerul trebuie să rămînă stăpîn pe sine în orice împrejurare, să nu fie indiscret cu femeile, ci să le ofere flori sau cărţi, să se supună dorinţelor lor. Cînd i se îngăduia să facă curte cuiva, nu i se putea adresa persoanei iubite decît în limbajul trubadurilor. Abia trecuse epoca turnirurilor organizate sub culorile doamnei iubite. Pentru plăcerile cărnii, ca orice bărbat normal, Cavalerul avea la dispoziţia sa sclavele tinere de pe plantaţie, numite *tisanières*, chemate pentru o ceaşcă de ceai de plante cînd toată casa era cufundată în somn.

---

[x] Băutură specifică Louisianei, obţinută din bourbon turnat peste cuburi de gheaţă şi frunze de mentă *(n.a.)*

Fiicele stăpînilor ignorau pudic aceste escapade nocturne, iar soţiile ce sufereau de migrenă se făceau că nu le bagă în seamă. Îşi lăsau copiii să se joace cu micii bastarzi mulatri, făcuţi între două ceaiuri. În definitiv, nu erau decît nişte sclavi care nu costaseră nimic!

În acest sfîrşit de mai, perioada numită de negri „luna florilor", termometrul Réaumur arăta douăzeci şi patru de grade. Puţin cîte puţin, Virginie intrase în ritmul vieţii tropicale, făcută din lîncezeală, din opere petrecute în umbra verandei, din plimbări fără ţel pe malul fluviului, ale cărui ape, mai limpezi, se acoperau, în golfurile mici, de nuferi şi zambile de apă.

Insectele nou-născute îşi încurcau aripile în jurul spicelor tinere. Vîscul — în limbajul botaniştilor, „Tillandsea Usnoïde" — se căţăra pe crengile stejarilor. Primele turturele de Carolina, cu coada lungă, festonată cu alb, veneau pînă la fereastra Mignettei, la înălţimea acoperişului. Păsările cardinal, cu guşa lor stacojie, cîntau cu atîta foc, încît te aşteptai, ca domnul Audubon, „să le vezi murind de plăcere". Ciocănitoarele băteau cu autoritate la porţile omizilor, gaiţele albastre pîndeau cu nerăbdare momentul cînd vor putea jefui cuiburile lipsite de apărare, iar stîrcii de baltă căutau fire de iarbă ca să-şi construiască mai multe cuiburi, aşteptînd ca partenera să-şi aleagă, în sfîrşit locuinţa. Păsările colibri, bijuterii zburătoare, se ţineau imobile în aer datorită vitezei cu care băteau din aripi, în timp ce coţofanele poliglote imitau ţipetele de dragoste ale altor păsări, pentru a stîrni confuzie printre femelele lor! În trestiile de pe mal, egrete graţioase cu penaj vaporos, cu gheare galbene se strecurau, iuţi şi discrete, căutînd viermişori în apa călduţă, cu ciocul lor subţire. Uneori, un bîtlan albastru înainta în apă cu paşi măsuraţi, cu mimica unei scăldătoare înfrigurate, marcîndu-şi oprirea ca un prepelicar în faţa unei familii de şobolani mustăcioşi în căutare de hrană. Se întîmpla ca şi el cît şi ceilalţi să le stingherească pe broaştele ce aşteptau ora serenadei. Cît despre corbi, păsări de zile triste, ei plecau să caute mortăciuni răzleţe, de parcă explozia de bucurie primăvăratică i-ar fi gonit în pădurile întunecate, departe de casele albe şi de cîmpurile prea populate. Veveriţele negre, scormonind prin arţari cu muguri dulci, îşi imaginau deja ospăţul cu fructele pădurii.

Scoarţa copacilor de sasafras, crăpată de fluxul sevei, răspîndea un miros dulceag. Liane inocente urcau luînd cu asalt chiparoşii şi cedrii. Mai tîrziu, pe ramurile cele mai de sus, ele îşi vor suspenda tărtăcuţele cît portocalele, în chip de clopoţei în bătaia vînturilor.

Din copilărie, Virginie păstrase amintirea primăverilor din Louisiana cînd, ghemuită la poalele vreunui copac, observase mersul furnicilor sau cînd, cu privirea pe sus, visa să prindă o coţofană

exuberantă. La Bagatelle, spectacolul naturii avea mai multă măreţie decît în grădina tatălui ei. Marea plantaţie oferea varietatea şi abundenţa domeniilor fără sfîrşit. O iapă ar fi ajuns la capătul puterilor înainte de a termina înconjurul domeniului. Serile, mai ales, îi plăceau mult, căci, după cină, îi întîlnea pe verandă pe marchiz şi pe Clarence. Renunţînd din curtoazie să vorbească despre lucruri serioase şi chestiuni practice, evocau pentru ea trecutul ţinutului. O revărsare neobişnuită a fluviului, un accident de vînătoare, un uragan, o serbare încă vie în amintirea lor o ajutau pe tînăra fată să afle seară de seară cronica domeniului de la Bagatelle. Ca memorialist al familiei Damvilliers, Clarence nu omitea nici un amănunt. Istoria bătrînului Sud devenea, din povestiri şi anecdote, o adevărată epopee. Pionierii apăreau ca nişte cruciaţi-agricultori, porniţi în cucerirea unui pămînt păgîn.

În zilele ploioase, asistată de Mignette, Virginie migălea ultimele amănunte legate de aranjarea casei scoţînd din magazia cu mobile obiecte de mare preţ pentru anticarii parizieni. De pildă, o cafetieră a lui Zachariah Brigden, argintar din Boston, o cupă în stil silezian, o bucată dintr-o armură de Zaragoza şi cîte şi mai cîte. Găsindu-le acum curăţate, lustruite şi la locul lor, marchizul îşi aminti istoria fiecărui obiect în parte, aruncat la vechituri de soţia sa pe motiv că era o sursă de praf.

Adeseori, după-amiaza, cea care se impusese treptat ca stăpînă a casei întîrzia în bibliotecă, încăperea cea mai răcoroasă din casă. Descoperea astfel că pionierii şi urmaşii acestora nu erau ţărani neştiutori, cum erau tentaţi europenii să-i creadă. Pe rafturile curbate sub greutatea volumelor frumos legate se aflau multe cărţi interesante: operele moraliştilor francezi, ale lui Beaumarchais, Plutarh, *Metamorfozele* lui Ovidiu, texte despre Revoluţia franceză, *Jurnalul* lui la Harpe, o istorie a filozofiei în şaisprezece volume, Virgiliu şi Voltaire, La Fontaine şi Boileau. Dar şi autori contemporani, cumpăraţi de ultimul marchiz: Walter Scott, Hugo, Xavier de Maistre, Perny şi încă mulţi alţii.

Virginie îşi lua o carte, se lungea pe o canapea de piele şi citea cîteva pagini ce-i deschideau imaginaţia spre orizonturi noi. Într-o zi îi căzură în mînă un vraf de partituri pentru clavecin, reproducînd compoziţii de Couperin, Rameau, Bach, Lulli. Imediat se gîndi că trebuia să fie la Bagatelle, în vreun colţ uitat, un clavecin. O întrebă pe mama Netta, dar ea nu-şi amintea nimic. Apoi exploră cu Mignette locurile unde ar fi putut descoperi unul. În cele din urmă îl găsiră înfăşurat în cearşafuri şi cuverturi vechi în fundul unui beci. Mai mult emoţionată decît curioasă, eliberă instrumentul şi avu fericita surpriză

să descopere o piesă magnifică în stilul barocului francez, în perfectă stare. Pe partea interioară a capacului era pictată legenda lui Orfeu. Placa armonică era decorată cu flori pictate în tempera.

Ca bună muziciană ce era, remarcă imediat că avea în faţă un clavecin cu o rezonanţă deosebită şi cu o întindere de şaizeci de note. Îşi trecu degetele pline de praf pe clapele placate cu abanos şi se strîmbă. Deşi în stare de funcţiune, instrumentul trebuia acordat.

„Unde să găsim un acordor pe-aici?" se întrebă ea cu voce tare.

Mignette, care de cînd fusese avansată, devenind domnişoară de companie, primea confidenţele stăpînei sale, îşi aminti de ce i se povestise după picnicul de la Tampletoni.

„Domnişoară, lumea care are pian trebuie să ştie!"

„Ai dreptate, Mignettte, ai dreptate, exclamă Virginie. Să punem caii la şaretă, s-o ştergem la Myrtes. Corinne Tampleton o să ne scoată din încurcătură."

Corinne cunoştea un acordor, un organist de la Natchez. Îi trimise imediat vorbă să treacă pe la Bagatelle, să redea clavecinului familiei Damvilliers sunetul lui cristalin. Odată rezolvată problema, cele două fete ieşiră să facă paşi în parc, în timp ce Mignette o ajuta pe doamna Tampleton să pregătească ceaiul.

„Willy o să regrete că ai fost la noi în lipsa lui, spuse Corinne cu voce blîndă. Data trecută i-ai făcut o impresie deosebită."

„E un gentlemen perfect, Corinne, şi-o să-mi facă întotdeauna plăcere să-l văd... Poţi să i-o spui!"

Cuvintele o bucurară pe domnişoara Tampleton, care, ca orice suflet generos, nu dorea decît fericirea altora.

„Să ştii că Willy mi-a pus multe întrebări despre tine. Era curios să ştie dacă rămîi la Bagatelle sau te întorci la mătuşa ta la Paris."

Virginie se gîndi o clipă. Deşi se hotărîse să rămînă, aprecie că era mai bine să-l lase în incertitudine pe frumosul Willy, care ar deveni astfel şi mai prevenitor.

„Încă nu ştiu ce trebuie să fac. Sunt orfană, şi nu sunt sigură că naşul meu vrea să rămîn aici. Şi apoi, mătuşa mea mă cheamă la Paris, iar Parisul are farmecul lui."

„Şi în Louisiana poţi să fii fericită. Toată lumea te iubeşte deja. Iar eu sunt atît de mulţumită să am o prietenă nouă care ştie atîtea lucruri.

Virginie îşi puse mîna pe braţul Corinnei şi suspină, cu ochii pe jumătate închişi;

„Ce fericire poate fi pe lume pentru o orfană fără avere? Nu mă simt bine să fiu o povară pentru un om atît de generos ca domnul Damvilliers. El a făcut deja atîtea pentru familia mea!"

„Virginie, te rog să nu fii tristă. N-ai motive să nu te simţi bine printre noi, chiar şi domnul Dandrige mi-a sus confidenţial că marchizul e încîntat de prezenţa ta în casa lui."

„E adevărat că domnul Dandrige a spus asta?"

„Da, şi chiar alte cuvinte amabile despre tine. Poate sunt indiscretă, dar o fac ca să te asigur de sentimentele pe care le inspiri."

„Mulţumesc, Corinne, spuse Virginie cu o voce cam prea încărcată de emoţie. Mulţumesc, îmi face plăcere ce-mi spui!"

O îmbrăţişă pe domnişoara Tampleton, îmbujorată la gîndul că făcuse cuiva un bine. Şi, pentru că Virginie intuia ceea ce le-ar plăcea celorlalţi să audă, ea spuse cu o uşoară ezitare în voce, făcînd confidenţa mai credibilă:

„Domnul Dandrige are o consideraţie deosebită pentru familia ta şi vorbeşte de tine cu multă căldură. Spune că eşti fiinţa cea mai desăvîrşită dintre toate fetele pe care le cunoaşte…

„E adevărat? întrebă Corinne, cu un interes abia mascat. A mai spus şi altceva?"

„Spune, inventă Virginie, că eşti nu numai foarte frumoasă, ci şi înţeleaptă, că nu semeni cu leşinatele alea care se gîndesc numai la toalete şi-şi petrec vremea bîrfind. Dar domnul Dandrige e un timid şi ar fi nemulţumit să afle că ţi-am dezvăluit toate astea! Aşa sunt bărbaţii, le place să-şi ascundă sentimentele!"

„Îţi mulţumesc, Virginie! Simt că-mi eşti prietenă, şi, chiar dacă nu ne cunoaştem demult, ai ghicit că şi pe mine mă preocupă întotdeauna să ştiu ce impresie fac asupra celorlalţi."

„Glumeşti, Corinne. Fii liniştită, domnul Dadrige te place. Te tog să nu mă dai de gol, poartă-te ca şi cum n-ai şti nimic, bărbaţii nu înţeleg complicitatea femeilor!"

„Asta cam aşa e, aprobă vizibil încîntată, domnişoara Tampleton, o să fii complice şi-o să mă înveţi valsul, o să-mi dai sfaturi cum să-mi aleg rochiile şi-o să facem muzică împreună…"

„Corinne, draga mea, spuse Virginie, puţin nemulţumită că discuţia risca să se îndepărteze de planurile ei. Mă faci să doresc să rămîn în Louisiana!"

„Oh, da, rămîi, Virginie. Deja te iubesc ca pe o soră!"

Şi Corinne o sărută pe Virginie, trăgînd-o spre casă, unde se servea ceaiul.

În seara aceea, cînd Willy reveni de la rafinăria cea nouă, Corinne se plimbă cu el prin parc. Îi povesti despre vizita Virginiei, despre blîndeţea ei şi-l încurajă cu ardoare să o curteze pe această fiinţă încîntătoare, care, ca orfană, avea nevoie să fie înconjurată de o

afecţiune sinceră. Ocaziile nu vor lipsi, căci Virginie îi invitase s-o viziteze la Bagatelle. Cum ar fi spus doctorul Murphy, era ca şi cum l-ai fi întrebat pe un bolnav dacă vrea să se facă bine!

Capitolul XI

Într-o dimineaţă, bumbacul înflori.

Vestea o aduse la Bagatelle un sclav. Venise alergînd şi se opri în pragul casei, gîfîind şi răsucind în mînă pălăria ponosită. Spuse dintr-o suflare:

„Stăpîne, au ieşit florile… chiar acu'!"

Repetă cuvintele de trei ori, ca să fie sigur că a fost înţeles şi, de altfel nici nu ştia ce să mai spună.

Marchizul se apropie de el şi-l bătu cu căldură pe umăr, cu aerul satisfăcut al bărbatului care primeşte vestea că i s-a născut un fiu.

Şi de data aceasta, ca în atîţia ani, la Bagatelle nu va lipsi aurul alb. Şi-ar fi putut dori o dovadă mai bună a bunăvoinţei divine?

Adrien şi Damvilliers o chemă pe mama Netta şi-i porunci să-i dea mesagerului o prăjitură întreagă şi o damigeană cu sirop de arţar pentru familie. Adăugă o monedă de aur, după tradiţia instaurată de tatăl său. Sclavul care vestea primul că a înflorit bumbacul, avea dreptul la o recompensă, cu condiţia să fie cap de familie. În acel an campionul zilei se numea Télémaque, şi era o plăcere să-l asculţi la slujba de duminică. În plus, nu minţea şi machizul se bucură că el fusese norocosul.

Adrien şi Clarence plecară imediat călare să inspecteze cîmpurile, invitîndu-le pe Virginie şi Mignette să-i urmeze cu cabrioleta. Mignette era nerăbdătoare ca un copil căruia i se promite un spectacol deosebit.

Bărbaţii aşteptară trăsurica la marginea cîmpurilor. Înainte de a pune piciorul pe pămînt, priviră cu toţii, o clipă, în tăcere, marea verde de bumbac, presărată ici-colo de puncte albe, galbene sau roz, care nu erau altceva decît cele dintîi flori. De la o oră la alta se vor deschide mii de corole, pentru ca în mai puţin de două zile cîmpul să

fie un imens buchet, zîmbetul unei naturi generoase, ce se lasă lucrată de mîinile sclavilor, ca să-i îmbogăţească pe stăpînii lor, aşa cum stabilise rînduiala divină.

În mijlocul sclavilor respectuoşi, Adrien înaintă printre plantele ce-i veneau pînă la şold. Culese două flori, una pentru Virginie, alta pentru Mignette.

„Prima floare de bumbac îţi poartă noroc tot anul", zise el.

Cu o graţie puţin greoaie, stăpînul de la Bagatelle schiţă o plecăciune.

În timp ce femeile se întorceau acasă, Clarence şi Adrien se opriră să discute cu vătafii. Şeful lor era un neamţ roşcovan, ce trăgea într-una dintr-o pipă de porumb. Deşi nu folosea biciul, cum făcea majoritatea vătafilor de pe celelalte plantaţii, sclavii îi ştiau de frică, pentru că îi lovea cu cizma şi urma loviturilor rămînea o săptămînă pe fesele lor. Marchizul constată că buruienile fuseseră plivite, lucru important pentru o recoltă bună.

De aici înainte, fiecare bucată de pămînt trebuia supravegheată în permanenţă, pentru a preîntîmpina ofensiva agresorilor. Adrien făcu recomandările necesare şi se duse împreună cu Clarence să vadă cum se prezenta indigoul.

Marchizul avea o slăbiciune deosebită pentru această plantă, care stătea la baza averii familiei sale. Primul marchiz Claude-Adrien, înainte de a se îmbarca pentru Louisiana, cu titlurile de proprietate date de Regent pentru zece mii de acri, se informase ce se putea cultiva pe malurile fluviului. I se vorbise despre indigo, numit de unii *anil*, din care se extrăgea o tinctură albastră, consumată în cantităţi mari în Europa. Sub Ludovic al XIV-lea, Colbert redactase, în 1671, nişte „instrucţiuni pentru vopsirea lînii", urmărind să încurajeze cultura numită *garanoe*, din ale cărei rădăcini pisate, şi prin macerare, rezulta o pastă de un roşu închis, foarte apreciată de ţesători. Era culoarea tunicilor cavaleriştilor, ale ostaşilor din garda regelui, ale muşchetarilor ca şi a pantalonilor sau ciorapilor multor regimente.

Indigoul era folosit în acelaşi scop, la uniformele soldaţilor regelui Prusiei, ţară unde culoarea aceasta avea multă trecere. În timp ce la Paris domnul Law avea unele neplăceri, în timp ce la Marsillia flagelul ciumei reizbucnise, iar la Londra „Companie des Mers du Sud" dădea faliment, Claude-Adrien îl vizita pe Frederic Wilhelm I, rege al Prusiei din 1713. Regele sergent, cunoscut pentru interesul său manifestat faţă de problemele militare, tocmai abolise iobăgia pe moşiile nobililor din ducatul său, devenit regat. Acest suveran

despotic, irascibil şi violent, îl primi cu amabilitate pe gentilomul francez, venit să-i propună un contract neaşteptat. Damvilliers se angaja să le furnizeze prusacilor materie primă necesară vopsirii ţesăturilor destinate confecţionării uniformelor militare, la un preţ în funcţie de investiţiile ce vor fi făcute în Louisiana. La a treia sticlă de vin de Rin, Frederic Wilhelm, posac şi sobru, pentru care un taler era un taler, estimă că era de viitor pentru administraţia sa să trateze cu acest senior francez, aventuros şi plin de idei. Oare deviza monarhului prusac nu era *ein plus machen*, adică să obţii un profit? Claude-Adrien se îmbarcase deci pentru America cu un contract de furnizor al regelui Prusiei şi cu o metodă pentru fabricarea vopselei albastre dintr-o plantă pe care pînă atunci n-o văzuse niciodată. Astfel, uriaşii grenadieri ai lui Frederic Wilhelm urmau să poarte haine a căror culoare o prepara pe malurile lui Mississippi un francez, care-şi spunea că a lucra pentru regele Prusiei nu era totuna cu a lucra fără profit!

Claude-Adrien fusese chiar decorat de suveranul prusac, al cărui succesor reînnoise contractul, pînă în ziua cînd bumbacul s-a dovedit mai rentabil pentru oamenii de la Bagatelle.

Continuînd să cultive indigoul pe cîteva pogoane şi să vîndă pasta ţesătoriilor din Massachusetts şi Pennsylvania, Adrien de Damvilliers, al treilea ca nume, voise să menţină o cultură tradiţională. Dacă nu-i aducea profituri mari, cel puţin menţinea în stare de funcţionare instalaţii poate folositoare într-o zi intereselor plantaţiei.

Şi indigotierii înfloriseră. Se înconvoiau sub greutatea miilor de petale roşii şi roz, ce aveau să se transforme în păstăi pline de seminţe. La momentul potrivit, ele aveau să fie culese, desfăcute, puse la macerat, apoi la fermentat în cuve. Lichidul rezultat era decantat, lăsat să se odihnească, pentru ca, în sfîrşit, să devină o pastă care, decupată în turtiţe, era uscată la soare.

Reprezentînd odinioară principala cultură în Louisiana, indigoul fusese abandonat în favoarea bumbacului şi a trestiei de zahăr. Dar pe pămînturile înalte din Attakapas şi Opiloussas, unii plantatori îl replansaseră de îndată ce preţul bumbacului scăzuse. Totuşi, producţia rămînea mică şi nu depăşea cantitatea necesară consumului din Lousiana şi din statele învecinate.

Adrien de Damvilliers, care-şi plasa indigoul fabricanţilor din Nord, tot aşa cum strămoşul lui procedase cu regele Prusiei, părea mulţumit că vede „pătratul de albastru" în plină prosperitate. Negrii bătrîni care lucrau aici erau consideraţi privilegiaţi, căci planta cerea

mult mai puţine îngrijiri decît bumbacul. Stăpînul fiind bine dispus, porunci să li se dea acestor sclavi cîteva sticle de *root-beer*[x].

În timp ce se întorceau acasă, mînîndu-şi caii la pas, marchizul îi împărtăşi lui Clarence dorinţa Virginiei de a rămîne la Bagatelle, fără a fixa o limită a acestei şederi.

„Iată un lucru bun, Dandrige. Mă temeam că se plictiseşte cu noi. Nici tu, nici eu nu suntem prea veseli din fire. Uite că n-a fost aşa şi mă bucur. Şi-a făcut aici relaţii, e invitată peste tot şi tinerii au şi început s-o curteze. De altfel, mă gîndesc să dau o petrecere, drept mulţumire pentru felul în care au primit-o. Crezi că o să-i placă Virginiei?"

„Cu siguranţă, dar nu credeţi că doliul e prea recent?"

Marchizul păru că se gîndeşte.

„Îmi aminteşti un lucru de care uitasem. Noi doi am fost întotdeauna sinceri unul cu altul. Eşti pentru mine şi fratele pe care nu l-am avut, şi prietenul meu. Ceea ce n-ar accepta fratele, prietenul ar înţelege. De aceea îndrăznesc să-ţi spun că mă gîndesc foarte rar la sărmana Dorothée. E trist, dar a trecut prin viaţa mea lăsînd mai puţine amintiri decît o recoltă bună de bumbac!"

Clarence aprecie sinceritatea marchizului.

„Trebuie să-ţi spun că soţia ta lipsea atît de des, încît ne obişnuise să n-o vedem!"

„Da, şi chiar atunci cînd locuia la Bagatelle, aveam impresia că nu e prezentă. A fost deajuns ca Virginie să refacă vechiul aranjament al casei ca să se şteargă opt ani de viaţă, zice-se conjugală."

Apoi adăugă visător:

„Era o fiinţă blîndă, dar n-aveau în comun decît educaţia, ceea ce, de fapt, nu ajunge pentru a forma un cuplu."

Reluă după o scurtă tăcere:

„Nu-mi pasă de ce se va spune. Vom da petrecerea pentru Virginie. Doar nu trăim într-un cimitir!"

Clarence îl aprecia pe Adrien pentru claritatea deciziilor sale şi pentru sinceritatea sa cu sine însuşi şi cu ceilalţi. Deviza familiei Damvilliers „a trece peste" definea exact atitudinea unui agricultor care, avînd el însuşi o încredere ţărănească, ştia să se descurce în orice împrejurare, fără să ţină seama de convenţiile ipocrite. Astfel de oameni erau rari în lumea plantatorilor, care să-şi piardă timpul întrebîndu-se ce e bine sau rău, nu în funcţie de propriile convingeri, ci de grija de a respecta convenienţele.

---

[x] Băutură veche, din aceeaşi familie cu ginger-ale *(n.a.)*

Conversaţia îi permise lui Clarence să evalueze importanţa dobîndită de Virginie în viaţa de la Bagatelle. Toate hotărîrile de ordin domestic depindeau de avizul ei. Stabilea menuurile cu mama Netta, vizita spitalul sclavilor, îi supraveghea pe furnizori, primea musafirii în trecere, se străduia să-l scutească pe marchiz de grijile mărunte ale unui bărbat fără soţie. Cît despre Mignette, stăpînul o adoptase şi pe ea, renunţînd foarte repede s-o mai trateze ca pe-o servitoare. Neîncrezător ca un ţăran faţă de necunoscuţi, Adrien studiase mai întîi comportamentul cameristei, apoi, relaţiile cu stăpîna ei, şi-şi dădu seama că raportul dintre stăpîni şi servitori erau cu totul altele la Paris decît în Sudul sclavagist. De aceea, cînd fina lui, cu o mare risipă de precauţii, îi sugerase ca „drăguţa Mignette, credincioasă precum o confidentă din Molière" să ia masa împreună cu ei, acceptă imediat. Mai mult, el însuşi o rugase pe Mignette să se considere musafiră. Această avansare flatînd-o pe Mignette, o bucurase pe Virginie, care suferea în secret văzînd-o pe devotata ei însoţitoare într-o situaţie necorespunzătoare calităţilor sale, coborînd-o în ochii sclavilor, atenţi la ierarhia socială şi greu de înţeles al albilor.

Dacă n-ar fi fost surprins de această evoluţie, Clarence şi-ar fi amintit fără răutate, dar cu oarecare ironie, de servitoarea lui Byron ce jucase un rol atît de ambiguu în relaţiile dintre scriitor şi soţia sa.

În seara cînd Mignette se aşeză la masa stăpînului, el reciti textul poetului: „Născută în pod, crescută la bucătărie, scria lordul, apoi ridicată în grad şi chemată s-o coafeze pe stăpîna ei apoi, pentru un serviciu care se trece de obicei sub tăcere şi pe care nu-l poţi ghici decît după salariu, ridicată de la toaletă, la masa stăpînilor... ea cinează din farfuria pe care altădată o spăla". Desigur „drăgălaşa Mignette" nu putea fi comparată cu acea domnişoară Charlemone evocată de Byron. Clarence se simţi puţin ruşinat de apropierea făcută, care nu fusese decît un joc intelectual. Aşa că se arătă îndatoritor faţă de însoţitoarea Virginiei, considerînd-o ca pe o persoană din lumea lor.

Tînăra, impresionată mai mult de privirea limpede şi rece a domnului Dandrige decît de vocea puternică a marchizului, îşi regăsi spontaneitatea naturală. Mesele de la Bagatelle se înveseliră din nou.

Peste cîteva zile, Clarence îi propuse chiar el Mignettei s-o înveţe să călărească şi ea primi. Adesea îl puteai vedea călărind pe malul fluviului alături de Virginie şi de domnişoara ei de companie, a cărei nouă fericire bucură inima pustie a unui bărbat care, ca şi Adrien de Damvilliers, ştia cînd era cazul „să treacă peste".

Tocmai cînd capsulele de bumbac erau pe cale să atingă mărimea unei alune mărişoare, la Bagatelle se află că la Nouvelle-Orléans

izbucnise febra galbenă. Căldura umedă a verii reactiva în fiecare an un flagel ce făcea ravagii considerabile în marile oraşe din Sud. De aceea, la sfîrşitul lui iunie, cînd ziarele anunţară cîteva cazuri de deces la spitalul săracilor, oamenii înstăriţi începură să-şi părăsească locuinţele din oraş şi să se împrăştie la ţară, unde se simţeau mai fericiţi.

La vremea aceea, doctorii nu ştiau nimic despre felul cum se propagă boala. Constatau doar că europenii şi cei din Nord, proaspăt veniţi în Louisiana, furnizau cel mai mare contingent de victime. Boala debuta brusc, printr-o febră mare, dureri de cap, junghiuri în mijloc. Bolnavii vomitau şi aveau feţele congestionate. Cei cărora le scădea febra în decurs de patru zile aveau toate şansele să se vindece. Ceilalţi, care începeau să vomeze un lichid vîscos, închis la culoare şi sangvinolent şi a căror piele se îngălbenea, pe măsură ce slăbeau văzînd cu ochii, erau condamnaţi să moară în nişte chinuri, pe care medicina era incapabilă să le aline. Tratamentul, prea puţin eficient, consta în izolarea bolnavului într-o încăpere cu uşile şi ferestrele ermetic închise. Cum bolnavul trebuia ţinut la căldură, era învelit în cuverturi groase, şi i se dădea apoi un purgativ şi i se lua sînge. Era silit să bea ceaiuri fierbinţi de plante şi i se aplicau pe burtă comprese cu rubarbă sau cu urzici. Negrii se apărau de boală în felul lor, purtînd în jurul gîtului un colier de păianjeni, mestecînd ierburi sau bînd venin de şarpe. Cînd bolnavii scăpau de la moarte, vindecarea lor era pusă pe seama practicilor ce aduceau mai mulţi dolari şarlatanilor decît doctorilor cinstiţi. Agoniile erau cumplite şi se citează cazul unui muribund care, neputînd să mai suporte durerile, şi-a sfărîmat baldachinul de deasupra patului înainte de a-şi da duhul pe duşumeaua casei, scoţînd ţipete înfricoşătoare.

În curînd febra ajunse să secere treizeci, apoi cincizeci de vieţi pe zi iar la Bagatelle porunca era să fie arse în casă ierburi uscate, aduse de mama Netta din satul sclavilor. Virginiei şi Mignettei le dădeau lacrimile de fumul acru şi purificator. Dar Mignette n-avea curajul să-şi mărturisească frica, acum cînd se anunţa că febra înaintează în susul fluviului. În sate, copii din corul bisericii mergeau înaintea preotului, agitînd un clopoţel şi anunţînd sosirea acestuia pentru a da ultima împărtăşanie muribunzilor. Într-o seară, cînd marchizul îl invitase la cină, doctorul Murphy povesti că pe o plantaţie, la sud de Baton-Rouge, nouăzeci şi cinci de sclavi din trei sute muriseră în mai puţin de o săptămînă.

Ca în fiecare an, doctorii redeschideau discuţia despre caracterul contagios al febrei galbene. Era ea contagioasă? Da, spuneau cei din Nord; nu, susţineau membrii Societăţii medicale franceze din

Nouvelle-Orléans. Erau crezuţi aceştia din urmă. Doctorul Murphy nu se pronunţa, „Fiţi atenţi la igienă, spunea el, asta nu face rău nimănui, şi mai bine beţi un pahar de whisky bun în fiecare seară, să vă treacă spaima. În rest, rugaţi-vă lui Dumnezeu, dacă credeţi. Şi, mai ales, nu mă mai deranjaţi, nu pot să vă spun decît… că nu-i nimic de spus!"

Numai natura însăşi putea veni de hac flagelului provocat tot de ea. O ploaie torenţială, un vînt puternic împrăştiau miasmele, iar toamna gonea această boală a verii. Pînă atunci, n-aveai încotro, trăiai cu spaima în suflet.

Adrien de Damvilliers, a cărui soţie murise de febră pernicioasă, nu-şi schimbă cîtuşi de puţin felul de viaţă. Părea mai preocupat de paraziţii ce-i ameninţau recolta de bumbac decît de veştile alarmante ce ajungeau la plantaţie. „De trei generaţii de cînd suntem aici răul ne cunoaşte. O fi renunţat să se abată asupra noastră. O havană bună face mai bine decît ierburile mamei Netta, şi, oricum… nici nu miros aşa de urît!" Cît despre Virginie, mereu stăpînă pe ea însăşi, imita atitudinea lui Clarence, care se făcea că n-aude poveştile spuse de oamenii speriaţi. Ea îi interzise Mignettei să vorbească despre acest subiect, dar aceasta afla totul de la micuţa Rosa, cu care zilnic sporovăia ore în şir. Ca să-şi alunge gîndurile negre, Mignette pregătea lîna pentru tapiseria de care se apucase Virginie. Îşi descoperise şi o pasiune pentru cai, Bobo devenise prietenul ei şi-i completa cu sfaturile lui lecţiile începute de Clarence. Ea obţinu chiar permisiunea să ducă împreună cu vizitiul caii la potcovit, la Pointe-Coupée. Aşa îl cunoscu pe voinicul alsacian ce avea să joace un rol atît de mare în viaţa ei.

În satul sclavilor nu avu loc decît un deces suspect. O femeie foarte bătrînă muri la fel de discret precum trăise, după o săptămînă de febră şi frisoane. Doctorul Murphy declară cu hotărîre că aceasta murise de bătrîneţe, dar sclavii nu-l crezură şi practicile superstiţioase reapărură. Fură tăiaţi cîţiva pui, fu strîns bălegar de oaie, iar rugăciunile se înteţiră, căci negrii ţineau să-şi atragă bunăvoinţa idolilor ancestrali, ca şi pe aceea a Dumnezeului albilor, pe care-l adoptaseră şi ei la cererea stăpînului. Acesta din urmă se hotărî, cum se şi cuvenea, să asiste la înmormîntarea femeii, iar Virginie se oferi să-l însoţească. Se duseră mai întîi la casa moartei, unde aceasta era aşezată pe o scîndură şi învelită într-o pînză albă. Arăta deja ca o mumie şi era bocită de toată familia, de altfel foarte numeroasă. Într-un hangar de bumbac dezafectat, dotat cu un clopot, ce servea drept biserică, părintele Volbert, un iezuit de la Pointe-Coupée, oficia

slujbele. Aici fu transportat sicriul deschis, pe care preotul îl închise în prezenţa celorlalţi, după ce terminase slujba de înmormîntare. Lumea plîngea şi Virginie, în picioare, alături de naşul ei, ascultă melodiile lugubre, ce urmară rugăciunilor. Télémaque conducea corul ce cînta un fel de melodii improvizate, în care era pomenit întruna numele răposate, lamentaţiile fiind însoţite curînd de bătăi ritmice din palme, fără nici o legătură cu melodia religioasă.

Vocile ascuţite ale femeilor, aproape intrate în transă deveneau ţipete iar lacrimile ce curgeau pe feţele lor erau adevărate. Durerea creştea pe măsură ce era exprimată. Pe Virginie aproape că o cuprinse teama crezînd că această descătuşare de tristeţe va atinge isteria.

Adrien o linişti:

„Nu te speria, aşa fac ei cînd îşi îngroapă morţii!"

Fetele moartei, cu capul acoperit cu o basmale negre de bumbac, se aruncară deodată asupra sicriului, cu gesturi largi de durere. Preotul aşteaptă ca exaltarea aceasta să se calmeze, apoi făcu un semn şi sicriul fu ridicat. Bocetele şi strigătele deveniră încă mai puternice. Afară, la lumina soarelui, se afla lumea în haine multicolore, fapt ce dădea ceremoniei un aer de sărbătoare cîmpenească. Într-o clipă amărăciunea păru că s-a risipit.

„Noi nu mai mergem la cimitir, spuse Adrien. Nu le place să asistăm, la îngropare, căci în timpul ăsta ei se dedau la un soi de ritualuri pe care nici preotul nu le înţelege. Paradisul şi infernul lor nu sunt ca ale noastre. Să-i lăsăm să plece".

Rudele moartei veniră să-i mulţumească stăpînului. El le spuse că în ziua aceea familia îndoliată va fi scutită de muncă.

„Negrii, comentă marchizul, în timp ce se îndepărta cu Virginie, sunt fiinţe sentimentale, dar fără pudoare. Cum i-ai văzut, îşi dau frîu liber sentimentelor. Nu ştiu să facă nimic cu calm. Sunt ca nişte copii, puţin mincinoşi şi laşi, adesea vicleni ca şi animalele din pădure, de la care au păstrat o parte din instincte. De aceea, noi trebuie să-i conducem cu fermitate. Libertatea îi face aroganţi, dar nu le aduce nici o fericire!"

A doua zi după înmormîntarea aceasta, căzu o ploaie torenţială ce dură o săptămînă. Aversele se transformau uneori în tornade, smulgînd magnoliile şi lalelele, culcînd la pămînt azaleele şi rododendronii, făcînd din drumuri adevărate mlaştini. Într-o seară, cînd Clarence şi marchizul îşi scoteau cizmele noroite pe terasă, din micul salon se auzi muzică.

„E clavecinul mamei, spuse emoţionat Adrien. Nu l-am mai auzit de douăzeci de ani… Crezi în fantome, Clarence?"

„Nu, Adrien, nu cred în fantome. Din contră, cred în talentele şi în... inteligenţa finei tale."

„Atunci, haide să intrăm", făcu marchizul trăgîndu-şi repede pantofii bine lustruiţi pe care-i întindea bătrînul James.

Auzind tropotul cailor, Virginie se aşezase la clavecin. Acordorul trimis de Corinne Tampleton făcuse treabă bună: instrumentul avea sunetul pur şi cristalin. În viaţa ei nu atinsese un clavecin de o asemenea calitate. Acutele rezonau în casa de lemn cu o strălucire aparte, iar notele grave aveau o suavitate aproape senzuală. Ea cînta o piesă de Jean-Philippe Rameau după o partitură datînd din 1728. Veche de mai bine de un secol, melodia avea prospeţimea jocurilor de apă de la Versailles, de pe timpul Regelui-Soare. În pragul salonului, Adrien şi Clarence aşteptară sfîrşitul piesei pentru a-şi face simţită prezenţa. Virginie, care, fără s-o arate, ştiuse tot timpul că ei erau acolo, cînta cu eleganţă şi talent. Cu capul înclinat sub buclele de aur roşu, părea o silfidă visătoare. Degetele sale alergau pe clape cu virtuozitate şi mişcarea uşoară a cutelor rochiei de mătase arăta că piciorul ei bătea tactul.

„Bravo! Bravo!" strigă marchizul, precipitîndu-se spre pianistă, care, auzindu-l, se întoarse, mimînd, încurcată un aer de surpriză.

„Dă-mi voie să te sărut, Virginie, n-am mai fost atît de fericit de multă vreme. Micuţa mea, eşti o zînă, vino să te îmbrăţişez!"

O sărută apăsat de trei ori pe obraz. Ridicată în braţe de un bărbat mai obişnuit să mîngîie caii decît femeile, ea se simţi strivită de strînsoarea prea puternică. Peste umărul marchizului, îl văzu pe Clarence, în prag, cu mîinile la spate, de un calm perfect, uitîndu-se la această scenă mişcătoare fără pic de emoţie. În privirea lui de jad citi o mulţumire vagă, aceea a cuiva care a făcut un pariu şi intuieşte că are toate şansele să-l cîştige.

Copleşit de fericirea sa naivă, marchizul vru să i se explice pe loc cum şi de unde găsise Virginie clavecinul, cine îl acordase. În timp ce asculta relatarea fetei, făcută, de altfel, cu multă modestie, atingea cu mîinile sale mari instrumentul, ca şi cum ar fi vrut să regăsească amintirea unor senzaţii foarte vechi.

„Cîntă-mi al doilea *rigaudon*, era piesa preferată a mamei, ştii care, aceea în sol major, care avea şi cuvinte... stai, să văd... ah! da... trala-la-la, pe tine te iubesc... tra-la-la, pentru multă vreme... crezi că o găseşti printre partituri?"

„Dar nu e nevoie s-o caut, o ştiu pe de rost..."

Şi imediat atacă piesa cerută, un fel de dialog viu şi ironic, evocînd urmărirea galantă a unei păstoriţe de către un păstor, eroi, parcă, dintr-un tablou de Watteau.

„Mai cînt-o o dată“, spuse Adrien, cînd ultima notă se stinse.

Virginie se execută şi cînd mîinile îi căzură pe genunchi, Clarence văzu o lacrimă pe obrazul stăpînului de la Bagatelle probabil prima ce cădea din ochii acestui Damvilliers, după moartea soţiei sale, care nu-i smulsese decît un suspin resemnat.

Din acel moment, clavecinul deveni instrumentul bucuriilor domestice. Regăsirea sunetului său coincisese cu sfîrşitul epidemiei de febră galbenă şi cu explozia primelor capsule de bumbac.

Culesul începuse imediat, recolta se anunţa abundentă iar sclavii îşi petreceau zilele umplînd coşurile cu fulgi mătăsoşi. În zilele ploioase, trebuia să-i grăbeşti să strîngă frunzele ude care ar fi făcut „să ruginească“ bumbacul, lipindu-se de puful acestuia. Din zori şi pînă în noapte, marea plantaţie trăia febra recoltării şi pe drumurile de pe malul fluviului căruţele de la Bagatelle duceau întruna coşurile cu aur alb la atelierele de dezghiocat.

Marchizul trăia intens şi triumfător aceste zile agitate. Era în continuă şi neobosită mişcare, ca şi cum energia lui ar fi putut accelera ritmul culesului. În fiecare zi îl vedeau pe cîmp supraveghind sclavii, înjurînd cînd fibrele fuseseră prematur scoase sau cînd soarele nu usca destul de repede plantele ude, poruncind să se adune tot ce cădea din coşuri, pretinzînd în fiecare clipă că ştie exact situaţia conturilor, ocărîndu-i pe vătafi.

Uneori venea pe neaşteptate la atelierul de decojit, lua un pumn de seminţe, urlînd că rămîneau pe ele prea mult puf şi prea multe fibre.

„Cu ceea ce rămîne aici, s-ar umple douăzeci de baloturi. Dacă mai continuaţi aşa, o să vă pun să le decojiţi cu mîna, ca părinţii noştri, adunătură de trîntori! Aveţi maşinile acum ca să nu vă fie greu şi poftim cum lucraţi! Cîtă risipă!...“

Fireşte, el exagera şi-i minţea intenţionat!

Virginie îşi manifestă dorinţa de a vedea la atelierul de decojit invenţia ce revoluţionase cultura bumbacului. Clarence îi spuse că pe vremea cînd operaţia aceasta se făcea manual, unui sclav îndemînatic îi trebuia o zi întreagă pentru a obţine o livră de fibre, şi că pentru producţia de la Bagatelle sclavii munceau toată iarna. Munca mergea cu o lentoare exasperantă.

Apoi îi povesti istoria învăţătorului Eli Whitney. Născut în 1775 în Massachusetts şi diplomat la Yale, avea o pasiune: mecanica. În timpul unei călătorii în Sud, tînărul acesta inteligent şi ambiţios o cunoscuse, la bordul unui vapor de pe Mississippi, pe doamna Greene, văduva unui general, care avea o plantaţie lîngă Savannah. Invitat să viziteze domeniul, îi văzuse pe negri decojind capsulele de bumbac, le ascultase cîntecele melancolice, ritmînd o muncă anostă.

Inventă pe loc principiul unei maşini simple. Era vorba de o scîndură cu mici croşete peste care se treceau seminţele într-o mişcare de du-te-vino, ce smulgea fibrele. Plantatorii cărora le arătă dispozitivul apreciară idea, dar observaseră că se pierdeau mai multe fibre decît la decapsularea făcută cu mîna unui sclav harnic... şi bine supravegheat!

Dar Whitney se încăpăţînă şi ceva mai tîrziu prezentă doamnei Greene şi vecinilor ei o altă maşină, formată din cilindri de lemn, care se învîrteau împreună pe axe paralele, angrenate printr-un sistem, acţionat de o manivelă. Unii cilindri aveau croşete, alţii, perii. De data asta încercarea fu concludentă, căci pierderile se micşorară vizibil iar productivitatea crescuse. Inventatorul dotat nu numai pentru mecanică, dar şi pentru afaceri, îi ceru lui George Washington un brevet, pe care acesta îl semnă la 14 martie 1794. Maşina de decojit cunoscuse imediat succes. Carolina de Sud îi acordă lui Whitney un credit de 50 000 dolari, Carolina de Nord — 30 000 şi Tennessee 10000. Norocul părea că e de partea diplomatului de la Yale, cînd un alt inventator, Hodgen Holmes, aduse maşinii lui Whitney o perfecţionare importantă. Înlocuind croşetele cu şiruri de zimţi, reduse pierderile la o cantitate neglijabilă. Eli Whitney se simţi lezat şi refuză să-şi mai vîndă maşinile plantatorilor, preferînd să le închirieze pentru o treime din bumbacul decojit, ceea ce reprezenta un preţ exorbitant. Rezultatul fu că maşinile lui Holmes se răspîndeau, în timp ce Whitney se ruină în procese inutile împotriva rivalului său.

Adrien cumpărase şi el o serie de maşini Holmes şi era cu atît mai mulţumit cu cît, după ce-şi termina de decojit propria recoltă, închiria atelierul altor plantatori. Investind în această afacere şi modesta moştenire a Virginiei, îi făcuse finei sale o situaţie bună. Aşa că fata urmări cu plăcere funcţionarea maşinilor ce-i aduceau o rentă sigură.

Cînd îi povesti Corinnei Tampleton despre vizita la atelier, aceasta se amuză la ideea că o femeie putea să se intereseze de astfel de lucruri, care erau o treabă bărbătească. Între timp, prietenia dintre cele două fete se întări şi mai mult. Nu trecea o săptămînă fără să se viziteze. Prevenit de sora lui, Willy avea întotdeauna grijă să fie prezent la Myrtes cînd venea Virginie şi o întovărăşea adesea pe Corinne la Bagatelle. Făceau muzică, luau ceaiul împreună, flecăreau despre tot felul de nimicuri, ca toţi tinerii lipsiţi de griji. Tînărul Tampleton îi făcea o curte asiduă Virginiei, fără să-şi dea seama că fata îl ţinea, de fapt, la distanţă, menţinînd conversaţia în zona generalităţilor lipsite de orice pericol. Vorbeau despre iubirile altora, despre eroii de roman, evocau istoriile unor pasiuni celebre. Willy găsea în aceasta un prilej de a-şi hrăni speranţele, iar frumoasa

Virginie un subterfugiu pentru a nu descuraja cu totul un îndrăgostit, pe care, în sinea ei, îl găsea la fel de searbăd ca un şerbet.

Raporturile ei cu Percy erau diferite. Cu instinctul lui de vînător, Percy intuise în domnişoara Trégan o senzuală disimulată, la care o bună educaţie ţinea locul virtuţii. Din toată familia era singurul care aflase, printr-o indiscreţie a căpitanului Wrangler, întîlnit întîmplător la Natchez, motivele duelului de pe *Prince-du-Delta.* Ştia, de asemenea, cum ipocrita de Virginie îl sărutase pe Ed Barthow şi acest lucru îl făcuse să creadă că fina marchizului nu aştepta, poate, decît o scînteie pentru a lua foc. Pînă acum reuşise de două ori s-o conducă spre Bagatelle în absenţa fratelui său, iar instinctul îi spunea că o apropiere avea să fie posibilă de îndată de împrejurările le vor permite. Adevărul e că nu-i făcea plăcere să accepte că femeia aceasta, uşor dispreţuitoare, ce ştia să te pună cu ironie la locul tău, îl intimida mai mult decît toate celelalte pe care reuşise să le seducă. Precum un don Juan, pe care piedicile îl excitau, incapabil să-şi disimuleze elanurile cărnii, ce erau altele decît ale sufletului, Percy Tampleton nu voia să-şi deconspire prea repede intenţiile. Într-o seară, pe cînd o ajuta pe Virginie să urce în cabrioletă, riscase o stîngere de mînă prelungită. Ea se degajase prompt, cu un zîmbet ce voia să spună:

„Hai, hai, domnule Tampleton, asta nu se cade!“

Percy îşi spuse că o tînără cu adevărat pură s-ar fi făcut că nu observă. Această mică bruscare, arătînd că Virginie ştia foarte bine cum e cu dorinţele bărbaţilor, îl încuraja să meargă înainte dar cu prudenţă.

Capitolul XII

Aşa cum îl anunţase pe Dandrige, cînd se întîlniseră în mai la Nouvelle-Orléans, jovialul Abraham Mosley debarcă la Bagatelle în momentul cînd se termina culesul bumbacului. Englezul, care-şi încheiase un turneu de mai multe luni la vînătorii din nordul Statelor Unite şi din Canada, pentru a cumpăra piei pentru Hudson Bay Company, nu-şi ascunse satisfacţia că regăseşte „civilizaţia“. În

lumina fină a verii, în mijlocul vegetaţiei exuberante în plină maturitate, Bagatelle îl readucea la plăcerile vieţii, cu bucătăria rafinată a mamei Netta, cu confortul tihnit al unui domeniu bine organizat, pe scurt, cu toate elementele unei ospitalităţi perfecte.

„Dumnezeule, Mosley, făcu marchizul, întîmpinîndu-l pe comisionar, n-arătaţi prea bine. Va trebui să vă punem pe picioare!"

„Dacă aţi fi mîncat timp de două luni numai morun şi carne sărată, dacă aţi fi dormit în cabane de buşteni alături de oameni urît mirositori, aţi fi arătat şi dumneavoastră ca mine!"...

Englezul aprecie imediat graţia Virginiei, inteligenţa vie şi atenţiile ei îndeplinindu-şi cum se cuvine rolul de gazdă, dar mîncărurile mamei Netta, pe care o declară cea mai bună bucătărească din Sud, îl bucurară mult mai mult. „Frumuseţea unei femei, avea el obiceiul să spună, nu se mănîncă la micul dejun." În cîteva zile îşi redobîndi tenul roz de bebeluş alintat de doică, iar vesta îşi recăpătă rotunjimile pierdute. Povesti că stătuse un timp la New York pentru afacerile sale.

„E un oraş de o murdărie incredibilă, spuse el. Se vorbesc toate limbile pămîntului, dar se bîiguie o engleză pe care londonezii ar înţelege-o cu greu. Gunoaiele sunt lăsate pe străzi, spre fericirea porcilor şi a cîinilor vagabonzi, ce curăţă străzile în locul municipalităţii. Cînd plouă, te bălăceşti într-o adevărată cloacă şi, dacă vrei să traversezi Broadway-ul, îţi rişti viaţa din cauza vitezei nebuneşţti cu care merg landourile, cupeurile, faetoanele şi chiar omnibuzele. Femeile sunt în general vulgare, cu rochiile lor în culori stridente, împopoţonate cu pene de struţ ca nişte paparude. Bărbaţii îşi încheie redingotele cu naşturi de alamă ca vizitii. Pînă şi în cele mai bune case ţi se servesc fasolea fiartă şi piureul de dovleac ca pe nişte trufandale!"

„Ei bine, ce imagine! Asta să fie progresul, Mosley?" spuse Adrien, ca să stimuleze verva critică a englezului.

„Ce progres, marchize? reluă celălalt. Vă vine să credeţi că la hotelul Astor am văzut oameni care-şi suflă nasul cu degetele apoi se şterg pe pantaloni, ca minerii galezi? Vorbesc tare la masă, îşi agită şervetul ca pe un drapel, înfulecă lacomi de parcă ar mînca pentru ultima oară, îşi duc farfuria cu mîncare la gură! Unii abia dacă se spală şi se duc la teatru fără cămaşă pe sub haină! Ah, frumosul progres, ah, frumoasa civilizaţie care ne aşteaptă! Vă vine să credeţi că un salariat e un ferment revoluţionar, că partidul muncitorilor a obţinut o treime din voturi în 1928 şi că un lider al lor a spus: «Marea bogăţie trebuie luată de la cei ce o deţin, aşa cum smulgi hoţului spada sau pistolul»? Şi, peste tot, continuă Mosley cu vervă, sunt femei de

moravuri uşoare, fardate ca nişte marionete, gata să-ţi fure lanţul de la ceas."

Încercînd, ca şi marchizul, să relanseze patosul englezului, Clarence strecură o observaţie:

„Totuşi, Mosley, oamenii din Nord sunt activi, întreprinzători şi, mi s-a spus, de o mare cordialitate."

„Dar e o falsă cordialitate, domnule Dandrige. În Wall Street nimeni nu se gîndeşte decît cum să-l jecmănească pe un străin, propunîndu-i afaceri mirifice. E moda căilor ferate şi, de cînd Baltimore-Ohio Railroad funcţionează, o mulţime de indivizi, care n-au nici măcar un singur dolar ca să cumpere o traversă, te invită să devii acţionarul companiilor create de ei şi care, dacă ar fi să-i crezi, îşi vor întinde în curînd o reţea în toată ţara, de care comerţul şi industria nu se vor mai lipsi. Aş putea să mai beau un pahar din vinul dumneavoastră de Porto, marchize?" întrebă Abraham Mosley, ca şi cînd ar fi avut nevoie de un întăritor după această evocare a lumii yankee.

Clarence îl servi cu dărnicie.

„Şi am uitat să vă spun, adăugă englezul, privind vinul de culoarea ambrei din paharul său, că ipocrizia îşi are locul ei în această societate nouă. Astfel, pe oratorii de la *«American Society for the Promotion of Temperance»* nu-i deranjează activităţile imorale ale homosexualilor, dar îi ameninţă cu infernul pe cei ce beau un pahar cu gin. Nu, domnilor, credeţi-mă, oamenii aceştia din Nord sunt insuportabili şi, ce să mai vorbim, de nefrecventat!"

„Haideţi, haideţi, exageraţi totuşi, domnule Mosley, nu pot să fie toţi aşa!..." spuse marchizul.

„O, sunt probabil şi excepţii, cîteva familii vechi de origine engleză, care se respectă, acceptă comisionarul, dar majoritatea sunt perverşi şi nu se gîndesc decît să strîngă dolari prin orice mijloc, căci, trebuie să recunoaştem, afurisita asta de democraţie încurajează obiceiuri şi practici ce n-ar fi permise în altă parte. Libertatea duce la frivolitate. E în firea lucrurilor. Legile nu sunt decît frîne derizorii pentru cei al căror interes le comandă ca ele să nu fie respectate!"

Apoi adăugă, aplecîndu-se spre marchiz:

„Temeţi-vă de aceşti oameni din Nord, ei nu se gîndesc decît să-şi însuşească bogăţiile făcute din munca altora. Şi nu visează decît să supună aristocraţia Sudului interesului majorităţii. Adică, al lor. Căci modul vostru de viaţă îi exasperează şi vă consideră tirani învechiţi, care vă cumpăraţi sclavii cum îşi cumpără ei pălăriile. Dar merită să vedeţi cu cît dispreţ îi tratează pe negrii liberi. Libertatea înseamnă pentru ei un salariu, suficient ca aceşti sărmani indivizi să doarmă în

noroiul străzilor şi să-şi cîştige hrana făcînd treburi considerate nedemne de albi."

„Tocmai de-asta nu ne temem de yankei, Mosley, ei nu ştiu să obţină nimic de la pămînt. Ce s-ar face ţesătorii lor fără bumbacul nostru, ce-ar mînca ei fără trestia de zahăr, fără boii, porcii şi brînza noastră? Iar uzinele lor, de care sunt atît de mîndri, ce-ar deveni dacă Anglia nu le-ar mai furniza oţel şi Missouri plumb?"

„Mai daţi-le puţin timp şi ei vor fabrica singuri o mulţime de lucruri, căci ştiu să manipuleze banii şi să-i facă pe alţii să muncească pentru ei, replică Mosley. Am vizitat ţesătoriile din Masschusetts. La France Lowell, ştiţi care, lucrează mai mult de cinci mii de muncitori. A început să se extragă fier şi cărbune din Pennsylvania şi în curînd America se va putea lipsi de produsele bătrînei Europe, ca şi de obiceiurile şi tradiţiile ei. Iată de ce Sudul, care, după yankei nu e destul de american, va fi obligat să ţină pasul cu Nordul, cu ajutorul guvernului central!"

„Dacă ameninţarea va fi reală, remarcă marchizul, o să aplicăm al doilea amendament din Constituţie, care stipulează că, în unele domenii, fiecare stat îşi păstrează suveranitatea şi că autoritatea guvernului federal îşi are limitele ei. Dacă un singur stat nu poate rezista în faţa guvernului central, mai multe pot s-o facă."

„Cunosc teoriile domnului Calhoun, spuse Mosley, dar s-ar putea ca într-o zi cei din Nord, sub pretextul abolirii sclavagismului în Sud, să folosească forţa ca să vă facă să aplicaţi legile impuse de majoritate..."

„La mijloc sunt doar interese materiale, domnule Mosley, căci oamenii au idei, amintiri, obiceiuri, prejudecăţi, uneori diferite de la un stat la altul, dar guvernul central trebuie să ţină cont de ele. Uniunea nu există decît prin consimţămîntul general. Ea nu poate fi girată prin forţă."

Se grăbi să încheie, neplăcîndu-i să discute cu un străin pe tema aceasta:

„Domnule Mosley, dacă va veni clipa înfruntării, cred că Sudul va face faţă, căci oamenii de aici au comun acelaşi simţ al onoarei!"

Dar ameninţările evocate de Abraham Mosley fură uitate în febra pregătirilor pentru sărbătoarea bumbacului.

Recolta de la Bagatelle fusese de o mie patru sute de baloturi de bumbac de calitate foarte bună, alb şi mătăsos, fără pete de rugină. Mosley o achită în întregime, înainte chiar de terminarea decojirii, iar marchizul încasă mai mult de o sută de mii de dolari. Virginie primi şi ea în dar cinci mii de dolari, în semn de recunoştinţă pentru felul cum dirija treburile casei. Ea protestă formal, roşi, îşi lăsă ochii în

jos, explicînd că îi este recunoscătoare marchizului pentru bunătatea arătată unei orfane, apoi, în fine, acceptă. Calculă în sinea ei că, împreună cu ceea ce îi vor aduce maşinile de decojit, venitul ei va creşte pînă la sfîrşitul anului cu peste zece mii de dolari.

Se apropie sărbătoarea culesului, apoteoza sezonului de vară. Însărcinată să se ocupe de organizare, Virginie hotărî să facă pregătiri cît mai somptuoase. Ca să evite concurenţa cu plantaţiile vecine, trebuia să stabilească repede data. Cum toate familiile voiau să participe la cît mai multe petreceri, doamnele obişnuiau să se întîlnească, să fixeze împreună calendarul. Deci, ele se întruniră la un ceai la doamna Tampleton, ocazie în care Virginie se comportă ca şi cum ar fi fost stăpîna de la Bagatelle. Faptul că, spre deosebire de răposata marchiză, ea se supunea tradiţiei locului, fu pe placul tuturor. Făcînd pe tînăra modestă, rezervată şi neştiutoare, profită de lipsa ei de experienţă şi obţinu privilegiul ca Bagatelle să încheie ciclul serbărilor.

Urmară mai multe discuţii cu Corinne, căreia Virginie i se plînse că nu ştie cu ce să înceapă. Adevărul era că avea deja în minte un plan şi că ardea de nerăbdare să-şi demonstreze calităţile.

Casa familiei Damvilliers fiind prea mică pentru un mare bal, avu ideea să se improvizeze o estradă pe care sclavii o instalară în faţa peronului, la capătul aleii de stejari. Se putea dansa în aer liber, în sunetele celei mai bune orchestre din Natchez. Mama Netta, avînd în subordine douăsprezece sclave pricepute, preluă comanda preparativelor culinare. Doi vătafi fură expediaţi la Nouvelle-Orléans să cumpere vin, şampanie, whisky şi lumînări. Aleile fură măturate, peluzele tunse, faţada zugrăvită. Tîmplarii confecţionară bănci, scaune, mese lungi de lemn, care, după ce aveau să fie acoperite cu feţe de masă, aveau să fie decorate cu argintărie şi flori. Mai ceru ca sclavii, selecţionaţi cu grijă pentru a servi, să fie cu toţii îmbrăcaţi în alb. Trei croitori din satul sclavilor primiră sarcina să se ocupe de îmbrăcămintea acestora. Ridicată la rangul de profesoară, Mignette îi instrui cum să mînuiască platourile şi cum să toarne punciul. Cînd totul fu pus la punct, Virginie strînse personalul şi anunţă că, dacă va fi mulţumită, după petrecere fiecare va primi cîte un dolar. Un murmur aprobator îi însoţi cuvintele, iar zelul trupei se dublă. Mai avu ideea să fie confecţionate un fel de cocarde din ultimele capsule deschise, fiecare invitat urmînd să poarte o insignă, emblemă a Regelui-bumbac. Marchizul, care-i dăduse mînă liberă, fu măgulit în orgoliul lui de revenirea la Bagatelle a fastului dispreţuit de marchiză, mai tot timpul bolnavă.

Cînd Virginie îi prezentă lista invitaţilor, nu avu nimic de obiectat. Voi doar să afle cine era acel avocat, Edward Barthew.

„E cel mai bun prieten al doctorului Murphy, răspunse Virginie. L-am întîlnit pe *Prince-du-Delta* şi a fost foarte amabil cu mine!"

„Perfect, spuse marchizul, o să-mi facă plăcere să-l cunosc."

În timp ce, asistată de Mignette, tînăra fată supraveghea ultimele pregătiri, Abraham Mosley parcurgea călare, împreună cu Clarence, plantaţiile din vecinătate, căci bumbacul de la Bagatelle nu acoperea toate comenzile din Manchester şi Liverpool. Şansele lui nu erau prea mari, întrucît cantităţile disponibile se diminuaseră din cauza intermediarilor interpuşi între fabricanţii din Europa şi bancherii louisianezi; în baza împrumuturilor acordate plantatorilor, lor le revenea cantitatea corespunzătoare. Adrien de Damvilliers se număra printre puţinii ce-şi puteau vinde producţia direct în Europa. Intermediarii aceştia, controlînd stocurile adunate de la plantatori, ajunseseră cu timpul să cunoască fluctuaţiile pieţei mondiale a bumbacului şi apoi să le stăpînească. Cum, în mod obişnuit, Anglia cumpăra cca 70% din recoltă, preţul bumbacului american depindea în bună măsură de cererea englezească. Cîţiva speculanţi îndrăzneţi se îmbogăţiseră peste noapte. Era cunoscut cazul lui Vincent Otto Nolte, cel mai mare „jucător" la bursa bumbacului. Instalat în 1811 la New York, finanţistul acesta realizase primul mercurial din lume, în 1918, cîştigîndu-şi foate repede faima unui specialist capabil să prevadă evoluţia pieţei.

„Tipul ăsta, spuse Mosley, a făcut în cîţiva ani o avere imensă."

„Aşa e, răspunse Clarence, dar a fost prea lacom şi a sfîrşit prin a pierde tot ce cîştigase."

„Cum s-a întîmplat?" întrebă englezul.

„În modul cel mai simplu, spuse Clarence. Într-o zi, omul acesta, cu toată intuiţia lui genială, s-a înşelat... Cu şase ani în urmă, într-un an cînd o insectă dăunătoare a distrus mai mult de jumătate din recoltă, domnul Nolte, cu alte două firme din Liverpool aparţinînd quaker-ilor, cărora, vedeţi, morala nu le interzice să obţină bani prin speculaţii, reuşiseră să acapareze întregul stoc de bumbac."

„Îmi amintesc, în iarna lui 1824 oamenii aceştia au urcat preţul de la unsprezece la douăzeci de cenţi livra. Nolte şi prietenii lui au făcut atunci afaceri frumoase!"

„Da, şi doar în cîteva săptămîni, domnule Mosley. Dar ei n-au prevăzut că ridicarea artificială a preţului îi va determina pe fabricanţii de ţesături să-şi suspende achiziţiile, în aşteptarea unor zile mai bune. Decît să accepte un preţ prohibitiv, ei au preferat să recurgă la şomaj. Şi au avut dreptate, căci în anul următor am avut o recoltă abundentă

şi, tot în acel an, brazilienii au lansat pe piaţă mari cantităţi, ceea ce a dus la căderea cursului!"

„Da, îmi amintesc foarte bine, livra ajunsese atunci la zece cenţi!"

„Nolte şi prietenii lui au avut pagube mari, continuă Clarence. Mulţi dintre ei au dat faliment, iar directorul firmei Hollander & Parker a şi făcut puşcărie la Londra, pînă la lichidarea afacerii. Nolte a reuşit, totuşi, să fugă din Statele Unite şi i s-a pierdut urma."

„Pot să vă spun eu unde e acum, interveni Mosley. Face comerţ cu arme în Franţa şi e pe cale să se îmbogăţească din nou!"

„Ştiu pe-aci o mulţime de plantatori care i-ar pune funia de gît cu plăcere!"

„Ar greşi, domnule Dandrige, ar greşi. Diavolul ăsta i-a învăţat să fie neîncrezători şi prudenţi, iar dacă toţi plantatorii şi-ar organiza afacerile ca marchizul de Damvilliers, refuzîndu-i pe misiţi şi pe bancheri şi tratînd direct cu agenţii comerciali, n-ar mai fi o pradă uşoară în mîna speculanţilor!"

„Ştiţi că nu e atît de simplu, domnule Mosley. Sudul, care furnizează trei sferturi din exportul Uniunii, îmbogăţeşte Nordul, ai cărui oameni de afaceri şi-au asigurat controlul exportului şi al importului. Datorită unor oameni ca dumneavoastră, marchizul îşi poate expedia direct bumbacul în Europa, dar ştiţi bine că 80% din produsele noastre trec prin New York, ca şi cele care, venind din Europa, ne sunt destinate."

„Amintiţi-vă ce i-am spus marchizului acum cîteva zile. Sunteţi într-o dependenţă economică din care nu ştiţi cum să ieşiţi."

După o clipă de tăcere reluă:

„Dacă n-aţi dispreţui atît industria şi comerţul dacă aţi înceta să credeţi că nobilă e doar lucrarea pămîntului, dacă aţi renunţa la aroganţa de a vă considera stăpîni de drept divin, aţi beneficia cu adevărat de profiturile realizate din averea voastră şi nu aţi abandona cea mai mare parte a lor «jonglerilor» din New York, Boston şi Philadelphia! Domnule Dandrige, industria va fi noua ordine mondială. Înţeleg că asta vă displace, dar e o evoluţie ce nu depinde de noi. Oamenii sunt lacomi, iar cei care vor şti să le satisfacă apetitul vor fi stăpînii de mîine. Pînă şi roadele pămîntului se vor supune maşinii şi poate că ştiinţa viitorului va avea puterea să comande ploaia..."

Clarence nu răspunse imediat. Caii mergeau la pas pe drumul prăfuit, mărginit de chiparoşi. În stînga se întindeau cîmpurile de bumbac, în dreapta Mississippi aluneca leneş ca o reptilă. Pe celălalt mal, prin frunzişul copacilor se vedeau în depărtare casele albe ale unui sat de sclavi, toropite de căldură. Cîteva vaci, adăpostite la

umbra stejarilor, alungau cu coada insectele. După efortul recoltei, natura se lăsase în voia unui soi de lîncezeală. Zborul păsărilor părea mai lent şi o apatie vegetală cuprinsese fruzişul, nemişcat în lumina după-amiezii. În aerul transparent, decorul prea calm, asemănător unui tablou, sugera doar indolenţă şi moleşeală. Vara se sfîrşea.

Calul lui Mosley se opri să rumege cîteva spice de ovăz. Clarence se trase şi el sub un copac. Îşi ridică pălăria să-şi răcorească o clipă fruntea. Apoi îşi încrucişă mîinile pe mînerul şeii şi spuse cu voce obosită:

„Vedeţi dumneavoastră, domnule Mosley, noi suntem ca ţinutul ăsta, în aparenţă nepăsător şi senin. Spaţiile mari în care locuim ne locuiesc şi ele pe noi. Dimensiunile la care ne raportăm sunt cele ale peisajului, unde privirea se pierde, cele ale fluviului sinuos şi domol, pe care nu-l poţi întoarce din drumul lui. Ca să existăm, avem nevoie, ca şi animalele sălbatice, de un teritoriu în jurul casei, unde să vînăm, să călărim, să fim singuri cu melancoliile şi cu exaltările noastre. Nu ne vom simţi bine niciodată într-o lume «făcută» de oameni, într-o lume a uzinelor şi birourilor, fondată pe o solidaritate a tuturor promisiunilor."

Tamponîndu-şi gîtul cu o batistă, Abraham Mosley spuse:

„S-ar spune că voi, cei din Sud, sunteţi altfel decît ceilalţi oameni."

„Aparţinem unei rase foarte vechi, Mosley. Înţelegem încă semnele naturii şi avem rădăcinile înfipte în pămîntul ăsta ca stejarii. Văzîndu-ne reflexivi şi pasivi, cei din Nord ne cred leneşi; pentru că ne cheltuim banii şi în plăceri lipsite de utilitate, ne acuză de superficialitate; pentru că avem conştiinţa că reprezentăm aristocraţia în viaţă şi nu avem obsesia să producem bani cu orice preţ, trecem drept aroganţi. Locurile astea, adăugă Clarence cu un gest larg al mîinii, sunt printre cele mai frumoase din lume şi într-un secol popoarele Uniunii ne vor fi recunoscătoare că le-am conservat."

„Ar fi bine să aveţi dreptate, domnule Dandrige, ar fi bine. Dar numeroşi nordişti, politiceni, bancherii quakers, oamenii bisericii şi, îndeosebi, jurnaliştii vă consideră, după cum e cazul, despoţi, învechiţi, păcătoşi. În ochii lor, întruchipaţi o civilizaţie inferioară, care neagă progresul. Au intenţia să vă reformeze şi, poate, să vă pedepsească!"

„Ah! Ah! izbucni Clarence, dînd pinteni calului, misionarii ăştia îşi închipuie că suntem nişte ignoranţi!"

Coversaţia fu întreruptă de zgomotul unor cai în galop. Cei doi bărbaţi se întoarseră în şa şi văzură în praful ocru al drumului siluetele familiare ale Virginiei şi Mignettei.

„Bravo, Mignette, spuse Clarence, cînd cele două amazoane se apropiară. Eşti acum o călăreaţă desăvîrşită!"

Fata îi mulţumi cu un zîmbet. Ritmul rapid impus de stăpîna ei o îmbujorase la faţă. Privirea lui Mosley întîrzie pe sînii ale căror rotunjimi ferme se ghiceau sub ţesătura bluzei.

„Domnişoară, făcu englezul, semănaţi cu o gravură de Carle Vernet."

Alături de ea, Virginie făcea pe marea doamnă. Cursa nu-i deranjase nici una din buclele de sub tricornul clasic şi sever. Puţin masculin, jaboul de dantelă, ce umplea răscroiala jachetei de catifea, nu se şifonase deloc. Mănuşile din piele gri arătau ca noi. Cu ţinuta ei dreaptă, cu privirea directă şi rece, fina marchizului avea ceea ce Mosley numea clasă.

„Ce zi frumoasă, spuse Clarence, de-aici înainte n-o să mai avem multe la fel."

„Pentru gustul meu e puţin prea caldă", adăugă Mosley, făcîndu-şi vînt cu pălăria.

„Chiar suferiţi de căldură, domnule Mosley? Pentru mine e o vreme ideală!"

Deprins cu intonaţiile vocii ei, Clarence traduse mental sensul adevărat al vorbelor: „Doar oamenii vulgari transpiră!"

Mica trupă se puse în mişcare spre plantaţie, unde sperau să ajungă la ora ceaiului. Mignette şi Mosley mergeau în faţă, trăncănind veseli. Clarence potrivise pasul calului său după iapa Virginiei.

„Domnule Dandrige, acum cînd totul e gata, mă tem să nu plouă. Nu vor încăpea toţi invitaţii în casă!"

„Negrii spun că atunci cînd vrei să te asiguri de bunăvoinţa cerului şi să ai vreme bună la o nuntă sau la o ceremonie, trebuie să îngropi o monedă de aur la apusul soarelui, cu o zi înainte."

„Superstiţie", remarcă Virginie, cu un uşor dispreţ.

„E adevărat, sclavii noştri cred că soarele e făcut din aur. Şi spun că soarele e atras de prezenţa metalului galbem, care i-a fost furat de un zeu lacom. Îngropînd o monedă în prezenţa astrului, chiar în clipa cînd el dispare la asfinţit, îi atragi astfel atenţia şi eşti sigur că va reveni a doua zi să caute aurul ascuns."

„E o legendă frumoasă, domnule Dandrige, dar mă îndoiesc de eficienţa unei astfel de practici."

„Domnişoară, e o chestiune de credinţă, ca întotdeauna. Dacă admiţi că ea poate muta munţii din loc, poţi să crezi şi că va aduce soarele!"

„Cred în şansa mea, domnule Dandrige“, spuse Virginie, întorcîndu-se spre intendent cu o privire de o intensitate deosebită.

„Şi eu cred în şansa dumitale, replică Clarence, cu un zîmbet ambiguu, pe care fata îl remarcă. Şi încrederea mea e cu atît mai mare cu cît dumneata ştii foarte bine să-ţi ajuţi şansa!“

Virginie se făcu a nu băga de seamă aluzia plină de înţelesuri a lui Dandrige. Brusc, privirea ei deveni afectuoasă, aproape tandră. Cum calul acestuia dădea semne că vrea să se apropie de iapa ei, cei doi se găsiră o clipă foarte aproape unul de celălalt.

„Domnule Dandrige, mi-ar plăcea să nu-mi mai spuneţi «domnişoară», ci, pur şi simplu, Virginie.“

Clarence fu puţin surprins de pasul acesta, atît de repede făcut. Deşi flatantă, în familiaritatea ce i se propunea intuia confuz apariţia, în viitor, a unor dificultăţi de protocol. Totuşi, n-avea sens s-o refuze fără s-o jignească, aşa că acceptă.

„Mulţumesc, Clarence, spuse fata cu blîndeţe, tutuindu-l imediat, la rîndul ei. Avem destule gusturi şi aspiraţii comune ca să devenim prieteni adevăraţi...“

„Sigur că da, poţi conta pe afecţiunea mea... respectuoasă.“

„Astăzi e o zi deosebită, Clarence, şi vreau să afli că te stimez foarte mult. M-am comportat prosteşte pe vapor, dar ştiu că ai înţeles că a fost o clipă de rătăcire şi orgoliu. Discreţia ta mi-a dovedit că nu m-ai crezut atît de vinovată.“

Zîmbetul ce însoţise aceste cuvinte pline de gravitate l-ar fi făcut pe Willy Tampleton să sucombe de plăcere. Dar Clarence îl acceptă ca pe un semn de recunoştinţă şi, cu toată spontaneitatea de care se simţea în stare, îi întinse o mînă, atinsă uşor de Virginie. Ca de obicei, cînd nu ştia ce să spună, Clarence apelă la un citat:

„«Virtutea unei fete care a avut o clipă de rătăcire e mai greu de învins decît aceea a unei femei care nu şi-a folosit niciodată forţa de seducţie...», se zice că un înţelept chinez a spus asta...“

Virginie fu convinsă că învinsese astfel singura reţinere întîlnită la Bagatelle de la venirea ei.

Îngustimea drumului îi obligă în curînd pe călăreţi să meargă în şir indian. Încheind coloana, cu privirea fixată pe silueta suplă a Virginiei, Clarence îşi imagina ambiţiile ei. „Indiferent ce mijloace va îndrăzni să folosească, gîndi el, va fi interesant să-i urmăresc ascensiunea.“ Îşi mai spuse că, şi de-ar fi ca ea să se arate vicleană şi perfidă, o va susţine în limitele onoarei, pentru că nu vedea o stăpînă mai bună la Bagatelle, mai ales în eventualitatea că furtunile anunţate de Mosley aveau să se abată într-o zi asupra Sudului.

Capitolul XIII

Cea mai reuşită sărbătoare a bumbacului fu aceea de la Bagatelle. Un incident stupid o tulbură totuşi. Fără sîngele rece al lui Ed Barthew, el s-ar fi putut transforma într-o dramă. La căderea serii, cînd se dansa în lumina lampioanelor veneţiene, un sclav însărcinat să schimbe lumînările consumate dădu foc unui copac uscat, care se aprinse ca o torţă. Domnişoarele îşi abandonară partenerii cu ţipete ascuţite, în timp ce bărbaţii încercară să evalueze întinderea pericolului.

„Repede... un cal şi un lasou!" urlă Barthew, aruncîndu-şi redingota de pe el.

Bobo, care, în mare ţinută, supraveghease servirea punciului, alergă la grajd, în timp ce cîteva doamne fugiră sub stejari, ţinîndu-şi rochiile cu mîna, deşi aflate destul de departe de foc, profitară de ocazie ca să simuleze un leşin discret în braţele cavalerilor lor.

Clarence înţelese imediat intenţia avocatului. Îşi scoase cu mişcări precipitate redingota şi i-o dădu Corinnei, împietrită în faţa arborelui în flăcări. Luă frînghia adusă de Bobo, şi, cînd Barthew sări în şa, înconjură copacul incendiat, strînse bucla lasoului şi o aruncă avocatului, cu un gest precis. Apoi lovi calul cu un baston. Calul necheză, se ridică în două picioare şi, îmboldit de avocat, o luă spre fluviu pe aleea de stejari. Barthew fu aproape aruncat din şa de forţa cu care trunchiul în flăcări fusese smuls din pămînt, lăsînd în urmă un zgomot de crengi rupte şi o jerbă de scîntei. Chemaţi de marchiz, sclavii veneau deja cu căldări cu apă. Între timp, Barthew intrase cu calul în fluviu, trăgînd după el uriaşa torţă.

Pericolul fiind înlăturat, cei de faţă îl aplaudară pe Ed Barthew, cînd acesta ajunse lîngă casă, ud pînă la piele şi extenuat de efort.

„Vino să te schimbi la mine, Ed", îl invită Clarence.

La cererea marchizului, muzicanţii începură din nou să cînte.

Clarence observă că frînghia lasoului intrase adînc în palma avocatului şi îi pansă mîna rănită.

„Sper să-ţi fie de folos", spuse el, terminînd de pansat.

„Îţi mulţumesc, Dandrige, va fi O.K. dacă beau un pahar cu gin. Drept să-ţi spun, mi-a fost frică. Cu toate doamnele acelea în danteluri, mă vedeam deja pledînd cîteva cauze triste."

„Adevărul e că eşti specialist în incendii", spuse Dandrige, rîzînd.

„Sunt un specialist în incendii profitabile, nu în focuri... spontane cu adevărat!"

Într-adevăr, se ştia că, adeseori, companiile de asigurări refuzau să onoreze plăţile în situaţiile neclare, cînd victimele afirmau că pierduseră totul, inclusiv registrele contabile şi nu erau în stare să dovedească importanţa pierderilor. Atunci intervenea Ed Barthew, găsind martori şi furnizori păgubiţi. De obicei cîştiga genul acesta de procese, de unde şi reputaţia de jurist abil în ochii asiguraţilor ghinionişti, escroc în cei ai companiilor de asigurare, mai puţin dispuşi să se lase păcăliţi decît judecătorii din regiune.

Clarence, cinstit de felul lui, ţinînd totuşi la Ed Barthew, admitea aceste procese, care, în general, aduceau prejudicii mai ales marilor companii ale yankeilor din New York sau Boston. Şi apoi, cum declara avocatul, „cuvîntul clienţilor mei valorează tot atît de mult ca acela al asiguratorilor, care au acceptat riscul, de vreme ce au încasat primele de asigurare de la acei oameni, ce şi-au prevăzut nenorocirile viitoare!" El aprecia această francheţe oarecum cinică. Spre deosebire de alţii care frecventau bisericile şi se ascundeau în spatele aparenţelor virtuoase ca să-şi inducă mai uşor în eroare contemporanii, avocatul accepta şi chiar profita cu dezinvoltură de micile slăbiciuni omeneşti. Ştia foarte bine că marii escroci rămîneau întotdeauna nepedepsiţi, iar societatea îşi linştea conştiinţa condamnîndu-i pe cei mici. Mulţi oameni de bună credinţă ar fi fost indignaţi aflînd că între intendentul de la Bagatelle şi un avocat a cărui etică nu era prea conformistă existau asemenea puncte de vedere comune. Dar Clarence avea curajul de a-şi asuma prieteniile şi, de altfel, intuia exact pînă unde poate merge Barthew. Ajunsese la concluzia că Ed merită încrederea sa.

Întorcîndu-se la petrecere, avocatul îl întrebă pe Clarence înainte de a se apropia de grupurile de invitaţi:

„Încă n-am văzut-o pe frumoasa Virginie, i-a crescut părul?"

Clarence fu tentat să-i mărturisească că în ziua duelului fina marchizului îşi bătuse joc de toţi. Totuşi se abţinu. Jocul stupid se terminase cu bine în cele din urmă, iar blegul de Willy Templeton, purtînd în medalionul de la piept o şuviţă din părul unei cameriste — e drept, de excepţie — era încă mai de plîns decît Barthew.

„Mă întreb de ce m-a invitat. Marchizul nu s-ar fi gîndit niciodată s-o facă."

„E foarte abilă, Barthew, şi cred că valorează mai mult decît a lăsat să se vadă pe Prince-du-Delta. După părerea mea, va face o căsătorie strălucită înainte de a se împlini anul!“

„Cu micul soldat?“

„M-aş mira, e prea legată de pămînt şi va prefera un plantator.“

„I-ar face un mare bine, dar, fie vorba între noi, eu o prefer pe cameristă. Ochii şi gura ei promit multe!“

Ceva mai tîrziu, în cursul serii, în timp ce avocatul şi doctorul Murphy, puţin cam ameţiţi, comparau virtuţiile whisky-ului şi ale ginului, cu paharele în mînă, Virginie apăru la braţul lui Willy Tampleton. Cu ocazia petrecerii de la Bagatelle, tînărul locotenent îşi puse uniforma de gală: tunică albastră, pantaloni gri, epoleţi aurii şi centură lată.

„Iertaţi-mă, domnule Barthew, spuse fata, am ratat intervenţia eroului care salvează plantaţiile de la incendiu. Datorită dumneavoastră totul s-a rezolvat atît de repede!“

„N-are importanţă, spuse Ed cu o voce cam împleticită, înclinîndu-se în faţa ei. V-aţi fi putut pierde aici încă una din buclele dumneavoastră!“

Virginie se făcu a nu pricepe aluzia şi continuă:

„Am ţinut ca Willy să vă spună chiar el că rana pe care i-aţi făcut-o e vindecată. Vindecată complet şi uitată. Nu-i aşa, Willy?“

Cu obrajii săi roz, cu zîmbetul amabil şi cu ţinuta perfectă a unui soldat de elită, tînărul ofiţer era teribil de mîndru la braţul Virginiei. Îi întinse avocatului mîna cu franchețe. La rîndul său, acesta i-o dădu pe cea bandajată de Dandrige:

„Încetişor, soldatule, astăzi eu sunt rănitul!“

„Dumnezeule, făcu Virginie, v-aţi ars grav, domnule Barthew?“

„E o nimica toată, domnişoară, interveni doctorul Murphy. Lasoul i-a jupuit puţin pielea delicată... O frînghie e cu adevărat periculoasă doar cînd eşti cu ea la gît, sub o creangă de stejar... Nu-i aşa, dragă maestre?“

„Mai bine bea un pahar, vajnicule apărător al Uniunii, i-o tăie Ed Barthew. La ce unitate eşti?“

„La a XV-a din Kentucky, la artilerie, domnule Barthew, se spune că e o unitate bună!“

„Să fii militar în timp de pace, mi se pare cea mai bună ocupaţie pentru un tînăr de familie bună, domnule Tampleton“, interveni doctorul Murphy.

„Dar, doctore, trebuie să fim gata oricînd să apărăm independenţa ţării“.

„*Si vis pacem, para bellum…*"[x] murmură Ed, umplînd paharele.

„Ce crezi, Murphy, despre domnişoara asta?" întrebă avocatul cînd cuplul se îndepărtă.

„Mi-a făcut o impresie bună, bătrîne. O văd aproape în fiecare zi la infirmeria sclavilor, unde ţine să vină cu mine, cînd îmi fac vizita. Are un suflet bun, crede-mă, e o adevărată femeie a Sudului."

„Adică?"

„Adică, poate duce de nas un bărbat, fără ca el să-şi dea seama. Nu e de frecventat prea des, crede-mă!"

„Nu e de frecventat prea des, repetă Ed. E şi părerea mea, doctore."

Ronţăind biscuiţi cu nucă, cei doi bărbaţi urmăreau petrecerea. În lumina mişcătoare a lampioanelor, spectacolul nu era lipsit de farmec. Tinerele fete se abandonau cadrilului cu voluptate, căci dansul era singurul joc ce permitea atingerea uşoară a partenerului. Pe alei, în penumbră, se refugiau cupluri schimbînd vorbe galante. Marchizul de Damvilliers, încîntat de serbare, trecea de la un grup la altul, atent ca fiecăruia să nu-i lipsească nimic. Deschise balul cu fina lui, desemnînd-o astfel ca pe eroina serii. Toţi bărbaţii purtau la butonieră cocardele imaginate de ea, iar Mosley spunea cui voia să-l asculte că „noaptea aceasta marchează apoteoza Sudului."

Percy Tampleton venise împreună cu soţia lui, ce aştepta un copil. Cu autoritatea fratelui mai mare, i-o răpise lui Willy pe Virginie în mai multe rînduri. Stimulat de şampanie, îi făcuse complimente pe care puţini cavaleri ar fi îndrăznit să le rostească. Virginie primise cuvintele sale cu subînţeles ca pe un omagiu pe care alte femei n-ar fi ştiut să îl aprecieze. Felul în care Percy îi strîngea mîna în timpul dansului, spunea multe despre apropierea dorită de el. În mijlocul atîtor nimfe inocente, ea nu se înşela asupra intenţiilor lui Percy. Cu instinctul ei de femeie îşi încerca puterea de seducţie asupra acestui bărbat ce avea curajul să dispreţuiască convenţiile ipocrite. Spre deosebire de multe tinere de vîrsta ei, pe care propunerile lui Percy le-ar fi scandalizat, ea rîdea, glumea, accepta ambiguitatea cuvintelor şi a privirilor. Nu-i promitea nimic, dar nici nu-l descuraja. Acest Tampleton vînător de fuste, cu muşchii puternici şi sigur pe el, care privea fără jenă în decolteul ei şi ardea de dorinţa de a o strînge în braţe, trebuia să fie un amant foarte bun.

„Ştii că Willy se întoarce la regiment săptămîna viitoare?"

„E foarte normal, un ofiţer trebuie să-şi facă datoria."

---

[x] Dacă vrei să trăieşti în pace, pregăteşte-te de război…" (locuţiune latină, *n.t.*)

„O să te vedem, deci, mai rar la Myrtes?"

„Ce te face să crezi asta, Percy? O iubesc mult pe sora ta."

„Şi cine te va însoţi cînd vei veni s-o vezi pe Corinne?"

„Dumnezeule, dar pot foarte bine să merg singură... Şi apoi o am pe Mignette."

„Aş putea să-ţi fiu eu scutier, la nevoie", îi răspunse frumosul Percy, cu un zîmbet plin de subînţelesuri.

„Rămîne de văzut dacă soţia ta îţi va da voie", exclamă Virginie, rîzînd.

Percy ridicase din sprîncene şi zîmbetul i se lăţise pe faţă, ca şi cum acest amănunt era fără importanţă. În clipa aceea, i se păruse că mîna Virginiei se lasă abandonată brusc în mîna sa, dar, galopul final despărţindu-i, rămăsese cu această impresie echivocă. Solicitată de alţi dansatori, Percy o revăzu pe Virginie doar la plecare.

„A fost o petrecere minunată, spuse el, ca toată lumea, dar adăugă, căutîndu-i privirea: Corinne mi-a spus că în zilele următoare te aşteaptă la Myrtes. Trebuie să profiţi de aceste ultime zile frumoase..."

„Fii sigur că voi şti să profit, Percy."

Cel mai mare dintre fraţii Tampleton plecă plin de speranţe. Şi speranţele Corinnei fuseseră pe deplin satisfăcute. Clarence Dandrige îşi îndeplinise obligaţiile de cavaler slujitor. După episodul cu copacul aprins, o invitase de mai multe ori la dans şi cînd ea remarcase, cu îndrăzneala dată de falsele confidenţe ale Virginiei, că de la ultima întîlnire trecuseră trei luni, el găsise justificări atît de convingătoare, încît dragostea neliniştită a domnişoarei Tampleton se simţi asigurată.

În timp ce Corinne dansa cu Léonce Redburg, fiul unui plantator, ce nu se deosebea cu nimic de alţi tineri de condiţia lui, Clarence se îndepărtase să-şi fumeze trabucul. Privea serbarea de pe verandă. Brusc, agitaţia mulţimii din parc ce petrecea sub lampioanele multicolore îi păru fără sens. „Parcă ar fi nişte peşti într-un acvariu, gîndi el. Fericiţi şi satisfăcuţi de micul lor univers confortabil şi instalaţi pentru totdeauna în privilegiile lor inocente. Şi totuşi, cîte pasiuni frămîntă inimile şi spiritele acestor doamne şi domnişoare încorsetate! Cîtă gelozie, cîte ambiţii, cîtă ură e poate în aceşti bărbaţi care-şi dau silinţa să semene cu modelul Cavalerului perfect! Cîţi ar îndrăzni să-şi spună cu voce tare dorinţele din clipa asta şi să le arate pe doamnele pe care le iubesc în secret?"

„Îţi cloceşti visele, Dandrige", se auzi vocea marchizului, care, ca şi el, se retrase să fumeze în linişte.

„Nu, mă amuză spectacolul acesta frumos, Adrien, spectacolul prietenilor noştri lipsiţi de orice griji."

„Şi altceva?" întrebă marchizul trăgînd din trabuc. Te cunosc prea bine ca să nu-mi dau seama că spectacolul îţi inspiră unele reflecţii personale."

„Ei bine, Adrien, îi văd pe toţi ca pe nişte dansatori pe frînghie, atraşi de vid, dar menţinîndu-se în echilibru graţie unei prăjini care la un capăt are, într-o plasă transparentă, prejudecăţile, legile, tradiţiile noastre, iar la celălalt, într-un sac negru de piele..."

„... suma viciilor şi a păcatelor nemărturisite, îl întrerupse marchizul. La asta te gîndeşti, nu-i aşa?"

„Ai uitat instinctele refulate şi pasiunile trădate", adăugă Clarence.

„Pe naiba, îi crezi atît de complicaţi? Te înşeli, Clarence, sunt oameni simpli, rustici, cu dorinţe normale. Lecturile tale filosofice te fac să diseci cu idei preconcepute orice fiinţă. Spiritul tău e prea complex şi prea subtil pentru ei. Eu îi iubesc aşa cum sunt, cu cele bune şi cele rele, cum i-a creat Dumnezeu. Şi, crede-mă, în seara asta sunt pe deplin fericit şi mă întreb chiar, dacă Paradisul nu e cumva un picnic mare, inepuizabil şi fără de sfîrşit."

Clarence zîmbi. Afecţiunea lui pentru Adrien, care nu ştia să trişeze în jocul cu viaţa, pentru că era puternic şi pur, îl obligă să tacă. Bărbatul acesta simplu şi bun aparţinea universului de iluzii liniştitoare care alcătuiau civilizaţia Sudului.

„Poate ai dreptate, Adrien, dacă aş fi ca toţi ceilalţi, m-aş mulţumi cu aparenţele."

„Şi ai fi mult mai fericit, prietene. Cînd o văd pe micuţa Corinne atît de îndrăgostită de tine, mi se face rău, căci îţi înţeleg scrupulele."

„Linişteşte-te, Adrien, mie nu mi se face rău, dar sufăr la gîndul că îşi cultivă o fericire imposibilă. Ce-ar trebuie să fac?"

„Nimic, Clarence, nu fă nimic. Dumnezeu, care te-a adus în starea care eşti, va lămuri lucrurile. Las-o să se bucure încă de iluzia ei şi nu-i dezvălui prea brusc realitatea."

Tăcură o clipă, privindu-i pe invitaţii care se amuzau, beau, mîncau, dansau ca nişte figuranţi la teatru, cărora li s-a comandat să se joace de-a serbarea, în timp ce în culise se pregătesc alte scene dramatice, în alt decor.

„Ce-ar fi să dăm o raită pe la negri? I-am promis lui Télémaque c-o să trecem prin sat. Cel puţin acolo, adăugă el, punîndu-se în mişcare, n-ai cum să-ţi imaginezi că în capetele lor de sclavi există pasiuni obscure şi nepermise sau speculaţii romaneşti confuze. Sunt animale cumsecade, ce se lasă în voia instinctelor."

„De unde ştii asta, Adrien? spuse Clarence destul de brutal. Poate şi printre ei o fi o tînără negresă care, ca şi Corinne, suferă din cauza răcelii, a indiferenţei, de neînţeles pentru ea, a bărbatului iubit!"

Adrien se opri stupefiat şi începu să rîdă:

„Asta n-o mai cred! Dumnezeu, în marea lui bunătate, le-a dat poate un suflet, dar nu şi un creier filozofic!"

Oamenii aceia lipsiţi de creier filosofic îi primiră cu mare bucurie pe stăpîn şi pe intendent, cărora li se adăugaseră doctorul Murphy, Ed. Barthew, Mosley şi Mignette, curioasă să vadă dansurile negrilor.

La sosirea lor, la un ordin al lui Télémaque, negrii se apropiară şi, în decorul luminat de torţe cu răşină, se auzi o melodie tînguitoare şi ritmată. Negrii cîntară mai întîi legenda „arborelui-oaie", omagiu tradiţional adus Regelui-Bumbac, ai cărui slujitori erau. Apoi începură să danseze, bătînd pămîntul cu picioarele lor goale, în sunetele unei tobe, lovită de degetele uscate ale unui bătrîn, care, cu ochii închişi, se vedea poate printre ai săi, în tribul natal, de pe malurile fluviului Senegal. O voce puternică şi veselă intonă un cîntecel comic, improvizat pe loc:

„Domnu' marchiz dădu mare bal
Plăti pe negri să sară-ntr-un picior
Dansu' Calinda, budu, budu, budu
Domnu' marchiz ie căpitanu' balului
Vizitiu' lui, Bobo, ie maestru dă ceremonii
În grajd ie mare serbare
Negresele îs mai frumoase ca stăpînele
Şi umblară în dulapu' donşoarei"…

Solistul fu aclamat şi marchizul aplaudă cel mai tare. Grupul negrilor care îl acompania observa cu priviri neliniştite reacţia albilor la auzul acestui cîntec plin de umor. Aplauzele îi liniştiră. Stăpînul şi prietenii lui nu se supăraseră, aşa că puteau să rîdă în voie.

Descoperind că e singura femeie albă în mijlocul acestui sabat negru, Mignette sta puţin speriată între Mosley şi Barthew. Télémaque, superbul majordom, îmbrăcat cu o tunică roşie de bumbac şi agitînd un baston lung, la vîrf cu o crosă din coarne de berbec şi cu un pămătuf de fire de bumbac, oferise scăunele invitaţilor săi. Aceştia se sacrificară ritualului ospitalităţii şi băură suc fermentat de trestie de zahăr, în care se maceraseră nuci de cocos. Băutura dulce şi parfumată ardea ca alcoolul, ceea ce explica surescitarea unor dansatori, mişcările lor bizare şi contorsionate, în timp ce se învîrteau

în jurul focului. *Dansu' Calinda, bububi, bububi,* repetau în cor toţi şi noaptea se umpluse de ecouri africane.

Ed Bathew bătea din palme în ritmul melodiei, doctorul Murphy sorbea băutura în tăcere, Adrien şi Clarence vorbeau cu copii, atraşi de strălucirea lanţului de la ceasurile lor. Mosley îi explica Mignettei cum fuseseră răpiţi negri de pe coastele Africii de către vînătorii de capete englezi şi francezi.

„Credeţi-mă, ei sunt mai fericiţi aici, spunea comisionarul, căci domnul de Damvilliers e un stăpîn bun, care îi hrăneşte şi-i îngrijeşte bine. De altfel, uitaţi-vă ce veseli sunt!"

Mignette aproba, neîndrăznind să spună că această bucurie zgomotoasă îi producea o curioasă senzaţie de melancolie. Pe bărbaţii şi femeile acestea, cumpăraţi şi vînduţi ca nişte mobile, începuse să-i cunoască din confidenţele micii Rosa. Ştia că ei constituiau două categorii distincte. De o parte, servitorii din casă — cam douăzeci la Bagatelle — de cealaltă, cei care lucrau la cîmp. Primilor, aproape membrii ai familiei, nu le lipsea nimic. Li se tolerau fanteziile şi uneori chiar lenea, li se acceptau sfaturile, li se repetau anecdotele naive, li se spunea pe nume. Ceilalţi, locuind în sat, constituiau mulţimea anonimă a muncitorilor. Supravegheaţi de vătafi, ei munceau dur şi adeseori îşi detestau fraţii, servitorii din casa cea mare, pe care îi invidiau. Rosa îi explicase Mignettei că nu ştia ce se întîmplase cu mama ei, una din fiicele mamei Netta. În 1824, în timpul crizei bumbacului, marchizul, constrîns să-şi reducă personalul, o vînduse împreună cu alţi sclavi. Deşi el se angajase s-o răscumpere, trecuseră anii şi ea nu apăruse pe listele vreunui misit. Cum pot oamenii aceştia simpli să fie fericiţi? se întreba Mignette. Trăiesc sub ameninţarea permanentă a despărţirii de familia lor, ei care n-au altă fericire decît să muncească împreună pînă la capăt.

Ed Barthew remarcă tristeţea de pe chipul fetei.

„Ce credeţi, domnişoară, despre petrecerea asta? Nu vi se pare mai reuşită decît cealaltă?"

„Nu ştiu, spuse Mignette, ferindu-se să atingă genunchiul avocatului, mă întreb dacă nu cumva oamenii aceştia nu dansează ca să-şi uite condiţia."

„Asta e o reflecţie de pariziancă. Şi-au uitat condiţia de mult. Ei trăiesc de la o zi la alta şi îşi acceptă soarta ca pe o fatalitate ancestrală."

„Nu cred că libertatea se uită vreodată, domnule Barthew."

Apoi adăugă:

„Ar fi suficient să-i întrebăm."

„Oh! Oh! Dar asta nu e o întrebare pe care s-o pui negrilor, domnişoară."

„De ce? E interzis?"

„Nu, dar ei n-ar înţelege. Pentru că, vedeţi dumneavoastră, pentru ei *libertatea* e un cuvînt al albilor!"

Între timp, ridicîndu-se, marchizul dăduse semnalul de plecare. Adrien adresă mulţumirile de rigoare lui Télémaque pronunţă cuvintele aşteptate de negri:

„După ce vor pleca invitaţii, să vii să iei mîncarea rămasă pentru familie... bineînţeles fără alcool!"

În clipa aceea, Mignette îl dispreţui pe marchiz şi îi dispreţui pe toţi albii. „Ca şi cum ar da un os de ros, unui cîine", gîndi ea. Dar Télémaque, recunoscător, şi mai îndrăzneţ ca altădată, cu ajutorul sucului de trestie, se aplecă şi sărută mîna stăpînului.

Mignette se întoarse să nu i se vadă lacrima de pe obraz.

Capitolul XIV

Arăturile toamnei începuseră, cînd Clarence află de la Bobo că Mignette avea un iubit la Pointe-Coupée. Era potcovarul Albert Schoeler, fost marinar alsacian, care dezertase ca să rămînă în Louisiana. Consulul francez îl căutase un timp, apoi uitase de el ca de atîţia alţi marinari aflaţi în aceeaşi situaţie. Schoeler îşi cîştigase cinstit viaţa, nu bea şi făcea economii ca să-şi cumpere un teren. Era deja proprietarul a doi sclavi. Atelierul său de potcovit, de pe strada principală a satului, răsuna zi şi noapte de zgomotul nicovalei. Puţin vorbăreţ, dar cu o fire blîndă, fostul marinar degaja o forţă liniştită. După cinci ani de rezidenţă, tocmai devenise cetăţean american, ceea ce îi dădea drept de vot la următoarele alegeri.

Mignette se îndrăgostise de robustul potcovar, în timp ce-l însoţea pe Bobo cu caii la potcovit. La rîndul lui, acesta o plăcuse pe camerista domnişoarei Virginie, neavînd nici o atracţie pentru femeile de culoare. Ca pentru orice îndrăgostiţi, schimbul de zîmbete şi fraze banale avea semnificaţia unor mesaje secrete. De aici ajunseseră la

mărturisiri, apoi la proiecte de căsătorie. Amînau s-o facă publică, Albert Schoeler nefiind prea sigur că marchizul va accepta uşor căsătoria unei fete tinere din casa sa. Mignette îi explicase în zadar lui Albert că era liberă să facă ce vrea, că domnişoara Virginie nu se va împotrivi şi că situaţia de soţie de potcovar îi convenea, fapt de care tînărul se îndoia. „Pe lîngă Bagatelle, casa mea nu e decît o cocioabă şi poate vei regreta confortul cu care eşti obişnuită. Să aşteptăm să cîştig destui bani, să cumpăr pămînt şi să devin plantator!" Ambiţia lui părea lăudabilă, dar săruturile tandre şi stîngace cu care potcovarul o acoperea pe Mignette, cînd îndrăgostiţii se întîlneau sîmbăta după amiaza, într-o pădure de fagi, la jumătatea drumului între Bagatelle şi Pointe-Coupée, trezeau în tînăra fată nerăbdări nupţiale. Ca buni creştini, care respectau convenienţele, cei doi nu concepeau dragostea fizică în afara căsătoriei. Ca să-l facă să se hotărască, Mignette îi povesti că domnul Mosley îi făcea ochi dulci, că domnul Barthew, avocat din Bayou-Sara, încercase s-o prindă de talie, şi că cel mai bun mijloc să se apere de aceste asalturi era să anunţe logodna lor. Puţin gelos, dar mai mult prudent, Albert conta că printr-o întîmplare fericită cei de la Bagatelle vor afla despre idila lor cinstită. Naiv şi indiscret, mai bun observator decît îl crezuse Mignette, Bobo îi spuse totul lui Clarence, aşa că secretul fu dat în vileag. Intendentul se feri să-l divulge şi altora, dar într-o zi, cînd intră în potcovărie cu zîmbetul pe buze, spuse:

„Ei, Albert, se pare că cineva se pregăteşte să răpească o tînără fată?"

Potcovarul lăsă să cadă ciocanul pe nicovală, îl puse din nou pe foc şi făcu faţă cu curaj.

„Ah! deci aţi aflat, domnule Dandrige… Să ştiţi că intenţiile mele sunt serioase".

„Nu mă îndoiesc că este aşa. Dar de ce să aşteptaţi şi să vă ascundeţi de parcă aţi fi vinovaţi de ceva? Marchizul şi domnişoara se vor supăra să afle de la alţii despre voi!"

„Şi dacă se opun, domnule Dandrige?"

Clarence păru mirat.

„Dar de ce s-ar opune la logodna voastră? Eşti o persoană demnă de căsătoria cu Mignette, iar ea e liberă să te ia de bărbat. Nu e nici membră a familiei Damvilliers şi nici sclavă albă!"

Apoi, pentru că potcovarul, cu faţa şiroind de sudoare tăcea, adăugă:

„Vrei să vorbesc eu cu marchizul şi cu domnişoara Virginie?"

„Ei bine, pe crucea mea, făcu potcovarul vizibil uşurat, asta mi-ar plăcea, pentru că Mignette, vreau să spun, domnişoara Mignette,

a început să spună că n-o iubesc destul, că mi-e ruşine de situaţia ei de servitoare... Vă daţi seama, tocmai eu, un neînsemnat potcovar..."

Clarence schiţă un zîmbet.

„Deci, ea este cea nerăbdătoare, ea vrea să te decizi mai repede! Mă voi ocupa eu de problema voastră."

Clarence s-a ocupat şi chiar foarte bine. Marchizul glumi cu Mignette, care nu ştiu decît să roşească. Virginie ceru să stea de vorbă cu potcovarul şi pretinse ca Mignette s-o pună la curent pe mama ei despre acestă dorinţă de a se uni cu un necunoscut la trei mii de leghe de Morvan!

La sfîrşitul lui octombrie, cînd Dandrige se îmbarcă pentru Nouvelle-Orléans în compania lui Mosley, acesta din urmă pregătindu-se să se întoarcă în Anglia, data căsătoriei fusese fixată pentru luna mai a anului următor. Generos ca întotdeauna, marchizul anunţase că îi va da dotă Mignettei, precum propriei fiice. Astfel că, în pragul iernii, drumul fericirii se deschidea lin şi fără obstacole pentru tînăra din Morvan şi potcovarul ei.

„Mi-ar plăcea să-mi facă ceaiul, mititica asta", glumi Abraham Mosley, cunoscînd obiceiurile din Sud.

„Merită mai mult decît atît, Mosley. Fata asta este mai virtuoasă decît multe din doamnele pe care le cunoaştem."

„Cam prea multă virtute pentru gustul meu, făcu englezul rîzînd, avansurile mele n-au fost bine primite şi dacă marchizul nu mi-ar fi trimis o servitoare amabilă, ar fi trebuit să practic abstinenţa, ceea ce nu e prea indicat pentru un bărbat de vîrsta mea."

Clarence îşi spuse că Mosley va fi contribuit fără să-şi facă scrupule la creşterea numărului sclavilor de la Bagatelle. Fără consecinţe pentru el, bineînţeles!

Cei doi bărbaţi se despărţiseră pe cheiul Saint-Pierre din Nouvelle-Orléans. Comisionarul reţinuse următoarele două recolte de bumbac de la Bagatelle şi aranjase cu agenţi să-l expedieze. Aşadar, înainte de trei ani, nu va mai reveni la plantaţie. Clarence urmărea cu privirea silueta rotofeie a englezului care se îndrepta spre debarcader, urmat de o jumătate de duzină de hamali. Îşi ridică pălăria făcîndu-i de departe un ultim salut de despărţire. Îl va revedea vreodată?

Oraşul zăcea în noroi. Ploile de toamnă umflaseră fluviul care inunda periferiile. Pe străzile pavate se putea circula, dar celelalte erau acoperite de un noroi gălbui în care se înfunda piciorul. Cabrioletele alunecau, căzînd uneori între hulube.

De la fraţii Mertaux, Clarence află că domnul Ramirez, refăcut după rana sa, fusese timp de o lună ţinta batjocurii femeilor de

moravuri uşoare, pe care lovitura de spadă a intendentului le făcuse să piardă un pumn de piaştri. Se zicea că spanioliul se jurase, în faţa cui voia să-l asculte, că la prima ocazie „îl va tăia în bucăţele pe intendentul marchizului de Damvilliers".

„Data viitoare nu mai înţep, tai", spuse Clarence deloc impresionat de această ameninţare.

Cei doi avocaţi gemeni dădură simetric din cap şi deschiseră dosarele care-l interesau pe intendent.

În timpul acestei şederi la Nouvelle-Orléans, Dandrige află despre evenimentele ce zguduiseră Franţa şi Italia. Citise cu întîrziere declaraţia deputaţilor prin care ducele de Orléans era invitat să ia locotenenţa generală a regatului, citise şi intervenţia marchizului de La Fayette, cerînd promisiunea respectării drepturilor liberale. Nici răsturnarea Bourbonilor, nici venirea lui Ludovic Filip, „regele baricadelor", nu-l emoţionaseră prea tare. Află, de asemenea, că regele Carol al X-lea ar fi trebuit să plece în exil la bordul navei *Charles-Caroll* cu care, în urmă cu şase luni, venise la Nouvelle-Orléans şi Virginie Trégan. Guvernul detronat preferase, în cele din urmă, vasul *Great-Britain*, mai luxos, dar aparţinînd aceluiaşi armator, domnul Patterson, fostul socru al lui Jérôme Bonaparte. Ca un fiu bun al Albionului, Clarence aprecia ironia sorţii care expedia un Bourbon pe un vapor legat de amintirea lui Napoleon!

La 1 noiembrie, Dandrige mai era încă la Nouvelle-Orléans şi asistase la înlocuirea pavilionului naţional de pe toate vasele franceze ancorate pe Mississippi. Urmări coborîrea steagului cu flori de crin şi ridicarea tricolorului fără o emoţie specială. În seara aceea, cabaretele din oraş fură pline de marinari beţi.

La „Casa Franţei", unde se dusese pentru o serie de formalităţi în contul marchizului, consulul, domnul Guillemain, îi arătă o scrisoare foarte oportunistă adresată lui La Fayette:

„În admiraţia lor pentru populaţia eroică a Parisului, scria consulul, cetăţenii din Nouvelle-Orléans, ataşaţi constant şi din inimă de vechea lor patrie, se grăbesc să deschidă o listă de subscripţie în favoarea răniţilor, a văduvelor, a orfanilor celor ce şi-au dat viaţa în luptele glorioase de la sfîrşitul lui iulie. Gallo-americanii se simt solidari cu ei. Mă grăbesc să profit de această ocazie ca să-i ofer ilustrului prieten al marelui Washington, eroului american de la '76, generalului francez şi patriotului înţelept de la 1830, tributul sincerei mele admiraţii, precum şi asigurarea directă şi personală a înaltei mele consideraţiuni..."

După ce o citi, Dandrige nu avu încotro şi-şi dădu obolul. Noul ministru al Afacerilor străine, Contele Molé, nu putea decît să fie

satisfăcut de zelul unui funcţionar care servise guvernul lui Carol al X-lea cu aceeaşi credinţă.

Cît timp stătu în oraş, luă de la cizmarul Mathias încălţările comandate în primăvară, se întîlni cu cîţiva plantatori veniţi pentru ultimele vînzări din acel an şi comandă la Perret proviziile pentru iarnă. Sub ploaia repede se îmbarcă pe *Zebulon Pike*, pentru a se întoarce la Pointe-Coupée.

Ca întotdeauna în acest anotimp, călătoria fu lentă şi dificilă. Apele pline de nămol ale fluviului în creştere cărau trunchiuri de arbori smulşi de pe mal, ce făceau şi mai grea navigaţia. În cocă se auzeau lovituri surde cînd buştenii în derivă loveau vaporul. Căpitanul veghea cu mare atenţie la evitarea blocării roţii în mişcare de către aceste epave naturale. Pasagerii de pe *Zebulon Pike* rămaseră uimiţi văzînd la cîteva mile de Baton Rouge, un vapor naufragiat în mijlocul cîmpurilor devenite mlaştini. Umflat de ploi, Mississippi îl abătuse din drum înainte de a-l abandona, ca să revină apoi la cursul său normal. În afara apei, vaporul părea o construcţie inutilă, zămislită de imaginaţia unui arhitect nebun. Pe parcursul călătoriei, *Zebulon Pike* veni în ajutorul unui alt vapor, eşuat pe un banc de nisip, de unde nu se putea degaja de unul singur.

La aceste incidente ce îngreunaseră mersul vaporului se adăugă şi vîntul de la nord-vest, astfel că vaporului îi trebuiseră patru zile ca să ajungă la Pointe-Coupée.

La Bagatelle, Clarence îşi reluă ocupaţiile din timpul iernii. Îi plăcea acest anotimp al sedentarilor. Cu un foc bun în cămin, petrecea zile întregi la masa de lucru, în mijlocul documentelor şi dosarelor, redactînd istoria familiei Damvilliers, din care marchizul venea să citească uneori cîteva pagini. Mic şi Mac făceau nazuri cînd trebuiau să-şi însoţească stăpînul în plimbările sale şi preferau să somnoleze în faţa focului. În casa cea mare, Mignette îşi pregătea trusoul, iar Virginie tremina o tapiserie ce reprezenta satul Damvilliers-sur-Meuse, fieful strămoşilor lui Adrien. Clarence îi făcuse rost de blazonul acestor marchizi exilaţi, pe care ea voise să-l brodeze într-un colţ, pe fundalul cerului.

Bombănind împotriva vremii urîte care-l ţinea locului, în zilele cînd nu putea ieşi deloc din casă din cauza averselor, Adrien rătăcea din încăpere în încăpere. Serile îi cerea Virginiei să cînte la clavecin. Doar vizitele şi recepţiile întrerupeau monotonia acestei existenţe.

Willy Tampleton, obţinînd permisiunea de a-i scrie Virginiei, îi trimise, în decembrie, o scrisoare lungă plină de suspine, în care îi descria viaţa sa la regimentul 15 de artilerie din Kentucky. Se părea că

el participă mai mult la baluri decît la manevre şi regreta că n-are şansa să fie la Myrtes, unde să primească vizitele finei marchizului.

Cam în acea perioadă, mama Netta se îmbolnăvi. Bătrîna femeie, care locuia într-o căsuţă de lîngă conac, suferea de friguri şi doctorul Murphy se declarase neputincios. Ea nu mai mînca şi se sfîrşea văzînd cu ochii. Adrien şi Virginie o vizitau des, iar marchizul, în ciuda optimismului său natural, era neliniştit. Se ataşase de doica lui, în fustele căreia îşi petrecuse cea mai luminoasă perioadă din copilăria sa.

„Doctore, trebuie să o pui pe picioare, se vaită că nu mai poate să facă dulceaţă de coacăze!"

„E la capătul puterilor, răspunse Murphy. Se stinge ca o lumînare. Nu e nimic de făcut. N-are rost să-i luăm sînge, asta ar slăbi-o şi mai mult, iar cataplasmele n-au nici un efect. Trebuie să vă resemnaţi, marchize, se va sfîrşi curînd!"

Copiii şi nepoţii mamei Netta ştiau din instinct că moartea o pîndeşte pe bătrîna femeie. Cînd ei nu erau de faţă, bătrîna plîngea încetişor. Rosa îi explică Mignettei că bunica ei era supărată că fiica preferată, adică mama Rosei, nu se afla la căpătîiul ei. Mignette nu scoase o vorbă, dar îi povesti lui Albert Schoeler despre ideea ce-i venise. Trebuia să o găsească pe Anna, vîndută de marchiz în 1824, şi s-o aducă lîngă mama sa aflată pe patul de moarte. Potcovarul, care nu se prea înduioşa de soarta negrilor, i-a spus logodnicei sale să-şi păstreze emoţia pentru alte ocazii, dar cum era foarte îndrăgostit de Mignette, începu să se intereseze printre vătafii şi grăjdarii de pe plantaţii care veneau cu caii la potcovit.

Află astfel că o sclavă pe nume Anna îi aparţine lui Clément Barrow, cel cu un singur picior, la care Clarence se ducea să joace biliard cel puţin o dată pe săptămînă. În credinţa că face o faptă bună, Mignette îi împărtăşi intendentului proiectul său. Oare nu putea să o ajute să afle dacă sclava familiei Barrow era fiica mamei Netta? Clarence acceptă, convins că familia Barrow, oameni cumsecade, o s-o lase pe sclava lor să-şi vadă mama aflată pe moarte. Îi propuse Mignettei să vină cu el. Clément Barrow şi surorile lui confirmară că o oarecare Anna s-ar afla printre lenjeresele lor. O chemară.

„Sunt sigură că ea e!" exclamă Mignette, văzînd-o pe femeia robustă urcînd scara.

„De ce eşti atît de sigură?" o întrebă Adèle Barrow, care ezita încă să-i ofere o ceaşcă de ceai unei domnişoare care — numai datorită generozităţii şi slăbiciunii marchizului — nu făcea parte dintre servitori.

„Pentru că seamănă cu mama ei!" spuse Mignette.

„Toate negresele seamănă între ele, mititico", rosti, pe un ton dispreţuitor, bătrîna domnişoară.

Era chiar fata mamei Netta. Aflînd de boala mamei sale, lenjereasa îşi manifestă zgomotos durerea şi se aruncă la picioarele Mignettei.

„Luaţi-mă acolo, don'şoară, vă rog duceţi-mă acolo!"

Adèle Barrow concedie sclava cu un gest sec.

„O să vedem, Anna, întoarce-te la lucrul tău, o să ne mai gîndim!"

Sprijinit de cîrjele sale, Clément Barrow interveni cu timiditate:

„Cred că ar fi bine să o lăsăm să se ducă cîteva zile la Bagatelle… şi apoi domnul Dandrige ne roagă, iar fata acestei negrese este în serviciul domnişoarei."

Pînă aici Clarence nu intervenise. Observă figura întunecată a Mignettei, care se aşteptase la mai multă înţelegere din partea unor oameni consideraţi buni stăpîni.

„O să vă propun altceva, Clément, sfîrşi el prin a spune, întorcîndu-se spre infirm. La Bagatelle avem nevoie de o femeie în locul mamei Netta şi vreu s-o cumpăr de Anna, dacă sunteţi dispuşi s-o vindeţi."

„Nu e o lenjereasă foarte bună, interveni Adèle Barrow, e leneşă, văicăreaţă şi murdară. Trebuie să vă previn. Dar putem să v-o cedăm, dacă asta îi face plăcere marchizului… şi acestei domnişoare", încheie ea, întorcîndu-se spre Mignette.

„Foarte bine. Preţul vostru va fi şi preţul meu…"

„Oh! spuse infirmul privind-o pe sora lui, nu ştiu… va trebui să vedem… am putea spune…"

„Trei mii de piaştri", tranşă Adèle Barrow.

Acesta era preţul unei sclave în plină sănătate şi foarte muncitoare. La orice misit, sărmana Anna n-ar fi fost cumpărată pe mai mult de o mie două sute de piaştri. Neştiind nimic despre tarifele practicate, Mignette părea jenată de această discuţie despre o fiinţă umană, făcută din carne şi sînge, la fel ca această bătrînă domnişoară, cu guler de dantelă şi la fel ca acest infirm palid.

„Bine, spuse Clarence, trei mii de piaştri. O să vă aduc banii în cîteva zile."

„O să v-o trimitem noi pe această Anna, replică Adèle. Va pleca mîine."

„Dacă aţi vrea, noi am lua-o imediat, domnişoară, interveni Mignette. Mama ei ar putea muri dintr-o clipă în alta."

„Cum o veţi lua? În gabrioleta voastră?" întrebă surprins Barrow.

„Da, ne mai strîngem puţin", explică Dandrige.

Adèle Barrow, căreia educaţia îi interzicea să călătorească împreună cu negrii în aceeaşi gabrioletă, căci negrii trebuiau să meargă pe jos, spuse printre dinţi, manifestîndu-şi astfel dezaprobarea:

„Vreţi să serviţi o ceaşcă cu ceai?"

De fapt, ea tocmai încheiase o afacere bună. Această Anna, de care se debarasa, nu-şi merita nici măcar hrana zilnică.

În ziua aceea Clarence găsi că prăjiturile făcute de surorile Barrow, care de obicei îi plăceau atît de mult, aveau un gust amar. Dimpotrivă, Mignette se înfruptă copios din ele. „Acest Dandrige, gîndea ea, turnînd sirop pe clătitele calde, are mai mult suflet decît arată. Ideea lui de a o cumpăra pe Anna potriveşte bine lucrurile: mica Rosa îşi pierde bunica, dar îşi regăseşte mama." L-ar fi sărutat cu plăcere pe intendentul cu ochi verzi, pe amîndoi obrajii.

O îngropară pe mama Netta în micul cimitir al sclavilor, iar Anna, lenjereasă mediocră, dar bucătăreasă bună, trecu în locul mamei sale la direcţia cuptoarelor. Fericită şi amărîtă în acelaşi timp, mica Rosa îi jură Mignettei recunoştinţă veşnică.

Mignette se miră că Virginie îi reproşase că acţionase fără consimţămîntul ei şi că-l amestecase pe domnul Dandrige într-o problemă pe care şi ea ar fi putut s-o rezolve la fel de bine. Încercă să afle cît îl costase pe intendent cumpărarea Annei, dar Mignette, intuind că suma risca să pară exagerată, nu spuse nimic. Fina marchizului îşi propuse să-l interogheze pe Dandrige cu prima ocazie, dar acceptînd invitaţia Corinnei Tampleton să petreacă o săptămînă la Myrtes înaintea Crăciunului, curiozitatea sa se dilua pe parcursul evenimentelor.

Lui Clarence îi plăcea spectacolul iernii, cu copacii mari, uzi şi goi, cu mugetul fluviului, în liniştea melancolică de la Bagatelle, dar marchizul se plictisea, mai ales cînd venea seara, iar clavecinul rămînea mut în absenţa Virginiei.

„Dacă ţi-aş spune că Virginie a noastră îmi lipseşte, m-ai crede, Clarence?" spuse într-o seară Adrien.

„Adevărul e că şi mie mi se pare casa goală fără ea. A ştiut întotdeauna să născocească ceva care să ne distreze. Mignette e preocupată de căsătorie şi nu vorbeşte decît cu lenjeresele despre trusoul ei." Soarele şi femeia par să-şi fi împărţit lumea, unul ne dă zilele, cealaltă le înfrumuseţează!" cită Clarence.

„E foarte adevărat, spuse gînditor marchizul. Ce-ar fi să deschidem o sticlă de porto vechi, poate o să vedem lucrurile altfel?"

Vinul îl făcu mai vorbăreţ pe Adrien.

„Am intenţia să-i ofer Virginiei un cadou de Crăciun. De pildă, un lănţişor de aur care a fost al mamei mele. Crezi că i-ar plăcea?"

„Ai mai văzut o femeie căreia să nu-i placă bijuteriile?"

„Dar nu e o femeie obişnuită, şi-ţi mărturisesc că nu-i cunosc prea bine gusturile. De cînd e la Bagatelle doar ea mi le-a satisfăcut pe ale mele Tatăl ei era un om ciudat, blînd şi încăpăţînat, care-şi exterioriza rar sentimentele. Se pare că Virginie i-a moştemit caracterul."

„Cu un plus de luciditate şi voinţă de a realiza ceea ce şi-a pus în cap, calitate pe care n-o avea tatăl", completă Dandrige.

„Clarence, nu crezi şi tu că ar fi cazul să mă ocup de viitorul ei?... Willy Tampleton ar fi un soţ bun pentru ea? Mi s-a părut tare îndrăgostit."

„Cu siguranţă că Willy ar fi un soţ bun pentru oricare altă tînără din societatea noastră dar, dacă îmi ceri părerea, cred că Virginiei îi trebuie mai mult decît un soţ bun, în sensul obişnuit al cuvîntului, Virginiei îi trebuie un bărbat"...

„Cum? făcu Adrien, neînţelegînd imediat sensul cuvintelor lui Clarence. Dar Willy nu e un bărbat?"

„Să spunem că personalitatea tînărului Tampleton mi se pare cam fadă, în comparaţie cu cea a Vrginiei. Ea are nevoie de cineva mai puţin amabil, dar mai autoritar!"

„Ah!" se mulţumi să spună marchizul, vizibil surprins.

„Părerea mea e că nu trebuie să-ţi faci probleme pentru viitorul finei tale, ca va şti să decidă singură."

Conversaţia îi puse pe gînduri pe amîndoi. Clarence îl făcu pe marchiz să întrevadă în Virginie o femeie necunoscută, mai puţin maleabilă decît o crezuse pînă atunci, ce-i apărea dintr-o dată greu de condus. Marchizul îi judeca pe oameni după aparenţe, fără să-şi imagineze complexitatea lor sufletească. În ceea ce îl priveşte pe Clarence, el fu surprins să-l vadă pe marchiz atît de preocupat de Virginie, intuind în tulburarea lui existenţa în subconştient a unor sentimente încă nedefinite. Virginie constituia un semn de întrebare cu mai multe răspunsuri, chiar contradictorii. Cert e că niciodată nu ştiai la ce să te aştepţi din partea ei!

Avu dovada cu două zile înaintea Crăciunului. Virginie îşi anunţase întoarcerea pentru seara de ajun, dar sosi la plantaţie cu douăzeci şi patru de ore mai devreme. Era noaptea tîrziu, ploaia încetase şi un vînt rece sufla în rafale. Clarence tocmai îşi stinsese lampa, ultima lumină de la Bagatelle, după mai multe ore de lectură, cînd Mic şi Mac îşi ciuliră urechile şi începură să mîrîie. Îl făcu să tacă, întredeschise uşa şi păşi pe pardoseala de lemn ce lega apartamentul său de veranda conacului. În penumbră, în lumina

palidă a lunii, distinse vag o şaretă sub stejari, apoi o rochie de culoare deschisă, umflată de vînt, şi, în fine, o siluetă întunecată. O clipă, cele două fantome se înlănţuiră, apoi femeia înaintă spre scară, în timp ce bărbatul se întoarse la şaretă. Clarence auzi atunci distinct vocea Virginiei:

„Adio, spuse ea, şi ţine minte că aceste zile n-au existat niciodată."

Apoi, ca răspuns la o frază confuză pronunţată de o voce pe care n-o înţelese, ea adăugă:

„Niciodată! Niciodată!"

Rochia albă urcă scara şi dispăru, în timp ce şareta ocolea casa, mergînd fără zgomot pe peluză. La această manevră, şareta trecu pe sub balconul unde se găsea intendentul şi el îl recunoscu pe bărbatul ce ţinea hăţurile calului. Era Percy Tampleton.

Clarence închise uşa fără zgomiot, îşi mîngîie în treacăt cîinii şi se urcă în pat, intrigat. Tocmai descoperise o nouă Virginie, la fel de neliniştitoare ca aceea de pe *Prince-du-Delta.*

A doua zi, devreme, în timp ce casa se trezea, Virginie apăru înainte de ora micului dejun. Clarence fu primul care o întîlni, căci ieşise mai înainte la o plimbare cu cîinii săi.

„Ce surpriză, nu te aşteptam decît la sfîrşitul după-amiezii!"

„Am venit mai devreme ca să ajut la pregătirile pentru ajuns. M-a adus în zori Percy Tampleton, care avea de făcut un drum la Pointe-Coupée. N-aţi auzit şareta?"

„Într-adevăr, cîinii mei au mîrîit, spuse intendentul pe un ton indiferent, dar mi s-a părut că nu se luminase încă. Ce-i drept, cu perdelele trase, pierzi uşor noţiunea timpului."

Virginie îşi feri privirea, se aplecă să mîngîie capul lui Mac, care îi adulmeca rochia şi murmură cu o voce dulce:

„Se pare că uneori cîinii visează ca şi oamenii. Păcat că nu-şi pot povesti visele."

„Păcat, spuse Dandrige, îndreptîndu-se spre sufragerie, ar fi probabil mai bine informaţi."

Marchizul nu-şi ascunse bucuria de a-şi revedea fina. N-o întrebă nici măcar cum ajunsese la plantaţie.

„Zîna casei s-a întors, strigă el, şi o să avem un Crăciun însorit. Aleluia! Aleluia!"

Apoi îşi trecu de mai multe ori mîna mare şi păroasă prin chica sa creaţă, tic pe care mama lui i-l reproşa întotdeauna.

A doua epocă

Doamna de la Bagatelle

Capitolul I

La începutul anului 1831, un eveniment făcu Sudul să clocotească.

Într-un ziar de curînd apărut la Boston, fondatorul acestuia, William Lloyd Garrison, în primul număr, publică un articol cu titlul *The Liberation*, care, după părerea plantatorilor, era o adevărată declaraţie de război împotriva sclaviei. Ziaristul, un tipograf modest, de 26 de ani, îi ataca virulent nu numai pe proprietarii de sclavi, consideraţi torţionari, dar şi Constituţia Statelor Unite, calificată drept „Contract cu Satana", tolerînd o practică dezonorantă.

În textul comentat la Bagatelle, ca şi în alte părţi, autorul îşi exprima categoric voinţa de-a distruge o instituţie fără de care Sudul nu-şi putea cultiva decent pămînturile. Garrison cerea cu patimă eliberarea tuturor negrilor şi scria: *voi lupta cu înverşunare pentru eliberarea imediată a sclavilor; /…/ pe tema asta n-am de gînd să scriu cu moderaţie /…/. Sunt de bună credinţă /…/. N-o să dau înapoi nici măcar cu un deget şi o să mă fac ascultat!*

„Omul ăsta e, fără îndoială, nebun, observă marchizul. Şi e un calomniator! Articolul lui îi îndeamnă la revoltă pe negri, care, din fericire, au mai mult bun-simţ decît el!"

Cum sclavii nu ştiau să citească, iar legea le interzicea să înveţe, furia domnului Garrison nu avu ecou în Louisiana. Dacă ar fi îndrăznit să se arate în Nouvelle-Orléans, ca să ţină mitinguri, cum se pare că intenţiona, un linşaj în toată regula l-ar fi adus la o mai justă apreciere a situaţiei. La nevoie, s-ar fi găsit chiar oameni şi o bucată de frînghie ca să-l trimită într-o lume mai bună, să ceară părerea lui Dumnezeu şi a sfinţilor despre o instituţie considerată de creştinii cu scaun la cap „un lucru pozitiv".

La Bagatelle, numai Mignette îndrăzni să emită părerea că domnul Garrison nu greşea întru totul. O privire tăioasă a Virginiei o reduse la tăcere. Marchizul se făcu că nu aude această cugetare nesăbuită. Clarence, în care camerista credea că are un aliat, nu-şi spuse pe moment părerea, dar profită mai tîrziu de un *tête à tête* cu ea pentru a-i spune punctul său de vedere:

„Vezi, Mignette, judeci lucrurile după sentimentele şi inima ta. Trebuie să fii mai realistă. Pentru oameni ca tine şi ca mine, care ştim să ne organizăm viaţa, care avem o educaţie şi un simţ al datoriei, sclavia poate părea o instituţie insuportabilă, chiar odioasă, dar negrii nu sunt ca noi. Dacă i-am lăsa să acţioneze după bunul lor plac, ar însemna să-i condamnăm la sinucidere. Ei sunt nepăsători, simpli, veseli, imprevizibili şi contează pe faptul că albii se ocupă de ei. În schimb, muncesc şi se supun voinţei stăpînilor lor, care nu toţi sunt atît de răi cum pretinde domnul Garrison. Ai văzut sclav bătut la Bagatelle? Ai văzut vreo negresă bolnavă abandonată? Iar copiii lor, care se joacă pe lîngă casă, sunt ei trişti? oare mama Netta nu le-a mulţumit, înainte de a muri, lui Dumnezeu şi marchizului, pentru viaţa bună pe care a dus-o?"

„Ba da, domnule, aşa e, acceptă Mignette. Şi Rosa e fericită de cînd şi-a găsit mama, iar un stăpîn mai bun decît domnul Damvilliers nici nu poate exista. Dar, dacă negrii ar fi învăţaţi cum să se descurce singuri în viaţă, nu credeţi că ar reuşi?"

„Nu sunt prea singur. Ca să ajungă la un nivel de civilizaţie acceptabil, le-ar trebui probabil cîteva sute de ani de viaţă în contact cu albii. Lăsaţi de capul lor, s-ar întoarce la superstiţiile, la lenea, la obiceiurile lor sălbatice şi chiar la canibalism. Şi atunci?"

„Atunci, mai bine-i lăsau în ţara strămoşilor lor!"

„Dar cine i-a capturat în Africa și ni i-a vîndut nouă? Nu tocmai cei care, după ce au făcut avere din comerțul cu carne vie, ne denunță acum pe noi că suntem tirani? Ca să fiu sincer, îți mărturisesc că nici eu nu cred că sunt perfectibili!“

„Înainte de a se afirma că ei nu știu nici măcar alfabetul, ar trebui să fie învățați să citească! De altfel, eu am auzit că în Nord trăiesc bine și fără stăpîni... și apoi... e vorba și de demnitatea lor!“ spuse cu exaltare Mignette.

Înduioșat de această izbucnire de generozitate, tipic adolescentină, îi zîmbi cu prietenie.

„A cui demnitate?“

„Și a negrilor, dar și a albilor!“

Puțin șocat, intendentul tăcu. I se părea caraghios s-o audă pe fata asta bună și veselă vorbind despre demnitate, cuvînt care nu se pronunță niciodată în legătură cu negrii.

„Uite ce e, spuse el, cei din Sud n-au devenit proprietari de dragul inimii. Pămîntul nu poate fi cultivat fără ei. Va veni și ziua cînd pentru cultivarea porumbului, a bumbacului, a trestiei de zahăr se va găsi altă soluție de cît munca sclavilor. Pînă atunci, de bine, de rău, trebuie să ne facem datoria, admițînd paradoxul că întotdeauna legile sunt mai bine apărate de cei care nu trebuie să le aplice. Să-ți intre bine în cap că, între servitutea voluntară a muncitorului negru din Boston și servitutea impusă a sclavului de pe plantație, deosebirea constă doar în ideea abstractă pe care și-o fac gînditorii despre libertate!“

Cînd Mississippi reveni la albia lui, o dată cu întoarcerea zilelor uscate, începură să refacă digurile distruse pe alocuri de revărsarea fluviului. Pe plantații erau în toi pregătirile pentru lucrările de primăvară.

Clarence observase că Virginie nu se mai dusese la Myrtes de la Crăciun. E drept, Corinne Tampleton își petrecuse, ca de obicei, iarna la Nouvelle-Orléans, la unchiul ei. În oraș, în ianuarie și februarie, balurile și serbările se țineau lanț, iar spectacolele de operă erau și ele numeroase. Clarence se gîndi că, poate, Virginie n-avea chef de vizite din cauza lui Percy Tampleton, cu care — credea el — avusese o scurtă și vinovată aventură. Corinne trimitea scrisori lungi în fiecare săptămînă, povestind cu lux de amănunte cum se distrează. Veneau epistole și de la Willy Tampleton. Într-una din ele anunța că de Paști va fi acasă în permisie. Willy mai scria ceva ce Virginie îi spuse doar Mignettei, și anume că, dacă ea îi îngăduie, voia să-i ceară

marchizului mîna ei. Logodnicei potcovarului i se păru că, deşi o pusese pe gînduri pe stăpîna sa, propunerea nu avea şanse să fie primită. Gîndindu-se la tulburarea plăcută trezită în ea de bărbatul ce avea să-i fie în curînd soţ, Mignette ajunse la concluzia că domnişoara Trégan nu era deloc îndrăgostită de frumosul militar. Poate Virginie îşi avea motivele ei şi Mignette îndrăzni chiar s-o întrebe.

„Domnişoară, între noi fie vorba, domnul Tampleton e un bărbat foarte atrăgător, un prinţ fermecător, frumos, bogat, om de lume. Mă mir că vă purtaţi cu el atît de rece… S-ar zice că sunteţi îndrăgostită de altcineva!"

„Lasă, nu fă pe şmechera cu mine! Bărbaţi sunt destui cu care m-aş putea căsători, dar află că nu ţin să mă mărit de dragul de a fi măritată. Deşi am nouăsprezece ani, nu mă grăbesc. Căsătoria înseamnă pentru mine nu un capăt, ci un punct de plecare…"

„Şi nu doriţi să plecaţi cu dommul Tampleton…"

„Nu, chiar că nu vreau să plec cu el!"

„Nu, cu domnul Dandrige… de exemplu, nu aţi vrea să rămîneţi?"

„Dumnezeule, ce te face să crezi că pe domnul Dandrige îl interesează femeile? Mie mi se pare că e un celibatar convins!"

„Ei, ei! spuse Mignette rîzînd, o fi avînd el privirea rece, dar de văzut, vă vede, domnişoară… şi e un bărbat pe cinste…"

„O să vezi că dacă se căsătoreşte totuşi, o s-o ia pe micuţa Tampleton!"

„Nimic de zis, e drăguţă, dar cred că-l agasează puţin cu răbdarea ei îngerească şi cu ochii ei mereu plecaţi. După mine, are nevoie de alt gen de femeie…"

„Cum adică?"

„O femeie cu mai multă personalitate, cu mai mult farmec… mai complicată… nu ştiu cum să spun, poate o femeie deşteaptă!"

„Ei bine, Mignette, prea crezi că le ştii pe toate!"

„Ştiu destule ca să mă întreb dacă dumneavoastră şi domnul Dandrige nu vă pîndiţi unul pe altul, aşteptînd ca celălalt să facă primul pas!"

„Aiurezi, Mignette, domnul Dandrige e intendentul naşului meu… şi, pentru că nu sunt dispusă să mă mărit cu domnul Tampleton, nu trebuie să tragi concluzia că m-am îndrăgostit de altcineva."

„Pînă la Paşti, cînd dl. Tampleton o să fie aici, va mai curge mult apă pe Mississippi"

„Ce vrei să spui cu asta?"

„Că, poate cei tăcuţi vor vorbi, iar vorbăreţii vor tăcea… probabil va apărea un al treilea bărbat misterios…"

„Eşti obraznică, Mignette, dar îmi place obrăznicia ta... dacă-l vezi pe al treilea bărbat, anunţă-mă şi pe mine..."

Capitolul II

Într-o după-amiază de februarie se produse o dramă ce avu printre alte consecinţe şi venirea precipitată acasă a locotenentului de artilerie din divizia „15 Kentucky".

În timp ce marchizul controla pe cîmp starea lucrărilor, iar Virginie şi Mignette le vizitau pe domnişoarele Barrow, un bărbat cu hainele mînjite de funingine, cu privirea rătăcită, palid ca un mort şi ud din cap pînă-n picioare, sosi alergînd la Bagatelle. Ocupat să-şi ungă puştile într-un atelier din spatele casei, Clarence îşi auzi cîinii lătrînd furios şi luînd-o la goană. Îi urmă din curiozitate şi-l văzu pe necunoscutul aflat într-o stare atît de jalnică strigîndu-i lui James, ieşit pe verandă la zarva cîinilor:

„Repede, fie-ţi milă, anunţă-i pe stăpînii tăi, *Rayon-d'Or* e gata să explodeze la trei mile de aici, repede, repede, e nevoie de ajutor!"

Spunînd acestea, omul se prăbuşi pe scările peronului, la picioarele lui James, care începu să-l strige pe Dandrige, fără să-şi dea seama că acesta, chemat de cîinii săi, se apropia cu paşi mari.

„Domnule, uitaţi, se vede, arătă omul spre norul de fum ce se ridica în spatele stejarilor. Grăbiţi-vă, au ars oameni iar alţii se îneacă. E îngrozitor!"

Accidentele de felul acesta nu erau prea dese. Cu doi ani în urmă, *Saint-Louis* se ciocnise cu *Bison-Blanc* la bucla de la Pointe-Coupée şi cele două vapoare arseseră ca nişte torţe. Fuseseră mai mult de o sută de morţi.

Ştiind exact ce are de făcut, Clarence îl cheamă pe Bobo, îi ceru să înhame caii la trăsură şi la cele trei gabriolete şi-i porunci să-l urmeze cu toţi servitorii pe care-i putea strînge. Trimise şi un grăjdar după doctorul Murphy şi după şeriful de la Pointe-Coupée, apoi se aruncă în şa şi, fără să se mai ocupe de necunoscutul căruia Anna îi adusese deja un pahar de alcool, plecă în galop, pe sub stejari, în direcţia fluviului.

Cum, ajunse la drumul de pe mal, înţelese, după densitatea fumului şi poziţia vaporului, proporţiile catastrofei. La locul accidentului, fluviul trebuia să aibă pe puţin cincisprezece metri adîncime şi o lăţime de trei sferturi de milă. Dacă pasagerii nu avuseseră timp să-şi pună centurile de salvare, înecaţii aveau să fie numeroşi. De pe vasul pe jumătate culcat de-a curmezişul fluviului se ridicau flăcări verticale, iar coşurile se înclinaseră ca nişte tunuri îndreptate spre pădure. Apa fierbinte din cazane se scurgea în fluviu, formînd la suprafaţă un strat de vapori albicioşi.

Apropiindu-se în goana calului, Clarence auzi strigătele celor cuprinşi de flăcări. Pe mal zăceau oameni buimăciţi, alţii se căţărau cu ultimele puteri pe talazul cu iarbă, implorînd să fie duşi de acolo. Femei despletite, cu rochiile ude lipite de corp, alergau bezmetice, ţipînd şi făcînd gesturi disperate. Bărbaţi ce gîfîiau, şiroind de apa nămoloasă, rupeau crengile joase ale sălciilor şi le întinteau celor care înaintau, legănîndu-se, înspre mal. Nenumăraţi oameni cu colacul în jurul gîtului se vedeau plutind pe apă. Braţele se agitau dezordonat, se auzeau strigăte de încurajare sau de disperare. În toată zona plutea un miros pătrunzător de vopsea arsă. Vaporul trosnea din toate încheieturile, ca un trunchi uriaş aruncat pe jăratic. Bucăţi întregi de punte se prăbuşeau în apă producînd jerbe de scîntei, în ţipetele de groază ale celor aflaţi în apropiere.

Clarence nu se opri lîngă răniţii de pe mal şi îşi forţă calul să intre în fluviu. Întinse mîna şi trase spre ţărm, la întîmplare, bărbaţi şi femei epuizaţi, răniţi de explozie şi vărsînd apă. Pînă cînd apărură atelajele de la Bagatelle, făcu naveta aceasta de vreo douăzeci de ori. Dirijaţi de Bobo şi folosind frînghii lungi, sclavii intrară în apă şi aruncară lasourile de care se agăţară imediat mîinile cele mai tari, în timp ce alţi negri, înotători buni, înaintau în apă, încercînd să-i ajute pe cei în pericol să se înece.

Alertaţi de fumul ce se împrăştia pe cîmp, sosiră şi alţi bărbaţi de pe plantaţiile învecinate. Cot la cot, albi şi negri, nu se gîndeau decît să-i smulgă fluviului victimele. Sub sălcii se înşirau corpuri neînsufleţite, unele desfigurate de arsuri îngrozitoare. Răniţii gemeau, legănîndu-şi încet corpul şi întorcînd spre cer priviri în care se instalase deja moartea.

Trecînd de la un grup la altul, printre vaiete, plînsete, vorbe fără şir, Clarence o văzu pe Corinne Tampleton.

Fata era aşezată pe o movilă, unde o aduseseră cei ce o salvaseră. Nemişcată, arăta intactă şi semăna cu o păpuşă înfăşurată în pînze ude. Cînd Clarence se aplecă asupra ei, ea îi zîmbi liniştitor.

„Ce te doare, Corinne?“

„Nu mă doare nimic, spuse ea, articulînd cuvintele cu grijă, cu o voce ciudată, străină, dar nu-mi mai pot mişca... membrele!"

Niciodată domnişoara Tampleton n-ar fi pronunţat cuvîntul „picioare", la fel de indecent pentru ea ca „pîntec", „sîn", „fesă".

„E din cauza şocului. Mă duc să-l caut pe Murphy, care trebuie să fie pe aici şi te duc el la Bagatelle."

Cînd reveni împreună cu doctorul, Corinne îi păru mai palidă.

„Murphy, vezi repede ce are şi spune-mi dacă pot s-o duc pînă la Bagatelle."

Mormăind, dar mişcîndu-se cu precauţii de doică bătrînă, doctorul îngenunchie lîngă fată. Clarence plecă să-l caute pe Bobo să aducă trăsura, dar o făcu şi pentru a respecta pudoarea Corinnei. Cînd se întoarse, Murphy era în picioare.

„O să meargă, spune el cu vocea ridicată, dar trebuie transportată cu o targă, într-o poziţie perfect orizontală. Are probleme cu coloana vertebrală."

Îndepărtîndu-se puţin de fată, îl trase după el pe intendent, iar privirea lui neliniştită îl impresionă pe Clarence.

„Bătrîne, are coloana fracturată, nu-şi poate mişca nici mîinile, nici picioarele!"

„S-ar putea să moară?" întrebă Clarence.

Ştia că medicul n-avea obiceiul să ascundă gravitatea unui caz, nici chiar bolnavului însuşi.

„Da, bătrîne, o să moară în curînd. Duceţi-o la marchiz şi anunţaţi-i pe cei de la Myrtes. O să trec eu mai tîrziu. Mai am destule de făcut aici."

„Are dureri?" mai întrebă Clarence.

„Nu, cred că nu... Nervii ei nu mai reacţionează."

Printre obiectele ce pluteau în jurul vaporului incendiat. Bobo reuşi să găsească o saltea udă. Cu infinite precauţii, Clarence o aşeză pe Corinne şi patru negri o ridicară în trăsura ce se puse în mişcare pe drumul plin de atelaje, ce ţineau loc de ambulanţe. În picioare, pe scăriţa trăsurii, Clarence nu-şi lua ochii de la Corinne, atenţionîndu-l mereu pe vizitiu să meargă cu grijă şi să evite zdruncinăturile. Fata îi zîmbea, cu faţa senină, iar lui Clarence i se păru că niciodată nu fusese mai frumoasă, mai blîndă, mai detaşată de lumea aceasta stupidă, unde, pentru a-şi satisface ambiţii vane, oamenii fabricau maşini capabile să ucidă tinere fete.

Virginie văzu trăsura apropiindu-se în pasul domol al cailor şi, pusă la curent de Anna şi de James în legătură cu catastrofa de pe *Rayon-d'Or*, alergă în întîmpinare, fără să ştie cine era astfel transportat.

„E Corinne, îi spuse Clarence, sărind de pe scăriță. E mult mai grav decît pare. Trebuie să trimitem imediat pe cineva la Myrtes."

Virginie se ridică în vîrful picioarelor și-și trecu mîna tremurătoare pe fruntea prietenei sale.

„S-o ducem în camera mea, spuse ea cu o voce albă. Du-te să te schimbi Clarence, ești ud și tremuri de frig! Mă ocup eu de tot."

Murphy ajunse abia seara, rupt de oboseală. Doamna Tampleton îl asaltă imediat, pradă unei crize de nervi.

„Trebuie să-mi salvezi fata, Murphy, urlă ea, trebuie, înțelege!"

Abătut, domnul Tampleton stătea încruntat într-un fotoliu din salon, descoperind că nenorocirea există. Neștiind ce să facă și ce să spună, marchizul rămăsese în picioare lîngă el, cu mîinile la spate, țeapăn și crispat. În casă, servitorii se mișcau tăcuți, ca și cum cel mai mic zgomot ar fi putut atrage moartea spre restul de viață ce se odihnea între pernele de dantelă, în camera cu perdelele trase.

Asistat de Virginie, doctorul o examină din nou pe Corinne, confirmînd primul diagnostic:

„Peste puțin timp, nu va mai vorbi și nu va mai auzi, îi spuse el finei marchizului. Dacă cineva vrea să-i vorbească, încă mai e timp. Se va stinge fără să-și dea seama."

Virginie părăsi camera și, în timp ce Murphy îi pregătea pe Tampletoni, se duse să-l caute pe Clarence, care n-avea stare, străbătînd veranda de la un capăt la altul.

„Du-te s-o vezi, Clarence... va fi ultima ei bucurie."

Dandrige se apropie încet de pat.

„Corinne, mă auzi?" zise el, luîndu-i mîna lipsită de viață, ce se odihnea pe cearșaf.

Ea încercă să spună da, dar buzele i se mișcară imperceptibil, fără să articuleze vreun sunet. Atunci închise și deschise încet ochii, semn că a înțeles cuvintele lui.

„Corinne, dacă vrei, continuă Dandrige, cu gîtul sugrumat de o emoție niciodată resimțită pînă atunci, o să ne căsătorim cum te însănătoșești..."

Fraza aceasta acționă ca un elixir miraculos. Fata reuși să articuleze un cuvînt vag, ce însemna poate, „mulțumesc", apoi privirea ei deveni întrebătoare.

„Da, Corinne, te iubesc, spuse Clarence, te iubesc de multă vreme... vreau să fii fericită!"

În clipa aceea, domnul și doamna Tampleton intrară în cameră, iar Virginie trebui s-o țină pe mama Corinnei pentru ca ea să nu se arunce pe patul fiicei sale. O clipă priviră toți corpul imobil. Doar ochii fetei trăiau cu intensitate. Ei se plimbau de la Clarence la domnul

Templeton, ca şi cînd prin această mişcare, îi invita la clarificare. Clarence fu singurul care înţelese.

„Domnule Tampleton, spuse el cu o voce neobişnuit de tare pentru clipa şi împrejurarea aceea, voce care o făcu să tresară pe doamna Tampleton, Corinne şi cu mine am hotărît să ne căsătorim. Ar fi trebuit să vă anunţ mai devreme, dar pentru că suntem cu toţii aici, spuneţi-mi, domnule Tampleton, dacă-mi acordaţi mîna fiicei dumneavoastră."

„Spuneţi da", murmură Virginie la urechea tatălui, năucit de această cerere ieşită din comun.

„Da... fireşte", spuse el, venindu-şi în fire.

Apoi acceptînd să-şi joace pînă la capăt rolul adăugă:

„Bine, Dandrige, cînd va fi pe picioare şi noi vom fi cu toţii... foarte... fericiţi", reuşi el să articuleze, reprimîndu-şi hohotul de plîns din gît.

„Toţi foarte fericiţi, draga mea", reluă doamna Tampleton, înghiţindu-şi lacrimile.

„Suntem fericiţi, Corinne", făcu şi Clarence, încercînd să fie cît mai convingător.

Crezu că vede un zîmbet de fericire în privirea ei, acelaşi pe care, puţin jenat, îl surprinsese în seara serbării bumbacului, de fiecare dată cînd o invitase la dans, sau cînd mersese cu el la braţ prin mulţimea veselă.

În tăcerea ce urmă, tic-tacul pendulei se auzi ca bătaia unei inimi. Clarence îşi apropie faţa de cea a fetei şi o sărută cu tandreţe pe buzele întredeschise. În timp ce îl privea cu aceeaşi intensitate şi cu aceeaşi totală încredere, o lacrimă se prelinse pe obrazul ei palid. O clipă mai tîrziu îşi dădură seama că ea murise.

Capitolul III

Anunţat printr-un curier de la *Louisiana Expres*, ai cărei mesageri parcurgeau în galop din staţie în staţie sute de mile, Willy Tampleton ajunse la timp pentru înmormîntarea surorii sale. Ca ofiţer ce trebuia să rămînă demn în orice împrejurare, îşi stăpîni durerea, în timp ce Percy îşi dădu frîu liber sentimentelor. Aceasta îi făcu să afirme pe

unii oameni, veniţi să asiste la înmormîntarea mezinei familiei Tampleton, că fiul cel mare îşi iubea mai mult surioara decît mijlociul, care n-o scăpa din ochi pe Virginie Trégan, nici măcar la biserică.

Catastrofa de pe *Rayon d'Or* lăsase în urmă şaizeci şi doi de morţi şi mulţi răniţi. În regiune fuseseră îndoliate multe familii de plantatori, căci pe vapor veneau de la Nouvelle-Orléans persoane înstărite ce-şi petrecuseră o parte din iarnă acolo.

Abia la cîteva săptămîni de la această dramă, la vremea cînd sclavii începuseră să semene, marchizul îndrăzni să facă, fără prea mult tact, o aluzie la moartea Corinnei în prezenţa lui Clarence.

„Clarence, l-ai iubit puţin pe acest copil nefericit?"

„Adrien, tu eşti cel mai în măsură să ştii asta!" răspunse el, sec.

„De fapt, voiam să te întreb..., se bîlbîi marchizul, dacă ai fost sincer cînd i-ai propus să te căsătoreşti cu ea?"

„În clipa aceea, fireşte că da, dar nu cred că s-a lăsat înşelată şi mă întreb dacă, declaraţia mea neaşteptată n-a făcut-o să-şi dea seama că nu mai are mult de trăit. Acum, gîndindu-mă mai bine, mi se pare c-am jucat un joc sinistru..."

„Te înşeli, Clarence, interveni Virginie, Corinne te-a crezut. Ea era convinsă că într-o zi sau alta o să-i ceri să-ţi devină soţie... Chiar ea mi-a spus-o. Aştepta clipa asta, pe care moartea i-a adus-o în dar."

Clarence tăcu îndelung. De pe verandă, unde se afla micul grup, revedea în minte, sub stejarii acoperiţi de muguri, balul de la sărbătoarea bumbacului. Acum, în primăvara aceasta plină de efluvii, ea nu mai era. Imaginea ei, puţin preţioasă şi timidă în rochiile impecabile, rămîne doar ca o amintire alături de atîtea altele. Clarence se gîndi că singura noţiune de eternitate dată muritorilor e aceea de a contempla golul lăsat de moartea unei fiinţe iubite, senzaţia absenţei definitive. Cei despărţiţi de hazardul vieţii mai au întotdeauna o şansă, chiar dacă între ei se află oceane şi continente, chiar dacă nu ştiu nimic unii despre alţii. Numai moartea îi desparte definitiv, în moarte fiinţele se dizolvă.

Marchizul şi Virginie îi respectară meditaţia. Cu ceaşca de ceai în mînă, Clarence se legăna încet în balansoar. Virginie ştia că dintre toţi cei care o iubiseră pe Corinne, părinţii, fraţii, prietenii şi chiar ea, Clarence avea să-şi amintească de ea cu cea mai mare intensitate. Compasiunea marchizului se rezuma la regretele inspirate de o viaţă prea repede curmată, la tristeţea înmormîntării unui corp tînăr, dar credinţa creştină îl făcea încrezător în viaţa de apoi. Îşi amintea că în

seara sărbătorii bumbacului, cînd îi vorbise prietenului său, incapabil să răspundă sentimentelor fetei, de iubirea ce i-o poartă Corinne, îi spusese:

„Dumnezeu va găsi o soluţie." Şi Dumnezeu o găsise, aparent crudă şi nedreaptă în ochii oamenilor; era o ieşire la care ei nu s-ar fi putut gîndi.

„Aşa că, spuse Virginie, datorită ţie, Clarence, Corinne a murit fericită. Ca o logodnică. Familia ei îţi este recunoscătoare şi Murphy zice că sărmana fată s-a sfîrşit fără să-şi dea seama."

„Tristă compensaţie, făcu Clarence cu amărăciune. Mi-aş fi dat viaţa pentru ea, dar Dumnezeu — nu-i aşa? — Dumnezeul tău, Adrien, n-a admis niciodată un asemenea schimb. Îşi rezervă miracolele pentru împrejurări mai convingătoare!"

„Pentru că, spuse marchizul, îndreptîndu-se în fotoliu, cu o privire exaltată, pentru că el nu ascultă de dorinţele egoiste ale oamenilor şi pentru că el face distincţie între cei cărora le face moartea uşoară şi cei cărora le lasă o viaţă grea. Mă tem că ţie-ţi revine aceasta din urmă!"

„Te invidiez pentru certitudinile tale, Adrien, îţi admir puterea de a accepta o voinţă divină, de o înţelepciune infailibilă. Dumnezeul meu e *Îndoiala*, un fel de Ianus inefabil, care e în acelaşi timp *Totul* şi contrariul lui şi care ne priveşte arătîndu-ne «capul sau pajura» de dincolo de neant!"

„E o blasfemie, Clarence, spuse marchizul, cu un aer îngrijorat. Prietene, te revoltă moartea Corinnei pentru că te îndoieşti chiar şi de îndoiala ta!"

„Moartea ei nu mă revoltă, Adrien, mă umple de ruşine, pentru că am minţit deliberat."

„Cred că e altceva, interveni Virginie cu o vioiciune ce-l surprinse pe Clarence, dar şi pe marchiz. Moartea Corinnei te umple de ruşine pentru că te-a scos dintr-o dilemă, fără să-ţi aducă, totuşi, pacea interioară!"

Clarence îi aruncă o privire rece, aproape insolentă şi se ridică din fotoliu:

„Fiecăruia pacea sa, nu-i aşa? Unii o găsesc urmîndu-şi propria fire, alţii opunîndu-i-se... Cum spunea Mignette, e o problemă de demnitate!"

Această ieşire îl lasă pe marchiz cu gura căscată şi pe Virginie înfuriată.

„Ai fost cam dură cu Clarence, observă Adrien. Ştii prea puţine despre el ca să-i înţelegi comportamentul dar loialitatea lui e mai presus de orice discuţie!"

„Ceea ce ştiu, replică Virginie, voind cu orice preţ să-şi justifice ieşirea, ceea ce ştiu e că orgoliul lui e fără margini!"

„Posibil, dar crede-mă, Virginie, e o calitate pe care la vîrsta ta nu poţi s-o apreciezi."

Discuţia aceasta nu avu nici o influenţă asupra relaţiilor lui Clarence cu Virginie. În zilele ce urmară evită pur şi simplu să rămînă singur cu ea. Intuia că fata ar fi vrut să reia discuţia şi, în felul ei, să se scuze. De fapt, el ştia că Virginie interpretase corect reacţia lui faţă de moartea Corinnei.

În perioada înfloririi bumbacului avu loc căsătoria Mignettei cu Albert. Generos ca totdeuna, marchizul vru ca mica franţuzoaică, ce se căsătorea departe de familia ei, să aibă parte de o nuntă adevărată. O conduse la altarul bisericii din Sainte-Marie, aşa cum odinioară seniorii le însoţeau pe tinerele fete virtuoase. Întreaga populaţie albă din sat, negustori şi meseriaşi, mici proprietari de pămînt, asistă la ceremonie. Veniră chiar şi cîţiva plantatori bogaţi, care trecură peste prejudecăţile sociale pentru a-i face plăcere marchizului. O îmbrăţişară pe frumoasa mireasă şi-i strînseră mîna potcovarului, stîngaci în redingotă şi ghete de lac.

„Nu m-aşteptam să vină atîta lume bună", îi mărturisi Albert Mignettei, care, în rochia ei albă, putea să stîrnească invidia oricărei fiice de plantator bogat.

Masa festivă avu loc la Bagatelle şi Anna se întrecu pe sine ca să-i facă plăcere Mignettei, ce contribuise le revenirea ei în sînul familiei.

Mîndru şi îngrijorat că se află la masa stăpînului de la Bagatelle, alături de domnişoara Virginie, care făcea totuşi ca el să se simtă în largul lui, potcovarul se descurcă destul de bine cu furculiţa şi cuţitul, deşi se vedea că o face cu mai mare efort decît atunci cînd mînuia ciocanul şi nicovala.

Un bal în sala parohială închise această zi festivă. Marchizul, Virginie şi Clarence făcură act de prezenţă, dîndu-i ocazia Virginiei să dovedească că ştie să se comporte fără fasoane în compania oamenilor simpli.

La despărţire, Mignette plînse. De aici înainte, ca nevastă a potcovarului, urma să locuiască în casa acestuia de deasupra atelierului. Promise însă că va veni des la Bagatelle, unde, declară ea, fusese atît de fericită.

Marchizul îi strecurase discret lui Albert Schoeler un plic de o grosime apreciabilă, ca să ajute tînăra pereche să-şi înceapă viaţa.

Surorile Barrow găsiră că marchizul întrecuse măsura, tratînd-o pe cameristă ca pe un membru al familiei. Adèle atribui chiar această generozitate unor motive obscure, lăsînd să se înţeleagă că Mignette fusese poate în graţiile marchizului şi că naivul potcovar repara acum o anumită greşeală, asumîndu-şi consecinţele ei! Erau bîrfele unor domnişoare bătrîne, invidioase că nu-şi găsiseră un soţ în mediul lor. Din fericire, răutăţile Adèlei Barrow nu avură ecou, moralitatea marchizului fiind deasupra oricăror bănuieli. De altfel, stăpînul de la Bagatelle era pe cale de a oferi „clevetitorilor" un subiect de conversaţie mult mai interesant.

Willy Tampleton, în cele două zile de permisie acordată pentru înmormîntarea Corinnei, nu reuşise să vorbească cu Virginie despre singurul subiect care îl preocupa: să fie acceptat pe post de candidat oficial la mîna ei. Dată fiind situaţia, orice demers de acest fel era nepermis şi, dacă Virginie găsise cuvinte de compasiune ca să-i vorbească tînărului despre prietena ei moartă, ştiu să ocolească orice discuţie intimă. Frumosul Willy plecase înapoi la regimentul său mai îndrăgostit ca niciodată, după ce le declarase părinţilor că, în acea tragică împrejurare, Virginie se comportase „ca un adevărat membru al familiei". Copleşiţi de durere, domnul şi doamna Tampleton nu dădură importanţă cuvintelor, prin care Willy voise să spună că Virginie Trégan era demnă, din toate punctele de vedere, să intre în familia Tampleton. Nici Percy, care aştepta de la o zi la alta să devină tată, nu făcuse nici un comentariu, mulţumindu-se să constate că „cei de la Bagatelle fuseseră la înălţime în această tristă împrejurare".

Odată cu venirea căldurilor de primăvară, la Bagatelle, viaţa în aer liber intrase pe făgaşul obişnuit. Micul dejun începuse să fie servit pe verandă, în faţa salonului celui mare şi nu în sufrageria cea mică, folosită pe vreme urîtă.

Virginie, care pînă la căsătoria Mignettei mîncase la ea în cameră, conversîndu-se în acest timp cu camerista, prinse obiceiul de a coborî în fiecare dimineaţă să-şi ia micul dejun cu Adrien şi Clarence.

„Nu suport să-mi încep ziua mîncînd de una singură, spusese ea, fandosindu-se puţin. Dacă mă primiţi, o să-mi facă plăcere!"

Marchizul exclamase că bărbaţii nu puteau fi decît flataţi de o prezenţă feminină matinală. Aşa că, pe la şapte şi jumătate, fata se instala între Clarence şi Adrien, la masa ceaiului aburind.

În mirosul apetisant al pîinii calde, al ceaiului aburind şi al ciocolatei cu lapte se schimbau banalităţi într-o atmosferă destinsă, vestind o zi care avea toate şansele să fie la fel cu celelalte.

Ceainicul de argint, ce aparţinea familiei Damvilliers de pe vremea cînd regina Anna domnea în Anglia, trona alături de un samovar din aceeaşi epocă, care menţinea apa caldă la temperatura potrivită. Prezenţa pe masă a acestor obiecte preţioase, lucrate, după părerea lui Abraham Mosley, de renumitul meşter Josef Ward şi descoperit de Virginie în magazia cu vechituri, îi făcea multă plăcere lui Adrien.

„Să mănînci e o necesitate puţin vulgară, obişnuia el să spună. Numai obiectele şi decorul pot da meselor noastre o oarecare eleganţă."

Pe o faţă de masă de dantelă, porţelanurile fine de Limoges, argintăria şi cristalurile alcătuiau un ansamblu rafinat, capabil să stimuleze apetitul, dar să frîneze lăcomia.

„Sunt ultimile dulceţuri făcute de mama Netta, spunea adeseori Adrien, luînd din jeleul de coacăze, şi mă întreb dacă Anna va fi la fel de pricepută ca mama ei!"

De obicei, Virginie apărea la acest mic ritual al dimineţii într-o rochie de casă de catifea roşie, dar într-o dimineaţă foarte călduroasă, ea veni într-un neglijeu de dantelă vaporoasă din bumbac alb. Fără să-şi dea seama — dar oare chiar nu-şi dădea seama? — în lumina soarelui ţesătura transparentă dezvăluia o siluetă perfectă, eliberată de corset şi jupoane. În timp ce se plimba de colo-colo cu graţia Salomeei dansînd în faţa lui Irod, fie ca să toarne ceai, fie ridicîndu-se ca s-o cheme pe Anna, marchizul nu-şi lua ochii de la ea, apreciind ca inocentă indecenţa finei sale, ce oferea privitorului un spectacol atît de plăcut. Clarence remarcase interesul lui Adrien faţă de aceste transparenţe neprevăzute:

„Să nu răceşti, îi spuse el Virginiei. Încă n-a venit vara şi eşti cam uşor îmbrăcată!"

Virginie sesiză ironia din tonul şi privirea intendentului.

„E o ţesătură mai călduroasă decît pare, spuse ea pe tonul cel mai natural, şi apoi, în dimineaţa asta e o vreme atît de frumoasă şi eu mă simt atît de bine, că am chef să inaugurez rochia ca să-i fac naşului meu o plăcere!"

Spunînd aceste cuvinte, îşi deschise braţele ca un pescăruş gata de zbor, îşi dădu capul pe spate şi exclamă cu spontaneitatea unei fetiţe:

„Într-o zi ca asta sunt în stare de orice poznă. Îmi vine să alerg în crîng, să mă joc cu cerbul, să mă rostogolesc prin iarbă..."

Gestul — exuberant dezvăluia marchizului sînii ei tari şi rotunzi, ale căror aureole roz se bănuiau sub ţesătura moale. Virginie nu-şi dădea seama — oare, chiar nu-şi dădea seama? — că o femeie sumar îmbrăcată e mai provocatoare chiar decît una goală!

Bietul Adrien, care nu îndrăznise niciodată să-i ceară defunctei marchize să-şi ridice cămaşa de noapte în timp ce-şi îndeplinea obligaţiile conjugale, încerca să-şi întoarcă privirea, fără să reuşească însă. Cu ceaşca de ciocolată aburindă în mînă, cu obrajii puţin congestionaţi, îşi dădea atît de mult silinţa să pară indiferent, încît intendentul a înţeles că vrăjitoarea îl subjugase cu farmecul ei. Candoarea neliniştitoare a Virginiei, frumuseţea ei de roşcată cu ochii albaştri, amestecul de viciu disimulat şi de graţie ingenuă, ce coabitau în acest trup de zeiţă, conştientă de puterea ei, îi aminteau de un tablou de Bernardino Luini, văzut într-un palat din Lugano, reprezentînd-o pe Salomeea, seducîndu-şi unchiul. Spre deosebire de bacanta lydiană, Virginie rămînea imobilă, deşi, poate, un cîntec de flaut ar fi fost suficient s-o arunce în vîltoarea unui dans lasciv şi fascinant. Dacă în clipa aceea Clarence l-ar fi auzit pe marchiz îngăimînd precum Irod: „Cere-mi ce vrei, şi-ţi voi da totul!" n-ar fi fost surprins. Cînd Virginie se ridică de la masă şi dispăru urmată de Mic şi Mac, oferind privirilor celor doi bărbaţi silueta sa mişcătoare şi sculpturală în fluiditatea ţesăturii brodate, se lăsă o tăcere ciudată. Apoi Adrien îşi trecu hotărît mînă prin părul creţ şi spuse cu o voce gîtuită, pe care Dandrige nu i-o recunoscu:

„Asta dimineaţă frumoasă! Un mic galop pe cîmp ne-ar prinde bine!"

Scena se repetă în fiecare dimineaţă, timp de o săptămînă, iar Clarence observă că prietenul său semăna din ce în ce mai mult cu acei plantatori cheflii pe care îi vezi stînd singuri, în primul rînd în cabaretele din Nouvelle-Orléans, unde dansatoarele sulemenite îşi arătau jartierele.

În mod vădit, Adrien aştepta ora spectacolului cînd, în jocul de umbră şi lumină, Virginie trecea de la rolul de fecioară desăvîrşită, îmbrăcată ireproşabil, la cel de odaliscă provocatoare.

O intervenţie a Rosei puse capăt acestei scene, pe care, în sinea lui, Clarence o numea „dansul seducţiei", dar şi plăcerii ascunse a marchizului! Într-o dimineaţă, Virginie apăru într-o ţinută obişnuită, de o decenţă pe care ar fi apreciat-o pînă şi Adèle Barrow.

„Ştiţi că Rosa mi-a făcut observaţie? spuse ea mimînd încurcătura unei fetiţe constrînse să mărturisească o poznă. Ea zice că neglijeul de dantelă nu poate fi purtat decît în camera mea..."

În timp ce marchizul rămăsese fără grai şi cum tăcerea trebuia umplută cu ceva, Clarence îi veni Virginiei în ajutor:

„Păcat, neglijeul îţi venea de minune, îţi punea în valoare frumuseţea... năvalnică. Sunt sigur că şi Adrien îi aprecia farmecul matinal..."

Ironia lui o făcu pe Virginie să înţeleagă, o dată în plus, că intenţiile ei adevărate nu constituiau un secret pentru Clarence.

„Să nu mai vorbim despre asta“, spuse ea, întorcîndu-se spre marchiz, încurcat, ca un hoţ prins asupra faptului.

„Naşule, cum se prezintă bumbacul în dimineaţa asta, va fi o recoltă la fel de bună ca anul trecut?“

Marchizul căzu în plasă, căci nu rezista niciodată tentaţiei de a vorbi despre acest lucru. Fericit să evadeze dint-un univers carnal, care-l inspirase să păcătuiască, se angajă în lungi explicaţii tehnice.

Cîteva zile mai tîrziu, Virginie primi o scrisoare de la Willy Tampleton, caligrafiată ca un act notarial, unde fiecare cuvînt era cîntărit cu grijă. După o pagină întreagă de declaraţii, ce nu lăsau nici un dubiu asupra sentimentelor locotenentului, urma o cerere în căsătorie în toată regula. Virginie consideră că textul e şi copilăresc şi siropos. *„Spune-mi, încheia Willy, dacă accepţi, după o perioadă de logodnă, să devii soţia mea şi dacă pot să-i anunţ şi pe părinţii mei despre acest proiect, înainte de a-ţi cere mîna de la domnul de Damvilliers. Nici nu concep că nu vei fi de acord şi că mă vei lăsa pradă disperării. Ştii foarte bine că te iubesc, din prima zi cînd te-am văzut!*“

Virginie reflectă îndelung la atitudinea pe care urma s-o ia. Îşi petrecu după-amiaza într-un fotoliu pe verandă, răsfoind o carte fără să citească un rînd, urmărind îngîndurată zborul păsărilor cardinal şi răsucindu-şi pe deget buclele.

Apariţia lui Dandrige, înainte de întoarcerea marchizului, îi dădu ocazia să discute pe faţă cu el.

„Am primit azi-dimineaţă o scrisoare de la Willy Tampleton. Îmi cere să mă căsătoresc cu el.“

Vorbise fără nici un fel de emoţie, ca şi cum i-ar fi comunicat că o iapă îşi rupsese piciorul sau că un preot de la Ponte-Coupée venea la cină. Totuşi, tăcu încordată, aşteptînd răspunsul lui.

„Ei bine, Virginie, felicitările mele. Tînărul Tampleton e o partidă bună, mai mult ca sigur că va ajunge general!“

Adăugă: „Veste pentru veste. Percy Tampleton e, de ieri, tatăl unei fetiţe dolofane.“

„Soţia lui îşi dorea un băiat, remarcă Virginie, dar papá Tampleton va fi satisfăcut. De la moartea Corinnei nu mai sunt fete în familie... În privinţa propunerii lui Willy, nu sunt dispusă să accept.“

Cu panamaua pe genunchi, şi ridicîndu-şi sprîncenele, Clarence se prefăcu mirat. Îşi potrivi vesta de nankin, îşi încrucişă picioarele lungi şi o fixă pe Virginie cu privirea lui directă.

„Fără îndoială, ai motivele tale!“

„Îl găsesc prea tînăr, cam naiv şi n-am chef să mă mărit cu un ofiţer. Am un sînge vegetal, sunt prea legată de pămînt. Willy o fi el încîntător, Cavaler perfect, bogat şi serios dar nu mă atrage ca soţ. Mă tem că l-aş face să sufere!"

Cu simţurile la pîndă, ca un animal în primejdie, urmărea reacţia lui Clarence.

„De fapt, pur şi simplu, nu-l iubeşti, spuse acesta. E frumos din partea ta că recunoşti. Poate că, insinuă el, s-a lăsat prins în mreje de amabilitatea şi de interesul pe care i le-ai arătat. Tinerii de pe-aici se înşeală adesea în legătură cu sentimentele pe care le inspiră. Ei sunt în acelaşi timp şi timizi şi prea siguri şi ei... Iar fetele sunt atît de rezervate!"

„Willy e cu siguranţă un romantic, dar căsătoria înseamnă un angajament definitiv. Nu vreau să mă angajez în felul acesta. Mie-mi plac bărbaţii maturi cu spirit de decizie, altfel spus, cu mai multă autoritate morală decît Willy".

„Evident, spuse Clarence cu maliţiozitate, fratele lui, Percy, are un alt temperament, dar e însurat, iar acum, iată-l şi tată de familie!"

Virginie tresări:

„De ce-mi spui toate astea?"

Clarence ezită o clipă, observînd-o pe această tînără femeie, care ştia să înfrunte obstacolele. Dar ocazia era prea frumoasă ca să nu-i arate că, în relaţiile dintre ei, nu aveau ce căuta prefăcătoria şi ascunzişurile.

„Pentru că am asistat la întoarcerea ta în noaptea aceea dinaintea Crăciunului. Şi am tras unele concluzii."

„Crezi că am avut o aventură cu Percy Tampleton?"

„Da... mă înşel oare?"

„Asta mă priveşte doar pe mine... Crezi că nu există decît bărbaţi care caută plăceri de o clipă? În privinţa asta am învăţat să mă port ca un băiat. Nu dau socoteală nimănui!..."

Clarence intui că iritarea ei era falsă.

„Nu te supăra. Nu sunt un moralist dar, vezi, în Sud moravurile sunt mai puţin libere decît la Paris. În lumea noastră a plantatorilor, oamenii nu prea au ocazia să se distreze şi-şi petrec tipul spionîndu-se unii pe alţii. Cea mai mică imprudenţă ajunge să strice reputaţia unei femei."

„Asta e o ipocrizie, pentru că nimeni nu zice nimic de amantele negrese ale bărbaţilor căsătoriţi sau celibatari..."

„Aşa e, e o ipocrizie, dar lipsa ei este un păcat social."

Virginie făcu un gest cu mînă, semn că nu-i pasă de convenienţe. Privirea magnetică, faţa alungită, părul mătăsos, gura întredeschisă,

dezvelindu-i dinţii lucioşi, îi dădeau în clipa aceea o frumuseţe sălbatică. Clarence deveni prietenos, înţelegător, complice.

„Cred că ai o stofă de mare doamnă, o forţă ce lipseşte multor femei de aici, o dorinţă de a trăi intens, dincolo de prejudecăţi! Dar ceea ce mă nelinişteşte mai mult nu e aventura cu Percy Tampleton, ci imprudenţa ta. Mă tem pentru tine, ca odinioară pe *Prince-du-Delta...*"

Virginie înţelese că, dacă se încăpăţînează să umble cu vicleşuguri, şi-l va îndepărta pe bărbatul acesta ciudat, singurul care ar putea s-o înţeleagă.

„Clarence, tu ţii cu adevărat la mine sau mă consideri o cocotă sau o zăpăcită?"

Clarence se aplecă, se legănă în şezlong şi-şi puse mîna pe braţul Virginiei.

„Ţin foarte mult la tine. Dealtfel, cine rezistă farmecului tău? Iată de ce n-aş vrea să-ţi ratezi scopul, din stîngăcie sau pripindu-te."

Virginie îl observă cu atenţie, cîntărind greutatea cuvintelor sale. Privirea ei limpede se aprinse brusc.

„Clarence, nu sunt o raţională. Nu mă mulţumesc să gust. Vreau să am totul, dar să iau nu doar ceea ce-mi dă viaţa, ci şi ceea ce pot să-i smulg. N-am chef de mica fericire liniştită pe care mi-o oferă Willy. Nici tu n-ai avut fericirea pe care visa să ţi-o ofere biata Corinne... Nu crezi că noi doi ne asemănăm?"

„Pe vremuri da, eram şi eu ca tine şi poate de-asta te înţeleg atît de bine. Îndrăznelile tale... şi restul!"

„Şi ai renunţat?"

„Da, forţat de împrejurări... Asta e însă o poveste dureroasă pe care poate ţi-o voi povesti într-o zi... cînd vom fi bătrîni."

„Îmi place să vorbim atît de deschis, spuse Virginie. Mă simt ca un jucător care, avînd cartea cîştigătoare, nu ştie cum să facă să ia totul!"

„Şi ce pion ai de gînd să joci acum, domnişoară Trégan?" întrebă Clarence, cu un ton glumeţ, aproape vesel.

„Marchizul de Damvillers", spuse ea dintr-o suflare, cu o privire de lăcomie radioasă.

„Neglijeul tău de dantelă, atît de transparent, draga mea Salomeea, spuse Clarence, acaparat de acest joc al adevărului, care-i producea o plăcere puţin perversă, te-a ajutat să marchezi multe puncte. Poţi cîştiga un titlu de marchiză şi domeniul de la Bagatelle dar, te rog, mai lasă-l în pace pe Molière!"

Cînd Adrien intră, cei doi rîdeau în largul lor. Obosit şi prăfuit, marchizul căzu într-un fotoliu care scîrţîi sub greutatea lui.

„Fie-vă milă, daţi-mi ceva de băut. În timp ce voi vă distraţi aici, insecta aia nenorocită distruge capsulele. Va trebui să smulgem plantele, ce ghinion! Cît te invidiez, Virginie, că nu ştii ce înseamnă grijile!"

„Dar, naşule, grijile dumitale sunt şi ale mele. Ce să fac, ca să nu te mai gîndeşti la ele?"

„Cîntă-mi ceva la clavecin. Poate muzica o să mă ajute să uit de tîmpenia vătafilor şi de lenea negrilor..."

Virginie dispăru în casă şi o clipă mai tîrziu auziră o melodie veselă dinspre salonul cu uşile larg deschise. Marchizul scoase un suspin satisfăcut şi se întinse James îi scoase cizmele apoi bău, unul după altul, două pahare de apă rece cu suc de lămîie şi se scărpină viguros în creştetul capului cu lipsa de jenă a unui animal care sforăie.

„Oh! Doamne, Clarence, ce bine e să te întoci acasă şi să-i găseşti pe cei pe care îi iubeşti! Mi-e o foame de lup şi aş bea toată apa din Mississippi..."

În zilele ce urmară, nici Clarence, nici Virginie nu făcură aluzie la dicuţia din după-amiaza aceea liniştită. Totuşi, de atunci încoace, gîndeau la unison, ca doi parteneri obişnuiţi să joace împreună.

Clarence, acum că ştia care sunt ambiţiile fetei, le aproba. Riscul era de partea lui Adrien, prietenul său, pe care dorea să-l vadă fericit, cu o femeie frumoasă în pat, dornică de viaţă, capabilă să fie o adevărată stăpînă a casei. Ştia că robusteţea morală a marchizului împreună cu afecţiunea lui aspră, erau suficiente să o ţină pe această iapă nărăvaşă în limitele păşunilor îngăduite. El era sigur că, după ce-şi va atinge scopul şi-şi va găsi locul, Virginie va şti să se comporte exact cum se cuvine şi asta cu atît mai uşor cu cît, cunoscînd valoarea lucrurilor, nu se va abate cu nimic în dorinţa de a obţine cît mai mult din această situaţie.

Săptămînile trecură fără evenimente notabile. Viaţa de la conac îşi urma cursul neschimbat, în ritmul lucrărilor de primăvară. În ziua cînd Adrien îşi aniversă cei 41 de ani, Virginie îi oferi tapiseria începută cu un an în urmă. Ea reprezenta tîrgul de baştină al familiei Damvilliers, după modelul unei gravuri vechi găsită de Clarence în arhiva familiei. Deasupra blazonului era brodată deviza familiei, *Passer outre*[x].

Marchizul nu-şi ascunse satisfacţia. O sărută de mai multe ori pe Virginie, cu mai multă insistenţă decît se cuvenea, îşi spuse Clarence. Tandră, ea îl mîngîie pe obraz. Contactul cu pielea ei catifelată îl făcu

---

[x] A trece mai departe *(n.t.)*

foarte exuberant pe Adrien şi, în cursul serii, nu o scăpă din ochi „pe micuţa“ care îi aducea atîta bucurie.

În seara aceea Virginie se retrase mai devreme şi cei doi bărbaţi se aflară singuri, ca de atîtea ori în nopţile calde, cu o sticlă de Porto în faţă şi cu trabucurile aprinse.

„Mă întreb, spuse marchizul, ce-l mai împiedică pe micul Tampleton să-i ceară mîna Virginiei. Poate doliul? Ce crezi, Clarence?“

„Nici n-o va cere în căsătorie“.

„Cum aşa? Mi s-a părut că…“

„Ai înţeles greşit, Virginie n-a vrut.“

Marchizul se ridică atît de repede că fu gata să cadă din şezlong.

„Nu vrea să se căsătoarească?“

„În nici un caz cu Willy Tampleton!“

„Nu înţeleg, este cea mai bună partidă în clipa asta. Iubeşte pe altcineva?“

„Probabil.“

„Dar pe cine? Cel mai des se duce la familia Tampleton… Poate te place pe tine, Clarence…!“

„Oh! Nu, Adrien, nu sunt eu, spuse Clarence, izbucnind în rîs. Naşule, pe tine pe place!“

Dacă n-ar fi fost atît de întuneric, s-ar fi văzut că marchizul se înroşise la faţă.

„Ce tot spui acolo? O ştiu de cînd era de-o şchioapă. Pentru ea sunt un bărbat bătrîn!“

„Abia ai împlinit 40 de ani şi eşti în plinătatea forţelor. Virginiei îi place ca un bărbat să fie puternic şi înţelept. Îi placi, îţi spun eu, dar cum naiba vrei să te facă să înţelegi…“

„Ţi-a făcut cofidenţe…“

„Şi da şi nu, în fine, cred că am înţeles că, dacă încetezi să faci pe naşul afectuos şi dacă o vei trata ca pe o femeie şi nu ca pe o fetiţă, va fi fericită!“

„Dumnezeule, e caraghios, e chiar caraghios, Clarence! Eu să-i plac fetei acesteia frumoase, prinţesei venite din cer!“

Adrien părea foarte excitat. Îşi mai turnă un pahar de Porto.

„Ar fi o marchiză frumoasă, se înţelege, dar ce vor spune oamenii văzînd că mă căsătoresc cu o tînără de douăzeci de ani, eu, văduvul, ţăranul de pe Mississippi? Ne facem visuri, Clarence, ne facem visuri…“

„Cred că nu vrea decît să-i dai locul şi fericirea pe care le merită.“

„Ei bine, dacă aş putea crede asta, Clarence! E caraghios, chiar caraghios! Tinerele din ziua de azi au gusturi ciudate.“

Marchizul deveni brusc serios, aproape grav. El se instală comod, îşi goli paharul fără să-şi dea sema şi reluă:

„Şi apoi, chiar admiţînd că doresc s-o iau de nevastă, ar spune lumea că ea acceptă din recunoştinţă pentru tot ce-am făcut pentru familia ei, din cauză că e săracă şi că se dăruieşte ca să plătească vechile datorii ale tatălui ei."

„Adrien, cine ar îndrăzni să spună asta?"

„În primul rînd surorile Barrow şi alte domnişoare ofilite cu care n-am nici o poftă să mă însor."

„Eşti stăpînul de la Bagatelle, şi asta ajunge, cu atît mai mult cu cît Virginie nu e dintre acelea care se sacrifică pentru a onora datorii făcute de alţii!"

„E caraghios, chiar prea caraghios, eu şi Virginie, Virginie şi cu mine, ce pereche, Doamne, ce pereche!"

„N-ai dreptate, Adrien, eşti un bărbat care alături de Virginie face un cuplu foarte prezentabil."

„Crezi asta? Totuşi e caraghios ce-mi spui. Ai băut prea mult. Hai să ne culcăm. Acum am la ce visa."

În timp ce traversau salonul cu sfeşnicele în mînă Adrien se întoarse spre Clarence. În lumina tremurătoare a lumînărilor, cu ochii lui de culoarea cafelei, cu nasul puternic pe faţa masivă, cu părul creţ şi des, marchizul semăna cu un leu puternic.

„Dacă ea nu găseşte ceva mai bun, o s-o iau pe micuţa asta, dar, totuşi, nu-mi vine să te cred!"

Adrien plecă cu pasul său greu ce făcea să se mişte bibelourile pe rafturi şi să scîrţîie parchetul ceruit, cu capul plin de imagini de nemărturisit.

În ceea ce-l priveşte pe Clarence, el se hotărî să plece la Nouvelle-Orléans, unde avea de rezolvat mai multe probleme.

Îi scrise un bilet lui Adrien, scuzîndu-se că nu l-a anunţat mai dinainte de călătorie şi-l trimise pe James să-l caute pe Bobo, ca să-i pregătescă cabrioleta pentru Ponte-Coupée, de unde urma apoi să ia primul vapor. Călătoria era necesară, nu şi urgentă însă, dar intendentul nu voia să fie de faţă la întîlnirea dintre Adrien şi Virginie, care, avînd atîtea să-şi spună, s-ar fi jenat de o a treia persoană.

Coborînd cu vaporul pe fluviu, văzu rămăşiţele lui *Rayon d'Or* coca arsă fusese trasă aproape de ţărm şi lemnul recuperabil fusese cărat de sclavi la casele lor. În curînd nu aveau să rămînă decît nişte resturi păstrate ca amintire: clanţe de uşi, furculiţe şi cuţite, platouri de cositor, scripeţi stricaţi, pe care aveai să le recunoşti apoi prin

locuinţele negrilor, jefuitori nevinovaţi ai unei epave nerevendicată de nimeni.

Cu coatele pe parapet, Clarence privea movila înverzită pe care o găsise pe Corinne, nebănuind atunci sfîrşitul ei apropiat. Închise ochii, forţîndu-se să-şi amintească desenul delicat al chipului ei, ochii plini de candoare. Încercă să evoce timbrul vocii ei, accentul tărăgănat al fetei din Sud şi greutatea corpului abandonat în braţele sale, cînd o aşezase pe salteaua udă. Dar cei morţi nu sunt credincioşi celor vii. Ei nu acceptă să-şi etaleze viaţa la simpla chemare a memoriei. E felul lor de a ne lăsa singuri cu remuşcările şi regretele noastre.

O mînă se aşeză pe umărul lui Clarence. Era Murphy, în drum spre Baton Rouge. Bătrînul medic, cam beţiv, auzise că vaporul fusese îndepărtat de la locul accidentului şi-i spuse fără maliţie:

„Te gîndeşti la micuţa Tampleton. Şi eu. Dintre toţi morţii din ziua aceea, mă gîndesc mai ales la ea… N-aş vrea să mai trăiesc vreodată clipe ca acelea, ele mă vor obseda toată viaţa!“

„E ciudat, făcu Clarence, şi eu încercam să mi-o amintesc, aşa cum am găsit-o pe mal, aşa cum şi dumneata ai văzut-o, dar nu reuşesc.“

„Accidentul e prea recent. Trebuie să-i lăsăm pe morţi să se înveţe cu viaţa de dincolo. Imaginea lor va reveni într-o zi, liniştită şi proaspătă, cînd timpul va estompa durerea dumitale…“

„Ce-ar fi să bem un pahar la bar?“ sugeră Clarence, pentru a pune capăt acestor consideraţii triste.

„Bună ideea, începe să fie cald!“

La Nouvelle-Orléans, intendentul de la Bagatelle descinse, ca de obicei, la hotelul Saint-Charles, îi vizită pe fraţii Mertaux, pe pantofarul Mathias, se informă despre preţul bumbacului.

În intervalul de cînd fusese ultima oară aici, în oraş apăruseră multe case noi, mai ales în cartierul americanilor, care se popula rapid cu oameni veniţi din Nord. Terenurile deveniseră foarte scumpe, atît de scumpe încît imigranţii nu reuşeau să aibă o locuinţă a lor proprie. Bancherii nu dădeau uşor credite decît dacă îi gira o persoană cunoscută. Pînă şi consulul Franţei, căruia Dandrige îi făcuse o vizită de curtoazie, se plîngea de „ţara asta care te ruinează“, unde sclavii costau aşa de mult. Importul sclavilor era interzis din 1807, dar profitul obţinut de pe urma vînzării lor era atît de mare că aventurierii fără scrupule preferau să înfrunte legea şi să introducă în ţară clandestin o mînă de lucru ieftină, cu riscul de a-şi vedea vaporul confiscat.

Despre toate acestea se discuta puţin în lumea pe care o frecventa Clarence, mult mai puţin, observă el, decît despre deportarea indienilor Choctaws în teritoriile ce le fuseseră rezervate dincolo de Mississippi, spre graniţa de Vest. Acolo voiau să-i trimită şi pe indienii Cherokee, Chickasaw, Creek, Enchee şi Séminol. Lucrurile nu se petreceau fără dificultăţi, indienii refuzînd să-şi părăsească pămînturile bogate şi roditoare, pentru a se stabili într-o regiune aridă.

La Nouvelle-Orléans tocmai se aflase că un regiment de dragoni şi cîteva unităţi de infanterie erau gata să-i vîneze pe indieni şi se zvonea că albii fuseseră victimele unor masacre. Clarence, care cunoştea treburile respective, ştia că „sălbăticia" indienilor era exagerată intenţionat.

Impresionat neplăcut de populaţia interlopă mereu în creştere, de jafurile şi violurile, de escrocheriile, cărora oamenii legii nu le mai puteau face faţă, Clarence plecă din oraş fără regrete. De la un librar de pe strada Bourbon cumpărase mai multe cărţi, printre care trei romane de Walter Scott: *Kenilworth, Quentin Durward* şi *Talismanul*, şi două volume de Keats: *Isabelle, Veghea Sfintei Agnes.* Călătoria pe fluviu, constrîngîndu-l să nu facă nimic, îl predispunea la meditaţie. Îşi petrecea mult timp pe punte aşezat într-un şezlong, la adăpost de vînt, evitînd să se amestece în discuţiile călătorilor. Citea sau privea peisajul, ocupîndu-şi privirea fără să-şi mobilizeze spiritul. Se întreba ce atitudine trebuia să ia faţă de Virginie şi se apăra cu greu de un sentiment curios, amestec de încredere şi teamă instinctivă. În discuţia decisivă avută cu ea în ajunul plecării se angaja, sub aparenţa unei duplicităţi discrete, într-un duel al inteligenţelor. Avea privilegiul unui strateg asistînd la o aventură în care juca un dublu rol. Prietenia adevărată pe care i-o purta lui Adrien nu-l împiedica să aibă pentru Virginie un fel de iubire fără iubire, sentiment tulburător. Profita de aceste două fiinţe ca să-şi stabilizeze viaţa afectivă, ca unul care, neplăcîndu-i să bea, dar dorind să guste euforia băuturii, se complăcea în tovărăşia beţivilor înrăiţi.

Clarence o plasa pe Virginie în categoria femeilor care recunosc din instinct clipa de vulnerabilitate a unui bărbat.

„Virginie, gîndea el, poate obţine mai mult de la neprevăzut decît oricare alt muritor de rînd." O credea chiar capabilă să-i smulgă fatalităţii o parte din forţa ei ocultă. O vedea cînd corozivă ca un acid cînd vaporoasă şi tandră, dar întotdeauna identică cu ea însăşi. Ea nu se prefăcea. Putea să devină alta fără să se schimbe, întocmai ca decorurile de teatru, pe care le transformă o simplă lumină. Ea ar

putea să-l facă fericit pe Adrien, dar propria ei fericire şi-o putea găsi numai în ea însăşi. Clarence intuia confuz că ea căuta în toate plăcerile omeneşti accesul la o anume linişte interioară, ce nu excludea nici pasiunile înflăcărate, nici satisfacţiile spiritului. Avea o vitalitate extraordinară.

Această perspectivă îl liniştea pe Clarence, conştient de responsabilitatea ascunsă, împingîndu-l pe Adrien spre o capcană pregătită cu mult înainte.

La escala de la Baton Rouge, Clarence trimise un curier la plantaţie să-l anunţe le Bobo să fie la debarcaderul din Pointe-Coupée. Apoi o alungă pe Virginie din gîndurile sale şi reciti un pasaj din *Pelerinajul lui Childe Harold*, în care crezu că se recunoaşte. Spre deosebire de eroul lui Byron, Clarence accepta să trăiască fără să pretindă fericire şi să observe viaţa altora cu o curiozitate de entomolog.

Bobo venise la întîlnire.

„Ei, ce mai e nou?"

„Bune, domu' Dand'ige, bumbacul merge bine. Zice că e cam uscat. Da' avem altă veste, domnu' Dand'ige, don'şoara Virginie şi stăpînu' se vor căsători în curînd! Mi-a zis Anna!"

Se părea că vizitiul avea darul să dezvăluie idilele altora şi să trădeze cu naivitate secretele pe care, de altfel, nimeni nu-i spusese în mod special să le păstreze.

„Asta chiar că e o veste, o veste bună", spuse Clarence urcîndu-se în trăsură.

Hotărît lucru, gîndi el, Virginie nu-şi pierduse timpul. De abia aştepta să vadă cum îi va anunţa Adrien evenimentul.

Abia coborîse din trăsură, în spatele conacului, grăbindu-se să urce la el, cînd marchizul, care îi pîndise sosirea, apăru pe verandă.

„A fost o călătorie plăcută?" îl întrebă el vesel, ca şi cum l-ar fi interesat în mod deosebit toate problemele la ordinea zilei, toate bîrfele din oraş.

„Iartă-mă o clipă, mă duc să mă schimb şi vin imediat", spuse Clarence, urcînd scara spre apartamentul său, însoţit de Mic şi de Mac.

Adrien nu avu răbdare să aştepte. Străbătu cu paşi mari pasarela de lemn, care lega conacul de locuinţa lui Clarence şi ajunse în prag înaintea acestuia.

„Clarence, mă grăbesc să-ţi spun că sunt al dracului de fericit. Nu te-ai înşelat, Virginie chiar vrea să mă ia de bărbat... fireşte şi eu vreau să fie soţia mea. Nu e aşa că tot ce se întîmplă e incredibil?"

Surescitat, Adrien îl călcă pe labă pe Mac, care chelălăi de durere.

„Ei, bine, felicitările mele! Ştii că-ţi doresc tot binele din lume!“

Furat de entuziasmul său, marchizul nu dădu atenţie cuvintelor lui Clarence.

„Şi ştii ce mi-a spus?… că dacă nu mă hotăram înainte de venirea verii, s-ar fi întors în Franţa la mătuşa ei.“

„Eşti un bărbat fericit“, spuse Clarence, căruia bucuria marchizului, întinerit cu zece ani în exaltarea lui, îi făcea o plăcere reală.

„Prietene, tu mi-ai deschis ochii. Dacă nu erai tu, n-aş fi îndrăznit niciodată să-i vorbesc Virginiei despre asta.“

„Fii sincer, Adrien, nu te-ai gîndit uneori, în secret, la acelaşi lucru?“

Insinuarea îl tulbură pe marchiz:

„Poţi să te gîndeşti întotdeauna la lucruri plăcute, fără să fii sigur că le doreşti cu adevărat, nu-i aşa? În faţa Virginiei mă simţeam ca vulpea din fabula lui La Fontaine, care privea cu jind la struguri.“

Cei doi bărbaţi rîseră şi în clipa aceea fericirea simplă a marchizului îl cuprinse şi pe Clarence în vîrtejul ei.

„Am pus şampania la rece pentru astă seară, iar Anna a pregătit o cină specială. Virginie n-a vrut să sărbătorim evenimentul fără tine, pentru că te iubeşte mult, Clarence.“

„I-ai spus ceva despre discuţia noastră de acum două săptămîni?“ zise Clarence, puţin neliniştit, de felul în care marchizul abordase acest subiect delicat.

„Bineînţeles! I-am spus cam aşa, nu fi supărat pe mine… I-am spus: «afurisitul ăsta de Dandrige mi-a dat de înţeles că nu-l vrei pe Willy Tampleton şi că ai nevoie de un soţ în genul meu», iar eu am adăugat, ironizîndu-mă puţin: «Dandrige are idei ciudate, e caraghios!»“

Adrien îşi reluase aerul său de ţăran şiret, evocînd această scenă.

„Şi după aia?“

„După aia, ea n-a răspuns nimic… Nu mai ştiam ce să fac… Mă simţeam prost, ca şi cum aş fi făcut o gafă… Şi pe deasupra, ea a început să plîngă. În cele din urmă s-a ridicat şi mi-a zis cu un aer nemulţumit: «Nu se glumeşte cu lucrurile astea… Adrien!» Da, mi-a spus Adrien!“

„Şi apoi?“

„Apoi… am sărutat-o… şi am început să vorbim şi n-am închis ochii toată noaptea. A doua zi, ea a fost aceea care m-a îmbrăţişat. Mi-am zis că-şi schimbase părerea. Dar n-a fost aşa. Şi uite că în seara

asta ne logodim, între noi. De o săptămînă încoace sunt întors pe dos, Clarence. Poate că asta e dragostea, conchise timid marchizul. Uitasem cum e!"

„Cînd crezi că va fi căsătoria?"

„E mai bine de un an de cînd a murit Dorothée. Anul de doliu a trecut. Voiam să aştept culesul, dar Virginie e nerăbdătoare, da, bătrîne, nerăbdătoare... Cu cît mai devreme, cu atît va fi mai bine... E păcat să amîni fericirea!"

„Ai dreptate, Adrien, fericirea nu trebuie amînată..."

Capitolul IV

Adrien Damvilliers hotărî să anunţe logodna cu ocazia unui picnic la care urmau să vină la Bagatelle familiile plantatorilor prieteni. Marchizul se supunea astfel unei tradiţii mondene, ce pretindea ca orice eveniment fericit să fie prilej de sărbătoare, într-o regiune unde posibilităţile de distracţie erau limitate. De asemenea ţinea să anunţe public că se căsătoreşe, înainte ca lumea să înceapă să vorbească pe socoteala lui. Toţi ai casei conveniseră să nu sufle un cuvînt pînă în ziua cînd va avea loc petrecerea.

Odată decizia luată şi data fixată, marchizul avu de rezolvat o mică problemă, căreia, ca sudist, îi acorda o deosebită importanţă. Dacă pe post de fină a stăpînului de la Bagatelle, Virginie putea locui sub acelaşi acoperiş cu naşul ei, fără ca cineva să aibă ceva de spus, ca logodnică trebuia să evite această coabitare, ambiguă în ochii persoanelor conformiste. Şi asta, cu atît mai mult cu cît, de la căsătoria Mignettei, era singura femeie de la Bagatelle.

O soluţie ar fi fost să stea pe durata logodnei la una din familiile prietene, poate chiar la surorile Barrow, care n-ar mai fi avut în felul acesta nimic de zis. Dar Virginiei nu i-ar fi surîs deloc ideea. Mai era ceva: îndrăgostit mai mult decît lăsa să se vadă, Adrien nu se îndura să se despartă de ea nici măcar pentru cîteva zile. În cele din urmă, găsi o rezolvare fericită pentru toată lumea. Dacă Virginie avea nevoie de un paravan, ei bine, o va invita la Bagatelle pe maica superioară a

călugăriţelor ursuline din Nouvelle-Orléans, o verişoară îndepărtată a familiei Damvilliers.

Cînd fu solicitată, printr-un curier special, maica superioară se bucură de perspectiva unei şederi la Bagatelle. Pe Virginie o ştia de mică, fetiţa petrecînd un an la ursuline, înainte de plecarea ei în Franţa. Se puse deci în mişcare cu plăcere. La cei şaptezeci şi doi de ani ai săi, avea un ten de crin, o privire blîndă, ce radia bunătate, îi plăcea să mănînce bine şi o amuzau conversaţiile mondene.

Virginie se declară încîntată, deşi în sinea ei dispreţuia ipocrizia socială. Îşi aminti cu umor de mirosul din clădirea veche a mînăstirii, miros specific tuturor mînăstirilor, amestec de aburi de mîncare reîncălzită, de fum de lumînare, de tămîie.

„E mirosul virtuţii, draga mea“, spuse Adrien, mîngîindu-i mîna.

„Sper ca măicuţa să nu-l aducă cu ea! spuse Dandrige. Prefer ierburile cu care ne afumă Anna, precum odinioară făcea şi mama ei!“

De cînd se hotărîse căsătoria, atmosfera de la Bagatelle se schimbase. În ciuda ploilor diluviene din acea primăvară a anuli 1831, vechea casă parcă reîntinerise. Conacul centenar fusese întotdeauna întreţinut cu grijă, dar stăpînii lui succesivi se preocupaseră mai mult de trăinicia şi de funcţionalitatea lui, decît de aspect. Îşi păstrase rezistenţa, dar îşi pierduse graţia.

Clarence intuia că Virginie va remedia această lipsă. Ajutată de Mignette, care, pusă la curent cu apropiata logodnă. exclamase: „Aşa e, a cîştigat al treilea“, ea schimbase toate perdelele de la ferestre, pusese să se spele parchetul cu o leşie a cărei reţetă o aveau de la mama Netta; covoarele mari fură spălate cu apă caldă, plasele împotriva insectelor înlocuite, şezlongurile reparate, ghivecele de flori de pe verandă revopsite.

„Nu vom putea face totul acum, spuse într-o seară Virginie. Casa o să fie zugrăvită pe dinafară cînd noi vom fi în voiajul de nuntă.“

„Unde veţi pleca?“ întrebă Clarence, căruia Virginie îi împărtăşea planurile ei gospodăreşti.

„În Europa.“

„Şi chiar l-ai convins pe Adrien să se mişte puţin?...“ zise Clarence, nevenindu-i să creadă, căci marchizul nu părăsise niciodată Louisiana şi susţinea că nu-i place să călătorească.

„Ideea a fost a lui. Cît vom lipsi noi, dragă Clarence, tu vei supraveghea lucrările de reparaţii de la conac. Vreau ca la anul Bagatelle să fie cea mai frumoasă plantaţie din ţinut!“

Virginie se exprima cu o autoritate nouă şi Clarence înţelese că va şti să-şi îndeplinească perfect rolul pe care şi-l alesese, acela de Doamna de la Bagatelle.

Clipa părîndu-i-se prielnică unor confidenţe, Clarence întrebă:

„Cel puţin, eşti fericită?“

„Da şi o să fiu şi mai fericită! Nici nu-ţi imaginezi ce înseamnă pentru o femeie stabilitatea, responsabilitatea unui cămin. Adrien e bărbatul cel mai nobil pe care l-am cunoscut, deşi uneori pare cam aspru. Are o forţă care îmi inspiră încredere. Cred că o să facem un cuplu reuşit. În ceea ce mă priveşte, fără să mă laud, cred că pot spune că sunt exact femeia de care are nevoie.“

„Şi de care e nevoie la Bagatelle! Şi cam cît timp veţi lipsi?“

„Probabil şase luni. Adrien vrea să se întîlnească cu fabricanţi de ţesături din Liverpool şi cu cîţiva negustori din Londra. Vreau să profit de ocazie să-i arăt Parisul, pe care el îl vede ca pe un oraş al pierzaniei.“

„Şi nu e aşa?“

„Te poţi pierde oriunde, chiar şi în Louisiana, totul e să ştii să eviţi pericolul la timp.“

Poate făcea aluzie la aventura ei cu Percy Tampleton, gîndi Clarence, amintindu-şi brusc de existenţa lui Willy.

„Apropo, l-ai anunţat pe Willy de căsătoria cu Adrien?“

„Nu, Adrien vrea să păstrăm secretul pînă la anunţarea oficială a logodnei, pe care vrea s-o facă el însuşi, după cum ştii. I-am scris pur şi simplu lui Willy că nu mă căsătoresc cu el, fără să-i dau nici o explicaţie…“

„O să fie foarte nefericit cînd o să afle că naşul… vreau să zic, Adrien, e alesul!“

„Poate că o să fie nefericit, dar cred că noi doi nu ne potriveam, tocmai pentru că mă căsătoresc cu Adrien. Nu-mi plac nici Don Juanii, dar nici bărbaţii care se lasă uşor dominaţi.“

„Dar l-ai dominat pe Adrien, folosindu-te chiar de argumentele feminităţii. E de ajuns să te uiţi la el ca să te convingi.“

„Te înşeli, Adrien nu poate fi dominat. Nici ca bărbat, nici ca stăpîn. Ca bărbat, poţi să-l faci fericit sau să sufere, poţi să-l conduci pînă la un punct, dar stăpînul rămîne de neclintit. El e prea obişnuit să comande, ca să se supună, fie şi din dragoste. Dacă voi domina bărbatul, o să-mi servesc stăpînul cît voi putea mai bine.“

Virginie părea sinceră şi hotărîtă şi Dandrige se bucură pentru Adrien. Ultimele ei cuvinte sunau ca un angajament solemn. Se gîndi admirativ că femeia aceasta vedea pînă în miezul lucrurilor. O întrebare indiscretă îi stătea pe buze. Îndrăzni să i-o pună, pentru că erau singuri pe verandă, aşteptînd întoarcerea lui Adrien.

„Virginie, eşti îndrăgostită?“, spuse el încetişor.

„Asta o s-o afli mai tîrziu“, spuse ea, fără să se arate jignită.

Clarence îi aprecia sinceritatea, ca pe o nouă dovadă a complicității lor. Intui că îi încredințase taina aspirației ei celei mai secrete.

„În clipa asta, se gîndi el, e mai aproape de mine decît de Adrien." Și își aminti de o frază spusă de prietenul lui într-o zi: „Ești un om a cărui viață se petrece în cap!" Modul lui de a iubi oamenii era de a-i înțelege.

Rămăseseră o clipă tăcuți, privind norii negri de deasupra fluviului, ce anunțau furtuna.

„Dacă Adrien mai întîrzie puțin, o să-l ude pînă la piele", spuse ea.

Abia își terminase fraza, că se auzi galopul unui cal pe drumul de pe mal. Un minut mai tîrziu, pe aleea de stejari, într-un nor de praf, apăru Adrien. Virginie coborî în grabă scara și alergă în întîmpinarea lui. Clarence își fluieră dalmațienii și trecu pe pasarelă spre apartamentul lui. Întorcîndu-se înainte de a intra, îi văzu pe cei doi venind spre casă. Adrien o ținea pe Virginie pe după umăr și amîndoi zîmbeau fericiți, ca toți îndrăgostiții din lume. Începură să cadă picături mari, Clarence își aprinse un trabuc și se apropie de desenul reprezentînd arborele genealogic al familiei Damvilliers, agățat de perete. Îl scoase de acolo, luă o riglă și o pană și adăugă la capătul unui rînd unde, flancat de o cruce neagră, era scris Dorothée Lepas, marchiză de Damvilliers, numele Virginiei Trégan.

Capitolul V

Cultivată și ageră, maica stareță se dovedi a fi pentru Clarence o compania agreabilă. Ea se interesă de cercetările lui privind istoria familie Damvilliers, amintindu-și că primul marchiz contribuise la instalarea călugărițelor ursuline la Nouvelle-Orléans. Botanistă și adeptă a științelor naturii — căci, spunea ea, contemplarea și cercetarea naturii demonstrează existența lui Dumnezeu — făcea împreună cu Clarence lungi plimbări cu șareta. În fiecare dimineață se

ducea la spitalul de pe plantaţie, glumind cu plăcere cu necredinciosul de Murphy, care nu-i găsea alt cusur decît faptul că nu bea whisky.

Pentru Virginie şi Adrien fu cel mai discret paravan, căci înţelesese foarte bine că prezenţa ei avea rolul de a preîntîmpina bîrfele şi de a salva aparenţele. Era o femeie înaltă, cu voce sonoră, cu mersul sprinten. Veşmîntul ei, vălul şi colereta apretată îi dădeau o înfăţişare majestuoasă. La început, servitorii din casă o priviseră cu o oarecare nelinişte, dar neîncrederea lor dispăru cînd văzură că ea nu dădea ordine, îşi făcea singură curat în cameră şi aprecia reţetele culinare ale Annei. Obişnuită cu năravurile şi capriciile fiicelor de plantatori, a căror educaţie o supraveghea, măicuţa studie comportarea Virginiei şi se declară satisfăcută.

„Va fi un menaj bun, îi spuse ea lui Clarence, în timpul unei plimbări. Vărul Adrien are sufletul limpede ca un izvor, iar Virginie mi se pare foarte capabilă să-şi asume răspunderea unui domeniu ca acesta. Constat cu plăcere că Parisul n-a corupt-o, i-a dat în schimb strălucire şi încă ceva, picant, ceva ce le lipseşte, de cele mai multe ori, fetelor tinere de pe aici.

Măicuţei îi plăcea să-şi facă rugăciunile la care o obligau regulile ordinului său, plimbîndu-se prin parc. Veveriţele şi ciocănitoarele erau surprinse de silueta în alb şi negru, fără a se teme de ea. Urmărind-o de pe verandă, Adrien o compara cu un stejar.

Bumbacul ajunsese la maturitate cînd picnicul — se trimiseră peste două sute de invitaţii pentru prima sîmbătă din iunie — adusese la Bagatelle trăsurile plantatorilor. Ca să participe la prima sărbătoare a anului, unele familii veneau de departe. Femeile îşi puseseră toalete noi şi abia aşteptau să fie remarcate, tinerii sperau să descopere printre prietenele lor din copilărie, acum mai mari cu un an, partenere noi. Venise chiar şi familia Barrow. Clément, a cărui infirmitate reclama prezenţa permanentă a unui sclav robust, îşi întovărăşea surorile. Încă îndurerată de moartea Corinnei, familia Tampleton ieşea pentru prima oară în societate, cu această ocazie. Percy venise împreună cu soţia lui, Isabelle. Alături de ei îşi făcu apariţia o persoană la care nimeni nu se aştepta: frumosul Willy, beneficiind de o permisie, nu scăpase ocazia s-o revadă pe aceea care îl respinsese şi se simţea îndreptăţit să primească o explicaţie.

Un bufet bogat fusese amenajat sub stejari, dar, din cauza averselor ce puteau să se producă în orice clipă, se dansa în casă. Marchizul făcea onorurile casei, foarte în largul lui, în redingota *gris souris*, cu cămaşa cu jabou scrobit şi cravata de mătase mov. Virginie era îmbrăcată cu o rochie de dantelă englezească, de o simplitate ce-i

plăcu maicii superioare a ursulinelor. Coafată „à la Sévigné", cu tenul de porțelan roz și ochii albaștri, întruchipa mai mult ca niciodată o frumusețe conformă cu canoanele sudiste.

Cînd îl zări pe Willy, își stăpîni cu greu o tresărire. Locotenentul de artilerie afișa tristețea reținută și resemnată a tînărului bine educat.

„Crezi că prezența mea e inoportună?"

„Deloc, Willy. Am fost și rămîn prietena ta. Și, adăugă ea, ca să-l pregătească pentru o veste ce avea să-i pricinuiască o și mai mare suferință, vei afla peste cîteva clipe, mai multe."

Ed Barthew, apropiindu-se s-o salute pe Virginie, auzise ultimele cuvinte și se întoarse spre Mignette, la brațul soțului ei.

„Ce vrea să ne anunțe? întrebă el. Doamnă Schoeler, dumneata trebuie să știi secretul prințesei..."

„Secretul prințesei, nu... spuse ea veselă. Dar poate pe cel al... marchizei, da!"

„Vrei să spui că Virginie s-ar putea căsători cu...?"

„Sttt! Nu fiți atît de grăbit... și, dragă maestre, păstrați-vă deducțiile pentru dumneavoastră."

Cînd, ceva mai tîrziu, considerînd că cea mai mare parte a invitaților sosiseră, aflat pe verandă marchizul, ceru să se facă liniște, Ed Barthew fu printre puținii care știau ce urma să anunțe stăpînul de la Bagatelle.

„Prieteni, începu Adrien, cu o voce puternică, vreau să fiți primii care aflați o veste, îmbucurătoare, cred. Am hotărît să mă recăsătoresc..."

Un murmur aprobator și vesel trecu prin asistență. Atent la privirile ridicate spre marchiz, Clarence o reperă pe cea a lui Willy Tampleton, indiferentă.

„Bietul băiat, nu bănuiește nimic", gîndi intendentul, în timp ce marchizul aștepta să se facă liniște pentru a putea continua.

„Dați-mi voie să v-o prezint pe logodnica mea..." reluă marchizul radiind de fericire.

Cei de față își ținură răsuflarea, gîturile se lungiră, iar cînd Virginie apăru pe verandă, fu o clipă de uimire, repede acoperită de aplauze.

„O cunoașteți cu toții pe Virginie", spuse marchizul, întinzîndu-i mîna grațioasei sale fine, care, ca o actriță perfectă, schiță o reverență aplaudată de public.

„ O sărutare! O sărutare!" strigară cîțiva tineri, susținuți de corul invitaților...

După o clipă de ezitare, marchizul se execută cu o oarecare stînjeneală, iar Virginie cu un elan reţinut, aşa cum o cerea împrejurarea.

„Vă invit acum să bem un pahar şi să vă bucuraţi împreună cu noi!"

În hărmălaia ce urmă acestui interludiu teatral, regizat fără îndoială de Virginie, gîndi Clarence, nimeni în afară de el şi de Ed Barthew nu se preocupă de reacţia locotenentului Tampleton. În timp ce lumea se îngrămădea să-i felicite pe logodnici, în timp ce fetele tinere exuberante şi bine dispuse de perspectiva unei căsătorii o îmbrăţişau pe Virginie, în timp ce bărbaţii şopteau la urechea marchizului aprecieri ce-l făceau să roşească, Clarence îl reperă pe fostul curtezan al Virginiei. În compania doctorului Murphy, acesta golea pahar după pahar, cu aviditatea celui care vrea să atragă euforia ce precede beţia şi dă lucrurilor o fluiditate specială.

Ed Barthew, care îl zărise pe medic, complicele său obişnuit, se pomeni mergînd spre bufet o dată cu intendentul. Cu meşa rebelă pe frunte, avocatul părea în forma sa cea mai bună.

„E surprinzătoare această căsătorie… surpriză, nu?"

„Surprinzătoare, pentru cine?"

„Fireşte, nu pentru dumneata! Dar pentru noi ceilalţi, da. În special pentru amărîtul ăsta de Willy, care a plecat de lîngă mine ca să se îmbete, te asigur că da. N-a învăţat el oare în armată că un bărbat de condiţie bună îşi îneacă durerea în vin?"

„S-ar zice că-i face plăcere", observă Clarence rîzînd.

Cînd cei doi bărbaţi ajunseră lîngă bufet, unde lumea începea să se înghesuie, Willy Tampleton îi interpelă cu un aer agresiv:

„Vino să bem, Dandrige! Virginie Trégan, marchiză de Damvilliers, ce frumoasă poveste de dragoste, nu?

Efectul şampaniei era vizibil. Demnul Willy nu fusese niciodată atît de provocător. Murphy îi întinse un pahar plin, pe care tînărul îl goli cu aviditate, ştergîndu-şi gura cu dosul mîinii, gest neaşteptat la el. Willy continuă:

„Dandrige, ştii că i-am cerut mîna şi m-a refuzat? Familia Tampleton nu descinde decît dintr-un majordom englez, pe cînd familia Damvilliers, ei! e cu totul altceva. Ei au fost încoronaţi de regele Franţei…"

Cei aflaţi în apropiere, auzind aceste cuvinte, spuse pe un ton batjocoritor şi ironic, se priviră pe jumătate surprinşi, pe jumătate amuzaţi. Unii zîmbiră, alţi părură ofensaţi. Dandrige simţi ameninţarea unui scandal.

„Haide, Willy, calmează-te. Nu e nici locul, nici momentul să-ţi afişezi decepţia. Nu poţi reproşa nimic nimănui!"

„Dandrige, îmi reproşez doar mie că m-am purtat ca un imbecil. Ar fi trebuit să înţeleg că domnişoara Trégan are ambiţii care mă depăşesc, aşa cum Corinne ar fi trebuit să înţeleagă în ceea ce te priveşte!"

Clarence se făcu palid şi, dacă Willy n-ar fi fost în starea aceea, i-ar fi răspuns pe loc, riscînd chiar un duel.

„Bătrîne, nu vorbi despre lucruri pe care nu le ştii, spuse dr. Murphy, mai bine bea paharul ăsta...!"

Îi întinse un pahar cu gin îndoit cu apă.

„Willy, nu crezi că ai băut destul?" interveni Clarence cu asprime.

Barthew, care urmărise schimbul de cuvinte cu un aer îngrijorat, se aplecă spre intendent şi-i spuse fără să fie auzit de Willy:

„Lasă-l în pace pe Murphy, ştie ce face. Vrea să-l îmbete mai repede şi să-l culcăm într-o trăsură la umbră..."

Prevenit de unul dintre invitaţi, că fratele lui spunea „prostii", Percy se apropiase pe neobservate. Cu un aer mînios, îşi luă fratele de braţ.

„Vino cu mine, înainte de a fi implicat într-un duel."

Willy se smuci din mîna lui Percy, care încerca să-l îndepărteze de acolo.

„Spun ce vreau şi cui vreau şi mă voi bate, dacă cred că e cazul", spuse el sughiţnd şi aruncînd celor de faţă o privire sfidătoare.

Conversaţiile încetaseră în jurul micului grup şi vocea încleiată a lui Willy se auzea pînă la treizeci de paşi. Marchizul, aflat în compania Virginiei şi a lui Clément Barrow, se ridică, dominînd cu capul mulţimea întoarsă spre bufet, de unde veneau strigătele.

„Mă duc să văd că se întîmplă", spuse el, vizibil contrariat.

Virginie vru să-l împiedice.

„Virginie, rămîi aici cu prietenii noştri, mă întorc imediat."

Tonul era categoric, aproape un ordin. Tînăra înţelese.

„Ce se întîmplă, Willy, nu e bună şampania mea?" întrebă calm marchizul ajuns din trei paşi lîngă ei.

La vederea stăpînului de la Bagatelle, puternic şi sigur pe el, Willy, dădu îndărăt.

„N-am nimic de spus, domnule, zise el pe un ton ruşinat, n-am nimic de spus nici despre şampanie, nici despre rest... şi vă doresc fericire... Eu plec..."

Dacă Barthew şi Percy nu l-ar fi susţinut, frumosul militar s-ar fi prăbuşit.

„Duceți-l în casă, să se odihnească, ordonă stăpînul, să-i facă Anna o cafea tare.“

Apoi se îndreptă spre Virginie, rămasă lîngă familia Barrow.

„Fericirea unora poate fi nefericirea altora, insinuă Adèle, cu o voce mieroasă.“

O privire a lui Adrien o opri să continue.

„Incidentul e închis, spuse el Virginiei. Willy s-a îmbătat. Artileriștii nu știu să bea. Nu merită să mai vorbim despre un lucru atît de trivial.“

Era un avertisment pentru toată lumea că stăpînul de la Bagatelle nu suportă aluzii, pe tema aceasta. Desigur, subiectul avea să fie îndelung comentat în familiile plantatorilor, dar nimeni nu avea să îndrăznească a-l pomeni în fața oamenilor de la Bagatelle.

În timp ce, îngîndurați și ușurați, invitații mai în vîrstă își reluau conversațiile despre lucruri fără importanță, despre recolta viitoare, despre evacuarea indienilor din Illinois, despre căsătoria marchizului, cei tineri își căutau perechile pentru cadril. Percy Tampleton îl duse pe fratele său în spatele casei, unde îl întinse sub un copac, punîndu-i sub cap o pernă luată dintr-o trăsură.

„Bietul meu Willy, nu știi nimic despre femei, spuse el cu o voce blîndă, dar, crede-mă, ai avut noroc că ai scăpat de domnișoara Trégan.“

„Dar o iubesc“, mărturisi cu o jumătate de voce și cu un aer jalnic, frumosul locotenent culcat pe iarbă.

„Termină cu mofturile“, îi spuse Percy, îndepărtîndu-se.

Nu putea suporta să vadă un Tampleton cu buze tremurînde cu ochii aburiți de plîns. Puțin a lipsit să-i spună că se culcase cu idolul său, așa cum te culci cu o servitoare și că ea se comportase ca toate femeile pe care le avusese. Se abținu, ca să nu-l amărască și mai mult, dar și pentru că se întreba dacă acest lucru se întîmplase cu adevărat. Neînduplecata Virginie îl cam tulbura și pe el.

Cea care inspirase sentimente atît de diverse obținu a doua zi confidențele lui Clarence, între patru ochi, el îi povesti cu de-amănuntul purtarea îndrăgostitului nefericit.

„Ce cîrpă! spuse ea cu dispreț. Sper că n-o să mai îndrăznească să se arate la Bagatelle.“

„Mi s-a părut că-l aud spunînd că se va înrola ca voluntar, într-un detașament ce luptă cu indienii“, spuse Clarence.

„Să se ducă să se acopere de o glorie de nimic și să mă lase pe mine în pace...“

„Săgețile indienilor sunt tot atît de periculoase ca și săgețile lui Cupidon, avansă Clarence pe un ton în care se ghicea o anumită

simpatie pentru locotenentul nefericit. El va şti să se comporte mai bine pe cîmpul de luptă decît într-un budoar".

„Curajul fizic, încheie Virginie, n-a fost niciodată o dovadă de inteligenţă, iar soldaţii buni sunt de cele mai multe ori, nişte imbecili!"

Dandrige aprecie că „epitaful" era crud şi... suficient.

Capitolul VI

În toamnă domnul şi doamna de Damvilliers se îmbarcară pentru Liverpool, la bordul unui *clipper*, renumit pentru confortul şi rapiditatea lui. Luau cu ei amintirea luminoasă a zilei căsătoriei. Ceremonia religioasă şi petrecerea vor rămîne în analele de la Pointe-Coupée, ca cele mai reuşite evenimente mondene ale Sudului. Dintre toţi prietenii aflaţi departe, Abraham Mosley le trimisese cadoul cel mai de preţ, o pendulă şi două candelabre emailate provenind, după cum afirma el în scrisoarea de felicitare, din dormitorul reginei Anne, de la Warwick Castle. *„Această Stuart, preciza comisionarul, domnea în Anglia, înainte ca primul Damvilliers să se fi instalat pe malurile fluviului Mississippi, dar, ştiind că argintăria englezească adusă din Franţa de primul marchiz datează din timpul ei, îndrăznesc să sper că darul meu va fi în armonie cu decorul de la scumpa noastră Bagatelle."* Mulţumindu-i călduros, Adrien îl anunţase despre vizita lor la începutul lunii noiembrie.

Perechea debarcă la Liverpool pe un timp umed şi rece, cu un cer de plumb şi cu nori perindîndu-se deasupra acoperişurilor.

Pentru prima dată în viaţa sa, Adrien îşi puse un palton şi o pălărie de fetru gros. Virginie îl învăţă să folosească umbrela. Dar vremea rea nu micşora cu nimic fericirea lui. Constată doar că natura lipsea din portul acela, că rîul Mersey, cu maluri de piatră, nu era, în comparaţie cu Mississippi, decît un pîrîiaş ce ducea spre o mare de un verde-cenuşiu apele sale pline de praf de cărbune. Imensul port în plină dezvoltare, docurile, bazinele închise, cheiurile de granit, zidurile murdare ale depozitelor îl impresionară mai mult decît

pădurea de catarge ce te făcea să crezi că toate vapoarele din lume își aleseseră ca domiciliu acest oraș-debarcader.

Petrecură o noapte într-un hotel de pe Lord Street, iar a doua zi, în timp ce Virginie somnola pe canapeaua uzată, Adrien se duse în Dale Street, la un bancher, cu o scrisoare de credit. În drum, aruncă o privire spre Town Hall, una din cele mai vechi clădiri din oraș, contemporană cu conacul Bagatelle.

Bancherul îl primi cu amabilitate, căci plantatorul din Louisiana era unul dintre aceia care contribuiau la prosperitatea orașului Liverpool, unde bumbacul din America era adus cu vaporul.

„Să plecăm mai repede din orașul acesta, sugeră Adrien cînd se întoarse la hotel. Oamenii nu-mi plac deloc, și pe deasupra ne plouă cu funingine!"

Închiriaseră o trăsură și, conduși de un vizitiu înjurînd ca un căruțaș, într-o engleză pe care, din fericire, n-o înțelegeau, se îndreptară spre Manchester, pe un drum ce se dovedi mult mai prost decît cele mai rele drumuri din Louisiana.

Așezat pe malurile unui mic afluent al rîului Mersey, orașul Manchester le păru la fel de sumbru și de neprimitor ca și portul Liverpool. Adrien nu mai văzuse niciodată atîția oameni prost îmbrăcați, mergînd ca niște dobitoace spre uzine triste, unde i se spusese că bumbacul lui era transformat în țesături. O privi pe Virginie care, ghemuită în fundul trăsurii, înfofolită în șaluri, suporta zdruncinăturile fără să se plîngă. O luă de mînă, o îmbrățișă cu tandrețe și, amîndoi, uitîndu-se unul la altul și văzîndu-și figurile descompuse, izbucniră în rîs. Încercară să și-l imagineze pe rafinatul Mosley în decorul acesta lugubru, printre oamenii aceia posomorîți. Îi mai liniști puțin faptul că prietenul lor locuia pe o stradă ce purta numele familiei sale, Mosley Street. Locuința jovialului Abraham trebuia să fie mai curată și mai confortabilă decît hotelul acela nenorocit din Liverpool, de unde, desigur, luaseră cîțiva purici! Adrien se întreba cum va fi patul!

Virginie se dovedise a fi o soție perfectă. Adrien, care o contempla adesea, ca în clipa aceea, în trăsura veche, traversînd o periferie mizeră, cu privirea plină de tandrețe și venerație, privire pe care o vezi la călugării din Sodoma în frescele de la Monte Oliveto Maggiore, înota literalmente în fericire. Virginie se dovedise prevenitoare și plină de inițiative binevenite. Din ziua aceea de iulie, în ajunul zilei Independenței, cînd își schimbaseră inelele în biserica de pe plantație, restaurată pentru acea ocazie, nu trecuse nici o zi fără ca ea să nu-i facă o surpriză plăcută. Știuse să împartă cu el grijile produse de recolta slabă de bumbac din anul acela.

Dar nopţile lor! De cînd se căsătorise, conversaţiile de seară cu Clarence se scurtaseră. După care, de-abia aştepta să regăsească trupul Virginiei, ce i se dăruise fără reţinere, în patul mare cu baldachin, parfumat şi răcoros. Crescut în dispreţul legăturilor trupeşti, Adrien crezuse multă vreme că plăcerea sexuală corupea sufletul şi nu era decît o recompensă de o clipă, regretabilă, a actului sacru al procreaţiei. Ideea lui despre raporturile sexuale se rezuma la un amestec de pudicitate spontană şi de lubricitate inconştientă. Răposata Dorothée nu-i relevase practic nimic despre anatomia feminină, suportînd asalturile lui dezordonate cu ochii închişi, cu nările strînse, în tăcere şi în întunericul cel mai deplin.

Virginie îi oferea corpul gol şi fără ruşine şi făceau dragoste la lumina filtrată a lămpilor. Fără ca el să-şi dea seama, ea îi ghidase iniţiativele, sugerîndu-i, mîngîierile preliminare, în mod fatal timide şi neîndemînatice. Apoi, sub pretextul reciprocităţii, prefăcîndu-se că-i imită gesturile, ea le repeta cu mai multă îndrăzneală şi pricepere, perfecţionîndu-le pînă atingea şi ea maxima plăcere. Senzualitatea tinerei femei era satisfăcută de virilitatea soţului ei. În scurt timp, ea ştiu să disciplineze virilitatea ţărănească a acestuia şi să amelioreze mecanica rudimentară a dorinţelor lui. Doar în cîteva nopţi, ca un dirijor ce stăpîneşte bine orchestra, Virginie făcuse din el un amant acceptabil, care o lăsa dimineaţa lucidă şi epuizată, dar uşoară ca un fulg. După ce făceau dragoste, tremurînd de recunoştinţă, Adrien îi mîngîia vîrfurile sînilor cu degetele lui aspre, minunîndu-se că-i poate cuprinde talia cu mîinile. Apoi, cînd ea adormea, cu precauţii delicate se retrăgea în fundul patului, acoperind cu cearceaful corpul acesta abandonat, în întregime al lui. I se mai întîmpla încă, atunci cînd Virginie juisa, gîfîind, să-i închidă gura cu un sărut sau să-i spună „sst", de parcă i-ar fi fost ruşine să nu-i audă cineva. Renunţase însă s-o mai întrebe, cu un aer neliniştit, ca în primele nopţi: „Te doare?".

Singura lui frustrare, fireşte neînsemnată, era că nu putea să-i împărtăşească lui Clarence nimic din extazul acelor nopţi de dragoste. La despărţire, cînd plecaseră spre Europa, acesta îl întrebase:

„Ei, Adrien, eşti fericit?"

„Oh, da!, răspunse marchizul, sunt foarte fericit, fericit din toate punctele de vedere!..."

Intendentul zîmbise, înţelegînd tot ce nu spusese pudicul marchiz. Avu astfel certitudinea că Virginie se impusese pe toate planurile.

Servitorii, la curent cu plăcerile înflăcărate din camera conjugală, datorită pereţilor subţiri, ar fi putut confirma reuşita acestei însoţiri. Cele care erau încă fecioare, sau nu făcuseră dragoste cu bărbaţi albi,

încercau să-şi imagineze plăcerile din patul cu baldachin, pe care îl găseau dimineaţa plin de efluvii afrodisiace şi de perne şifonate.

Marchizul se întreba dacă la Manchester va retrăi clipele acelea de extaz.

Mosley locuia într-o casă de cărămidă, cenuşie din cauza funinginii, ca o pipă veche, cu o faţadă îngustă, cu două etaje, cu un peron în evantai, cu patru trepte ce duceau la o uşă de stejar patinată.

Două felinare luminau scara, la piciorul căreia se oprise trăsura cu o ultimă scrîşnitură. În timp ce trăgea mînerul unui clopot, care se auzi slab dincolo de pereţi, Adrien şi Virginie, înţepeniţi după cincisprezece ore de drum, făcură cîţiva paşi pe un trotuar murdar pe care Virginie ezită să-l calce. Adrien trase în piept aerul serii.

„Ce miros ciudat, e un amestec de funingine murdară şi de sulf încălzit. Asta trebuie să fie parfumul oraşelor cu uzine!"

În sfîrşit, apăru un majordom înalt, îmbrăcat în livrea. Informat în legătură cu identitatea vizitatorilor, se întoarse în holul slab luminat şi, fără să rostească un cuvînt, ridică braţul ca un ofiţer de cavalerie ordonînd atacul. Doi valeţi cu vestă raiată ieşiră din casă să ia bagajele. Omul în negru, ţeapăn ca un paracliser, îi invită cu un alt gest al mîinii să treacă pragul.

Abia făcură primii paşi pe parchetul lustruit, într-un vestibul spaţios cu pereţii tapetaţi cu mătase bej, mobilat cu un cuier cu oglindă, cu o măsuţă sculptată şi o banchetă tapisată cu catifea verde, că domnul Mosley apăru dintr-o cameră alăturată, într-un halat de mătase roşie, cu brandemburguri negre, cu faţa lui de copil luminată de un zîmbet.

„Nu vă aşteptam atît de devreme... sau atît de tîrziu, dacă m-aţi fi prevenit, aş fi trimis o trăsură să vă ia de la Liverpool!"

După scuzele de rigoare, de o parte şi de alta, Adrien fu foarte decepţionat cînd Mosley le spusese că „Slavă Domnului, camerele erau pregătite..." Ceea ce însemna că vor avea camere separate. Virginie fu condusă la primul etaj, într-o cameră imensă cu mobilier stil Chippendale şi cu un pat de acaju, avînd deasupra un baldachin de muselină. Marchizului i se oferi o cameră alăturată cu un pat de alamă scîrţîind ca şi trăsura de la Liverpool. Mosley îi făcu cu ochiul şi-i spuse că între cele două camere există o uşă de legătură şi apoi aşteptă ca marchizul să descopere, agăţată de perete, o acuarelă reprezentînd conacul Bagatelle, operă a stăpînului casei. Scărpinîndu-se uşor în creştet, semn evident de emoţie, Adrien mărturisi cît de mult îl mişcă această atenţie, chiar dacă Mosley încercase să flateze puţin orgoliul plantatorului. Sub penelul entuziast, el luase dimensiunile unui palat florentin rătăcit în pădurea virgină!

Virginie, extenuată, preferă să se culce deîndată, dar marchizul, din curtoazie pentru gazda sa, primi să coboare în salon unde i se oferiră o felie de şuncă de York şi un pahar de bordeaux vechi. Instalaţi în fotolii, în faţa unui cămin unde ardeau nişte butuci ce i se păreau minusculi, Adrien îşi dădu seama că descoperă, în fine, Anglia civilizată şi aristocratică. La Mosley totul vădea o dorinţă de confort rafinat. De la lambriurile cernite, bibelourile rare, covoarele noi, aplicele de bronz sculptat, pînă la paharele de cristal şlefuit în care vinul căpăta strălucirea rubinului, interiorul dovedea bunul gust al agentului comercial, mulţumit precum un lord în castelul său.

„Ştiţi, nu-i aşa, că pentru a veni de la Liverpool la Manchester aţi fi putut folosi calea ferată?" spuse Mosley cu mîndrie.

„Calea ferată? Există deja la dumneavoastră?"

„Sigur că da! De la 15 septembrie 1830, locomotiva domnului Stephenson trage cinci vagoane de călători între Liverpool şi Manchester. Cînd totul merge bine, cele treizeci şi patru de mile se parcurg în două ceasuri şi unsprezece minute, punînd la socoteală şi staţiile. Este extraordinar progresul... nu?"

Marchizul luă un aer de îndoială. El nu aflase decît din auzite de calea ferată, care, din 1830, transporta cărbune în împrejurimile Charlestonului (Virginia) şi de cea de la Delaware Hudson Company asigurînd un serviciu asemănător între portul Honesdale şi minele de la Carbondale. Domnul Mosley, cu dezinvoltură şi plin de mîndrie, îi ţinu un curs despre ceea ce el numea „aventura Căii Ferate". Povesti cum un ceasornicar din Wylan, anume George Stephenson, născut într-un tîrg din nordul Angliei, devenise inginer şi fabricant de locomotive. Cum în 1829, în cursul unei competiţii organizate la Rainhill, de către Compania Căilor Ferate de la Liverpool la Manchester, „Racheta" sa a învins celelalte trei locomotive angajate, parcurgînd cu o viteză fabuloasă, de patruzeci şi cinci kilometri pe oră, o milă şi jumătate.

„Drumul de fier, acesta este viitorul, marchize. Credeţi-mă. Am investit deja ceva bani într-o oţelărie ce fabrică şine, căci o seamă de societăţi caută credite şi capital pentru a construi vagoane şi locomotive. Parlamentul este asaltat de cereri de înfiinţare de noi linii, iar afacerile cu terenurile adecvate căilor ferate şi gărilor se derulează rapid."

„Ştiu că există mari proiecte de acelaşi fel în nordul Statelor Unite, Mosley, dar mă tem că sunt nişte capcane pentru găgăuţi. Şi apoi, mi s-a spus că drumul-de-fier este vătămător pentru sănătate, căci viteza provoacă sufocări şi mai ştiu eu ce. Fără să mai punem la socoteală riscul de explozie a acestor cazane pe roţi... ştim noi ceva

despre asta în Louisiana cu cazanele vapoarelor... Într-un accident de felul acesta şi-a găsit moartea sărmana Corinne Tampleton..." încheie Adrien gînditor.

Mosley avea oroare de evocările de acest gen.

„N-am nici o scuză, spuse el, eu vă ţin de vorbă şi dumneavoastră sunteţi atît de obosit. Dar o să vă arăt trenurile noastre şi dacă vreţi o să vă fac cunoştinţă cu George Stephenson şi cu fiul său, Robert. O să vedeţi că nu sunt nici utopici, nici nebuni."

Ajuns în camera sa, Adrien deschise uşa de comunicare şi, cu un sfeşnic în mînă, înaintă cu paşi uşori pînă la pat. Virginie dormea cu buzele întredeschise. Genele lungi făceau o umbră abia vizibilă pe pleoapele închise. Admiră o clipă ovalul feţei, atît de perfect în liniştea somnului, acoperi cu cearşaful un umăr dezgolit şi plecă precum venise, fericit şi foarte încrezător în viitorul căilor ferate, aşa cum prevedea Mosley.

Comisionarul, care a doua zi oferi un cocteil în onoarea oaspeţilor săi, la care le prezentă nobilimea afaceristă şi industrială din Manchester, organiză programul celor doi americani cu tact şi inteligenţă, ceea ce în făcu să crească în ochii Virginiei. În timp ce ea era invitată la tot felul de ceaiuri date de doamne îmbrăcate excentric şi ronţăia dulciuri colorate şi greţoase în saloanele cele mai aristocratice, Adrien vizita ţesătorii şi filaturi, urmărind cu interes transformarea bumbacului, care, pentru el, rămînea un produs al pămîntului chiar şi sub formă de pînză de cearşafuri sau cămăşi. Era epoca în care Carlyle filozofa: „Munca este sănătoasă. Orice muncă, chiar şi torsul bumbacului, e nobilă. Doar munca e nobilă." Într-adevăr, la Manchester se muncea din greu. Indolenţa Sudului ar fi părut aici o neruşinare. Croitorii, negustorii, comisionarii nu tratau afacerile la ei acasă, ei se duceau în fiecare dimineaţă la biroul lor, sculîndu-se la fel de devreme ca şi miile de muncitori care se îndreptau la primele ore spre fabrici. Impresionat de spectacolul acestei activităţi, Adrien îi spuse lui Mosley:

„Dar cînd mai trăiesc oamenii aceştia?"

„Aici, marchize, toată lumea munceşte liber şi tocmai acest lucru găsesc că e interesant. Noi nu avem sclavi negri. Oamenii aceştia care îşi petrec cincisprezece ore în fabrici sau în birouri primesc un salariu cu care fac ce vor."

„După cum arată, mi se par mai puţin fericiţi şi mult mai obosiţi decît negrii mei, Mosley. Dar ce fac cînd rămîn fără lucru?"

„De lucru au destul, credeţi-mă, numai leneşii nu găsesc. Ca peste tot, banul e stăpîn, dar ca să-l ai, trebuie să-l cîştigi."

„Dar cei slabi, bolnavi, invalizi, bătrîni, ce se întîmplă cu ei? Cine se ocupă de ei? La noi au asigurate un acoperiş deasupra capului şi o porţie de mîncare în fiecare zi, pînă la moarte, chiar dacă nu fac mare lucru."

„Oamenii la care vă referiţi sunt, la noi, în îngrijirea familiei şi apoi există spitale. Nu e timp să te ocupi de cei neproductivi!"

„Sclavia, spuse Adrien cu melancolie, sclavia pe care filosofii voştri o condamnă, cred că oferă o mai mare siguranţă a vieţii. Pînă la urmă libertatea e bună pentru cei care au mijloacele să şi-o asume. Oamenii aceştia nu sunt liberi decît în aparenţă. Eu pot să-mi vînd negrii altui plantator care-i va îngriji şi-i va pune la muncă, în timp ce patronii fabricilor pot să-şi concedieze muncitorii şi să-i lase pe drumuri. Pentru mine oamenii aceştia nu sunt liberi ci, cum se spune la noi, «sclavi fără stăpîn»."

„Trebuie să înţelegeţi un lucru, marchize, spuse Mosley cu fermitate. Libertatea acestor bărbaţi şi femei e speranţa. Sclavii voştri n-au nici o şansă de a-şi depăşi condiţia. Ei mor aşa cum se nasc, în timp ce muncitorii noştri se pot ridica prin munca lor, ca orice cetăţean, pot cîştiga mai mult, pot deveni maiştri, iar, dacă fac economii, pot deveni chiar proprietari. Uitaţi, domnul Stephenson, care nu a fost decît un ceasornicar, iar astăzi este industriaş."

„Dar cerşetorii de la colţul străzii, dar femeile acelea în zdrenţe, dar marinarii ciungi sau şchiopi, dar bătrînii aceştia rezemaţi de pereţi, ce speranţe pot avea?"

„Ei sunt rebuturile, deşeurile societăţii noastre. Nu te poţi ocupa de ei şi adesea au ceea ce merită. Anglia creşte şi se îndreaptă spre progres şi bogăţie. Cei care nu se adaptează ritmului general sunt abandonaţi. Asta e legea lumii moderne!"

„O lege nu prea dreaptă, spuse Adrien, arătînd spre un copil de zece ani, strivit sub greutatea unui balot de două ori mai mare ca el. Niciodată n-aş îndrăzni să oblig un copil negru să care aşa ceva!"

„Marchize, sunteţi un sentimental şi ştiţi bine că există la voi plantaţii pe care se petrec lucruri îngrozitoare. Nimeni nu-l obligă pe puştiul ăsta să care o asemenea greutate... nu, nimeni nu-l obligă să facă munca asta. Dacă vrea, poate să se ducă să se joace cu bilele."

„Da, poate să se joace cu bilele, dar dacă nu munceşte, n-are ce mînca..."

„Întrebaţi-l, spuse Mosley, exasperat!"

Marchizul se apropie de puşti, care se odihnea, sprijinindu-se de o scîndură, fără să-şi lase povara din spate.

„Cum te cheamă?"

„Timmy." .

„Şi ce cari în spate?"
„Cearşafuri pentru hotelul Bertram."
„E greu?"
„Ei, nu prea", răspunse puştiul, neîncrezător în bunăvoinţa suspectă a acestui străin bine îmbrăcat, care-şi scosese pălăria de mătase şi-şi trecea mîna înmănuşată prin chica creaţă.
„Şi cît cîştigi?"
„Cincisprezece şilingi pe săptămînă, domnu', eu sunt hamal."
„Cu ce se ocupă părinţii tăi?"
„N-am părinţi… Trebuie să mă descurc singur."
„Timmy, dă-mi mie balotul, vreau să văd cît eşti de… puternic."
Puştiul se execută fără prea mare plăcere. Adrien ridică balotul cu lenjerie.
„E mai greu decît tine", spuse el zîmbind.
„Nu ştiu, domnu', io mă duc acum, nu vreau să-mi pierd slujba."
„Bine, Timmy, du-te, ia şi moneda asta, e un dolar american de argint."
Puştiul puse moneda în buzunar fără s-o privească, ridică balotul greu şi o luă din loc cu paşi nesiguri.
„Vedeţi, marchize, nu se plînge şi e conştiincios", comentă Mosley, privindu-l pe băiat depărtîndu-se.
Ce-ar fi zis marchizul dacă i-ar fi văzut pe copiii din mine! Mosley se gîndi că bărbatul acesta, venit dintr-o ţară a soarelui şi a spaţiilor întinse, nu era pregătit pentru un astfel de spectacol, aşa că nu-i propuse să viziteze o mină de cărbune, unde avea şi el acţiuni. Americanul ar fi găsit că Anglia, model al liberalismului, îi trata pe muncitori mai rău ca pe sclavii de pe plantaţii.
„Vreau să vă invit la Clubul comercianţilor, spuse el, luîndu-l de braţ pe marchizul ce devenise gînditor. Putem bea acolo un cherry bun şi veţi întîlni oameni importanţi."
„Totuşi nu-mi pare rău c-am întîlnit un puşti care nu e important, Mosley, o să ştiu ce să le spun quaker-ilor din Boston, cînd o să vină să ne dea lecţii despre libertate!"
Şi adăugă, fără să-şi dea seama de impertinenţa frazei sale:
„Dac-aş fi englez, aş fi socialist, Mosley!"
Comisionarul tresări.
„Marchize, spuneţi asta pentru că micul Timmy are pielea albă şi nu sunteţi obişnuit să-i vedeţi pe albi muncind din greu!"
„Poate, consimţi Adrien. Negrii sunt cu totul altceva!"
În cursul plimbărilor printr-un oraş care avea deja peste trei sute de mii de locuitori, Adrien îşi corectă prima impresie, făcută în grabă, în seara sosirii.

În ciuda culorilor cenuşii, străzile erau mai puţin triste decît îi păruseră, iar priveliştea coşurilor fabricilor nu era lipsită de un anume farmec. Totuşi raritatea copacilor îl mira. Cei pe care îi vedea în grădini sau în pieţe aveau un aspect jalnic, ca micul Timmy. Ca şi Adrien, respirau un aer poluat, care într-o singură dimineaţă îţi înnegrea jaboul de la cămaşă. Bine construite şi sobre, casele burghezilor îl surprindeau prin faţadele lor înguste. Mosley îi explicase că, din cauza preţurilor ridicate ale terenurilor, devenise mai rentabil să construieşti pe înălţime. În interior, aceste construcţii solide erau confortabile şi mobilate luxos cu tapiserii şi tablouri.

„Englezii ăştia, gîndi Adrien, nu-şi etalează averea în ochii lumii. Se bucură de ea în intimitate."

În fiecare seară, cînd se reîntîlnea cu Virginie, comentau ceea ce văzuseră peste zi, fiind de acord că în oraşele englezeşti te sufoca piatra şi cărămida. Aşa că fură încîntaţi cînd Mosley, punîndu-le la dispoziţie trăsura, vizitiul şi un valet, îi trimise la Londra pe un drum ce traversa regiunea Cotswolds, considerată o adevărată grădină a Angliei.

Printre dealuri mici, coborîră spre Strasford upon Avon. Evitară Birmingham-ul, cu uzinele şi industria lui minieră, ocolind „Ţara neagră" şi se bucurară de peisajul ruginiu al toamnei, de satele cu căsuţe acoperite cu paie, apreciind confortul unei trăsuri cu suspensii bune. Adrien îşi regăsise buna dispoziţie de cum ieşiseră din oraş, iar privirile sale cercetau cu aviditate orizontul colinelor.

La Stoke on Trent se opriră la o staţie de poştă cu însemnul „Coroana şi ancora", descoperiră ceramica de Staffordshire şi se iubiră într-un pat mare, ale căruri cearşafuri aspre miroseau a ierburi de cîmp.

Intrară în fine în „Ţara lui Shakespeare", ale cărui opere Virginie le cunoştea bine. În acel noiembrie, cîmpia engleză le apăru în toată splendoarea sfîrşitului de toamnă. În unele dimineţi bruma căzută prevestea iarna, dar în cursul zilei, soarele mai avea destulă putere.

„Înţeleg acum nostalgia lui Clarence pentru locurile astea, spuse Adrien, şi ar trebui să-l vizităm pe tatăl lui, cred că asta i-ar face plăcere."

„Dar nu ne-a rugat s-o facem", obiectă Virginie.

„N-ai remarcat că el nu cere niciodată nimic? E cel mai discret om din cîţi cunosc. Dacă n-ar fi fost el, n-aş fi putut lipsi de la Bagatelle atît de mult timp. În clipa asta el supraveghează decorticarea bumbacului şi expedierea melasei, dar se ocupă şi de restaurarea casei pe care i-ai încredinţat-o tu. Mi-l închipui jucînd biliard la familia

Barrow sau citind în casa goală. Poate se plictiseşte fără noi, ar trebui să-i scriem."

Se instalară la Broadway, în Worcestershire, în mijlocul unor coline rotunjite, la 15 mile de Stratford upon Avon. „De acolo, le spusese Mosley, puteţi vizita monumente, locuri istorice şi hanul «The Lygon Arms», una din minunile Angliei." Broadway era un tîrg mare, renumit pentru iarmarocurile lui, care se întindea de o parte şi de alta a unei alei cu copaci seculari, în spatele cărora se aliniau, perfect conservate şi întreţinute, case frumoase din secolul al XVI-lea.

Hanul „The Lygon Arms" era o clădire istorică care servea drept staţie de poştă încă din 1520. În spatele faţadei înguste ridicată în triunghi pînă la acoperiş, interiorul era un labirint de coridoare, scări, paliere şi cotloane, iar camerele dădeau spre cîmpie, într-o ambianţă monahală. Peste tot erau mobile vechi lustruite cu ceară, fotolii de lemn cu mînere uzate, tablouri, gravuri, obiecte care păstrau neschimbată atmosfera familiară din Evul mediu. Aici fusese găzduit Cromwell, înaintea faimoasei bătălii de la Worcester, în septembrie 1651. Hangiul, un bărbat scund şi gras, apreciase dintr-o privire calitatea oaspeţilor recomandaţi de domnul Mosley, care poposea mereu aici ca să guste o pulpă de capră, şi le dădu numaidecît camera istorică, ocupată odinioară de animatorul revoluţiei, ce-l trimisese pe Carol I la eşafod.

„Am impresia că locuim într-un muzeu", spuse Adrien, încercînd patul din lemn negru, adînc ca un mormînt.

Sufrageria hanului, decorată cu coarne de cerb, armuri, şi arbalete, îi impresionă puternic. Un cămin înalt, unde tocmai se aruncase un buştean de stejar, ocupa un perete, iar pe celălalt se înşirau blazoane de familie cu devizele lor pictate. Pentru Adrien, pasionat de poveştile cavalereşti, fu o plăcere să cineze la lumina torţelor, sub grinzile enorme unde se auziseră odinioară rîsetele baronilor la ospeţe. În timp ce se aducea pe un platou de argint pulpa de miel la grătar, Adrien luă mîna Virginiei.

„Mă simt fericit în această călătorie, spuse el, parcă trăiesc un vis. Suntem doar noi doi, navigînd într-un alt timp. Aş vrea să nu se mai termine clipele astea niciodată!"

Virginie nu era prea obişnuită cu astfel de efuziuni lirice. Le puse pe seama vinului băut, dar adevărul era că şi ea simţea o tandreţe profundă pentru soţul ei, de cînd debarcaseră în Anglia. Apreciind după privirea intensă a marchizului promisiunea unei nopţi voluptoase în patul lui Cromwell, îşi aminti întrebarea lui Clarence: „Virginie eşti îndrăgostită?" În seara aceea, dacă intendentul ar fi reînnoit întrebarea indiscretă, ea ar fi fost gata să-i răspunsă „da".

În zilele următoare vizitară mai multe ruine istorice, apoi se opriră la Stratford upon Avon, patria lui Shakespeare. Li se spusese că în casa cu hulubărie de pe Henley Street, unde se născuse în 1564 genialul poet, se aflau încă mobilele ce aparţinuseră familiei sale. De altfel, mai toate casele din sat se lăudau că posedă măcar o amintire de la autorul lui Hamlet.

Pelerini conştiincioşi, Adrien şi Virginie, se duseră să vadă la biserică bustul policrom ce-l înfăţişa pe părintele lui Othello cu o pană de gîscă în mînă, proaspăt ras, roz, drăguţ, grăsuţ, cu mustaţă şi barbişon de grefier. Virginie cumpără de la un anticar, o farfurie de faianţă cu efigia zeului local, iar Adrien plăti bani grei pentru o ediţie veche a *Regelui Lear*, care ar fi aparţinut, după cum susţinea vînzătorul, ducelul de Marlborough, cîştigătorul bătăliei de la Blenheim din Bavaria, la 13 august 1704, ediţie pe care voia să i-o ofere lui Clarence. În seara acestui pelerinaj shakespearian, traseră la un han rustic, de un inconfort care-l supără pe Adrien.

„O fi Anglia ţară veche, unde călătorul are multe lucruri de văzut şi de auzit, dar nu înţeleg de ce paturile sunt atît de tari şi de înguste."

Şobolanii care le vizitau camera erau graşi şi nu se arătau deloc impresionaţi de prezenţa celor doi americani, într-o încăpere ocupată de ei mai multe generaţii. Virginie, care spre deosebire de majoritatea femeilor, nu ţipa la vederea rozătoarelor, emise ipoteza că unul dintre ei, bătrîn, cu blana cam jumulită, greoi, ar fi putut fi contemporan cu Shakespeare. Ghemuită în braţele lui Adrien, ea aţipi în timp ce marchizul cu un baston la îndemînă veghea ca un Marte odihna lui Venus.

„O femeie nu poate da mai mare dovadă de încredere decît dormind pe umărul bărbatului pe care îl iubeşte, în mijlocul pericolelor", spuse Virginie, închizînd ochii.

Adrien petrecu la Statford upon Avon o noapte albă, dar fericită.

Capitolul VII

La sfîrşitul lui noiembrie se îndreptară spre Londra, în momentul cînd vînturile reci, prevestind sosirea iernii, despuiau copacii şi tufişurile.

Tînăra marchiză cunoştea Londra, unde avea şi prieteni, dar Adrien nu văzuse capitala Angliei decît în gravurile lui Hogarth din colecţia primei lui soţii.

Din fericire, hotelul din Hyde Park, unde descinseseră, aparţinea unei alte lumi pe care domnul Hogarth nu voise poate s-o picteze. De la ferestrele apartamentului vedeau, în mijlocul unui mare parc amenajat în timpul domniei lui Charles I, arcul de marmură albă, ridicat cu trei ani în urmă de arhitectul Nash, ca intrare de onoare la palatul Buckingham.

Imediat ce-şi pusese în ordine rochiile, Virginie îi trimise cartea sa de vizită unei prietene de la pension, căsătorită cu un lord. Două ore mai tîrziu, cei doi soţi fură invitaţi la o recepţie strălucită, unde femei acoperite de bijuterii, vorbind din vîrful buzelor şi aspirînd silabe întregi, ca şi cum n-ar fi avut aer, le făcură complimente celor doi.

„Aceste doamne, împopoţonate ca nişte cai de dric, şi pudrate ca nişte paiaţe, pot vorbi, ore în şir, ca nişte ciocănitori", gîndi Adrien. Cît despre bărbaţii lor cu obrajii lucioşi, bine raşi, cu favoriţi roşcaţi sau albi, şi cu vestă împodobită cu lanţ de aur, care ar fi putut servi drept lesă pentru grifoni[x], ei îl abordaseră pe american fără prea multă condescendenţă.

Pe marchiz nu-l impresiona morga. Îşi trecu energic mîna prin părul creţ, spre uluirea asistenţei, şi atacă frontal un subiect, care ar fi putut interesa pe aceşti bărbaţi înalţi şi graşi despre care Virginie îi şoptise că erau mai marii băncilor şi ai tuturor afacerilor.

„Se pare, spuse el, că în ţara aceasta vă aflaţi în ajunul revoluţiei..."

Dacă marchizul conta pe un anume efect, îl obţinu imediat. În salon se făcu o linişte de catedrală. Bărbaţii din afara grupului unde se afla Adrien se întoarseră auzind această frază, spusă pe un ton mai potrivit cu ordinele date pe cîmpurile de bumbac, decît cu o conversaţie de salon. Doamnele îşi curmară şi ele pălăvrăgeala, şi-l priviră cu surpriză prin *face-à-main*[x] pe americanul înalt cu păr creţ. Un zgomot neobişnuit n-ar fi produs mai multă mirare. Virginie, cu un simţ înnăscut al rolului de soţie se adînci în contemplarea unei mici sculpturi în bronz pe care tocmai i-o arăta stăpînei casei.

„Ce elegant e!" spuse cu vocea sa muzicală, mîngîind cu degetul înmănuşat torsul unui David vizibil inspirat după Praxiteles.

---

x Specie de cîini de vînătoare *(n.t.)*

xx Ochelari cu mîner, la modă în sec. al XIX-lea *(n.t.)*

În liniştea salonului cuvintele ei ajunseră şi la urechile lui Adrien. El înţelese că soţia lui îl avertizase că-şi frînge gîtul, dar, oricum nu se cuvenea ca întrebarea să rămînă fără răspuns, înfruntarea nu putea fi evitată.

„Domnule, noi avem oroare de cuvîntul «revoluţie», spuse unul din gentilomii masivi. Revoluţia este bună pentru latini, poate şi pentru coloniştii americani, dar nu pentru englezi. Noi contăm pe înţelepciunea regelui William şi pe cea a camerei lorzilor din care fac parte mulţi din domnii prezenţi, pentru care reforma electorală ar trebui să fie dată uitării o dată pentru totdeauna!"

Dacă n-ar fi aparţinut liberalilor formaţi în spiritul democraţiei americane care, conştienţi de interesele şi privilegiile lor de clasă, înţelegeau, totuşi, să le apere cu acceaşi loialitate şi cu armele legii şi pe acelea ale claselor mai puţin avute ca să cucerească poziţii mai bune, Adrien ar fi considerat răspunsul arogant. Dacă ar fi fost englez, deprins cu conversaţiile unei politici ipocrite, ar fi tăcut. Din păcate, îşi păstra înfumurarea şi ironia francezului, care-l împingea întotdeauna să demaşte orbirile politice ale altora.

„În 1830, spuse el, incendiatorii au pustiit comitatele Kent, Hampshire, Sussex şi Surrey, entuziasmaţi de revoluţia din iulie care-l alungase din Franţa pe regele Carol al X-lea. Dacă nu daţi poporului vostru o lege dreaptă, ei ar putea reîncepe. Am auzit că vara trecută, după dizolvarea Camerei, londonezii au atacat casele antireformiştilor şi că nici reşedinţa ducelui de Wellington n-a fost cruţată!"

„Regele, răspunse pe un ton mînios interlocutorul său, un fel de purtător de cuvînt al celorlalţi, regele a suspendat Parlamentul care se va reuni din nou pe 6 decembrie. Lordul John Russell va propune o lege nouă, care e posibil să fie adoptată de Camera Comunelor, dar pe care londonezii o vor respinge cu o singură excepţie, poate, a lui Haadington...!"

„Poporul va desfiinţa Camera lorzilor, spuse calm Adrien, şi nu veţi scăpa atunci de ceea ce vă temeţi... de revoluţie!"

În asistenţă se auziră murmure şi vociferări. Virginie înţelese că soţul ei, luat de elan, risca să meargă prea departe, evocînd în faţa acestor aristocraţi speriaţi o noapte de 4 august „à l'anglaise". Stăpîna casei interveni la timp şi propuse soţilor Damvilliers să viziteze frumoasa ei locuinţă şi să le arate cele cîteva tablouri de care era foarte mîndră. În timp ce Adrien se uita la portretele lui Joshua Reynolds, domnii rămaşi în salon se arătară indignaţi că un marchiz de viţă

veche virase spre radicalismul democratic, biciuindu-şi totodată sclavii.

Seara, cînd cei doi americani îşi luară rămas bun, un domn rotofei, care urmărise controversa fără să spună nimic, îl luă pe Adrien de braţ, în timp ce acesta se îndrepta spre trăsură cu Virginie.

„Mă numesc Grey, spuse el, şi nu împărtăşesc părerea colegilor mei din Camera lorzilor. Marchize, aveţi dreptate să-i acuzaţi că fac politica struţului. Pentru bunăstarea poporului trebuie ca reforma să fie votată, ca tîrgurile putrede să dispară, ca toate cartierele Londrei să aibă dreptul de a fi reprezentate. Vedeţi dumneavoastră, adăugă filozofînd lordul, Anglia nu e tînăra Americă, pe care ne-aţi răpit-o... Permiteţi-mi marchize, să strîng mîna unui om drept şi clarvăzător. Datorită dumneavoastră, ştim acum de ce şi cum a putut Washington să fondeze o naţiune exemplară."

Sub privirea amuzată a Virginiei, Adrien îi mulţumi lordului Grey.

„Nu te ştiam atît de combativ", spuse puţin maliţioasă tînăra femeie în trăsura lui Mosley, în drum spre Hyde Parc.

„Aceşti proprietari englezi, seniori ghiftuiţi, nu înţeleg nimic, nu vor să vadă nimic, spuse Adrien, aţîţat. Din nepricepere şi din orgoliu şi-au pierdut coloniile americane. Din ignorarea evoluţiei ideilor şi din vanitatea clasei lor, îşi vor pierde în propria lor ţară privilegiile şi puterea. Are dreptate Mosley, o lume nouă este pe cale să se nască. Lumea aceasta, poate, ne va plăcea mai puţin decît aceea a părinţilor noştri, dar, fără să cred în principiile de libertate, egalitate şi fraternitate, pe care francezii le au mereu pe buze, totuşi spre ele tind popoarele Europei. America poate servi drept exemplu, e un pămînt al libertăţii, unde nici o clasă nu rămîne ignorată şi mută."

„Dar Adrien, cum rămîne cu sclavii pe care englezii nu uită niciodată să i-i reproşeze!"

„Asta este cu totul altceva. Noi îi tratăm mai bine decît îşi tratează englezii muncitorii din Liverpool sau Manchester..."

„Dar într-o zi ideile revoluţionare vor pătrunde şi la negri, mai ales dacă cei din Nord le deschid capul! Ce vom face atunci?"

„Draga mea, îi vom trimite înapoi în Africa, spuse marchizul rîzînd cu francheţe, iar englezii, nemaiavînd bumbac, n-o să mai aibă cămăşi. Frumoşii noştri lorzi şi frumoasele noastre doamne, or să umble cu fundul gol!"

Londra nu-i displăcuse lui Adrien, aşa cum se temuse Virginia. Deşi avea oroare de oraşe, unde, spunea el, „viaţa părea canalizată", îl subjugă totuşi metropola aceasta călare pe Tamisa şi plină de şantiere, din care răsăreau palate şi clădiri din piatră cioplită. Ploaia

rece, ceaţa încărcată de funingine şi rău mirositoare, contrastele dintre aspectul mizer al unora şi opulenţa altora îi dădură sentimentul că lumea modernă, de care Mosley vorbea atît de des, îşi lua de aici avîntul.

Animaţia obişnuită din City, unde erau mai multe bănci şi birouri decît locuinţe, unde bărbaţi gravi puneau la cale afacerile unei societăţi consacrate industriei, comerţului, navigaţiei, îi relevă dimensiunile reale ale marilor averi.

Cît valora un plantator din sudul Statelor Unite în faţa acestor oameni? Cu banii lui, şi-ar fi putut permite să aibă unul din acele palate în care trăiau, înconjuraţi de o puzderie de servitori bine îmbrăcaţi, familiile acestor mari afacerişti?

Saloanele aristocratice se deschiseseră uşor pentru acest cuplu de oameni bogaţi. Bărbaţii o găseau pe tînăra marchiză drăguţă, spirituală, veselă şi mult mai puţin fadă decît soţiile prietenilor lor. Cît despre doamne, Virginie ştiu să le intre în graţii, admirîndu-le fără rezervă ţinuta, toaletele, echipajele şi să se arate interesată de arborele genealogic al soţiilor lor, întotdeauna legat printr-o rădăcină firavă de familia regală.

Adrien le stîrnea curiozitatea. De cînd se aflase că acest plantator, proprietar de sclavi, dar provenind din aristocraţia franceză, îi mustrase cu o aroganţă naivă pe cîţiva lorzi conservatori, vorbindu-le despre revoluţia viitoare, toată lumea bună din Londra voia să-l cunoască. Doamnele îl priveau cu interes pe acest vlăjgan cu părul creţ, cu voce puternică, care, spre deosebire de soţul sau amantul lor, nu era nici burtos, nici cu obrajii căzuţi, care urca treptele din patru în patru fără să gîfîie şi săruta mîna cu o graţie… specială. Dacă conservatorii evitau orice aluzie la politică în prezenţa marchizului de Damvilliers — de la domnul de La Fayette ei nu mai aveau încredere în marchizii plecaţi în America — liberalii, din contră, îl întrebau despre instituţiile americane. Pe moment Adrien uita ce-l despărţea ca sudist, de concepţiile yankeilor, şi schiţa o imagine a democraţiei care ar fi fost pe placul oricărui senator nordist.

„Doar sunteţi francez, marchize“, remarcă într-o zi lordul Marwin Carsberg, care îşi datora averea dotei soţiei sale.

Adrien rămase o clipă pe gînduri.

„Sunt francez aşa cum eşti brunet sau blond. E o trăsătură ereditară pe care familia Damvilliers o va păstra întotdeauna, dar tatăl meu a ales să fie american, nu renegîndu-şi patria, ci făcînd distincţie între locul naşterii şi naţionalitate. Sunt american, fiul şi nepotul unor colonişti care şi-au făcut un fief în Lumea Nouă. Franţa, unde, ca să fiu sincer, n-am să pun niciodată piciorul, e pentru mine un fel de

carte de istorie care se termină la moartea lui Ludovic al XV-lea. Pentru noi, familia Damvilliers, volumul următor începe pe malurile fluviului Mississippi."

„Trebuie să fie o senzaţie ciudată, să te naşti o dată cu ţara în care trăieşti."

Adrien ridică din sprîncene, surprins şi se scărpină în cap, amintindu-şi că Virginie îl certa pentru acest tic care fără îndoială că îi şoca pe interlocutorii săi.

„Nu e nici o senzaţie specială, domnule, decît numai sentimentul că e un privilegiu ce trebuie acordat tuturor oamenilor, de a-şi alege ţara fără să renunţe la sentimentele lor! Trebuie să înţelegeţi asta, deoarece Franţa şi Anglia sunt ţările care au făcut cel mai mult pentru civilizaţie!"

În ziua cînd Virginie şi Adrien părăsiră Londra, aflară din ziare că, la 6 decembrie 1831, regele William al IV-lea tocmai deschisese personal sesiunea Parlamentului. Adrien citi discursul lui: „Consider că prima mea datorie, spuse suveranul, este să vă recomand o mai atentă consideraţie faţă de măsurile propuse de Camera Comunelor. O soluţie promptă şi satisfăcătoare a acestei probleme devine cu fiecare zi mai importantă şi mai urgentă pentru siguranţa Statului, pentru mulţumirea şi bunăstarea poporului meu."

Adrien ştia de la Grey că, probabil, Camera Lorzilor avea să primească spre dezbatere un proiect nou de constituţie parlamentară: „Dacă îl va respinge, comentase lordul, cu care marchizul se împrietenise, regele va numi altă serie de lorzi, ceea ce va permite guvernului său să aibă cîştig de cauză."

„Englezii mai au o şansă să facă economie de o revoluţie, îi spuse marchizul Virginiei, vor şti, oare să profite de ea?"

Capitolul VIII

De cealaltă parte a Canalului Mînecii, Adrien şi Virginie găsiră Franţa lui Ludovic Philipe în agitaţia întrevăzută încă de pe cînd se aflau în Anglia. Republicanii se simţeau frustraţi în urma revoluţiei

din iulie 1830. Născută din mînia poporului, după promulgarea de către Carol al X-lea a ordonanţelor ce suspendau libertatea presei, modificau legea electorală şi dizolvau Camera recent aleasă, revoluţia pusese capăt monarhiei în trei zile de lupte sîngeroase. Francezii aşteptau deci o transformare profundă a vieţii politice, în timp ce parlamentarii se mulţumeau cu măsuri suficiente pentru „punerea la adăpost de o lovitură de stat regală a drepturilor stabilite de *Cartă*". Noua monarhie şi Regele-Cetăţean doreau ca regimul să evolueze într-o direcţie din ce în ce mai conservatoare, ceea ce l-a făcut pe Casimir Perier să afirme, răspunzînd unui deputat de stînga: „nenorocirea acestei ţări e că există mulţi oameni ca dumneavoastră, care îşi imaginează că în Franţa a avut loc o revoluţie. Nu, domnule, n-a fost nici o revoluţie, n-a fost decît o simplă schimbare a persoanei şefului statului".[x]

Amabila doamnă Drouin, mătuşa Virginiei, era un produs pur al clasei ce se ridicase făcînd avere: burghezia. Ca multe femei de condiţia ei, se dădea în vînt după literatură, dar în materie de politică adopta tactica struţului. Îi primi pe tinerii căsătoriţi cu mari demonstraţii de afecţiune, cu sărutări şi suspine.

„Din fericire, spuse ea, avem, în sfîrşit, un rege inteligent, care ştie cum să navigheze. În iulie 1830 am crezut o clipă că va fi o nouă Teroare, dar oamenii rezonabili au fost ascultaţi, populaţia înfrîntă şi legitimiştii mărginiţi curăţaţi de iluziile lor. Slavă Domnului, acum putem respira. Domnul Casimir Perier a spus că va menţine ordinea interioară fără să sacrifice libertatea, şi că va asigura pacea în afară fără să aducă prejudicii onoarei. Avem o poliţie, o gardă naţională, renta care scăzuse la cincizeci şi doi de franci a început să urce, tocmai s-a abolit ereditatea titlurilor nobiliare şi domnul Drouin a comandat şase vapoare noi pentru comerţul cu America".

Monarhia burgheză, inaugurată de fiul lui Philippe-Égalité, pe care îl întîlneai în Paris, cu o pălărie gri, cu umbrela sub braţ, îi liniştea pe cei avuţi. Noul suveran, educat de doamna de Genlis, după principiile lui Jean-Jacques Rousseau, nu se sinchisea de „republicanismul" care îi nelinişte atît de tare pe cămătari. Liberal sub vechiul regim, proscris în 1793, dar ţinut la distanţă de emigranţi, acum se bucura de încredere în toate mediile. Condescendenţa politică pe care o afişa faţă de popor, mergînd pînă la a sta de vorbă cu zidarii întîlniţi în plimbările sale, marea sa capacitate de muncă, dezinvoltura bonomă, simplitatea instaurată la Tuileries, o spontaneitate a gesturilor care disimula o oarecare viclenie politică, te

[x] Amintirile postume ale lui Odilon Barraut *(n.a.)*

făceau să crezi că bunul-simţ ocupa, în sfîrşit, tronul. Doamna Drouin şi cei din aceeaşi categorie îşi imaginau că afacerile le sunt protejate de către un monarh capabil să sacrifice destul pentu a salva esenţialul. Şi, totuşi, în ţară domnea o agitaţie confuză. Comerţul de lux traversa o situaţie economică grea. Şomerii erau numeroşi. În fiecare zi erau declarate noi falimente, în cercurile de intelectuali se manifestau aceleaşi nemulţumiri ca ale oamenilor din popor şi, adesea, în coloane, muncitorii îi însoţeau pe purtătorii de moţiuni pînă în pragul palatului regal sau al ministerelor.

Doamna Drouin nu-şi mai amintea de tulburările de anul trecut, din timpul procesului miniştrilor lui Carol al X-lea, nici de revoltele din 14 februarie, provocate de nepriceperea politică a legitimiştilor, celebrînd la Saint-Germain-l'Auxerrois, o ceremonie funerară în memoria ducelui de Berry şi, cu atît mai puţin, de recenta răscoală a „ţesătorilor din Lyon". Din contră, evoca insultele proferate în stradă la adresa preoţilor şi prefera să-i descrie Virginiei serbările date cu ocazia vizitei la Paris a împăratului Braziliei, Don Pedro.

„Ce bărbat încîntător este acest împărat, spunea ea, ce splendidă generozitate. S-ar fi zis că el fabrica aurul din nisip."

Ea îi arătă nişte superbe turcoaze, primite în dar de la un scutier a lui Don Pedro, „brunet, cu ochi de tăciune", care venise să ia ceaiul la ea şi mai plecase după o săptămînă.

La reşedinţa sa din strada Luxembourg, soţia armatorului nantez — un vechi rătăcitor pe care Virginie nu-l văzuse niciodată şi pe care nu avea să-l întîlnească nici de data aceasta — ducea o viaţă de femeie întreţinută, liberă şi stăpînă pe faptele şi pe inima sa. Micuţă, plinuţă, vioaie şi vorbăreaţă, Félicie Drouin semăna cu una din acele preţioase galinacee de concurs, pe care un vînt uşor o făcea să tremure, iar căderea unei frunze o speria. Admiratoare a lui Napoleon I, păstra sub un glob pălăria acestuia din campania în Egipt. Mobilierul din casă reflecta pompa greoaie a stilului Empire.

Adrien găsi imediat că fotoliile sunt inconfortabile şi că albinele de aur de pe tapet erau pretenţioase. Cu un decolteu pe care domnişoarele Barrow l-ar fi considerat, cu siguranţă, indecent, dar care punea în valoare perfecţiunea unui gît alb şi rotund, mătuşa Virginiei arunca în permanenţă tuturor bărbaţilor o privire catifelată pe sub pleoapele încercănate de noctambulă.

Înfloritoare la cei patruzeci de ani ai săi, această femeie nu era lipsită de farmec şi, dedată plăcerilor sexuale fără consecinţe datorită unei sterilităţi binevenite, declara cu sinceritate că dragostea rămîne o mare afacere a vieţii sale. Trăind neîncetat între delicioasa melancolie a unei rupturi şi excitaţia unei noi aventuri, îşi selecţiona partenerii de

alcov dintre naivii poeţi reacţionari ce veneau să-şi recite odele în salonul ei. Spre deosebire de Doamna de Récamier, care, avînd la picioare cei mai celebri îndrăgostiţi, nu ceda niciodată, Félicie Drouin ceda întotdeauna. Un sonet era de-ajuns pentru a-l face pe un poet agreat, o baladă ca să învingă o vagă apărare, invocată mai mult dintr-un respect al convenienţelor decît din pudoare.

Adrien încercă o gelozie retrospectivă, imaginîndu-şi-o pe Virginie, adolescentă, într-un mediu în care doamnele primeau omagii galante fără nici un fel de reţinere. Intimitatea dintre mătuşă şi nepoată îl tulbura. Lungile lor confidenţe, micile hohote de rîs repede reprimate spuneau multe despre plăcerile odinioară împărtăşite, dar el se ferea să o întrebe ceva pe soţia lui.

Ar fi fost mai liniştit să fi ştiut că buna doamnă le învăţa pe tinerele fete, lăsate în grija ei de unele mame imprudente şi nonconformiste, să nu depăşească anumite limite în jocul dragostei. Félicie Drouin le iniţia pe fecioare în teorie dar le interzicea practica. Ceea ce nu ştia marchizul era că Virginie fusese odinioară ispitită să se joace cu focul, dar că, odată căsătorită, dăduse uitării nebuniile tinereţii, fapt de care mătuşa ei era convinsă. La rîndul ei, tînăra marchiză de Damvilliers înţelese că, după cum îl privea mătuşa ei pe robustul plantator, dovedea că aprecia virilitatea acestui produs franco-american, deşi ştia, din experienţă, că „cei mai buni cocoşi sunt mici şi uscaţi."

În această atmosferă, impregnată de o senzualitate abia mascată de educaţia rafinată a celor care frecventau casa, marchizul nu se simţea bine. Avea nostalgia spaţiilor întinse ale deltei, a soarelui fierbinte pe cîmpurile de bumbac, a ploilor repezi şi abundente ce făceau să fumege pămîntul, a cîntecelor sclavilor la muncă, a cailor galopînd pe sub stejarii de pe malul fluviului Mississippi. În aerul închis al acestor case pariziene, cu perdele pe jumătate trase, cu lumină filtrată, cu şeminee în jurul cărora, pe vreme rece, se strîngeau cei fără ocupaţie, avea senzaţia că trăieşte zile pustii şi zadarnice. Oamenii aceia care se tîrau de la micul dejun, luat tîrziu, pînă la ora cînd mergeau la teatru, vorbind ca să nu spună nimic, îl călcau pe nervi. Îi venea să vorbească tare, să meargă prin zăpada care, de-abia căzută, se transforma în noroi, să ridice mobilele ca să vadă dacă muşchii îl mai ascultă. Dar, fără să-şi dea seama, Adrien, care afirma că „nu respiră decît pe jumătate", suporta efectele a ceea ce el bănuia că ar fi o otravă a sufletului. Noaptea i-o reda pe Virginie, sătulă de mondenităţi şi de cancanuri, şi ea rămînea uimită de apetitul sexual al soţului. La Paris, Adrien făcea dragoste ca şi cum s-ar fi răzbunat pe cineva cu furie şi îndemînare. Dar Virginie nu se plîngea.

Temîndu-se că, de plictiseală, marchizul s-ar putea revolta, fosta elevă a Ursulinelor îl purta prin tot Parisul. El fu fericit să descopere frumuseţea unui oraş în faţa căruia o lume întreagă se extazia. Melancolic şi crispat, admiră Notre-Dame, Sainte-Chapelle şi Pont-Neuf, dar afirmă că Sena e îngustă ca un canal, că Sorbona e tristă ca o închisoare, că străzile sunt trasate la întîmplare şi că parizienii sunt insolenţi şi repeziţi. În caleaşca doamnei Drouin, trasă de doi cai cenuşii, parcurseră, înfofoliţi ca nişte eschimoşi, artere aglomerate. Adrien fu cît pe-aci să-l bată pe un vizitiu mojic a cărui trăsură bara o străduţă. Îl făcu hoţ pe un blănar care vru să-l păcălească vînzîndu-i o căciulă de iepure în loc de una de castor iar, într-o după-amiază, cînd Virginie îl lăsase o clipă ca să facă unele cumpărături, acostat fiind de o tînără neruşinată, a cărei bîlbîială n-o înţelesese, îi spusese acesteia, cu gravitate, cît e ceasul, neînţelegînd că tînăra îi propunea să-şi petreacă timpul cu ea.

Adeseori în plimbările lor, cei doi ajungeau pe Boulevard des Italiens, fostul Boulevard de Grand, acea axă celebră a vieţii pariziene unde, în cafenelele şi restaurantele la modă, puteai întîlni celebrităţi literare, ziarişti, artişti, bancheri. Virginie avea o predilecţie perversă pentru această alee mărginită de clădiri, magazine şi hoteluri de lux. Circulaţia era atît de intensă că aproape îţi riscai viaţa de fiecare dată cînd încercai să traversezi.

„Dar, afirma ea, nu ştii nimic despre Paris dacă n-ai cinat la *Tortoni*, dacă n-ai gustat cremele cu fructe de la *Café Anglais*, şi dacă n-ai cumpărat bibelouri de la *Aux-Bayadèras*."

În mijlocul unei mulţimi arogante, îmbrăcate după ultima modă, a cărei pălăvrăgeală îi amintea de cotcodăcitul din curtea de păsări, Adrien tăcea şi arunca priviri furioase oricui îndrăznea să o atingă pe Virginie. Ea se amuza de mutrele lui şi îi spunea numele celebrităţilor întîlnite. Într-o seară i-l arătă pe Alexandre Dumas, un ins cu păr creţ ca al lui Adrien, altădată se încrucişaseră cu domnul Chateaubriand care tipărise o broşură despre *Izgonirea lui Carol al X-lea şi a familiei sale*. Într-un restaurant din Palais Royal, un chelner care vorbea fără să fie întrebat le arătă o femeie frumoasă care se numea Lola Montez şi le atrase atenţia asupra unui turc, care, pentru a-şi potoli arsurile de la picioare, punea să i se toarne în cizme un sirop răcoritor.

„Parizienii ăştia sunt imposibili, mormăia marchizul. Cînd or fi muncind? Cafenelele sunt întotdeauna pline, în timp ce afacerile merg, se pare, rău! Văzîndu-i, s-ar crede că au cu toţii bani de azvîrlit pe fereastră, că viaţa lor e o sărbătoare neîntreruptă şi că restul lumii e o cîmpie aridă populată de sălbatici! Doamne, ce aroganţi şi superficiali sunt! Mănîncă, beau, fumează, fac ochi dulci femeilor,

pălăvrăgesc, se felicită și se întrec bîrfind. Pe onoarea mea că toți se cred nobili..."

Oaspeții mătușii Drouin nu-i dădeau motive să fie mai indulgent. Toți acești buni vorbitori, considerîndu-se scriitori sau filozofi, erau servitorii muzelor. Ei l-ar fi dat pe Tacitus pentru o masă bună, și pe Shakespeare pentru o rentă. Cel care produsese o broșură penibilă de o sută de pagini, editată pe cheltuiala autorului, se credea egalul lui Victor Hugo, care publicase *Feuilles d'Automne* și *Notre-Dame de Paris,* sau a lui Balzac a cărui Piele de sagri o citeau pe nerăsuflate.

Adrien îi bănuia pe acești condeieri oportuniști de toate lașitățile și-i așeza pe toți în aceeași tagmă cu acel Pons de Verdun, responsabil de trimiterea la eșafod a paisprezece fete aparținînd familiilor nobile, dintr-un oraș al cărui nume îl purta, abuziv, insipidul făcător de rime. Vechiul domeniu al familiei Damvilliers fiind situat în apropierea orașului cu pricina, nu lipsi mult ca marchizul să considere această crimă multiplă ca pe o ofensă personală. Printre acești producători de rime, cu cravate de o culoare îndoielnică, se afla și un roșcovan înfumurat cu voce în falset, care avea darul să-l exaspereze pe marchiz mai ales cînd pomădatul șoptea la urechea Virginiei cuvinte ce păreau s-o amuze. Acest scriitoraș de duzină, considerat de mătușa Drouin un pamfletar redutabil, deși nici unul din textele sale, așa-zis explozive, nu văzuseră încă lumina tiparului, comise într-o zi imprudența să i se adreseze marchizului cu un aer de superioritate.

„Domnule, vorbiți o franceză din secolul al XVII-lea, cu un accent dialectal învechit... și, cum să vă spun... emoționant...da, ...emoționant ...acesta e cuvîntul."

Deja enervat că trabucul său era prea uscat, Adrien se sculă ca un taur înțepat de un tăun și suflă un jet de fum albăstrui, care-l făcu să clipească pe interlocutorul său.

„Vorbesc franceza învățată de la tatăl meu, domnule, și de la călugării iezuiți, care nu și-au ponosit sutanele prin saloane. Oamenii cinstiți înțeleg franceza asta și puțin îmi pasă de cei cărora nu le place accentul meu, în special de făcătorii de versuri bune de... fluierat!"

Frumosul roșcovan rămase interzis, căută ajutor la Virginie, amuzată la culme de franchețea soțului ei. În ochii ei albaștri-închis citi o ironie dezagrabilă. Adrien, care își aruncase trabucul în șemineu, așteptă o replică ce nu veni. Acerbului pamfletar îi lipseau argumentele. De aici încolo, îl evită pe marchiz, calificîndu-l, în conversațiile cu alții de teapa lui, drept un urs sălbatic și țăran greoi la minte!

Doamna Drouin, observînd că soțul nepoatei sale nu participa la jocurile micii sale curți, îi propuse într-o seară:

„Vreţi să-l întîlniţi pe domnul de la Fayette? El a organizat Garda Naţională care ne apără tot aşa de bine de dezordinile populare ca şi de abuzurile puterii. Ţine foarte mult la tot ce vine din America. Va fi cu siguranţă fericit să vorbească cu dumneata!“

„Eu, nu, spuse Adrien pe un ton aspru. Cred că s-a făcut prea mare vîlvă în jurul acestui mic marchiz din Auvergne, care a ales să lupte în America pentru că se plictisea cu nevasta şi voia puţină glorie. Şi alţi francezi s-au bătut, cel puţin la fel de bine ca el, pentru independenţa noastră, de pildă, Jean Baptiste de Vimeur de Rochambeau şi amiralul de Grasse, dar ei nu-şi petrec timpul linguşindu-l pe marele Washington. Domnul de La Fayette, maestru în arta de-a împăca şi capra şi varza, trăieşte din reputaţia sa. Să-i fie de bine! Cînd a venit la noi, în 1824, însoţit de o scoţiană guralivă ca o ciocănitoare, nu şi-a ascuns simpatiile pentru yankeii anti-sclavagişti. Aşadar, n-am putea schimba decît nişte politeţuri.“

„Totuşi, spuse Félicie Drouin, derutată de această ieşire, îi datoraţi puţină recunoştinţă!“

„Din fire nu sunt recunoscător, doamnă!“

Lucrurile rămaseră aici. Cei doi americani nu-l văzură pe domnul de La Fayette, de altfel foarte ocupat în vremea aceea, să-şi organizeze armata de contribuabili: Ofiţerii erau recrutaţi după originalitatea uniformelor pe care puteau să şi le permită candidaţii.

Soţii Damvilliers preconizaseră să rămînă la Paris pînă la începutul lui februarie dar, în timp ce se pregăteau să sărbătorească Crăciunul din 1831 Adrien fremăta de nerăbdare. O scrisoare de la Clarence, care făcuse pe drum aproape două luni, îl înştiinţa că recolta de bumbac fusese destul de bună, deşi fibra nu era de aceeaşi calitate ca aceea de anul trecut. *„Lucrările de la conac s-au încheiat, din fericire, scria intendentul. Reşedinţa voastră e ca şi nouă, zugrăvită proaspăt în alb. Willy Tampleton a fost doborît de săgeata unui indian, fapt care a fost spre binele lui, căci i-a adus gradul de căpitan.“*

Toate astea îi accentuară marchizului dorinţa de a se întoarce cît mai repede la Bagatelle. Devenise taciturn şi se scărpina în cap din ce în ce mai des, fără a ţine cont de privirile dezaprobatoare ale Virginiei. Spre deosebire de Adrien, ea se simţea în largul ei, în Parisul plin de fantezie. Mai tot timpul făcea vizite şi cumpărături, iar Adrien constata de la o zi la alta că bagajele pentru America sporeau neîncetat. Virginie comandase chiar un nou pian la *Pleyel*, pe motiv că firma era şi furnizoarea lui Chopin!

Cu trei zile înainte de Crăciun, o mică dramă şi o mare fericire precipitară lucrurile.

Întorcîndu-se de la o slujbă la Saint-Sulpice, Adrien intră în salonul doamnei Drouin, fără să întîlnească vreun servitor și-l găsi acolo pe poetastrul roșcovan, care, singur cu Virginie, îi ținea mîna.

„La dracu, spuse marchizul cu o voce care făcu să zornăie țurțurii de cristal ai candelabrului, ce se întîmplă aici?"

„Doamna nu se simte bine", bîigui celălalt, ridicîndu-se ca un cocoș.

Într-adevăr, palidă și trasă la față, Virginie se sprijinea pe spătarul fotoliului.

„Desigur că versurile dumitale i-au făcut greață. Părăsește camera cît poți de repede..."

„Dar, domnule, e... casa doamnei... Drouin..."

„Dar mîna soției mele îmi aparține mie!"

Din trei pași, Adrien ajunse lîngă roșcovan, îl luă cu o mînă de ceafă, iar cu cealaltă de turul pantalonilor și îl ridică cu ușurință ca pe un bidon cu melasă, traversă salonul, coborî scara, dădu ordin valetului să deschidă ușa, ieși pe peron și-l aruncă pe poetul paralizat de frică pe un morman de zăpadă amestecat cu bălegar.

„Dacă mai pui piciorul pe aici, te strîng de gît", spuse marchizul cu o voce care îi făcu să se întoarcă mirați pe rarii trecători.

Apoi trînti ușa cu o asemenea violență, că pălăria lui Napoleon alunecă sub globul său în salonul de la parter.

„Paltonul meu, vă rog" se auzi vocea plîngăreață a expulzatului, care încerca să se extragă din noroiul înghețat.

Întors la primul etaj, la fel de repede precum îl părăsise, marchizul nu părea într-o dispoziție prea bună.

„Acum, doamnă, ai putea să-mi explici, ce e cu răul ăsta? Nu vrei puțin aer proaspăt? Aici te cam sufoci."

Era prima oară cînd i se adresa protocolar Virginiei, dar aceasta, ghemuită în fotoliu, în aceeași poziție, nu părea deloc emoționată, ci mai curînd bucuroasă. Între timp, obrajii ei își recăpătaseră culoarea obișnuită.

„Așază-te, Adrien, vreau să-și spun ceva."

Tonul senin al soției sale îl lăsă perplex pe marchiz.

„Încetează să te mai scarpini în cap și mai bine ascultă-mă. Mai întîi, vreau să spun că ai făcut foarte bine că m-ai scăpat de o prezență inoportună. Ai fi putut s-o faci cu mai puțină... vigoare, dar mînia te prinde și nu-mi pare rău că m-am măritat cu un bărbat care reacționează prompt cînd e vorba de onoarea soției sale."

„Hm, hm... mormăi marchizul. Dar ce e cu răul ăsta, Virginie?"

„Ei bine, domnule marchiz, aflați că veți fi tată și că tocmai mi se făcuse rău cînd a venit individul acela."

„La dracu, strigă marchizul sărind în picioare, e chiar adevărat?... Ah, Virginie, ce fericit sunt!... Nici nu-mi puteai face un cadou mai frumos de Crăciun!“

Îi luă mîinile, le sărută şi le strînse cu o violenţă care o făcu să se strîmbe pe viitoarea mamă. Apoi căzu în genunchi.

„Aşa, deci o să avem un mic marchiz în familie!“

„Sau o mică marchiză, Adrien!“

„Da, bineînţeles“, spuse el puţin derutat de această incertitudine foarte banală.

Virginie îşi trecu mîna delicată prin părul lui Adrien, mişcată de emoţia lui.

„Atunci, spuse el, ridicîndu-se, cu o faţă tragică, trebuie să rămînem la Paris... în aşteptarea...?

„De ce? Vreau ca fiul nostru să se nască la Bagatelle!“

„Traversarea în anotimpul ăsta s-ar putea să-ţi facă rău...“

„Ei bine, Adrien, dacă vrei să-mi faci o plăcere, să ne facem bagajele şi să ne întoarcem acasă.“

Fericirea marchizului fu deplină, nu numai pentru că se întorcea la Bagatelle mai repede decît sperase, ci şi pentru că avea să aibă un copil la care nu mai cutezase să spere.

„Dumnezeule, dar ce se petrece aici? spuse doamna Drouin, ivindu-se în uşa salonului. L-am găsit pe unul din prietenii mei dîrdîind de frig la uşa mea şi cerîndu-şi paltonul... Se pare că l-ai azvîrlit afară ca pe un pachet şi te văd acum dansînd ca un satir în faţa nepoatei mele!“

Surprins, Adrien, care într-adevăr, cu mişcări greoaie, schiţase cîţiva paşi de dans, rămase cu un picior în aer.

„Se-ntîmplă, doamnă, că sunt cel mai fericit om din lume, că iubita mea soţie tocmai m-a anunţat că vom avea un moştenitor!“

„Asta e tot? Ăsta e un motiv să-mi dărîmi duşumeaua, să-mi terorizezi servitorii sau să-l dai afară pe un poet care mă interesează!“

Deşi tonul era al unei burgheze ofensate, nimic nu putea umbri fericirea marchizului de Damvilliers.

„Să vorbim de frumosul roşcovan care-i făcea curte soţiei mele, profitînd de slăbiciunea ei momentană. Da, doamnă, l-am dat afară dar, fiţi sigură, se va întoarce la dumneavoastră după ce vom pleca!“

Observînd pe o canapea paltonul victimei sale, Adrien, ca un şcolar poznaş, luă haina, deschise fereastra salonului şi strigă:

„Hei, tremuriciule, strînge-ţi boarfele şi urcă-te în pat cu o buiotă cu apă caldă la picioare!...“

„Ce-or să spună vecinii?“ suspină doamna Drouin, neputîndu-şi reţine o undă de admiraţie pentru masculul acesta expeditiv.

Virginie rîdea cu hohote şi doi servitori veniţi în fugă rămăseseră cu gura căscată în pragul salonului.

„Hu! hu!“ se strîmbă Adrien la ei.

Cei doi dispărură, schimbînd între ei o privire deloc măgulitoare pentru starea mentală a americanului. Doamna Drouin dădu din umeri resemnată şi se aşeză pe canapea, în mijlocul pernelor.

„Deja un copil! E deci adevărat, Virginie! Sunt fericită că a fost conceput la mine!“

„Nu mătuşă, nu la dumneata, mai degrabă în patul lui Cromwell, la Broadway, în Anglia!“

„Ah, făcu doamna, surprinsă de o asemenea precizie. În orice caz, se va naşte la mine şi va fi o adevărată sărbătoare!“

„Nu la dumneata, interveni marchizul, ci la Bagatelle, în Louisiana, ca tatăl şi ca bunicul lui! Pentru că noi plecăm din Paris!“

Învinsă pe toate fronturile, Félicie Drouin se făcu că-şi aranjează gulerul de dantelă şi zîmbi:

„Doar nu vă gîndiţi să traversaţi Atlanticul în anotimpul ăsta?... pentru o femeie însărcinată...“

Virginie se ridică şi o îmbrăţişă pe mătuşa ei.

„E hotărît, ne întoarcem. Aerul oceanului e tonic, mătuşă şi n-o să fiu prima femeie însărcinată care călătoreşte!“

„Dar soţul tău nu trebuia să se ducă în Est să revadă pămînturile strămoşilor săi?“ insistă buna doamnă.

„Pămînturile noastre sunt pe malul fluviului Mississippi, replică Adrien, cu o voce îndulcită. Aici mă simt ca un străin şi mă grăbesc la bumbacul şi la negrii mei.“

„Deci, v-aţi hotărît cu adevărat...“

„Da, mătuşă, o să petrecem Crăciunul şi Anul Nou cu tine şi apoi o să luăm primul vapor spre New York.“

„O să-i scriu lui Clarence, imediat ce rezervăm locurile“, conchise Adrien, fericit ca un soldat în ajunul unei permisii neaşteptate.

Le lăsă pe cele două femei să discute, îşi luă paltonul, pălăria şi bastonul şi coborî scara în fugă.

În vestiar, în timp ce aştepta ca vizitiul să înhame caii, găsi un bilet, căzut cu siguranţă din buzunarul roşcovanului. Citi:

Zeiţă de pe Missisippi
La Paris te-aşteaptă dragostea,
La un semn ea îşi va lua lira
Ca să-ţi cînte ce nu poate spune
Vocea aspră a unui soţ grosolan
Pentru care mîine va fi prea tîrziu.

„Ei, haide, scrîşni din dinţi Adrien, mototolind biletul şi aruncîndu-l în mormanul de zăpadă unde aterizase şi autorul lui ceva mai devreme. Don Juan roşcovan nu ştie nici măcar ortografia!"

„Aţi spus ceva, domnule?" întrebă vizitiul, în timp ce-l invita pe Adrien să urce în caleaşcă.

„Spun că Mississippi se scrie cu patru de s, băiete, şi că începe să se dezgheţe!"

Capitolul IX

Clarence făcea parte din acea categorie de oameni care nu se tem de singurătate. De aceea absenţa marchizului nu-l afecta prea mult. Responsabil cu bunul mers al plantaţiei, el avea un alt fel de autoritate decît marchizul, dar tot atît de eficientă. Ascendentul lui Adrien asupra personalului şi sclavilor avea o cauză naturală şi ereditară în acelaţi timp. Senior de drept divin, prezenţa lui era suficientă pentru ca fiecare să-şi îndeplinească obligaţiile şi să-şi facă dartoria. Intendentul se impunea prin forţa liniştită care emana din persoana lui, şi prin încrederea absolută cu care era împuternicit. Competenţa îi garanta temeinicia ordinelor şi, cum vorbea puţin, nefiind cu nimeni familiar, atît negrii cît şi vătafii albi, îl respectau pe acest reprezentant al stăpînului, un fel de mare vizir, deţinător, prin delegaţie, al întregii puteri. În timp ce Adrien, călare, se anunţa de departe peste cîmp şi păşuni, Clarence, tăcut şi discret, apărea fără să anunţe, acolo unde era mai puţin aşteptat.

Îmbrăcat în alb, cu panamaua pe cap, se ivea deodată, fie dintr-un boschet, fie din spatele unui dîmb, cînd se întîmpla să nu răsară din pădure, la capătul vreunei alei. Sclavii, vorbăreţi şi incorigibili, strategi experimentaţi în privinţa pauzelor camuflate, se fereau de el mai mult ca de stăpîn. Adrien trecea în grabă, criticînd cu severitate lenea unora şi a altora, dar rareori făcea cale întoarsă, fiind convins că mustrarea ajungea pentru cîtva timp. Dimpotrivă, Clarence se întorcea adesea, zăbovea la umbra unui stejar sau chiar se instala la soare. Dacă i se întîmpla să surprindă vreun sclav întins alene, care se

credea ferit de o incursiune a patronului el nu ţipa la el cu indignare — aşa cum făcea marchizul. Îşi oprea calul, se uita la vinovat sau la vinovaţi cum îşi reluau în grabă munca şi spunea uneori pe un ton calm, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi: „S-a mărit ziua. Astă-seară se va putea lucra cu o jumătate de oră în plus“ sau „Vino cu mine Sam, trebuie să dezgropi un buştean din mijlocul arăturii“. Şi negrul astfel interpelat era obligat să stea singur, departe de ceilalţi, departe de orice adăpost, să mînuiască hîrleţul şi tîrnăcopul, trudind din greu sub ochiul cavalerului care, cu mîinile pe oblîncul şeii, rămînea acolo... un bun sfert de oră pînă-şi fuma o havană fină al cărei parfum ameţitor se amesteca cu mirosul înţepător al pămîntului proaspăt săpat.

Proceda la fel şi cu servitorii casei. Dacă la masă îşi păstra locul, chiar şi atunci cînd cina singur, lăsînd la capătul celălalt neocupat, locul stăpînului, el se întorcea uneori în mijlocul după-amiezii, la ora cînd siesta la care aveau dreptul aceştia era terminată, să ia o carte din bibliotecă, să bea un pahar de apă sau să constate cît au avansat lucrările tîmplarilor sau ale zugravilor, ocupaţi, conform directivelor lăsate de Virginie, cu restaurarea domeniului Bagatelle.

Ochiul său de reptilă detectă fără greş un cui de lemn prost bătut sau o zugrăveală dată în grabă. Arăta cu degetul deficienţa constatată şi revenea peste o clipă, eventual a doua zi sau după trei zile, ca să vadă dacă totul este în ordine.

În fiecare dimineaţă, se ducea la spital unde se întîlnea cu doctorul Murphy, vizita bolnavii şi lăuzele. Zîmbetul său plăcea femeilor şi vocea sa calmă îi liniştea pe bărbaţi. Mai puţin demonstrativ decît stăpînul, care vorbea cu sclavii în franceza corcită a negrilor, el li se adresa în aceiaşi termeni şi vătafului şi femeilor bătrîne extenuate. Sclavii, inconştienţi, se simţeau respectaţi ca fiinţe umane şi supravegheaţi în calitate de muncitori. Cu domnul Dandrige, mai mult decît cu stăpînul, serviturtea li se părea o stare naturală.

Damvieliersii nu părăsiseră încă Bagatelle, cînd s-a aflat în amănunt despre rebeliunea lui Nat Turner. Acesta, un sclav răzvrătit, organizase în Virginia o bandă de cîţiva la fel ca el şi la 22 august 1831 asasinase cincizeci şi şapte de albi. Răzvrătiţii fuseseră capturaţi şi spînzuraţi, dar în Virginia şi în tot Sudul, plantatorii îşi dădură abia acum seama de riscurile la care erau supuşi ei şi familiile lor. Dacă şi alţi fanatici s-ar fi luat după Turner, urmărind să pună în aplicare prezicerea biblică precum că „Cei din urmă vor fi cei dintîi“ şi, ar fi trecut la acţiune, plantatorii ar fi avut a se teme de ce era mai rău. Chiar o revoltă generală n-ar fi putut să dea puterea negrilor, dar nu era exclusă posibilitatea unor masacre, mai ales dacă aboliţioniştii din Nord i-ar încuraja. Tentativele rare de acest gen, de care Clarence

aflase, eşuaseră toate, deoarece negrii ataşaţi de familia stăpînului îi denunţaseră pe complotişti, eliminaţi apoi fără cruţare.

De cînd cu întîmplarea cu Nat Turner, numeroşi plantatori îşi recrutaseră paznici albi, cărora le încredinţau familia cît timp lipseau ei. Paznicii aceştia, marinari dezertori, derbedei sau beţivi, profitînd de poziţia lor, jefuiau privniţele şi cămările dacă nu chiar fugeau cu bijuteriile şi cu argintăria stăpînei. Se treziră în servitori sentimente de ură, care le fusesră străine pînă atunci. Dar o dată ce îngrijorările mai trecură, plantatorii se debarasară repede de aceşti colaboratori de proastă calitate, care reuşiseră să le inspire mai multă neîncredere decît propriii lor sclavi.

La Bagatelle, Dandrige crezu că e înţelept să nu schimbe întru nimic obiceiurile. Îi veni ideea să răspîndească vestea, alegînd din negrii de pe plantaţie cîţiva sclavi bătrîni care se bucurau de încredere, că „nişte negri dezertori incitau pe sclavii cei buni să dezerteze ca să-i predea unor traficanţi albi care îi vindeau din nou în vest, unor aventurieri". De fiecare dată, toţi negrii străini de plantaţie zăriţi prin împrejurimi erau arătaţi vătafilor. Dar nici unul dintre aceştia nu se dovedi a fi dezertor.

Judecarea şi spînzurarea lui Nat Turner şi a acoliţilor săi, evenimente cărora plantatorii le-au făcut multă publicitate, au fost deajuns ca să amintească tuturor rigorile justiţiei.

Tot în timpul absenţei familiei Damvilliers potcovarul Albert Schoeler şi soţia sa, Mignette, se hotărîseră să-şi încerce norocul în Vest. Neputînd să-şi cumpere un domeniu în Louisiana, din cauza preţului prea ridicat al terenurilor, ca şi alţi emigranţi, plecară spre Vest să cucerească ţinuturile neexplorate, a căror fertilitate uimitoare era lăudată de un mare număr de funcţionari federali, ce nici nu puseseră vreodată piciorul acolo.

Guvernul Statelor Unite, dorind să activeze populaţia regiunilor de dincolo de Missouri şi de ţinutul Osages, vindea concesiuni la preţul de 1,25 dolari acrul[x]. Şi apoi călătoria pînă în regiunea apaşilor şi paducaşilor avea un parfum de aventură pe care îndrăzneaţa Mignette îl găsea ameţitor. „Decît să-ţi sfîrşeşti zilele în pielea unei soţii de muncitor, mai bine te întorci la Morvan", spunea ea. Seara, cînd flegmaticul ei soţ fuma din pipă, ea îi citi cu voce tare o carte de Fenimore Cooper, apărută în 1826, *Ultimul mohican*. Albert cel calm se văzu vînînd ursul, făcînd negoţ cu indienii, ridicîndu-şi forja în

---

[x] acru — veche măsură agrară în ţinuturile britanice echivalînd cu 52 ari (1 ar = 100 m^2) *(n.t.)*

mijlocul unui sat de pionieri, privind cum creşte porumbul pînă în înaltul cerului şi păscîndu-şi turmele în văile acelea necunoscute.

Comandă un „vagon“ ultimul tip în Conestoga, orăşel din Pennsylvania, specializat în construirea unor căruţe lungi şi solide capabile să înfrunte drumurile desfundate şi să-i transporte pe aventurierii nomanzi cu familiile şi cu tot avutul lor.

Albert a vrut-o albastră şi roşie, ceea ce o făcea deosebit de arătoasă, cu pînza albă, întinsă în chip de acoperiş, peste arcurile de fier. După ce a discutat cu prieteni pricepuţi despre posibilităţile de tracţiune ale cailor, îi aleseră pe aceştia din urmă ca să constituie atelajul. Boii erau robuşti şi rezistenţi, dar mergeau încet şi se înnămoleau în nisipuri şi mlaştini. Catîrii care aveau mulţi partizani, se hrăneau cu puţin dar firea lor îndărătnică şi gustul lor pentru escapade făceau din ei nişte tovarăşi dificili. Caii, mai fragili, mai puţin încăpăţînaţi, nu puteau să tragă greutăţi prea mari, dar potcovarul îi cunoştea bine şi ştia să-i îngrijească. Sfătuit de Bobo, rîndaşul de la Bagatelle, Albert alese şase cai frumoşi cu crupa largă şi lucioasă. Patru cai vor trage căruţa cu roţile mari, doi vor merge după ei, ca rezervă, iar la nevoie vor servi călătorilor la încălecat.

În „Conestoga“ vor îngrămădi uneltele potcovarului, bineînţeles şi nicovala — cîteva cufere cu îmbrăcăminte şi ustensile necesare gospodăriei, saci cu făină — cel puţin 100 de livre de fiecare persoană — butoaie cu jambon sărat şi slănină afumată, cafea, ceai, orez, zahăr, fasole, fructe uscate, mirodenii, topoare, un fierăstrău, lopeţi, cazmale şi, bineînţeles, două puşti cu cîteva sute de gloanţe de plumb. La această panoplie şi la rezervele de merinde s-ar putea adăuga şi zorzoanele pariziene, cu totul deplasate în garderoba unei soţii de plantator, dar Mignette ţinea foarte mult la ele, aşa cum ţinea la bicarbonatul de sodiu, baza farmaciei sale. Rochiile de seară, dantelele, pălăriile citadinelor, primite odinioară în dar de la Virginie, nu constituiau oare pentru ea singurele podoabe tangibile ale existenţei sale trecute?

O mică discuţie avu loc între Mignette şi soţul ei cînd a trebuit să hotărască soarta celor doi sclavi, proprietatea potcovarului pe care nu puteau să-i ia cu ei. Albert îi pregătise pentru meseria de rotar-potcovar. Vînzarea lor ar fi reprezentat un cîştig de patru mii de dolari, sumă apreciabilă pentru o pereche ale cărei economii nu atîrnau atît de greu. Dar Mignette se opuse cu vehemenţă ca Albert să-i predea pentru licitaţia din Sainte-Marie pe cei doi negri Clavis şi Armand, buni creştini şi flăcăi veseli, cu muşchi de oţel. Tînăra femeie îşi pusese în minte să-i elibereze, ca ei să poată să continue pe socoteala lor mica industrie a soţului ei.

Într-o dimineaţă ea luă bacul pentru Bayou-Sara, oraş situat pe celălalt mal al fluviului Mississippi, ca să-l consulte pe avocatul Edward Barthew.

Ed, al cărui birou ocupa primul etaj al unei case destul de prost întreţinute şi care adăpostea la parter jurnalul lui James M. Bradford, *The Time Piece*, o primi pe vizitatoare cu amabilitate.

Legea din Louisiana permitea oricărui cetăţean, proprietar de sclavi, să-i elibereze pe aceştia în anumite condiţii: dacă aveau peste 30 de ani şi dacă nu se făcuse nici o plîngere împotriva lor în ultimii patru ani. Această ultimă condiţie nu era necesară dacă sclavul scăpase viaţa stăpînului sau a soţiei acestuia sau a copiilor. Stăpînul care dorea să elibereze un sclav trebuia să facă, în faţa judecătorului districtului, declaraţia intenţiei sale şi judecătorul era obligat să afişeze cererea ce-i fusese adresată, pentru a se afla eventualele opoziţii din partea cetăţenilor care aveau motive să se plîngă de acei negri. Dacă nu apărea nici o contestaţie, judecătorul redacta actul de eliberare şi cerea stăpînului o cauţiune de 1000 de dolari de fiecare sclav eliberat. Renunţnd astfel la drepturile sale de proprietar, stăpînul se angaja „să-i scoată din Stat, în răstimp de o lună, pe negrii deveniţi liberi". O clauză anexă prevedea că denunţătorul unui sclav „care nu părăsise Statul" primea ca recompensă jumătate din cauţiune, cealaltă jumătate fiind trecută în visteria statului.

„O lege stupidă, comentă cu amărăciune Mignette. Albert nu va plăti niciodată 2000 de dolari pentru Clavis şi Armand. Mi-a fost deja destul de greu să-l conving să nu-i vîndă."

Barthew dădu la o parte cu degetul arătător îngălbenit de tutun şuviţa de păr gras care îi cădea pe ochiul drept.

„Există aranjamente posibile. Dacă stăpînul vrea să-şi emancipeze sclavii ca răsplată pentru un serviciu cunoscut de toată lumea şi dacă acest motiv este acceptat de juriul parohiei, negrii eliberaţi pot să continue să-şi aibă domiciliul în Stat. Cu condiţia, totuşi, ca trei sferturi din membrii juriului să-şi fi dat în scris consimţămîntul, de două ori în cursul unor întruniri diferite. Aceasta nu exclude plata cauţiunii obişnuite, dar stăpînul răspunde atunci de buna purtare a celor eliberaţi faţă de treimea din juriu. Şi el este strict obligat, am uitat să vă spun, să hrănească sclavul devenit liber şi să contribuie la nevoile sale în cazul cînd boala, bătrîneţea sau orice altă cauză l-ar face pe fostul sclav incapabil să-şi asigure singur traiul."

„Asta nu uşurează deloc lucrurile. Dar refuz să-i vînd pe muncitorii soţului meu ca pe nişte vite de fermă. Dacă Albert ar fi găsit un potcovar în locul lui, Clavis şi Armand şi-ar fi schimbat

stăpînul, fără să-şi schimbe viaţa. Dar nimeni nu s-a prezentat să cumpere potcovăria."

Avocatul păru deodată interesat.

„S-ar putea expune juriului — şi eu o voi face bucuros pentru Albert, fără să vă coste un ban — că Schoeler , odată plecat, nu va mai fi nici fierar, nici potcovar la Sainte-Marie. În acest caz, plantatorii vor trebui să traverseze fluviul ca să vină la Bayou Sara să-şi potcovească caii sau să-şi repare gabrioletele. Dacă cei doi negri eliberaţi — Albert ar răspunde desigur de cinstea şi de competenţa lor — s-ar angaja, o dată deveniţi liberi, să preia succesiunea soţului dumneavoastră, poate am reuşi să-i convingem. Ar fi un fel de «serviciu public», pe care ei îl vor face în localitate."

„Ideea e bună. Albert le-ar lăsa chiar şi cîteva unelte."

„Aşteptaţi, făcu Barthew, ca să calmeze entuziasmul soţiei potcovarului. Admiţînd că juriul acceptă acest argument, va trebui, totuşi, să găsim cei 2000 de dolari, căci juriul nu vă va scuti de ei!"

„Ah! făcu Mignette decepţionată, problema banilor rămîne. Albert este un om cumsecade, dar ţine la banii lui... Şi, de altfel, nu avem prea mulţi!"

Ed vorbi mai încet.

„Sunteţi asiguraţi, nu-i aşa, pentru potcovărie şi locuinţa situată deasupra?"

„Desigur, din cauza riscurilor incendiului. Şi asta ne costă destul!"

„Atunci, noi vom plăti asigurarea, doamnă Schoeler. Nu e, poate, prea corect, dar o cauză dreaptă scuză mijloacele folosite pentru a o face să triumfe."

„Şi cum aşa, domnule Barthew?"

„Deocamdată, dumneavoastră n-aveţi nevoie să ştiţi mai mult, doamnă Schoeler. Cînd, în ajunul plecării, veţi fi încărcat totul în «Conestoga», tot ce trebuie să luaţi cu dumneavoastră, voi cere lui Murphy să dea în cinstea dumneavoastră o cină de adio. Ar fi bine ca în seara aceea negrii dumneavoastră să nu fie în Sainte-Marie, iar faptul acesta să fie cunoscut de toată lumea... Nu prea ştiu cum să procedaţi, poate îi trimiteţi la Bagatelle sau în altă parte, ca să repare o căruţă sau un plug... Mă înţelegeţi?"

Mignette îşi puse palma rece pe mîna avocatului.

„Cred că înţeleg... dar, dacă vreodată Albert bănuieşte ceva, e în stare să-mi sfarme capul cu ciocanul... Albert respectă legile!"

Ed Barthew se lăsă pe spate în fotoliu.

„Acum cîţiva ani, spuse el, am cunoscut, pe cînd eram avocat la Boston, un tip foarte tînăr, cu numele de Henri David Thoreau, nepotul unui corsar normand, venit nu se ştie cum, în America.

Familia sa locuia în Concord, un tîrg situat la cîteva mile la nord-vest de oraş, pe care toţi yankeii îl cunoştea pentru că acolo, s-a tras, în aprilie 1775, primul glonte al războiului de Independenţă. La acea dată, făceam parte din comisia de acordarea burselor Universităţii Harvard şi aflasem de o cerere prezentată de tatăl lui Thoreau pentru fiul său. Omul cumsecade o luase cu mult înainte, sigur că fiul lui va fi într-o zi capabil să intre la Universitate. Voiam să văd acest fenomen şi l-am văzut. Era un băiat pricăjit, cu umerii căzuţi, mai degrabă mic de statură, cu un cap osos. Dar avea privirea strălucitoare a unui sfînt sau a unui nebun. El mi-a pus o întrebare în calitatea mea de jurist, la care am stat mult pe gînduri pînă să-i răspund: «Credeţi, domnule, că toate legile sunt bune şi că un om cinstit nu trebuie uneori să nu li se supună, atunci cînd conştiinţa i-o comandă?» După părerea mea, se va auzi vorbindu-se într-o zi de acest tînăr... din Concord, doamnă Schoeler."

„Şi care a fost răspunsul dumneavoastră, domnule Barthew?"

„Am învăţat să respect legile respectabile, doamnă Schoeler, şi să nu mă supun celorlalte şi, în limita posibilităţilor, să nu provoc nedreptăţi semenului meu."

O clipă mai tîrziu, dădea la o parte perdelele, pentru a urmări cu privirea pe soţia potcovarului, care cobora pe strada principală. Mergea cu paşi mărunţi, repede, cu capul sus, legănîndu-şi umbrela. Bun cunoscător, el aprecia fineţea taliei, mersul graţios, dar înţelese că nu asta îl atrăgea cel mai mult la doamna Schoeler. „Afurisită femeiuşcă, murmură el, exact ce mi-ar fi trebuit."

Apoi îi aprinse pipa şi-şi umplu un pahar cu whisky pe care îl bău dintr-o înghiţitură. O modalitate ca oricare alta de a-ţi încălzi inima cînd e zgribulită.

Capitolul X

Cînd, pe la mijlocul toamnei, restaurarea conacului de la Bagatelle fu terminată, cînd decorticarea bumbacului fu un fapt împlinit, cînd pîinile de indigo fură aşezate pe sitele de nuiele la uscat

iar sclavii putură să-şi aprindă focurile sub oalele cu melasă, Clarence Dandrige socoti că venise momentul să se întoarcă la lucrările sale personale, la cărţile lui şi la meditaţie. Ca de obicei, gazetele din Nouvelle-Orléans dădeau un bilanţ aproximativ al ravagiilor cauzate de febra galbenă şi de holeră. Tot ca de obicei, cea mai mare parte a victimelor acestor boli — mai mult de două mii de persoane — fură nou-veniţii în Louisiana. Dar vînturile şi ploile intense de la sfîrşitul verii, stăvilind epidemia, au reuşit să cureţe atmosfera. Se aştepta sosirea iernii. După anumite semne, precum apariţia prematură a corbilor şi plecarea timpurie a păsărilor flamingo, ea avea să fie rece şi uscată, aşa cum spusese bătrînul James.

Niciodată nu i se păruse lui Clarence viaţa mai statornică mai calmă şi mai fidelă ritmului anotimpurilor. La Bagatelle viitorul părea stabilit pentru mulţi ani. Odată căsătorită cu stăpînul, Virginie va fi capabilă, ca toate soţiile de plantatori, să conducă gospodăria şi să facă plăcută viaţa de toate zilele. Lunile vor trece punctate de serbări şi recepţii. După ce de pe cîmp vor fi înlăturate tulpinile uscate de bumbac, va veni aratul, de altfel, se va aştepta cu nerăbdare apariţia florilor, apoi aceea a păstăilor, şi se va trece la curăţirea de paraziţi, evaluînd volumul recoltei viitoare. În sfîrşit, îşi va face apariţia fibra albă, ca un mucegai divin al pămîntului în fermentare, şi se va trece la cules. Aşadar, în toamna următoare se vor regăsi la capătul unui ciclu, căruia îi va urma un alt ciclu, întru totul asemănător. Fără îndoială, vor apărea unele alarme, îngheţuri neaşteptate, uragane cărora nu le vor rezista colibele celor nevoiaşi, creşterea fluviului şi, în lumea măruntă a plantatorilor, intrigi, înmormîntări, naşteri. Dar toate acestea nu vor fi decît incidente, încapabile să tulbure profund desfăşurarea constantă a unei existenţe întru totul dependentă de natură.

Unui om cu firea lui Clarence Dandrige, lipsit de ambiţie, fără alte responsabilităţi sociale decît acelea ale funcţiei sale, nu i se oferea decît o singură perspectivă cu scadenţă certă dar imprevizibilă: moartea. Adesea se gîndea la moarte fără teamă şi fără curiozitate. Oare îşi va face apariţia pe neaşteptate în fluxul şi refluxul anotimpurilor, ca să-l omoare fulgerător ca pe un chiparos într-o zi de furtună? Sau o va vedea profilîndu-se în depărtare, pe drumul său solitar? În aşteptare, el profita de viaţă în felul său puţin fatalist, fără să facă ceva pentru a-i modifica cursul.

Dacă ar fi fost un mistic, poate că ar fi fost tentat de o aventură spirituală. Dacă ar fi fost altruist, ar fi putut să meargă în întîmpinarea semenilor săi şi să-şi ia asupra-şi suferinţele şi chinurile acestora, de care fusese cruţat pînă atunci. În această ţară nouă, politica ar fi putut

să-i aducă şi beţia puterii. Dar Clarence, stăpînit de o îndoială universală, nevăzînd în Creaţie decît o împlinire inteligentă de hazard şi necesitate, pe care ştiinţa o va explica poate într-o zi, nu-şi dorea nimic. Poate doar, ca şi pasagerii bogaţi de pe marile vapoare, o cabină confortabilă pentru toată durata călătoriei.

Deşi pe deplin conştient că este un element al Marelui Tot (aşa cum frunza aparţine arborelui), el se simţea, totuşi, străin faţă de furnicarul uman. Fără dispreţ şi fără un real interes, el observa evoluţia acestuia, convins fiind de irevocabila solicitudine a tuturor şi a fiecăruia.

Fiind însă individualist, socotea că fiecare fiinţă trebuie să trăiască, potrivit conform naturii sale, toate constrîngerile acceptate sau impuse; altfel n-ar putea decît să falsifice jocul forţelor care asigură echilibrul lumii. Iată de ce, se îndoia de toate filozofiile şi religiile, considerîndu-le nişte constrîngeri spirituale şi morale destinate, după părerea lui, să înlocuiască armonia prin ordine şi lipsa de certitudine, prin prejudecată. Clasînd Binele şi Răul — aşa cum se selecţiona bumbacul — creştinii se ferecaseră într-un dualism din care îl excludeau pe Dumnezeu din comoditate. Singurii care i se păreau sinceri, erau contemplativii pentru că aceştia, senini şi disponibili, pîndeau semnele pe care ceilalţi nu le puteau vedea.

Tolerant, din fire, Clarence nu-şi îngăduia să-i judece decît rar, pe semenii săi, după cum îşi interzicea să rostească două cuvinte — „întotdeauna“ şi „niciodată“ —, pentru că ele conţineau toată înfumurarea vocabularului omenesc. Iată de ce, eroul său favorit rămînea Childe Harold, „geniu fatal bolnav, plasat între misterele materiei şi ale inteligenţei“; deşi opus lui Byron, el nu vedea viaţa „ca un zîmbet pervers al răului“, ci, mai degrabă, ca pe o manifestare liberă a forţelor supuse neantului.

Brutalizat sau satisfăcut din plin, el considera că omul are dreptul să se lase în voia soartei, ca şi lemnul dus de valuri, deoarece conştiinţa şi instinctele, elemente proprii naturii sale, îi sunt de-ajuns ca să-l călăuzească în împrejurările periculoase şi să-l inspire în relaţiile cu cei de o seamă cu el.

Îi plăcea seara, cînd, cu faţa spre aleea de stejari de la Bagatelle, se legăna în balansoar, cu cîinii la picioare, fără să se gîndească la nimic, simţindu-se parte integrantă a tot ce-l înconjura. Reuşea uneori să se convingă că nu este decît un principiu de viaţă, ca acela care stăpîneşte copacul, pasărea, fluviu. Îşi mai închipuia atunci că în absolut, fără să compari, fără să ţii seamă de condiţii, de împrejurări, energia necunoscută care face să crească magnolia, să zboare pasărea cardinal, să facă să curgă Mississippi, să dea putere omului să se

mişte şi să gîndească, provenea din aceeaşi unică sursă care distribuie totul conform unei dozări subtile a unor particule de viaţă.

Un fost pastor unitarian, Ralph Waldo Emerson, care plecase în Europa pentru a intra în legătură cu marile spirite ale epocii, începuse să predice o doctrină nonconformistă, apropiată de teoriile foarte personale ale lui Dandrige.

Un lanţ subţire de inele fără număr
Din aproape în depărtare leagă toate lucrurile...

scrisese acest bostonian care simţea cum trece prin el „curentul Fiinţei universale". În Sud, nu se ştia mai nimic despre oamenii care se întîlneau la Boston în librăria surorilor Peabody. Dar, puţinul cît îl ştia intendentul despre această doctrină destul de vagă, pe care ei o profesau într-un cerc restrîns, îl făcea să creadă că oameni aceştia acceptau realitatea intuiţiei. Evident, era o doctrină, una mai mult, care însă, merita să fie studiată, deoarece părea să nu ia în considerare decît „viaţa vieţii". Singurul om cu care Dandrige putea să discute despre aceste subiecte, inexistente pentru Adrien de Damvilliers, profund convins că numai religia creştină deţine adevărul absolut, era Eduard Barthew, un om curios şi sceptic ca şi el.

De aceea, cînd avocatul îl poftise la o masă dată de doctorul Murphy, cu ocazia apropiatei plecări a familiei Schoeler în Vest, el acceptă imediat invitaţia.

„Deşi nu mă pricep la aceste lucruri, făcu Barthew, ar fi poate indicat să vă asiguraţi că materialul agricol, de la Bagatelle nu are nevoie de reparaţii urgente. Îl pierdeţi pe singurul potcovar instalat în această parte a fluviului."

Convocaţi, Bobo, ca şi vătaful responsabil, cu plugurile şi căruţele găsiră că e bine, într-adevăr, să fie chemat meseriaşul din Sainte-Marie sau poate negrii care îl ajutau pentru a face mici reparaţii curente.

În acest chip, Clavis şi Armand fură îndepărtaţi de forjă, în ziua hotărîtă, aşa cum dorea Ed Barthew.

Incendiul forjei din Sainte-Marie a fost cu adevărat un incendiu frumos. A izbucnit deodată şi s-a extins cu repeziciune. Flăcările frenetice atinse de o inexplicabilă lăcomie nu lăsară în urma lor decît o grămadă de cenuşă din care ici şi colo ieşeau la iveală cîteva grinzi calcinate, netede ca nişte oase, pe care un cîine le-ar fi ros cu plăcere. În timp ce invitaţii doctorului Murphy se pregăteau să se aşeze la masă ca să devoreze un purceluş la grătar pregătit de Céline, bucătăreasa negresă a medicului, sună alarma. Pompierii voluntari, surprinşi în

adunările de seară obişnuite pe timpul iernii, au luat-o la goană prin sat, îndreptîndu-se spre pompa de mînă, aşezată lîngă tribunal. Ei tîrîră pompa, achiziţionată prin contribuţia cetăţenilor, pînă la capătul satului, unde se vedeau flăcările. Cînd îşi dădură seama că este vorba de casa potcovarului Schoeler, destul de izolată, combativitatea lor scăzu. Incendiul părea destul de serios ca să poţi spera să-l stingi, dar nu ameninţa nici o altă casă. Totuşi, se străduiră cît putură şi ei, aşa cum le cerea datoria.

Vecinii cei mai apropiaţi ai fierarului, la curent cu plecarea lui a doua zi în zori, se grăbiră să scoată „conestoga" deja încărcată din hangarul unde o închisese Albert, sub paza cîinelui său mare, galben, care, din pură conştiinţă canină şi speriat la culme de trosnetul focului, îşi înfipse colţii în pulpa primului necunoscut care pusese mîna pe oiştea căruţei.

„Ce noroc că aceşti oameni prevăzători şi-au făcut deja bagajele, altfel n-ar mai fi avut nevoie de o asemenea căruţă", spuse preotul arătînd înspre casa distrusă.

Ceea ce nu ştia însă bunul preot era că Mignette trebuise să insiste nespus de mult ca totul să fie gata înaintea cinei de adio oferită de doctorul Murphy.

Caii, duşi la păşune la un cultivator, prieten de-al lor, erau şi ei la adăpost. În definitiv, acest incendiu, ale cărui cauze în zadar le-ai căuta, apărea ca un rău neînsemnat... Şi apoi, casa potcovarului cu tot ce conţinea nu era oare convenabil asigurată?

A fost, de altfel, şi părerea potcovarului, cînd sosi la locul sinistrului.

„Totuşi, am stins bine focul din forjă, după ce i-am trimis pe Clavis şi pe Armand la Bagatelle să dea înapoi roţile şi brăzdarul pe care mi le dăduse în grijă Bobo. Nu înţeleg cum a fost cu putinţă să se întindă focul aici."

Pompierii, care nu erau la primul incendiu inexplicabil, fură de părere că vîntul ar fi putut să înteţească focul din zgura încă fierbinte, strecurîndu-se pe sub uşa prost închisă a forjei. Această explicaţie a fost adoptată, părînd a fi mai plauzibilă decît celelalte avansate de oameni cu multă imaginaţie: un fulger fără ploaie, o răzbunare de sclav, sau poate chiar un meteorit, cum propuse secretara tribunalului. Ea citise într-un ziar din Illinois că „pietre de foc", desprinse dintr-un astru îndepărtat, puteau isca incendii pe pămînt.

Deci, tocmai cînd se pregăteau de banchet la Murphy, clopotul de alarmă îi făcu pe toţi invitaţii medicului să se repeadă spre galeria casei. Se aflau printre invitaţi domnul Clairbone, judecătorul, domnul Dandrige, brutarul Blanchet, zis: „lăcusta", cu soţia, Fernand

Poygras, învăţătorul, domnişoarele Pernoud, tatăl lor, dulgherul din Bayou-Sara şi domnul Barthew, sosit ultimul, ca de obicei. Schoeler şi soţia lui primiseră cadouri modeste şi folositoare. Murphy le pregătise o mică farmacie, necesară călătoriei, domnişoarele Pernoud împletiseră nişte pălării de pai, învăţătorul se lipsise în favoarea lor de o lucrare de astronomie necesară unor oameni constrînşi de acum înainte să doarmă sub cerul liber!

Se află de la pompier că incendiul este la celălalt capăt al satului aproape de drumul Fausse-Rivière. Nimeni nu-l putuse opri pe Schoeler să se ducă să vadă ce se petrece în cartierul său. Mignette — foarte ciudată de la începutul serii, Albert socotind nervozitatea soţiei sale uşor de înţeles, în ajunul plecării — voia să se ducă şi ea cu soţul ei. Dar medicul a convins-o să renunţe.

„Lăsaţi-l pe acest curios, să dea o mînă de ajutor pompierilor. Noi îl vom aştepta golind o sticlă de vin pe care am şi pus-o să se răcească, pentru a vă trezi apetitul!"

Mignette fu invitată să stea la locul de cinste lîngă domnul Dandrige, a cărui prezenţă printre oaspeţi era măgulitoare. Ed Barthew părea hotărît să bea din plin, felicită pe Mignette pentru toaleta ei şi confirmă prin judecătorul Clairborne că juriul parohiei va accepta cu siguranţă să-i elibereze pe Clavis şi Armand, permiţîndu-le să locuiască în regiune.

Conversaţia şi rîsul încetară deodată, la apariţia potcovarului, palid şi gîfîind.

„Casa noastră a ars, Mignette! N-a mai rămas nimic. Căruţa a scăpat… fără stricăciuni."

„Bea asta, bătrîne, zise Barthew, dîndu-i un pahar de vin… sper că negrii tăi nu sunt amestecaţi."

„Ei sunt la Bagatelle pînă mîine, interveni Dandrige. Bobo avea nevoie de serviciile lor."

„Deci, nu-i putem bănui că ei ar fi dat foc!"

Mignette începu să plîngă încetişor. Soţul ei o luă pe după umeri.

„Este foarte trist, desigur, să-ţi vezi arzînd casa, dar nu pierdem mare lucru, fiindcă ai ţinut atîta să încărcăm căruţa. Aşa că nu fi supărată!"

Tînăra luă batista întinsă de soţia brutarului şi se adresă lui Barthew care turna restul de vin în paharul ei.

„Suntem asiguraţi în caz de foc, sper că asigurarea să ne despăgubească."

„Nu cred că vor fi dificultăţi, doamnă Schoeler. Domnul judecător poate să depună mărturie că nici soţul, nici dumneavoastră, nici sclavii, n-au putut să aprindă focul… Accidente există, nu-i aşa?"

„Dar asta nu ne taie pofta de mîncare, dragii mei, făcu Murphy. Purcelușul Célinei nu mai poate aștepta... La masă!"

Și, în ciuda dramei, seara fu veselă. Fiecare a închinat un pahar de vin în cinstea celor care plecau. Toastul, judecătorului Clairborne, făcînd aluzie la incendiul „care, parcă ar fi vrut să șteargă pînă și amintirile unei perechi așa de simpatice", aduse lacrimi în ochii tinerei femei. Ea preferă cuvintele domnului Dandrige, care ură potcovarului și soției sale să se întoarcă într-o zi la Pointe-Coupée, unde oamenii de la Bagatelle vor fi întotdeauna fericiți să-i revadă.

„Deoarece eu sunt cel care v-a întîmpinat în Louisiana, încheie el, amintind ziua cînd Virginie debarcase în Nouvelle-Orléans, împreună cu confidenta ei, pot să spun tuturor că sunteți foarte potriviți pentru această țară."

În cursul uneia din acele tăceri de sfîrșit de agapă, atribuită trecerii unui înger, Mignette luă deodată cuvîntul. Șampania îi colorase obrajii, ochii săi verzi sclipeau de o prefăcută îngrijorare.

„Dar unde ne vom culca în noaptea asta? Noi nu mai avem locuință..."

„Aici, bineînțeles, spuse îndată Murphy, e loc destul."

Cînd și-au luat rămas bun și s-au îmbrățișat, după moda franțuzească, Mignette s-a arătat în mod deosebit afectuoasă cu Ed Barthew. Acesta din urmă încheiase la repezeală un aranjament cu Schoeler. Banii, pe care asigurarea nu va întîrzia să-i verse, vor fi păstrați de avocat pînă la înapoierea potcovarului sau îi vor fi trimiși cînd acesta va avea o adresă sigură în Vest. Din banii primiți, domnul Barthew își va opri 2000 de dolari ce trebuiau dați drept cauțiune pentru eliberarea lui Clavis și Armand. Mignette ceru să li se împrumute în plus trei sute de dolari, ca să poată instala o nouă forjă pe ruinele celei arse, care fusese a soțului ei.

„Aranjamentele sunt totdeauna posibile între oameni cinstiți și generoși. Voi toți sunteți buni cetățeni", zise în chip de morală judecătorul Clairborne.

Cum cei doi soți Schoeler se dezbrăcau ca să se culce, puțin emoționați din cauza băuturii dar și a ruperii de trecutul lor, care se încheiase cu cina de la Murphy, și a incendiului, Albert întinse Mignettei un obiect plat.

„Ia te uită, am găsit asta lîngă casă în dărîmături: este un etui pentru țigările de foi, din piele de șarpe. L-o fi pierdut vreun pompier. Va trebui să-l lăsăm doctorului Murphy. Poate va putea să-l găsească pe proprietar."

Mignette, cu acea perfectă stăpînire de sine, deprinsă odinioară de la domnişoara Virginie, se abţinu să spună că recunoaşte obiectul. Acesta aparţinea lui Ed Barthew.

„În mod sigur, doctorul Murphy va şti să-i găsească proprietarul. Am să i-l dau mîine dimineaţă."

Puse etuiul în geanta ei, cu promptitudinea cuiva care nu este deloc hotărît să-l restituie cu uşurinţă.

Trei zile mai tîrziu, în timp ce soţii Schoeler, treceau tocmai vadul rîului Roşu, la apusul soarelui, Mignette îşi deschise geanta ca să ia o pastilă de mentă.

„Doamne! exclamă ea cu spontaneitate perfect prefăcută, am uitat să las doctorului etuiul pe care l-ai găsit. Va trebui să-l păstrez pînă cînd ne vom reîntoarce la Pointe-Coupée... dacă ne vom reîntoarce vreodată!"

Pînă şi femeilor celor mai cinstite le plac amintirile secrete.

Capitolul XI

Clarence Dandrige tocmai primise, cu poşta rapidă, o scrisoare din partea marchizului de Damvilliers. Îl costase doi dolari, căci compania engleză care asigura prin cliperele sale transportul de mesagerii peste ocean obişnuia să încaseze de la destinatar o parte din taxele de poştă. Prin misiva cu pricina, de o concizie caracteristică pentru Adrien, acesta îşi anunţa întoarcerea la jumătatea lunii februarie. Era de presupus că se îmbarcase, împreună cu Virginie pe *Borcas*, unul din cele mai rapide vase ale liniei Le Havre York, care făcea în medie treizeci şi opt de zile la traversare. Astfel că, atunci cînd căpitanul Tampleton îşi făcu apariţia la Bagatelle, ştiindu-i plecaţi pe soţii Damvilliers, intendentul fu în măsură să-l anunţe că voiajul de nuntă al proprietarului plantaţiei se apropia de sfîrşit.

Războiul, aşa lipsit de glorie cum era cel purtat de soldaţii Statelor Unite împotriva indienilor, îl maturizase pe Willy, care era cum nu se poate mai mîndru de galoanele sale de căpitan, obţinute în cursul unor acţiuni deloc eroice. Rana de la braţ fusese uitată de fratele Corinnei.

Căpătase datorită ei, pe lîngă avansarea care îl măgulea într-atît, şi un concediu de convalescenţă. Ofiţerul profitase pentru a defila pe la recepţii. O mulţime de tinere din lumea bună îi oferiseră carnetul lor de bal în speranţa că vor putea obţine mai mult decît un cadril. Povestise de o sută de ori asaltul brigăzii sale — fără să omită nici un detaliu şi fără să-şi înflorească meritele, căci tînărul Tampleton părea să fi rămas la fel de lipsit de imaginaţie. Clarence îl găsi, totuşi, mai bărbat ca înfăţişare. Bronzat, vînjos, îşi pierduse odată cu rozul din obraji aerul de adolescent rumen şi bine hrănit, pe care îl aveau mulţi fii de plantatori, iar acum afişa o dezinvoltură puţin exagerată de soldat înrăit, pe deplin refăcut.

După cina la care fusese invitat de intendent, în timp ce în şemineul din salon trosnea un foc de lemne şi James termina de servit vinul de Porto, Willy scoase de sub tunică un medalion.

„V-aş ruga să-mi faceţi serviciul de a înapoia acest obiect Vir…, doamnei de Damvilliers. Cu discreţie, bineînţeles."

Un semn aprobator din cap îl stimulă pe ofiţer să continue:

„E o şuviţă de păr pe care a pierdut-o marchiza la joc pe vasul *Prince-du-Delta*… vă amintiţi… Acum că sunt căsătoriţi, după ce m-am purtat atît de prosteşte la petrecerea la care marchizul a anunţat logodna, nu mai am dreptul să păstrez acest suvenir."

Clarence îşi strecură medalionul în buzunar.

„Se va rezolva cu toată discreţia necesară, chiar dacă nu doamnei de Damvilliers trebuie să fie înapoiat acest… trofeu!"

„Ce vreţi să spuneţi?"

„Nimic, dragă Willy, decît că suviţa aceasta nu-i aparţine Virginiei."

„Înţeleg, spuse rîzînd căpitanul, aparţine acum soţului, ca şi restul persoanei sale…"

Dandrige îl privi pe ofiţer cu aerul dezamăgit al unui învăţător care constată că un elev n-a înţeles o iotă din textul pe care trebuie să-l explice. „Hotărît lucru, îşi spuse, războiul o fi întărind trupul, dar nu sporeşte defel inteligenţa cuiva." Apoi preciză, cu o anume nerăbdare în glas:

„Nu, nici marchizului. Şuviţa aceasta de păr aparţine unei tinere pe numele său Mignette, astăzi doamna Schoeler, pornită în clipa aceasta să colinde drumurile Vestului, alături de soţul ei."

Să se fi ivit pe neaşteptate în salon un şef indian cu tomahawkul în mînă şi Templeton n-ar fi fost mai uluit.

„Afirmaţi deci, Dandrige, într-un cuvînt, că Virginie şi-ar fi rîs şi de mine şi de Barthew?"

„E o formă feminină de umor, Willy. N-ai de ce să-i porţi pică, e o treabă de mult uitată."

Ofiţerul tăcu îmbufnat, cu buzele strînse, neştiind ce să spună. Acea şuviţă de păr roşcat de care nu s-a despărţit niciodată, pe care şi-o aşeza seara la capul patului alături de ceasul de buzunar, din pricina căreia avusese parte de atîtea înţepături din partea camarazilor de la West Point, era a unei servitoare! După surpriză urmară furia şi ruşinea.

„Dar ce fel de femeie e oare, Dandrige, dacă aşa se poartă cu nişte gentlemeni care şi-au riscat viaţa pentru ea. E o..."

„Sşt, linişteşte-te, Willy, te afli aici sub acoperişul ei. Nu trebuie să rosteşti vorbe pe care le vei regreta. Am ezitat să-ţi dezvălui acest mic secret, dar mi s-a părut că medalionul nu mai are nici o importanţă, din moment ce te debarasezi de el. În viaţă soseşte totdeauna un moment în care trebuie să dai Cezarului ce-i aparţine!"

„Cezarului sau Proserpinei... Hai, daţi-mi-l înapoi!"

Glasul era autoritar şi Dandrige se supuse. Sigur de ce urma să se petreacă, îşi întinse picioarele încrucişîndu-şi braţele la piept, ca un spectator atent şi decontractat, apoi îşi goli dintr-o sorbitură paharul de porto.

Previziunea sa se dovedi justificată: înhăţînd bijuteria, Willy Tampleton o azvîrli cu furie în focul din cămin, apoi îşi dădu peste cap paharul de porto.

„Se mai întîmplă să punem pe foc ce-am iubit, spuse intendentul, cu un glas prietenos."

„Vă mulţumesc, în orice caz, Clarence, că m-aţi ajutat să mă dezmeticesc. E ca şi cum mi s-ar fi smuls o măsea stricată... Să vorbim despre altceva."

Cînd sticla de porto fu golită, ofiţerul îşi puse mantaua de cavalerist şi ceru să i se aducă cabrioleta. Un vînt rece clătina vîscul atîrnînd de ramurile stejarilor şi mîna norii către sud. Dandrige urmări cu privirea felinarul care se zdruncina, apoi se întoarse în salon. Cînd James se duse la culcare, după ce închise uşa, luă un vătrai şi scotoci în cenuşă, scoţînd un medalion de aur ars şi înnegrit. Cînd se mai răci, îl şterse cu batista şi constată că sticla se spărsese, dar bucla în formă de semn de întrebare dinăuntru era intactă. O băgă în buzunar şi se duse la el în cameră. Întrucît ghicise ce făcuse Barthew pentru Mignette cu o săptămînă în urmă, îşi spuse că avocatului s-ar putea să nu-i displacă să primească o amintire care ar avea, în sfîrşit, o semnificaţie!

Soţii Damvilliers revenită la Bagatelle cu o săptămînă mai devreme decît prevăzuse Clarence. Căpitanul de pe *Borcas*, marinar

cutezător şi amator de premii, alesese, cu scopul de a mai scurta drumul, ruta cea mai dificilă, trecînd peste bancul de nisip de la Grand Bahama. De nu mai puţin de cinci ori vasul se izbise de stînci, riscînd să se scufunde cu tot cu oameni şi încărcătură. Pasagerii europeni se plînseseră de această nebunie, însă americanii, plini de admiraţie pentru curajul navigatorului şi încîntaţi să trăiască o aventură căreia avea să i se ducă vestea, încurajaseră echipajul şi îi consideraseră fricoşi pe cei care se jeluiau. Cînd se zări „La Balise", vărsarea fluviului Mississippi, cu toţii scoaseră urale ce putură fi auzite pînă la postul de pilotaj: unii pentru a-i mulţumi lui Neptun că i-a scos la liman, alţii — iar Adrien şi Virginie erau printre aceştia din urmă — pentru a-l ovaţiona pe marinarul care le procurase senzaţii atît de tari. Chiar şi pe vreme de furtună, viitoarea mamă nu lăsase să se vadă decît un singur simptom inerent stării sale: o poftă de mîncare de guvernantă englezoaică, ce le făcea de-a dreptul rău doamnelor suferind de rău de mare.

„Ce fericit sunt, Dandrige, că sunt din nou acasă şi vă revăd pe toţi, spuse Adrien. Europa mi s-a părut o babă mistuită de vicii care nu mai sunt pentru vîrsta ei. Peste tot nu se vorbeşte decît de revoluţie, de răsturnări şi nimeni nu se gîndeşte cu ce să înlocuiască ceea ce vrea să distrugă. Englezii vor o monarhie înlănţuită ca o republică, iar francezii o republică guvernată de un rege. Cît despre olandezi, polonezi, belgieni şi nemţi, sunt gata să se ia după unii sau după alţii."

„Şi eu sunt fericit să te revăd, Adrien. Iarna asta m-am trezit în unele seri umblînd prin căsoiul ăsta gol ca un prizonier."

Cît despre Virginie, păru extrem de bucuroasă să împartă tuturor cadouri şi să se lase pieptănată de draga ei Rosa care îi perie părul „cum nu ştia nici o cameristă în Europa", emoţionată foc că i se adusese în dar un săpun mirosind a violete. Într-atît, încît lui Dandrige i se păru o femeie nouă, total fericită şi sinceră. Viitoarea maternitate o făcea şi mai frumoasă, şi mai atrăgătoare, ar fi gîndit oricare altul decît intendentul. Nu părea s-o preocupe altceva decît fericirea celor din jur, în primul rînd a soţului ei. Euforic, Adrien anunţă delegaţiei de lucrători care venise să-i ureze bun-venit că acorda două zile de odihnă tuturor sclavilor de pe plantaţie.

„Să ştii, Clarence, că fericirea există şi mă simt puternic ca un taur. O să conduc treburile la Bagatelle şi o să avem cu toţii parte de zile bune, de ani buni. Dacă Virginie o să-mi dăruiască, aşa cum sper, un mic marchiz, am să construiesc un spital pentru săracii de la Sainte-Marie, fiindcă nu pot să fiu pe deplin fericit dacă nu fac ceva şi pentru cei mai puţin norocoşi decît mine."

În anul de graţie 1832, fericirea marchizului părea să fie molipsitoare. Sudul întreg trăia ceea ce istoricii aveau să numească mai tîrziu „epoca de aur".

Louisiana şi Mississippi produseseră în sezonul precedent 132363 baloturi de bumbac, care se vînduseră foarte bine, din moment ce depozitele din Nouvelle-Orléans nu mai conţineau decît 7000. Încasările statului Louisiana atinseseră o cifră record: 507291 dolari: în ciuda investiţiilor de tot felul, trezorierul tocmai anunţase că mai rămîneau în Cassa publică 167235 dolari. La Nouvelle-Orléans se construise un nou spital de caritate, care costase 17000 de dolari iar prin mijlocirea parohiilor, numeroase şcoli, în valoare totală de 45000 de dolari.

Taxele pe jocuri de noroc, vărsate de proprietarii de cabarete sau de amatorii de *Show-boats*, aduseseră în visteria statului 41000 de dolari. Nu e mai puţin adevărat că, în acelaşi timp, urmărirea răufăcătorilor şi întreţinerea prizonierilor statului îi costaseră pe cetăţeni 35000 de dolari.

Trezorierul nu achitase decît 900 de dolari ca îndemnizaţie cuvenită proprietarilor unor sclavi executaţi pentru crimă.

Băncile din Nouvelle-Orléans erau pline de fonduri şi, dacă oraşul atrăgea cu fiecare an tot mai mulţi amatori de speculaţii financiare, erau tot mai numeroşi şi oamenii de afaceri respectabili. Iar dacă teama de frigurile galbene şi de holeră n-ar fi fost peste vară mai puternică decît ambiţiile pecuniare, capitala Sudului ar fi crescut şi mai repede.

Totul mergea, deci, cum nu se poate mai bine, în cea mai bună dintre lumile posibile, aşa gîndeau plantatorii şi comercianţii a căror aroganţă şi ale căror averi îi iritau pe cei din Nord, care trudeau să excaveze galerii de mină şi să construiască drumurile-de-fier, activităţi ce nu sufereau comparaţie cu plăcerea de a admira cum creşte bumbacul, trestia de zahăr sau tutunul.

Locuitorii Sudului nu profitau cu toţii la fel de mult de prosperitatea la care munca sclavilor — în număr de 4264 numai în parohia de la Pointe-Coupée, faţă de 622 de catîri — contribuia în mare măsură. Existau şi acei „petits Blancs", pentru care Adrien se angajase în faţa lui Dandrige să construiască un spital, numai să-l blagoslovească Dumnezeu cu fiul mult-dorit. Aceştia exploatau nişte concesiuni minuscule în „ogradă", o zonă împrejmuită de vechiul braţ al fluviului Mississippi, devenit lac şi căruia pionierii îi spuseseră „Fausse-rivière", mînuind, la fel ca şi negrii, tîrnăcopul şi lopata. Aceşti oameni, care abia îşi puteau permite să închirieze un sclav-doi cu douăzeci sau treizeci de dolari pe lună, trăiau împreună cu familiile

lor în nişte case lipsite de confort, îşi fabricau singuri mobilele, cumpărau carnea afumată pe credit, nu beau altceva decît apă şi, ca un lux, cultivau un petic de bostănărie şi cîteva tufe de coacăze, plătindu-şi cu greu impozitele şi uitînd să-şi trimită copiii la şcoală. Grozav de susceptibili cînd era vorba de libertăţile lor personale, se încăierau în cursul întrunirilor electorale şi le puneau candidaţilor întrebări încuietoare. Mai prejos de aceşti „petits Blancs", nu mai existau decît vagabonzii fără domiciliu fix, cutreierînd prin păduri şi prin luncile mlăştinoase ale rîurilor, unii vînători specialişti în a plasa capcane, alţi mari vînători de ratoni, castori sau aligatori, cîteodată cărbunari, la ocazii crescători de vite sau pescari, singura lor superioritate asupra negrilor constînd în culoarea pielii. Aristocraţia plantatorilor îi ignora pe indivizii din această categorie, veniţi din Europa nu se ştie în ce condiţii. Cînd se făcea aluzie la existenţa lor, se făcea în general, pentru a le înfiera moravurile sau pentru a exprima indignarea faţă de răul exemplu ce-l dădeau sclavilor. Aceştia din urmă nu aveau, de altfel, respect decît pentru carabinele lor şi le dădeau, ca şi stăpînilor, porecle prea puţin măgulitoare de genul „Gît roşu" sau „Ciocănitoarea".

În luna august 1832, pe un zăduf insuportabil, care usca frunzele tufelor de bumbac ale căror tije se îndoiau sub povara uşoară a ghioacelor de puf. Virginie trimise după doctorul Murphy. Copilul care i se mişca în pîntec avea să se nască în scurt timp.

„O să meargă bine, îi spuse doctorul marchizului şi după toate semnele nu m-aş mira să vi se îndeplinească dorinţa. Năzdrăvanul e foarte vioi. O să fie, cred, pe la sfîrşitul lunii."

De cîteva săptămîni încoace, Virginie era în centrul atenţiei generale. Trusoul viitorului marchiz era gata, iar croitoresele de pe plantaţie garnisiseră cu dantele noi leagănul cel mare, în formă de corabie, în care Adrien îşi visase primele vise. Servitorii, peste care domnea ca o regentă, în baza autorităţii moştenite de la mama Netta, Anna cea grasă, aveau un respect religios pentru actul maternităţii.

Misterele naşterii exprimau, în concepţia lor, esenţa bunătăţii divine. Astfel că, în toată clipa, Rosa, fiica Annei, care se consacra cu totul slujirii doamnei de la Bagatelle — lucru de care nostima codană nu era din cale-afară de mîndră — se repezea să mai pună o perniţă sub tălpile stăpînei, o mobiliza pe cîte o subretă de rang inferior să-i facă vînt cu evantaiul, o întreba dacă nu doreşte un pic de lapte. Tot ea făcea şi de pază la uşa încăperii celei mai răcoroase, unde Virginie se odihnea după-amiaza, acoperită doar cu o cămăşuţă de batist. Adrien, a cărui febrilitate creştea pe măsură ce se apropia

ceasul naşterii, dădea mereu cîte o fugă acasă, venind de la cîmp, ca se se intereseze dacă „totul merge bine".

Intrînd pe neaşteptate în bibliotecă, Clarence îl găsise, de mai multe ori, răsfoind un tratat de anatomie, ca şi cum ar fi vrut să înveţe în detaliu procesul naşterii.

„Nu e numic mai firesc decît venirea pe lume a unui copil, Adrien. Nu-ţi mai face griji."

„Şi totuşi, trebuie să fie îngrozitor de dureros şi doar Virginie nu-i o negresă... Se pare că cu cît sunt mai suple femeile, cu atît naşterea e mai grea. Nu pot să-mi abat gîndul de la riscurile pe care o să le înfrunte. Din fericire, Murphy o să fie aici. Măcar de n-ar fi beat cînd va fi să avem nevoie de el! Mă întreb dacă n-ar fi cazul să-l ţin aici începînd de azi, ca să-l avem la îndemînă şi în deplinătatea capacităţilor dacă se precipită lucrurile."

„Murphy trebuie să-şi îngrijească bolnavii lui şi sarcina nu-i o boală. Ar însemna să dăm dovadă de egoism dacă l-am reţine aici fără rost..."

„Cînd e vorba de Virginie, aşa e, sunt egoist, Clarence, şi nu vreau să las nimic la voia întîmplării."

Cînd pe Virginie o apucară primele dureri, în după-amiaza zilei de 15 august, medicul nu fu găsit nicăieri. Tot ce se putu afla, trimiţînd ştafete către toate plantaţiile şi pe Bobo în toate casele de la Sainte-Marie, fu că medicul era pesemne la Port Hudson, pe celălalt mal al fluviului, la două ore bune de Bagatelle.

„Găsiţi un vas şi duceţi-vă după el", ordonă Adrien lui Clarence, în vreme ce Virginie, vegheată de Anna şi de fiica ei, îşi încleşta dinţii în batiste muiate în oţet.

„Dacă doctor nu vii, declară cu autoritate Anna, căutăm Planche, ea ajută la femei negre."

„Pentru nimic în lume, i-o reteză marchizul indignat. Trebuie să dăm de Murphy şi să-l aducem încoace!"

Clarence dispăruse, ştiind unde ar putea găsi un vas şi vîslaşi ca să meargă la Port Hudson. Cum domnul de Damvilliers se tot învîrtea în jurul patului soţiei, frecîndu-şi creştetul cu amîndouă mîinile, sub privirile înfricoşate ale Annei, Virginie îl prinse de încheietura mîinii şi îi spuse pe un ton ce nu admitea replică:

„Să meargă după Planche şi pleacă de aici, Adrien, mă ameţeşti!"

Iar cum marchizul se pregătea să ridice obiecţii, adăugă:

„Nu sunt făcută altfel decît toate femeile, dragul meu."

Planche, numită astfel din pricina slăbiciunii scheletice şi a pielii ei cenuşii, ca o scîndură ţinută îndelung în ploaie, îndeplinea, în satul sclavilor de pe plantaţie, funcţia de moaşă. Pricepută la farmece şi la

ierburi de leac, unii o credeau vrăjitoare şi asta îi atrăgea un respect întemeiat pe frică. O femeie cu care era mai bine să fii în relaţii bune. Fire tăcută, locuia singură într-o căsuţă de pe malul rîului şi era neîntrecută în decorticatul bumbacului. Degetele ei prelungi şi uscăţive, de o îndemînare şi de o supleţe rareori întîlnite la negri, trezeau o anumită nelinişte, nu mai puţin decît ochii deschişi la culoare care trădau, ca şi culoarea pielii, o îndepărtată ascendenţă albă.

Cînd Rosa dădu cea dintîi fuga la atelierul de dezghiocat să-i spună că o chema de urgenţă stăpîna, Planche îi răspunse îndreptîndu-şi ţanţoşă pieptul slăbănog:

„Ştiam eu că o să fie nevoie de mine!“

Planche se strecură în casă pe urmele tinerei servitoare. Adrien, care patrula de-a lungul verandei, îi răspunse la salut, fără a mai îndrăzni să adauge altceva. Moaşa se spălă pe mîini în bucătărie, încet şi cu grijă, cerînd să se şteargă cu un prosop nou, pe care micuţa Rosa i-l întinsese cam în silă.

„Pune apă la fiert, fetiţo, apă multă şi adu şervete în camera stăpînei.“

Apoi scoase dintr-o punguţă de piele pe care o purta la gît un smoc de ierburi şi le puse la înmuiat într-un pahar de vin ce îi fusese adus la cerere. Toate aceste operaţii aproape rituale fură executate cu mare încetineală, ca şi cum nu era motiv de grabă. În sfîrşit, Planche ceru să fie condusă în camera marchizei, după ce mai întîi pretinse o monedă de cinci dolari şi nişte foarfeci de argint pe care le înmuie în vin, ştergîndu-le cu grijă. Rosa urmărise cu ochii holbaţi aceste preparative, rugîndu-se la Dumnezeu să apară doctorul Murphy, căci stăpînul nu-şi ascunsese neîncrederea inspirată de femeia cea posomorîtă. Cînd aceasta din urmă închise uşa camerei, după ce o alungase cu un gest pe Anna cea grasă, care asuda cel puţin tot atît pe cît stăpîna ei, nu le mai rămase decît să aştepte, pîndind zgomotele din casa devenită tăcută ca un mormînt.

De multe ori Adrien veni să dea o raită prin salon, apoi prin bucătărie.

„Dar ce se petrece? Aş vrea să ştiu şi eu, totuşi... Pot să merg să văd...“

„Nu vă duceţi, stăpîne! Planche nu vrea să vină nimeni acolo, şi nici doamna marchiză.“

Într-un tîrziu, vrăjitoarea deschise uşa cerînd ligheanul cu apă caldă. O închise la loc şi tensiunea crescu. În mintea lui Adrien, o femeie nu putea aduce pe lume un copil fără să geamă şi să ţipe. Pîndea, prin urmare, de pe verandă, la doi paşi de fereastra cu

perdelele trase, să audă vaietele care să-i confirme că a început travaliul. Poate că va da Dumnezeu ca pînă atunci să sosească şi Murphy, cu ştiinţa sa care inspira încredere.

Tresări cînd, ajunsă în spatele lui cu paşi de pisică, Planche îi spuse:

„E un băiat frumos, alb de tot, stăpîne."

„Şi stăpîna?"

„Totul e bine", rosti Planche pe un ton de profesionist.

Doctorul Murphy sosi şi el peste trei ceasuri, afumat bine. Îl găsi pe Adrien aplecat asupra leagănului unde dormea un prunc roşu la faţă, cu pielea zbîrcită, la fel de urît ca toţi nou-născuţii, dar avînd deja nişte fire brune de păr. Virginie, cu braţele sub cap, cu buclele ei englezeşti pieptănate cu grijă de Rosa, zîmbea auzindu-şi soţul cum repeta cam îngrijorat:

„Ce mic e!... ce mic e!"

Medicul îi examină pe mamă şi pe copil. O găsi în stare perfectă pe cea dintîi şi curăţel ca un ban de argint pe al doilea. Planche tăiase cordonul ombilical după ce efectuase mai întîi o legătură de fire de ierburi. Apoi aşezase, între două feşe, o monedă de cinci dolari pe buricul noului născut; era destinată să fixeze cordonul tăiat „pentru ca marchizul cel mic să aibă un pîntec frumos".

„Şi totuşi, Murphy, aţi fi putut fi aici! M-au trecut toate apele că a trebuit s-o dau pe Virginie pe mîna negresei ăsteia!"

„Nu m-aş fi descurcat mai bine, ba chiar ceva mai prost, cu siguranţă. Am văzut-o lucrînd de multe ori pe Planche şi dacă vreodată aş avea o soţie pe cale să nască, pe ea aş pune s-o cheme. Sunt sigur că Virginie nu s-a chinuit, vrăjitoarea asta are ea tainele ei..."

„Mi-a dat să mestec nişte ierburi şi trebuie să recunosc că nu m-am mai gîndit la nimic. Era ca şi cum altcineva ar fi suferit în locul meu."

„Şi cînd a tăiat cordonul, nu v-a spus nimic?" întrebă medicul.

„Ba da, mi-a spus: «Marchizul cel mic e însemnat cu foc»."

„Ce mai e şi asta? interveni marchizul, supărat: iar treburi vrăjitoreşti..."

„Înseamnă, îmi închipui, că băiatul va avea un temperament focos, ca şi tatăl lui! Nu-i aşa, Murphy?"

„Asta e probabil, da!" zise medicul gînditor, ferindu-şi privirea, dînd poate alt înţeles prezicerilor lui Planche.

Avu destulă minte, în ciuda aburilor de whisky care l-ar fi putut face cu uşurinţă limbut, să-şi ţină gura. Ultima oară cînd Planche îi spusese unei sclave lăuze vă pruncul ei purta semnul şarpelui, copilul

murise muşcat în leagăm de o reptilă verde. Planche, el era gata s-o recunoască, poseda o ştiinţă a ei, alta decît cea dobîndită de învăţăceii într-ale medicinei la universităţile din Nord.

Viitorul marchiz de Damvilliers, al patrulea purtător al acestui nume în Louisiana, primi la botez numele îngemănate de Marie-Adrien, căci se născuse în ziua Sfintei Fecioare. Mai tîrziu, cînd avea să moştenească titlul, care nu mai era de acum decît un titlu, avea să-şi abandoneze întîiul prenume ca să devină Adrien de Damvilliers, ca toţi ceilalţi Damvilliers dinaintea lui. În aşteptarea acestui moment, se dovedea lacom la mîncare, gălăgios, neastîmpărat, plin de vitalitate, ceea ce îl bucura pe tată, dar îi dădea doicii, o sclavă cu numele de Imilie, mai multă bătaie de cap decît toţi cei şase copii pe care îi avusese ea de la un contra-maistru neamţ.

Anul în care se născuse Marie-Adrien fu în Louisiana anul unei recolte de bumbac relativ scăzute. Statul produse cu 9700 de baloturi mai puţin decît în 1931, ceea ce avu drept efect urcarea cursului şi beneficii frumoase pentru speculanţi. Plantatorii, care astfel avură posibilitatea să-şi plaseze şi stocurile de mîna a doua, erau totuşi mai pasionaţi de ceea ce se petrecea la Washington, unde trebuia să se discute Noul Tarif, ansamblul de taxe şi de drepturi percepute de statul federal pe produsele manufacturiere provenind din Europa, la care Sudul avea un consum important. În 1828, protecţioniştii din Nord obţinuseră de la guvernul federal un tarif considerat scandalos de partizanii liberului-schimb, în majoritate sudişti. Prin urmaere, pentru reprezentanţii statelor din Sud se punea problema să smulgă de la guvern, dacă nu suprimarea drepturilor vamale, cel puţin o reducere substanţială a acestora.

Proprietarii de plantaţii din Louisiana, ca şi oamenii de afaceri din Nouvelle-Orléans, contau, în această privinţă, pe autoritatea preşedintelui Statelor Unite, generalul Andrew Jackson. Militar curajos, el fusese acela care îi împiedicase pe englezi să cucerească oraşul Nouvelle-Orléans în timpul războiului cunoscut sub numele de al doilea război de independenţă şi repurtase asupra lor, la 8 ianuarie 1915, o victorie a cărei amintire glorioasă era comemorată an de an. Preşedintele poseda şi el, în statul Tennessee, o plantaţie de bumbac pe care o lucra cu sclavi, fapt ce le dădea un sentiment de siguranţă alegătorilor din statele sclaviste, tot timpul ţinta atacurilor aboliţioniste. În sfîrşit, generalul Jackson rămînea acel condotier îndrăzneţ care, în 1818 — depăşindu-şi întrucîtva drepturile acordate de preşedintele Monroe — îi pusese cu botul pe labe pe seminoli,

anexase Florida şi dăduse ordin să fie executaţi englezii bănuiţi de înţelegere cu indienii.

Duelist redutabil, nu displăcea cavalerilor din Sud. Politician realist, inspira încredere democraţilor nordişti. Cînd se impusese modernizarea vechiului partid al lui Jefferson, senatorul Martin Van Buren din New York se pricepuse să-i măgulească vanitatea patriotică şi să-l convingă pe eroul naţional să-şi depună candidatura la preşedinţia Statelor Unite. Toată lumea uitase că odinioară candidatul democraţilor fusese prieten cu acel Aaron Burr, acuzat de înaltă trădare, în 1807, de către preşedintele Jefferson. Odată ales, Andrew Jackson se declarase, aşa cum doreau partizanii săi, ostil monopolurilor şi burgheziei industriale şi comerciale, a cărei influenţă nu contenea să crească în nord-estul Uniunii.

De la un om ca el, născut la frontiera dintre cele două Caroline, sudiştii nu aşteptau decît înţelegere şi sprijin. Şi fură un pic dezamăgiţi. Mai întîi fiindcă „Nucul cel bătrîn", cum i se spunea, inaugurase încă de la instalarea sa în funcţie, în 1829, sistemul de „împărţire a prăzii", constînd din împărţirea tuturor funcţiilor publice federale de oarecare importanţă între membrii partidului care îi facilita ascensiunea. Iar în al doilea rînd, fiindcă dăduse de înţeles, prin atitudinea lui, că va subordona totul întăririi Uniunii. Sistemul de „împărţire a prăzii" avusese drept primă consecinţă promovarea unei noi categorii de cetăţeni: politicienii de profesie, despre care sudiştii n-aveau o părere prea bună. Cît despre hotărîrea, exprimată în repetate rînduri, de a nu tolera cea mai mică ştirbire a autorităţii federale, ea prevestea o politică de compromis în care considerentele electorale urmau să aibă aceeaşi greutate ca şi interesele economice.

În mesajul său anual către Congres, din 1832, Andrew Jackson ceruse reducerea Tarifului, crezînd că dă astfel satisfacţie sudiştilor, al căror intransigent purtător de cuvînt era vicepreşedintele Uniunii, John. C.Calhoun. Acesta din urmă se bucura de un incontestabil prestigiu printre plantatorii şi comercianţii din Sud. Înţelegînd că Jackson ţinea să-şi menajeze electoratul din Nord, acceptînd un nou Tarif, care n-avea să-i mulţumească pe cei din Sud, John C.Calhoun demisionă, reuşi să fie ales senator şi se angajă cu toate forţele în lupta contra guvernului federal. Decis să apere dreptul suveran la secesiune al statelor, afirmînd repetat că anularea unei hotărîri era un mijloc de a evita dizolvarea Uniunii, permiţînd unui stat să respingă o legislaţie contrară intereselor proprii, el seamănă germenii unei boli căreia nimeni nu-i întrevăzu imediat efectele.

În Carolina de Sud avu loc o înţelegere. Ea avu drept rezultat admiterea principiului anulării. Se votară o serie de măsuri cu totul contrare spiritului legilor federale. Nordul consideră că era vorba de un act de rebeliune împotriva autorităţii suverane a Uniunii, Jackson ameninţă — lucru care se potrivea de minune cu temperamentul său — cu trimiterea de trupe federale împotriva celor din Carolina. Celelalte state din Sud nu-i urmară pe cei din Carolina. Reprezentanţii lor preferară calea compromisului şi obţinură în final o reducere progresivă a drepturilor vamale, extinsă pe o durată de zece ani.

Oamenii rezonabili care ţineau să menţină, fie şi cu preţul unor sacrificii, şansele unei coeziuni americane care nu putea exista decît în cadrul unei alianţe federale, adoptară punctul de vedere al lui Jackson, fără a condamna, însă, la fel de sever ca şi el, atitudinea celor din Carolina de Sud.

Marchizul de Damvilliers aparţinea acestei categorii de cetăţeni. Fără să se amestece în politică, el influenţă prin exemplul său un număr considerabil de proprietari de plantaţii, care militau în cursul perioadei electorale. Faptul că familia Damvilliers era instalată de la 1720 pe aceleaşi pămînturi şi că tatăl lui Adrien alesese naţionalitatea americană, spre deosebire de alţi plantatori, care ţinuseră să-şi păstreze naţionalitatea de origine, îi conferea marchizului un prestigiu şi o autoritate de care nici nu era pe deplin conştient.

Într-o seară de decembrie, îşi dezvoltă argumentarea în faţa cîtorva prieteni reuniţi în salonul de la Bagatelle, în timp ce doamnele sporovăiau adunate în jurul Virginiei.

„Ideea de patrie nu se poate întemeia decît pe respectul legilor Uniunii. Americanii nu există ca popor, deocamdată. Ar trebui să aşteptăm, să se nască şi să moară mai multe generaţii, mai înainte de a se putea confirma existenţa unei rase americane atavic legată de pămîntul ei. Străinii care ne vizitează, am înţeles asta în Europa, sunt uimiţi de a nu desluşi în cadrul Uniunii nici o comunitate de interese, şi nici de religie, de tradiţii sau moravuri. Ei nu văd aici decît nişte coloni care coabitează pe un continent cucerit. Întîlnesc englezi în Noua-Anglie şi în Georgia, germani şi irlandezi în New York, spanioli în Florida, francezi în Louisiana, cu toţii îşi zic americani, cum îşi zic la Londra reformişti membrii de la Reform-Club. L-am auzit pe un francez declarînd că singurii americani adevăraţi sunt indienii pe care îi alungăm din teritoriile lor! Or, vai, nu mai suntem coloni care exploatează în mod egoist un pămînt exotic, suntem cetăţeni care trăim din munca noastră, pe pămîntul nostru, iată ce lumea şi bătrîna Europă trebuie să înţeleagă! Oamenii din Carolina de Sud se mai comportă ca nişte coloni. Eu pot înţelege că afacerile lor

suferă de pe urma aplicării Tarifului. Sufăr eu însumi, căci îmi plătesc cheresteaua de două ori mai scump decît ar trebui. Voi mai suferi și cînd va trebui să vărs treizeci sau patruzeci de dolari domnului încasator al vămii, cînd vor descărca la Nouvelle-Orléans pianul Pleyel, pe care doamna de Damvilliers l-a cumpărat la Paris. Dar pentru asta trebuie să predic anularea? Desigur, avem de promovat unele interese, sunt unele reglementări strîmbe care trebuie denunțate, însă trebuie să-i convingem de realitatea unora și a altora pe cei ce nu ne cunosc modul de a trăi și nu să-i combatem ca pe niște dușmani. Căci suntem americani cu toții!

Rareori se întîmpla ca domnul de Damvilliers să fie atît de locvace și atît de solemn. Lui Clarence i se păru că recunoaște în discursul lui unele idei exprimate de Virginie, căreia îi cunoștea opiniile asupra atitudinii celor din Carolina de Sud. Și ea credea în Uniune și nu i se părea, spre deosebire de un mare număr de neveste ignorante de plantatori, că era potrivit ca Louisiana să se angajeze pe calea rebeliunii economice pe motiv că penele de struț, dantelele de Malines și porțelanurile de Limoges își dublau prețul cînd ajungeau pe cheiurile din Nouvelle-Orléans.

„Ați fi foarte bun de senator… într-un Stat din Nord!“ încheie domnul Tampleton, după o scurtă tăcere, în timpul căreia adunarea încercă să asimileze declarația marchizului.

Bătrînul se însufleți:

„Fiul meu Willy își riscă în momentul de față viața pentru Uniune, luptînd cu indienii care nu respectă tratatele. Spuneți că trebuie să ne convingem adversarii… Mergi de-i convinge dar pe niște sălbatici care se mînjesc pe față și se închină la niște bucăți de lemn!“

„Dar partizanii Tarifului nu sunt niște sălbatici, Tampleton“, spuse un plantator.

„Mă întreb uneori, văzînd cum ne insultă fițuicile aboliționiste pe care le susțin cu banii luați de la noi. Se poartă ca niște adevărați dușmani, geloși pe prosperitatea Sudului… și eu nu-s dintre cei care întind și obrazul stîng cînd au primit o lovitură de bici pe dreptul. O să vină și ziua, sfîrși bătrînul Tampleton, gesticulînd cu o mînă descărnată, presărată cu pete cafenii, cînd va trebui, vă spun eu, să ne batem ca să supraviețuim, ca să apărăm valorile Sudului!“

Cu pletele albe, cu obrazul uscățiv și cu ochii săi negri adînciți în orbite, cu cravata sa după ultima modă, domnul Tampleton arăta ca un profet.

Decanului de vîrstă al plantatorilor de la Pointe-Coupée i se datora respect. Nimeni nu-l putea, prin urmare, contrazice, în afară de gazdă, stăpînul de la Bagatelle.

„Sper ca Dumnezeu să ne dea tuturor destulă înţelepciune şi să nu ajungem niciodată pînă acolo!"

Clarence zîmbi. În mintea lui Adrien, Dumnezeu era Sudist!

Capitolul XII

În vreme ce lumea de la Bagatelle plutea în fericire casnică, Willy Tampleton se afla, într-adevăr, din nou în luptă cu indienii. Părăsise artileria în favoarea cavaleriei şi acum se războia în Illinois cu triburile Sacs şi Fox, pe care şeful indian Black Hawk le silise să treacă iarăşi de cealaltă parte a fluviului Mississippi, violînd astfel tratatul de la 1821. Nu prea soseau multe veşti despre aceste hărţuieli cu ambuscade deseori ucigaşe. Cînd, în septembrie 1832, se produsese deznodămîntul conflictului, familiile sudiste care aveau pe cîte cineva în armată răsuflară uşurate. Triburile Sacs şi Fox, învinse şi în parte masacrate la vărsarea rîului Bad Axe, acceptaseră semnarea unui nou tratat şi retragerea pe malul drept al fluviului Mississippi, urmat de altfel de cei din tribul Chickasaw, constrînşi să-şi cedeze cele mai bune pămînturi cultivatorilor americani.

Realegerea lui Andrew Jackson la preşedinţia Statelor Unite şi înfrîngerea concurentului său, senatorul republican din Kentucky, Henry Clay, îi făcură pe sudişti să-şi strîngă rîndurile. La Pointe-Coupée, plantatorii îşi amintiră cu această ocazie mai degrabă de profeţia domnului Tampleton decît de discursul chibzuit al domnului de Damvilliers.

Încă de la întoarcerea soţilor Damvilliers în Louisiana, Clarence îi împărtăşise marchizului intenţia sa de a-şi construi o casă de burlac, locuinţă pe care o ocupase pînă atunci — două camere mari şi nişte dependinţe — fiind prea strîmtă ca să-şi poată pune pe roate o gospodărie proprie.

Adrien păru surprins

„De ce să ne schimbăm obiceiurile, Clarence? Doar faci parte din familie, mi se pare, casa asta e şi a ta!"

Clarence îşi expuse argumentele: un cuplu are nevoie de intimitate, iar simplul fapt că Virginie se vede silită să-l aibă la fiecare masă pe intendentul plantaţiei şi să dea peste el în salon, atunci cînd poate are chef să fie singură cu soţul ei i se părea lui Clarence un motiv suficient. Nimic nu-l va împiedica să-l vadă pe Adrien cît de des va dori.

„Am să vorbesc cu soţia mea, dar să ştii că ideea nu-mi place deloc", fusese singurul răspuns al marchizului.

Într-o dimineaţă, la micul dejun, în timp ce stăpînul de la Bagatelle era plecat să rezolve nişte probleme ivite la atelierul de dezghiocat, marchiza îl abordă pe Clarence.

„Aş dori să locuieşti aici ca şi pînă acum, Adrien ţine mult la asta… şi eu la fel. Prezenţa ta e mai importantă decît crezi. Pentru soţul meu eşti ca un frate pe care şi l-a ales… iar pentru mine un prieten sincer şi credincios, mai mult, un fel de martor de încredere."

În dimineaţa aceea Virginie purta o rochie largă de casă din catifea vişinie, care îi punea în valoare tenul alb. Clarence dădu cu îndemînare un bobîrnac unei firimituri de pîine rămase pe vesta sa albă şi o privi cu luare-aminte pe tînăra doamnă.

„Bine, atunci. Dacă la Bagatelle fericirea are nevoie de un martor, eu voi fi acela."

Virginiei i se păru că desluşeşte un pic de amărăciune în tonul lui.

„Adrien şi cu mine am dori să te vedem fericit, Clarence şi — cum să spun… —, cu un cămin propriu, legat şi de altceva decît de plantaţie… Înţelegi ce vreau să spun?"

„Vrei să spui că v-ar plăcea să mă vedeţi însurat?"

„De ce nu? Am remarcat pe la recepţii o sumedenie de tinere care ar fi fericite să devină «doamna Dandrige». Dar tu nu îţi dai deloc osteneala."

Intendentul nu răspunse nimic.

„Poate că tot te mai gîndeşti la Corinne Tampleton, Clarence, dar viaţa merge înainte, morţii cu morţii."

„Da, mă gîndesc des la Corinne, într-adevăr, dar nu în felul în care crezi… Şi pe urmă n-aş fi chiar aşa un chilipir în viaţa unei femei."

Virginie rîse din toată inima.

„Ia te uită, frumosul Clarence Dandrige, cavalerul desăvîrşit, care are probabil şi un cont bunicel la bancă, să nu fie el un chilipir! Dimpotrivă, dragul meu, crede-mă, eşti seducţia masculină întruchipată! Dar poate eşti prea pretenţios?"

„Sunt, într-adevăr. Şi, din motive cu totul personale, nu ţin deloc să mă însor."

Aceste cuvinte rostite calm dar răspicat indicau — şi Virginie înţelese pe loc — că intendentul dorea să încheie discuţia.

„Dar atunci, mai spuse ea, nu-ţi schimba, rogu-te obiceiurile. Adrien ar fi nefericit, i s-ar părea că ţii să te îndepărtezi de noi."

„Bine, să nu mai vorbim despre asta. Dar cînd vă veţi sătura să aveţi tot timpul o a treia persoană în casă, să-mi spuneţi."

„Nu te baza pe asta, Clarence. Aparţii acestui domeniu mai mult decît mine, care sunt doar transplantată aici… Casa asta are farmecul unui loc privilegiat. Nu-i cu putinţă să te desprinzi de ea."

„Asta-i adevărat, acceptă el, parcurgînd cu privirea veranda şi, dincolo de ea, stejarii seculari. Bagatelle are un suflet şi poate şi o putere vrăjită. Aici am găsit, pentru prima dată în viaţă, un loc în care să pot arunca ancora."

„Şi viaţa mea a căpătat un sens aici", rosti ea încetişor.

După această conversaţie de la suflet la suflet, nu se mai vorbi niciodată de o mutare a lui Clarence. Scrupulele sale fură apreciate însă ca un rafinament şi o politeţe binevenite la un adevărat cavaler. El însuşi părea satisfăcut de acest *statu quo* şi, om cu educaţie, se purta exact cum cerea buna-cuviinţă. Ştia să dispară atunci cînd prezenţa lui risca să devină inoportună şi nu-i însoţea pe cei Damvilliers în vizite şi la baluri decît dacă invitaţia respectivă includea şi persoana sa.

Anotimpurile treceau unul după altul şi lucrările îşi urmau cursul. Marie-Adrien creştea, zgomotos şi ştrengar. Clarence şi marchizul călăreau împreună dimineţi întregi, la fel ca pe vremuri. Iarna, domnul de Damvilliers îşi ducea soţia la Nouvelle-Orléans. Aveau apartamentul lor la Saint-Charles şi loja lor la teatru. În timpul acestor absenţe Clarence gira afacerile plantaţiei şi nu se ducea „la oraş" decît în răstimpul cît cei doi stăteau la Bagatelle. Calendarul sărbătorilor şi al petrecerilor era fixat în fiecare an, cu mici variaţii faţă de sezonul precedent, dar totdeauna se regăseau aceleaşi persoane la aceleaşi petreceri cîmpeneşti şi în aceleaşi saloane. Femeile se străduiau să urmeze moda europeană indicată de revistele franţuzeşti, schimbate între ele, şi din care croitoresele lor se inspirau la confecţionarea unor toalete demne de Paris sau de Londra. Treceau astfel de la capeline la pălării fără volan, de la tafta la tul, cheltuiau cîte două sute de piaştri comandînd parfumuri şi săpun de la Paris iar, în ce priveşte ţinuta de budoar, se drapau în neglijeuri de mătase care le dădeau înfăţişarea modelelor lui Watteau. Îşi comunicau una alteia, în mare secret, formula unor creme sau pilule capabile, potrivit reclamelor din ziare,

să combată cuperoza, cel mai de seamă inamic al albeţei tenului sudist, ori să suprime cîte un „bourrelet", o pernuţă inestetică pe care corsetul rigid nu reuşea totdeauna s-o comprime destul.

Bărbaţii îşi comandau cravatele în Place Vandôme şi şeile de călărie în strada Richelieu. Considerau de bon ton să poarte, în loc de redingotă, o jachetă lungă cu bordurile rotunjite şi cămaşă fără jabou şi să vîneze cu puşti fabricate în Anglia.

Periodic era văzut făcîndu-şi apariţia la Bagatelle domnul Abraham Mosley, întotdeauna la fel de rotofei şi rozaliu, care aducea cu sine cadouri bine alese. Cînd, la 3 mai 1834, veni pe lume cel de al doilea copil al familiei Damvilliers, o fată, care primi numele de Gratianne, englezul acceptă să-i fie naş, afirmînd cu seriozitate că se rezervă să-i devină soţ cînd avea să împlinească şaisprezece ani, ca să-l imite pe marchizul devenit soţul finei sale de botez. La cererea expresă a mamei, Planche fusese cea care dirijase operaţiunile cu prilejul naşterii fetiţei, fiind prezent şi doctorul Murphy. De data aceasta moaşa nu descoperise la copil nici un semn, iar acesta se dovedi în curînd un prunc liniştit, cumsecade şi frumos.

În societatea proprietarilor de plantaţii, soţii Damvilliers erau o familie între multe altele, cu moravuri şi cu un fel de viaţă perfect conforme eticii sudiste. Frumuseţea înfloritoare a Virginiei, a cărei talie, mulţumită sfaturilor misterioase ale lui Planche, îşi păstrase supleţea şi după cele două naşteri, calităţile ei de stăpînă a casei, citate drept exemplu în toată parohia, confereau domeniului de la Bagatelle o forţă de atracţie deosebită. În fiecare an casa era zugrăvită şi modernizată, devenind tot mai confortabilă. Spre deosebire de alţi plantatori, care îşi abandonau casele de lemn pentru a se muta în imense conace de piatră, cu peristil şi coloane, ai căror arhitecţi se inspiraseră de la monumentele greceşti, Adrien şi Virginie ţineau să păstreze cea dintîi locuinţă a familiei Damvilliers.

Musafirii Virginiei se minunau cît de umbroase sunt perdelele duble de mătase roşie cu franjuri de aur, datînd de pe vremea lui Ludovic al XV-lea şi invidiau în tăcere covoarele de Savonnerie întinse peste parchetul lustruit de trei generaţii de servitoare. În timp ce noii-veniţi, imigranţi îmbogăţiţi, se interesau de genealogie pentru a-şi fabrica niscaiva strămoşi cu titluri nobiliare şi colindau Europa achiziţionînd mobile vechi despre care spuneau că sunt „de familie", soţii Damvilliers, care primeau oaspeţii sub portretele marchizilor din neamul lor şi în mobilierul adus din Franţa în urmă cu mai bine de o sută de ani, în bagajele lui Claude-Adrien, făceau figură de seniori.

Cînd Virginie se aşeza la clavecin şi cînta din Rameau, sau la pianul Pleyel, interpretînd valsurile cu greu acceptate, prietenele ei o

pizmuiau în egală măsură, pentru rochia nouă de tul alb cu festoane mov şi corsaj cu brandemburguri şi pentru talentul ei muzical. Doamnei de la Bagatelle îi făcea mare plăcere să ghicească această invidie reţinută. Din complimentele dulcege care i se adresau, înţelegea că reuşise, în fine, să urce, în această societate, pînă la singurul loc care o mulţumea şi căruia i se simţea destinată: cel din frunte.

Clarence Dandrige îşi zicea uneori că nu era nici el străin de această ascensiune. Acea Virginie, pe care o întîmpinase el la Nouvelle-Orléans, era o cuceritoare în stare să folosească tot soiul de mijloace ca să-şi atingă scopul. Odată victorioasă, ea îşi îndeplinea cu virtuozitate rolul. „Ce-ar mai putea dori?" se întreba uneori, pe jumătate uimit de absenţa altor ambiţii la o persoană pe care o crezuse insaţiabilă. Se temuse ca doamna de la Bagatelle să nu se aprindă pe neaşteptate de vreo nouă pasiune, căreia să-i sacrifice fidelitatea conjugală. Însă Virginie, soţie ireproşabilă şi mamă exemplară, părea a-şi fi găsit pe lîngă marchiz, mereu îndrăgostit, toate satisfacţiile pe care temperamentul ei focos ar fi putut s-o împingă să le caute. Nu mai exista deci nici un motiv de nelinişte în privinţa fericirii lui Adrien sau a destinului domeniului Bagatelle. La rîndul său, Clarence se putea considera satisfăcut, aproape fericit, cînd, la sfîrşitul lunii martie 1834, trebui să se ducă la Nouvelle-Orléans ca să pună la punct nişte afaceri.

Perioada nu era deloc favorabilă şederii la oraş. O zăpuşeală prematură accentua indolenţa obişnuită a locuitorilor, iar holera răpunea zece oameni pe zi. Comercianţii erau cu toţii încruntaţi, căci recolta de bumbac suferise pierderi şi se provocaseră căderi şi dezordini la bursă. Brusc, creşterea artificială şi prematură a costului terenurilor şi a caselor stagnase. În unele cartiere preţurile imobilelor scăzuse cu cincizeci la sută, iar în altele, în ciuda fluxului de emigranţi, nu se mai găseau cumpărători.

Cei ce se ocupau cu speculaţiile la bursă îl acuzau de nenorocirile lor pe preşedintele Jackson care, în ciuda celor două rezoluţii de cenzură prezentate de Henry Clay şi aprobate de Senat, tocmai îşi anunţase intenţia de a nu reînoi statutul Băncii Statelor Unite, după ce îi retrăsese şi depozitele care îi ofereau mari avantaje. Susţinut de bancherii de pe Wall Street, încîntaţi că se pot debarasa de concurenţii lor din Philadelphia, Jackson numise „un monstru" cel de al doilea stabiliment bancar al Uniunii, fondat în 1816, învinuindu-l de a fi „un agent corupător al vieţii politice şi un instrument al aristocraţiei banilor, care strînge întreaga populaţie într-un cleşte monetar şi îi asupreşte pe cei care muncesc".

La Nouvelle-Orléans, banca aceasta, silită să-şi regleze conturile ca o casă de comerţ, trebuia să încaseze sume ce i se datorau şi să fie în măsură să efectueze rambursările cerute. Cămătarii nu scăpară prilejul de a profita de situaţie şi dădură împrumuturi cu 18 şi 20 la sută dobîndă.

„Măsurile lui Jackson tind să restabilească un echilibru rezonabil al tranzacţiilor, să redea proprietăţilor valoarea lor adevărată şi să curme jocul înspăimîntător care absoarbe toate clasele societăţii, aplicîndu-le la toate tipurile de proprietate“ — spuneau oamenii rezonabili. Însă, dacă ar fi fost să se dea crezare celorlalţi, Jackson trebuia înjunghiat ca un răufăcător. Poziţia comercială defavorabilă a unora îi determinase pe cei necinstiţi să comită furturi la bănci, pe alţii să emită poliţe false pentru sume despre care fraţii Mertaux, prietenii soţilor Damvilliers, afirmau că ar fi considerabile.

„Se spune că domnul Ramirez, care nu mai dă semne că ar vrea să vă jupoaie de viu, va fi silit să părăsească ţara, ruinat şi acoperit de ruşine. Caută pretutindeni bani şi toţi îi închid uşa în nas. Dacă îl întîlniţi e posibil să vă ceară cu împrumut suma aceea redutabilă.“

Cînd îi cunoşteai pe fraţii Mertaux, o frază ca aceasta putea fi considerată o glumă. Clarence o luă ca atare.

„Sunt gata să mi-l iau ca sclav, să-mi lustruiască cizmele. Dacă îl vedeţi, aşa să-i spuneţi!“

În cursul acelei şederi la Nouvelle-Orléans, intendentul de la Bagatelle avea să asiste la un eveniment ce urma să facă vîlvă multă vreme şi să alimenteze campania pornită împotriva proprietarilor de sclavi. Pe cînd Dandrige, care luase dejunul la domnul Borduzat, un negustor prieten cu el, se întorcea înspre hotelul *Saint-Charles*, pe rue *Royale*, văzu în depărtare un val de fum ridicîndu-se deasupra acoperişurilor. În dreptul străzii *du Marché*, ardea o casă pe care o identifică uşor ca fiind cea a doctorului Lalaurie. Era, vai, un spectacol obişnuit într-un oraş în care incendiile constituiau al doilea flagel după frigurile galbene. Îngrijoraţi, o mulţime de gură-cască şi de locuitori din cartier se strînseră, urmărind eforturile pompierilor care se străduiau să limiteze întinderea focului. Doctorul Lalaurie, un francez originar din Villeneuve-sur-Lot, se bucura în oraş de o reputaţie excelentă. Soţia sa, de două ori văduvă pînă la căsătoria lor din 1825, dimpotrivă, nu se putea spune că ar fi avut numai prieteni.

Născută Delphine Mac Carthy, fiică a lui Louis-Barthélemy Mac Carthy, un negustor bogat, domnişoara îşi alesese chibzuit primul soţ, în persoana consulului general al Spaniei, don Ramon de López y Angola. Alegerea celui de al doilea li s-a părut multora mai puţin fericită. Căci văduva consulului se măritase a doua oară, în 1808, cu

un bearnez pe nume Jean Blanque. Era un aventurier venit în Louisiana în 1803, împreună cu Clément de Laussat, un alt bearnez care reprezenta Republica franceză şi era însărcinat cu remiterea către americani a teritoriului pe care Primul Consul îl vînduse preşedintelui Monroe. Acest Blanque, cînd avocat, cînd bancher, apoi negustor şi chiar contrabandist, fusese în relaţii cam neclare cu fraţii Laffite, piraţii care îşi cumpăraseră o casă în oraş. Nu se găsiseră prea mulţi care să-l plîngă, atunci cînd muri, lăsînd-o pe Delphine văduvă a doua oară.

Reintrată în lumea bună prin căsătoria cu domnul Lalaurie, soţia medicului dădea recepţii fastuoase, trecea drept arbitră a eleganţei şi cotiza la operele de caritate. Frumoasa casă pe care i-o mistuiau acum flăcările îi revenise ca moştenire de la tatăl ei, care o construise în 1831. Majoritatea criticilor formulate în legătură cu doamna Lalaurie se refereau la felul în care îşi trata sclavii.

Printre curioşii care urmăreau evoluţia incendiului se găsea şi consulul Franţei, domnul Sailland, totdeauna gata să dea sprijin francezilor aflaţi în dificultate. Dandrige îl salută pe diplomat.

„Mă aflu aici din datorie, domnule Dandrige, mai degrabă, decît din simpatie pentru nişte oameni care, ştiu prea bine, îşi condamnăă servitorii la pedepse îngrozitoare şi nu-i cruţă nici de bătăi, nici de înfometare."

„Din păcate, nu sunt singurii."

„Se prea poate, dar ştiţi că femeia aceasta barbară a preferat să-l tortureze cu mîna ei pe unul dintre acei nefericiţi a căror viaţă îi este încredinţată ei în virtutea legilor injuste ale unei Republici care pretinde să dea lecţii de libertate unei lumi întregi."

Consulul Franţei, anti-sclavagist convins, nu avea cum să fie de acord cu comportamentul soţiei unuia dintre compatrioţii săi cei mai de vază faţă de negri.

Cu cîţiva ani în urmă, doamna Lalaurie fusese denunţată justiţiei de către o rudă a sa. Acuzată de mutilarea unor sclavi, ea compăruse în faţa unui juriu de la care se aştepta pronunţarea unei sentinţe grele. Însă, cum avocatul ei o sfătuise să afirme sub jurămînt că nu s-a dedat niciodată la faptele puse pe seama ei, jurase pe Biblie ridicînd cu graţie o mînuţă şi beneficiase de achitare. Astfel achitată, continua să dea frîu liber cruzimii care îi stătea în fire. În repetate rînduri, ca să scape de torturile ei, mai mulţi sclavi se aruncaseră pe fereastră din casa familiei Lalaurie, ceea ce îi făcu pe vecini să-şi închipuie că se petrec lucruri ciudate acasă la doctor.

Respectivii vecini aveau să aibă, în cursul incendiului, dovada că bănuielile lor erau întemeiate.

În vreme de pompierii se luptau cu focul, cîţiva bărbaţi pătrunseseră în casa pe care doamna Lalaurie împreună cu soţul ei o priveau arzînd fără să rostească o vorbă. Auzind gemete, deschiseră o cămăruţă şi podul unde găsiră şapte sclavi legaţi cu lanţuri gata să-şi dea sufletul. Unul din salvatori ieşi pe balcon.

„Vino să vezi, şerife, cum se poartă animalele astea cu negrii lor!"

Şeriful care stătea de vorbă cu privitorii, se mulţumi să trimită un subordonat. Interpelarea aţîţase însă curiozitatea mulţimii. Dandrige şi consulul schimbaseră o privire, apoi diplomatul, prevalîndu-se de calitatea sa, dădu să intre în casă. Intendentul porni sprinten pe urmele lui. Nu fu nevoie să meagă mai departe de curte, unde li se înfăţişă un spectacol îngrozitor. Negrii, cu spinarea frîntă şi cu membrele rănite de cătuşele de fier, cu trupul acoperit de plăgi infectate, zăceau pe jos, în locul unde fuseseră aduşi de pompieri. Mistuiţi de febră şi de sete, unul din ei sorbea din noroi apa ce se scursese de pe pereţii udaţi cu furtunul.

„Dacă nu am fi ajuns la vreme să le rupem lanţurile, ar fi ars de vii sau s-ar fi sufocat cu toţii… şi ticăloasa asta, care nici măcar n-a spus că sunt acolo", zise unul din pompieri.

„Nimeni n-are dreptul să se poarte aşa cu un om, chiar dacă-i negru!" spuse altul.

Scîrbit de spectacol, Clarence ieşi în stradă şi se apropie de doamna Lalaurie, alături de care şeriful stătea fără nici o jenă. Mulţimea tîrgoveţilor, indignată dar tăcută, se îndepărtase în timp ce sclavii erau duşi la spitalul de caritate.

Intendentul o privi cu atenţie pe acea femeie plină de cruzime. Părea în largul ei, în vreme ce soţul îşi plecase ruşinat privirea.

Dandrige se adresă cu voce tare şerifului:

„Sper că o veţi deferi Curţii penale. Aţi văzut în ce stare erau servitorii scoşi din foc?"

„Ce nu ştiţi dumneavoastră, domnule, este că acest incendiu a fost provocat intenţionat de una din cameriste… Ea e vinovata. Va fi căutată!" replică arogant poliţistul.

Dezgustat, Clarence se îndepărtă. Incendiul părea că s-a domolit. Un miros pătrunzător de vopsea arsă venea dinspre casa încă fumegînd în momentul cînd năvăliră marinari, oameni din popor şi negri liberi, care pînă atunci asistaseră în tăcere la evenimente. Revoltaţi de ceea ce văzuseră şi auziseră, dădură buzna în casă şi începură să spargă tot ce mai rămăsese întreg de la incendiu. Unii voiau să dărîme şi zidurile cu tîrnăcopul ca să se şteargă şi amintirea torturilor. Poliţiştii nici măcar nu încercară să li se opună, intuind că mînia populară n-ar răbda ca reprezentanţii legii să protejeze bunurile

unei creole torţionare. Soţii Lalaurie se făcură nevăzuţi, luînd cu ei ceea ce se mai putuse salva din incendiu. Înainte de a părăsi locul, cruda Delphine, prevăzînd că-i va fi distrusă locuinţa, îl ameninţă pe şerif cu acţionarea în judecată dacă nu va lua măsuri să-i apere proprietatea!

A doua zi, chiar în momentul cînd Clarence se pregătea să se îmbarce pe Price-du-Delta pentru a se întoarce la Pointe-Coupée, se întîlni cu Dominique Rouquette, un importator de vinuri de Bordeaux. Acesta îi relată despre fuga soţilor Lalaurie la plantaţia La Mobile; ei păreau că se tem pentru viaţa lor, căci tot oraşul nu mai vorbea decît despre sclavii în lanţuri descoperiţi în casa incendiată.

„Sper să nu-i mai vedem prin Louisiana vreodată. Oameni ca ei compromit Sudul."

În luna august a aceluiaşi an, Adrien de Damvilliers se văzu la rîndul său constrîns să înfunde primejdiile frigurilor galbene şi să se ducă la Nouvelle-Orléans. După ce sărbători a doua aniversare a lui Marie-Adrien, împreună cu Virginie, complet refăcută după cea de a doua naştere, se îmbarcă să vină la oraş, ca toţi americanii de origine franceză, pentru a asista la ceremoniile organizate în memoria lui La Fayette, mort la Paris la 20 mai 1834. Comitetul special însărcinat cu organizarea ceremoniei funebre făcuse treabă bună. În ciuda căldurii înăbuşitoare se merse în cortegiu de la primărie pînă la catedrala Saint-Louis cu steaguri în frunte. În biserică, poliţiştii făcură de gardă în jurul unui catafalc acoperit de inscripţii care îl aşezau pe domnul de La Fayette în rîndul „marilor eroi". Adrien constată totuşi că în mulţime domneau mai degrabă patimile politice decît reculegerea religioasă. După ce se rostiră rugăciunile, un locuitor din Louisiana, domnul Lemercier, se urcă la amvon pentru a rosti un discurs care îl indignă pe stăpînul de la Bagatelle şi îl determină pe consulul Franţei, domnul Saillard, să iasă din catedrală. Apucat de nu se ştie ce elanuri reublicane şi revoluţionare, oratorul îi înfieră pe Ludovic al XVI-lea, pe Bonaparte, pe Bourboni, înfieră nobilimea şi clerul francez, dînd evident uitării faptul că eroul căruia intenţiona să-i aducă un omagiu era nobil catolic şi apărător al monarhiei burgheze instaurate de Ludovic Filip!

Odată terminată ceremonia, Adrien de Damvilliers se grăbi să plece din Nouvelle-Orléans, dezamăgit de faptul că grupuri sectare deformau amintirea prietenului lui Washington pe linia unei ideologii populiste, al cărui principal argument fusese totdeauna ghilotina!

Neîmpărtăşind sentimentele de admiraţie nutrite de mulţi americani pentru „micul marchiz", Adrien îşi spuse că, la urma urmei, discursul lui Lemercier dovedea că un om politic care îşi

întemeiase toată viaţa pe concepţii politice vagi şi fluctuante, ca să nu spunem oportuniste, trebuia să se aştepte ca, după moarte, să fie revendicat de toate taberele... inclusiv de cea împotriva exceselor căreia luptase, ce-i drept, fără prea multă convingere.

Întors la Bagatelle, găsi casa în fierbere şi pe prietenii săi plantatori indignaţi din motive fără legătură cu modul în care anumiţi francezi exploataseră moartea lui La Fayette. Plantatorii citiseră, cu întîrziere dar cu dinţii strînşi, pamfletul publicat la Boston de Lydia Maria Child, o romancieră din Noua Anglie, autoare a unei *Istorii a condiţiei femeii*, care îi distrase copios pe bărbaţi. De data aceasta, autoarea feministă nu se mai ridica la luptă contra dominaţiei masculine cu care doamnele sudiste, obiect al atîtor menajamente, se împăcau foarte bine. Ea aborda un subiect grav, desigur prin al său *Apel în favoarea acestei categorii de americani cărora li se spune africani.* Lydia Maria Child, ca şi surorile Grimke, „trădătoare ale cauzei Carolinei de Sud", asimila în scrierile ei subordonarea femeii cu supunerea înfricoşată a sclavilor!

Existau îndeajuns de multe motive pentru ca unii să fie indignaţi, căci societatea sudistă simţea cum creşte atmosfera de nelinişte. Hotărîţi să sacrifice orice pentru a asigura triumful ideilor lor, aboliţioniştii din Nord se gîndeau să le influenţeze pe soţiile proprietarilor de sclavi afirmînd că libertatea trebuie să fie aceeaşi pentru toţi, indiferent de rasă, indiferent de sex. Iar plantatorii analizau în mod greşit o evoluţie care avea să dea naştere, chiar în Sud, unor diviziuni. Se temeau în mod confuz de o tăiere a legăturilor cu Vestul, pe care îl considerau un fel de teritoriu vasal. Mai tîrziu, mult mai tîrziu, istoricii aveau să definească obiectiv această perioadă:

„Sudul considerase totdeauna ţinutul de dincolo de Munţii Allegheny o parte a sa. La sfîrşitul revoluţiei colonizarea Vestului se făcuse pe pămînturi ce aparţinuseră pe vremuri statelor din Sud, în special Statului Virginia (...). Pe lîngă aceasta, s-a creat şi o coaliţie a Sudului şi Vestului, care a susţinut achiziţionarea Louisianei, împotriva opoziţiei federaliştilor, a combătut şi războiul din 1812 şi l-a dus pe Andrew Jackson pînă la casa Albă."

În aşteptarea momentului cînd străinii vor putea să le judece epoca cu sînge rece, marile familii sudiste nu vedeau în literatura angajată a Nordului altceva decît o maşină de război în serviciul intereselor economice, disimulate sub culorile unei cauze umanitare, apte să înduioşeze sufletele sensibile.

Bătrînul Tampleton triumfă.

Ori de cîte ori o petrecere în aer liber îi strîngea la un loc pe plantatorii de la Pointe-Coupée împreună cu familiile acestora, el repeta:

„Vedeţi bine că toată propaganda nordistă, chiar şi în romanele cele mai siropoase, n-are decît un singur scop: să aţîţe împotriva noastră sărăcimea iresponsabilă şi pe sclavii cei mai leneşi dintre toţi!"

Adrien, dedicat în întregime fericirii sale domestice şi înclinat din fire spre optimism, refuza dă acorde mai multă importanţă decît meritau scrierile doamnei Child. Pămîntul, bumbacul, trestia de zahăr, cirezile de vite constituiau realităţi mai palpabile decît vorbele unei nordiste cu inima rea. Virginie părea mai conştientă de primejdia pe care ar fi putut s-o reprezinte într-o zi pentru Sud o coaliţie eteroclită de interese.

„Copiii noştri vor trebui să facă studii temeinice ca să poată fi mai tîrziu capabili să ţină piept politicienilor din Nord. Vor trebui să înveţe să-i combată cu propriile lor arme."

„Sigur că da, admitea Adrien, dar fiul meu va fi într-o zi stăpîn la Bagatelle şi, după el, fiul lui. Sîngele Damvilliers-ilor n-o să se dezmintă."

Odată terminat culesul bumbacului şi odată strînsă trestia de zahăr, toată lumea nu se mai gîndea decît la sezonul de iarnă la Nouvelle-Orléans. Exporturile de bumbac atinseseră cifra record de 487220 de baloturi, iar negustorii străini puseseră mîna, supralicitînd mereu, pe 24931 de butoiaşe de tutun. Sigur de forţa sa, Sudul putea petrece, chiar dacă asta i-ar fi făcut să crape de gelozie pe nordişti, cărora teatrul din Nouvelle-Orléans le fura artiştii cei mai buni.

În noiembrie 1834 familia Damvilliers avu ocazia să întîlnească, la hotelul „Saint-Charles" şi la mai multe dineuri, un personaj interesant: doctorul Francesco Antommarchi. Practicianul, medic al lui Napoleon I pe insula Sfînta Elena, fusese întîmpinat la Nouvelle-Orléans cu tot respectul pe care oraşul îl purta celor care îl văzuseră de aproape pe Împărat. Emoţionat de o primire cum nu avusese parte la Paris, doctorul Antommarchi îi scrise la 12 noiembrie 1834 domnului Denis Prieur, primarul oraşului Nouvelle-Orléans, pentru a oferi municipalităţii masca de bronz realizată după mulajul pe care îl luase cu mîna lui după chipul împăratului, la moartea acestuia, la Longwood. Primarul, impresionat de un asemenea cadou, răspunse că toţi concetăţenii săi vor considera deosebit de preţioasă „imaginea măreaţă a celui căruia i se cuvine recunoştinţa locuitorilor din

Nouvelle-Orléans, întrucît malurile fluviului Mississippi îi datorează libertatea, fiindcă le trecuse sub protecţia drapelului înstelat."

Virginie şi soţul ei asistară la o ceremonie prezidată de guvernatorul Louisianei, domnul André-Bienvenu Roman, în cursul căreia masca mortuară dăruită de medic fu aşezată în sala de marmură de la Cabildo[x]

Domnul Antommarchi fu plimbat prin oraş şi i se arătă pe *rue de Charters* frumoasa casă destinată de un fost primar, domnul Nicolas Girod, lui Napoleon I. Împăratul avea atît de mulţi admiratori în Louisiana încît, în 1820, luase decizia formării unei expediţii care să meargă pînă la Sfînta Elena să-l smulgă din mîinile temnicerilor săi englezi. Goeleta *Séraphine*, comandată de domnul Saint-Ange Boissière, urma să conducă pînă la acea stîncă blestemată un grup de oameni mai mult sau mai puţin recomandabili, dar de un curaj neabătut, cum erau fraţii Laffitte, Dominique Yon, Romaldo Béluchi şi Sylvestre Bonnot. Goeleta era gata să ridice ancora cînd, la 10 septembrie 1821, sosi vestea amorţii împăratului, făcînd inutilă o expediţie care, fără îndoială, ar fi uimit lumea. Bonapartiştii înrăiţi înlocuiră raidul anunţat printr-o ceremonie funebră care adună toată populaţia din Nouvelle-Orléans şi în cursul căreia, judecătorul Placide Canonge făcu panegiricul ilustrului defunct.

Virginie, care păstra admiraţia pe care tatăl ei şi doamna Drouin i-o insuflaseră pentru învingătorul de la Austerlitz, fu invitată să deschidă balul dat în onoarea doctorului Antommarchi. Îl deschise la braţul frumosului colonel Charles de Vigors, în trecere prin Nouvelle-Orléans. Acest ofiţer, trecut prin bătălia de la Waterloo, nu pierdu

---

[x] Această mască ce se poate vedea azi la muzeul din Nouvelle-Orléans, instalat în fostul Cabildo (primăria oraşului), a cunoscut mai multe peripeţii. După René Cruchet, a fost, în 1852, transportată la noul sediu al municipalităţii din Piaţa La Fayette, de unde a dispărut în mod misterios în timpul războiului de secesiune. Ce s-a întîmplat ulterior ne povesteşte în termenii de mai jos preşedintele Academiei de ştiinţe şi litere din Bordeaux: „În 1866, trezorierul oraşului, onorabilul Adam Giffen, se plimba pe *rue de Canal*, cînd a zărit deodată masca, dusă într-o căruţă cu stuf... L-a urmărit pe căruţaş, a cumpărat de la el relicva şi a pus-o în siguranţă în propria sa casă. Mai tîrziu a fost vîndută căpitanului William G. Raul, preşedintele Căilor Ferate naţionale din Mexic, care a transportat-o la locuinţa sa din Atlanta, statul Georgia. Abia în 1909, pe cînd Martin Behram era primar la Nouvelle-Orléans, masca a fost răscumpărată de la căpitanul Raoul care, ca un gentleman, nu a pretins mai mult decît preţul iniţial. A renunţat chiar la dobînzile ce i se cuveneau (sic!) cu condiţia să i se mulţumească pentru actul de filantropie printr-o inscripţie aşezată deasupra mulajului. Ceea ce s-a şi făcut. Acesta a fost depus din nou la Cabildo, în cadrul unei solemnităţi, şi dat în paza Muzeului de Stat. Însă aventurile preţiosului suvenit, nu se încheiaseră încă. La 13 august 1932, un şomer din Chicago a încercat să-l fure şi fără inteligenta supraveghere a unui student la medicină pe nume Carrol, care era de pază în noaptea aceea la Cabildo şi l-a arestat pe hoţ, masca lui Napoleon ar fi dispărut, probabil, din nou *(n.a.)*

ocazia să-i adreseze complimente galante doamnei de la Bagatelle, solicitîndu-i chiar un *rendez-vous*, pe care ea i-l refuză, nu fără o oarecare părere de rău, căci eleganța și farmecul tipic franțuzești ale militarului n-o lăsaseră indiferentă. Dar Adrien nu băgă de seamă în noaptea aceea, după bal, cînd rămase singur cu soția sa în camera de hotel de la Saint-Charles, că Virginie avea un aer absent și visător.

Capitolul XIII

Ca să se întoarcă la Bagatelle, în februarie 1835, familia Damvilliers făcu mai multe ocoluri. Văzuseră în Nouvelle–Orléans amenajările orașului: noul spital, cu cele trei etaje și două aripi, putînd să primească cinci sute patruzeci de bolnavi; infirmeria Franklin; orfelinatul asociației caritabile a pompierilor; sediile celor mai prospere bănci: Banca Canalului, a Cavioliților, a Bursei, a Louisianei, a Orléansului, a Meseriașilor și Comercianților, a Uniunii, ale căror acțiuni se ridicau în total la șaizeci și cinci milioane de dolari. Li s-au arătat de asemenea marele Colegiu Jefferson, Canalul dintre lacul Pontchartrain și Mississippi și calea ferată, lungă de cinci mile, legînd lacul cu Nouvelle-Orléans, traseu pe care mașina cu aburi îl străbătea în douăzeci de minute. Ei voiră să-și dea seama și de progresele realizate în Louisiana de jos, iar în drumul lor de întoarcere acasă, din ocol în ocol, încrederea în viitorul Sudului se întări.

Părăsind orașul, făcură cu trăsura lor elegantă înconjurul lacului Pontchartrain, pentru a vizita la Madison (parohia lui Tamany) cîteva ferme model pentru creșterea vitelor. Apoi, mergînd spre Baton Rouge unde aveau să ia vaporul, se opriră la Springfield (parohia lui Livingston). În terenurile defrișate din mijlocul pădurii de chiparoși, plantatorii cultivau grîu, porumb, portocali și chiar smochini. Lîngă acest orășel, intrară într-o manufactură unde se fabrica din semințele de bumbac un ulei mai bun decît cel de balenă și costînd numai un piastru galonul. Cu resturile semințelor se hrăneau vacile și caii.

„Astfel, nimic nu se pierde“, observă practic Adrien.

La Baton Rouge, frumoasele cazărmi ale guvernatorului, apărate de fortificaţii, le permiseră să aprecieze valoarea braţului secular al Uniunii iar înălţimea zidurilor penitenciarului, care tocmai se terminase, îi convinse că răufăcătorii şi sclavii pedepsiţi nu vor evada cu uşurinţă.

De-a lungul ţinutului, în mijlocul pădurilor de stejari, de frasini, de arţari şi de plopi, răsăreau oraşe, dintr-un drum trasat în luminişurile lărgite necontenit de muncitori şi pădurari. Căruţele grele, trase de patru sau şase boi, transportau materialul şi produsele necesare vieţii acelora care, în fiecare zi, smulgeau naturii virgine pogoane de pămînt fertil ce va da roade din sudoarea lor. Deja bumbacul aducea un beneficu atît de bun în aceste zone de curînd cucerite, încît sclavii cumpăraţi cu nouă sute de dolari, cu doi ani în urmă, îşi amortizaseră două treimi din valoarea lor. Emigranţii, nou-veniţi, mai ales germani, muncitori perseverenţi şi meticuloşi, curăţau rîuri şi văi, arau din zori pînă la apusul soarelui, conştiincioşi ca fermierul bunului La Fontaine, convinşi că o comoară era ascunsă în pămîntul pe care nici o cazma nu-l atinsese vreodată.

Toată acestă activitate îl făcea pe Adrien extrem de fericit.

„Iată forţa Sudului, punerea în valoare a teritoriilor noastre. Cu cît vor fi mai multe braţe ocupate cu aceste munci, cu atît va fi mai multă abundenţă şi bunuri pentru toţi. Împotriva acestor lucruri, politicienii nu pot face nimic. Întotdeauna producătorii îi vor birui pe trîndavi şi speculanţi."

La Nouvelle-Orléans, marchizul a fost informat despre un incident, care nu era de natură să-i diminueze dispreţul faţă de moravurile politicienilor, fie ei şi sudişti.

Domnul Alicée Labranche, preşedintele Camerei reprezentaţilor, în momentul cînd să ia loc în fotoliul său, primind nişte lovituri de baston din partea unui anume Grymes, scoase revolverul şi trase în plin în agresorul său. Din fericire, căptuşeala groasă a redingotei domnului Grymes opri glonţul. Furios, cel scăpat teafăr scoase la rîndul său un pistol cu mîner, încărcat cu patru gloanţe. Două gloanţe îl răniră la mînă pe preşedinte şi al treilea atinse capul legislatorului care, răpus de spaimă, căzu jos fără cunoştinţă. Al patrulea glonţ se înfipse într-un zid, trecînd printre urechile celor doi onorabili reprezentanţi. Preşedintele o rupse la fugă, urmărit în afara Camerei de către domnul Grymes, care, înarmat cu un alt pistol îşi declara sus şi tare intenţia de a sfîrşi cu adversarul său. Domnul Labranche nu reuşise decît cu greutate să scape de furia domnului Grymes, care nu primise din partea tovarăşilor săi decît o mică mustrare.

„Acestea sunt apucături de tîlhar la drumul mare, comentase marchizul, şi voi aţi vrea să fiu ales pentru a frecventa asemenea oameni?“

După această călătorie plină de învăţăminte, Adrien şi Virginie regăsiră cu bucurie liniştea de la Bagatelle. Pe copii şi cîmpurile lor de bumbac pregătite pentru însămînţare. Primăvara lui 1835 fu extraordinar de ploioasă. Parohiile de la Pointe-Coupée şi de la West Feliciana deveniseră o adevărată mlaştină. Cîţiva mici fermieri „din ogradă“ trebuiră să-şi evacueze casele, din cauză că Fausse-Rivière ameninţa să le inunde pămînturile. Doamnele din înalta societate ezitau să se deplaseze de la o plantaţie la alta, întrucît cabrioletele lor, chiar cele mai uşoare, riscau să se împotmolească.

În condiţiile acestea, un om era totuşi mereu pe drumuri, cu pelerina-i mare şiroind de apă, acoperind pe jumătate crupa calului, cu pălăria-i fleşcăită şi deformată: marchizul de Damvilliers. Adrien iubea ploaia, în timp ce Virginie o detesta. Chiar dacă accepta să rămînă pe verandă să privească ploaia, de îndată ce aversele se potoleau, spunea:

„Mă duc să fac o mică plimbare călare“...

Şi nimic nu-l putea reţine. Resemnat, calul sforăia la ieşirea din grajd, apoi se împotmolea de diguri, de unde lui Adrien îi plăcea să vadă fluviul cum vibrează sub picurii grei de ploaie. Uneori Dandrige, ca să facă pe placul prietenului său, participa şi el la aceste cavalcade. Apărat de un poncho, avînd pe cap o pălărie veche de panama pe care o scutura din cînd în cînd ca să o uşureze de apa ce se strîngea în borurile-i ridicate, galopa strîns lipit de marchiz, cu obrajii biciuiţi de răpăială. Siluetele lor de apocalips, profilîndu-se între boschete, îi făceau pe copiii sclavilor să tremure de o sfîntă frică.

„Alergînd aşa sub ploaie, ispitesc moartea, prezicea, dînd din cap, Anna cea grasă. O să le fac o cafea mare cu rachiu...“

Şi bătrînul James mormăia, imaginîndu-şi deja cizmele pline de noroi, care vor trebui să fie uscate şi lustruite pentru următoarea escapadă. Întorcîndu-se o dată dintr-o astfel de plimbare, stăpînul se simţi rău. Cu obrajii în flăcări, cu tîmplele zvîcnind, el îşi duse mîna la inimă.

„Simt un fel de arsură aici“, îi spuse Virginiei, aplecată spre el, pe cînd se odihnea într-un fotoliu din salon.

Murphy, înştiinţat de un sclav, veni să-l examineze pe Adrien. Medicul îi dădu un avertisment.

„Atenţie, pe o vreme ca asta, poţi să te căptuşeşti cu o răceală zdravănă. Cînd ai trecut de patruzeci de ani, nu mai baţi drumurile sub ploaie decît dacă n-ai încotro!“

Trei zile mai tîrziu, stăpînul de la Bagatelle, înzdrăvenindu-se şi bine dispus, încălecă din nou. Între timp, ploaia încetase. Pămîntul îmbibat cu apă fumega sub soarele deja fierbinte. Pe cîmp bumbacul, care părea că nu aşteaptă decît un semnal, îşi ridica suliţele sale verzi din brazdă. Totul părea intrat în ordinea naturală. Uitară de indispoziţia stăpînului şi de timpul urît.

La vremea cînd se pregăteau pentru cules, o veste alarmantă ajunse la Bagatelle. Dandrige, observator mai atent decît marchizul, remarcase că sclavii ocupaţi cu muncile de pe cîmp se strîngeau adesea în grupuri, iar discuţiile încetau brusc de îndată ce el se apropia. I se păru că sclavii cîntau mai puţin, nu mai glumeau, păreau, în ciuda zîmbetului lor, neliniştiţi şi bănuitori. La spitalul plantaţiei, puse cîteva întrebări cu un aer indiferent, ca să ştie dacă febra galbenă sau holera nu se abătuse asupra colibelor. Abia, la Sainte-Marie, la Armand şi Clovis, cei doi negri emancipaţi, deveniţi potcovari, află motivul acestei tensiuni abia perceptibilă.

Pe căi misterioase, sclavii aflaseră, înaintea tuturor, ceea ce ziarele din Nouvelle-Orléans nu dădură pe faţă decît în 16 august, a doua zi după aniversarea lui Marie-Adrien; o conspiraţie de sclavi fusese descoperită, justificînd arestarea, la Baton Rouge, a paisprezece negri acuzaţi de a fi participat la aceasta. Ziarul *l'Abeille* a făcut caz de neliniştea care domnea la Nouvelle-Orléans. *Consiliul oraşului se adunase, puteai citi în coloanele lui, pentru şedinţa ordinară. După citirea procesului-verbal al ultimei şedinţe, domnul Farlane depuse o moţiune pentru a proceda, cu uşile închise, la luarea în considerare a cîtorva măsuri de interes general. Această moţiune, fiind adoptată în unanimitate, uşile Consiliului fură închise şi nu se mai redeschiseră pînă pe seară, cam pe la ora opt şi jumătate. Am aflat că această şedinţă secretă avea drept scop să folosească mijloacele convenabile pentru menţinerea păcii şi ordinii, în ciuda încercărilor făcute de aboliţionişti şi de agenţii lor.*

Ziarul amintea, cu această ocazie, o proclamaţie făcută de guvernatorul de Mississippi, domnul Runnel, în 18 iulie 1935, astfel concepută:

„Avînd în vedere că guvernatorului i s-a adus la cunoştinţă că o bandă de răufăcători albi traversează regiunea cu scopul de a aţîţa spiritele;

Avînd în vedere, de asemenea, că guvernatorul a fost înştiinţat că unii dintre aceşti indivizi au făcut mărturisiri de natură să trezească temerile cele mai serioase cu privire la existenţa unei conspiraţii foarte ample cerînd din partea noastră o supraveghere neobosită şi toată energia de care suntem capabili;

Guvernatorul invită pe toţi cetăţenii să suprime mişcările insurecţionale şi să se ferească de suspecţi. La nevoie, Statul va elibera arme populaţiei."

Clarence îl preveni pe Adrien.

„Iată de ce negrii noştri sunt speriaţi. Nu lipsesc exaltaţi care văd peste tot complotişti. Ar fi bine ca nici unul din sclavii noştri să nu iasă singur de pe plantaţie."

Şi el trimise un vătaf să-l însoţească pe Bobo, care trebuia să se ducă la Bayou Sara să ia în primire nişte mărfuri.

În zilele următoare, se află că la Nouvelle-Orléans se descoperise un depozit clandestin de puşti! Dintr-odată populaţia luă măsuri de apărare, fără să se fi putut verifica însă exactitatea unei informaţii pe care oamenii rezonabili şi cu sînge rece nu o luară în serios. „Trezirea noastră va fi aceea a leului", declara agresivul *Courier de la Louisiane*.

Dar, vorbindu-i de rău pe miliţieni, al căror exces de zel accentuase panica în rîndul orleanezilor, puţin a lipsit ca un jurnalist să nu fie spînzurat, fără altă formă de proces!

Se vînau simpatizaţii aboliţionismului aşa cum în Spania, în Evul Mediu, se vînau ereticii. Un cuvînt exprimînd oarecare milă pentru negrii bănuiţi pe nedrept, cuvîntul „libertate" auzit într-o conversaţie cît ar fi fost de nevinovată, devenea tot atîtea crime pentru judecarea cărora era inutil să apelezi la părerea magistraţilor!

În curînd, complotul neavînd urmări, tensiunea scăzu şi negrii îşi reluară cîntecele.

Familia Damvilliers, departe de toată această agitaţie, se emoţionase mai mult la vestea că la poşta din Charleston se descoperise un important stoc de broşuri anti-sclavagiste trimise de aboliţioniştii din Nord. De aceea, cînd la sfîrşitul anului, preşedintele Andrew Jackson, care, cu unsprezece luni mai înainte, scăpase, ca prin urechile acului, de un atentat comis de pictorul Richard Lawrence, interzise oficiilor poştale să distribuie materialul de propagandă anti-sclavagistă, plantatorii fură satisfăcuţi, deşi, ca buni democraţi, ei ar fi trebuit s-o dezaprobe.

În ziua cînd ziarele anunţară că un imens incendiu distrusese la New York, între 16 şi 17 decembrie, şase sute şaizeci de case, Virginie ceru cu entuziasm o a doua porţie de porc cu napi. Adrien, care se înduioşase de soarta victimelor incendiului, se întrerupse şi-i aruncă o privire mirată. Ea rîse uşor din vîrful buzelor şi se întoarse la farfuria bine garnisită.

Cînd, la sfîrşitul mesei, ceru a doua oară prăjitură, şi în loc de cafea un pahar de vin de Madera, Adrien ridică din sprîncene. Cunoştea aceste simptome, căci le mai văzuse în două rînduri.

„Trebuie să înţeleg că aştepţi un al treilea copil?"

Ea îl privi cu un aer alintat.

„Exact... Am toate motivele să cred că el se va naşte în iulie viitor... Dacă va fi băiat, Clarence, n-ai vrea să-i fii tu naş?"

„Aş fi onorat!"

„Va fi un bun prilej să te legăm definitiv de Bagatelle", zise marchizul, pe care vestea îl umplu de bucurie.

El ceru să se aducă şampanie şi se celebră evenimentul.

Se născu un băiat. El veni pe lume la fix, într-un moment patriotic admirabil, 4 iulie 1836, a şaizecea aniversare a Independenţei Statelor Unite. Adrien găsi că are craniul disproporţionat, acoperit cu cîteva fire de păr roşu şi mătăsos, dar declară că un băiat născut în această zi nu poate fi decît un american exemplar. Virginie îi dădu viaţă fără dificultate, cu asistenţa admisă de aici înainte a Planchei, care făcu observaţia că „copilul are semnul apei".

„Va fi deci marinar. El va merge să ducă în Europa bumbacul cultivat de Marie-Adrien la Bagatelle", se bucură Adrien.

Murphy şi Clarence schimbară o privire pe deasupra leagănului. Nu le plăceau deloc, nici unuia, nici altuia, misterioasele premoniţii ale moaşei cenuşii.

Pierre-Adrien, al doilea fiu dat marchizului, ca o asigurare suplimentară că îşi va vedea numele perpetuîndu-i-se, venea pe lume într-un moment în care Sudul era bîntuit de noi nelinişti.

Texasul era în agitaţie iar în Florida indienii se arătau puţin dispuşi să emigreze în Arkansas, unde guvernul federal hotărîse să-i expedieze. De cînd coloniştii americani, atraşi de condiţiile oferite acelora care voiau să pună în valoare pămînturile fertile din Texas, se instalaseră după Stephen Austin pe vechile teritorii spaniole, mulţi cetăţeni din sudul Statelor Unite considerau că acestea trebuiau să aparţină Uniunii.

În 1835, coloniştii, deja numeroşi, se răsculaseră împotriva autorităţilor mexicane şi porniseră, cu arma în mînă, să-şi cucerească independenţa. În 1836 la Fort Alamo, o sută optzeci şi şapte de texani, asediaţi de patru mii de soldaţi mexicani, rezistaseră eroic de la 23 februarie pînă la 6 martie, înainte de a fi copleşiţi de numărul mare de inamici. Şeful lor, colonelul William Basset Travis, într-o proclamaţie adusese la cunoştinţă că oamenii săi nu acceptă decît „victoria sau moartea". Printre victimele acestui asediu se găseau deja celebrul David Crockett şi Jim Bowie, care, nu după multă vreme,

fură considerați eroi. În ciuda înfrîngerii, deveniți stăpînii acestor teritorii unde creșteau acum porumbul, guliile și sfecla de zahăr, coloniștii cerură realipirea la Uniune. Nordiștii, care nu se îndemnau deloc să întărească influența Sudului sclavagist, refuzară. Texanii constituiră atunci o republică independentă, cu o existență nesigură, pentru că atît Franța cît și Anglia rîvneau să pună mîna pe bogățiile ei, iar mexicanii se pregăteau să recunoască o regiune răpită lor cu forța.

Stephen Austin, venit la Nouvelle-Orléans ca să cumpere arme, recrutase ușor cam o sută de aventurieri din care își propunea să facă soldați-țărani. Întreg Sudul aproba curajoasa atitudine a texanilor, ale căror domenii, fără acești diabolici nordiști, ar fi constituit embrionul unui nou Stat… sclavagist!

Conflictele deschise cu indienii din Florida, dimpotrivă, tulburau unele conștiințe. A alunga de pe pămînturile lor străvechi niște oameni care nu cereau decît să trăiască în pace constituia pentru unele minți luminate o acțiune puțin conformă cu principiile Constituției. Prin tratate abil întocmite, bazate pe ignoranța încrezătoare a indienilor, aceștia s-au văzut deposedați de drepturile lor. Cînd și-au dat seama de aceasta, ei se revoltaseră, iar la începutul anului 1836 seminolii cuceriseră Fort King, învinseseră trupele federale și devastaseră Florida. Șeful lor, Oceala, îl omorîse cu mîna lui pe generalul Thompson și-i invitase pe Creeks să se unească cu seminolii pentru a lupta împotriva Uniunii.

Guvernul din Washington luă măsurile necesare ca să înfrîngă rezistența rebeliunii și, în timp ce Pierre-Adrien de Damvilliers își trăia primele zile, societatea bună din Nouvelle-Orléans vizita, ca pe o curiozitate, o tabără instalată lîngă oraș, unde două mii patru sute de creeksi se găseau închiși ca niște vite. Frumoase doamne, conduse în trăsuri luxoase, încercau să zărească pe șeful lor, Neah Emath, un bătrîn de nouăzeci de ani, mîndru ca un vultur. El dăduse altădată destul de furcă generalului Jackson. Armata trebuia să-i însoțească pe acești războinici, resemnați în aparență, și pe familiile acestora în cealaltă parte a fluviului Mississippi, unde li se rezervaseră niște teritorii. În așteptare, adunarea lor pe o plajă noroioasă constituia o atracție estivală apreciată de cei din Nouvelle-Orléans.

Șase luni mai tîrzu, la începutul anului 1837, aceleași doamne lipsite de milă creștină, dar amatoare de emoții echivoce, mergînd să-i vadă pe indienii în pielea goală, îl întîmpinau cu mari demonstrații de pioșenie pe Monseniorul Blanc, numit episcop al orașului Nouvelle-Orléans, înlocuindu-l pe un prelat belgian ce murise de febră galbenă. Debarcînd de pe bricul *Josephine*, din

Havre, episcopul îi găsi pe enoriaşii săi foarte emoţionaţi din cauza falimentului casei Hermann Briggs şi Compania al cărei pasiv atingea suma fabuloasă de şapte milioane de piaştri, adică treizeci şi cinci de milioane de franci. El constată de asemenea că toţi aceşti buni catolici se dedau la speculaţiile cele mai neruşinate, urmînd prin aceasta exemplul municipalităţii, ce vînduse cu un milion de piaştri un domeniu cumpărat cu şase luni mai înainte cu patruzeci şi cinci de mii de piaştri. La cîteva mile în jurul oraşului se aflau nişte mlaştini mereu pline de apă, pentru care se puneau la bătaie milioane de bancnote. Se promitea că vor fi asanate şi împărţite în loturi.

Pe planurile trasate de arhitecţi, în serviciul speculanţilor de terenuri, se vedeau străzi minunate, scuaruri, clădiri, cartiere întregi, ceea ce te făcea să crezi că acest imaginar Nouvelle-Orléans va putea să primească un milion de locuitori. Înmulţirea băncilor, valoarea umflată fictiv a produselor, creau un climat de intensă excitaţie. Aceia care îşi păstrau judecata limpede, ca fraţii Mertaux, avocaţi „de modă veche“, îi sfătuiau pe clienţii şi pe prietenii lor să se abţină de la angajamente fantasmagorice. Consulul Franţei, observator imparţial, scria guvernului său: *Nu este nevoie să fi locuit mult timp în Statele Unite ca să observi că spiritul de cucerire şi expansiune a cuprins deja această societate; lăcomia de bani excesivă şi orgoliul, acest viciu al tuturor parveniţilor, fac ca fiecare să se simtă la strîmtoare chiar în mijlocul a mii de acri de pămînt. El visează să posede în altă parte mai mult şi iată de ce se văd azi regiunile Kentucky şi Tennessee părăsite pentru Texas.*

Toţi aceia care dispuneau de fonduri păreau cuprinşi de o adevărată frenezie de a cheltui. Negustorii nu mai puteau face faţă cererilor. Leblanc şi Havel vindeau cantităţi incredibile de porto, madera, absint, moselle şi şampanie Hock. Tade şi Bavière — 20, rue de Chartres — propuneau noi flanele pentru vară, venite din Franţa. Medici, precum doctorul Theophile Gaillardet, de la facultatea din Paris, îşi deschideau cabinete, era lipsă de topografi şi de zidari; Dutillet, cel care se ocupa cu licitaţia, instalat la colţul străzilor Chartres şi Saint-Louis, nu putea să furnizeze sclavi tuturor celor ce voiau să-i achiziţioneze pentru a-şi mări numărul servitorilor.

Vameşii nu se lăsau păcăliţi pentru atîta lucru. În luna iunie, ei au pus mîna pe două bricuri, *Vaillant* de la Bordeaux şi *Zampa* de la Nantes, care transportau clandestin şaizeci şi opt de lăzi de rachiu. Criza de moralitate, ce făcea ravagii pe atunci în afaceri, mergea pînă la a perverti sentimentele indivizilor. Nu a fost cu putinţă ca un

oarecare Joseph Brémond din Nisa, din Piemont, să se însoare cum nu se poate mai legal cu o cocotă, deşi era căsătorit în ţara lui?

Rezultatul tuturor acestor nebunii nu se lăsă mult aşteptat. Brusc cîţiva negustori suspendară plăţile şi se zvoni că datoriile plantatorilor de bumbac se ridicau la douăzeci şi cinci de milioane de piaştri. Comisionarii, dintre care cea mai mare parte consimţeau la un acont pe douăsprezece luni pînă la viitoarea recoltă, aveau la un loc o lipsă de şaptezeci şi cinci de milioane de piaştri. Deprecierea subită a bumbacului pe pieţele din Europa produse, în acest sens, pierderi considerabile, iar plantatorii îşi vedeau veniturile scăzînd la jumătate. Băncile din Nouvelle-Orléans nu îndrăzneau să mărturisească că nu dispun decît de douăsprezece sau paisprezece milioane de dolari ca să echilibreze cele şaizeci de milioane de bilete emise. Făina, care în ianuarie valora paisprezece dolari barilul, nu mai valora în mai decît şase dolari. Speculanţii ruinaţi nu rezistară atracţiei sinuciderii, bunăoară domnul Théodore Nicolet, consulul Elveţiei îşi trase un glonte în cap.

În august, pe cînd febra galbenă se făcu simţită, banii deveniseră atît de rari, încît trebuia să dai o sută paisprezece dolari în bilete ca să primeşti pentru ei o sută în numerar, deoarece cele şaisprezece bănci din Nouvelle-Orléans îşi încetaseră plăţile.

Nordiştii erau în situaţia de a-şi bate joc de un oraş ce pretindea să dreneze toate afacerile Uniunii şi de un Stat care credea că deţine toate bogăţiile. Ei cotau cu mîndrie statisticile ce dovedeau solida prosperitate a Statului New York, unde numărai o sută una bănci, şaptesprezece case de economii, două mii o sută şaizeci şi unu oameni ai legii, o mie şapte sute patruzeci şi şase birouri de poştă, două mii opt sute şaptezeci şi şase medici şi chirurgi, cincisprezece societăţi de asigurare, două sute cincizeci şi şapte ziare (şaizeci şi două numai pentru oraşul New York) şi unsprezece linii de căi ferate.

Aceste cifre ar fi trebuit să invite pe locuitorii din Louisiana la modestie. Ele nu făceau decît să-i irite. Cea mai mare parte dintre ei puneau dificultăţile lor pe seama preşedintelui Jackson, care desfiinţase Banca Statelor Unite şi avantajase astfel pe bancherii din Wall Street. Venirea la putere a lui Martin Van Buren, al optulea preşedinte al Uniunii, nu lăsa să se întrevadă o atitudine mai favorabilă Sudului, noul locatar al Casei Albe anunţîndu-şi intenţia de a continua politica predecesorului său. În acelaşi timp, aboliţioniştii îşi dezvoltau propaganda aşa de bine încît nu se găsi nimeni în Sud să condamne asasinarea lui Eliyah. P. Loveloy, un director de ziar anti-sclavagist, omorît de un proprietar de sclavi din Alton, Ilinois.

Căci se temeau din nou de revoltele negrilor. Vaporul *Briah-Bervinmes* adusese vestea că o insurecţie foarte întinsă urma să izbucnească în noaptea de 7 octombrie la Bayou Rapide, la cîteva mile de Alexandria, în centrul Louisianei. Din fericire, sclavii denunţaseră acest proiect, cu două zile înainte de data fatidică. *Cam cincizeci de negri au fost arestaţi, anunţa ziarul oficial din Louisiana, nouă din principalii şefi, printre care se aflau şi oameni liberi, au fost spînzuraţi. Cam patruzeci sunt în temniţă aşteptînd judecata.* În ediţia următoare, acelaşi ziar îşi completa astfel informaţiile: *Unsprezece negri au fost executaţi în 10 octombrie în Alexandria şi alţi paisprezece vor fi executaţi mîine.* Şaizeci şi trei de negri suspecţi rămîneau în închisoare pentru a fi supuşi unui nou interogatoriu. Se afirma că doi albi implicaţi în această afacere reuşiseră să scape, dar erau urmăriţi de aproape! Se află mai tîrziu că revolta urma să izbucnească mai întîi la Alexandria, apoi la Natchitoches, înainte de a ajunge la Nouvelle-Orléans, „ca să se sfîrşească o dată pentru totdeauna cu albii!“

Asupra unuia dintre negrii condamnaţi la tortură se găsise o scrisoare a filantropului Arthur Tappan, ceea ce risca să aducă prejudicii partidului aboliţionist.

De abia se terminase cu emoţia la Nouvelle-Orléans, unde se făceau eforturi cu sînge rece pentru luarea unor decizii în legătură cu consecinţele crizei născută din speculaţiile demente de la începutul anului, cînd un alt eveniment puse în mişcare cartierul francez împreună cu numeroşi plantatori. A doua municipalitate a oraşului tocmai ceruse primarului „să nu mai redacteze declaraţiile şi hotărîrile decît în limba oficială, limba engleză“. Numaidecît o polemică izbucni în presă, agitînd saloanele ca şi magazinele. *Le Courier de Louisiane*, purtătorul de cuvînt tradiţional al intereselor francezilor, nu fu ultimul care să se angajeze în conflictul lingvistic. *Oamenii din Nord, yankeii,* se putea citi în el, *vor să deposedeze Louisiana de limba părinţilor ei... Dar cei din Louisiana nu vor ceda.* Moţiunea dată de a doua municipalitate, aceea a cartierului zis „american“ dădu naştere unei opoziţii atît de înverşunate, încît în final a fost retrasă.

La Bagatelle, aceste veşti diverse parveneau atenuate din cauza trecerii timpului. Ele le furnizau lui Dandrige şi marchizului subiecte de conversaţie după cină. Domnul de Damvilliers, care îşi vindea bumbacul şi melasa cu bani peşin, nu se temea de urmările crizei, sclavii din parohia Pointe-Coupée nu manifestau nici o tendinţă spre revoltă, nici chiar spre nesupunere. Texasul era departe, precum şi indienii. Numai aroganţa aleşilor din Nouvelle-Orléans, care

propuneau ca engleza să fie singura limbă oficială, îl indispusese pe marchiz.

„Engleza este o limbă a comercianţilor, comodă pentru afaceri, dar franceza rămîne limba sentimentelor dezinteresate, limba diplomaţilor, a tuturor acelora care se opun oamenilor de afaceri necinstiţi şi barbarilor, este limba oamenilor care gîndesc!“

Dandrige, care învăţase să vorbească simultan cele două limbi, franceza cu mama şi engleza cu tatăl său, nu împărtăşea părerea lui Adrien.

„Tu crezi că engleza este limba comerţului pentru că ai învăţat comerţul cu englezii şi socoţi că franceza este limba sentimentelor pentru că părinţii te-au învăţat în franceză să vezi, să iubeşti şi să simţi. Nu poţi, totuşi, să afirmi că Shakespeare, Milton, Byron sau Shelley se exprimă ca nişte negustori!...“

„Citează-mi un poet sau prozator yankeu! striga în gura mare marchizul, abătîndu-se de la subiect. Limba pe care vor să ne-o impună nu este nici aceea a lui Shakespeare, nici aceea a lui Milton; este aceea a bancherilor din City şi a hamalilor din portul Londrei!“

Cînd se ajungea la acest punct al discuţiei, Clarence considera că e preferabil să schimbe subiectul. El îl ştia pe marchiz convins de superioritatea universală a limbii părinţilor săi. Toţi scriitorii englezi laolaltă nu aveau să-l facă să-şi schimbe părerea.

Într-o seară de octombrie ploioasă şi vîntoasă, pe cînd Clarence evoca împreună cu Barthew, în trecere pe la Bagatelle, numirea unui louisianez ca ministru plenipotenţiar al Statelor Unite pe lîngă Republica din Texas, se anunţă uraganul. Casa veche începu să pîrîie din toate ungherele. Se auziră fotoliile răsturnîndu-se pe terasă, se simţeau vibrînd pereţii biciuiţi de ploaie. Stejarii cei mari, ciufuliţi cu furie aruncaseră smocuri de vîsc ce zburară spre fluviu. Mic şi Mac, bătrînii dalmaţieni ai lui Dandrige, îşi ciuliră urechile neliniştiţi. Fură nevoiţi să lase jos obloanele la ferestre, obloane groase de lemn, care nu se închideau de obicei. Conacul de la Bagatelle, ca un vas care îşi reduce pînzele, începu să cedeze sub vijelie. Marchizul oferi ospitalitate lui Barthew.

„Nu veţi porni la drum pe o asemenea vreme, căci bacul pentru Bayou Sara a fost nevoit să-şi întrerupă serviciul. Deci rămîneţi cu noi.“

Virginie, care aştepta al patrulea copil, porunci să i se pregătească o cameră şi petrecură seara ascultînd natura dezlănţuită. În zori, uraganul continuîndu-şi cursa devastatoare, lăsă Bagatelle făcută praf, asemenea unui om zdrobit în bătaie. Cînd marchizul ieşi să vadă

stricăciunile produse, călcă pe un covor de frunze zdrenţuite. De pe acoperişurile hulubăriilor căzuseră ţigle, acoperişul grajdului unde Bobo îşi petrecuse noaptea să linişteacă caii fusese dislocat, mai mult de o duzină din colibele sclavilor căzuseră la pămînt, strivite parcă de piciorul unui uriaş. Putea fi şi mai rău.

„Nu ne-a atins decît coada uraganului", comentă marchizul cînd Barthew îşi luă rămas bun.

Oraşul Nouvelle-Orléans fusese mult mai lovit decît Bagatelle. Mai multe edificii fuseseră doborîte. Colonada Băncii Cetăţenilor se prăbuşise. Cinci vapoare fuseseră date dispărute, şi unul dintre ele, împins de puterea vîntului pe mal, rămăsese înplîntat în noroi ca o balenă moartă azvîrlită pe ţărm. Un alt vapor se scufundase în mijlocul fluviului, luat de vîrtejuri. Casele de pe marginea căii ferate ce lega oraşul de lacul Pontchartrain fuseseră distruse. Revărsate pe o suprafaţă mai mare de şase mile, apele lacului Pontchartrain ajunseseră la periferii. Cimitirul părea o mlaştină vastă deasupra căreia pluteau vreo cincisprezece cadavre aşteptînd să fie înhumate. Pagubele se ridicau la un milion. Adrien se temu de ce s-ar fi putut întîmpla.

„Noroc că noi nu ne-am dus în oraş anul acesta, altfel aş fi tremurat pentru copilul pe care-l porţi. Se zice că spaima poate compromite o naştere."

„Un uragan nu mă poate înspăimînta, Adrien. Aminteşte-ţi ce emoţii am avut cînd ne-am întors din Europa. Îl aşteptam pe Marie-Adrien şi el n-a avut nimic de suferit."

„E adevărat, recunoscu marchizul, eşti o femeie curajoasă şi în fiecare zi îi mulţumesc lui Dumnezeu că eşti soţia mea."

Virginie căută privirea lui Clarence, care îşi sorbea cafeaua cu înghiţituri mici. Schimbară un zîmbet pe care Adrien nu-l văzu. Se gîndiseră amîndoi la acelaşi lucru: nu Adrien făcuse alegerea. O ştiau şi unul şi celălalt.

„Dar ce importanţă are, gîndi Clarence, golindu-şi ceaşca. Ea şi-a luat partea ei de fericire, el a primit-o pe a lui. Căsătoria din ambiţie şi dragoste dă uneori rezultate bune."

Înainte de a adormi, Clarence se întrebă mult timp dacă Virginie era cu adevărat îndrăgostită de soţul ei. Nimic din atitudinea ei nu lăsa să se întrevadă contrariul şi, totuşi, faptul că ea îndrăznise să-i amintească altuia, fie el o persoană apropiată ambilor soţi cu o singură privire, un întreg trecut de complicităţi, indica prezenţa permanentă a lucidităţii. Ajunse la concluzia că marchizul poseda din Virginie doar ceea ce decisese ea să ofere. Fără îndoială, asta era suficient să îl

satisfacă pe deplin pe Adrien, dar el, Clarence, ar fi vrut să ştie ceea ce Virginie păstra doar pentru ea şi ceea ce orgoliul îi interzicea poate să dezvăluie. Pentru Clarence, dragostea profundă presupunea un fel de abdicare inconştientă a eului. Or, Virginie nu abdicase.

Capitolul XIV

Spre deosebire de primii doi urmaşi ai familiei Damvilliers, care creşteau plini de sănătate şi vioiciune, finul lui Clarence se născuse pricăjit, n-avea poftă de mîncare şi dormea mult. Amalia, doica lui, plîngea văzîndu-l atît de slab. Imilie, care nu reuşea să-i sature pe fraţii mai mari, îi spunea adesea încet tovarăşei sale:

„Tu nu vei creşte pe el! O mică răceală şi pftt, el va fi plecat... Micu' ma'chiz şi sora lui îs solizi ca stăpînu', el este gălbejit, ca do'mna, stăpînă, ce nu e deloc bine pentru un băiat."

Totuşi pruncul trecu cu bine perioada grea din primul an de viaţă, cînd, în 28 noiembrie 1837, fu pregătit în mare grabă leagănul vechi în formă de corabie al familiei Damvilliers: Virginie era gata să nască al patrulea copil.

Acesta veni pe lume mai puţin uşor ca ceilalţi.

Planche stătu mai mult ca de obicei în camera lăuzei, Adrien, ca întotdeauna îngrijorat şi nervos, incapabil să stea pe loc, se plimba încoace şi încolo pe verandă şi se uita cum plouă din spatele unei perdele de ceaţă. Se apropia noaptea. Pîndea venirea lui Murphy, pe care Dandrige se dusese să-l caute la Sainte-Marie, Bobo fiind reţinut la grajduri de o iapă care era gata să fete. Simultaneitatea celor două evenimente îl şoca pe marchiz. Ca soţia lui să fie în acelaşi moment într-o situaţie asemănătoare cu aceea a unei iepe i se părea vulgar. Resimţea această comunitate în durere ca o umilire.

„Este soarta tuturor mamiferelor", îi spusese Clarence şi cuvîntul îi displăcuse. S-o trateze pe Virginie ca pe un mamifer echivala în ochii lui cu o înjosire: s-o coboare pe această fiinţă excepţională la rangul unui animal, el se întreba, ca bun creştin, dacă Dumnezeu n-a

vrut să umilească pe cea mai frumoasă dintre creaturile sale, obligînd-o să aducă pe lume puii la fel ca animalele.

Apariţia sub stejari a cabrioletei lui Clarence îl trezi la timp din cugetările-i amare. Zărindu-l pe doctorul Murphy lîngă intendent, respiră uşurat şi mica durere pe care o simţea sub inimă, de fiecare dată cînd se emoţiona, îl slăbi.

„În fine, iată-te, Murphy!"

„Nu e nici o grabă, marchize; Planche, îmi închipui, este aci. Trebuia să vă obişnuiţi pînă acum cu situaţia asta!"

În timp ce Clarence se îndrepta spre grajduri, cei doi bărbaţi intrară în salon. Murphy se aşeză într-un fotoliu şi îşi puse trusa la picioare.

„... Aş bea ceva, ... pînă una-alta."

Cu un zîmbet amuzat, Adrien îi făcu semn lui James să aducă sticla de whisky. Medicul era ocupat să se servească, cînd apăru Planche.

„E gata?" întrebă brusc Adrien. Negresa nu-i răspunse. Se uită la Murphy şi-i făcu semn s-o urmeze. Medicul îşi goli paharul şi îşi luă trusa.

„Ah! s-ar zice că avem nevoie de doctorul cel bun..."

Şi fără să ţină seama de întrebările pline de îngrijorare ale marchizului, se grăbi spre camera Virginiei.

Cu un gest, Planche i-o arătă pe doamna Damvilliers, udă leoarcă de transpiraţie, mestecînd iarba anestezică dată de moaşă, cu o spumă verzuie pe buze. Cu ochii închişi, cu faţa crispată, părea că face eforturi teribile ca să expulzeze copilul, al cărui corp lipicios apăruse între pulpe.

„Cordonul...", făcu medicul.

Negresa dădu din cap. El îşi scoase în grabă redingota, îşi suflecă mînecile cămăşii, îşi muie repede mîinile în apă fierbinte şi se aplecă asupra patului.

Gemetele înăbuşite ale Virginiei, alternînd cu ţipete scurte, se împletiră cu respiraţia intensă a medicului, care se străduia să degaje cordonul ombilical ce strîngea gîtul pruncului şi ameninţa să-l înăbuşe.

„Este... tot... o fată", zise Murphy, fără să-şi întrerupă eforturile, căci sub mîinile lui corpul pruncului începuse să se albească.

Planche, cu ochii căscaţi, urmărea eforturile medicului, apreciindu-i gesturile sigure şi sîngele rece. Trecu un moment. Gemetele Virginiei se diminuară, apoi încetară.

„Uite, acum e rîndul tău să termini, făcu doctorul întinzînd lui Planche pruncul eliberat. Fă-l să ţipe tare, pentru ca plămînii lui să se umple cu aer, taie cordonul care a fost gata să-l sugrume… în fine, ştii tu ce să faci!“

Spălîndu-se pe mîini, Murphy se întoarse spre Virginie, care părea extenuată.

„Totul e bine. Odihniţi-vă.“

Copilaşul pe care Planche îl ţinea de picioare începu să urle.

„Auziţi micuţa furie, înainte chiar de a deschide ochii“, spuse medicul.

Îşi îmbrăcă redingota sfătuind-o pe Planche să-i dea lăuzei o cafea tare şi apoi, după ce aruncă o privire spre pat, părăsi camera.

Virginie, încă incapabilă să vorbească şi ocupată să-şi liniştească respiraţia, îi aruncă o privire de mulţumire. Murphy mormăi o frază cam neclară. Fuseseră foarte aproape de o catastrofă.

În salon, Murphy îi regăsi pe marchiz şi pe Clarence cu spatele la şemineu. Adrien se abţinu să se mai scarpine în cap.

„Ce s-a întîmplat, Murphy, e ceva rău?“

„E bine, Adrien, este o fată.“

„Dar…“

„Nimic, îţi spun, o dificultate neînsemnată, pe care şi Planche ar fi putut s-o rezolve singură.“

„Dar Virginie“…

„Obosită, normal, obosită… S-ar zice că n-ai habar ce înseamnă o naştere!“

Medicul îşi regăsi paharul, şi-l umplu.

„Dă-mi şi mie, făcu marchizul, mi-a fost frică!“

„Iată cum chinurile paternităţii duc la alcoolism“, spuse Clarence sentenţios.

În cursul nopţii, marchiza vegheată de Rosa făcu deodată febră mare. Înnebunit, marchizul trimise după medic.

„Ăsta e riscul, febră puerperală“, spuse laconic Murphy şi se duse la căpătîiul Virginiei.

Timp de două zile, Bagatelle trăi ca în transă. Adrien îl hărţuia pe Murphy, fără să arunce măcar o privire spre cea de-a doua fetiţă.

„Liniştiţi-vă, n-am de gînd să mor ca mama mea“, spunea lăuza cu o voce obosită, văzînd cum creşte îngrijorarea pe feţele celor ce o înconjurau.

Cînd febra dispăru iar doamna de Damvilliers îşi recăpătă tenul de magnolie, Adrien începu să plîngă ca un copil, cu capul pe cuvertură.

„Nu vom mai avea un alt copil, Virginie. Mi-a fost prea frică să nu te pierd..."

Apoi se ridică, își trecu o mînă nervoasă prin părul buclat și se îndreptă să dea ordine să se mai adauge o aripă nouă spitalului pe care îl construise la Sainte-Marie după nașterea „micului marchiz".

Planche se abținu să definească „semnul Juliei". Cîteva zile mai tîrziu, ea îi spuse simplu Annei, din cale-afară de curioasă, că micuța „va avea inima transparentă".

Și Clarence respiră ușurat cînd tînăra mamă fu în afara oricărui pericol. Cu această ocazie își analiză sentimentele și își dădu seama cît de mult se atașase de Virginie în toți acești ani.

La douăzeci și cinci de ani, după patru maternități, una după alta, Virginie îi apăru fără slăbiciuni, capabilă să-și asume cu ușurință rolul pe care singură și-l alesese și să înfrunte toate greutățile pe care soarta putea să le rezerve unei tinere familii într-o lume în plină evoluție. Nu numai că grația și frumusețea îi rămăseseră intacte, dar emana un farmec căruia nu i te puteai sustrage și prin simpla ei prezență dădea celor de la Bagatelle încredere și siguranță. Doamna de Damvilliers aparținea acelei categorii rar întîlnite în preajma căreia cei slabi se simțeau întotdeauna protejați.

Din toată parohia curgeau spre Bagatelle felicitări și cadouri.

„Ce noroc, Virginie, de două ori «alegerea regelui», băieți și fete. Cît trebuie să fii de fericită", îi spusese Isabelle, soția lui Percy Tampleton care, după trei nașteri, nu părea să știe să facă decît copii de sex feminin.

„Da, sunt fericită. Cu ei patru, sunt sigură că Bagatelle va dura. Voi ști să-i fac demni de neamul Damvilliers!"

Apoi adăugă, gîndindu-se la criticile de care avusese parte odinioară tatăl său:

„Vezi, Isabelle, sîngele familiei Trégan nu este atît de slab cum au afirmat unii!"

Surorile Barrow sperau în secret că uneia dintre ele, lui Adèle probabil, i se va propune rîvnitul rol de nașă. Fură cu atît mai mîhnite cu cît Virginie anunță că ea ar fi ales-o bucuros pe Mignette, dacă fosta ei însoțitoare ar fi fost acolo. Neavînd vești de la potcovar și de la soția lui, Virginie o propuse ca nașă pe Minnie Forest, fiica unui magistrat din Bayou Sara, iar ca naș pe Ed Barthew.

Comentînd aceste alegeri, la fel de surprinzătoare va și fecunditatea doamnei de la Bagatelle, Adèle Barrow spunea cunoștințelor că „această Virginie nu este decît un pîntec".

Capitolul XV

Pe cînd în luna martie, în anul următor, Marie-Adrien, de la înălţimea celor cinci ani şi jumătate îl privea împreună cu Gratianne, care avea doar patru ani, pe Pierre-Adrien, fratele său, făcînd primii paşi pe veranda însorită şi se învîrtea în jurul leagănului Juliei, vegheată de doică, Mignette Schoeler era zdruncinată într-o căruţă militară care o aducea din Vest în Louisiana.

Lîngă ea scîncea un copil cu febră, slab şi galben. Potcovarul, tatăl acestei stîrpituri, se odihnea cu alţi cîţiva pionieri sub un dîmb de pămînt în regiunea indienilor Chicachas, „Picioare-Scurte", lîngă izvorul unui rîu numit de emigranţi, nu fără motiv, „Purgatoriul", la poalele munţilor *Sang-du-Christ.* Tabăra devenită sat, ca avanpost spre Vest, fusese atacată de indieni. Bărbaţii, printre care şi potcovarul, se apăraseră ca nişte lei, dar „Picioare-Scurte" păreau că răsar din pămînt, pe măsură ce fraţii lor cădeau. Mignette, care în momentul atacului spăla rufe la rîu, fiul său odihnindu-se pe mal la umbra unui tufiş, scăpase masacrului şi focului ce cuprinsese căruţele şi cabanele. Plîngînd mersese de-a lungul fluviului cu copilul în braţe şi cu un săculeţ de care nu se despărţea niciodată. Îşi aminti că văzuse, cu cîteva zile în urmă, un detaşament de soldaţi federali, escortînd un geograf aflat în misiune de explorare. Mersese aşa mai mult de o săptămînă hrănindu-se doar cu nişte fructe amare şi bînd apă. Sînii ei secătuiţi nu mai puteau să-l hrănească pe copil. Avea momente cînd regreta că nu se arătase indienilor. Cei din tribul Chicachas nu erau cruzi, ci doar tîlhari. Ucideau la repezeală, puneau mîna pe cai, animale şi puşti şi apoi îşi pierdeau urma în munţi. În orice caz, cam asta îi povestise un bătrîn vînător din partea locului.

Tînăra văduvă extenuată reuşi să regăsească grupul de soldaţi. Odată ce prinse puteri, ţinu să se întoarcă împreună cu ei în locul unde avuseseră loc luptele, să-l înmormînteze cum se cuvine pe Albert. Soldaţii săpară o groapă mare şi înmormîntară adînc cele optsprezece cadavre, pe jumătate devorate de vulturi şi lincşi. După ce un ofiţer citi două versete din Biblie, detaşamentul bine aliniat trase o salvă de onoare şi convoiul sub pază se întoarse părăsind morţii, care, pe cînd erau în viaţă, îşi legaseră atîtea speranţe de pămîntul acela.

Pruncul Jean, care luase al doilea nume al tatălui său, Albert, se îngălbeni la faţă, iar urina îi deveni de culoarea cafelei.

„Este gălbenare, doamnă, pusese diagnosticul geograful. I-ar trebui lapte, mult lapte."

Soldaţii o forţau pe Mignette să mănînce lucruri hrănitoare, sperînd să-i dea posibilitatea să-şi alimenteze mai bine copilul. La rîndul ei, se îngălbenise şi abia se ţinea pe picioare.

„Frica, a spus geograful, a provocat mamei icter şi prin laptele ei infectat i l-a transmis şi copilului. Nu cred să scape nici unul nici altul. E păcat, această doamnă Schoeler, sănătoasă, trebuie să fie o fată destul de drăguţă."

Poate că savantul ştia trigonometrie şi se pricepea să identifice stîncile, dar habar n-avea de resursele unei femei decise să trăiască. Cînd convoiul ajunse după mai mult de o lună de mers, la Natchitoches, Mignette trăia încă şi copilul la fel... Militarii voiră s-o lase în grija unei familii, dar ea îi imploră s-o ducă, pe ea şi pe copil, la Pointe-Coupée. Mignettei îi era frică să nu moară printre străini. Singurii ei prieteni se găseau la Bagatelle şi acolo voia să ajungă. Ea se folosi de numele căpitanului Tampleton şi atunci desprinseseră o căruţă cu un sergent şi doi oameni ca s-o conducă la destinaţie, după ce se angajase să ramburseze armatei Statelor Unite cheltuielile acestei călătorii.

Aşa s-a întîmplat că într-o seară de aprilie, pe aleea de stejari de la Bagatelle apăru un călăreţ în uniformă, precedînd o căruţă cu prelată. Clarence şi Adrien, care discutau pe verandă, chemară cîinii agitaţi din pricina străinilor intraţi pe teritoriul lor şi ieşiră în întîmpinarea sergentului.

„Aici suntem chiar la Bagatelle?" întrebă militarul.

„Da, şi eu sunt stăpînul plantaţiei", răspunse Adrien.

„Vă aducem o doamnă foarte bolnavă care a vrut să vină la dumneavoastră. Este acolo în furgon. Nu stă prea strălucit nici ea, nici copilul. Îi aducem din Vest."

Conversaţia, tropotul cailor şi scîrţîitul roţilor o alertară pe Virginie. În faţa unei apariţii aşa de încîntătoare, sergentul găsi de cuviinţă să se descopere.

„Dar, strigă ea, coborînd repede scările, este Mignette, nu înţelegeţi că acolo înăuntru e Mignette?"

Sergentul descălecă, în timp ce Clarence şi Adrien alergau în spatele Virginiei. Aceasta ajunsese la căruţă, ridică prelata şi-o recunoscu pe fosta cameristă.

„Dumnezeule, biata mea Mignette, ce ţi-au făcut?"

Întinsă pe o saltea de paie, văduva fierarului nu putea să vorbească, sufocată de lacrimi. Atît spuse înainte de a leşina:

„Domnişoară Virginie, cît... sunt de mulţumită... că am ajuns... pînă aci..."

Abia în clipa în care bărbaţii o scoteau pe muribundă din căruţă, ca s-o transporte în casă, Virginie zări un pachet fără formă. Dădu la o parte cuvertura. Era un prunc din cale-afară de slab, a cărui piele se asemăna cu pielea de şa veche. Ea îl atinse şi scoase un strigăt simţind acest corp rece. Copilul Mignettei murise.

Soldaţii, ghiftuiţi cu bunătăţile făcute de Anna şi cu vinurile date din belşug de Adrien, o porniră la drum a doua zi de dimineaţă, cu provizii ce nu-i făcură să regrete că au jucat rolul de brancardieri. Sergentul, originar din Philadelphia şi aboliţionist convins, trebui să recunoască ospitalitatea generoasă a sudiştilor. Dori să-şi ia rămas bun de la doamna de Damvilliers, ceea ce i se permise.

„Ce femeie frumoasă, hei, zise el către ceilalţi doi, pe cînd se îndepărtau de Bagatelle. Ea miroase ca un buchet de trandafiri şi pielea ei este tot aşa de moale ca nările calului meu! Marchizul trebuie că nu se plictiseşte! Cred că dacă mai trecem vreodată pe aici, voi veni să întreb de bolnavă!"

„Ea o să moară, ca şi pruncul ei, făcu un soldat. Cînd vom reveni, domnule sergent, frumoasa doamnă o să vă trimită la cimitir!"

Se ştie prea bine că pronosticurile militarilor sunt rareori exacte. Mignette se întremă încetul cu încetul şi la sfîrşitul verii, sergentul, amator de femei frumoase, ar fi putut avea o oarecare ezitare între doamna de la Bagatelle şi văduva fierarului!

Doctorul Murphy arătă mare interes doamnei Schoeler. Ştiu să o vindece de icter. Drăgălăşenia Virginiei, afecţiunea marchizului şi a lui Clarence contribuiră pe deplin. Fiul ei fu îngropat în cimitirul din Sainte-Marie, la doi paşi de mormîntul cel mare al familiei Damvilliers, Mignette se însănătoşi şi prinse din nou gust de viaţă.

„Ar trebui, poate, să mă întorc în Franţa, acum, zise ea. N-am veşti de la mama de peste doi ani şi, dacă n-ai fi dumneata, nimic nu m-ar reţine în această ţară."

Virginie îi demonstră că Bagatelle este o sarcină grea pentru stăpîna casei, mamă a patru copii. Prezenţa unei femei de încredere ar putea să-i uşureze grijile. Mignette nu aşteptă mult ca să se lase convinsă. Rămase deci la Bagatelle, a cărei ambianţă afectuoasă se potrivea cu firea ei şi unde copiii marchizului îi umpleau golul din suflet lăsat de absenţa propriului ei fiu.

În ziua botezului Juliei, Mignette îl revăzu cu plăcere pe Edward Barthew. Avocatul, informat de nenorocirile doamnei Schoeler, îi trimisese acesteia restul din banii încasaţi de la Societatea de Asigurări după incendiul fierăriei, dar se abţinuse să vină la Bagatelle în timpul convalescenţei „clientei sale".

În jurul leagănului ultimului urmaş al familiei Damvilliers, reîntîlnirea lor îi dădu prilej Mignettei să povestească în amănunt tragicele aventuri care o aduseseră înapoi la Pointe-Coupée.

Barthew fu extrem de emoţionat şi o asigură pe tînăra femeie de devotamentul său ori de cîte ori va avea nevoie.

Trebuie să vă înapoiez ceva ce vă aparţine, spuse Mignette cînd rămase singură cu avocatul.

Deschise sacul şi îi întinse lui Barthew un etui pentru ţigările de foi, din piele de şarpe.

„L-am pierdut de mult", spuse el confuz, dînd peste cap şuviţa rebelă care îi ascundea pe jumătate ochiul drept.

„Soţul meu l-a găsit lîngă fierărie în seara incendiului, domnule Barthew. Acest obiect m-a făcut să înţeleg ce riscuri v-aţi luat ca să mă ajutaţi. Nu m-a părăsit niciodată şi mi-am promis că vi-l înapoiez într-o zi."

„Îmi e cu atît mai preţios, doamnă Schoeler, se bîlbîi juristul. Aş fi vrut să vă ştiu fericită în Vest, cu toată familia. Dar, pentru că soarta a decis altfel şi-mi dă ocazia să vă revăd, să ştiţi că aş face din nou bucuros pentru dumneavoastră ceea ce am făcut în ziua cînd am pierdut acest etui!"

Mignette luă cu afecţiune mîna avocatului. Sub buclele sale roşcate, un zîmbet, primul adevărat de la dureroasa ei reîntoarcere, îi lumină privirea. Faţa sa, plină de pistrui, se roşi puţin. În rochia neagră, ea îi păru lui Barthew mai drăguţă decît odinioară, mai puţin spontană, dar mai femeie în fond. Şi acest bărbat dur, care nu avea încredere în sentimentele sale, sărută mîna tinerei femei ceva mai stăruitor decît se cuvenea. A doua zi, trimise la Bagatelle un puiet de scabioză. Mignette îl puse pe fereastra camerei sale şi-l îngriji cu osebire. Cînd cîmpia şi fluviul dispăreau adeseori în fluiditatea mov a apusului, respira aceste flori de doliu, al căror parfum îl găsea mîngîietor.

Capitolul XVI

Într-o după-amiază din toamna anului 1838, Clarence, care pe veranda de la Bagatelle citea în *L'Abeille* că Great Western făcuse numai cincisprezece zile pentru a traversa Atlanticul, fu brusc

întrerupt din lectură de galopul unui cal. Ridică ochii de la jurnal şi o văzu sosind în galop pe aleea de stejari pe marchiza de Damvilliers. „Ce călăreaţă!" gîndi el, închipuindu-şi o cavalcadă de plăcere. Îşi dădu seama că se înşelase cînd Virginie, oprindu-şi calul la picioarele scării, îi strigă pe nerăsuflate, dar autoritar:

„Repede, Clarence, ia o armă şi urmează-mă, nişte negri sunt pe cale să bată un alb."

Întîrziară doar cît îi trebui lui Clarence să-şi ia din cui carabina şi să încalece pe calul adus de Bobo la ordinul stăpînei sale, după care cei doi porniră în goană pe dig. Virginie îl conduse pe intendent pînă la un luminiş în afara domeniului, apoi îşi mînă calul pe un drumeag.

„Suntem pe moşia lui Patrick O'Neill, strigă Dandrige galopînd, nu-i place să calci pe pămînturile lui fără a fi anunţat!"

Vocea lui se pierdu în vîrtejul cursei, Virginie nu se întoarse nici măcar să-i răspundă.

Familia Damvilliers nu-l frecventa pe Patrick O'Neill, un irlandez murdar şi cu gura spurcată, proprietar al plantaţiei Olivia.

Nimeni nu-l invita niciodată pe acest mic plantator şi nici el nu primea niciodată pe cineva. Trăia în concubinaj cu două sau trei negrese cu care se îmbăta adesea. Era socotit irascibil şi brutal. „Dacă ne va vedea, cu siguranţă că se va arăta grosolan", gîndi Clarence. După o cotitură a drumului, călăreţii ajunseră chiar la spectacolul pe care Virginie voia să i-l arate intendentului. Scenă curioasă, într-adevăr, căci niciodată vreun plantator nu văzuse aşa ceva în Louisiana. Un alb plin de vînătăi zăcea legat ca o şuncă într-o minusculă căruţă, trasă de doi negri care rîdeau şi-şi băteau joc de victima lor.

Clarence depăşi fără să încetinească ciudatul convoi şi-şi puse calul de-a curmezişul drumului. Negrii, surprinşi, se opriră.

„Eliberaţi-l pe acest om imediat!" le strigă el tăios.

„Îl ducem la domnu' O'Neill, domnu'..." încercă să explice unul din negri.

„Daţi-i drumul imediat acestui om!"

Repetînd ordinul, intendentul îşi încărcase puşca Infield. Nu era dispus să asculte nici o explicaţie. Negrilor nu le era îngăduit, în nici o împrejurare, să ridice mîna asupra unui alb. Un asemenea act ar fi fost condamnat de orice juriu din Sud la pedeapsa cu moartea.

Prizonierul, dat jos din şaretă, fu dezlegat. Îi era cam greu să stea în picioare. Virginie şi Clarence îşi dădură imediat seama că era vorba de un „gît-roşu", locuitor al pădurilor. Judecînd după faţa şi după mîinile murdare ale individului, ghiciră că este cărbunar. Bărbatul

înjura într-o limbă de neînţeles pentru un om binecrescut. Cum ridică pumnul să lovească pe unul dintre negri, Clarence îi strigă:

„Nu-l atinge! Legaţi-le mîinile la spate, juriul din Sainte-Marie se va ocupa de ei!“

„Împrumutaţi-mi puşca dumneavoastră, domnu', că le fac un proces imediat“, făcu omul.

„Nu, interveni Virginie, îl vom preda şerifului, asta e legea. Justiţia ştie să-i trateze pe negrii care se leagă de un alb, oricine ar fi el…“

Bărbatul consimţi în fine să le povestească cum ajunsese în situaţia aceea dezonorantă.

„Porcii ăştia au sărit asupra mea pe cînd tăiam lemne, strigînd că pădurea aparţine stăpînului lor. Îmi lăsasem puşca la rădăcina unui copac. Se vede treaba că au pîndit momentul cînd eram dezarmat.“

„Nu minte, spuse doamna de Damvilliers, am văzut cu ochii mei.“

„Da domnu', îndrăzni să spună unul dintre agresorii cărbunarului, tăia lemnele lu' domnu' O'Neill şi domnu' O'Neill nu vrea să lase pe «gîturi-roşii» să-i taie din lemnele sale.“

Virginie şi Clarence se făcură că n-aud. Intendentul îşi îndreptă carabina spre negru, ceea ce a fost de-ajuns să-l facă să tacă.

„Du-te şi caută-ţi puşca, îi spuse omului pădurii şi du-i pe aceşti negri la Sainte-Marie, în faţa şerifului. Îi vei povesti lui ce s-a întîmplat şi-i vei spune că doamna marchiză de Damvilliers şi domnul Dandrige, sunt gata să depună mărturie pentru ceea ce au văzut. Dar, mai ales, să nu-i atingi“, adăugă el, fixîndu-l pe cărbunar cu o privire tăioasă.

Omul dispăru mormăind nemulţumit.

„Domnu' O'Neill, nu va fi mulţumit“, făcu negrul care vorbise înainte.

Ca şi cum nimic n-ar fi tulburat tăcerea pădurii, Clarence ce îşi mînă calul mai în faţă, ca să vorbească cu Virginie, întorcînd hotărît spatele celor doi negri legaţi de şaretă. În spatele celor doi călăreţi, sclavii încercau zadarnic, prin semne, să arate buna lor credinţă în această afacere murdară.

Două zile mai tîrziu, judecătorul Clairborne trimise un mesager la Bagatelle solicitînd mărturiile promise. El avu grijă să precizeze în convocarea sa că, fiind un caz simplu „cu negri rebeli“ ar fi suficientă prezenţa intendentului. Nu era nevoie ca doamna marchiză de Damvilliers să fie deranjată.

„Voi merge, spuse Virginie, dumneata n-ai văzut cum l-au tratat aceşti negri pe bietul cărbunar.“

În ziua audienţei, doamna de Damvilliers, purtînd o rochie *gris-perle*, largă în partea de jos, cum o cerea moda cea nouă, o vestă scurtă neagră şi o minusculă pălărie cu voaletă, împodobită cu un nod de voal mov, se prezentă în faţa juriului, însoţită de Mignette, venită din curiozitate şi îmbrăcată cu un mantou maron deschis peste o bluză albă. Îşi pusese peste buclele sale arămii o pălărie „à la Pamela", puţin demodată, dar potrivită cu situaţia unei văduve tinere. Domnul Dandrige purta ostentativ o jachetă gri-brun, pe deasupra unei veste de mătase mai deschisă la culoare, şi un pantalon cu jartieră sub călcîi, ce făcea să-i pară gambele mai subţiri şi chiar mai lungi decît erau.

Cînd intră în tribunal şi-şi scoase pălăria de fetru *gris-perle*, cu boruri largi, domnişoarele de faţă îl admirară pe acest frumos cavaler, profilul său de vultur, privirea sa deschisă, părul uşor ondulat şi distincţia ce emana din întreaga-i persoană. Mai multe gîndiră că marchiza de Damvilliers are mare noroc să fie escortată de un asemenea intendent.

Domnul O'Neill era în public în primul rînd, roşu la faţă, prost îmbrăcat, într-o redingotă uzată, încălţat cu cizme de piele ca un surugiu, şi rotindu-şi ochii roşii injectaţi. Îşi anunţase intenţia să-şi apere sclavii.

Juraţii Curţii criminale salutară cu toţii dînd din cap pe martorii importanţi, poate mirîndu-se că marchizul de Damvilliers n-o însoţea pe încîntătoarea sa soţie. Ei nu ştiau că Adrien era plecat cu afaceri la Natchez, în Mississippi.

Procesul fu repede terminat. Cărbunarul, un anumit Van Haslen, olandez, fost marinar — probabil dezertor — îşi povesti păţania. Odată ce îi trecu mînia, el se exprimă cu mai multă seriozitate decît te-ai fi aşteptat. Procurorul îi ceru să precizeze felul în care negrii procedaseră pentru a pune mîna pe el, cîte lovituri primise şi dacă îşi arătaseră intenţia de-al ucide.

„Dacă m-aş fi opus, m-ar fi ucis cu siguranţă, spuse cărbunarul. S-au purtat ca nişte cîini sălbatici cu mine şi rîdeau spunînd că stăpînul lor va fi fericit să mă biciuiască la fel ca pe un nenororcit de negru!"

În asistenţă se auzi un murmur de indignare. Patrick O'Neill dădu din umeri.

Virginie, invitată să se aşeze în fotoliul martorilor, confirmă punct cu punct declaraţia cărbunarului, fără să arunce acestuia vreo privire. Clarence.şi Mignette observară că ea nu părea deloc impresionată de ceremonia justiţiei. Procurorul, cu o risipă de formule politicoase, îi puse o singură întrebare:

„Cînd i-aţi văzut că pun mîna pe cărbunar, doamnă marchiză, aţi avut sentimentul că viaţa acestuia este în pericol?“

Virginie păru că reflectează o clipă:

„N-am avut acest sentiment, deoarece negrii trebuiau, dacă am înţeles bine ce vorbeau, să ducă prada vie stăpînului lor. Dar totdeauna este posibil un accident cînd un negru pune mîna pe un alb!“

Sala aprobă acest comentariu, pe care judecătorul, în mod normal, ar fi trebuit să-l recuze.

Domnul Dandrige fu scurt, sobru şi clar. El povesti cum, prevenit de doamna Damvilliers, îl eliberase pe cărbunar.

„Eraţi înarmat, domnule intendent remarcă procurorul, prin urmare, după părerea dumneavoastră era vorba de un pericol.“

„Am urmat-o pe doamna de Damvilliers fără să ştiu precis ce se întîmplase. Ea mi-a cerut să iau o armă şi mi-am luat carabina.“

Avocatul domnului O'Neill, tăcut pînă atunci, căci ştia că este o cauză proastă şi nu-i plăcea să pledeze pentru negri, punînd în valoare drepturile clientului său, ceru să pună o întrebare:

„Domnul Dandrige ştia că se află pe moşia domnului O'Neill cînd a intervenit?“

„Ştiam“, răspunse Dandrige.

Avocatul ezită, apoi la ordinul irlandezului îşi completă întrebarea.

„Domnul intendent nu crede că, în loc să intervină direct, ar fi fost preferabil să-l prevină pe domnul O'Neill despre ce se petrecea pe domeniul său?“

„Puteţi să nu răspundeţi la această întrebare“, domnule Dandrige, spuse pe scurt judecătorul.

„Voi răspunde totuşi, zise Clarence. Era ceva urgent şi, dacă m-aş fi găsit pe pămîntul preşedintelui Statelor Unite, aş fi procedat la fel!“

Publicul aplaudă cu căldură.

„Pentru că era în pericol un alb, nu e aşa?“ făcu procurorul.

„Pentru că era un om în pericol, da“, completă martorul.

Deosebirea scăpă multor oameni, dar Barthew, care urmărea dezbaterile din fundul sălii, zîmbi satisfăcut.

Domnul Patrick fu categoric.

„Mi-am dresat negrii ca pe nişte cîini de pază, spuse el. M-am săturat să văd copacii tineri din pădurile mele transformaţi de hoţi în cărbuni de lemn. Cei doi de acolo — el îi arătă pe acuzaţii legaţi în boxă — n-au făcut decît să mă asculte. Mie nu-mi dă mîna să-mi plătesc vătafi şi intendent să-mi supravegheze domeniul. Eu sunt stăpîn la Olivia şi nu admit nimănui să se amestece în afacerile mele.“

„Procedînd în acest fel, trimiţîndu-vă negri împotriva unui alb, nu ştiaţi că dumneavoastră vă incitaţi sclavii să înfrunte legea? întrebă procurorul. Trebuia să puneţi mîna pe cărbunar dumneavoastră personal."

„Dacă eu însumi l-aş fi prins că-mi taie copacii, făcu O'Neill mînios, cărbunarul n-ar mai fi aici astăzi, credeţi-mă!"

Publicul nu se manifestă în nici un fel.

„«Gîturile-roşii», jefuitori, beţivi şi leneşi, nu merită din partea plantatorilor indulgenţă."

„Procesul nu se referă la asta, zise judecătorul Clairborne. Dacă domnul Van Haslen, despre care tribunalul n-are informaţii defavorabile, vrea să angajeze responsabilitatea domnului O'Neill, va trebui să facă un alt proces."

„Dar eu, n-aş putea să-i fac unul acestui hoţ, pentru că mi-a tăiat copacii?" făcu irlandezul furios.

„Puteţi, şi cu asta ar fi trebuit să începeţi."

În sală se produse rumoare, dovadă că publicul aprecia aceste digresiuni pe care cei doi acuzaţi le auzeau, dar nu le înţelegeau.

„Credeţi că o să-i spînzure, credeţi?" îi spuse Mignette lui Barthew care venise să se aşeze lîngă ea.

„Probabil."

„Numai acest O'Neill este de vină!"

„Să ştiţi, doamnă Schoeler, că atunci cînd într-o afacere se află un negru, vina se ştie a cui e. Dacă doamna de Damvilliers n-ar fi fost martor, dezbaterile ar fi durat cinci minute. Nişte negri, ce au ridicat mîna asupra unui alb şi era de-ajuns ca să fie condamnaţi la spînzurătoare."

Avocatul irlandezului pledă fără convingere că acuzaţii n-au procedat decît conform ordinelor stăpînului lor, apoi adăugă că aceşti sclavi sunt buni muncitori şi îl costaseră pe domnul O'Neill cîte o mie opt sute de dolari, plătiţi la licitaţie domnului Faller de la Bayou Sara.

„Asta e pentru despăgubire, îi spuse Barthew încet Mignettei. Dacă-i vor spînzura pe negri, domnul O'Neill va avea dreptul la o compensaţie. Dar dacă juriul vrea să-l pedepsească pentru purtarea lui stupidă…"

Dezbaterile erau pe punctul de a lua sfîrşit, cînd cărbunarul se ridică în picioare, cerînd judecătorului permisiunea de a adăuga ceva. În alte împrejurări, domnul Clairborne i-ar fi impus să tacă, dar prezenţa marchizei de Damvilliers făcea şedinţa excepţională. În faţa doamnei de la Bagatelle, preocupat să-şi arate autoritatea şi totodată şi înţelepciunea binevoitoare, el dădu voie cărbunarului să vorbească.

„Nu mi-ar fi totuna, spuse omul frămîntîndu-şi pălăria de pai destrămată, ca aceşti negri să fie spînzuraţi."

„Asta nu priveşte decît justiţia, domnule Van Haslen", făcu judecătorul tăios.

„Poate, zise cărbunarul, dar mie îmi pasă că aceşti oameni ar putea fi spînzuraţi..."

Din public se auziră rîsete şi comentarii ironice. Apoi, aceşti „gîturi-roşii" îşi merită pe bună dreptate dispreţul ce li se arată.

Mignette se uită la Barthew.

„Este un om cumsecade", spuse ea avocatului.

„Sau un imbecil", făcu Barthew.

Judecătorul Clairborne, de la înălţimea tribunei sale, îi zîmbi marchizei de Damvilliers, ca şi cum i-ar fi arătat că între oamenii din societatea bună te poţi distra pe seama naivităţii unui om din clasa de jos, într-o parohie în care nu se numără decît un alb la şaizeci de negri, ceea ce justifica rigoarea legii.

Mignette, care remarcase mimica magistratului, se aplecă spre Virginie.

„Ce-aţi spune, doamnă, dacă judecătorul v-ar cere părerea?"

„Să fie spînzuraţi", făcu marchiza de Damvilliers cu o voce tăioasă.

Şi ei fură spînzuraţi.

Capitolul XVII

Marie-Adrien, un copil frumos, cu bucle negre, se bucura de privilegiile copilăriei, avînd în plus avantajul mediului în care se născuse. Tratat ca un prinţ moştenitor al tronului, deveni repede conştient de importanţa sa. Imilie, doica lui, îi spunea „micul marchiz" şi la şapte ani, cînd ştiu ce înseamnă acest lucru, începu să se poarte ca un mic stăpîn. Un călugăr iezuit erudit, cu barbă galbenă şi sutană verde, venea în fiecare zi de la Sainte-Marie să-i predea franceza şi limba latină. Marchizul îl rugase pe Clarence să-l înveţe

engleza şi istoria Louisianei, pornind de la istoria familiei Damvilliers.

În urma acestor studii, copilul dobîndi o gravitate precoce şi siguranţa de sine, accentuate de tot ceea ce mama lui îi dezvăluia despre rangul său. Într-o zi îi declară tatălui său, plin de admiraţie, vorbind despre el însuşi la persoana a treia:

„Marie-Adrien e al doilea ca rang la Bagatelle."

Pentru Clarence, care nu era obişnuit cu societatea copiilor, aceştia constituiau o castă specială. Totuşi, aprecia repede inteligenţa şi curiozitatea lui Marie-Adrien, care i se adresa ca un adult, fără să stîlcească cuvintele, aşa cum făceau de obicei, cînd vorbeau cu copiii, doicile şi oamenii simpli. Neobişnuită pentru vîrsta lui, atitudinea băieţelului masca unele porniri pe care unii le-ar fi găsit îngrijorătoare.

La cinci ani, cînd, supravegheat de Imilie, se juca în preajma hulubăriei, îi spuse mamei sale:

„Ştiu să adorm porumbeii!"

Însoţindu-l pe copil, Virginie văzu culcaţi pe pămînt patru porumbei albi nemişcaţi.

„Cum faci?"

„Aşa..."

Copilul luă fără teamă o turturică din cuibul ei, o mîngîie pe cap, apoi o strînse de gît, împiedicînd-o să se zbată.

„Uite că doarme, spuse el triumfător."

Imilie, care asistase la scenă, fu şocată:

„Micul marchiz omoară porumbeii, doamnă!"

Virginie o rugă să păstreze tăcere asupra faptului şi-l duse pe băiat în casă, unde-i explică, fără să-l certe, că somnul păsărilor era definitiv, că el nu se numea somn, ci moarte şi că, din greşeala lui, datorată ignoranţei, porumbeii cei frumoşi nu vor mai zbura niciodată, că nimeni n-avea dreptul să ia viaţa altcuiva. Marie-Adrien ascultă cu mîinile la spate discursul, dar trei zile mai tîrziu, cînd James se duse să le dea seminţe porumbeilor, acesta mai găsi alţi doi „adormiţi".

„Acum ştiu ce fac, răspunse copilul cînd îl luară la întrebări. Eu sunt stăpînul porumbeilor!"

Doi ani mai tîrziu, refuză să mai aibă doică şi ceru un valet. Tatăl aprobă această alegere virilă, iar Imilie fu înlocuită cu Brent, un sclav tînăr şi foarte blînd, care-l seconda pe James în zilele cînd aveau musafiri.

Marie-Adrien învăţase repede că toţi cei cu pielea neagră erau proprietatea tatălui său. Odată, îl duse pe Brent în grajd şi-i ceru lui Bobo să pună la încins fierul cu care se marcau animalele să-l însemne pe valet, ca să se vadă că îi aparţine, aşa cum îl văzuse procedînd pe tatăl său cu animalele de pe plantaţie.

„Domnu' marchiz mic, spuse Bobo, asta se face doar animalelor! Nu e bine să vrei să-i faci aşa ceva unui negru!“

Ţinîndu-l de mînă pe bietul Brent, care rîdea, convins că e un joc copilăresc, Marie-Adrien răspunse:

„Brent e al meu şi fac ce vreau cu el. Pot să-l şi adorm pentru totdeauna ca pe porumbei...“

Trecînd pe la grajd să ia un cal, Clarence îi scoase la timp pe cei noi negri din încurcătură.

„Domnu' Dand'ige, marchizu' mic vrea să-l însemne pe Brent cu fieru' roşu ca pe un bou!“

„E o idee bună, spuse Clarence, pe tonul cel mai serios cu putinţă. Marchizul tocmai mi-a spus azi-dimineaţă că vrea să-l însemne pe Marie-Adrien, să ştie toţi că îi aparţine...“

Copilul se făcu palid şi părăsi în fugă grajdul. Din ziua aceea îl detestă pe intendent.

Cîteva luni mai tîrziu, marchizul îl rugă pe Clarence:

„Mi-ar face plăcere să-i explici... ştiinţific, dacă pot spune aşa, ce însemnă sclavia. E la vîrsta cînd trebuie să aibă o idee clară despre acest lucru.“

„Adrien, ca să fiu sincer, cred că tu eşti cel mai în măsură s-o faci.“

„Dar de ce, pentru Dumnezeu?“

„Nu ştiu ce-aş putea să-i spun. Aici e nevoie de autoritate, căci fiul tău se va confrunta, probabil, cu teoriile aboliţioniste care cîştigă teren.“

„Dar tu ştii totul la fel de bine ca şi mine, ce-ţi lipseşte?“

„Convingerea.“

Marchizul ridică din sprîncene mirat şi se scărpină furios în cap.

„Crezi că sclavia nu trebuie menţinută în Sud, nu? Şi te gîndeşti că aboliţioniştii o vor desfiinţa, forţîndu-ne să-i eliberăm pe negri, nu-i aşa?“

„Cred că e pe cale să se nască o altă civilizaţie. Ceea ce era bun ieri, mîine nu va mai fi şi trebuie să fim pregătiţi pentru asta. Poate nu va fi mai bună, dar va fi cu siguranţă diferită.“

„Atunci, conchise marchizul, o să-l învăţ pe Marie-Adrien despre civilizaţia adusă de noi în ţara asta. E singura care o cunosc şi Dumnezeu mi-e martor că voi face totul ca s-o menţin. Dacă am renunţa la ea, Sudul ar cădea în haos!“

Aşadar, micul marchiz află de la tatăl său tot ce trebuia să ştie un proprietar de scalvi, bun creştin şi conştient de responsabilităţile sale.

Îl învăţă astfel că în Egipt, în Vechiul Imperiu, prizonierii de război erau sclavii faraonului şi că erau folosiţi în mine şi cariere de piatră; că în Babilon sclavii aparţineau unui stăpîn care-i tatua, îi tundea şi-i obliga să poarte la gît o tăbliţă distinctivă, că ei îşi puteau răscumpăra libertatea; că la hitiţi sclavilor li se recunoştea personalitatea juridică, dar erau aspru pedepsiţi pentru nesupunere; că la evrei deveneau sclavi, pe o durată de maximum zece ani, cei care nu-şi plăteau datoriile; că la greci şi la romani prizonierii de război furnizau mîna de lucru.

Marchizul cită apoi mai mulţi autori celebri. Aristotel afirma că „sclavul e un instrument viu, făcut ca să execute ce-i porunceşte stăpînul“, că sclavia era „un raport natural“ şi că „se putea întîmpla ca sufletele sclavilor să locuiască în corpurile oamenilor liberi şi invers“, proclamînd, de asemenea: „Utilitatea animalelor domestice şi a sclavilor e aceeaşi. Forţa lor fizică ne ajută să ne satisfacem necesităţile existenţei.“

În fine, marchizul făcu apel şi la alţi maeştri spirituali. Sfîntul Pavel se pronunţase pentru „sclavia blîndă“, de tip patriarhal; Sfîntul Augustin admitea că sclavia e o „pedeapsă impusă păcătoşilor“; Sfîntul Toma susţinea că relaţia dintre stăpîn şi sclav e în afara raporturilor de justiţie şi că sclavul e un bun privat. Din lucrarea lui Cato, *De re rustica*, îi citi fiului său consideraţiile despre munca şi hrana sclavilor şi termină cu un comentariu al *Codului negru*, promulgat în Franţa printr-o ordonanţă din martie 1685, care stabilea pedepsele aplicate sclavilor: „La prima evadare, dacă ea durează mai mult de o lună, tăierea urechilor şi marcajul cu floarea de crin; la a doua evadare, zdrobirea genunchiului; la a treia, trimiterea la moarte.“

„Cum vezi, adăugă marchizul, rezemîndu-se de spătarul fotoliului, toate marile civilizaţii, care au lăsat urme în istoria umanităţii au admis sclavia ca pe un lucru natural. E adevărat, au fost şi vremuri barbare, cînd sclavii erau maltrataţi şi prost hrăniţi. Dar tratamentul lor s-a îmbunătăţit şi vezi că la Bagatelle nu sunt biciuiţi, familiile nu sunt dispersate, că au locuinţe, o grădină mică, cresc

animale şi păsări, au spital şi biserică. În faţa lui Dumnezeu, noi răspundem de buna lor purtare şi de viaţa lor."

„Dar de ce nu-i însemnăm ca în Babilon?"

„Pentru că un stăpîn bun îşi cunoaşte sclavii şi ei îl cunosc pe el. Nu e nevoie deci să fie însemnat."

„Mai demult am vrut şi eu să-l însemn pe Brent, dar m-a împiedicat domnul Dandrige. Mi-a spus chiar că şi dumneata m-ai fi însemnat pe mine."

„Probabil că aş fi făcut-o!"

„De ce?"

„Pentru că, în bunătatea lui, Dumnezeu a hotărît ca oamenii să aibă în comun două lucruri: suferinţa şi rugăciunea. Trebuie respectată această egalitate voită de Creator. Aminteşte-ţi că Baltazar, Regele mag, era negru şi că fost lăsat să intre în staulul de la Bethleem… Mai tîrziu o să-ţi povestesc istoria lui Ham."

Din clipa aceea, Marie-Adrien îi privi pe sclavi cu alţi ochi. Brent, pe care înaintea „lecţiei despre sclavie" îl ocăra adesea, observă primul schimbarea. Contrar aşteptărilor, băiatul nu copie atitudinea tatălui său, ci pe aceea a lui Clarence, pe care îl admira în secret.

Politicos, amabil, concis, intendentul nu-şi exterioriza sentimentele şi nu încuraja confidenţele servitorilor. Superioritatea lui se impunea de la sine. Ilefet, valetul lui, nu-l auzise spunînd cuvinte în plus şi era mulţumit că domnul intendent nu-l solicita pentru fleacuri, cum făceau domnişoarele de la plantaţie care-l trimeteau să le caute şalul sau evantaiul. Avînd de suportat o nevastă exasperant de vorbăreaţă, Ilefet vedea în lipsa de familiaritate a stăpînului său o formă de respect. În fiecare lună domnul Dandrige îi dădea o monedă de aur şi adesea îi oferea haine în stare foarte bună, ceea ce-l făcea să fie cel mai bine îmbrăcat dintre servitorii de la Bagatelle.

Urmînd exemplul lui Dandrige, Marie-Adrien se strădui să facă economie de cuvinte cînd vorbea cu Brent şi cu ceilalţi sclavi. Li se adresa doar cînd dădea ordine, forţîndu-se să fie în acelaşi timp şi grav şi dezinvolt.

Se constată totuşi foarte repede la el o anume aroganţă. Conştient de prerogativele sale de cel dintîi născut, se purta autoritar cu Gratianne, sora lui, cu doi ani mai mică, o fetiţă grasă, placidă şi lacomă. Pretindea să fie servit înaintea ei la masă şi o obliga să meargă în spatele lui cînd Brent şi Imilie îi duceau la plimbare. Nu se temea să afirme: „Fetele nu contează în familia noastră". Pe Julie, care învăţa să meargă, o numi „bebeluşul mamei", dispreţuindu-l pe

Pierre-Adrien, cu trei ani mai mic, pentru fragilitatea lui. „Ce mic e şi cade tot timpul“, îi spuse o dată tatălui său, cu o satisfacţie puţin răutăcioasă.

„Cînd veţi fi mari, îi spuse marchizul, micile diferenţe de vîrstă dintre voi nu se vor mai observa.“

„Dar va fi întotdeauna o diferenţă, replică Marie-Adrien pentru că eu sunt primul născut şi o să mi se spună marchize, ca dumitale.“

Doar Clarence sesizase aceste manifestări precoce ale orgoliului, încurajate inconştient de servitori. Îl mai intriga şi altceva: atracţia copilului pentru moarte nu se rezuma doar la „adormirea“ porumbeilor, ci se vedea şi în interesul lui pentru orice deces.

Cînd Mac muri de bătrîneţe şi fură nevoiţi să-l omoare şi pe Mic, devenit de o răutate insuportabilă, participă la înmormîntarea cîinilor într-un colţ al parcului.

„Cît trăieşte un cîine?“ îl întrebă el pe Clarence.

„Zece sau doisprezece ani, uneori şi mai mult.“

„Dar un om?“

„Unii ajung pînă la o sută de ani.“

„Înseamnă că o să mori înaintea mea?“

„Probabil.“

„Şi mama?“

„Probabil, dacă lucrurile îşi vor urma cursul lor natural.“

„Cum vine asta, cursul lor natural?“

„Adică desfăşurarea normală a vieţii, fără boli grave şi fără accidente.“

Băiatul se aplecă să-i mîngîie pe cei doi dalmaţieni, puii celor înmormîntaţi.

„Cum o să-i cheme?“

„Mic şi Mac, ca şi pe părinţii lor.“

„Cum i-ai ales?“

„I-am luat pe cei mai frumoşi.“

„Şi ceilalţi?“

„Au fost înecaţi; o căţea nu trebuie să se epuizeze hrănindu-i pe cei pe care nu vrei să-i păstrezi sau să-i dăruieşti.“

„S-ar putea face la fel şi cu bebeluşii. Îi păstrezi pe cei mai frumoşi şi îi omori pe ceilalţi!“

„Copiii sunt altceva decît animalele, Marie-Adrien. Ei au un suflet şi orice viaţă omenească e sacră. Ar fi crimă să-i selecţionezi pe copii!“

„Da, sigur, spuse copilul gînditor. Totuşi e comod s-o faci cu animalele...“

„Nu e comod, e necesar, dar asta nu înseamnă că nu iubeşti animalele“, conchise Clarence.,

„Domnule Dandrige, dar nici pe oameni nu-i poţi iubi pe toţi!“

Capitolul XVIII

În timp ce copiii Damvilliers creşteau, Sudul avea din ce în ce mai mult tendinţa de a se opune Nordului în toate domeniile.

Alegerile din 1838 aduseră partidului Whig opt din cele nouă locuri în Camera reprezentanţilor. Lupta electorală cunoscuse o intensitate extraordinară din cauza crizei comerciale, iar candidaţii democraţi, aliniaţi sub stindardul federalist al executivului, se văzuseră îndepărtaţi în favoarea conservatorilor.

Oraşul se moderniza cu fiecare zi şi tocmai se înfiinţase un stabiliment cu bazine pe digul fluviului Mississippi, vizavi de strada Mandeville, unde puteai să înveţi să înoţi. „Curăţenie, plăcere, sănătate“, anunţau gazetele. Un abonament pentru douăzeci şi cinci de intrări costa cinci dolari. Stabilimentul, unde aveai la dispoziţie vestiare şi prosoape curate, era deschis de la patru dimineaţa pînă la zece seara. Toată lumea bună din oraş se dovedise amatoare să încerce plăcerile apei.

Abraham Mosley, venit anul acela să stea la Bagatelle, experimentase şi el aceste băi igienice. Fusese încîntat de ele, ca şi de o lege promulgată recent „pentru a pune capăt numeroaselor accidente provocate de vapoarele care circulau pe Mississippi“.

Textul oficial pe care îl procură pentru a-l arăta marchizului de Damvilliers, mare amator, ca toţi plantatorii, de curse de vapoare cu aburi, preciza că de acum înainte vor exista inspectori însărcinaţi să examineze vasele, cazanele şi maşinile în fiecare port; că, de fiecare dată cînd vapoarele se vor opri, supapele de siguranţă vor trebui să fie deschise. Noua lege mai prevedea: „orice pierdere de bunuri sau de vieţi rezultînd din explozia unui cazan sau a unei ţevi sau orice alt efect negativ al vapoarelor va fi în sine suficientă pentru a-i acuza de neglijenţă pe proprietari sau pe ofiţerii de pe vas“. Pornind de aici:

„orice căpitan, inginer, pilot sau orice individ care din neglijență sau rea voință va cauza moartea unuia sau a mai multor călători, se va face vinovat de omucidere, iar în caz de probe evidente, va fi condamnat la închisoare pe o durată ce nu va depăşi zece ani."

„Dacă legea aceasta ar fi existat în 1831, comentă Mosley, ardesîndu-se lui Clarence, biata Corinne Tampleton şi alte mii de persoane ar mai fi trăit încă!"

Comisionarul englez, care îşi sărbătorise la Bagatelle a patruzeci şi cincea aniversare, lăudă de asemenea confortul unui hotel nou „capabil să atragă clienţii vechiului hotel Saint-Charles. Era vorba de hotelul din golful Saint-Louis, care oferea camere spaţioase, cu baie, biliard, baruri, grădini de legume, debarcader pentru vapoare, grajduri şi garaje. Preţul ridicat al pensiunii — şaizeci de dolari pe lună pentru un adult şi douăzeci şi cinci de dolari pentru un servitor — îl indignă pe marchiz, care declară că va continua să tragă la Saint-Charles, căci hotelul din golf i se părea mai potrivit pentru cei proaspăt îmbogăţiţi şi pentru cei din Nord, decît pentru plantatorii din Sud.

Abraham Mosley scoase o mulţime de cadouri din bagajele sale: o spadă pentru micul marchiz, şosete de mătase pentru Clarence, o etolă de hermină pentru Virginie, o bucată de dantelă pentru Gratianne şi Julie, un fluier pentru Pierre-Adrien, iar pentru marchiz o pereche de butoni de argint. Neştiind că o va găsi aici pe Mignette, Mosley nu prevăzuse să-i aducă nimic. Totuşi, îi dărui o sticluţă cu un parfum *Guerlain* din propria trusă, pe care Mignete o acceptă cu greu.

„Ce bărbat încîntător este englezul ăsta, spuse Mignette, ajutînd-o pe Virginie să se dezbrace. Păcat că mănîncă atît de mult, o să se îmbolnăvească şi o să se facă rotund ca un butoiaş!"

„Nu e chiar atît de gras, este numai cam... bombat!"

Cele două femei se amuzară de această glumă nevinovată şi de aici înainte, vorbind între ele de Mosley, aveau să-i spună „bombatul".

În ciuda apetitului său, veselul comisionar din Manchester îşi făcea multe griji în acel an. Se temea că n-o să poată găsi în Louisiana destul bumbac pentru fabricile lui care, după recesiunea din 1837, cunoşteau o activitate sporită. Se gîndea fără plăcere că va trebui să se ducă în Alabama, unde, pe pămînturile înalte şi nisipoase, se producea bumbac din acela „frumos şi fin" care costa 13,5-14,5 cenţi livra.

Şi asta pentru că un speculant, despre care în ultimii zece ani se vorbise puţin, Vincent Otto Nolte, asociat cu un bancher din Philadelphia, Nicolas Biddle, preşedintele băncii Pensylvania, căuta să pună mîna pe tot bumbacul din Nouvelle-Orléans. Provenit dintr-o

familie de quakers, Biddle, considerat cel mai bun finanţist din Statele Unite, transmisese o circulară plantatorilor, propunîndu-le „avansuri generoase pentru tot bumbacul pe care ei vor vrea să-l predea", promiţînd de altfel „să păstreze acest bumbac ca să obţină preţul cel mai bun cu putinţă". Comerţul din Nouvelle-Orléans n-avea decît de suferit de pe urma acestei speculaţii concertate, iar presa louisianeză nu l-a menajat pe Biddle, „un vampir financiar, inamic al statelor din Sud, un adevărat paşă de Egipt, ce aspiră la o supremaţie industrială fatală prosperităţii şi independenţei ţării". Banca Pensylvania oferea plantatorilor şaizeci de dolari pe balotul de patru sute de livre, ceea ce însemna cinsprezece cenţi livra, preţ imposibil de acceptat de către comisionarii europeni.

Domnul Mosley, avîndu-şi informatorii săi la Washington, le dezvălui plantatorilor de la Pointe-Coupée, întruniţi la marchizul de Damvilliers, că era vorba de o operaţiune organizată pe sub mînă de către guvern. Biddle, le explică el, calculase că dacă ar fi reuşit să urce cu un cent sau doi la livră preţul bumbacului, ar fi fost posibil să acopere deficitul comercial al Statelor Unite. În planul acesta gigantesc, era gata să angajeze toate mijloacele financiare de care dispunea. Lui Nolte, care se înapoiase în America unde beneficia încă de o reputaţie infailibilă, în ciuda falimentului răsunător din 1825, tocmai i se deschisese un credit nelimitat la Nouvelle-Orléans pentru cumpărarea întregii cantităţi de bumbac pe care o va putea găsi.

„Am văzut la Nolte, statisticile producţiei de bumbac pe următorii douăzeci şi patru de ani, spuse un plantator. Ele îi permit să anticipeze ridicarea preţului în următorii zece ani."

„Îngăduiţi-mi un sfat bun, domnule, spuse Mosley, continuaţi să vindeţi cu bani gheaţă mărfurile disponibile. Dacă preţurile vor creşte, veţi profita fără să vă daţi viitorul pe mîna speculanţilor în jocul acesta al vînzării la un anumit termen."

În cursul acestei conferinţe improvizate, comisionarul reuşi să convingă destui plantatori să nu cedeze ofertelor ademenitoare ale finanţiştilor din Nord, ca să strîngă cantităţile de bumbac cerute de clienţi.

Chiar înainte ca el să ajungă în Anglia, evenimentele îi dădură dreptate lui Mosley. Circularele lui Biddle şi Nolte fuseseră răspîndite în martie 1839. În luna noiembrie a aceluiaşi an, eşecul lor se consumase deja, iar comisionarul englez dobîndise la Pointe-Coupée reputaţia unui mare economist al cărui sfat e bine să-l urmezi.

Ca toţi finanţiştii, Nolte ştia, din experienţă, că preţul bumbacului urca sau cobora în sens invers cu cel al pîinii, deşi acest lucru era greu de explicat. Or, recolta de grîu din Statele Unite fusese catastrofală în

anul acela şi, pentru prima oară, Uniunea fu obligată să importe cereale. Preţul pîinii urcă, iar cursul bumbacului scăzu. Întreg Sudul jubilă cînd Nolte fu trimis la închisoare pentru datorii[x]: victimele lui, pentru că se vedeau în parte răzbunate, iar cei care nu cedaseră ofertelor sale ademenitoare, pentru că evitaseră manevrele unui speculant.

„«Bombatul» este totuşi teribil de inteligent, recunoscu Virginie, iar plantatorii care l-au ascultat şi au urmat exemplul soţului meu îi sunt foarte obligaţi!"

Prietenii lui Adrien se revanşară oferindu-i un baston cu mîner de aur, ce cîntărea trei sute de grame. El fu înmînat la o recepţie de către Julie, care tocmai împlinise trei ani, prilej cu care Gratianne recită cîteva versuri compuse de Adèle Barrow, ce se pretindea poetă. Bătrîna domnişoară nu-şi pierduse speranţa că îşi va găsi un soţ. În strofele-i şchioape, nu uita să-l compare pe Mosley cu Mercur, zeul comerţului.

Capitolul XIX

Familia Tampleton îl aştepta pe Willy pentru sărbătorile de la sfîrşitul anului. Căpitanul se remarcase în luptele contra indienilor din Florida, care se predaseră în sfîrşit. Domnul Alexander Macomb, de la cartierul general al armatei Statelor Unite, anunţa printr-un comunicat dat la Fort-King că indienii seminoli şi mickasuki depuneau armele şi acceptau să intre în rezervaţii. Capul revoltei indiene, Ar-Pi-O-Kee, numit şi Sam Jones, fusese înlocuit de Chitto-Tuste-Nugge, în care, se părea că puteai avea încredere. Totuşi, destul de mulţi indieni continuau să lupte în păduri, refuzînd tratatul şi contestînd legitimitatea noii lor căpetenii. Pentru a termina cu această hărţuială, de altfel mai degrabă la îndemîna unor războinici dedaţi cu lupta în adîncul pădurii decît a unor soldaţi, guvernul

---

[x] După eliberare, Nolte a părăsit definitiv Statele Unite, devenind mai tîrziu redactorul unui mic ziar comercial din Hamburg, unde susţinea tezele liberului-schimb *(n.a.)*

Statelor Unite preconiza să cumpere din Cuba „o haită de cîini care îi urmăreau pe negri cu ferocitate, inteligenţă şi înverşunare".

La Statul Major se nutrea speranţa că aceste animale vor putea fi dirijate cu acelaşi succes împotriva sălbaticilor din Florida.

Cu pielea bronzată ca un corsar, Willy Tampleton o revăzu pentru prima dată pe Virginie în ziua de Anul Nou. O găsi mai frumoasă ca oricînd, în mijlocul celor patru copii ai săi, dar o invită cel mai des la dans pe Mignette.

Insistenţa căpitanului pe lîngă văduva potcovarului stîrni unele comentarii printre domnişoarele sensibile la prestigiul unei uniforme atît de bine purtate, şi îi displăcu lui Barthew.

„Pare-mi-se că acest lungan are bun gust, spuse avocatul, nu v-am văzut niciodată mai frumoasă ca acum, doamnă Schoeler..."

„Sunteţi cumva gelos, domnule Barthew?"

Dacă n-ar fi băut deja un număr apreciabil de pahare în compania lui Murphy, care, în patru labe, făcea pe calul jucîndu-se cu Pierre-Adrien, Barthew n-ar fi îndrăznit niciodată să răspundă aşa cum a răspuns:

„Da, sunt gelos", mărturisi el întorcînd capul. Mignette nu răspunse. Amîndoi rămaseră tăcuţi în mijlocul zumzetului petrecerii, apoi avocatul, neştiind ce să facă, se gîndi să se întoarcă la bufet. Mignette îl opri.

„Aţi băut destul deocamdată, mi-ar face plăcere să mai dansăm..."

„Dansez ca un urs, doamnă Schoeler."

„Îmi plac mult urşii, domnule Barthew."

Ea îl duse în salonul mare unde se făceau pregătiri pentru cadril. Acolo se încrucişă cu Willy Tampleton şi avocatul îşi degajă brusc braţul din mîna Mignettei.

„Căpitane, îţi cedez locul, spuse el, eşti dansator mai bun decît mine..."

Se înclină apoi în faţa Mignettei surprinsă de acest abandon şi dispăru.

O clipă mai tîrziu, Barthew galopa spre bacul de la Bayou Sara.

Clarence îl văzuse pe avocat plecînd de la Bagatelle de pe veranda unde fuma în tovărăşia cîtorva avocaţi. La sfîrşitul serii îl regăsi pe Murphy conversînd, ca de obicei, cu paharul de whisky.

„Ai idee de ce a plecat Barthew aşa devreme?"

„Probabil o afacere urgentă."

„În ziua de Anul Nou?" se miră Clarence.

„O afacere de inimă, bătrîne."

„Ah! aşa se explică... spuse zîmbind intendentul, plecarea asta precipitată..."

„Nu e o plecare, e o fugă... Prietenul Barthew e îndrăgostit de doamna Schoeler..."

„Ea i-a făcut vînt?"

„Nu, ea l-a invitat la dans."

„Atunci nu mai înţeleg nimic...!"

„Nici el n-a înţeles. Poate ar avea nevoie de un avocat!"

Cei doi bărbaţi căzură de acord că nu se făcea să te amesteci în problemele sentimentale ale altora, iar Murphy se confesă lui Clarence că dacă n-ar fi fost atît de bătrîn şi de beţiv şi lipsit de orice iluzie, s-ar fi prezentat el însuşi drept candidat la mîna văduvei potcovarului.

Cîteva zile mai tîrziu, Mignette îi mărturisi lui Clarence cît de surprinsă fusese de purtarea lui Barthew la acea petrecere. Aceasta se întîmpla într-o dimineaţă rece şi uscată în timpul unei plimbări călare. Fluviul căra schelete de arbori, iar aerul mirosea a pămînt reavăn, anunţînd trezirea apropiată a naturii.

„Domnul Barthew e prietenul dumitale?"

„Da, este", spuse Clarence.

„Viaţa nu prea l-a răsfăţat!"

Clarence înţelese că Mignette dorea poate să afle trecutul lui Barthew, despre care circulau zvonuri confuze. Discreţia lui naturală îl împiedica să spună ce ştie:

„Cred că s-a aflat de cîteva ori în situaţii dificile, dar pot să-ţi spun că şi-a păstrat mereu onoarea."

„Se vorbeşte că şi-a ucis soţia, zise Mignette brusc. E adevărat?"

Clarence îşi opri calul, îşi încrucişă mîinile pe mînerul şeii şi o privi pe Mignette. Sub borul pălăriei, ochii lui păreau la fel de reci şi de strălucitori ca suprafaţa fluviului.

„E foarte adevărat. Şi-a ucis soţia şi a fost un act de curaj de care puţini oameni sunt capabili. Arsă îngrozitor într-un incendiu, ea suferea dincolo de orice închipuire. La cererea ei, a hotărît deliberat să scurteze o viaţă ce nu mai putea continua."

Ochii Mignettei se umplură de lacrimi.

Clarence crezu că e bine să-i dea şi alte amănunte:

„La data aceea Edward Barthew trecea drept cel mai bun avocat din Boston. Se căsătorise cu o tînără englezoaică de o frumuseţe strălucitoare şi toată lumea invidia fericirea acestui cuplu. După... accident, el a compărut în faţa unui juriu care l-a achitat pentru că pînă şi socrii lui depuseseră mărturie în favoarea sa. Imediat şi-a lichidat cabinetul, a rupt toate relaţiile şi s-a instalat la Bayou-Sara, renunţînd astfel la o carieră strălucită la care era îndreptăţit să viseze. Asta este povestea lui Ed Barthew, Mignette. Pentru că văd că te

interesează, află că-l consider un om stimabil, chiar dacă a dat foc unei potcovării ca să o ajute pe o doamnă sentimentală să plătească eliberarea a doi negri!"

„Ai bănuit?"

„N-a fost prea greu, încheie Clarence, dînd pinteni calului... Apoi adăugă, întorcîndu-şi privirea la ea. N-a fost mai greu să ghiceşti că el vede în dumneata femeia capabilă de tandreţea şi înţelegerea de care orice bărbat are nevoie, indiferent de amintirile sale. Căci, şi în cazul dumitale şi al lui, e desigur prea devreme să vorbim de fericire!"

„Domnule Dandrige, vă mulţumesc că mi-aţi vorbit atît de deschis. Albert a fost primul bărbat pe care l-am iubit. Niciodată nu va mai fi la fel cu altul."

„Ar putea fi altceva."

Pînă la întoarcerea la Bagatelle nu mai schimbară nici o vorbă. În timp ce descălecau, aflară că doctorul Murphy fusese chemat de urgenţă de la spitalul sclavilor, căci marchizul se simţea din nou rău.

Revenit de la atelierul de dezghiocare, Adrien se trîntise pe canapeaua din salon, pradă unei crize de sufocare.

„Am mai avut o dată, un fel de arsură în piept, ţineţi minte, după acea cavalcadă în ploaie... Trebuie că am răcit!"

Murphy spuse liniştitor:

„E, probabil, un mic punct de congestie. Trebuie să staţi în casă, să nu mai fumaţi şi să vă odihniţi trei zile la căldură. O să vă punem lipitori dacă mîine nu va fi mai bine!"

Virginie păru liniştită, dar Dandrige, care îl cunoştea bine pe Murphy, a înţeles că indiferenţa morocănoasă a medicului era forţată. Îl însoţi pînă la şaretă.

„Ei, bine?"

„E inima, Dandrige. Nu e bine să se repete prea des, marchizul nu mai are douăzeci de ani"...

Clarence nu află mai mult, dar îşi făgădui să-l convingă pe Adrien să fie mai prudent. Marchizul făcea parte din categoria bărbaţilor care fac totul cu ardoare. Călare, la cîmp, conducînd lucrările, la vînătoare sau la masă, participa cu toată vitalitatea, cu un soi de furie. Clarence îşi imagină că tot aşa trebuia să fie şi în patul conjugal.

Marchizul nu a putut fi ţinut în pat mai mult de două zile. Cînd intendentul îi aminti că trebuie să-şi cruţe forţele, el se oţărî:

„Mă iei drept o domnişoară bătrînă, Clarence! O fi avînd mecanismul uman slăbiciuni, dar nu trebuie să le dai prea mare importanţă!"

Şi cum tocmai primise o carabină mică, comandată pentru Marie-Adrien, plecă să-şi iniţieze fiul în plăcerile vînătoriei.

În ziua celei de-a noua aniversări, micul marchiz ucise doi tatú ştirbi. Marchizul îi făgădui pentru primăvara aceea alt vînat mai demn de puşca sa.

În timp ce moştenitorul de la Bagatelle se pregătea să stăpînească plăcerile unui desăvîrşit plantator, Clarence descoperea inteligenţa şi subtilitatea finului său, Pierre-Adrien. Copilul care nu avea încă cinci ani, era de o curiozitate insaţiabilă. Cînd nu se juca sub supravegherea doicii, venea în apartamentul lui Clarence unde Ilefet îi aşeza pe un scaun înalt. Micul vizitator îl obliga să-şi închidă cărţile şi să-şi lase pana, după care urma o serie de întrebări simple şi incomode:

„De ce oamenii care poruncesc au pielea albă, iar cei care se supun au pielea neagră? De unde vine vîntul? Unde se duce fluviul? La ce folosesc bulgării albi şi dulci care se numesc bumbac, de care vorbeşte toată casa şi care dispar în saci mari? Ploaia cade din copaci? De ce oamenii nu înţeleg ce spun cîinii?"

Clarence se străduia să răspundă la aceste întrebări şi la altele cu o răbdare de care nimeni de la Bagatelle nu l-ar fi crezut capabil. Intendentul deveni astfel iniţiatorul în problemele de viaţă ale celui de-al doilea fiu al familiei Damvilliers, care, cu părul brun roşcat, cu tenul palid, cu ochi mari extaziaţi, cu un corp delicat, părea uneori o fetiţă.

„Clarence, te plictiseşte punîndu-ţi tot timpul întrebări, spuse Virginie. Copilul acesta este curios, nu ştie să se joace decît singur şi petrece ore în şir povestindu-şi istorii fără înţeles."

„Datorită lui am descoperit că pe copii nu-i preocupă raporturile complicate ale adulţilor, şi nici problemele cotidiene; ei adresează direct întrebări esenţiale, pe care noi nu mai îndrăznim să ni le punem. Pierre-Adrien mă forţează uneori să reflectez... Mă tem că într-o zi o să mă întrebe ce dovadă avem despre existenţa lui Dumnezeu!"

Virginie zîmbi uşor, condescendentă, spunînd că prefera caracterul lui Marie-Adrien, mai viril şi mai sigur pe el cu fiecare zi. Cît despre Gratianne, pe moment vizibil impermeabilă la toate lecţiile învăţătorului, dar docilă şi veselă, ea părea, în mijlocul păpuşilor şi cîrpelor sale, foarte aptă să devină una din acele frumoase tinere menite să împodobească familiile plantatorilor. Julie, care tocmai începuse să facă primii paşi cu oarecare întîrziere, nu merita deocamdată să i se acorde prea multă atenţie. Cei patru copii introduseseră la Bagatelle o atmosferă mai puţin convenţională, obligîndu-i pe adulţi să se mişte cu mai puţină stîngăcie, cu mai mult firesc. Mai mult decît marchizul şi decît soţia acestuia, Clarence era

mai sensibil la echilibrul necesar în relaţiile celor de la Bagatelle. Spre deosebire de părinţi, îi venea greu să fie spontan cu aceste fiinţe mici.

„E ciudat, nu mi-amintesc cum am fost copil“, îi spuse el marchizului, într-o după-amiază frumoasă de iarnă cînd acesta îşi privea fiii jucîndu-se pe verandă.

„Ei! Eu îmi amintesc foarte bine şi totul la Bagatelle îmi aduce aminte de zilele cînd aveam vîrsta lui Pierre-Adrien. Dacă ai revedea locurile copilăriei tale, poate amintirile ar veni de la sine.“

„Mă îndoiesc. Dacă revăd foarte bine casa tatălui meu de la Boston, nu mă văd şi pe mine acolo sau, dacă văd un copil, acela nu sunt eu, ci un necunoscut!“

Capitolul XX

Clarence fu încîntat să se îmbarce pentru Nouvelle-Orléans către mijlocul lunii februarie 1842, ca să meargă, la cererea marchizului, să pună la punct cîteva afaceri. Pe vapor, departe de întrebările finului său, el cunoscu acel sentiment care îi calmează pe actori în timpul antractelor. Găsi oraşul foarte agitat din cauza unui incident caraghios şi tipic orléanez. Admiratorii lui Napoleon I hotărîseră să organizeze un serviciu funebru în memoria împăratului dar, din pricina pretenţiilor consilierilor catedralei, slujba nu putuse să aibă loc la data prevăzută.

Pentru a aprecia savoarea conflictului, trebuia să ştii, ca Dandrige, că această catedrală, Saint-Louis, veche proprietate a lui don Andrés Almonaster, fusese donată de acesta din urmă oraşului cu condiţia să se oficieze în ea cultul catolic, apostolic şi roman şi ca veniturile să fie girate de un corp de consilieri numiţi de majoritatea credincioşilor. Preoţii, plătiţi şi îmbrăcaţi de către consilieri, se vedeau astfel reduşi la condiţia de simplii funcţionari. Ca să se sustragă acestei constrîngeri, nu prea ortodoxă, episcopul pusese să se construiască biserica Saint-Augustin lîngă episcopie. Prelatul, care se abţinea să apară în catedrală, încetul cu încetul, îi îndemnase pe catolici să vină în biserica „lui“. Cînd preotul de la Saint-Louis muri,

episcopul desemnă pe un altul, domnul Rousselom, pe care consilierii refuzaseră să-l accepte. Monseniorul Blanc cedă şi numi un nou preot, domnul Manhot, respins şi el de consilieri. Presa locală puse mîna pe afacere, oraşul se împărţi în două tabere: de o parte suporterii consilierilor, de cealaltă parte aceia ai episcopului. În coloanele ziarelor se puteau citi articole injurioase la adresa prelatului, altele foarte neplăcute la adresa consilierilor, a căror viaţă intimă era dezvăluită. Se ajunsese la bătaie şi o scenă deplorabilă avu loc în catedrală în ziua în care consilierii se opuseseră cu forţa intrării în casa lui Dumnezeu a ultimului preot numit de episcop. Atunci clerul, în unanimitate, hotărî să părăsească catedrala, căreia i se retrase sfînta taină.

Admiratorii Împăratului mort la Sfînta Elena nu reuşiră să-i convingă pe consilieri să accepte un preot ca să oficieze *Te-Deum*-ul, dar Compania gărzilor din Orléans, miliţie patriotică, alcătuită în întregime din francezi, redeschise biserica recurgînd la forţă şi avu loc o ceremonie profană. Dandrige, însoţit de fraţii Mertaux, se duse din curiozitate şi constată că nici episcopul, nici un alt preot nu asista la slujbă. Avu loc un concert, apoi căpitanul gărzilor se urcă în amvon şi într-un discurs de o extremă violenţă acuză clerul din Nouvelle-Orléans că se sustrage de la îndatoririle sale, chemînd blestemul lui Dumnezeu asupra capetelor acestor preoţi dezertori şi a consilierilor vinovaţi! Asemenea cuvinte într-o catedrală îi surprinseră pe toţi bunii catolici.

Chiar în aceeaşi seară, înfierbîntaţi, participanţii la manifestare se duseră în faţa casei episcopului, unde dădură foc unei păpuşi cu chipul lui. A doua zi prelatul desemnă un preot, agreat de data aceasta de consilieri şi totul intră în ordine. A fost, spuseră bonapartiştii superstiţioşi, ultima victorie a lui Napoleon asupra ierarhiei episcopale!

În timp ce orléandezii se distrau cu aceste jocuri sterile, al nouălea preşedinte el Statelor Unite, William Henry Harrison, în funcţie din 4 martie 1841, murea în vîrstă de şaizeci şi opt de ani de o pneumonie, la 4 aprilie. Astfel, primul preşedinte *whig* nu ocupase Casa Albă decît o lună. Vicepreşedintele John Tyler ajungea în magistratura supremă şi îşi declara imediat veto-ul la restabilirea unei bănci naţionale cerută de senatorul Henry Clay, lider *whig*. Sudiştii, cărora alegerea lui Henry Harrison din Ohio le dăduse speranţa că vor ieşi din situaţia bancară confuză, încercară o cumplită deziluzie. Aceasta nu împiedica totuşi înalta sociatea să guste muzica nouă. Cîntate de negrii liberi în cabarete, aceste ritmuri ciudate aminteau cînd de melodiile religioase, cînd de melodiile africane. Muzicanţii reluau,

transformîndu-le, cîntecele sclavilor de pe plantaţii sau celebrau, în felul lor, demonii malefici acei „blue devils“[x] pe care negrii superstiţioşi îi acuzau că provoacă în sufletul omului tristeţe şi descurajare!

O melodie era pe toate buzele: *Franklin şi Albert* cîntată pe *show-boat*-urile de pe Mississippi de menestreli, nişte zgîrie-banjo de albi care îşi înnegreau faţa cu paie arse ca să-i caricaturizeze pe muzicanţii negri.

Dandrige găsi că această muzică este totodată încîntătoare şi melancolică. Ea zgîria urechea, dar vibra inima. Totuşi, el considera, ca mulţi alţi orléandezi, că nu va fi mult timp la modă, căci adevărata muzică nu poate fi concurată de aceste „ritmuri negre“.

Pentru spiritele evoluate şi atente la mersul progresului mai interesante erau veştile din lume. Charles Wilkes, primul explorator american, tocmai vizitase continentul antarctic, în timp ce un francez, Dumont d'Urville, descoperea pămîntul Adélie. Se mai pasionau pentru descoperirea fericită a unui oarecare Tischendorf, care afirma că a pus mîna pe cel mai vechi manuscris al Bibliei. Englezii declaraseră împotriva chinezilor războiul opiului iar la Londra, Victoria, nepoata lui Wilhelm al IV-lea, devenea regină, trăia fericită alături de soţul şi vărul ei, Albert de Saxa Cobourg. Frumosul Brummell, a cărui eleganţă îi inspirase pe atîţia cavaleri, tocmai murise sărac şi părăsit într-un ospiciu din Caen, cam în acelaşi timp cu Niccolo Paganini, care se stingea la Nisa.

În America, primul tren cu emigranţi, transportînd patruzeci şi şapte de persoane, tocmai plecase spre California, iar un alt drum-de-fier începuse să funcţioneze la lacul Erie. Nu se mai vorbea de o descoperire făcută în Georgia cu cinci ani mai înainte pe pămînturile indienilor cherokees: aurul indienilor nu mai atrăgea căutătorii în partea aceea.

Ajungînd la Pointe-Coupée la bordul vaporului *Eclipse*, ultimul senior al fluviului, mai luxos decît toţi concurenţii săi şi capabili să urce pe Mississippi cu o viteză de zece kilometri pe oră, Clarence Dandrige putu să constate că toţi căpitanii îşi băteau joc de legea care le interzicea să „facă curse“. Adevărul e că, din 1810, aproape patru mii de persoane îşi găsiseră moartea pe fluviu în cursul acestor competiţii care presupuneau o supraîncălzire a cazanelor. Se amintea de explozia lui *Brandwyne* în 1832, care făcuse mai mult de o sută de victime, şi aceea a lui *Ben Sherrod* în 1837, care făcuse două sute de

---

[x] Specialiştii au considerat că aceasta a fost prima manifestare a ceea ce avea să fie jazzul şi că blues-ul s-a născut din aceste cîntece consacrate „diavolilor albaştri“ *(n.a.)*

victime. Un cunoscător al vaselor cu vapori îi explică intendentului că între 1831 şi 1833 un vapor din opt s-a scufundat. Evocarea acestor tragedii îi trezea amintirea Corinnei Tampleton, la fel ca toate fetele tinere şi vesele de la bordul vaporului *Eclipse*. Împreună cu părinţii lor ele priveau plantaţiile de pe malul fluviului, întorcîndu-se spre casă după iarna petrecută la Nouvelle-Orléans, schimbînd impresii despre baluri, spectacole, făcîndu-şi confidenţe pe şoptite despre tinerii întîlniţi în saloane, închizîndu-se în grupuri în cabine ca să-şi arate unele altora cumpărăturile făcute. Toate acestea i se păreau frivole şi emoţionante, dar nimic nu exprima mai bine ideea celor din Sud despre fericire. Această fericire nu putea să fie ameninţată efectiv decît de relele veritabile: catastrofe naturale, boala, moartea, evenimente imprevizibile, inerente condiţiei umane şi naturii lucrurilor. Cînd asemenea gînduri îl asaltau, Dandrige, deschidea o carte ca să le gonească. În bagajele sale avea o serie de lucrări serioase: *Histoire de Venise* de Darré, *Révolution française* de Thiers, *Traité d'économie politique* de Say; pentru marchiz — *Chasseur et le Chien courant* şi pentru Marie-Adrian — *Leçons de littérature* de Tissot.

La escala de la Baton Rouge, în timp ce se rădea, apreciind spuma uleioasă a noului „săpun chinezesc al doamnei Montagu", a cărui etichetă indica folosirea lui şi de către Albert, soţul reginei Victoria, un funcţionar al portului îi aduse un mesaj ce aştepta de mai multe zile. Era trimis de doctorul Murphy. *Nu întîrzia pe drum*, scria medicul, *marchizul de Damvilliers a avut două noi atacuri. Este cît se poate de rău.* Imediat intendentul îşi făcu bagajele, le încredinţă unui ofiţer de pe vas ca să i le descarce la Bayou Sara, de unde avea să i le ia Bobo, apoi luă un remorcher ce îl duse pe malul drept al fluviului, la Port Allen. La o oră după ce luase cunoştinţă de mesajul lui Murphy, călărea pe un cal închiriat, parcurgînd în galop cele douăzeci şi cinci de mile ce-l despărţeau de Bagatelle pe drumul prin Hermitage, pe malurile fluviului. Sclavii aplecaţi pe brazdă se ridicară la vederea acestui călăreţ care nu-şi cruţa deloc calul. Curînd, fără să încetinească, Dandrige o apucă pe aleea de stejari, la capătul căreia casa cea mare cu toare uşile deschise părea că-l aşteaptă. Mic şi Mac, tineri şi vioi, veniţi în întîmpinarea stăpînului lor, nu primiră nici o mîngîiere. James, prevenit de lătratul cîinilor, ieşi în galerie, în timp ce Clarence urca scara. El înţelese după mina bătrînului negru că nu ajunsese prea tîrziu.

„Ce face stăpînul, James?"

„Doarme, domnu' Dandrige. Anna şi Rosa sunt lîngă el; stăpîna, care a stat în picioare toată noaptea, se odihneşte... Ne-a fost tare frică!"

Intendentul îl găsi pe Marie-Adrien în salon răsfoind o carte de istorie romană ilustrată.

„Tata v-a chemat de mai multe ori. Va fi bucuros să vă vadă. Este foarte bolnav..."

Virginie apăru, în aceeaşi clipă, într-o rochie de mătase gri. Avea figura obişnuită. Doar cearcănele, accentuînd privirea ei ca peruzeaua, îi trădau oboseala. Clarence îi sărută mîna. Înţelese după uşoara apăsare a degetelor tinerei femei că e mulţumită de prezenţa lui.

„Lasă-ne o clipă, Marie-Adrien. Trebuie să vorbesc cu domnul Dandrige."

Băiatul părăsi salonul cu părere de rău, cu buzele strînse, ca şi cum ar fi judecat acest *tête-à-tête* deplasat. Ieşind pe verandă, el i se adresă lui James pe un ton poruncitor, fără nici o îndoială destinat să-i facă pe mama lui şi pe intendent să simtă că la Bagatelle el este „al doilea în rang".

„Dacă se va întîmpla ceva, anunţă-mă. Mă găseşti pe bancă lîngă hulubărie."

Virginie zîmbi obosită. Dandrige urmări copilul cu privirea. Cu paşi număraţi, drept ca un mic cocoş el coborî în grădină.

„Spune-mi, Virginie, ce e?"

Ea îi relată că Adrien avusese în două rînduri crize de sufocare şi dureri mari în partea stîngă a pieptului; că şi-a pierdut cunoştinţă timp de o oră şi că doctorul Murphy îi găseşte pulsul neregulat. De ieri s-a plîns că are membrele anchilozate şi un vîjîit în cap. Starea lui se înrăutăţeşte vizibil.

„Ce spune Murphy?"

Virginie se întorse şi murmură abia auzit:

„Spune că va muri curînd, Clarence, sau va supravieţui un timp, complet paralizat. E groaznic!"

Intendentul o luă pe Virginie de mînă şi o conduse la canapea, unde ea se aşeză cu bustul drept şi ochii închişi. Cînd îi redeschise, îl privi pe Clarence cu un aer de profundă tristeţe.

„Prea eram cu toţii fericiţi la Bagatelle ca fericirea să poată dura aşa. Dacă Murphy nu se înşeală, paralizia va fi pentru Adrien un adevărat calvar. Poate ar trebui să-l chemăm pe doctorul Berthollet de la Nouvelle-Orléans. Ce crezi?"

„Îl cunosc pe Murphy de mult timp. Este cel mai bun medic din Louisiana, dar întotdeauna se poate cere şi o altă părere."

Spunea acest lucru fără convingere, din politeţe, ca să menajeze o speranţă. Murphy, el o ştia, îşi spunea părerea fără menajamente cînd era convins de diagnosticul său.

„Adrien cunoaşte gravitatea stării lui?"

„El îşi dă seama. Ieri după masă a vrut să se împărtăşească. Apoi l-a chemat pe Marie-Adrien. L-a ţinut un ceas lîngă el. Nu ştiu ce i-a spus… şi apoi te-a chemat pe dumneata. Dar de fapt, cum ai aflat?"

Clarence îi spuse de mesajul lui Murphy găsit la Baton-Rouge. Iniţiativa medicului îi confirmă doamnei de Damvilliers convingerea acestuia din urmă privind sfîrşitul soţului ei. Se ridică şi îşi potrivi cutele rochiei.

„Ne va trebui tuturor mult curaj, Clarence. Mie nu-mi va lipsi curajul şi nici lui Marie-Adrien, dar mă îngrijorează Pierre-Adrien. De două zile refuză să mănînce şi nu doarme. S-ar spune că, în ciuda vîrstei, el presimte o dramă. Va avea nevoie de dumneata, mai mult decît oricare dintre noi toţi."

„Adrien are o asemenea constituţie încît mai poate învinge boala", sugeră intendentul fără să creadă în cele spuse.

Ajungînd în apartamentul său, după ce-i ceruse Virginiei să-l prevină îndată ce marchizul va fi în stare să-l primească, Clarence îşi făcu toaleta, îşi schimbă lenjeria, fără să poată uita că moartea dă tîrcoale împrejurul plantaţiei. Stătea oare la pîndă în spatele bătrînilor stejari ce văzuseră trecînd pe sub ramurile lor coşciugele celorlalţi Damvilliers? Se ascundea pe malul fluviului, după ce şi-a prins barca nevăzută de trunchiul unei sălcii, sau străbătea galeria ca acei oameni care merg încoace şi încolo în aşteptarea orei de întîlnire?

La cincizeci şi unu de ani, marchizul părea atît de robust, încît ţi-era greu să-ţi imaginezi lovitura care va putea să-l doboare. Şi totuşi, el zăcea pe un pat, incapabil să se mişte. Stăpînul de la Bagatelle nu mai comanda. Se părea că-i venise rîndul să se supună fatalităţii.

James veni să-l caute pe Clarence către seară.

„Stăpînul s-a trezit. Întreabă de dumneavoastră, domnu' Dandrige."

„Cum îi este?"

„E mai bine. Vorbeşte mai tare ca azi dimineaţă, domnu'."

Clarence îşi găsi prietenul resemnat, palid şi slăbit. Marchizul ceru să fie ras. Ochii săi mari, căprui, ardeau de febră. Întinse cu greu o mînă pe care vinele umflate trasau nervuri albastre. Vorbea încet şi rar ca un om care-şi alege cuvintele cel mai uşor de pronunţat, acelea care cer cel mai mic efort.

„Fără îndoială voi muri, Clarence…"

Intendentul avu acea mişcare de negare spontană şi liniştitoare pe care o ai în faţa acelora aflaţi într-o astfel de situaţie.

„Ba da, o ştiu, o simt, Murphy mi-a spus-o... Afacerile mele sunt în ordine... Mă doare că părăsesc viaţa acum... Eram atît de fericit..."

Se întrerupse, abia vorbind din cauza hohotelor de plîns reţinute. Lacrimi grele i se rostogoliră pe obraji. Clarence luă mîna lui Adrien, o strînse tare, ca şi cum ar fi vrut să-i transmită ceva din viaţa lui.

Marchizul îşi reveni.

„Şi Virginie ştie; ea e curajoasă. Cine mă preocupă mai mult e Marie-Adrien. Este prea orgolios, prea avid, prea dur. Vreau să fie dat la iezuiţi, să facă din el un bărbat adevărat. Pînă atunci, Clarence, vreau să-mi promiţi că rămîi la Bagatele, că vei avea grijă de toată lumea. Pierre-Adrien te iubeşte mult, este o fire sensibilă şi blîndă. Cît despre fete, mama lor va şti să facă din ele domnişoare..."

Cum tăcea, Clarence, făcu un gest în semn că se retrage ca să-l lase pe bolnav să se odihnească după efortul făcut.

„Aşteaptă, n-am terminat. Am redactat un codicil care completează testamentul meu depus la fraţii Mertaux. Am făcut asta... după ce mi-a fost rău prima oară... sunt doi sau trei ani de atunci. Îl vei găsi în bibliotecă, sus de tot, la stînga, într-o carte de gravuri, unde nu umblă nimeni niciodată. Ai să găseşti acolo toate dispoziţiile privind înmormîntarea mea. Acum du-te, Clarence, şi pentru tine viaţa să-şi urmeze drumul, dacă e posibil, fericită..."

Înainte de a-i regăsi pe ceilalţi, intendentul, tulburat de această convorbire patetică, vru să-şi pună ordine în idei. Coborî în parc şi merse pînă la malul fluviului. Demnitatea, stăpînirea lui Adrien, pregătindu-se să întîmpine moartea cu ochii deschişi, îi dovedea o forţă sufletească de care nu l-ar fi crezut în stare pe prietenul său.

Rasa cavalerilor creştini se regăsea în acest bărbat aspru şi stîngaci. Aşa muriseră şi strămoşii săi, războinici altădată, după încheierea luptelor, rezemaţi de un stejar, privindu-şi cu atenţie rănile, dominîndu-şi suferinţele, renunţînd ei înşişi la viaţă, pentru ca moartea să nu aibă satisfacţia că rupe legături gata deznodate. Adrien, ca şi cei dinaintea lui, nu va pierde decît o fiinţă despuiată, sărmană, nevalorînd mai mult decît un cadavru de sclav. Moartea, frustrată, va scrîşni din dinţi, ca hoţul care, punînd mîna pe un cufăr, îl va găsi gol, fără comorile rîvnite.

Apoi Clarence se gîndi la cei vii. Adrien îşi apreciase bine fiii. Apropierea morţii îi dăduse o mare luciditate sau poate că părerile lui de multă vreme formate ieşiseră la suprafaţă sub presiunea momentului.

Iar cu Virginie, văduva tînără, de treizeci de ani, obligată să lase în seama intendentului bunul mers al plantaţiei ce se va întîmpla? Ar şti ea să găsească în responsabilităţile sale, devenite mai mari, un cîmp de aplicare a unor noi ambiţii? Cu paşi înceţi, Clarence, cu cîinii după el, se îndreptă spre casa scăldată de crepuscul într-o umbră rece. În salon, luminile erau deja aprinse. James închidea ferestrele, Bobo ducea caii la adăpat, pe verandă şezlongurile aşteptau zadarnic momentul cînd marchizul şi Clarence se vor instala ca să-şi fumeze trabucul de după-amiază. Clarence trăi în acest moment tristeţea profundă care e un preludiu al despărţirilor definitive. Bagatelle aştepta o vizitatoare în faţa căreia nu ştii să spui decît: „Pentru nimic în lume!"

Doctorul Murphy veni seara să examineze bolnavul. Găsi starea sa staţionară dar păru, contrar obiceiului său, dornic să întîrzie în tovărăşia Virginiei şi a lui Clarence. Intendentul nu se lăsă înşelat de prelungirea acestei vizite. El îl duse pe medic pe verandă.

„Crezi că a venit clipa, Murphy?"

„Mă tem că va fi dis-de-dimineaţă. Trimite femeile să se culce, vom veghea amîndoi. Nu mă pricep cum să spun asta marchizei."

Mignette, care cădea din picioare de somn şi nu-şi dădea seama de sfîrşitul apropiat al domnului de Damvilliers, primi sugestia intendentului, dar Virginie înţelese ce fel de gardă voiau să facă fără ea.

„Rămîi cu noi, Murphy, spuse ea. Mă duc să stau cu el, acolo este locul meu."

Cum se ridică să se îndrepte spre camera lui Adrien, îl descoperi în salon pe Marie-Adrien, care aştepta, în picioare, cu mîinile la spate, să-şi dea seama toţi de prezenţa lui. Înainte ca mama lui să deschidă gura, surprinsă, el spuse simplu:

„Vreau să fiu acolo. Moartea nu mă sperie!"

Şi fără să aştepte răspunsul, se aşeză în fotoliul cel mare unde sta de obicei tatăl său în timpul serii.

El dormea cu capul lăsat pe umăr cînd, pe la orele trei dimineaţa, apăru Virginie în pragul uşii, desfigurată. „Vino, spuse ea, cred că e sfîrşitul..."

Clarence şi Murphy se repeziră. Adrien tocmai intrase în agonie. Zgomotul respiraţiei sale grele şi accelerate umplea camera. Degetele înţepenite strîngeau cearşaful. Privirea lui, care îşi pierduse orice strălucire, semăna cu aceea a unui înecat. Virginie îi şterse fruntea cu o batistă stropită cu oţet înainte de a-l săruta. Murphy îi luă pulsul, mişcă din buze, ca şi cum şi-ar fi vorbit lui însuşi, apoi se uită spre

Clarence cu o privire ce trăda neputinţa de a împiedica cea ce trebuia să se întîmple.

În timp ce pîndea în jurul patului semnul nesperat ce ar putea menţine încă viaţa acestui corp distrus, Marie-Adrien se apropie şi se aşeză lîngă mama sa, cu capul plecat dar fixîndu-şi părintele cu sprîncenele încruntate şi poate că, într-o ultimă speranţă, Adrien îl recunoscu căci ridică ochii spre el. Ultimul cuvînt pe care reuşi să-l pronunţe fu:

„Adio!"

În cameră se lăsă o tăcere apăsătoare. Respiraţia muribundului încetase. Astfel al treilea marchiz de Damvilliers pleca de la Bagatelle precum un cavaler desăvîrşit. Ţinuse să-şi părăsească viaţa conform regulilor, aşa cum îţi iei rămas bun după o mare petrecere.

Fără să tremure şi fără lacrimi, Virginie îi închise ochii, îl îmbrăţişă şi-l împinse pe Marie-Adrien spre pat. Copilul contemplă o clipă faţa mortului, îi sărută mîna şi părăsi camera, ca să nu plîngă în faţa celorlalţi.

Cînd toată lumea veni în salon, băiatul sta în picioare, în faţa căminului, cu ochii uscaţi, grav şi rigid, cu mîinile la spate, în atitudinea lui obişnuită.

„Aşadar, spuse cu o voce clară, acum sunt marchiz de Damvilliers!"

Apoi, lăsîndu-i pe mama lui, pe Dandrige şi pe Murphy buimaci, traversă salonul şi urcă scara spre camera lui.

„Ce forţă are! făcu Virginie cu admiraţie. Sîngele familiei Damvilliers se manifestă deplin în fiul meu. Va fi consolarea mea..."

Capitolul XXI

Înmormîntarea lui Jacques-Adrien, al treilea marchiz de Damvilliers, avu loc la 10 martie 1842. Aşa cum îşi exprimase dorinţa în codicilul găsit de Dandrige fără nici o greutate, ceremonia fu scurtă şi sobră. Aşa cum dorise stăpînul de la Bagatelle, toţi muncitorii de pe plantaţie putură să asiste la slujba celebrată în biserica de lemn unde

se desfăşurau de obicei slujbele sclavilor. Preotul din Sainte-Marie fu puţin decepţionat că-i scapă o înmormîntare atît de frumoasă, iar mulţimea plantatorilor trebui să urmărească rugăciunile cum se putea, capela fiind neîncăpătoare pentru atîta lume. În dimineaţa aceea, sub soarele primăvăratic, se îndreptau spre Bagatelle şiruri de landouri, trăsuri, cabriolete, aducînd familii tăcute. Guvernatorul Louisianei îşi trimisese în grabă primul secretar.

Comandantul bricului francez de război *Dunois,* care urca pe Mississippi, fusese invitat de marchiz cu o lună înainte. El se prezentă la plantaţie cu Statul său major şi o gardă de onoare. Neputînd să-l salute pe marchiz înainte de a muri, el ţinu să-i aducă ultimul omagiu cuvenit unui gentilom francez. Prezenţa acestor militari înarmaţi în spatele fanionului unităţii lor, care cu puştile în sus încadrară carul mortuar pînă la cimitirul de la Pointe-Coupée, dădu acestei înmormîntări o strălucire pe care poate că răposatul marchiz nu ar fi îngăduit-o, dar, în toată parohia de la Pointe-Coupée, franco-americanii apreciară prezenţa marinarilor. Virginie şi Marie-Adrien erau în fruntea cortegiului, iar capetele linţoliului ce acoperea coşciugul erau ţinute de Willy şi Percy Tampleton şi de către doi membrii din Consiliul parohiei. Toată lumea remarcă atitudinea curajoasă şi demnă a moştenitorului de la Bagatelle, îmbrăcat într-un costum de catifea neagră, alături de marchiza cu faţa şi părul acoperite de un voal. Virginie ţinuse ca Dandrige să facă parte din rîndurile familiei. Intendentul, în costumul său de doliu, părea încă şi mai înalt şi mai subţire. Gurile rele, admirînd această siluetă, gîndeau că el va putea să devină un al doilea soţ foarte acceptabil pentru văduvă, care nici un moment nu făcu un spectacol din durerea sa.

Mignette, rămînînd să aibă grijă de ceilalţi trei copii, nu făcea parte din cortegiu. Ea avea să-l mîngîie pe Pierre-Adrien, care plîngea în hohote şi era supărat că nu l-au lăsat şi pe el să însoţească, pe ultimul drum, coşciugul tatălui său.

Virginie fusese aproape gata să se lase înduplecată, dar Marie-Adrien intervenise, afirmînd că „fratele său ar plînge ca o fată". Ed Barthew, doctorul Murphy şi familia Barrow formau împreună cu familia Tampleton grupul celor apropiaţi. Aşa cum cerea tradiţia familiei Damvilliers, coşciugul marchizului fu adus pe braţe de către sclavi pînă la intrarea la Bagatelle, unde aştepta carul funebru. Aşa străbătu stăpînul de la Bagatelle, aleea de stejari seculari pentru ultima oară.

În soare, tufele gri-roz de vîsc se clătinau în vînt ca părul unor bocitoare. Păsările înamorate, surprinse de lenta defilare în linişte a bărbaţilor şi femeilor, amuţeau. La cimitirul Sainte-Marie, cavoul cel

mare al familiei Damvilliers fusese deschis. Era un monument majestuos, îl zăreai de departe, de pe drum. Mormîntul propriu-zis, un paralelipiped de piatră şlefuită, sprijinea un fel de templu cu opt coloane ionice. Pe acoperişul acestui edificiu, un bloc de granit, purtînd pe cele patru laturi blazonul familiei Damvilliers, servea drept piedestal pentru o cruce. Adrien avea să fie acolo împreună cu bunicii, cu părinţii săi şi cu prima lui soţie. Groparul, pe care nimeni nu-l întrebă nimic, îl anunţă pe Clarence „că mai rămîneau încă patru locuri", ca un vizitiu de diligenţă. Se spune că la o înmormîntare se apreciază stima de care mortul s-a bucurat în timpul vieţii. Marie-Adrien află în ziua aceea că tatăl său fusese unanim respectat de marii proprietari ca şi de micii albi din „coteţ".

„Tu ai îndatorirea, îi spuse Virginie după extenuanta ceremonie a condoleanţelor, să menţii cu aceeaşi cinste numele familiei Damvilliers."

Télémaque şi coriştii cîntară un imn religios în faţa cavoului în care a fost închis coşciugul. Aceşti sclavi dădură tuturor inimilor sterpe „o lecţie de umanitate". Ei ţineau să spună, în felul lor şi fără să-şi oprească lacrimile, că regretă un stăpîn ce nu şi-a depăşit niciodată drepturile. Mai tîrziu, se comentă pe plantaţii această participare a negrilor la o ceremonie, de care superstiţiile i-ar fi putut ţine departe.

„Se pare că răposatul marchiz dorise să fie aşa, observă Clément Barrow. Ciudată idee să vrei ca negrii să ia parte la înmormîntarea ta."

„Acolo unde e, nu se mai află niciodată stăpîn, nici sclav", îndrăzni să spună preotul din Sainte-Marie.

„Sunteţi sigur de asta, părinte?" făcu Adèle pe un ton foarte sec.

Preotul tăcu şi se servi cu dulciuri, gîndindu-se că unii creştini nu cunosc bine învăţătura lui Christos.

Pămîntul nu aştepta, iar un mort, oricît de iubit şi stimat ar fi fost, nu putea să-i împiedice pe cei vii să facă semănăturile. Sub autoritatea lui Clarence Dandrige, negrii nu văzură nici o schimbare în situaţia lor. Orele de muncă nu fură nici mai lungi, nici mai scurte decît în celelalte veri şi soarele li se păru tot aşa de fierbinte. Cînd veni timpul plivitului şi a stîrpirii paraziţilor, Marie-Adrien, călare pe un căluţ arab, îl însoţi peste tot pe intendent şi nu neglijă niciodată să semnaleze atitudinile celor leneşi. Dandrige aştepta cu nerăbdare ziua cînd va putea să se ducă la Nouvelle-Orléans cu Virginie pentru deschiderea testamentului, care, se gîndea el, avea să clarifice lucrurile permiţînd expedierea acestui puşti arogant la călugării iezuiţi.

În două sau trei rînduri, mici incidente îl lămuriseră asupra caracterului fiului lui Adrien. De exemplu, într-o zi el constată că servitorii nu mai vorbeau despre băiețel numindu-l „micul marchiz" ci doar „marchizul".

Informîndu-se, el află că Marie-Adrien le ceruse asta și-i amenințase cu biciul pe cei ce vor neglija acest consemn.

Cînd Clarence îi raportă Virginiei despre acest act de autoritate precoce, ea îi răspunse destul de tăios:

„Sunt la curent. Așa trebuie să-l numim acum, nu-i așa?"

„Dar Virginie, să amenințe servitorii cu biciul?"

„E o vorbă aruncată de un copil. Nu trebuie să-i dăm atenție!"

Or, Clarence nu era de această părere. El avu noi temeri în seara cînd Marie-Adrien veni la masă aprins la față, cu privirea voalată și vizibil enervat. Mignette, așezată la masă lîngă el, băgă de seamă imediat:

„Dar, doamnă, miroase a vin, parcă ar fi băut!"

„Brent mi-a dat vin de Porto, explică Marie-Adrien. El mi-a spus că tata bea în fiecare seară."

Servitorul convocat dădu o altă versiune. Îl găsise „pe domnu' marchiz" singur cu o sticlă și i-a fost peste poate să-l facă să renunțe să bea.

„Minte", spuse copilul cu aplomb. Dar, făcîndu-i-se greață fu nevoit să plece numaidecît din sufragerie.

„Brent, dacă-l mai văd pe fiul meu în această stare, te trimit îndărăt la bumbac", făcu Virginie, cu o perfectă lipsă de obiectivitate.

Clarence era sigur că servitorul nu mințise. Cu toții, iar Anna, mai mult decît ceilalți, cunoșteau lăcomia lui Marie-Adrien. Bucătăreasa îl surprinsese de mai multe ori cu nasul în dulapul cu dulciuri. „Tot ce se află aici îmi aparține", acesta era răspunsul dat de „pungaș" la mustrările femeii, care, cumsecade cum era, preferase să nu vorbească despre aceste incidente fără importanță.

Aceste pozne, scuzabile, căpătau o altă semnificație la Marie-Adrien, a cărui maturitate excepțională îi uimea pe toți vizitatorii de la Bagatelle. Clarence, pe care dragostea maternă nu-l orbea ca pe Virginie, descoperea în copilul deja mai evoluat decît mulți adolescenți semnele unui temperament înclinat spre plăcerile vieții, disimulat sub o sobrietate aparentă, în care orgoliul juca un rol important. Intendentul se confesă cu prudență Virginiei.

„Știu că nu-l iubești prea mult pe Marie-Adrien, Clarence. Îi atribui mai multe defecte decît are. E adevărat că n-are o fire maleabilă ca Pierre-Adrien și nici nu e docil ca Gratienne. Lasă-l să se

formeze profitînd de avantajele condiţiei sale. N-am de gînd să fac din fiul meu un abstinent ca tine!"

De la moartea soţului ei, marchiza părea că vrea să marcheze în relaţiile cu Mignette cît şi cu intendentul distanţa care altădată îşi dăduse silinţa s-o şteargă. Vremea discuţiilor confidenţiale trecuse. Ea cina adesea în *tête-à-tête* cu Marie-Adrien în sufragerie, înaintea tuturor, iar Clarence mînca singur cu văduva potcovaruluui, avînd de atunci încolo sentimentul că aparţine, ca şi aceasta, unei clase hibride, nefăcînd parte nici din familie, dar nici dintre servitori. Chiar dacă, din generozitate punea aceasta pe seama tulburării cauzate de moartea neaşteptată a marchizului, credea că recunoaşte comportamentul de altădată al Virginiei şi se întreba cum vor deveni raporturile lor în viitor.

Cînd sosi scrisoarea fraţilor Mertaux, anunţînd că cele două luni fixate de marchiz pentru deschiderea testamentului trecuseră, Virginie păru surprinsă şi contrariată să vadă că avocaţii doreau prezenţa lui Dandrige şi a celor doi fii ai marchizului.

„Au hotărît ei aşa sau e dispoziţia marchizului? În fine, vei veni cu mine împreună cu băieţii."

Intendentul ar fi putut evita cu uşurinţă călătoria, dar cunoscîndu-i pe fraţii Mertaux, era convins că aceştia nu acţionau în acest fel fără motiv.

Marie-Adrien fu nemulţumit cînd află că n-o să fie singur cu mama sa în prima călătorie pe fluviu. Virginie îi spusese că voinţa tatălui său trebuia respectată. Fură reţinute bilete pe *Zebulon Pike IV* şi Bobo îi conduse pe călători la Bayou-Sara, unde se îmbarcară. Mai curios ca oricînd, Pierre-Adrien, care la cei şase ani era la fel de înalt ca fratele său mai mare, vru să ştie totul despre vapor, în timp ce Marie-Adrien, făcînd pe blazatul, nu se interesă decît de motoare, cazane şi de viteza vaporului.

În timp ce Virginie îl învăţa pe al patrulea marchiz regulile etichetei într-o călătorie, Clarence îi înşira finului său numele păsărilor, copacilor şi conacelor ce se zăreau în spatele perdelei de copaci. Temîndu-se că afecţiunea ce i-o arăta Pierre-Adrien avea să o mîhnească pe Virginie, intendentul insista serios ca el să-şi întîlnească mama şi fratele în salon sau pe puntea de promenadă.

„Cred că lor le place mai mult să rămîn cu dumneata, îi spuse într-o zi băieţelul. Ei vorbesc de lucruri pe care eu nu le înţeleg şi care îi fac să rîdă."

Clarence desluşi în tonul băiatului puţină tristeţe. Pierre-Adrien sesizase bine diferenţa făcută de marchiză între cei doi fii, diferenţă pe care ea nici măcar nu încercase s-o ascundă.

Călătoria pe fluviu îl entuziasmase pe Pierre-Adrien, în schimb, orașul îi stîrni lui Marie-Adrien o curiozitate evidentă. Casele, magazinele, oamenii, echipajele, agitația de la hotelul *Saint-Charles*, restaurantele îi părură o lume minunată.

„Mi-ar plăcea să locuiesc aici, să văd ce e în casele astea, să-i cunosc pe oameni, să cumpăr tot felul de lucruri din magazine."

„Ei, bine, mie îmi place mai mult acasă, replică Pierre-Adrien, îmi plac copacii și cîmpurile. Toți oamenii de aici mi se par că seamănă unii cu alții, că sunt îmbrăcați la fel. Nu-i găsesc deloc frumoși!"

„Taci din gură, nu știi nimic. Mama mi-a spus că în Nord există orașe și mai mari, luminate toată noaptea. Trebuie să mă duc și eu acolo."

Acum însă, trebuiau să se ducă la frații Mertaux, în strada Chartres. Pentru acea ocazie avocații își puseseră redingota neagră, cu totul demodată, și își înnodaseră la gulerul bine scrobit o lavalieră pe care Pierre-Adrien o compară cu un fluture uriaș și moale…

Completîndu-se după obicei, frații spulberară întîi îndoiala lăsată Virginiei de scrisoare.

„Într-o scrisoare închisă, pe care ne-a lăsat-o…"

„… și pe care ne-a cerut s-o deschidem de îndată ce vom lua cunoștință…"

„… de decesul său, marchizul de Damvilliers dorea, doamnă, să fiți prezentă cu cei doi fii și cu domnul Dandrige la deschiderea testamentului depus legal la biroul nostru."

Încheînd acest discurs, cei doi oameni ai legii, identici din toate punctele de vedere și coordonîndu-și gesturile ca niște dansatori, se îndreptară spre o veche casă de bani, disimulată printre clasoarele din lemn de acaju. Își scoase fiecare cîte o cheie din buzunarul de la vestă și purceseră să deschidă mobila.

„Vedeți, spuse unul dintre ei, încîntat, e nevoie de amîndouă cheile ca să se poată deschide casa de bani. E mai sigur așa!"

„… o siguranță dublă", adăugă celălalt.

Scoaseră din casa de bani un plic mare și galben, închis cu cinci peceți de ceară roșie. Ca niște prestidigitatori preocupați să-și convingă publicul de integritatea obiectului, arătară plicul vizitatorilor, pentru ca aceștia să constate că pecețile erau intacte.

În alte împrejurări, Clarence s-ar fi amuzat de duetul mereu surprinzător al fraților Mertaux, dar acum se întreabă dacă cei doi n-aveau să citească în cor testamentul. Deși amîndoi avocații își puseseră ochelarii, totuși unul singur îl citi.

Eu, Jacques-Adrien, marchiz de Damvilliers, în deplinătatea facultăţilor fizice şi mentale, îi desemnez ca executori testamentari pe văduva mea, marchiza de Damvilliers, născută Virginie Trégan şi pe Clarence Dandrige, prietenul meu, intendentul plantaţiei mele de la Bagatelle, ca să-mi îndeplinească voinţa.

Las fiului meu Marie-Adrien toate bunurile mele mobile şi imobile, pămînturile şi atelierele, bani gheaţă şi acţiuni, aflate în posesia mea în ziua morţii care vor intra efectiv în posesia lui, la majorat, dacă voi muri înainte. Pînă la acea dată şi numai în acest caz, gestiunea bunurilor mele va fi încredinţată soţiei mele şi intendentului, cu libertatea de-a acţiona în interesul legatarului. Ei vor trebui să păstreze domeniul de la Bagatelle, cu o suprafaţă de 10000 de acri şi să asigure acelaşi tratament echitabil şi creştinesc sclavilor negri, pe care ni i-a încredinţat Dumnezeu. La moartea mea, fiul meu cel mare va primi titlul de marchiz de Damvilliers şi responsabilităţile dinastice ce decurg din asta, dar el nu se va putea opune în nici un fel înainte de majorat, actelor şi deciziilor gestionarilor desemnaţi mai sus. Dacă, urmare morţii sau din altă cauză, fiul meu cel mare va fi în imposibilitatea să-şi asume succesiunea mea, aceleaşi dispoziţii se vor aplica fiului meu mai mic, Pierre-Adrien.

Devenit stăpîn la Bagatelle, Marie-Adrien va avea datoria să o întreţină, la nivelul rangului ei, pe soţia mea mult iubită, născută Virginie Trégan, pe fratele lui, Pierre-Adrien, şi pe surorile lui, Gratienne şi Julie, pe care le va dota la căsătoria lor.

Indiferent unde se va stabili, Pierre-Adrien va primi, toată viaţa, un sfert din veniturile moşiei de la Bagatelle, unde va putea locui cît va crede de cuviinţă.

Între altele, las ca moştenire, în proprietate deplină, bijuteriile de aur şi argint, ca şi pietrele preţioase, moştenite de la mama, soţiei mele, Virginie, născută Trégan.

Prietenilor mei celor mai apropiaţi: domnii Tampleton, Barrow şi Murphy ca şi văduvei lui Albert Schoeler doresc să le dau mici amintiri, lăsînd în sarcina executorilor mei testamentari grija de a le alege.

În fine, las fidelului meu intendent, Clarence Dandrige, ceasul cu lanţ de aur şi îi cer să aibe bunăvoinţa să continue redactarea istoriei mele, astfel ca generaţiile viitoare, urmaşii fiilor mei, să afle ce au făcut onoarea şi gloria familiei Damvilliers.

După ce am recitit, menţin cele spuse şi semnez.
Jacques-Adrien, marchiz de Damvilliers.

„Redactarea acestui testament, comentă imediat celălalt avocat, cel care nu citise, poate nu respectă întru totul terminologia juridică..."

„... dar el conţine voinţa clar exprimată a unui bărbat de caracter", spuse celălalt.

Viginie se ridică, cu mîna pe umărul lui Marie-Adrien.

„În concluzie, pînă la majoratul fiului meu, nimic nu trebuie schimbat la Bagatelle."

„Aşa e", spuseră în cor cei doi Mertaux.

„Dacă aveţi nevoie de sfaturile noastre..."

„... vă stăm la dispoziţie."

Marchiza şi fiii săi îşi luară rămas bun, Clarence, avînd de rezolvat şi alte probleme referitoare la plantaţie, rămase la prînz invitatul celor doi avocaţi. Clarence acceptase, căci talentul lor culinar era unanim recunoscut şi, în plus, era mulţumit să petreacă o seară fără familia Damvilliers.

Cînd se aflară în afara cabinetului de lucru, cu tactul specific juriştilor, fraţii Mertaux nu făcură nici o aluzie la testamentul defunctului marchiz, situaţia bancară din Nouvelle-Orléans furnizîndu-le, ce-i drept, destule subiecte de conversaţie. Căci, în acel mai din anul 1842, afacerile nu erau deloc strălucite. Noua lege bancară părea să aibă consecinţe dezastruoase. Instituţiile monetare, care ofereau încă unele garanţii, nu acceptau să convertească în monede de metal hîrtiile emise cu dobîndă de 11%,. Băncile cele mai slabe, băncile de schimb din Atchafalaya şi din Orléans şi cea a Îmbunătăţirilor funciare, nu mai găseau clienţi. Bancnotele se devalorizau astfel pînă la 75%. Această criză financiară, mai grea chiar decît cea din 1837, paraliza comerţul.

Trezoreriile din cele trei municipalităţi ale oraşului erau la strîmtoare. Bonurile emise de ele îşi pierduseră valoarea şi, în mare parte, se găseau la mîna clasei inferioare a populaţiei, iritată profund de această depreciere suferită. În faţa primăriei avusese deja loc o manifestaţie. După ce primarul îi calmase pe furioşi, aceştia se dezlănţuiră impotriva agenţilor de schimb, pe care îi considerau vinovaţi de situaţie.

„Patru din ghişeele principale au fost jefuite şi devastate în mai puţin de o oră", spusese unul dintre fraţii Mertaux.

„... Garda Naţională şi o companie din trupe de linie s-au văzut nevoite să intervină", completă celălalt.

„... Ne întrebăm cum se va sfîrşi totul", conchiseră ei împreună.

Cei trei bărbaţi vorbiră apoi despre alegerile viitoare pentru postul de guvernator al Louisianei. Victoria domnului Mouton, din partidul

democrat, contracandidatul domnului Johnson, reprezentantul partidului whig, nu era pusă la îndoială. Clarence mai află de la ei că senatorul Henry Clay era aşteptat în toamnă la Nouvelle-Orléans.

„Vine să-şi refacă sănătatea", spuse unul.

„... să-şi pregătească candidatura la Casa Albă...", spuse celălalt.

Cei doi conveniră că acesta risca să fie primit în oraş cu răceală!

Înainte de a pleca din Nouvelle-Orléans, Virginie îl conduse pe Marie-Adrien la colegiul călugărilor iezuiţi. Din cauza epidemiei anuale de febră galbenă, îl înscrise pentru anul şcolar următor, prevăzut să înceapă la 1 noiembrie. În acest timp, Clarence îl plimbă pe Pierre-Adrien în cartierul american ca să-i arate noile clădiri şi antrepozitele care deveneau tot mai numeroase. În cursul acestei plimbări, îl întîlniră pe Ramirez. Armatorul şi negustorul de oase nu mai arăta atît de bine ca odinioară. Părea mai mic, nu-şi mai umfla pieptul, în privire nu mai avea aceeaşi siguranţă. Îşi scoase pălăria şi avu cutezanţa să-l acosteze pe intendent.

„Am încercat să vă revăd după ultima noastră întîlnire, domnule Dandrige."

„Într-adevăr mi s-a spus că vreţi să mă tăiaţi în bucăţi, domnule Ramirez. Sunteţi liber să încercaţi, cînd vă face plăcere."

Spaniolul făcu un gest cu mîna, ca şi cum ar fi vrut să şteargă trecutul.

„M-aţi rănit grav, domnule, şi vă purtam o ranchiună pe măsura ofensei primite. Văd acum, adăugă el, arătînd spre copil, că fiul dumneavoastră este dovada că aluzia mea la absenţa virilităţii dumneavoastră era pură calomnie."

Clarence îi spuse că băiatul nu este fiul său, ci al marchizului de Damvilliers.

„Iertaţi-mi atunci că v-am amintit de acest incident, spuse cu modestie Ramirez. Noi, spaniolii, avem simţul onoarei. Îmi retrag acum fraza aceea nenorocită."

„Dificultăţile financiare, remarcă Dandrige, uitîndu-se cu ostentaţie la reverele uzate ale unei redingote de şeviot care cunoscuse vremuri mai bune, v-au făcut mai puţin arogant, domnule Ramirez."

„Este adevărat. Am sărăcit şi asta m-a făcut să înţeleg că un om pierde şi prietenii odată cu averea. În schimb, duşmanii sunt credincioşi, încheie el cu un zîmbet amar, ceea ce într-un fel e liniştitor."

„Nu sunt duşmanul său, Ramirez. Aveai nevoie de o lecţie şi ţi-am dat-o. Să nu mai vorbim despre asta!"

„Caut 5000 de dolari pînă să mi-i aducă un partener, ca să folosesc brevetul de a fabrica lumînări după un procedeu pe care l-am regăsit."

„Fii mai explicit, Ramirez."

„Ei bine, un oarecare Alexander, chirurg şi botanist în serviciul Companiei domnului Law, a descoperit pe vremuri în Louisiana că, dintr-un arbust care face primăvara o mică sămînţă plină cu o materie verde şi uleioasă se putea extrage un fel de ceară asemănătoare cu cea a albinelor. Era suficient să arunci aceste seminţe în apă fiartă ca să strîngi ceara ce se ridica deasupra. Aceşti arbuşti, pe care i-am numit «de ceară», cresc aici degeaba. Eu însumi, pricepîndu-mă niţel şi la chimie am perfecţionat procedeul şi am obţinut lumînări avînd o flacără mai plăcută şi mai puternică decît cele obişnuite. Le-am modelat şi colorat. Au multă trecere şi negustorii din oraş le cer. Ca să produc mai mult, mi-ar trebui cîţiva sclavi şi ceva material… Pe scurt am nevoie de 5000 de dolari."

„Şi speri să-ţi refaci averea cu lumînările astea?"

„Poate nu chiar o avere, domnule Dandrige, ci atît cît să duc o viaţă tihnită."

„Domnule Ramirez, îţi împrumut aceşti 5000 de dolari, fără nici o dobîndă. Du-te din partea mea la fraţii Mertaux, în strada Chartres. Ei vor primi instrucţiuni în acest sens. Trimite şi cîteva din lumînările astea ale dumitale la Bagatelle, ca să le pot aprecia."

Spaniolul fu surprins de o asemenea ofertă.

„Cîtă generozitate din partea dumneavoastră că vreţi să m-ajutaţi, domnule Dandrige. Am şi uitat lovitura de sabie pe care mi-aţi dat-o acum doisprezece ani!"

Intendentul îi ştia pe spanioli cît erau de mîndri şi de dispuşi să avanseze mulţumiri exagerate.

„Du-te, domnule Ramirez, şi noroc!"

Fabricantul de lumînări îşi puse pălăria şi plecă. Lui Clarence îi păru că Ramirez şi-a recăpătat statura normală şi ţinuta de *caballero.*

„Cine este acest domn?" întrebă Pierre-Adrien.

„Un vechi prieten", făcu Dandrige.

Îşi continuară plimbarea prin oraş şi ajunseră în faţa Bursei, pe strada Saint-Louis, unde, sub coloane, la intrarea unei clădiri, un misit pe nume Taylor vindea sclavi. Copilul dori să vadă cum „se cumpără un negru". Spectacolul nu era nou pentru Clarence, dar el acceptă să i-l arate lui Pierre-Adrien. În ziua aceea se vindeau mai mulţi negri ai lui Elihm Shield: „o negresă americană, pe nume Maria, de vreo 26 de ani, avînd darul beţiei; Spencer, 28 de ani, cu soţia sa Kesiah şi doi copii: Miranda, 4 ani şi Albert, 18 luni; Charles, 39 de ani; Amos, 28 de ani; Georges, estropiat, 30 de ani; Caesar, 30 de ani; Céléstine, creolă, 25 de ani, vorbind engleza şi franceza; Narcisse, creol surdomut, 18 ani; şi Elise, 32 de ani."

Urcaţi pe o estradă şi expuşi ca o marfă, negrii se comportau cu demnitate. Eventualii cumpărători cereau să-i vadă mai de aproape ca să aprecieze mai bine musculatura bărbaţilor şi formele femeilor, pe care le dezgoleau fără să ţină seama de pudoarea lor. Céléstine, creola, plîngea, regretînd fără îndoială un stăpîn cu care împărţise patul, văzînd lăcomia vicioasă pe care frumuseţea ei adevărată o aprindea în ochii solicitanţilor. Ea reveni în final unui moşneag, uscat ca un trunchi de chiparos, care avînd trei fii tineri voia să le procure „distracţie la domiciliu."

Pierre-Adrien rămase tăcut, intuind inconştient că asista la un eveniment scandalos. Pentru el, negrii de pe plantaţie îi erau cu toţii prieteni, veseli şi devotaţi. Nu-şi imagina că s-ar putea despărţi de ei, ca de un balot de bumbac.

„Dar albii, spuse el într-un tîrziu, ei de unde se cumpără?"

„Albii nu se vînd, Pierre-Adrien. Ei sunt liberi să facă ce vor deşi, uneori, adăugă intendentul, mai mult pentru el decît pentru micul însoţitor, se vînd pe ei înşişi!"

„Pe Imilie, tata a cumpărat-o?"

„Fireşte, pe ea şi pe toţi ceilalţi..."

Băiatul rămase gînditor un timp pe strada însorită, apoi spuse cu gravitate:

„Avem noroc că suntem albi, nu-i aşa, domnule?"

„Da, avem noroc. De aceea trebuie să fii bun cu negrii şi să nu-i faci necazuri lui Imilie. Iar mai tîrziu să rămîi un stăpîn bun, ca tatăl tău..."

„Eu nu vreau să fiu stăpîn, spuse puştiul. Marie-Adrien e stăpînul. Mi-ar plăcea mai mult să fiu marinar şi să nu cumpăr negri."

În seara acelei zile, de care Pierre-Adrien avea să-şi amintească mult timp, se îmbarcară toţi pe vaporul *Oronoko*, pentru Pointe-Coupée. Căpitanul Boswoeth, comandantul luxosului vas, afirma că, dotat cu motoare şi cazane noi, acesta nu mai avea pereche pe fluviu.

Virginie părea satisfăcută de şederea la Nouvelle-Orléans. Îşi cumpărase ciorapi de mătase la *Abraham Trier*, din strada Garnier şi-i trimisese episcopului, Monseniorului Blanc, 25 de dolari pentru victimele cutremurului de pămînt ce făcuse ravagii în Martinica. De cînd intrase în doliu, Clarence o văzu acum pentru întîia oară, zîmbind. Prezenţa acestei femei în negru, de o frumuseţe tipic sudistă, nu trecu neobservată pe vapor.

Bărbaţii îşi scoteau pălăria la trecerea ei, îi ofereau un fotoliu, cînd se urca pe punte, cu pălăria legată cu un voal negru. Cum nu se poate mai potrivită în rolul eroinei romantice şi triste, ea accepta uneori să discute cu unele doamne şi lega astfel relaţii efemere, ce le

permiseră apoi unora să spună că o cunoscuseră pe marchiza de Damvilliers şi pe frumoşii ei copii.

Într-o seară, după ce băieţii adormiseră, iar ea se sprijinea cu coatele de parapet, siluetă întunecată decupîndu-se pe fundalul unui asfinţit violet, Clarence veni să-i ţină de urît.

„Îmi amintesc, spuse ea, cînd urcam, pe fluviu, ca acum, în compania lui Adrien, şi-mi amintesc chiar prima şi a doua zi după întoarcerea din Europa... Nu mai sunt aceeaşi, Clarence. Astăzi, n-aş mai fi în stare să joc cărţi, am impresia că intensitatea vieţii a scăzut în mine. Nimic nu mă mai exaltă ca altădată. De cînd s-a prăpădit Adrien îmi place liniştea."

„E o banalitate să spun vă timpul te va reda ţie însăţi şi sunt sigur că îţi vei recăpăta interesul faţă de oameni şi lucruri!"

„Ştiu, Clarence, dar nu pot încă. Situaţia mea îmi dă dreptul la o perioadă de izolare. Golul lăsat de Adrien este aproape o favoare şi descopăr că durerea mea nu e şi a celorlalţi."

„E o etapă prin care trecem cu toţii. Copiii tăi îţi vor oferi altele, mai fericite..."

Rămaseră tăcuţi, o clipă, urmărind cu privirea zborul pescăruşilor. Păsările cercetau cu ciocurile suprafaţa apei, care reacţiona în cercuri concentrice.

„Viaţa noastră, reluă Clarence, este o suită de victorii care nu se dau şi de înfrîngeri pe care le acceptăm. Adrien a murit în seara unei victorii, pentru că noaptea l-a surprins în plină fericire, pot să depun mărturie pentru asta."

„Ştiu şi asta. El a luat cu sine o amintire minunată despre mine... dar, Clarence, tu eşti singurul care ştii că el a dat mai mult decît a primit... Eu n-am căutat decît să-i plac. El m-a iubit!"

Capitolul XXII

Întorcîndu-se la Bagatelle, Virginie avu grijă să pună în aplicare voinţa soţului ei, exprimată în testament. Celor apropiaţi, desemnaţi de marchiz, le dărui acele mici amintiri, fără altă valoare decît una sentimentală.

Domnul Tampleton primi un baston cu mîner de fildeş sculptat, Clement Barrow, un bronz mic pe care îl admirase de multe ori pe biroul marchizului, doctorul Murphy primi cu recunoştinţă bidonaşul plat de argint purtat întotdeuna de Adrien la vînătoare, păstrînd mirosul de whisky bun, iar Mignette, o miniatură reprezentîndu-l pe domnul de Damvilliers.

„Nu mi-a căzut în mînă ceasul pe care ţi l-a lăsat soţul meu, Clarence, spuse văduva. Probabil a rămas închis în vreun sertar a doua zi după înmormîntare. Dar îl voi găsi."

Clarence se gîndi că nu era nici o grabă în executarea legatelor testamentare şi, cum începu perioada încolţirii grîului, uită de ceas, preocupat fiind de lucrările de pe plantaţie. În aceleaşi timp la Bagatelle se află despre epidemia de febră galbenă din Nouvelle-Orléans şi despre moartea neaşteptată a ducelui de Orléans, victimă a unui accident de maşină, la Paris, pe 13 iunie. O scrisoare din august a doamnei Drouin dădea atîtea detalii despre acest eveniment, de parcă prinţul ar fi un membru al familiei sale. Buna mătuşă o invita pe nepoata şi pe copiii ei să vină la Paris „să se refacă după încercările îndurate!"

Apatia care se instalase la Bagatelle după moartea marchizului dispăru brusc într-o seară de septembrie cînd Pierre-Adrien se prezentă la Imilie cu o tăietură în obrazul stîng, din colţul ochiului pînă la bărbie. Deşi avea faţa plină de sînge, copilul nu plîngea. În schimb, doica scoase ţipete ascuţite luîndu-i ca martori pe Dumnezeu, pe Sfîntul Francisc şi pe alţi sfinţi mai puţin importanţi, că cineva a vrut să-l omoare pe „micuţul ei".

În timp ce-l aşteptau pe Murphy, Virginie încercă să afle ce se întîmplase. Băiatul mărturisi cu multă reţinere că Marie-Adrien avusese ideea să se joace de-a duelul şi-l înarmase pe fratele său cu o floretă veche şi ruginită găsită într-o magazie, iar el îşi luase mica spadă oferită de Mosley. Fratele cel mare, respectînd regulile învăţate de la Clarence, îl rănise pe fratele mai mic.

„Să nu-l certaţi", spunea Pierre-Adrtien, smiorcăindu-se puţin speriat că-şi vedea sîngele pentru prima dată.

„Dar au fi putut să-ţi pierzi ochiul, asta ţi-ar mai fi lipsit, sărmanul copil, tocmai ţie care nu te ţii bine în şa, nici măcar pe un poney."

În prezenţa lui Clarence, venit pe neaşteptate, îl chemară pe Marie-Adrien.

„Am vrut, spuse băiatul, cu o perfectă stăpînire de sine şi fără să arate vreo remuşcare, să-i dau lui Pierre-Adrien o şansă să fie marchiz de Damvilliers. Notarii au spus că dacă aş muri înainte de majorat,

fratele meu va moşteni titlul şi plantaţia. Aşa că ne-am bătut şi, fireşte, am cîştigat."
„Dar eu n-am vrut să-i fac rău, îi explică Pierre-Adrien. N-am vrut să mă bat şi nu doresc să fiu marchiz. Vreau să mă fac marinar!"
Stînd în faţa fratelui mai mic, care, ghemuit în poala lui Imilie, vorbea cu greu sub compresele puse de doică, Marie-Adrien insistă:
„Ne-am bătut pentru onoare şi loialitate."
Virginie îşi dojeni fiul cu prea mare blîndeţe după gustul lui Clarence. Comparînd armele, intendentul constată că, dacă Marie-Adrien folosise, pentru a se apăra, o spadă potrivită cu mîna şi statura lui, sabia lui Pierre-Adrien era prea grea şi el era incapabil să o mînuiască. Cînd i-a făcut această observaţie tînărului marchiz, acesta îi răspunse cu un zîmbet care lui Clarence îi displăcu:
„Sabia lui era mai grea, dar era mai lungă."
Din ziua aceea Clarence fu nerăbdător să-l vadă expediat la colegiul iezuiţilor pe tînărul moştenitor de la Bagatelle, căci intuia în el o ostilitate de neînţeles faţă de fratele său mai mic.
La despărţire, pe cînd se îmbarca pentru Nouvelle-Orléans împreună cu mama sa, care ţinuse să-l întovărăşească, Marie-Adrien veni să-şi ia rămas bun de la Clarence.
„Munceşte cu sîrguinţă pentru onoarea tatălui tău", spuse intendentul.
„Şi dumneavoastră, domnule, munciţi cît mai bine... pentru Bagatelle", răspunse băiatul cu obrăznicie.
Acest joc de cuvinte lipsit de politeţe o făcu să zîmbească pe Virginie. Clarence decise pe loc, că în ziua cînd „micul marchiz" va lua în stăpînire Bagatelle, el va părăsi plantaţia, considerînd că şi-a îndeplinit misiunea dificilă încredinţată de Adrien.
„Vei vedea că mucosul ăsta o să-ţi ceară socoteală!" comentă Murphy, care asistase întîmplător la scenă.
„O să i-o dau la momentul potrivit, spuse clar Clarence, dar n-o să-i dau decît atît!"
Plecarea lui Marie-Adrien îi aduse lui Clarence un fel de uşurare, sentiment stupid la un bărbat adult care, practic, asistase la naşterea acestui copil. Oricît de neplăcută, purtarea tînărului marchiz nu putea să-l deranjeze pe intendent într-atît încît să fie satisfăcut de această plecare, dar intuia la băiat un potenţial de răutate, de rău augur pentru viitor. La vîrsta cînd alţi fii de plantatori nu erau preocupaţi decît de jocuri sportive şi de plăceri copilăreşti, Marie-Adrien, lăudat de învăţător pentru inteligenţa şi pentru setea sa de cunoaştere, se purta ca un mic senior, sigur pe puterea lui viitoare. În timp ce alţii încă, visau, el deja calcula. Ceea ce Gratienne şi Pierre-Adrien făceau din

inconştienţă copilărească, la Marie-Adrien totul era deliberat. Clarence regăsea la fiu, exacerbată, vitalitatea mamei. Se gîndea că mai tîrziu nu va fi bine pentru nimeni să se afle în calea dorinţelor sale.

La cei nouă ani ai săi, Gratienne promitea să fie o tînără distinsă şi cochetă, deşi învăţa cu greu engleza şi pianul. În afară de alegerea desertului, toaleta părea principala ei preocupare. Dacă doica s-ar fi luat după ea, şi-ar fi schimbat rochiţa de trei ori pe zi şi şi-ar fi periat părul ore în şir. Nimic nu-i plăcea mai mult decît să asiste la toaleta de dimineaţă a mamei sale şi să primească, atunci cînd era cuminte, o picătură de parfum după ureche. Îi detesta pe Mic şi Mac, care în joacă trăgeau de dantela pantalonaşilor ei sau îşi puneau lăbuţele murdare pe hăinuţa ei.

Julie mergea pe şase ani şi-şi admira sora, imitîndu-i gesturile, atunci cînd aceasta se juca „de-a doamna care are musafiri la ceai“, la poalele unui stejar.

Cea mai mică dintre copii răcea dintr-un curent, se sufoca după ce alerga zece paşi şi avea faţa extrem de palidă. Ochii negri, imenşi, care, cum credea doica ei, aveau s-o facă să-şi piardă sufletul, păreau să fie atùul ei cel mai important. Buzele mici şi bine conturate, de un roz violaceu, indicau, după Murphy, o oarecare slăbiciune a inimii care trebuia supravegheată. Barthew, naşul fetiţei, o răsfăţa şi nu venea niciodată la Bagatelle fără să-i aducă un dar.

În timpul vizitelor sale, destul de rare, avocatul părea s-o evite pe doamna Schoeler, care, din cauza doliului marchizei, nu mai participa la nici o recepţie sau picnic, adăugînd la doliul ei pe sfîrşite, pe cel recent, al fostei sale stăpîne.

Observator atent, Clarence îşi dădea seama că în jocul acesta de-a v-aţi ascunselea, numai dragostea avea de pierdut. De aceea, într-o seară se decise să dea o mînă de ajutor destinului, aşa cum altă dată venise în întîmpinarea dorinţelor Virginiei. Era cu puţin înainte de sărbătorile de la sfîrşitul anului, celebrate la Bagatelle în intimitate familială.

„Ed, am să-ţi dau ceva“, spuse intendentul, scoţînd din buzunar un medalion ce conţinea o şuviţă de păr.“

Avocatul se arătă surprins.

„E o şuviţă pe care i-ai dat-o bravului Willy Tampleton, după un anume duel de pe Prince-du-Delta. Aş spune că, într-un fel, mi l-a dat!“

„Ce-are a face cu mine părul doamnei de Damvilliers? Ai face mai bine să-l arzi...“

„E părul Mignettei, Ed...“

Clarence îi dădu amănuntele necesare, fără să aibă nici o clipă sentimentul că trădează un secret.

„Ce femeie, această Virginie! spuse Barthew năucit, ne-a dus de nas pe toţi în ziua aceea! Dar nu pot accepta această amintire, dacă Mignette ar şti..."

„Dar Mignette ştie, pentru că ţie ţi-a dat domnişoara Trégan această meşă. Ceea ce nu ştie ea e că acum ştii tu!"

„Cel mai simplu şi cel mai corect, spuse avocatul, ar fi să înapoiezi şuviţa Mignettei. Medalionul nu e urît, ar putea să-i placă."

„Fă-o chiar tu, Ed, explicîndu-i itinerariul obiectului. Am motivele mele să cred că te va ruga să-l păstrezi."

Avocatul luă medalionul şi-l puse în buzunarul de la vestă.

„Totul e foarte complicat, Clarence, şi prea seamănă a roman pentru un bărbat ca mine. Ştiu unde vrei să ajungi, dar prietenia ta nu poate hotărî nimic în privinţa sentimentelor pe care aş vrea să le aibă Mignette."

„Numai că nu ştii să vezi, Ed. O femeie care îşi alege singură partenerul pentru cadril şi apoi îl vede eschivîndu-se şi oferind locul altuia aşteaptă, dacă nu scuze, măcar o explicaţie."

„M-am gîndit bine la toate astea, Chiar admiţînd că doamna Schoeler acceptă să se căsătorească cu mine, din loialitate ar trebui să-i povestesc trecutul meu, pe care nu-l cunoaşte sau despre care nu ştie decît din bîrfe!"

„Ed, ştie totul de la mine şi te rog să-mi ierţi indiscreţia."

„Şi, fireşte, a fost neplăcut surprinsă! Cum să te gîndeşti să devii a doua soţie a unui bărbat care şi-a ucis prima nevastă?"

„Nu, a plîns ca un copil."

„Bine... Clarence, o să mă mai gîndesc la asta", spuse avocatul luîndu-şi rămas bun.

„Nu te gîndi prea mult, în curînd va veni în vizită căpitanul Tampleton, aducînd cu el scalpurile indienilor!"

Ed Barthew mormăi, îşi ridică şuviţa de pe frunte, îşi îndesă pălăria pe cap şi se aruncă în şa.

„Eşti un peţitor dat dracului, Clarence, ai putea să faci ceva şi pentru Adèle Barrow!"

Două săptămîni mai tîrziu, Mignette avu o lungă discuţie cu Virginie, în cursul căreia o întrebă, pe un ton fals indecis, căci luase deja o hotărîre, dacă ar face bine să se căsătorească cu avocatul Ed Barthew.

Doamna de Damvilliers nu se arătă surprinsă şi spuse că ar fi o partidă bună pentru văduva potcovarului, cu singura condiţie „ca acest jurist să nu mai bea".

„Asta n-ar fi o problemă pentru mine, un bărbat bea cînd e nefericit şi am de gînd să fac din el un om fericit!"

Singur Murphy se plîngea cu amărăciune că cei de la Bagatelle se coalizează ca să-l oblige de-acum înainte să bea de unul singur, ca un yankeu!

În anul acela recoltele de la Bagatelle ca şi din alte regiuni din Louisiana fură bune. Nouvelle-Orléans expedie 749267 baloturi de bumbac în Europa şi 68058 butoiaşe de tutun. De cînd, în 1839, un sclav din Carolina de Nord, pe nume Stephen, de o inteligenţă deasupra mediei, pusese la punct, în beneficiul stăpînului său, o nouă metodă de tratare a tutunului, „galbenul strălucitor" cu gust de miere concura tutunurile mai aspre de Natchitoches. Comisionarii englezi îl cumpărau cu preţuri mari şi, în ciuda crizei financiare, negustorii făceau afaceri bune cu el.

Călugării iezuiţi, preocupaţi să le arate elevilor lor tot ce le putea deschide mintea, îi duseră, la începutul anului 1843, la Muzeul cel vechi din faţa hotelului *Saint-Charles*, unde erau expuse „celebrele tablouri chimice ale domnului Daguerre, importate în Statele Unite de domnii Maffey şi Bonati". Marie-Adrien văzu astfel *Vecerniile siciliene, Messa de la miezul nopţii de la Saint-Etienne du Mont din Paris, O noapte de carnaval la Veneţia.* Un procedeu îndrăzneţ de descompunere a luminii adăuga dioramelor[x] efecte surprinzătoare, dînd iluzia perfectă a realităţii, cel puţin aşa afirmau plantatorii. Transportaţi prin magia acestor imagini în relief departe de Louisiana, elevii bogaţi ai bunilor călugări îşi promiseseră să viziteze acele locuri încîntătoare, atunci cînd le va veni rîndul să facă „turul Europei".

Pentru aceşti viitori plantatori, oameni ai legii, armatori sau negustori, trăinicia societăţii sudiste părea asigurată, departe de vulgarităţile lumii industriale şi de oamenii de rînd.

Copii ai Paradisului, crescuţi în parfum de magnolia, serviţi de sclavi docili, se pregăteau prin studiu să profite din plin de binefacerile naturale ale unei civilizaţii inimitabile.

Ei nu aveau decît o singură vocaţie — aceea a fericirii.

---

[x] tablouri panoramice pe pînză fără contur delimitat, prezentat într-o sală obscură, creînd iluzia realului şi a mişcării prin jocuri de lumină. Prima dioramă a fost instalată la Paris în 1822 de către Daguerre şi Bouton *(n.t.)*

A treia epocă

În calea furtunilor

Capitolul I

A doua zi după slujba de comemorare a morţii marchizului, celebrată fără nici o pompă specială în biserica din Saint-Marie, după ce împodobise cu flori mormîntul soţului, Virginie îşi anunţă intenţia de a da curs invitaţiei mătuşii sale, doamna Drouin. După perioada de doliu, convenienţele aveau s-o oblige să-şi reia viaţa mondenă, să deschidă din nou casa, să organizeze petreceri şi picnicuri. Cum toate acestea nu-i făceau plăcere, îi explică lui Clarence că o şedere de cîteva luni în Europa ar scuti-o de aceste corvezi şi i-ar îngădui să-şi revină complet, urmînd ca la întoarcere, domeniul de la Bagatelle să iasă din atmosfera de tristeţe, iar viaţa să-şi reia cursul normal pentru ea, integrînd amintirile şi acceptînd perspectiva altor prilejuri de fericire.

Înainte de plecare, acceptă să asiste la căsătoria Mignettei cu Ed Barthew şi aceasta fu prima ei ieşire în lume. Se retrase totuşi înainte de bal, dezamăgindu-i astfel pe mai mulţi plantatori tineri şi bogaţi, dornici să se căsătorească şi care erau gata să sară în foc ca s-o

cucerească pe această frumoasă văduvă. Căzură de acord că marchiza de Damvilliers, cu rochia ei cu volane negre şi cu pălăria împodobită cu un buchet de pansele, întruchipa eroina romantică, aşa cum îşi ştersese discret o lacrimă, cînd mirii îşi schimbaseră inelele, îi emoţionaseră pe bărbaţi şi stîrniră gelozia morbidă a femeilor. Doamna de la Bagatelle îşi purta melancolia ca pe o podoabă şi faptul o izola de muritorii de rînd şi-i sporea seducţia.

„Nenorocirea dă strălucire adevăratei frumuseţi, la fel de bine ca şi bucuria", observă Isabelle Tampleton.

Căpitanul Willy Tampleton, cumnatul Isabellei, aflat din întîmplare într-o permisie la Bayou Sara, nu-i dădu mare atenţie miresei, foarte frumoasă în rochia ei albastră, la braţul proaspătului soţ şi nu avu ochi decît pentru văduva marchizului. Vechile dorinţe renăşteau în el. Îşi spunea că o femeie singură, cu patru copii de crescut, ar fi poate mai sensibilă la avansurile sale, decît fusese odinioară Virginie Trégan.

„Îţi spun eu, care am întîlnit la Charleston, la un bal de la Sainte-Cécile, multe femei superbe, îi spuse ofiţerul fratelui său, Percy, că Virginie n-are egal în graţie şi distincţie."

„Şi ce corp admirabil!" adăugă pofticios soţul Isabellei, singurul îndreptăţit să confirme exactitatea acestei aprecieri.

A doua zi după această ceremonie, cînd Mignette şi bărbatul ei se îmbarcau pe un vapor ce urca pe Mississippi pînă la Saint-Louis, marchiza de Damvilliers cobora pe fluviu, însoţită de Rosa, camerista ei. Reţinuseră bilete pe *Saratoga*, condusă de căpitanul Harthaway, ce avea să le ducă în mai puţin de 48 de ore la New York, unde aveau să urce, apoi, la bordul lui *Great Western*, cel mai rapid pachebot transatlantic. Aveau să ajungă la Paris la timp ca să vadă înflorind liliacul doamnei Drouin.

Dacă Rosa, răvăşită de emoţia plecării şi de balansul vaporului, ar fi fost mai atentă la comportarea stăpînei sale în timp ce coborau pe Mississippi, poate ar fi auzit-o pe Virginie fredonînd o arie la modă, al cărei refren repeta: *Betsy, ridică-te, o să ai ochii plini de nisip...*

La capătul cîntecului erau Parisul, saloanele, teatrele, cafenelele, magazinele, petrecerile şi buna mătuşă Drouin, înconjurată de poeţii ei naivi şi de rentieri pompoşi. După ce fusese o soţie exemplară, o mamă atentă, o văduvă ce respectă convenţiile, Virginie îşi considera noua independenţă cu luciditate.

Cînd *Saratoga* făcu escală la Nouvelle-Orléans, doamna de Damvilliers alergă să-şi îmbrăţişeze fiul la călugării iezuiţi şi cumpără de la Bouvry d'Ivernais, de pe strada Chartres o eşarfă de mătase verde, care îi punea în valoare părul de un arămiu mat.

„Verdele, îi spuse cu naivitate vînzătorul, este culoarea speranţei.“

Virginie nu afla abia acum acest lucru. Mai avu timp să se ducă să vadă pe ascuns o curiozitate după care se dăduse în vînt în primăvara aceea toată lumea bună din Louisiana: piticul bărbos Charles Sherwood Stratton, înalt de două picioare şi jumătate, cîntărind cincisprezece livre, din trupa de acrobaţi şi cîntăreţi a unui oarecare domn Barnum. Fostul negustor ambulant de zahăr şi orez avea acum un vapor cu aburi pe Mississippi. De curînd o pierduse pe prima sa vedetă, Joyce Heth, o negresă bătrînă pe care o prezenta, încă în 1835, ca fiind în vîrstă de 161 ani, şi despre care spunea că fusese doica lui George Washington!

La hotelul *Saint-Charles*, petrecu o noapte în acelaşi apartament unde locuise iernile trecute împreună cu soţul ei, dar nu coborî în saloane şi ceru să i se aducă cina în cameră. Din grădină urcau cîntecele menestrelilor: *My old Kentucky Home* şi *Dixie*. Virginie nu ştia pe atunci, de altfel ca toată lumea, că cel de-al doilea cîntec avea să fie într-o zi un fel de imn pentru apărătorii Sudului.

În absenţa mamei lor, cei trei copii rămaşi la plantaţie cunoscură cîteva luni de libertate. Sub nuiaua doicilor indulgente, vag supravegheate de Clarence şi regulat vizitate de Mignette Barthew, reinstalată în casa de la Bayou-Sara, cumpărată de soţul ei, cele două fete nu se gîndeau decît la joacă. Gratianne îşi invita micuţii prieteni, printre care şi copiii lui Percy Tampleton, la gustări somptuoase, iar Julie începea să se intereseze de animale şi păsări. Cum ea fredona tot timpul, doica îi spunea „M'amselle Pom Pom“ şi o învăţa poveşti creole, ale căror cuvinte copilul le repeta, imitînd accentul sclavei.

Pasionat de subiectele cele mai variate, Pierre-Adrien se apropiase şi mai mult de Clarence. Băiatul citea mult, folosea o cantitate mare de lumînări şi apărea adeseori dimineaţa cu ochii roşii, cu faţa răvăşită. După plecarea lui Marie-Adrien, Brent devenind valetul lui, îşi petrecea o parte din noapte veghind ca tînărul stăpîn să nu dea foc casei.

Soarta sclavilor părea să-l preocupe în mod deosebit pe băiat. Adesea îl punea în încurcătură pe Clarence cu întrebări neplăcute, dovedind că el simţea, fără să poată defini exact, o nedreptate acceptată de toţi. Uneori putea fi văzut discutînd cu tinerii muncitori de pe plantaţie, spre neliniştea bătrînului James, care considera, ca toţi servitorii din casă, că sclavii ce lucrau pămîntul aparţineau unei caste inferioare, de nefrecventat de către un copil alb. Băiatul o

alesese ca tovarăşă de joacă pe Ivy, o fetiţă orfană, adoptată de Anna, ce făcea mici servicii la atelierul de lenjerie, ca să-şi plătească hrana. Pierre-Adrien o învăţă pe fetiţa de doisprezece ani să joace volant şi obţinu pentru ea de la Gratianne, cîteva rochii demodate sau care i-au rămas scurte. Astfel că, atunci cînd al doilea fiu al Damvilliers-ilor îi ceru să-i explice ce este sclavia, intendentul nu fu surprins. Foarte loial, dar fără plăcere, pentru că se adresa unui fiu de plantator, viitor proprietar de sclavi, reluă argumentaţia atît de des dezvoltată de răposatul marchiz, care, din nefericire, nu-i mai putea ţine acelaşi curs ca şi fiului mai mare.

Naşul zugrăvi, deci, pentru finul său, tabloul clasic al sclaviei ca instituţie, care îşi făcea justificare, în sudul Statelor Unite, în condiţiile economice excepţionale ale climatului subtropical. Nu-i ascunse, totuşi, că situaţia aceasta stîrnea în alte părţi ale lumii, mai ales în Europa, mişcări de abolire ale unei practici considerate de filozofii moderni îndeosebi în aspectele ei negative. Pierre-Adrien citise ceva în legătură cu răscoala lui Spartacus şi vru să ştie mai mult despre gladiatorul, care timp de doi ani, ţinuse în şah Roma. Clarence începu prin a-i spune că nu se putea face o comparaţie între situaţia sclavilor din Roma antică şi aceea actuală din Statele Unite.

„În epoca aceea, spuse el, sclavia era urmarea logică a războaielor de cucerire. În mod firesc, nefericiţii prizonieri deveneau sclavii învingătorului. După primul război punic, fuseseră aduşi din Africa 20000 de prizonieri. Mai tîrziu, la Tarente, fură capturaţi alţi 30000. În 167 î.e.n., fură aduşi din Epir 150000 de oşteni învinşi şi făcuţi sclavi. Cît despre campaniile lui Cezar, se spunea că ele aduseseră Imperiului mai mult de jumătate de milion de sclavi. Acestor prizonieri de război li se adăugau cei capturaţi de piraţii furnizori atraşi de pieţele unde latifundiarii şi patricienii veneau să cumpere muncitori agricoli şi servitori. Pe latifundiile din Sicilia şi Italia existau zeci de mii de sclavi şi chiar înainte de Spartacus avuseseră loc răscoale, reprimate fără cruţare. Supravieţuitorii fuseseră trimişi în arenele circurilor ca să fie devoraţi de animalele sălbatice. Forma cea mai odioasă a sclaviei, continuă Clarence, era gladiatura, avîndu-şi originea într-o tradiţie etruscă, care consta în organizarea, pentru plăcerea poporului, a unor lupte între bărbaţi puternici şi animale sălbatice înfometate. Spartacus era şi el un gladiator. Păstor, de felul lui din Tracia, colos capabil să ridice zece oameni, el dezertase din armata romană. Fiind prins, deveni gladiator. În anul 73, la începutul verii, fugise împreună cu şaptezeci de tovarăşi şi, după ce furaseră arme, cuceriseră pantele Vezuviului, scăpînd celor trei mii de soldaţi trimişi în urmărire. Curînd Spartacus adună o adevărată oaste, ce

pustia şi jefuia sudul Italiei. După ce încercase să treacă Alpii şi învinse mai multe armate romane, devenind un bun general, Spartacus se răzbună, obligînd patru sute de prizonieri romani să facă pe gladiatorii şi să se ucidă între ei. Revenind în sudul Italiei, fu înfrînt de Crassus, un mare proprietar, în fruntea unei armate de 50000 de oameni. Spartacus, încheie Clarence, a avut şansa să fie ucis în luptă, căci Crassus a dat ordin să fie crucificaţi şase mii de răsculaţi de-a lungul drumului dintre Capus şi Roma."

„Spartacus avea dreptate, spuse cu tărie Pierre-Adrien, iar romanii ar fi trebuit să înţeleagă că trebuiau să-i trateze mai bine pe sclavi şi să nu-i arunce în groapa leilor ca să se distreze! Ai noştri sunt fericiţi în comparaţie cu cei care trăiau la barbarii ăia!"

În seara aceea Clarence se întrebă dacă făcuse bine limitîndu-şi demonstraţia la abuzurile din Roma antică. Pierre-Adrien era încă prea tînăr ca să-l ajute să-şi califice ideea confuză ce părea că şi-o face despre libertate. „Va veni timpul cînd băiatul va face şi alte descoperiri, gîndi intendentul, şi mai ales îşi va da seama că omul nu trăieşte doar cu porumb şi carne sărată de porc, chiar dacă are pielea neagră."

La sfîrşitul toamnei, cînd culesul fu terminat şi după ce febra galbenă îşi luase tributul de vieţi omeneşti, mai ales în deltă, intendentul fu nevoit să se ducă la Nouvelle-Orléans, să trateze cu un agent al lui Mosley, căci acesta era reţinut de unele afaceri în Anglia. Pierre-Adrien îl rugă să-l ia cu el şi Clarence consimţi. Marie-Adrien, căruia mama sa îi îngăduise să petreacă vara în familia unui camarad de colegiu, Gilles de Kernant, ai cărui părinţi aveau o plantaţie mare lîngă Saint-Martinville, nu pusese piciorul la Bagatelle de un an. Clarence avea să treacă să-l vadă la călugării iezuiţi, aşa cum îi promisese Virginie. Se prezentă deci, împreună cu Pierre-Adrien, la colegiul Saint-Joseph şi Marie-Adrien fu chemat la vorbitor.

Tînărul marchiz crescuse surprinzător de mult. Apăru îmbrăcat într-un costum albastru închis, foarte bine croit, lucrat de cel mai bun croitor din oraş, la care doamna Damvilliers îi deschisese un cont, ca să facă figură bună printre colegii săi aparţinînd unor familii de plantatori bogaţi. Eleganţa lui îl impresionă mult pe mai tînărul său frate, care nu dădea prea mare atenţie ţinutei.

„Acum eşti un bărbat", spuse cu naivitate Pierre-Adrien.

„Sunt", replică fratele mai mare, cu un aer de condescendenţă.

Lăsîndu-i împreună, Clarence se duse la rectorul colegiului să se intereseze de rezultatele la învăţătură din anul trecut. Acestea nu erau prea grozave. Cu onctuozitatea educatorului obişnuit să frecventeze înalta societate care-i furniza elevii, nu-i ascunse că marchizul de

Damvilliers avea tendinţa să considere colegiul un fel de club, că părea atras mai mult de echitaţie şi de scrimă, decît de matematică şi că se purta cu colegii săi cu un dispreţ cîtuşi de puţin creştinesc. De atenţia sa se bucurau doar fiii celor cu titluri nobiliare, restul fiind înglobaţi sub numele de plebe. Chiar şi cu profesorii se purta cu o politeţe îngheţată. În fine, fusese „pus la zid“ de două ori în cursul primului an şcolar, împreună cu Gilles de Kernant şi Hycinthe de Beausset... pentru că fuseseră surprinşi de călugărul supraveghetor în timp ce se duceau să cumpere ţigări.“

„E un băiat de o inteligenţă excepţională, orgolios şi avid de cunoaştere; nădăjduiesc că treptat o să facem din el un «perfect gentilom»“, încheie cu o voce suavă rectorul.

Clarence află că doamna de Damvilliers fusese informată periodic despre notele şi necuviinţele fiului său, iar intendentul fu satisfăcut că nu mai trebuia să raporteze Virginiei cuvintele reverendului.

În momentul cînd îşi luau rămas bun de la Marie-Adrien, aparent mulţumit de soarta lui, Clarence observă la vesta acestuia un lanţ de aur, pe care el îl recunoscu numaidecît, căci era al răposatului marchiz.

„Poţi să-mi spui cît e ceasul?“ îl întrebă cu un gînd ascuns intendentul.

„Şase şi zece“, răspunse Marie-Adrien, uitîndu-se la ceasul tatălui său, acelaşi care, revenindu-i prin testament lui Clarence, se dovedise de negăsit după moartea marchizului.

Băiatul înţelese exact sensul întrebării lui Clarence. Îl privi cu un aer obraznic, gata să răspundă unei remarci, care nu mai veni.

Clarence îi întoarse spatele şi părăsi colegiul împreună cu Pierre-Adrien. Micul marchiz nu era doar arogant şi leneş, ci pe deasupra şi puţin prefăcut.

„E o datorie să-ţi iubeşti fratele, nu-i aşa?“ spuse fără nici o legătură Pierre-Adrien, făcînd eforturi să-şi potrivească pasul după cel al intendentului.

„Fireşte că e o datorie, dar şi un sentiment natural şi spontan.“

„Cred că Marie-Adrien nu mă iubeşte prea mult, dar eu îl iubesc mult. E foarte frumos şi foarte mîndru.“

Clarence se abţinu să-şi încurajeze finul la alte consideraţii despre dragostea fraternă. Îi propuse să asculte un concert dat de fanfara gărzilor lui La Fayette în faţa primăriei, înainte de a cina la *Antoine*, un restaurant frecventat de o clientelă de vază. Încîntat să fie tratat ca o persoană adultă, băieţelul uită repede răceala fratelui său, cu atît mai mult cu cît i se îngăduia atunci, pentru prima dată, să guste vinul!

A doua zi intendentul îl lăsă pe băiat la hotelul *Saint-Charles* în grija unei guvernante şi plecă să-şi rezolve afacerile.

La fraţii Mertaux află o veste care îl mîhni. Domnul Ramirez îşi trăsese un glonte în cap, pentru că nu obţinuse succesul scontat, cu lumînările sale de ceară vegetală. În schimbul sumei de 5000 de dolari, împrumutată de Clarence şi nerestituită, Ramirez îi lăsa acestuia un ceas de aur foarte frumos, cu lanţ, precum şi spada cu care Ramirez făgăduise odinioară să-l expedieze pe lumea cealaltă pe intendentul de la Bagatelle.

„Era un caballero"[x], spuse Clarence în chip de oraţie funebră.

„Ceasul ăsta şi spada de Toledo te costă totuşi 5000 de dolari", observă, realist, unul dintre avocaţi.

„... şi proprietarul lor a fost înmormîntat la groapa comună", completă al doilea cu o undă de dispreţ.

„Vă rog să aveţi grijă să aibă un mormînt cum se cuvine. Veţi lua din contul meu ca să i se facă o slujbă şi să i se pună o cruce pe mormînt. Vă mai cer să i se graveze sub nume această frază a lui Goethe: *„Celui ce a trudit o viaţă întreagă, iertate îi vor fi păcatele"*.

După ce luară notă de dorinţele prietenului lor, cei doi Mertaux scoseseră dintr-un dulap o sticlă de rachiu şi băură toţi trei pentru iertarea sufletului lui Ramirez. Întorcîndu-se la hotel Clarence îi dărui lui Pierre-Adrien bijuteria pe care tocmai o moştenise.

„Vei avea şi tu un ceas ca fratele tău!"

Încîntat, băieţelul întoarse obiectul pe toate părţile şi citi pe dos iniţialele: R.R.R.

„Ce înseamnă asta, domnule?"

„Ramón Ramirez y Rorba, spuse intendentul. A fost un prieten pe care l-am întîlnit împreună primăvara trecută, îţi mai aminteşti?"

„Bărbatul acela gras şi trist, care făcea lumînări?"

„Da. A murit, Pierre-Adrien."

„Din cauza febrei galbene?"

„Nu, din cauza onoarei."

Băiatul adormi cu ceasul sinucigaşului la căpătîi. Convins că onoarea este o boală mortală, dar acceptabilă şi că domnul Dandrige pare să aibă necazuri.

În sezonul acesta, cînd se reluau afacerile după toropeala ucigătoare a lunilor de epidemie, *Maspero's Exchange*, cafeneaua plantatorilor şi a negustorilor, la intersecţia străzii Chartres cu strada Saint-Louis, se umplea, după cină, de o mulţime de bărbaţi eleganţi, veniţi să discute despre preţul bumbacului, despre politică sau despre

---

[x] În spaniolă: „Era un cavaler" *(n.t.)*

subiecte mai puţin austere. Clarence venea aici rareori. Dornic, în acea seară, de societate şi de larmă, se duse acolo de îndată ce Pierre-Adrien adormi. Cînd intră în localul lui Pierre Maspero, tocmai se sărbătorea sosirea la Nouvelle-Orléans a membrilor comisiei anglo-americane, îmsărcinată să studieze posibilitatea înfiinţării unei linii regulate de pacheboturi transatlantice între Londra şi capitala Sudului. Cei pe care nu-i interesau problemele navigaţiei discutau despre un proiect al „americanilor ticăloşi" care voiau să fondeze un oraş în concurenţă cu Nouvelle-Orléans, retezîndu-i acestuia una din municipalităţi perspectivă ce stîrnea indignarea.

La acea dată, capitala Sudului era împărţită în trei municipalităţi. Exista un singur primar ales al oraşului, dar erau trei consilii conduse de *recorders*, aceştia îndeplinind, în acelaşi timp, funcţia de grefier, arhivar şi judecător.

Împărţirea în municipalităţi independente a unui oraş cu aproape o sută de mii de locuitori fusese acceptată de populaţia creolă franceză. Evoluţia evenimentelor avea să-i facă mai apoi să regrete acest lucru. Într-adevăr, „americanii", cei mai mulţi veniţi din Nord, ridicaseră sub numele celei de-a doua municipalităţi, alături de vechiul oraş francez, un oraş american, dovedindu-şi prosperitatea prin frumuseţea edificiilor şi lărgimea străzilor printr-o activitate comercială fără pereche. Astfel, puţin cîte puţin, negustorii din prima şi a treia municipalitate migrară spre a doua.

În fiecare zi, din aceste deplasări, cei din a doua municipalitate cîştigau ceea ce pierdeau cei din celelalte două. Încurajaţi, americanii doreau acum o separare completă. Prin urmare, propuseră să creeze un alt oraş împreună cu periferia La Fayette şi cu a doua municipalitate, oraş care să se numească Jefferson. Natural, orléanezii de viţă veche nu vedeau lucrurile în acelaşi fel şi boicotau proiectul. Localul lui Maspero devenise cartierul general al rezistenţei.

Clarence se amuza de cuvintele celor mai înflăcăraţi apărători ai unităţii teritoriale a oraşului.

„E încă o tentativă a Nordului de anexare a punctelor noastre vitale!" spunea unul.

„Trebuie dizolvate municipalităţile pentru a se face din ele una singură", spunea altul.

„N-avem decît să-i trimitem acolo de unde au venit pe yankeii ăştia", propuse un al treilea.

„Dumneavoastră, domnule Dandrige, ce părere aveţi?" întrebă un bancher.

„Cred că sufletul şi inima oraşului vor rămîne întotdeauna în vechiul cartier francez!"

Declarația aceasta fu aplaudată și intedentului i se propuse să bea vreo douăzeci de pahare de porto și de absint. Vorbind astfel, fusese sincer. Orașul păstra, vrînd-nevrînd, în ciuda demolărilor, a transformărilor, a incendiilor și inundațiilor, amprenta primilor coloniști. Dacă cele mai multe afaceri erau tratate în engleză și în dolari, între ei, oamenii din Nouvelle-Orléans se înțelegeau în franceză sau creolă, potrivit cu condiția lor, și făceau socotelile în piaștri. Tot ceea ce știau americanii din cartierele noi, învățaseră între strada Chartres și strada Bourgogne. Fiicele lor erau educate la ursuline, fiii la iezuiți, deși sectele anglicane, metodiste, presbiteriene și altele cîștigau an de an noi adepți.

Vechiul oraș francez știuse să profite de pe urma bunului gust și al averilor spaniolilor. Căsătoriile între coloniștii celor două națiuni se înmulțiseră dînd naștere unei populații creole, ce sporise odată cu venirea refugiaților din Santo Domingo, după masacrul din 1791. Atît de bine, încît se putea spune că orléanezii erau la ei acasă, cel puțin de un secol, atunci cînd Statele Unite luaseră în posesie Louisiana. Era greu de conceput că toată conducerea afacerilor municipale putea să le scape, fie și în parte, descendenților fondatorilor orașului „în formă de corn".

La localul lui Maspero erau evocate în fiecare seară, cu oarecare naivitate, în scopul demonstrării supremației orléanezilor de origine spaniolă sau franceză, cîteva figuri contemporane celebre în zonă. Probabil istoria nu-i va accepta în galeria marilor oameni, dar, în așteptarea judecății posterității, băutorii de vin și de whisky din local le considerau reprezentative pentru o anumită civilizație neo-colonială.

Astfel, se vorbea despre farmacistul Amédée Peychaud, un bordelez jovial ce prepara licori „întăritoare" pe bază de rachiu sau coniac, degustate de prietenii săi din loja masonică în spatele magazinului său din strada Royale. Amintirea lui era încă vie. Nu inventase el în 1795 acel amestec, numit de inițiați „coquetier", preluat de englezi, ca întotdeauna incapabili să pronunțe corect un cuvînt franțuzesc, sub numele de „cocktail", denumire ce s-a răspîndit în Statele Unite și în Marea Britanie, desemnînd amestecul de băuturi, ce se servește ca aperitiv?

Fu, de asemenea, pomenit François Seignouret, venit în 1814 cu batalionul din Orléans ca să-l ajute pe generalul Jackson să-i bată pe englezi la Chalmette.

Seignouret furniza vinuri bune înaltei societăți și fabrica mobile ce aveau căutare: mese, scaune, canapele, fotolii și dulapuri din lemn de palisandru, abanos sau acaju. Negustorul de vinuri le proiecta și le

concepea el însuşi şi mobilele lui le concurau pe cele mai bune, fabricate la Boston. Stilul lor original şi confortul erau considerate tipic orléaneze.

Chefurile repetate în jurul tejghelei mari din lemn de stejar, lustruită de coatele băutorilor, îi făceau pe oameni vorbăreţi. În timp ce chelnerii în vestă neagră şi cămaşă albă umpleau paharele, voiau care mai de care să citeze numele unui orléanez celebru din vechiul cartier: doctorul Yves Le Monnier, care avu cel dintîi îndrăzneala să construiască o casă cu trei etaje; Adrien Rouquette, poetul îndrăgostit de o indiancă choctaw; Judah Touro, filantropul, Zenou Cavelier, care tocmai deschisese Banca din Orléans; generalul Zachary Taylor, eroul din războiul cu Săgeţile Negre, care avea să facă fără doar şi poate carieră politică; arhitectul James Gallier; James Audubon, despre care unii afirmau că ar putea fi Ludovic al XVII-lea; Joseph Soniat du Fossat, bogatul negustor de grîne; pictorii Jean-Joseph Vaudechamp, Jacques Amans şi Thomas Sully, la care era de *bon ton* să-ţi faci portretul şi mulţi alţii.

„Mericanii ticăloşi", spuse medicul, originar din Montpellier, imitînd accentul creol, n-ar fi în stare să găsească în cartierul lor nici zece oameni de vază!"

„Yankeii sunt nişte barbari", izbuti să articuleze între două sughiţuri un gentilom care-şi avea socotelile lui.

Înţelegînd că în curînd yankeii vor fi huiduiţi în cor, Clarence preferă să se întoarcă la hotel. Mozaicul american era departe de a constitui o comunitate naţională armonioasă, credea el. Rivalitatea dintre Nord şi Sud rămînea o problemă de temperament. Dacă în viitor ciocnirile aveau să se limiteze la nişte fanfaronade veninoase, ca în seara aceea, răul nu avea să fie prea mare. Dar campaniile aboliţioniste, care se dezvoltau la Philadelphia şi Boston, riscau să ducă la disensiuni mult mai grave. Poate că într-o zi aceşti fii ai Libertăţii riscau să se ia la bătaie şi atunci va asista la o luptă fratricidă, în numele unor cauze opuse şi la fel de respectabile.

Şi, totuşi, ţara dovedea o vitalitate extraordinară, crescînd de la un an la altul. După 1830, două state noi se uniră cu cele douăzeci şi patru care alcătuiau Uniunea la acea dată: Arkansas în 1836 şi Michigan în 1837. De la o zi la alta se aştepta ca Florida şi Texasul să-şi adauge stelele pe drapelul federal. În ceea ce priveşte Texasul, anexiunea s-ar fi produs deja, dacă preşedintele n-ar fi dovedit atîta „slăbiciune" cedînd celor care nu voiau să intre în Uniune încă un stat sclavagist. Ameninţările preşedintelui Mexicului, generalul Antonio Lopez de Santa Anna, anunţînd că dacă „Mexicul va considera declaraţie de război încorporarea Texasului în teritoriul Statelor

Unite“, furnizau un bun pretext aboliţioniştilor de a refuza alipirea dorită de texani. „Acolo, gîndea Dandrige, va fi nevoie poate, de un război ca să rezolve acest conflict de influenţe“. Unii europeni, ca Abraham Mosley, acuzau guvernul federal de expansionism, dar dezvoltarea federaţiei nu era în firea lucrurilor şi nu constituia pentru întregul continent o garanţie de securitate şi prosperitate? Poate că în anul 1844, cînd vor fi organizate alegerile pentru preşedintele Statelor Unite, vor evolua şi mentalităţile. Se ştia deja că senatorul Henry Clay din Kentucky va candida pentru *whigs* împotriva lui John Tyler. Într-adevăr, aceasta din urmă îşi anunţase intenţia de a candida pentru un al doilea mandat, ceea ce nu le convenea tuturor democraţilor. În aşteptare, lumea se entuziasma de noua expediţie a lui John C. Frémont, plecat din Kansas City, din Missouri, să exploateze regiunile cuprinse între munţii Stîncoşi şi Oceanul Pacific. Se preconiza ca voiajul să dureze mai mult de un an. Frémont îl alesese ca ghid pe Christopher Carson, zis Kit Carson, un vlăjgan de 35 de ani, fost şelar la Franklin, care de la şaptesprezece ani, cutreiera preeria din aventură în aventură, fiind considerat un demn succesor al lui Daniel Boone, Dick Wotton şi Davy Crockett.

În timp ce se pregătea de culcare, Clarence se gîndi că toate aceste evenimente, ca şi certurile sterile ce agitau o populaţie prin natura ei turbulentă, nu vor avea, din fericire, mare ecou la Bagatelle. Monotonia vieţii de pe plantaţie garanta o existenţă liniştită. Cei care, ca şi el, o apreciau, dădeau dovadă de înţelepciune.

Capitolul II

Marchiza de Damvilliers îl întîlni pe colonelul Charles de Vigors în salonul bunei doamne Drouin, ca întotdeauna bine garnisit cu poeţi fără editori şi cu rentieri fără căpătîi. Militar în retragere — căci, după o carieră scurtă dar glorioasă la sfîrşitul imperiului, nu voise să servească monarhia —, el nu era un obişnuit al salonului din strada Luxembourg. Fusese adus aici de un văr orb, căruia îi servea uneori de călăuză, întrucît firea sa blîndă îl îndemna la acte de devotament.

Provenit dintr-o familie de mici nobili din Perigourd, la cei cincizeci şi patru de ani ai săi, Charles Vigors era ceea ce se cheamă un bărbat frumos, cu o statură asemănătoare cu a răposatului marchiz, avea o mustaţă stufoasă, ale cărei vîrfuri ajungeau pînă la favoriţii bogaţi şi creţi, mai degrabă blonzi decît cărunţi. Pilozitatea abundentă a feţei compensa o calviţie totală. Cu craniul său lucios, brăzdat de o cicatrice lungă şi fină — urma unei lovituri de sabie primită în faţa oraşului Smolensk — înalt şi drept, colonelul ar fi putut trece drept un *condottiere*. Zîmbetul larg, semn al unei bune dispoziţii permanente, şi ochii albaştri, vii şi maliţioşi, ştergeau de pe această fizionomie ce ar fi putut fi prusacă, orice morgă ori urmă de asprime. În general, doamnele îl găseau seducător.

Cavalerist temerar, se mîndrea că şi-a cîştigat toate gradele pe cîmpul de luptă, într-o vreme cînd Napoleon cunoştea mai mult eşecul decît succesul. Totuşi, Legiunea de onoare îi fusese înmînată în ziua victoriei de la Lützen, după ce adunase rămăşiţele pămînteşti ale mareşalului Bessières, ucis lîngă el.

„Nefericitul, l-a lovit în plin un obuz rusesc, povestea colonelul, bătîndu-se în piept aşa cum dogarul îşi loveşte butoiul. Mareşalul a fost sfîrtecat şi i-am strîns rămăşiţele în propria-i manta. Împăratul a spus: «A murit ca şi Turenne. Soarta lui e demnă de invidie».“

Născut în 1789, cînd se juca farsa patriotică de la Bastilia, colonelul nu mai voia acum să slujească decît Republica. După ultimul măcel de la Waterloo şi după exilul Împăratului îşi pusese sabia în teacă, „aşteptînd ca regii să treacă!“ după cum obişnuia să spună.

„Dacă v-ar auzi poliţia, aţi avea neplăceri“ gîngurea admirativ doamna Drouin, care fremăta întotdeauna la evocarea marilor bătălii imperiale, ce lăsaseră în urma lor mai mulţi orfani şi mai multe văduve decît eroi.

Cînd o văzu intrînd pe Virginie, Charles de Vigors se grăbi să-i sărute mîna. Văduva marchizului de Damvilliers îl recunoscu dintr-o privire pe vlăjganul întreprinzător care, cu zece ani în urmă, îi făcuse curte la Nouvelle-Orléans, cînd ea deschisese balul dat în onoarea doctorului Antommarchi.

„Oh, Doamne, ce mică e lumea!“ se fandosi Virginie, găsind că fizicul colonelului rezistase foarte bine timpului.

„Cît de îngust pare Oceanul Atlantic, în zilele noastre!“ întări ofiţerul.

Îi explicară doamnei Drouin, venită să facă prezentările, că se cunoşteau deja, deoarece colonelul, însoţindu-l în Louisiana pe

ultimul medic al Împăratului, avusese onoarea de a fi cavalerul Virginiei, în 1834, la un bal.

„Fireşte, sunteţi împreună cu soţul?" întrebă domnul de Vigors.

„Din păcate, nu, domnule, interveni doamna Drouin, soţul nepoatei mele e mort de-aproape doi ani."

Colonelul îi prezentă condoleanţele de rigoare, apoi, ca un strateg care ştia să profite de ocazie, o invită pe dată la cină. Fără să se lase rugată ea acceptă, de unde colonelul trase concluzia că odinioară, la Nouvelle-Orléans, doar fidelitatea conjugală fusese obstacolul în calea ofensivei sale năvalnice. Căci acest cavalerist, care luase cu asalt mai multe alcovuri decît redute, se credea irezistibil.

„Mîine va răsări soarele la Austerlitz", gîndi el, întorcîndu-se acasă pe Cheiul cu Flori, şi după ce-l conduse pe vărul orb, căruia îi datora această întîlnire, pe cît de neprevăzută, pe atît de agreabilă.

Două zile mai tîrziu, o ducea pe Virginie la Véry, la *Palais Royal*. Comandă filé de pasăre cu trufe şi vin de Volnay.

La intrarea în celebrul restaurant, toate capetele se întoarseră după marchiza de Damvilliers. Era îmbrăcată într-o rochie verde cu mîneci înfoiate, după moda de atunci, şi avea o pălărie de catifea de aceeaşi culoare. Buclele grele ce-i încadrau faţa de fildeş le părură desuete doamnelor, căci acum se purta o coafură ce lăsa libere urechile, dar bărbaţii găsiră că degajă un farmec romantic şi-l invidiară pe colonel.

În seara aceea restaurantul era plin de figuri celebre: baronul Alexandre von Humboldt, naturalist şi explorator, care, împreună cu Gay Lussac, calculase viteza sunetului; Prinţul de Joinville, aşteptat în zadar în 1818 la Nouvelle-Orléans, se pregătea acum să plece în Maroc, scriitorul Sainte-Beuve şi alte celebrităţi ale zilei. Cînd se ajunse la şarlota cu mere, pe care colonelul ar fi dorit-o stropită cu vin, Virginie aflase totul despre viaţa şi cariera însoţitorului ei. La rîndul ei, îi povesti despre Bagatelle şi despre viaţa de pe plantaţie. Cînd ofiţerul auzi că această femeie încîntătoare este mamă a patru copii, o complimentă pentru talia ei şi pentru prospeţimea de fată tînără. Virginie se apără de formă.

„Sunteţi un linguşitor, colonele, şi mă întreb cîtor femei le-aţi mai spus cuvintele astea."

Această semi-întrebare banală îi dădu militarului ocazia să joace una din scenele sale favorite, aceea a bărbatului singur şi neînţeles.

„Un bărbat găseşte, fireşte, destule femei ca să-l asculte şi să-l distreze dar, dacă pune sentimentele deasupra plăcerii, el caută o femeie adevărată. Ei bine, doamnă, n-am întîlnit-o niciodată pe aceea căreia să vreau să-i dau numele meu, pe aceea de care să mă pot ataşa pentru toată viaţa. E adevărat, duc o viaţă plăcută, sunt destul de

bogat ca să cheltuiesc cît am chef, ca să călătoresc sau ca să cutreier magazinele de antichităţi — căci mă pasionează bronzurile mici —, am prieteni buni, vînez cu cele mai bune puşti, mă duc la teatru de trei ori pe săptămînă dar... dar îmi lipseşte acel cineva cu care să împart micile bucurii cotidiene..., ca să nu mai vorbesc de descendenţa neasigurată a familiei Vigors, eu fiind ultimul ei reprezentant."

Conversaţia galantă se prelungi destul de tîrziu. Cînd colonelul o conduse pe doamna de Damvilliers la mătuşa ei, la Saint-Sulpice bătea miezul nopţii.

Colonelul era îndrăgostit, iar Virginie destul de încîntată s-o descopere. Conveniră să meargă a doua zi să vadă la Luvru trei pînze ale lui Jean-Antoine Gros, apreciat de cavalerist ca fiind cel mai bun prieten al Imperiului: *Bonaparte la podul d'Arcole, Ciumaţii de la Jaffa şi Napoléon pe cîmpul de bătălie de la Eylau.*

În timpul acestei vizite, doamna de Damvilliers, care ştia să se facă plăcută, dori să revadă *Cuirasierul rănit* al lui Géricault.

„Oh, Doamne, colonele, vă imaginez în acest fel, aşteptînd sub obuze un ajutor ce nu vine, şi tremur cînd mă gîndesc la asta. Războiul e, într-adevăr, un lucru îngrozitor!"

Cuprins de emoţie, colonelul se vedea în locul frumosului cavaler pictat de artist, poate ceva mai puţin cochet după o luptă atît de grea. Luă mîna Virginiei şi o sărută cu efuziune. Virginie îi îngădui acest gest, şi-i aruncă o privire blîndă şi tristă, aşa cum se cuvenea s-o aibă o doamnă aplecată asupra unui erou rănit.

„Doamnă, războiul, ca şi dragostea, e starea naturală a bărbaţilor, murmură cavaleristul; amîndouă cer dăruirea trupească şi dăruirea sufletească."

Părăsind muzeul Luvru, domnul de Vigors purta, ca şi cavaleristul lui Géricault, o rană nevăzută, ce îi producea o vie senzaţie de plăcere. Chibzuia să facă din văduva marchizului o infirmieră pricepută să-l panseze! Lucrurile merseră apoi repede. „Să nu îndrăzneşti, înseamnă să nu faci nimic la momentul potrivit şi nu îndrăzneşti niciodată fără a fi convins că ai noroc", gîndea Charles de Vigors, care aplica în cuceririle amoroase principiile războinice dictate de Napoléon. Fiind convins de norocul lui, îndrăzni. Trimise în strada Luxembourg braţe întregi de trandafiri, îşi înmulţi invitaţiile, îi oferi Virginiei un desen al grenadierului Pils, înfăţişîndu-l pe Împărat, sprijinit de afetul unui tun, desen la care ţinea mult. În sfîrşit, într-o după-amiază, cînd ploaia de toamnă le întrerupse plimbarea şi-i obligă să se adăpostească la *Café Riche*, în faţa unei ceşti aburinde de ciocolată, el îşi declară intenţiile.

„Doamnă, spuse deodată colonelul, am să vă adresez o cerere delicată, care poate angaja restul vieţii mele. Iertaţi-mi brutalitatea: vreţi să vă căsătoriţi cu mine?"

Virginie nu fu mirată şi, foarte simplu, i-o spuse colonelului, găsind că e inutil să joace scena convenţională a surprizei. Bărbatul acesta îi plăcea. Viguros, direct, sănătos, foarte diferit de bancherii libidinoşi, de poligrafii acneici şi petrecăreţii obosiţi, pe care îi întîlnea la mătuşa ei.

„Unde aş putea să vă dau răspunsul, să spunem în patruzeci şi opt de ore, colonele?"

Şocat de tonul acesta de femeie de afaceri, dar tulburat de zîmbetul şi de privirea caldă a doamnei de Damvilliers, el bîigui:

„La *Jockey-Club*... printr-un bilet... Mă voi închide acolo, aşteptînd hotărîrea dumneavoastră. Acasă la mine m-aş învîrti pe loc, ca o fiară în cuşcă!"

Apoi, pe cînd priveau vitrina unui magazin, în faţa căruia Virginie îşi dăduse întîlnire cu doamna Drouin, el întrebă:

„Aş putea să sper?"

Tînăra femeie îi întinse mîna să i-o sărute.

„Speranţa nu este deja o plăcere, domnule?"

Aşa cum spuse, Charles de Vigors îşi încheie ziua la *Club* şi se întoarse acasă bine ameţit, după ce cîştigase la joc o sumă cu care ar fi putut să-i cumpere Virginiei un frumos cadou de logodnă, dacă răspunsul ei ar fi fost afirmativ. Ca toţi îndrăgostiţii, în aşteptare, somnul lui fu agitat. Dimineaţa îndoiala persistă. Cînd credea că a cîştigat, cînd se vedea refuzat. Acceptat, ar începe o nouă viaţă; respins, ar continua să primească femeiuşti fără maniere, căci se cunoştea prea bine pentru a şti că decepţia nu-l va împiedica nici să bea, nici să mănînce.

Întors la *Jockey-Club*, jucă şi cîştigă cu o şansă neruşinată, ceea ce îl îndemnă la cugetări pesimiste. Cînd, la sfîrşitul după-amiezii, un valet îl anunţă că era căutat, aproape că nu mai spera, anticipînd refuzul.

„Vă aşteaptă o doamnă în trăsură", spuse servitorul.

Charles coborî în fugă scara monumentală. Dacă Virginie îi aducea ea însăşi răspunsul, acesta nu putea fi decît favorabil. În trăsura parfumată, doamna de Damvilliers semăna cu un bibelou de Saxa. Cu respiraţia întretăiată şi mut ca un inculpat în clipa pronunţării verdictului, colonelul luă mîna ce i se întindea.

„Urcaţi-vă şi luaţi loc", spuse Virginie.

Ea savură neliniştea vizibilă a colonelului; din cochetărie, vru s-o mai prelungească. Cînd trăsura capitonată cu mătase galbenă se puse în mişcare, se hotărî să vorbească.

„Cred că mă voi întoarce acasă în Louisiana, pe la începutul lui martie. Atunci va fi cel mai frumos anotimp. Soarele arde, magnoliile sunt deja pline de muguri uriaşi care seamănă cu bumbacul. La Bagatelle nu e niciodată mai frumos ca primăvara. Poţi face plimbări

lungi pe malul fluviului Mississippi şi sunt organizate picnicuri grandioase care se termină întotdeauna cu baluri."

Derutat de acest preambul, ce i se părea o diversiune, Charles mîngîia mînerul bastonului pentru a-şi ascunde nerăbdarea. El aştepta un răspuns capital şi i se făcea un expozeu turistic. Văzîndu-i figura, Virginie începu să rîdă.

„Cred, spuse ea, că Bagatelle o să vă placă, pentru că fiind soţul meu, va trebui să trăiţi acolo!"

Colonelul îşi lăsă bastonul, se întoarse brusc spre această femeie care îl făcuse să sufere în două minute mai mult decît toate rănile la un loc. Dădu la o parte blana de vulpe, descoperind chipul acela a cărei imagine nu-l părăsise de trei săptămîni şi o îmbrăţişă pe Virginie cu o înflăcărare nebănuită. Ea simţi pe obraz mustăţile ce nu i se mai părură atît de aspre, apoi pe gură buzele cărnoase şi calde. Se abandonă acestui prim sărut, intuind pe loc că nu va avea ce să-l mai înveţe pe acest al doilea bărbat. Austriecele, nemţoaicele, italiencele şi franţuzoaicele făcuseră din ofiţerii Împăratului nişte amanţi destoinici. „Este un avantaj să-ţi alegi un bărbat care şi-a trăit viaţa", gîndi ea, încercînd să-şi păstreze pe cap pălăria în ciuda asaltului domnului de Vigors.

„Să mergem să cinăm dacă vrei, spuse ea. Sunt moartă de foame."

„Şi eu la fel, practic n-am înghiţit nimic de la ciocolata din după-amiaza trecută!"

În timpul conversaţiei, întreruptă de declaraţii şi gesturi de tandreţe din partea colonelului, de răspunsuri amabile şi rîsete din partea Virginiei, puseră la punct amănuntele unui acord pe care-l stropiră cu şampanie.

„Cînd ne căsătorim, Virginie? sfîrşi prin a spune colonelul. Cu cît mai repede, cu atît mai bine! Sunt nerăbdător!"

„Cînd vrei, Charles, notarul mătuşii mele se va ocupa de tot... dar, adăugă ea, nerăbdarea nu-şi are rostul, de vreme ce totul este hotărît!" Spunînd aceste cuvinte, doamna de Damvilliers se uită la colonel cu o privire pe care el nu i-o cunoştea, dar care îl făcu să-i bată inima mai repede, reamintindu-i senzaţia foarte plăcută din timpul îmbrăţişării din trăsură. Văduva marchizului nu era o mironosiţă pudibondă, care făcea nazuri în faţa unui pat. Bucuros şi jenat în acelaşi timp, tăcu, îi sărută pentru a suta oară degetele, fără să se preocupe de prezenţa celor din jur. Doamna de Damvilliers, fiind o femeie pasională, cu apetit sexual după cină, îl scoase pe colonel din încurcătură.

„Dacă nu e prea tîrziu, mi-ar face plăcere să-ţi cunosc apartamentul de pe Cheiul cu Flori. Se spune că e mobilat cu un gust ales şi aş fi încîntată să văd bronzurile în decorul lor, înainte de a le ambala..."

De data aceasta îndoiala nu mai era posibilă. Soarele de la Austerlitz va fi acolo, a doua zi, la ora pîinii prăjite şi a ouălelor fierte moi.

Domnul de Vigors plăti nota, ceru hainele de la garderobă şi o luă pe sus pe Virginie, cu aceeaşi grabă cu care conducea altădată asaltul cavaleriei. Trăsura doamnei Drouin, pe care o trimiseră înàpoi odată ajunşi pe Cheiul cu Flori, fu teatrul închis la unui schimb de gesturi tandre, care promiteau altele.

De îndată ce intră în apartament, Virginie se opri o clipă în faţa bronzurilor. Dezlegîndu-şi panglica de la pălărie, aprecie cu un deget sensibil patina unui cal al lui Falconet, mîngîie spatele unui războinic etrusc şi coapsa unei nimfe cam necuviincioase. Cînd Charles de Vigors îi scoase mantoul, se întoarse spre el, îşi înnodă braţele în jurul gîtului ofiţerului, roşu la faţă de dorinţă, şi murmură:

„De ce să mai aşteptăm, Charles?"

A doua zi dimineaţa, soarele filtrat de ceaţa autumnală dădea reflexe roşiatice pe suprafaţa Senei. Valetul colonelului, fosta lui ordonanţă, şlefuit de viaţa în civilie, constată că ultima cucerire a stăpînului său era cea mai frumoasă şi cea mai distinsă dintre toate doamnele cărora le servise pînă atunci micul dejun.

În aceeaşi seară, domnul de Vigors îl informă pe fidelul său „tampon" că, în sfîrşit, se va căsători.

„Mallibert, ţi-ar plăcea să vii să vezi America?"

„Sunt gata de plecare, ca să lupt împotriva indienilor."

„Dar ca să te laşi răsfăţat de mulatre cu sînii ca pepenii, Mallibert?"

„Sunt ca şi plecat, domnule colonel!"

Capitolul III

Scrisoarea de la Virginie, găsită de intendent la întorcerea sa de la Nouvelle-Orléans, era o dovadă în plus că liniştea este o stare provizorie. Scrisoarea îi aduse o surpriză cu totul neaşteptată. Marchiza de Damvilliers îl anunţa pur şi simplu că se recăsătorise în noiembrie la Paris şi că va veni în Louisiana la începutul primăverii

cu noul ei soţ, colonelul Charles de Vigors, cu care Dandrige, preciza ea, va şti să se împrietenească repede. Îl ruga să-i informeze pe copii: Pierre-Adrien, Gratianne şi Julie, cărora urma să le scrie şi ea mai tîrziu. Îi spunea că prin acelaşi curier îl prevenise chiar ea pe Marie-Adrien. După ce citi şi reciti epistola, Clarence căzu pe gînduri, privind fără să vadă decorul familiar al parcului. Ploaia bătea în verandă, norii cenuşii coborîseră pînă spre vîrful copacilor. Un vînt rece din nord învolbura vîscul de pe crengile stejarilor. Mic şi Mac, mai potoliţi, pîndeau momentul prielnic pentru a intra în casă. În ciuda sîngelui său rece, Clarence se simţi năpădit de tristeţe. Aşadar, Virginie avea să aducă la Bagatelle un alt bărbat. Va trebui să se obişnuiască să-l vadă luîndu-i locul lui Adrien, căci, deşi nu va avea nici o putere asupra plantaţiei, va fi, totuşi, un „prinţ consort". Perspectiva de a le anunţa copiilor căsătoria mamei lor i se păru un chin. Nu-şi putea imagina reacţiile lor şi trebuia să caute argumente ca să-i facă să accepte noua situaţie creată prin sosirea unui tată vitreg, despre care nimeni nu ştia nimic.

Faptul că Virginie îl tratase diferit pe Marie-Adrien, anuţîndu-l ea însăşi, nu-l surprinse pe intendent.

Observase de mult complicitatea dintre mamă şi fiul mai mare. Totuşi, chiar dacă nu-l şocă, această atitudine îi displăcu.

Pentru Virginie, viitorul stăpîn de la Bagatelle, prin dreptul primului născut, drept nerecunoscut de altfel de legea americană, părea să fie singurul reprezentant al Damvilliers-ilor, demn de interes. Familia se împărţea în două: de o parte Marie-Adrien, de cealaltă „copiii". Iar Virginie conta pe el, Clarence, să se îngrijească de educaţia lor, ca şi cum ar fi fost vorba de o sarcină fără importanţă, pentru care mama îi transferase autoritatea ei.

Ca un făcut, ghinionul urmărea tentativele amoroase şi conjugale ale lui Willy Tampleton, invitat în acea seară să cineze la plantaţie împreună cu Barthew şi cu soţia acestuia. Lui Clarence îi rămînea puţin timp să le dea vestea copiilor, care, gîndea el, trebuiau să afle despre căsătoria mamei lor înaintea străinilor.

Cum Virginie îi sugerase să-i anunţe şi pe apropiaţi şi pe servitori, se crezu autorizat să le divulge noutatea şi invitaţilor.

Contrar temerilor lui, copiii primiră vestea foarte bine. Gratianne bătu din palme:

„Mama e aşa de frumoasă şi de bună, şi vreau să fie fericită!"

Apoi, fetiţa întrebă pe loc:

„Cum e îmbrăcat un colonel?"

Julie, care avea aproape şapte ani, nu spuse nimic. Ochii ei întunecaţi, pe faţa palidă, se deschiseră larg, ca de fiecare dată cînd făcea un efort de atenţie. Cît despre Pierre-Adrien, el se informă:

„Va trebui să-i spun *tată*, domnului aceluia?"

Intendentul îi răspunse că mama lui îi va spune cum să procedeze dar că el, personal, nu credea obligatoriu acest lucru.

„Mi-ar plăcea să nu-i spun *tată*, dar o să fac ca şi Marie-Adrien", încheie băieţelul.

Destul de mulţumit de reacţia celor trei Damvilliers, Clarence se grăbi să-i lase singuri, să comenteze evenimentul. Îmbrăcîndu-se pentru cină, nu-şi putu stăpîni o oarecare nervozitate. Pentru un bărbat obişnuit să analizeze totul cu luciditate, simptomul era iritant: trebuia să-şi refacă de trei ori nodul cravatei. În sensul obişnuit al cuvîntului, sentimentul nu putea fi numit gelozie; slavă Domnului, nu fusese niciodată îndrăgostit de Virginie. Incapacitatea lui de a se îndrăgosti îl punea la adăpost de exaltările incontrolabile, ca şi de răzbunările vulgare, dar simţi că îl încearcă totuşi, o tulburare, o plictiseală neaşteptată şi melancolică. Plină de încredere prietenească, scrisoarea Virginiei îl decepţionase dintr-un motiv greu de definit. Puse totul pe seama acelui egoism subtil datorită căruia, fără a dori să posezi cu adevărat un lucru sau o fiinţă, suferi cînd acestea se dăruiesc altcuiva. Unirea Virginiei cu Adrien îl bucurase, dar recăsătoria marchizei îi producea un rău stupid şi inexplicabil. Femeia aceasta, în intimitatea căreia trăise atîţia ani, ale cărei gînduri îi erau cunoscute şi căreia îi purta o afecţiune reală, îi adusese, fără îndoială, un fel de echilibru interior: spectacolul fericirii trăit de ea împreună cu bărbatul pe care el îl iubea cel mai mult pe lume, după tatăl său.

Acum nu-i putea reproşa că voia să regăsească dragostea şi plăcerile alături de un alt bărbat. El însuşi ar fi fost nefericit s-o vadă pe Virginie în chip de văduvă neconsolată. Ar fi preferat s-o vadă măritîndu-se a doua oară cu Willy Tampleton sau cu vreun fiu naiv de plantator? Cu siguranţă că nu. Şi atunci? Prietenia cu totul specială pentru doamna de la Bagatelle nu-l făcea să fie nedrept? În sfîrşit, se împăcă cu gîndul şi socoti că, în cinci ani, eliberat de responsabilităţile încredinţate de marchiz pe patul de moarte, va putea duce, departe de plantaţie, o existenţă care îi va oferi poate, alte lucruri.

Faptul că ştia că într-o zi va putea părăsi Bagatelle şi decorul bucolic al plantaţiei îl liniştea. Dar oare era sinceră dorinţa lui de a se îndepărta de acestă casă unde se născuse pentru a doua oară?

Cînd îl primi pe Willy Tampleton, sosit primul în salonul unde ardea focul în cămin, Clarence îşi regăsise tot calmul interior. Căpitanul se arăta plin de simpatie.

„Ei bine, care sunt veştile? I-am văzut şuşotind pe copii, cu figuri radioase! Îmi imaginez că se aşteaptă întoarcerea apropiată a marchizei noastre pariziene."

Într-adevăr, Virginie mi-a scris că se va întoarce la primăvară."

„Bine. Primăvara e anotimpul întoarcerilor. Aş vrea să ştiu ce părere ai despre un proiect al meu. Crezi că dacă aş cere-o încă o dată pe Virginie, aş avea, de data asta, mai multe şanse? În curînd vor fi avansat maior şi mă voi stabili la Charleston."

„A doua oară prea tîrziu, Willy. Doamna de Damvilliers tocmai s-a măritat la Paris cu un colonel şi-l va aduce la Bagatelle."

„Ah!... Ei bine, să nu mai vorbim despre asta. E scris să nu mă însor niciodată cu Virginie... Mai bine oferă-mi un pahar de vin..."

Viaţa militară îl făcuse pe Willy să-şi stăpînească mai bine emoţiile. Clarence observă însă o uşoară paloare şi un fel de bosumflare ce aminteau de chipul unui adolescent decepţionat. Clarence umplu paharele.

„Doar n-o să te îmbeţi ca prima oară? La urma urmelor, celibatul nu e o situaţie atît de neplăcută!"

„N-o să mă îmbăt, Dandrige, dar sînt victima unei iubiri absurde pentru Virginie. Nu e nimic de făcut. Am cunoscut destule femei, dar nici una nu mi-a adus ceea ce am aşteptat. Numai Virginie mi-ar putea da adevărata fericire, sunt sigur de asta. Din păcate, dragostea nu se transmite ca holera! Dumitale pot să-ţi spun, cît de nefericit sunt, şi cît te invidiez că eşti insensibil la farmecul acestei zîne derutante!"

Intrarea lui Barthew şi a Mignettei întrerupse confidenţele. Fericirea evidentă a acestui cuplu, constituit după atîtea încercări grele, îi făcea plăcere lui Clarence, dar ea spori, fără îndoială, senzaţia de frustrare a lui Willy Tampleton. Odinioară neglijent, umblînd cu haine mototolite şi cu o pălărie boţită, avocatul arăta acum cu zece ani mai tînăr, cu redingota cenuşie brodată cu mătase, cu cămaşa imaculată. Fiindcă nu mai bea alcool în cantităţi mari, părea mai subţire iar faţa lui îşi pierduse paloarea cenuşie, specifică băutorilor şi fumătorilor. Cînd îşi scoase pălăria, Clarence constată că Mignette nu reuşise, cu toate acestea să disciplineze şuviţa rebelă de pe fruntea lui Barthew. Datorită acestui semn distinctiv, Ed putea fi considerat o versiune „îmbunătăţită" a lui însuşi.

Foarte elegantă, într-o rochie de mătase *grége*, Mignette era înfloritoare şi îndrăgostită de soţul ei. Înainte de a se aşeza la masă, Clarence le spuse şi lor vestea.

„Îi doresc să fie înconjurată de toată atenţia, ca mine, spuse Mignette, luîndu-l de mînă pe Ed. În viaţă poţi să cunoşti mai multe feluri de fericire, întocmai precum mi-ai spus într-o zi, domnule Dandrige, şi nu înseamnă că-ţi renegi fericirea trecută, dacă te bucuri din plin de fericirea prezentă."

„Fericirea, pff!... interveni Willy Tampleton, ea nu îi este dată oricui şi mă întreb chiar dacă nu se îndepărtează pe măsură ce te apropii de ea!"

Barthew îl bătu prieteneşte pe umăr, intuind cu uşurinţă motivul pesimismului căpitanului.

„Ai scăpat de două ori cu faţa curată, dragul meu, şi, pentru că vorbim de fericire, află că ea nu e întotdeauna acolo unde credem că o găsim. Un militar trebuie să fie lucid, şi să nu-şi piardă vremea cu asediul unei redute inexpugnabile, cînd în faţă are toată cîmpia deschisă!"

„Pentru ca fericirea să poată intra în sufletul nostru, cită Clarence, trebuie mai întîi să cureţi locul şi să alungi răul imaginar."[x]

„Toate astea sunt teorii filozofice, murmură căpitanul, dar eu cu riscul că vă voi supăra sunt de părerea lui Voltaire: «Filozofia îţi promite fericirea, dar simţurile ţi-o dau!»

„Băiatul ăsta are nevoie de o femeie şi asta cît mai repede", spuse Barthew rîzînd.

Intrarea Annei, aducînd un platou bine mirositor cu homari la grătar puse capăt consideraţiilor matrimoniale.

Capitolul IV

La 3 martie 1844, colonelul Charles de Vigors făcu cunoştinţă cu Bagatelle. Cavaleristul acesta se simţea pretutindeni ca la el acasă. Deşi dormise în paturile micilor moşieri prusaci puşi pe fugă, înnoptase în tabără, acoperindu-se în loc de pături cu perdelele smulse din palatele incendiate, se culcase pe paie alături de caii din grajd,

---

[x] Citat din Fontenelle *(n.a.)*

rechiziţionase, fără a avea dreptul, camerele călugăriţelor poloneze, fu copleşit de acest domeniu sobru, cu proporţii armonioase, de exuberanţa unei naturi necunoscute, încărcată în anotimpul acela de seve nerăbdătoare, ca şi de mulţimea servitorilor asupra cărora Mallibert îşi impuse pe loc autoritatea. Adoptat cu uşurinţă de plantatori, mulţi dintre ei bonapartişti, cărora Virginie îl prezentă cu ocazia unor picnicuri, el îl seduse pînă şi pe Clarence, căci semăna cu Adrien, nu doar printr-o singură trăsătură de caracter. Mai rafinat şi mai expansiv decît răposatul marchiz, deveni repede, pentru Clarence, un excelent partener de călărie. Mai reţinut în admiraţie pentru Virginie şi mai puţin copleşit de feminitatea ei decît marchizul, se purta foarte prevenitor cu soţia lui şi nu se amesteca niciodată în problemele plantaţiei, deşi era întotdeauna gata să dea un sfat sau să-şi ofere sprijinul.

Copiii îi făcură o primire bună. Pierre-Adrien îl convinse să-i povestească despre campaniile la care participase, Gratianne reuşi să-l facă să-şi pună într-o seară la cină uniforma cu fireturi, iar Julie fu încîntată de priceperea cu care îi fabrica mobila pentru păpuşi. Cînd îl vizitară pe Marie-Adrien la colegiul Saint-Joseph, acesta se arătă mai rece. Virginie îi explică soţului ei că fiul cel mare n-are un temperament expansiv.

Cei de la Pointe-Coupée căzură de acord că văduva marchizului îşi alesese bine al doilea soţ. La opt zile de la venire, colonelul ţinuse să-şi însoţească soţia la cimitirul din Sainte-Marie şi se închinase la mormîntul familiei Damvilliers. Purtîndu-se firesc, fără ostentaţie sau îngîmfare, colonelul evită să se amestece în discuţiile politice. Faptul că era un excelent dansator şi de o veselie spontană, îl ajută să-şi consolideze reputaţia: era demn de a fi sudist. În cursul anilor el chiar deveni sudist, deşi principiile sale republicane l-ar fi făcut mai degrabă să fie de partea aboliţioniştilor. Cînd cunoscu mai bine condiţiile de viaţă ale sclavilor şi aprecie devotamentul acestora faţă de stăpînii lor, îşi modifică opiniile. Sudul nu era acel rond de trandafiri, al căror parfum îmbăta sufletele, aşa cum spunea un poet yankeu, plîngîndu-se că farmecul Louisianei e capabil să tocească sentimentul libertăţii pînă şi în inimile cele mai generoase!

Abia după cîteva săptămîni de la venirea cuplului, Clarence reuşi să aibă cu Virginie una din acele confidenţe intime, al căror preţ îl cunoşteau şi unul şi celălalt.

„M-am temut că vei dezaproba o a doua căsătorie atît de rapidă.“

„Aş fi dezaprobat-o, dacă aş fi văzut că eşti nefericită. Dar cum nu e cazul, sunt încîntat. Ca întotdeauna, ai procedat cum e mai bine.

Colonelul Vigors e un gentilom perfect şi nu puteai visa un partener mai bun pentru tine şi nici un regent mai bun pentru Bagatelle!"

„Bagatelle, Bagatelle, vorbeşti mereu de Bagatelle, ca şi cum ar fi un regat. Cînd m-am căsătorit cu Charles, nu la Bagatelle m-am gîndit. Aveam nevoie de un bărbat, ăsta-i adevărul. Sunt cu atît mai fericită că el este acceptat la Bagatelle."

Virginie vorbea pe un ton aprins, puţin iritat, ceea ce îl surprinse pe Clarence.

„Vrei nu vrei, spuse el, Bagatelle este un regat şi acest lucru este important pentru tine şi pentru copiii tăi. Şi sunt sigur că te-ai gîndit la asta la Paris, cînd ai acceptat cererea în căsătorie a lui Charles de Vigors."

„Pentru nimic în lume, te asigur. N-am o inimă de vestală. Bagatelle este doar o parte din fericirea şi din viaţa mea, şi nu toată viaţa mea şi nici toată fericirea mea... iar adevăratul regent de la Bagatelle eşti tu, Clarence. Eu am nevoie de un soţ sau de un amant. Dacă austeritatea ta îţi permite să te lipseşti de afecţiune şi tandreţe, cu atît mai bine pentru tine! Eu sunt cu totul atfel. Am nevoie să fiu iubită!"

„Orice fiinţă are nevoie să fie iubită, Virginie, spuse intendentul cu blîndeţe şi să nu crezi că e o binefacere să te lipseşti de această dorinţă. Singurătatea inimii nu e de invidiat. Liniştea pe care ţi-o aduce e goală!"

„Iartă-mă, Clarence, deşi îţi port multă afecţiune, te cunosc prea puţin! Nu ştiu din ce motive stai departe de viaţa oamenilor obişnuiţi, dar nu mă îndoiesc de sinceritatea ta şi mi-ar plăcea să pot face ceva pentru fericirea ta."

„Îmi e de ajuns că exişti aşa cum eşti. Restul nu depinde nici de tine, nici de mine. Şi află că, acceptîndu-mă aşa cum sunt, nu prea mă pot considera nefericit."

„Dar nici fericit!"

„E o chestiune de cuvinte."

Doamna de Vigors înţelese că nu va afla mai mult. Bărbatul acesta fără femei şi fără pasiuni rămînea pentru ea un mister iritant. Odinioară, cînd îl întrebase pe Adrien despre acest lucru, el ezitase o clipă înainte de a răspunde. „Nu pleca urechea la balivernele domnişoarelor de pe plantaţie, despre ciudăţeniile lui Dandrige. În viaţa lui există o dramă pe care doar eu o cunosc şi care face din el un fel de sfînt... da, asta e, un sfînt, fără ca el s-o fi dorit. Să ştii că după tine, e fiinţa cea mai demnă de stimă pe care o cunosc şi îl iubesc ca pe un frate sau ca pe un fiu."

La ce dramă făcuse aluzie în seara aceea Adrien, astăzi doar Clarence putea să o spună, dar el n-o va spune probabil niciodată.

În luna mai, domnul de Vigors, care adusese în bagajele sale o carte a lui Alexis de Tocqueville, *De la démocratie américaine*,[x] cu ocazia afacerii Elliott, remarcă una din tarele ascunse ale sistemului juridic american, numit de istoricul francez, puterea politică a magistraţilor. Judecătorul Elliott, care eliberase trei sau patru sute de certificate de alegător străinilor care nu aveau dreptul la ele, tocmai fusese destituit, fapt ce stîrnise comentarii în toată ţara. Din fericire, ele se risipiseră la fel de repede precum apăruseră, alte noutăţi captînd atenţia opiniei publice. Astfel se află că telegraful inventat de Samuel Morse funcţionase destul de bine între Baltimore şi Washington. Generalizat, sistemul avea să uşureze mult comunicaţiile, iar într-o ţară unde poşta rapidă era asigurată de călăreţi, care cereau mult pentru serviciile lor, nimeni nu mai avea motiv să se plîngă. Colonelul îi spuse lui Clarence, cu mîndrie, că în Franţa existau deja 534 de staţii de telegraf.

În timpul verii avu loc un alt eveniment care, cîteva seri la rînd stîrni vii comentarii la Bagatelle. Şeful mormonilor, Joseph Smith — un iluminat, spuneau unii, un sfînt spuneau alţii, un afacerist fără pereche susţineau cîţiva — fusese ucis la Cartagina (Illinois) de un fanatic.

Ziarele minimalizaseră consecinţele acestei crime, ce atingea o sectă detestată cordial de cei mai mulţi. Într-adevăr, la 27 iunie avusese loc un adevărat măcel. Cu cîteva săptămîni înainte, autorităţile statului îl arestaseră pe Joseph Smith şi pe fratele acestuia, Hyrum, împreună cu mai mulţi conducători ai „Bisericii lui Iisus Christos şi a Sfinţilor din Ziua Judecăţii de apoi“, sub pretextul că se amestecau în politică în anul campaniei electorale. Antrenată de cîţiva imbecili, populaţia luase cu asalt închisoarea în care se aflau prizonierii şi-i masacrase. Din împrejurarea aceea rezultaseră vreo şase morţi. Ei deveniseră imediat martiri pentru adepţii sectei contestate şi, în mod special, Joseph Smith, iniţiatorul acestei religii.

El afirma că în 1820, pe cînd avea cincisprezece ani, primise o vizită surprinzătoare, în micul sat din Palmyra (Statul New York). Îi apăruse un mesager al Domnului, un fel de înger comisionar, ce-i spusese că se numeşte Moroni, că venea să-l anunţe că Domnul nădăjduia ca el, Joseph Smith, să restaureze adevărata religie. Fiu al unor puritani austeri deşi îi plăceau banii, băiatul părea gata să se consacre acestei sarcini, dar nu ştia de unde să înceapă.

[x] Despre democraţia americană *(n.t.)*

Atotputernicul, preîntîmpinînd șovăielile lui, îi trimise, trei ani mai tîrziu, îngerul său de încredere. De data aceasta îngerul îi spuse că tablele de aur, transcrise dintr-o carte în ebraică, scrisă de un profet uitat, pe nume Mormon, erau ascunse sub o lespede în vîrful unei coline. Cu ajutorul a două pietre-dicționar pe care le va găsi lîngă table, va descifra noul catehism al luminii.

Joseph puse să se dezgroape tablele care nu erau decît de metal aurit, dar îngerul ce-i supraveghease gesturile îi porunci să le mai lase acolo încă patru ani. În 1827 Smith îl convinse pe un fermier bogat, Martin Harris, care schimbase mai multe religii, fără să găsească vreuna pe placul său, să tipărească cartea lui Mormon, tradusă de el.

Cartea apăru în 1830. Cele trei mii de exemplare ale textului așa-zis sacru, unde erau povestite peregrinările unor triburi din Israel, se vînduseră greu, deși prețul inițial al cărții, 1 dolar, fusese coborît la 25 cenți. Fără îndoială, ca să-l încurajeze pe noul său profet, Dumnezeu îi trimise atunci un sfînt cu capul plin de idei, deși încă schimbător, dacă ar fi să ne luăm după imaginile sfinte: Ioan Botezătorul. Victima Salomeei îi dădu sfaturi judicioase în materie de organizare a sectei. De atunci începînd, un Consiliu format din doisprezece apostoli îl asista pe șeful „Bisericii lui Iisus Christos și a Sfinților din Ziua Judecății de apoi".

Scoaterea la lumină, destul de suspectă, a tablelor de metal aurit reușise să excite curiozitatea țăranilor din Palmyra.

Textele traduse de Smith după table găsiră ecou la oamenii fără știință de carte, precum și la unii fanatici mistici subjugați de puterea banului. Rezultatul fu o religie în care afacerismul era în dispută cu grija pentru salvarea sufletului.

Pe cît se putea judeca, mormonii își revendicau două surse principale de inspirație: Biblia, cartea eternă, și Tablele lui Mormon, revelația „up to date"[x] a Lumii Noi.

Elemente budiste, gnostice, mahomedane și creștine coabitau în caravanseraiul unei filozofii construite din bucăți și bucățele. Pentru adepții sectei, nu era nici o îndoială că indienii din America erau la origine evrei, fapt de care bunii sălbatici rîdeau ca de ceva inexistent.

Impresia era că această filiație atît de oportun descoperită de Smith nu era total dezinteresată. Respinși de cei pe care-i numeau „amebili" spre teritoriile unde bunii creștini americani îi deportaseră deja pe indieni, ca să le ia pămînturile, mormonii doreau să stabilească punți de legătură cu acești paria insensibili la avantajele civilizației. „Bunii sălbatici", pașnici și mari amatori de folclor, nu vedeau în aceasta nici

---

[x] În limba engleză, „de ultimă oră", *(n.t.)*

un inconvenient. Un zeu în plus nu-i deranja. Dădeau astfel o lecţie de toleranţă religioasă colonizatorilor.

Mormonii nu aveau un cleric profesionist, căci orice mascul mai mare de 12 ani putea să celebreze cultul, dacă credea în continuitatea revelaţiei, la fel de bine ca în necesitatea de a plăti o dijmă Consiliului şefilor. „Omul este ceea ce era Dumnezeu. Ceea ce este Dumnezeu, omul poate deveni" afirmau ei. Dacă toţi soldaţii din Marea Armată a Împăratului, atît de dragi colonelului de Vigors, aveau în cartuşieră bastonul de mareşal, toţi mormonii ascundeau în sacul lor aureola de sfinţi. În ţara întreprinzătorului liber, nimeni nu s-ar fi simţit jignit de aceste convingeri, dacă mormonii n-ar fi fost poligami. Din raţiuni misterioase şi ascunse de practicile lor religioase secrete, aceşti depravaţi viguroşi îşi arogaseră dreptul de a avea oficial mai multe neveste, în dispreţul legilor federale şi al obiceiurilor admise. Era oare vorba de o formă de mortificare de gradul al doilea sau de un entuziasm demografic inspirat de Evanghelie? Cine putea şti, în afara cercului larg al soţiilor mormonilor. În ceea ce-l priveşte pe Joseph Smith, acesta murind tragic, lăsase în urma sa douăzeci şi cinci de văduve.

Cînd Mallibert, ordonanţa colonelului, ale cărui performanţe erau apreciate de sclavele tinere, află de această particularitate a sectei, dori să se facă mormon. Colonelul îl sfătui să se abţină. La Bagatelle dispunea de aceleaşi resurse feminine ca şi secta lui Joseph, însă cu mai multe garanţii. În aşteptarea unor noi prozeliţi, mormonii, a căror tenacitate nu trebuia subestimată, tocmai îşi aleseseră un şef nou, Brigham Yung, care avea de gînd să-şi ducă secta îndoliată la vest, într-un deşert aproape de Marele Lac Sărat, unde nimeni nu avea să verifice numărul nevestelor şi unde politicienilor nu le păsa de opiniile concurenţilor. În numele lui Christos şi interpretînd Biblia altfel decît sudiştii, mormonii, în număr de cîteva mii, se declaraseră foarte devreme ostili sclaviei, ceea ce nu le putea atrage multă simpatie în Louisiana.

„Toate religiile sunt cam la fel, spuse colonelul de Vigors. Greşim persecutînd nişte oameni cărora Dumnezeul lor nu le prea acordă protecţie."

„Greşim întotdeauna cînd persecutăm pe cineva pentru credinţa lui, adăugă Clarence, şi de altfel, *Bill of rights* [x], adoptată în 1790 ca amendament al Constituţiei Statelor Unite, garantează formal libertatea tuturor cultelor. Libertatea aceasta, pe care nu putem s-o regretăm, este limpede că face din ţară teatrul unei concurenţe acerbe,

---

[x] În engleză, Cartea drepturilor *(n.t.)*

între bisericile rivale. E drept, procedeele lor de recrutare a prozeliţilor nu sunt întotdeauna în armonie cu dragostea pentru aproapele nostru, predicată fără excepţie de toate aceste secte!“

Dintre toate statele din Sud, Louisiana era în cea mai mare parte catolică, în timp ce în Nord, existau mai multe biserici, de la cea unitariană la cea episcopaliană, trecînd prin cele ale baptiştilor, quakers-ilor, presbiterienilor şi aşa mai departe. Toate aceste biserici trimiteau în Sud misionari însărcinaţi să pescuiască suflete. Ei îşi trimiteau oamenii cu o îndrăzneală de necrezut pînă la plantaţii. Unii ajungeau chiar pînă la *show-boat*-urile de pe Mississippi, ca de pildă reverendul Peter Cartweight! S-au văzut defilînd pe la Pointe-Coupée predicatori înflăcăraţi, care descriau infernul în imagini atît de îngrozitoare încît copiii începeau să plîngă şi-şi ascundeau capul în fustele mamelor.

Fără să fie un ateu convins, Clarence dispreţuia toate aceste maimuţăreli. El gonise deja o mulţime de baptişti, quakers, shakers, scientişti, şi alţi vînzători de broşuri, palavragii neobosiţi.

„Să dea ciuma în predicatorii ăştia, spunea el. Dacă există infernul acolo se vor întîlni cu toţii, pentru că nu au făcut altceva, decît să înşire vorbe fără rost!“

Se cuvine să spuneam, că agresivitatea bisericilor protestante se datora progreselor înregistrate după 1830 de catolicism. În toată Uniunea nu existau atunci decît în jur de 100 000 de romano-catolici. În zece ani, ei deveniseră 1 000 000, datorită emigranţilor germani şi irlandezi. Văzînd că-şi pierd clientela, protestanţii se dedau uneori la acte reprobabile. În 1831, dăduseră foc bisericii Sainte-Marie din New York, în 1834 mînăstirii ursulinelor din Boston iar de curînd incendiaseră două biserici şi un seminar din Philadelphia. Fanaticii îşi aţîţau enoriaşii, spunîndu-le că cele mai bune pămînturi din Vest le vor lua catolicii, că mînăstirile nu erau decît bordeluri, că papa hotărîse să mute Vaticanul în Louisiana ca să profite mai bine de bogăţiile Lumii Noi, că preoţii ademeneau fecioarele tinere pe care le transformau în carne pentru cîrnaţi după ce le violau.

La Philadelphia, în vara aceea, incendierea bisericilor fusese marcată de revolte repetate. Rezultatul acestora — treizeci de morţi şi cincizeci de răniţi. Oamenii se temeau de un război religios, cel mai stupid dintre toate, căci ziarele protestante, proaste sau rău intenţionate aveau cutezanţa să scrie:

„Mîna însîngerată a papei se întinde pînă aici, ca să ne distrugă!“

În toate acestea, colonelul Vigors descoperea o Americă a cărei existenţă Parisul nici măcar n-o bănuia şi de care la Bagatelle nimeni n-avea habar, decît doar atunci cînd reformaţii încercau să le predice

negrilor de pe plantații revolta împotriva papistașilor sclavagiști, „care insultau pe Dumnezeu ținîndu-i pe ei în lanțuri". Din dragoste pentru soția lui și din respect pentru religia ei catolică, colonelul îl aruncase în Mississippi pe un pastor, trimis de un oarecare William Miller, care, revendicîndu-se de la adventiștii zilei a șaptea, îi anunța pe negri că sfîrșitul lumii va veni săptămîna următoare!

„Ai făcut foarte bine, îi spuse Clarence, auzind de baia forțată a predicatorului. Oamenii aceștia sunt plătiți de aboliționiști și mă îndoiesc de sinceritatea și de puritatea obiceiurilor lor!"

„Nu sunt atît de sigur, ca dumneata, interveni Clèment Barrow, prezent în seara aceea la discuție. Intențiile Domnului sunt de nepătruns, și El folosește uneori căi întortocheate ca să ajungă la sufletele oamenilor. De la Dumnezeu vin toate, chiar și sfîrșitul lumii", încheie infirmul.

„De la Dumnezeu nu te poți aștepta la nimic bun", conchise Clarence, cu un zîmbet menit să atenueze duritatea vorbelor sale.

Capitolul V

Dacă Adrien de Damvilliers ar fi putut să arunce o privire prin piatra pretențiosului mausoleu familial — putere cu care Bobo, vizitiul negru, credea că toți albii sunt înzestrați — cu ocazia celei de-a treia comemorări a morții sale, ar fi văzut că singuri Dandrige și cu Pierre-Adrien respectau întîlnirea. Toți ceilalți din familie erau plecați la Nouvelle-Orléans cu domnul și cu doamna de Vigors. Imilie veghea un bebeluș de trei luni, pe care Virginie îl adusese pe lume cu cîteva zile înainte de Crăciun. Astfel descendența colonelului părea asigurată, la fel ca și aceea a defunctului marchiz. Mai mîndru de acest fiu decît dacă i s-ar fi dat un regiment de cavalerie sau i s-ar fi oferit ocazia unei bătălii, Charles de Vigors ținuse ca fiul său să poarte același nume și prenume ca el. Doctorul Murphy asistase singur la a cincea naștere a Virginiei, fiindcă Planche plecase în pășunile cele din lumea de apoi, cîteva zile înainte de venirea pe lume a copilului, un băiat zdravăn, gălăgios și vesel ca și tatăl său.

Colonelul, căruia negrii nu-i inspirau decît o încredere temperată, căci nu se putea obişnui cu indolenţa lor, interpretase ca pe un semn favorabil al destinului dispariţia negresei-moaşă cu aspect de vrăjitoare.

Copiii Damvilliers îl întîmpinaseră pe acest frate vitreg cu bucurie, iar Gratienne, trimisă la pension la ursuline, nădăjduia deja ca în vacanţă să se joace cu el, cum te joci cu o păpuşă.

Revenind la Bagatelle, colegiul său fiind închis peste vară, Marie-Adrien dădu fără nici o plăcere de tatăl său vitreg. Virginie sperase într-o legătură de încredere între soţul ei şi viitorul stăpîn de la Bagatelle, dar fu dezamăgită. Băiatul îl trata pe domnul de Vigors ca pe un invitat şi cînd vorbea despre el spunea: soţul mamei. Colonelul nu dădea mare importanţă acestei situaţii, Marie-Adrien fiind în ochii lui un copil ca oricare altul, a cărui afecţiune nu voia s-o forţeze. Simţind sinceritatea acestei diferenţe, Marie-Adrien se simţi jignit. În scrisoarea săptămînală trimisă mamei sale nu făcea niciodată aluzie la existenţa tatălui său vitreg. O asemenea atitudine sporea izolarea voluntară în care se închidea Marie-Adrien, Prietenii săi de la colegiu îl auzeau vorbind mereu despre mama sa ca despre marchiza de Damvilliers. Considera că a doua căsătorie a mamei sale era datorată unor cauze pur fiziologice, prin urmare, vulgare. Domnul de Vigors nu era pentru el altceva decît un amant legal recunoscut. Copilul, născut dintr-o apropiere fizică instinctuală — cel puţin aşa aprecia el —, nu avea nici un drept la moştenirea familiei Damvilliers, deci nu reprezenta nici o ameninţare pentru el. Dacă marchiza ar muri, iar el ar deveni stăpîn al plantaţiei, i-ar expedia pe colonel şi pe urmaşul său în Europa şi nu s-ar mai gîndi la ei.

Virginie, la rîndul ei, nu făcuse nici un efort pentru a-l face pe fiul său cel mare să aibă mai multă consideraţie pentru soţul ei. Charles de Vigors nu aparţinea Damvilliers-ilor, ci numai ei singure, şi poseda destulă avere pentru a se lipsi de veniturile plantaţiei. Ea aprecia independenţa financiară la care părea că ţine. Marie-Adrien fusese informat prin grija mamei sale, că domnul de Vigors trăia la Bagatelle, dar nu trăia din veniturile plantaţiei. La cîteva zile după ce se născuse, nu primise, oare, fiul său, o mie de acri de pădure în parohia West Feliciana, aproape de Francisville, pentru a întemeia un domeniu ce avea să revină celor din familia Vigors cînd aceasta avea să sporească de-a lungul anilor?

Mallibert, cu o bună echipă de sclavi, dobora copacii şi defrişa un pămînt pe care, mai tîrziu, Charles al II-lea de Vigors avea să-şi construiască o casă, dacă aşa va fi dorind.

De altfel, la Nouvelle-Orléans, domnul de Vigors tocmai făcuse şi alte investiţii în vestul Virginiei, unde unul din prietenii săi francezi, domnul Bernard, poseda 80000 de pogoane de pădure de stejari. Avînd în vedere că avea o mie de arbori la un pogon, aceasta reprezenta o bună provizie de lemn de exploatat. Imitînd pe compatriotul său, colonelul achiziţionase nişte păduri şi prin relaţii obţinuse un contract cu Marina franceză, căreia cei doi bărbaţi îi deveniseră furnizori recunoscuţi oficial.

Aşadar, bebeluşul legănat de Imilie şi a cărui naşă era Mignette nu avea să depindă cu nimic de familia Damvilliers. Cînd Marie-Adrien avea să fie stăpîn la Bagatelle, fratele său vitreg avea să fie şi el proprietar şi, probabil, bogat. Charles de Vigors demonstra tuturor că poate să fie în acelaşi timp „un purtător de sabie“, cum spunea amabil Murphy, un om de afaceri şi un părinte prevăzător.

Cu fiecare zi Clarence îl aprecia mai mult pe cel de-al doilea soţ al Virginiei. Contrar lui Adrien, el nu vorbea niciodată de strămoşii săi şi nobleţea nu-l făcuse vanitos. Pe vremea cînd Damvilliers-ii nu erau probabil decît nişte ţărani loreni, fără particula „de“, bărbaţii familiei Vigors participau la Cruciade. Mai tîrziu fusese un Vigors de Pavia, alături de Francisc I şi un altul la Maestricht, locotenent la muşchetari, în compania domnului d'Artagnan.

„N-am fost niciodată pricepuţi la agricultură. Noi nu ştiam decît să apărăm pămîntul sau să-l cucerim, şi cea mai mare parte a străbunilor mei au lăsat, murind, mai multe trofee decît bani.“

Acest viitor senin şi confortabil pe care domnul de Vigors se străduia să-l organizeze pentru fiul său, Clarence nu-l vedea în culori la fel de limpezi. Calmul şi belşugul din Sud păreau în fiecare zi ameninţate mai mult de agresivitatea mercantilă a Nordului şi de amploarea campaniilor antisclavagiste. Noul preşedinte al Statelor Unite, James Knox Polk, ales la 7 decembrie 1844, era un democrat preferat în cele din urmă lui Tyler şi în cadrul Convenţiei partidului, contra-candidat al lui Henry Clay, senatorul *whig* din Kentucky. Acesta din urmă nu fusese înfrînt decît cu o diferenţă de 38000 de voturi, în ciuda cîtorva trucaje electorale, precum la Plaquemines, unde 1100 de străini veniseră să voteze, deşi în această parohie se numărau în mod obişnuit decît 300 de electori! Noul preşedinte, avocat şi politician, fost reprezentant democrat al celor din Tennessee, îşi arătă pe faţă ataşamentul pentru doctrina lui Monroe, care, fără îndoială „salvase Lumea Nouă de aviditatea celei Vechi“, dar înclinarea sa pentru expansionism risca să producă ruptura echilibrului fragil dintre statele sclavagiste şi nonsclavagiste. Înainte de a părăsi Casa Albă, Tyler semnase anexiunea republicii Texas,

ceea ce crea, cu Mexicul, o situaţie explozivă putînd să conducă oricînd la război. Generalul Zachary Taylor, de altfel, tocmai părăsise Fort Jessup din Louisiana, cu trupe, avînd sarcina să le conducă pe Rio Grande. Guvernului federal i se atribuise şi intenţia de a-l încuraja pe John Charles Trémont să pună stăpînire pe California şi să fixeze, fără să ţină seama de părerea englezilor, frontiera Oregonului pe paralela patruzeci şi nouă.

„În timp ce guvernul vostru se interesează de aceste extinderi, spunea Charles de Vigors, el îi uită puţin pe aboliţionişti, de ale căror voturi are nevoie. E un lucru ce trebuie luat întotdeauna în considerare."

Căci colonelul, crezînd că sclavia e „un rău necesar şi provizoriu", înţelesese foarte bine să printre marii plantatori sudişti şi micii exploatatori albi se găseau şi oameni a căror conştiinţă era tulburată.

„Pericolul pentru voi, după părerea mea, îi spunea lui Clarence, vine mai puţin din eforturile făcute de yankeii aboliţionişti, care nu toţi sunt dezinteresaţi, ci din majoritatea resimţită de voi înşivă. Cînd un om este sigur că are deplină dreptate, nu este îngrijorat. Or, există în Sud oameni ca dumneata, care sunt chiar pe deplin siguri că au dreptate."

„Cei din Nord fac totul ca să ne producă mustrări de conştiinţă. Şi o fac cu perfidie. E lesne de înţeles că vor să înfrîngă moralmente, ca să-şi ascundă mai bine ambiţiile proprii. Nu trebuie să ne lăsăm influenţaţi."

Apărătorii sclaviei, mai puţin subtili decît Clarence, păreau totuşi destul de siguri pe ei înşişi. La începutul anului 1845 un agent aboliţionist din Nord, domnul H.Hubbard, delegat de legislatura din Massachusetts la Nouvelle-Orléans, fusese primit mai mult decît cu răceală.

Courrier de la Louisiane i-o spuse de-a dreptul: „În Louisiana, scria un jurnalist pro-sclavagist, orice persoană venind cu proiecte ca ale domnului Hubbard se va găsi, după textul Codului negru, într-o situaţie foarte critică. Ea nu va putea să rămînă aici, prezenţa ei fiind cunoscută. Căci, presupunînd că legea tace, că este prea înceată să pedepsească, poporul ar privi această persoană ca pe un incendiator şi ar trata-o ca pe un cîine turbat şi, în fapt, ea nu are dreptul la mai multă consideraţie decît un animal fioros! Dacă domnul Hubbard ţine la viaţa sa, singura hotărîre înţeleaptă este să părăsească acest oraş cît mai repede cu putinţă!"

Aflînd că nişte fanatici pregăteau deja pene şi catran şi păreau hotărîţi să-l linşeze, domnul Hubbard părăsi Nouvelle-Orléans, în

mare grabă. Astfel, el îşi salvă cu siguranţă pielea sa şi pe aceea a cîtorva orléanezi notabili, care crezuseră de cuviinţă să-l primească cu amabilitate. După numeroase indicii, în Sud se simţea crescînd neliniştea. De cînd liniile de cale ferată se extindeau pe tronsoane care, într-o zi sau alta, aveau să formeze o reţea, capabilă să transporte de la un capăt la altul al ţării călători şi mărfuri, produsele manufacturiere din Nord veneau mai uşor şi în cantitate mai mare.

Cu excepţia produselor alimentare, sudiştii depindeau de nordişti în procurarea multor mărfuri, „de la leagăn la coşciug", chiar dacă situaţia din Nouvelle-Orléans le permitea să se aprovizioneze direct din Europa, în ciuda Tarifului.

În discuţii, intelectualii, oameni informaţi şi la curent cu ideile ce circulau de la un continent la altul, făceau adesea aluzii la mişcările aboliţioniste. La 28 august 1833, regele Angliei semnase Legea de emancipare generală a tuturor sclavilor Coroanei, iar eliberarea acestora devenise efectivă. Procesul de aplicare durase cinci ani, lăsîndu-li-se proprietarilor un răgaz convenabil.

Franţa, care prin tratatul de la Paris din 1814, se angajase să-i ajute pe englezi „să declare abolirea sclaviei prin toate forţele creştine", constituia un focar aboliţionist de temut. În timp ce Wilberforce ducea în Anglia o campanie puternică, în Franţa „Societatea moralei creştine" critica vehement naţiunile care tolerau încă exploatarea muncii sclavilor. O altă societate sclavagistă îl urma pe înflăcăratul propagandist Victor Schoelcher, care susţinea că „nu este posibil ca în acelaşi timp să revendici sufragiul universal şi să tolerezi sclavia". Alexis de Tocqueville, agronomul Adrien de Gasparin, Hippolyte Passy, fost ministru de finanţe, în 1840, se pronunţau contra sclaviei şi un orator dădea de înţeles că va fi mai uşor acum să-i ruinezi pe plantatori deoarece „răspîndirea zahărului din sfeclă făcea ca zahărul din trestie să fie mai puţin căutat".

Scriitori precum Victor Hugo în *Burg-Jargal* şi Prosper Mérimée în *Tamango*, descriseseră viaţa negrilor sub tirania unor stăpîni cruzi.

Toate aceste atacuri venite de pe vechiul continent nu i-ar fi neliniştit pe sudişti, dacă n-ar fi fost încurajate sau n-ar fi furnizat referinţe aboliţioniştilor yankei.

Frederic Bailey, zis Douglas, fost sclav născut în comitatul Talbot (Maryland), tocmai găsise un editor pentru a-i tipări autobiografia, pe care nordiştii se grăbeau s-o răspîndească. „American Anti-Sclavery Society", fondată în 1833 în Noua-Anglie, număra în prezent mai mult de două sute de mii de membri, foarte hotărîţi să influenţeze alegerile politicienilor, mereu în căutare de voturi. Oameni bogaţi precum Wendell Philips, poeţi precum John Whittler, oameni de

afaceri precum William Jay şi Arthur Tappan, evanghelişti, quakers, se lansaseră într-o adevărată cruciadă, ceea ce îi încuraja pe negri, ca de pildă pe redutabila Harriet Tubman, o sclavă evadată, care mînuia revolverul ca un bărbat, să organizeze filiere de evadare dincolo de frontierele teritoriale ale lui Mississippi şi ale Pennsylvaniei, faimoasa „Mason and Dixon Line". Trasată, în secolul al XVIII-lea de doi topografi, Jérémie Dixon şi Charles Mason, care se îndoiau pe atunci că terenul măsurat de ei avea să separe Uniunea în două, această demarcaţie era într-adevăr socotită, de negrii naivi, drept frontiera libertăţii.

Fiii plantatorilor, care mergeau să studieze la universităţile din Nord şi cei trimişi la academiile militare, se întorceau uneori acasă întristaţi de ceea ce le spuseseră bunii camarazi yankei. Unii se lăsau cuprinşi de un sentiment de vinovăţie, alţii deveneau melancolici, închipuindu-şi că viaţa plăcută a părinţilor lor risca să se termine mai înainte ca ei să fi avut timpul să-şi iniţieze propriii copii în tainele existenţei. Unii foarte tineri afişau un aer dezamăgit, ca şi cum s-ar fi resemnat să trăiască ultimele zile ale unei civilizaţii neînţelese. Alţii, dimpotrivă, cei mai numeroşi, dădeau dovadă de o agresivitate abia reţinută faţă de yankei.

La Bagatelle, de la o recoltă de bumbac la alta, de la un picnic la altul, timpul trecea fără să-ţi dai seama, paşnic ca şi fluviul rostogolind valuri identice şi mereu altele. Virginie atinsese plenitudinea frumuseţii sale. Poate că Rose strîngea ceva mai mult corsetul stăpînei, ca să-i păstreze supleţea indispensabilă a taliei, dar, cu bustul ferm şi drept, cu mersul uşor, doamna de Vigors atrăgea în saloane mai mult ca oricînd privirile tinerilor. Temperîndu-şi vioiciunea de altădată şi impunîndu-şi un aer vag dispreţuitor specific femeilor din Sud, ea trecea drept modelul feminităţii uşor afectate, dar triumfătoare.

Printr-un secret numai de ea ştiut, reuşea să se facă şi mai mult dorită decît pe vremea cînd arborase o rochie de interior cu broderii transparente pentru a-l seduce pe Adrien-Irod. Rochiile de o decenţă ireproşabilă, în culorile cele mai stinse, cu formele cele mai banale, pe trupul ei deveneau extrem de seducătoare şi complice, se întredeschideau în decolteuri atrăgînd priviri, se aşezau în cute cum nu se poate mai provocatoare.

Femeile nu dădeau atenţie acestor lucruri, şi nu recunoşteau decît o aptitudine particulară a Virginiei de a „pune în evidenţă" o toaletă, dar bărbaţii, mai perspicace, găseau în aceasta o exaltare neaşteptată a dorinţelor lor, cu atît mai vie, cu cît indecenţa unei provocări atît de subtile nu putea fi pusă la îndoială. De altfel, ei ar fi fost incapabili să

definească exact originea loviturii de pinten dată senzualității lor latente. Cînd întindea brațul să ia o ceașcă de ceai, cînd urca scara susținîndu-și volanele jupei, cînd se înclina în fața unei văduve nobile, bolnavă de gută, așezată într-un fotoliu, cînd dădea mîna pentru a-i fi sărutată, Virginie părea să nu-și dea seama că toate aceste mișcări, aparent inofensive, puneau în evidență, mai bine decît o atitudine lascivă, splendoarea trupului său. Avea darul pervers și amețitor să stîrnească fără efort imagini somnolente. Bărbații cei mai indiferenți, cei mai stăpîni pe ei înșiși, precum Clément Barrow, bătrînul Tampleton, sau notarul Delamare, trebuiau să alunge ca pe niște reminiscențe de nemărturisit gîndurile care, credeau ei, le veniseră fără motiv, la vederea unei asemenea „perfect lady“.[x]

Colonelul de Vigors făcea alături de soția sa o foarte bună figură, și Adèle Barrow, care renunțase la anumite prejudecăți, vedea în ei cuplul ideal, cum îl dorea inima ei sudistă. Ea nu uita să-i dea de exemplu tinerilor logodnici. Grația Virginiei se potrivea perfect cu farmecul colonelului. Mai puțin recalcitrant ca Adrien și mai dezinvolt în saloane decît răposatul marchiz, cu frumosul său cap de războinic civilizat, succesul pe lîngă tinerele fete era asigurat. De altminteri, el prefera să fie în compania fetelor, decît în aceea a mamelor lor.

Valsator neîntrecut într-o parohie în care valsul tocmai fusese admis, își lua partenera cu un braț viguros, arătîndu-și dinții de lup blajin sub mustața bogată.

Bătrînii, cu guturai și reumatici, care gemeau cînd venea vorba de dezvoltarea drumului-de-fier, de gărgărițele ce atacau bumbacul, de imprudențele bancherilor sau de balivernele din jurnale, îi cereau să evoce amintiri din bătăliile napoleoniene. De la Froissart, pe care îl cunoșteau pe dinafară, ei nu mai auziseră povestindu-se despre cele mai frumoase cavalcade, despre cele mai grozave turniruri. Charles de Vigors, cavaler modern, cu darul său de povestitor îi făcea să viseze în insomniile lor sterile. Bătălia de la Berezina era piesa lui de rezistență.

Ascultîndu-l, cei de față retrăiau aievea frigul din cîmpia rusească, vedeau caii morți în picioare, transformați în sloiuri de gheață, soldații degerați, îngropați în troienele de zăpadă și nu s-ar fi mirat dacă vîntul înghețat ar fi umflat brusc perdelele salonului, solidificînd vinul din pahare! Fracul bine croit al cavaleristului, părea în clipa aceea o manta rigidă din cauza frigului, craniul lucios devenea un coif cu penajul roșu fremătînd sub bătaia obuzelor.

---

[x] În engleză, doamnă desăvîrșită *(n.t.)*

După aceste evocări colorate, colonelul dădea buzna la bufet, ataca un curcan, apuca o sticlă de gît de parcă ar fi fost un prizonier prusac, făcînd totul cu eleganță, cu rîsul puternic și sonor al războinicului ajuns teafăr la bivuac. Cînd Murphy era prezent în grup, avea în Charles de Vigors un băutor pe măsura lui.

„Am știut, doctore, ce înseamnă să-ți fie sete!“

„Eu nu, replica doctorul, făcînd cu ochiul... Am băut întotdeauna înainte!“

Ed Barthew, scăpînd de sub supravegherea Mignettei, se alătura celor doi amatori de bourbon. Doctorul se clătina pe picioare, avocatul se bîlbîia, în timp ce colonelul drept ca un I, cu mintea clară ca și cum n-ar fi golit decît o ceașcă de ceai, continua singur conversația.

„La cavaleriștii Gărzii, spunea el, voi n-ați fi rezistat șocului, bourbonul vostru este un lichior de doamne în comparație cu șnapsul sau vodka...“

În viața de toate zilele, buna dispoziție a soțului Virginiei contribuia în mare măsură la crearea unei ambianțe vesele. La Bagatelle se făcea haz de un pai în cruce și orice împrejurare era motiv de petrecere. Cavaleristul adusese în coburi o nouă provizie de fericire.

Cînd revenea în bătrîna casă, în vacanță, Marie-Adrien aprecia întrucîtva această nouă tonalitate a vieții familiale. El resimțea ca o lovitură dată „spiritului Damvilliers“ această voie bună introdusă de tatăl său vitreg într-un cămin în care pînă și actele cele mai simple trebuiau să poarte amprenta unei gravități afectate. Viitor stăpîn la Bagatelle, el nu găsea decît lîngă mama sa — și numai cînd era singură cu el —, considerația care socotea că i se cuvine. Rîsul surorilor sale, glumele, jocurile la care colonelul participa bucuros i se păreau tot atîtea plăceri proprii unor oameni fără minte. Arbora o atitudine studiată, singura ce i se părea potrivită cu un moștenitor de importanța lui.

Le reproșa tuturor că nu țin cont de rangul și de presupusele sale merite și-și promitea să pună mai tîrziu lucrurile la punct. Pe fratele și pe surorile lui nu-i interesau decît distracțiile de colegian și calitatea hainelor sale.

Adolph Rinck, un pictor de la Nouvelle-Orléans, care avusese de curînd o expoziție la Paris, făcuse portretele copiilor Damvilliers. Cele patru pînze atîrnau acum în colțurile salonului mare. Gratienne pozase într-o rochie cu crinolină *princesse*; Julie, așezată pe un taburet de pian, cu picioarele atîrnînd și neștiind ce să facă cu mîinile, Pierre-Adrien, într-o poză studioasă în fața unei mese încărcate cu

cărţi, Marie-Adrien, în picioare, cu o mînă la şold, cu cealaltă sprijinită de cămin, în atitudinea gravă şi dezinvoltă a unui candidat la preşedinţia Statelor Unite.

Viitorul stăpîn de la Bagatelle încăleca cu siguranţă pe un juncan murg şi colonelul îl lăudase pentru îndemînarea sa.

„La anul o să încalec pe un cal adevărat, domnule. Strămoşii mei nu încălecau decît cai anglo-normanzi, zvelţi ca nişte lame."

„Ai mei încălecau mai degrabă cai din Perche sau Boulogne, spuse cu falsă modestie colonelul; caii firavi n-ar fi suportat greutatea unui cavaler cu armură, nici n-ar fi primit fără să se clintească o lovitură de măciucă ghintuită!"

În aceeaşi seară Marie-Adrien îl întrebă pe Clarence despre genealogia domnului de Vigors.

„Cel mai vechi Vigors pe care-l menţionează istoria, îi explică intendentul cu oarecare plăcere, a participat la cucerirea Ierusalimului în 1099, dar colonelul pretinde că tatăl acestui cruciat luptase alături de Wilhelm Cuceritorul, cînd acesta fondase ducatul normand din regiunea Pouille!"

Băiatul se retrase fără să spună o vorbă, vexat să afle că familia Vigors devenise celebră cu cinci sute de ani înaintea Damvilliers-ilor! De atunci el se arătă ceva mai amabil cu tatăl său vitreg, spunîndu-şi că un soldăţoi cu asemenea ascendenţă merită oarece consideraţie, rătăcit cum era printre aristocraţii bumbacului.

Clarence, care-şi asumase toate responsabilităţile cultivării bumbacului, faţă de care soţul Virginiei arăta numai din politeţe un oarecare interes, se întreba dacă n-ar trebui într-o zi sau alta să-l iniţieze pe tînărul marchiz în mersul afacerilor. Băiatul nu dădea nici un semn că l-ar preocupa problemele plantaţiei, crezînd, poate, că priceperea o va dobîndi numaidecît odată cu ziua majoratului. Virginie, căreia îi mărturisise aceste gînduri, îi spusese:

„Are destul timp să se gîndească la ele. Şi apoi sunt sigură că va fi atît de inteligent încît să te păstreze ca intendent. Nimeni nu ştie mai bine ca tine meseria de plantator, căci ai făcut cu Adrien cea mai bună şcoală."

„Ai putea totuşi să te gîndeşti că forţele mele vor scădea odată cu vîrsta şi că poate mi-ar plăcea să fac altceva. De luni de zile n-am mai lucrat nimic la istoria familiei Damvilliers, ceea ce, aminteşte-ţi, era îndatorirea mea principală!"

„Mai tîrziu, cînd vom fi cu toţii bătrîni, vei avea destul timp să zgîrii hîrtia!"

„Dar, spuse Dandrige, puţin enervat, nu te-ai gîndit oare că în cîţiva ani Marie-Adrien îşi va putea asuma responsabilităţile, iar eu aş

putea dori să părăsesc Bagatelle şi să-mi construiesc casa mea proprie?"

„Clarence, ştii că Bagatelle nu poate fi părăsită!"

„Dar nu sunt nici sclav, nici mobilă, Virginie. Aşa cum Marie-Adrien ar putea să mă concedieze odată ce va deveni stăpîn, tot astfel aş putea pleca şi eu dacă am chef. Nu sunt decît un salariat... de un tip mai special... Asta e tot!"

Virginie îl vedea pentru prima oară pe Clarence altfel decît ca pe un membru al familiei. Ezită între două atitudini: să nu spună nimic şi să lase lucrurile aşa cum sunt sau să se lase în voia sentimentelor sale.

„Dacă ţi-aş spune că nu-mi imaginez viaţa la Bagatelle fără tine, m-ai crede, Clarence?"

„Te-aş crede, pentru că fac parte din obişnuinţele tale."

„De ce atîta amărăciune? Şi nu mă obliga să spun mai mult decît aş vrea!"

Virginie rostise ultimele cuvinte cu o voce gravă şi blîndă, plină de regrete, dar privindu-şi interlocutorul printre genele pe jumătate plecate şi cu capul puţin întors. Lucid şi rece, Clarence ţinu să-i dovedească că nu era subjugat de farmecul a cărui putere el o cunoştea mai bine decît oricine.

„Nu te-am văzut niciodată în rolul acesta, spuse el răutăcios, dar dă-mi voie să-ţi spun că nu ţi se potriveşte!"

Ea deveni deodată mai palidă şi aproape se sufocă.

„Te îndoieşti de sinceritatea mea şi de afecţiunea pe care ţi-o port?... Dar e o insultă gratuită!"

Clarence rămase o clipă tăcut, apoi forţîndu-se să atenueze timbrul metalic al vocii sale, ce-i impresiona pe sclavi şi-i adusese, nemeritat, o faimă de om aspru, reluă:

„Nu mă îndoiesc nici de afecţiunea, nici de sinceritatea ta, dar nu le exagera nici pe una, nici pe alta. De atîţia ani, viaţa mea e paralelă cu a ta. Am trecut împreună prin destule obstacole şi mai e şi Pierre-Adrien, pe care îl iubesc ca pe un fiu, dar rămîn un străin, un martor, un element util la Bagatelle, chiar în plan afectiv, atît şi nimic mai mult. Dă-mi voie să fiu din cînd în cînd egoist şi să-mi imaginez că am dreptul să-mi doresc şi altceva!"

Ea nu se înşelă asupra sensului acestor cuvinte. Acest „altceva" dorit de Clarence nu era o femeie, nici ea însăşi, nici o alta, şi cu atît mai puţin averea, dar el o rănise şi acum jocul acesta pervers o interesa ca o partidă de cărţi.

„Neluîndu-ţi în seamă dorinţele, înseamnă că nu le ai, Clarence, şi nu înţeleg de ce, printre noi, alături de mine, ai de ce să suferi!"

„În atmosfera de lîncezeală de la Bagatelle, sufăr de o boală contagioasă: inconsistenţa."

„Oh, Doamne! ce vrei să spui cu asta?"

„Vreau să comit un păcat capital, un păcat care nu e prevăzut în cele zece porunci, şi rămîne să-l găsesc!"

„Şi de ce asta?"

„Ca să dovedesc că sunt o fiinţă din carne şi sînge ca tine, Virginie, pur şi simplu ca să-mi dovedesc că exist!"

„Şi de ce ai nevoie pentru asta?"

„De aproape nimic, spuse el, cu o voce brusc obosită, de o oglindă şi de uitare!"

Clarence se întoarse şi coborî scara verandei unde avusese loc această ciudată discuţie.

În fîşîitul mătăsii, Virginie intră în casă.

„E orb… e orb!", murmură ea printre dinţi.

Capitolul VI

Clarence îşi reproşă mult timp că făcuse caz în faţa Virginiei de perspectiva unei libertăţi iluzorii, pe care nici nu era sigur că şi-o dorea. În seara cînd discutaseră în contradictoriu pe verandă, ea nu mai coborî la cină, pretextînd o migrenă subită, dar a doua zi, zîmbitoare şi amabilă, părea să fi uitat altercaţia. Iar Clarence, dornic la rîndul său să şteargă amintirea unei ieşiri regretabile, fusese mai cald ca oricînd.

Viaţa reluîndu-şi cursul monoton iar paraziţii bumbacului mobilizîndu-i pe toţi muncitorii de pe plantaţie, săptămînile trecură şi veni vremea culesului, apoi serbarea bumbacului. Aceasta dădu încă o dată Virginiei prilejul să-şi pună în valoare calităţile de stăpînă a casei.

În toamnă, o dată cu ploile reci, Marie-Adrien şi Gratianne plecară la şcoală, însoţiţi de data aceasta şi de Pierre-Adrien, înscris tot la iezuiţi, „ca să înceapă studii serioase". La plantaţie rămaseră

doar Julie, care avea să împlinească nouă ani, în noiembrie, şi Charles, fratele ei vitreg, care abia făcea primii paşi.

Crescînd, Julie se dovedise a fi un copil delicat, blînd, supus. Fetiţa îşi dădea seama că nu era ca toţi copii, mai ales ca fratele lui Percey şi ale Isabellei Tampleton, cele mai bune prietene de joacă. Se minuna cînd le vedea sărind coarda, cocoţîndu-se pe garduri, alergînd, scoţînd limba, certîndu-se şi chiar bătîndu-se, căci mama ei îi interzicea toate plăcerile rîvnite, din cauza acelei „slăbiciuni a inimii", de care i se vorbea mereu. Misterioasă şi rară, boala nu îi dădea nici o suferinţă şi nici nu o făcea să se ruşineze din pricina ei sau, din contră, să facă pe interesanta. Era doar resemnată. Deşi le auzea pe prietenele mamei sale spunîndu-i acesteia: „Nu fi îngrijorată, draga mea, Julie va creşte ca şi ceilalţi" sau pe doica micilor Tampleton şoptindu-i doicii ei: „Ce palidă e şi ce repede respiră!", fetiţa acceptase locul ce i se destinase. Cearcănele albăstrui de pe chipul ei ascuţit, privirea obosită şi mirată ar fi putut s-o acuze pe nedrept că se dedă acelor plăceri vinovate ce trebuiau mărturisite confesorului. Uitîndu-se la umerii ei ascuţiţi, la degetele ei lungi şi uscate, Julie găsea că seamănă cu o sfîntă descărnată, moartă ca urmare a epuizării progresive, al cărei portret respingător îl văzuse într-o carte.

Într-o zi cînd Ed Bartew, naşul ei, ale cărui mîini puternice şi păroase ea le admira, o întrebă: „Ce te vei face cînd vei fi mare?" ea răspundea cu candoare: „Voi fi bolnavă".

Cu puţin timp în urmă, găsise totuşi un mijloc să scape de privirile compătimitoare ale musafirilor de la Bagatelle. Cînd se anunţa o vizită, îşi freca cu putere obrajii, privindu-se în oglindă pînă cînd aceştia deveneau la fel de vii ca ai fetiţelor sănătoase. Asta îi aducea complimente din partea doamnelor aflate în vizită, deşi mama ei credea mai curînd că e vorba de un puseu de febră.

În decembrie, Charles de Vigors şi Virginie plecară în Nord, la Boston şi Philadelphia, apoi la New York, să vadă cîteva piese de teatru. Clarence petrecu iarna în linişte şi studiu, după ce pusese în mişcare dezghiocarea bumbacului, supraveghease tăierea trestiei de zahăr şi expediase turtele de indigo. Avînd o bună echipă de maiştri nemţi se putu consacra lecturii, cinînd adesea la familia Bartew la Bayou-Sara sau făcînd o partidă de biliard la Clément Barrow.

Războiul din Mexic era subiectul cel mai mult disputat. Trupele lui Taylor la Monterrey, cele ale lui Winfield Scott la Vera Cruz, cele ale lui Doniphan la El Paso îi făcură pe mexicani să-şi dea seama, puţin cîte puţin, de greşeala comisă. În California, John Frémont aştepta ofensiva lui Kearny şi Stockton, care se îndreptau spre Los Angeles.

În Sud, ca şi în alte părţi, se credea deja că „scopul manifest" al Republicii, ca să folosim termenul utilizat pentru prima oară de John L. O'Sullivan în *The United States Magazine and Democratic Review*, era să lărgească Federaţia cu toate teritoriile Americii Centrale. Acest expansionism trezea entuziasmul emigranţilor angajaţi în cucerirea Vestului. Li se promiteau pămînturi fertile şi ieftine, şanse rezonabile de a face avere.

Amintirea unui conflict cu Marea Britanie se risipise la 15 iunie 1846 cînd secretarul de Stat James Buchanan şi ambasadorul Majestăţii-Sale la Washington, Richard Pakenham, semnaseră un acord ce punea capăt disputei cu privire la frontiera de la Nord de Oregon. De aici înainte, paralela 49 fixa graniţa dintre Canada şi Statele Unite. În fine, la 28 decembrie, un nou Stat fusese admis în Uniune, cel de al douăzeci şi nouălea, sub numele de Yowa, în timp ce trupele lui Taylor ocupau Victoria, capitala regiunii Tamaulipas din Mexic.

Toate aceste evenimente împinseseră pe planul al doilea rivalitatea dintre Nord şi Sud şi disputa dintre pro şi antisclavagişti, liniştindu-i într-o oarecare măsură pe plantatori.

În Louisiana, unde tocmai fusese proclamată o nouă Constituţie, cercurile aristocratice fuseseră puţin surprinse de paragraful ce interzicea duelul. Legislatorii luaseră această hotărîre pentru că în anul 1844 se înregistraseră douăsprezece dueluri răsunătoare. Cel mai spectaculos, petrecut sub stejarii de la Saint-Anthony din Nouvelle-Orléans, îi pusese faţă în faţă pe generalul de Sentimanat, eroul expediţiei din Tabasco, şi pe un francez, domnul Riebaud, comandor în dizgraţie din marina mexicană. În faţa a peste trei sute de persoane, cei doi protagonişti schimbaseră, la zece paşi distanţă, şase focuri de pistol. Rănit uşor, domnul Riebaud se restabilise în cîteva zile. Adversarul său victorios îşi găsise totuşi naşul, căci, la Tabasco, cîteva zile mai tîrziu, muri în cursul unui alt duel. Cam în acelaşi timp judecătorul Canonga reuşise să evite un duel între fiul său şi avocatul Soulé. De atunci o parte a opiniei publice se pronunţase contra duelului, iar fraţii Mertaux, care militau de mult pentru interzicerea lui, fuseseră în sfîrşit auziţi de parlamentari. Un răgaz de doi ani era totuşi necesar pentru ca interdicţia să fie aplicată pînă la capăt.

Această interdicţie, care îi frustra pe orléanezi de una din plăcerile lor favorite, suscitase multe nemulţumiri, dar legislatorii, care pentru un da sau pentru un nu se vedeau provocaţi de adversarii politici sau de electorii dezamăgiţi, votaseră un text ce urma să confere o oarecare securitate funcţiei lor.

Orléanezii erau cu atît mai indignaţi de această lege, cu cît interdicţia se referea doar la duelurile între cetăţenii statului, lăsînd, în acelaşi timp, libertate străinilor să se taie între ei. Comentînd această dispoziţie constituţională, consulul Franţei, căruia nu-i lipsea umorul, le spusese fraţilor Mertaux: „Dacă Constituţa ar fi avut puterea să lichideze febra galbenă, nu s-ar fi făcut apel la ea, dacă boala i-ar fi atins numai pe străini".

„Onoarea e mai presus de legi, căci e prima dintre legi", susţinea, la rîndul său, domnul de Vigors.

Clarence, care făcea adeseori partide de scrimă cu soţul Virginei, îl aproba. Ameninţările autorităţilor erau doar în folosul laşilor, care neavînd curaj să lupte se ascundeau în spatele Constituţiei, în timp ce oamenii de onoare, la fel ca şi în trecut, aveau să-şi rezolve neînţelegerile cu spada sau cu revolverul!

Ceea ce se şi întîmpla! Duelul organizat după toate regulile fusese înlocuit cu o „întîlnire întîmplătoare"... regizată, fireşte! Un bărbat, socotindu-se ofensat şi dorind o reparaţie prin sînge, îi spunea, de exemplu, adversarului său:

„Mîine, la ora cutare, o să fiu în locul cutare şi voi fi înarmat cu un revolver. Dacă vă întîlnesc, vă ucid."

Cel vizat, dacă era un om de onoare, se înarma şi se ducea să se plimbe în ziua indicată şi la ora fixată, în locul unde putea să-şi întîlnească provocatorul. La o distanţă convenită, trăgeau unul într-altul pe deasupra, evitînd, pe cît posibil, să-i rănească pe trecători. O astfel de metodă îi lipsea de orice garanţie pe duelişti, care, în absenţa martorilor şi a celui care conducea duelul, puteau foarte bine să nu respecte regulile. Legislatorii nu făcuseră altceva decît să înlocuiască duelul cu asasinatul. În fiecare lună erau morţi şi răniţi. În felul acesta se camuflau cîteva dueluri loiale, ce puneau faţă în faţă oameni care, ca domnul de Vigors şi Clarence, aşezau onoarea deasupra legilor.

În ceea ce-i priveşte pe străini, nevizaţi de interdicţie, ei nu ezitau să-şi facă publice „întîlnirile". Sub stejarii de la Saint-Anthony se schimbau în grabă gloanţe ucigătoare între spanioli, nemţi, irlandezi, englezi şi americani din Mississippi şi Ohio. Dacă şeriful trecea întîmplător pe acolo, era suficient ca duelişti să poată dovedi că nu erau cetăţeni din Stat, pentru a fi lăsaţi în pace să-şi servească mai departe unul altuia drept ţintă. Pentru armurieri şi medici erau însă timpuri bune, iar cioclii nu pierdeau nici ei mare lucru.

În timp ce louisianezii discutau despre noua lor constituţie şi se înflăcărau la subiecte al căror interes se limita doar la frontierele statului lor, alte evenimente se petreceau în lumea largă. Dezvoltarea

mijloacelor de comunicare, presa mai atentă şi numeroşi europeni ce debarcau la Nouvelle-Orléans aduceau informaţii a căror importanţă nu era luată de nimeni în serios, deoarece Sudul egocentric nu vedea în ele nimic de natură să-i influenţeze viaţa. Nu erau considerate neliniştitoare şi nu meritau atenţie decît evenimentele care ar fi compromis relaţiile comerciale cu ţările ce achiziţionau bumbac şi tutun. Cercurile de afaceri se preocupau mai mult de părerea negustorilor şi a bancherilor decît de aceea a ambasadorului Uniunii.

Telegraful magnetic transmisese rapid în ţară vestea despre o revoluţie ce zguduise Franţa în luna februarie. Pe 23 în strigătele „Trăiască Reforma, jos Guizot", batalioanele Gărzii Naţionale, mobilizate să împiedice manifestaţia de după banchetul republicanilor, îi arătaseră lui Ludovic-Filip că burghezia îl părăsea. Foametea ce a urmat recoltelor proaste, corupţiei, refuzului guvernului de a lua în seamă reforma electorală, deficitul Băncii Franţei, stagnarea prosperităţii furnizaseră opoziţiei motivele radicalizării nemulţumirilor. Pe 24 februarie, avusese loc o rebeliune în faţa ministerului afacerilor străine, pe bulevardul Capucinilor. Soldaţii care apărau clădirea făcuseră uz de arme, omorînd şaisprezece manifestanţi, ale căror corpuri neînsufleţite fuseseră plimbate prin tot Parisul în lumina torţelor. Exploatînd acest măcel, republicanii lansaseră chemări la revoltă şi plebea de la periferiile oraşului se alăturase cetăţenilor indignaţi. După ce puseseră mîna pe primărie şi pe alte clădiri, insurgenţii ameninţaseră palatul Tuileries, unde regele tocmai îi convocase pe Thiers şi pe Odilon Barrot ca să formeze un guvern de stînga. Cînd suveranul auzi strigîndu-se „Trăiască Republica" şi „jos miniştrii", se grăbi să abdice în favoarea nepotului său, Contele de Paris şi să părăsească capitala. În trei zile monarhia constituţională muri.

Lamartine, Dupont de L'Eure şi Ledru-Rollin aclamară a Doua Republică. Un guvern provizoriu se străduia s-o construiască.

La Nouvelle-Orléans, această schimbare a regimului fusese primită cu bucurie, fără să se ştie prea bine de ce. Dacă New York ar fi oferit o bonetă a libertăţii oraşului Paris, din catifea roşie, cu franjuri de aur, bordată cu tricolorul şi purtînd cuvintele „Libertate, Egalitate, Fraternitate", două grupuri de francezi ce locuiau în capitala Sudului s-ar fi mulţumit să le trimită parizienilor un mesaj conceput astfel: „Fraţi parizieni, glorie vouă! Într-o jumătate de veac trei revoluţii s-au înfăptuit prin curajul vostru... Datorită vouă, despoţii tremură... Datorită vouă, ei înţeleg că un popor întreg nu poate avea alt stăpîn decît pe Dumnezeu. Trăiască Republica!"[x].

[x] După ziarele din Nouvelle-Orléans *(n.a.)*

Cîţiva americani amatori de afirmaţii hazardate observară cu satisfacţie că Parisul alesese ziua aniversării marelui Washington „ca să celebreze libertatea"!

Deşi legislatorii din Massachusetts declaraseră, la 26 aprilie 1847, că războiul din Mexic era „inoportun, injust şi anticonstituţional", generalul Taylor îşi continuă strălucit ofensiva, încălcînd uneori ordinele, iar Scott, după ce reuşi să-şi debarce trupele la Vera-Cruz, realizînd astfel prima operaţie amfibie din istoria Statelor Unite, intră în capitala Mexicului ca învingător. Constrînşi, mexicanii acceptaseră în final, la Guadalupe Hidalgo, un sătuc situat în apropierea capitalei, cedarea către Statele Unite a Texasului, a Noului Mexic şi a Californiei: „Destinul Uniunii se concretiza."

Anul 1848 era de asemenea un an electoral şi, ca atare, foarte agitat din punct de vedere al vieţii publice. Generalul Zachary Taylor, la întoarcerea din expediţia mexicană, fusese primit la Nouvelle-Orléans ca un erou. În onoarea lui se trăseseră salve de tun, se organizase o retragere cu torţe şi se dăduseră banchete şi baluri. Odată stinse focurile bucuriei, populaţia aprecie mai puţin prezenţa celor zece mii de voluntari ai armatei ce luptaseră în Mexic şi care, întorşi la viaţa civilă, căutau fără tragere de inimă cîte ceva de făcut, încercînd, în acelaşi timp, să prelungească petrecerile ce degenerau în beţii şi scandaluri. Cînd nu li se recunoşteau destul de repede meritele şi gloria, deveneau agresivi. Aceşti soldăţoi, lipsiţi acum de ocupaţie, se dedau la tot felul de escrocherii care te făceau să doreşti să plece rapid la război sau să fie puşi la muncă. Acestor militari demobilizaţi veneau să li se adauge imigranţii sosiţi pe vapoarele pline. Între 1 ianuarie şi 1 octombrie 1848, ei depăşiseră cifra de 160000, dintre care 130000 se îndreptau spre Mississippi. Irlandezii, destul nesociabili, erau majoritari — 79000; dar erau şi 44000 de nemţi, 20000 de englezi, 56000 scoţieni, 2246 francezi, 1414 elveţieni, 1048 olandezi, 353 colonişti din Antile, 251 italieni, 230 spanioli, 11 ruşi şi 1 chinez.[x]

„Ce-o să facem cu toţi aceşti oameni?" se întrebau orăşenii ce nu prea cunoşteau prodigioasa capacitate de absorbţie a Uniunii, unde era de lucru serios.

Orléanezii îl primiseră aproape cu acelaşi entuziasm ca pe Zachary Taylor, pe generalul Butler, reîntors şi el din Mexic.

Fuseseră văzute peste 5000 de persoane, „dintre care 3000, din clasa cea mai nevolnică şi care lucrează în concurenţă cu negrii", aclamîndu-l pe acest militar respingător, urîcios şi burtos. Cînd Convenţia democratică de la Baltimore îl alese candidat la

---

x Conform statisticilor Consulatului francez din Nouvelle-Orléans. *(n.a.)*

vicepreşedinţia Statelor Unite „pe bonul“ senatorului Lewis Cass din Michigan, candidat la preşedinţie — el se pomeni faţă în faţă cu Zachary Taylor, acesta fiind desemnat de Convenţia naţională din Philadelphia a partidului *whig* ca preşedinte, şi cu Millard Fillmore ca vicepreşedinte.

Zachary Taylor fiind proprietar de sclavi, sudiştii îi susţineau candidatura, sperînd astfel ca, odată ce va deveni preşedinte al Uniunii, eroul din Mexic, să-i readucă la tăcere pe aboliţionişti. Căci, după o acalmie de doi ani, atacurile antisclavagiste se înteţiseră şi problema sclaviei devenea o temă a campaniei electorale. Se constata, de altfel, că diferenţele politice nu coincideau întotdeauna cu opiniile militarilor despre acest subiect grav. În Nord, *whigs* şi democraţii erau tot aboliţionişti; în Sud, democraţii *whigs* se declarau partizanii sclaviei! Etichetele îşi pierdeau astfel sensul, cu atît mai mult cu cît democraţii din Nord treceau drept partizani ai Tarifului, în timp ce sudiştii se opuneau!

Generalul Butler, căutînd sprijinul americanilor instalaţi în noile cartiere din Nouvelle-Orléans, îi atacase pe creolii francezi într-un discurs în care a evocat bătălia din 8 ianuarie 1815 împotriva englezilor. El avu chiar îndrăzneala să spună: „Apărătorii oraşului erau doar 488 la număr, dintre care 268 oameni liberi de culoare. În timpul acesta creolii de origine franceză dansau şi beau! Preocupaţi mai mult de plăcerile lor, ei erau gata să trădeze!“ Pe loc partidul *Whig* replică printr-un manifest: „Francezi naturalizaţi, veţi vota voi pentru democraţii care spun că preferaţi dansul, luptei şi că printre voi se află trădători şi spioni?“ O cafenea ocupată de adepţii *whigs* fusese incendiată. Cei de faţă se înfruntaseră cu pumnii şi cu pistolul, strigîndu-şi unii altora aboliţionişti şi renegaţi!

În confuzia acestei campanii, instigările adevăraţilor aboliţionişti, căci erau şi din aceştia, trimişi de nordişti, îi încurajau pe sclavi la nesupunere. Astfel, la Saint-Charles, proprietarul unui vaporaş de pe Mississippi, fusese asasinat de cinci negri, cărora le vindea în mod curent whisky la un preţ prohibit. Locuitorii din regiune, găsind că justiţia se mişca prea încet îi spînzuraseră pe vinovaţi, fără ca autorităţile judiciare să protesteze.

Astfel că sclavii care asistau la discuţii aprinse îşi spuneau: „Dacă cîştigă candidatul stăpînului, sclavia va mai dura. Dacă triumfă adversarii lui, vom fi în curînd liberi.“

În cele din urmă, Zachary Taylor fusese ales cu o majoritate de 138625 de voturi, în Louisiana votînd împotriva lui 3000. Noul preşedinte, avînd un ciudat simţ al economiei, sfîrşise prin a nu fi informat despre succesul său. Cum taxele trebuiau achitate de

destinatar, generalul refuzase multe scrisori, considerîndu-le o cheltuială inutilă. Astfel că el returnase chiar mesajul de la Washington prin care i se anunţa oficial alegerea!

În primele sale discursuri, Zachary Taylor dădu dovadă de mai multă bonomie zîmbitoare decît de calităţi reale de om de stat. Cînd i se spunea: „Sunteţi părintele poporului!", el răspundea modest: „Nu, sunt slujitorul lui!" şi cînd i se făcea observaţia: „Sunteţi preşedintele partidului Whig", el se mira: „Cînd partidul Whig are atîţia oameni de valoare, mă mir că s-au gîndit tocmai la mine! E adevărat, eu sunt *whig*, dar *whig* democrat. Am acceptat voturile tuturor partidelor. Nu sunt preşedintele nici unuia , eu sunt preşedintele întregului popor!" Dacă astfel de declaraţii îi consolau pe partizanii candidatului învins, ele nu-i mulţumeau decît pe jumătate pe sudişti, care se întrebau ce atitudine va adopta acest Ianus în dezbaterile despre sclavie.

Pe plantaţiile louisianeze nu domnea, totuşi, pesimismul. Recoltele fuseseră bune: 1213805 baloturi de bumbac, 128112 butoaie cu melasă, 55882 butoiaşe cu tutun.

Aceste evenimente nu tulburaseră defel ritmul vieţii de zi cu zi de la Bagatelle. Comentate cu detaşare seara în familie sau la reuniuni mondene, ele suscitau doar aprecieri banale. După semnarea păcii cu Mexicul, reapăru Willy Tampleton în uniformă de maior. Un glonte mexican îi smulsese o bucată din ureche, altul îi străpunsese şoldul. În fine, arăta ca un războinic adevărat. Virginie găsi de cuviinţă să organizeze, în cinstea lui, o mică petrecere, ceea ce îi flată vanitatea. Oferindu-i cu această ocazie cadoul ales de ea — un suport pentru scris corespondenţa în timpul campaniilor — îl sărută apăsat de două ori, iar colonelul Vigors, cunoscător în materie de soldaţi, îl tratá ca pe un vechi camarad de arme. Fu un moment fericit în viaţa acestui tînăr ce părea să aibă mai mult noroc în război decît în dragoste.

Primele îngheţuri puseseră capăt ultimelor miasme ale febrei galbene din deltă — în acel an fuseseră 80 de victime — cînd un vagabond îşi făcu apariţia într-o după-amiază, la Bagatelle. Pentru că sub o barbă murdară pielea lui era albă şi pentru că spunea că e francez, Charles de Vigors îl primi. Omul se numea Baptiste Fouillade şi povesti o aventură incredibilă. Sosise la Nouvelle-Orléans la 27 martie 1848, venind de la Vienne din Isère, pentru a întîlni comunitatea din Icaria, fondată în Texas, pe malurile Rîului Roşu, de către comunistul Etienne Cabet. La 3 februarie 1848, împreună cu 68 de tovarăşi, el părăsise Le Havre, cu douăzeci de zile înainte de revoluţia sperată de republicani, la bordul unui velier american, *Rome*. Ei cîntau, precum evreii în drum spre pămîntul făgăduinţei:

Uniţi în inimă şi suflet
Să ne întemeiem o patrie
Şi să repetăm în cor
Că plecăm spre Icaria.
Da, să repetăm în cor,
Să plutim, să plutim, să plutim,
Să plutim spre Icaria.

Doctrina lui Cabet, fiul de dogar din Dijon, numit de Lamartine „poetul comunismului", părea seducătoare. „Comunitatea, spunea el, e cel mai mare proprietar, cel mai mare agricultor, cel mai mare capitalist, cel mai mare industriaş din toţi cîţi există azi. Ea produce în serie, are ateliere uriaşe, manufacturi uriaşe, bine amplasate şi organizate. Poporul întreg munceşte pentru ea." La Icarieni nu existau nici proprietatea, nici banii, nici sclavia, nici cumpărarea, nici vînzarea. Comunitatea poseda totul, hrănea, adăpostea, îmbrăca, instruia şi îngrijea, oferind fiecăruia după necesităţile sale. „Mai întîi necesarul, apoi utilul, la sfîrşit dacă e posibil, agreabilul, deoarece comunitatea are ca scop suprimarea mizeriei şi prosperitatea tuturor." Pe aceste teme, bunul Cabet, utopist cu inimă mare, dar în mod fatal autoritar, lansase ideea unei republici autentic democrate, Icaria, care, într-o ţară nouă urma să demonstreze că singura cale ce putea aduce fericirea tuturor era comunismul.

Cuvîntul ce revenea cel mai des pe buzele şi în scrierile lui Cabet era „fraternitate". Iată ceva ce putea entuzisma oamenii. Dar, vai, teoriile seducătoare se dovediseră greu de pus în practică. La fel ca alţii, Baptiste Fouillade le experimentase. Prima colonie icariană eşuase în anarhie, foamete, certuri intestine. Meşteşugar fiind, Fouillade fu nevoit să devină cultivator pentru a avea din ce trăi şi să muncească şaisprezece ore pe zi, căci abandonarea muncii era motiv de excludere. Catehismul comunist nu putea însă schimba firea omului: individualismul, egoismul, şiretenia biruiseră repede în timp ce absenţa concurenţei dusese la dezinteres şi risipă. „Muncitorii ar trebui conduşi cu o nuia de fier", sfîrşise prin a spune un şef icarian, hotărît să se comporte ca cel mai despotic patron.

„M-am lăsat ispitit de Cabet şi de acoliţii lui, se văicărea Fouillade. Toate economiile mele s-au dus odată cu cei şase sute de franci pe care ni-i cerea Cabet fiecăruia dintre noi pentru a ne instala în Icaria, unde n-am găsit nici măcar un acoperiş! Sistemul lui Cabet te duce la disperare!"

Numeroasele victime ale lui Cabet, incapabile să-şi plătească biletul de întoarcere în Franţa, băteau trotuarele din Nouvelle-

Orléans, asistînd la sosirea celui de-al doilea val de icarieni, dezbinaţi încă de pe vapor de neînţelegerile administrative murdare. Cei ce fuseseră în Texas erau tentaţi să-i sfătuiască pe noii partizani să nu se mai ducă într-acolo, dar, astfel, nu reuşiră decît să fie consideraţi nişte laşi şi nişte leneşi. În numele „fraternităţii", cei ce debarcau, avînd deocamdată hrană şi bani, refuzaseră să-i ajute pe nefericiţii lor tovarăşi. Baptiste Fouillade, care nu mai avea pe nimeni în Franţa, căuta prin urmare de lucru, declarînd că e cizmar. Iar Charles de Vigors, după ce îl ascultă cu atenţie, îi spuse:

„Doctrina domnului Cabet e făcută pentru sfinţi, prietene! Dar vai, oamenii nu sunt sfinţi! Interesul îi călăuzeşte pe cei mai mediocri, dragostea şi gloria pe cei onorabili, dar toţi au un sentiment dezvoltat al proprietăţii. Or, într-o comunitate unde totul aparţine tuturor, nimic nu aparţine nimănui. O fi poate generoasă ideea domnului Cabet, dar ea se bazează pe date false şi pe un munte de naivitate!"

Baptiste Fouillade rămase o săptămînă la Bagatelle să se întremeze. Clarence îl trimise la Ed Barthew, la Bayou-Sara, unde reuşi să se angajeze ca cizmar. Nu mai reveni la Bagatelle, trecerea lui pe la Cabet anulîndu-i desigur, odată cu iluziile, sentimentul de recunoştinţă.

La data aceea, o altă întreprindere atrase brusc atenţia, căci spre deosebire de teoriile comuniste ale lui Etienne Cabet, se întemeia pe cîştig şi pe invidualism. La 24 ianuarie 1848, un oarecare James Marshall Wilson, un aventurier născut în 1814 în New Jersey, descoperise nişte pietricele strălucitoare într-un pîrîu ce alimenta joagărul pe care îl avea pe *American River*, în California. Aceste pietricele se dovediseră a fi de aur. Cum în California aurul mai fusese găsit în cantităţi mici, descoperirea aceasta urmată de multe altele făcu mare vîlvă. Se trecu la expertize şi pe 5 decembrie 1848, preşedintele Statelor Unite, James Polk, adresă un mesaj Consulului, cuprinzînd o veste ce se răspîndi ca o dîră de... pepite.

„Informaţiile pe care le deţinem în legătură cu abundenţa aurului în California, spuse preşedintele, sunt atît de extraordinare, încît ele ar părea greu de crezut, dacă n-ar fi însoţite de nişte rapoarte autentice ale unor funcţionari avizaţi."

Această declaraţie declanşă imediat ceea ce ziariştii numiră curînd „goana după aur". Oameni de orice stare — ţărani, muncitori, funcţionari — şi de toate vîrstele plecau în aventură cu tîrnăcoape, lopeţi şi site, siguri că se vor bucura şi ei de această mană cerească. Ocolind cu vapoarele Capul Horn, riscînd să treacă dincolo de Istmul

Panama, traversînd drumurile continentului, zeci de mii de oameni se lansară în cursa după acest metal preţios.

Primii care se îmbogăţiseră nu trebuiră să meargă atît de departe. Aceştia erau fabricanţii de goldometre, aparate magice permiţînd, spunea inventatorul, reperarea filonului de metal preţios, indispensabile oricărui căutător de aur. Aparatul se vindea cu trei dolari şi se producea cu zecile de mii.

Marshall împreună cu asociatul său, Sutter, cărora avansul faţă de „armata aurită“ le lăsa orice răgaz, îşi petreceau zilele bălăcindu-se în rîuri, fără să ştie dacă acest gen de exerciţiu era cu adevărat profitabil.[x]

La Bagatelle descoperirea aurului în California nu stîrni nici o emoţie. Doar Mallibert, ordonanţa colonelului, după ce dorise o clipă să se ducă la mormoni, din motive cîtuşi de puţin religioase, se gîndi să devină căutător de aur.

„Noi avem aici aurul alb pe care ni-l dă în fiecare an bumbacul. Nu lua drumurile în picioare după pepite de aur galben, pe care nici nu eşti sigur că le găseşti!“

„Aurul alb îi îmbogăţeşte pe plantatori nu şi pe plutonierul major pe care căsătoria colonelului său îl transformă în pădurar şi agricultor. Cînd am venit cu dumneavoastră în America, socoteam că ne vom război cu indienii, dar n-am văzut picior de indian, ci numai negri la locul lor. Aşa că mă cam plictisesc!“

„Totuşi, ai tot ce-ţi trebuiie şi nici distracţiile nu-ţi lipsesc. Am auzit chiar că eşti stăpînul mai multor inimi!“

„Vreau să vă spun, colonele, că negresele sunt toate la fel şi aş avea mare nevoie să dau o raită pe la Nouvelle-Orléans să mă conving dacă creolele alea au atît farmec pe cît se spune…“

„Ei bine, du-te, la naiba, să nu te mai aud vorbind că te duci să scormoneşti pămîntul în California după aur! Lasă-i pe imbecili să dea vrabia din mînă pe cioara de pe gard!“

„Aveţi dreptate, la urma urmelor, n-am fost niciodată atît de fericit ca în ţara asta. Dar, totuşi, te cam ramoleşti cînd ai de comandat un escadron de negri moi… şi bei numai whisky… Ceea ce îmi lipseşte, de fapt, e neprevăzutul. În ţara asta el lipseşte, pentru că totul este reglat ca manevrele unui stat major. Îmbătrîneşti fără să-ţi dai seama!“

---

[x] După domnul Lacour-Gayet, „Marshall şi Sutter au fost părăsiţi de muncitorii lor, care plecară pe cont propriu în căutarea visatului Eldorado; vitele lor au fost furate, iar proprietăţile invadate şi ocupate de squatters. Marshall s-a sfîrşit din viaţă sărac şi nebun. Sutter a dat faliment. În ultimii ani de viaţă, statul California i-a alocat o pensie de două sute cincizeci dolari, pentru a-l salva de mizerie“. *(n.a.)*

Prezent la această discuţie, Clarence aprecie că plutonierul major definise bine viaţa de pe plantaţie. O monotonie moleşitoare, care, din cînd în cînd, te face să doreşti să se întîmple un eveniment neaşteptat capabil să tulbure plictiseala fericită în care trăieşti.

„Avem cu toţii nevoie de o Icaria sau de pepite în căutarea cărora să pornim, rămarcă el. Utopia este o formă de speranţă. Asta ţine de dorinţa adîncă a fiecărui om de a cunoaşte «altceva», de a risca ceea ce are, chiar şi propria-i viaţă, pentru a ajunge la ceea ce crede el; că e fericire. Unii, precum Mallibert, speră s-o găsească în acţiune; alţii, mistici, cred că o ating prin contemplaţie; sunt puţini aceia care se resemnează s-o caute în zgura mediocrităţii zilnice!"

Domnul de Vigors fu de acord, şi fiecare se întoarse la treburile lui. Aurul din California fu dat uitării. Clipele de exaltare ale lui Mallibert au fost, la Bagatelle, singura consecinţă a isteriei colective, a goanei după comori în care se angajaseră mii de americani şi emigranţi.

Capitolul VII

Cu gestiunea plantaţiei şi cu lucrările sale de biograf zilele lui Clarence erau pline. O convinsese pe Virginie de necesitatea achiziţionării altor terenuri, căci bumbacul seca pămîntul în cîţiva ani. Alternînd culturile, lăsînd pămîntul să se refacă timp de cîteva anotimpuri, se obţineau rezultate mai bune. Fără să-i spună nimic, Virginie ceru părerea lui Marie-Adrien, ce împlinise şaptesprezece ani şi-şi încheiase ultimul an la iezuiţi. Făcîndu-i plăcere faptul că a fost consultat, el fu de acord, mai ales că auzise pe părinţii prietenilor săi, Kernant şi Beausset, spunînd că un plantator nu trebuie să piardă niciodată prilejul de a-şi extinde domeniul.

Cel mai mare dintre copiii Damvilliers avea alte pasiuni decît pămîntul. Incapabil de studiu disciplinat, obţinuse îngăduinţa de la bunii călugări să-şi aleagă, după gustul său, materiile care îl interesau şi să neglijeze pe cele faţă de care nu simţea nici o atracţie. Literatura europeană, filozofia, muzica şi istoria ofereau diletantismului său

prilejul unor cercetări anarhice. Ele satisfăceau spiritul lui anarhic și-i asigurau o reputație de seriozitate.

Iezuiții îi admirau inteligența și apreciau gustul înnăscut pentru meditație al acestui elev, cu siguranță cel mai strălucit din colegiu, fără a putea încuviința capriciile acestuia. Marie-Adrien era capabil să se închidă o săptămînă întreagă cu cărțile lui, neglijîndu-și toaleta, refuzînd să ia parte la discuții și uitînd chiar uneori ora mesei, după cum „stătea la perete“ fără să crîcnească, mai multe nopți la rînd, ispășindu-și pedeapsa că plecase în oraș, la întîlniri misterioase. Fusese văzut în localuri deocheate, în societatea unor persoane îndoielnice, îmbătîndu-se cu amestecuri complicate de alcooluri tari, preparate după rețete proprii, confesîndu-se prostituatelor și dînd de băut aventurierilor de ocazie, cărora le sugera lovituri și speculații pe care oamenii onești le-ar fi numit escrocherii.

De cînd citise *Les Confessions d'un opiomane anglais* [x] de Thomas de Quincey, carte apărută la Londra în 1822, despre a cărei existență habar nu aveau călugării iezuiți, își procurase operele acestui autor care descria cum nu se poate mai bine groaza provocată de slăbiciunile psihice. *De l'assassinat considéré comme l'un des beaux-arts; Sur le coup frappé à la porte, dans Macbeth,* [xx] fuseseră pentru el adevărate revelații, căci natura sa nevrotică fremăta „în așteptarea îngrozită și voluptoasă a evenimentului“. Opiul plătit în aur marinarilor veniți din India îi dădea o senzație de luciditate exacerbată, un rafinament al gîndirii și-i armoniza simțurile. Tînărul marchiz încercase să-i antreneze pe Gilles de Kernant și pe Hyacinthe de Beausset în aceste extaze otrăvite. Gilles se retrăsese pentru că i se făcea greață de la primele fumuri trase dintr-o pipă scumpă de chihlimbar. Speriat de ceea ce numea „insuportabila expansiune a creierului său“, Hyacinthe renunțase să continue experiența. Singurătatea lui Marie-Adrien se accentuase, ca și orgoliul său, căci se credea singurul capabil să se bucure de o plăcere necunoscută vulgului. Gusturile lui vestimentare îi surprindeau pe prietenii săi. Îi pretindea croitorului croieli în afara modei, și cerea ca pantalonii săi din flanelă moale să fie dublați cu mătase; voia cămăși din bumbac și veste din moar irizat. Dintr-un șal de cașmir, ceruse să i se facă o redingotă, pe care o purta peste un pantalon scurt de vînătoare, de catifea cafenie, la care purta cizme din piele de căprioară gri. Uneori, seara, i se întîmpla să deseneze modele de livrele, în stil turcesc,

---

x Mărturisirile unui opioman englez *(n.t.)*

[xx] Despre asasinatul considerat drept una dintre artele frumoase; Despre bătaia în ușă în Macbeth. *(n.t.)*

promiţîndu-şi să le impună mai tîrziu servitorilor de pe plantaţie, căci şocul culorilor aprinse şi aurii aplicate pe pielea neagră a sclavilor îl hipnotiza.

Aceste fantezii de moştenitor bogat, de prinţ al bumbacului o încîntau pe Virginie, ce vedea în fiul său un estet de o sensibilitate excepţională. Nu o dată, el făcuse apel la banii mamei sale, ca să-şi cumpere pietre mai mult rare decît preţioase, din care îşi făcea butoni la un bijutier de pe strada Saint-Charles. Entuziasmat mai cu seamă de jocul culorii şi al luminii, nu aprecia diamantele, ci căuta lapis-lazuli, cuarţuri roz şi înstelate şi opal de Australia. Purta pe deget o piatră de hematită de un negru profund, cîştigată la joc pe un vapor de pe Mississippi şi pe care pusese să i se graveze o cruce sfărîmată, căci el nu credea deloc în Înviere.

La plantaţie, unde venise în vacanţa de vară a anului 1849, singura persoană care-l interesa cu adevărat fu Clarence. Sesiza acum la el un spirit ascuţit, o incapacitate de a intra în tiparele comune. Fiind de statură mijlocie, îl invidia pe Clarence pentru picioarele lui lungi şi subţiri, pentru mîinile uscate şi pentru firescul gesturilor, la care el nu ajungea decît controlîndu-se în fiecare clipă. Era însă prea tîrziu pentru ca aceste două caractere să se mai întîlnească. Trecînd anii, intendentul constatase că viitorul stăpîn de la Bagatelle manifesta mai puţină aroganţă şi evita să pună întrebări despre mersul plantaţiei. Dacă se purta şi acum condescendent cu fratele şi cu surorile sale, şi destul de indiferent cu micul Charles, ce avea să împlinească peste puţin timp, cinci ani, o făcea fără ostentaţie. Orgoliul său lua forma detaşării. Tînărul, gîndea Clarence, descoperise probabil alte centre de interes pe care le socotea fără îndoială, inaccesibile oamenilor obişnuiţi.

Avînd în persoana mamei sale o ascultătoare receptivă, se aşeza uneori la pian şi cînta cu o artă desăvîrşită *Nocturnele* lui Chopin. Întinsă pe sofa, doamna de Vigors, o imita, fără ştire, pe mama lui Adrien, cerînd să fie stinse lumînările „ca să părăsească mai bine pămîntul" şi lăsîndu-se în voia muzicii precum în braţele unui amant. În schimbul acestor momente deosebite, îi cînta seara fiului său la clavecin. Veselelor ritornele ale lui Rameau, ce-l încîntaseră pe tatăl său, le prefera arhitectura savantă a unei triple fugi de Bach, găsind în labirintul polifonic o traducere sublimată, o coerenţă mistică a gîndurilor sale. În acele momente i-ar fi plăcut să adauge plăcerii muzicii pe aceea a opiului, care poate l-ar fi călăuzit în hăţişul stufos al fiinţei sale, spre florile rare cu carnaţie feminină, somptuoase şi otrăvite, oferite dorinţelor, dar inviolabile.

Dar nu cuteza să-i mărturisească mamei sale viciul său, considerat de cei din jur o boală inadmisibilă. Mai tîrziu, cînd va putea să-şi asigure serviciile unui artist mut, plăcerea aceasta îi va fi permisă. Epicurean convins, îşi amîna deocamdată dorinţele.

Gratianne, a cărei frumuseţe promitea s-o egaleze pe cea a mamei sale, abia împlinise cinsprezece ani şi avea deja atîţia curtezani cîţi stejari erau pe aleea de la Bagatelle. Cînd participa la serile muzicale, fredona, acompaniindu-se la pianul Playel, melodii şi cîntece considerate de Marie-Adrien dulcege şi vulgare. *My old Kentuky Home, Louisiana Belle* şi *O, Susanna*, arii compuse pentru serile petrecute sub cerul liber de robuştii pionieri ai Vestului, făceau parte din repertoriul său. Cîntecele acestea simple şi naive îi plăceau mai mult colonelului de Vigors, care relua refrenul mai mult cu entuziasm decît cu exactitate:

„O, Susanna, don't you cry for me!
I am off for Alabama with my banjo on my knee…"

Marie-Adrien strîmba din nas, de parcă aceste cîntece l-ar fi făcut să simtă mirosurile urîte din tabără, efluviile acide ale bărbaţilor transpiraţi, duhoarea alcoolicilor. În timpul vacanţei la Bagatelle, în aşteptarea îmbarcării pentru „turul" Europei, menit să desăvîrşească educaţia unui fiu de plantator bogat, în cîteva rînduri săvîrşise fapte calificate de domnul de Vigors drept excentrice. Îi convocă pe Télémaque şi pe cei din corul bisericii, sub stejari aduse acolo pianul şi le ceru sclavilor să cînte, acompaniindu-se la banjo-urile lor făcute din cutii de brînză şi din maţe răsucite în timp ce alţii băteau din palme.

Pătruns de melancolia cîntecelor, el le reproducea la pian, într-un ritm mai vioi pe care negrii îl urmau cu docilitate însufleţindu-se încetul cu încetul. Risca uneori improvizaţii colorate, ce-i făceau să cadă în transă. Sub îndrumarea autoritară a lui Marie-Adrien, melodiile siropoase deveniră lascive, incantaţiile se transformară în chemări guturale. Prin intermediul pianului, modula după voia lui corul negrilor, îndemîndu-l cu un gest al capului pe Télémaque l'a început, sclavii intrară spontan în joc, simţul înnăscut al ritmului luînd-o înaintea voinţei stăpînului. Destul de repede începu să le placă, îndrăznind chiar să se mărturisească în cîntec ca şi cum muzica devenea un limbaj ce anula diferenţele dintre stăpîn şi sclav, într-o exaltare comună. După ultimul acord, Marie-Adrien împărţi cîţiva dolari şi apoi fiecare reveni la condiţia lui iniţială.

Virginie urmărise de pe verandă, împreună cu soţul ei, acest concert improvizat, fericită de performanţa fiului său, dar tulburată de această îndrăzneală, dezaprobată de domnul de Vigors. Dimpotrivă, Clarence îl lăuda pe tînărul marchiz:

„E frumos şi te purifică al dracului."

„Poate şi puţin scandalos", spuse Marie-Adrien, privind spre tatăl său vitreg.

„În nici un caz pentru mine. Mi se pare mai degrabă sănătos..., depinde de intenţii, nu-i aşa?

„E doar o încercare de instrumentist, domnule Dandrige. Am vrut să mă conving că în materie de muzică, negrii sunt instrumente inteligente."

Clarence aprobă mai puţin felul în care Marie-Adrien îl împopoţona pe Brent, servitorul ales să-l întovărăşească în Europa. Chemă un croitor de la Nouvelle-Orléans şi-l ţinu mai mult de o lună la plantaţie, timp în care acesta confecţionă două costume din şeviot gri şi cămăşi roz pentru tînărul marchiz. La indicaţiile acestuia, croi pentru Brent o redingotă bleu-pastel, împodobită cu mătase şi o jachetă pînă în talie, de culoarea sîngelui de bou, cu revere negre. Marie-Adrien adăugă acestei ţinute surprinzătoare o capă de lînă bej, închisă la gât cu un lanţ de argint, ceea ce-i dădea sclavului, de statură înaltă, înfăţişarea neliniştitoare a unui magician de comedie, mai ales după ce îi pusese pe cap un joben, de mătase de culoare maron deschis.

„Echipat astfel, n-o să treceţi neobservaţi la Paris", spuse cu ironie domnul de Vigors.

„Credeţi, oare, că uniforma dumneavoastră de cavalerist al Gărzii bătea mai puţin la ochi? Cu brandemburgurile aurite, cu pantalonii albi, cu dolmanul împodobit şi chipiul cu panaş, şi dumneavoastră eraţi în centrul atenţiei!"

„Noi nu ne dorem, decît atenţia gloriei, tinere", replică aprinzîndu-se colonelul.

„Daţi-mi voie, eu sunt mai modest şi nu vreau decît să atrag atenţia oamenilor de bun gust, e singura mea ambiţie!"

Acest schimb de focuri, fără martori, îl convinse pe colonel că Marie-Adrien rămăsese acelaşi copil obraznic şi vanitos. Pe viitor se abţinu să facă cea mai mică apreciere despre faptele lui.

Dacă domnul de Vigors ar fi putut asista la ceea ce se petrecea noaptea în camera lui Marie-Adrien, ar fi încercat şi alte emoţii. Cu intuiţia ei extraordinară pentru tot ce-l atinge pe fiul său mai mare, Virginie aflase că tînărul marchiz îşi alesese o „tisanière" dintre spălătoresle de la Bagatelle. Deşi ar fi putut să vadă în asta o altă

dovadă a precocităţii lui Marie-Adrien, se prefăcu a nu remarca nimic, mai ales că sclava venea cînd toată casa dormea şi pleca înainte de ivirea zorilor. Reuşise s-o facă atît de discret, încît nici Anna, la curent cu toate secretele din casă, nu-i suflase nici un cuvînt stăpînei sale despre fata lenjereasă. Aleasa lui Marie-Adrien era de o frumuseţe sculpturală şi avea dinţi strălucitori. Pielea ei fină şi catifelată, de un negru mat, îi adusese multe laude. Tăcută şi pudică, nu căuta aventurile. Tînărul marchiz avea toate şansele ca ea să fie fecioară, ceea ce se întîmpla rar la tinerele sclave de pe plantaţie.

Curioşii ar fi fost foarte surprinşi să afle ce Marie-Adrien, nu-i cerea lui Bessy, ceea ce pretindeau în mod obişnuit tinerii de la o „tisanière". El obţinea o plăcere într-un fel inocentă, dar mai perversă, de sadism şi violenţă, ce trăda o depravare profundă a spiritului. Cînd Bessy intra în camera lui ce dădea pe balcon, în partea opusă faţadei, încăperea era luminată *a giorno* de cinci duzini de lumînări multicolore aşezate pe lampa din tavan sau răspîndite pe mobile şi pe cămin, în globuri de sticlă. Fireşte, ea nu cunoştea grija meticuloasă cu care Marie-Adrien alesese locul fiecărei lumînări, în funcţie de culoarea cerii, a reflexelor flăcării în oglinzi, de scînteierea cristalelor.

El se aşeza într-un fotoliu, în halat şi o invita pe fată să se dezbrace şi să stea dreaptă, cu braţele de-a lungul corpului, apoi începea să deschidă flacoanele cu vopsea şi să pregătească pensulele. Prima oară, Bessy vru să fugă, apoi crezu o clipă că fiul răposatului stăpîn urma să-i facă portretul, fiind conştientă de frumuseţea ei, dar Marie-Adrien mîngîindu-i formele magistral sculptate cu mîna uşoară a celui ce apreciază prin atingerea luciului marmurei, se lăsa în voia acestui capriciu de neînţeles. Mama ei o învăţase că de la albi te poţi aştepta la orice!

Atunci Marie-Adrien începea să-i picteze acest corp splendid, luînd-o de la capăt noapte de noapte, reînnoindu-şi descoperirile, abandonîndu-se unei inspiraţii ce se schimba potrivit cu starea sufletească. Înconjura buricul lui Bessy cu cercuri concentrice verzi, roşii sau galbene, îi lipea stele pe vîrful sînilor, pulveriza pe pubisul ei creţ pudră de aur, trasa pe coapse o înlănţuire de galoane, o obliga să-şi moaie mîinile într-un vas plin cu vopsea de un roşu aprins, ca să pară că are mănuşi însîngerate, apoi îi desena pe fese şi pe spate, arabescuri mov şi galbene, după ce-i lipise pe obraji uriaşe buline verzi. Într-o noapte reuşindu-i acea nunaţă de ipsos roz, rîvnită de toate doamnele din Sud, el o dăduse din cap pînă în picioare înainte de a-i pudra părul cu praf ocru.

„Priveşte-te, acum eşti albă."

O dusese în faţa unei oglinzi şi Bessy începu să plîngă, ceea ce-i dăduse pictorului ideea să adauge lacrimi roşii pe obrajii bietei fete. Pictînd cu gesturi repezi şi precise, uneori chiar cu un fel de furie rece acest trup ce palpita sub atingerea pensulelor reci muiate în vopsea, el spunea cuvinte şi fraze al căror sens Bessy nu-l înţelegea.

„Eşti un poem carnal, Bessy..., culorile sunt rime cărora le transmiţi mişcarea vieţii... Ai un trup frumos, dar nu e altceva decît un trup frumos, am să-l fac să fie un trup unic şi efemer... Te vreau zeiţă, cameleon sau panteră, da, panteră!"

Şi el munci două ore ca să-i dea lui Bessy învelişul pătat al panterei, apoi îi făcu ochii imenşi cu alb de argint, cu tentă albastră, înainte de a o constrînge să meargă în patru labe ca o felină şi să se încolăcească în pat.

„Îţi lipseşte un lanţ."

Atunci îşi scoase lanţul gros de la ceas şi o legă de gît. Ca să-şi desăvîrşească opera, printr-un ultim şi sublim detaliu, îi dăduse cu praf de aur pe dinţi şi-i vopsi buzele groase cu roz aprins.

„Iată, tu eşti pantera cu dinţi de aur. Ce frumoasă eşti şi ce dorinţe stîrneşti, Bessy! Data viitoare o să fac din tine o femeie aligator, cu cruste şi ochi globuroşi. Vei fi înspăimîntătoare şi superbă!"

După aceste şedinte, Bessy cădea de oboseală; el o spăla cu grijă cu un burete moale şi-i dădea drumul, fără să facă vreodată gestul pe care el, în cele din urmă, l-ar fi dorit. Căci Marie-Adrien aprindea în acest trup cald şi sănătos dorinţe frenetice, trădate de întărirea sfîrcurilor sînilor şi de freamătul nestăpînit al sexului, pe care inocenta Bessy nu încerca să le ascundă, dar pe care tînărul marchiz nici nu le băga în seamă, considerîndu-le o reacţie mecanică şi trivială a unui trup căruia nu-i cerea decît să fie suportul fantasmelor sale.

În fiecare noapte lenjereasa pleca cu un dolar şi cu recomandarea de a nu spune nimănui nimic despre aceste jocuri numite de Marie-Adrien, cu un termen vag, „studii policrome pe pielea neagră".

Celelalte lenjerese, ştiind de escapadele nocturne ale lui Bessy în casa cea mare şi identificîndu-l prin deducţie pe amantul ei, nu întîrziară să facă aluzii deocheate pe socoteala oboselii ei matinale repetate.

La ora micului dejun, mai mult curioasă ca femeie decît ca mamă, Virginie încerca să surprindă pe chipul fiului său stigmatele voluptăţilor nocturne, căci ea vedea în planturoasa Bessy un vampir de temut. Pleoapele încercănate ale fiului cel mare îi dădeau nelinişti suportabile. Dacă ar fi ştiut că opiul e de vină, ar fi înnebunit.

În timp ce la Bagatelle nimeni nu bănuia experimentele ciudate ale lui Marie-Adrien, Clarence avu ocazia să-şi facă o idee mai exactă

despre personalitatea tînărului marchiz. Cas. era întotdeauna plină de flori, căci, pe lîngă trandafiri, creşteau gardenii, iasomie, dafin, dar niciodată nu erau tăiate florile de magnolia, deoarece ele îşi pierdeau în cîteva ore tonul luminos de fildeş şi se închideau la culoare. Doar Marie-Adrien îndrăznea să despoaie arbuştii de podoabele lor cu petale cărnoase. Într-o după-amiază, cînd îl invitase pe Clarence în camera sa să-i arate un album primit din Italia, cu reproduceri ale frescelor din Capela Sixtină, intendentul zări într-o cupă de cristal pe un gheridon, o floare de magnolia care murea. Urmărindu-i privirea, Marie-Adrien fu mai vorbăreţ decît de obicei.

„Floarea aceasta, spuse el, luînd cupa, e pe punctul de a dobîndi o frumuseţe nouă. Albeaţa ei sidefie e banală, dar uitaţi-vă că, ruptă de pe creangă, ea se mumifică treptat, fără să-şi piardă nimic din supleţe. În curînd petalele, astăzi de culoarea unei pere trecute, vor lua, ca o piele de Cordoba, tonul cald de un arămiu patinat, apoi mîine se vor desprinde şi vor cădea. Vor deveni rigide ca nişte cadavre şi vor rămîne aşa, ca nişte faraoni în sarcofagele lor, goliţi de sevă, dar prezenţi. Atunci, le voi strecura între paginile cărţilor mele şi într-o zi, hazardul unei lecturi îmi va restitui poate departe de aici, amintirea magnoliei, ale cărei flori de porţelan cu parfum dulceag sunt admirate prosteşte..."

„Frumuseţa florilor mi se pare mai curînd legată de viaţa pe care o reprezintă; moarte, ele nu sunt decît reziduuri vegetale."

„Moartea conservă aceste flori, domnule Dandrige, iar frumuseţea lor devine confidenţială. Viaţa le corupe, le aruncă în humusul comun. Aici, în cărţile mele, ele sunt martorele dintr-o vară ale gustului meu."

Clarence ieşi destul de tulburat din această discuţie, nu pentru că n-ar fi înţeles ideile lui Marie-Adrien, ci pentru că originalitatea unui gust morbid, care-l făcea pe bărbatul acesta tînăr să prefere o frumuseţe mumificată, îl nelinişte. Poate că dacă ar fi fost singur, simptomul acesta n-ar fi avut importanţă, dar punînd la socoteală curiosul concert organizat cu sclavii, felul său de a se îmbrăca, de a-şi împopoţona servitorul şi de a strînge pietre semipreţioase cu sclipiri ciudate, precum şi alegerea lecturilor, iar, pe deasupra, ceea ce aflase de la călugării iezuiţi despre comportamentul său, toate aceste indicii revelau o revoltă secretă şi poate inconştientă împotriva universului plantatorilor obtuzi; şi, apoi intendentul găsi că, în camera lui, Marie-Adrien inspiră un parfum acru şi dulceag, în acelaşi timp, ce nu aparţinea nici unei flori. Nu se gîndi la opiu, căci mirosul lui îi era necunoscut, dar intui totuşi că o alchimie mefistofelică stă la originea acestei arome.

Capitolul VIII

Pierre-Adrien, de care Dandrige era foarte ataşat, îi dădea naşului său nelinişti de altă natură. Băiatul îi purta fratelui mai mare o admiraţie temperată căci îndrăznelile viitorului stăpîn de la Bagatelle îl înspăimîntau. Fără a comenta cu alţii comportamentul fratelui său, nu putea să-şi reprime totuşi, o îngrijorare greu de definit. Finul intendentului se temea să-l vadă pe Marie-Adrien amestecat, din joc sau sfidare, în situaţii incomode, dacă nu periculoase. În acelaşi timp, însă, îi aprecia curajul. Căci îţi trebuia o oarecare forţă de caracter ca să-ţi urmezi aspiraţiile ieşite din comun, să-ţi impui gusturile şi să dispreţuieşti prejudecăţile dictate de eticheta societăţii conformiste a plantatorilor. Să nu ţii seamă de părerea străinilor şi să nu te laşi influenţat de aceea a apropiaţilor, nu putea fi decît semnul unei personalităţi puternice. Dandrige nu se îndoia că dacă cineva ar fi atacat sau doar criticat felul de a fi al lui Marie-Adrien, fratele lui mai mic i-ar fi luat partea, fără să să fie totuşi de acord cu „interesantele lui fantezii", cum le numea doamna de Vigors.

„Marie-Adrien mi-a mărturisit, domnule Dandrige, că vrea să facă din viaţa lui o operă de artă, a cărei semnificaţie profundă nu va fi desluşită decît mai tîrziu. Aidoma ca unui poem epic sau unei tragedii de Sofocle, care va uimi lumea. Ştiu că nu se va purta niciodată ca oamenii obişnuiţi. Îl vom vedea întotdeauna procedînd întocmai în modul pe care noi nu ni-l putem imagina. Şi noi vom fi datori să-l acceptăm aşa cum e, de voie, de nevoie, şi să-l iubim fără a căuta să-l înţelegem."

Opus tînărului marchiz, Pierre-Adrien privea lumea şi pe cei din jur cu ochii larg deschişi. Un răspuns în legătură cu temeiul „instituţiei aparte", care făcea din Sud o ţară sclavagistă, îl preocupa în fiecare an tot mai mult. Citise mult în legătură cu acest subiect, strînsese articole din jurnalele europene ce puneau în lumină anacronismul muncii sclavilor într-o democraţie. Ca şi aboliţioniştii dezinteresaţi, el vedea o contradicţie incontestabilă între principiile pe care ţineau să le reprezinte Statele Unite şi faptul că oamenii puteau fi proprietatea altor oameni. Dacă era convins, văzînd cum trăiesc sclavii de la Bagatelle, că negrii suportau fără măcar să-şi dea seama o nefericire

evidentă, tot astfel considera că Tocqueville avea dreptate cînd scria că „slujirea a dat negrului gînduri şi ambiţie de sclav; el îşi admiră tiranii mai mult decît îi urăşte şi-şi găseşte bucuria şi mîndria în ambiţia celor care-l oprimă."

Argumentele fiziocraţilor îl incitau să creadă că sudiştii sunt contabili proşti, care se puneau inutil într-o situaţie criticabilă din punct de vedere uman, fără să scoată din aceasta profituri considerabile. Fără să accepte aşa cum era doctrina discipolilor lui Quesnay, care ridicau în slăvi „dezinteresul" şi „neglijenţa", considera că mîna de lucru liberă poate aduce o producţie superioară mîinii de lucru a sclavilor, şi că salariul costă mai puţin decît sclavul ce trebuie hrănit, îmbrăcat, adăpostit şi îngrijit. Cît despre condiţiile de climă ale Statelor cultivatoare de bumbac, ele nu erau decît un alibi echivoc, întrucît albii demonstraseră că suportă căldura subtropicală care nu-i împiedică, de altfel, să-şi consume forţele în cavalcade, partide de vînătoare şi baluri.

Adesea, Pierre-Adrien vorbea cu Dandrige despre acest subiect pe care nu-l putea aborda decent în societate, fără să se expună riscului de a se vedea socotit un tînăr pedant, „pervertit de filozofii şi de oameni de lume europeni". Pînă şi propria-i mamă îi spusese, într-o zi, cînd el îşi expunea teoriile despre intenţia lui de a folosi negri liberi mai degrabă decît sclavi: „Tu nu trebuie să-ţi faci asemenea griji, nici să-ţi pui asemenea întrebări, pentru că tu nu vrei să fii plantator. Şi cu atît mai mult cu cît un Damvilliers nu trebuie să se îndoiască de o instituţie acceptată de strămoşii săi de mai bine de o sută cincizeci de ani."

El ştia la ce să se aştepte.

Dimpotrivă, Dandrige dădea atenţie cuvintelor subversive ale colegianului, accepta controversa şi se străduia să demonstreze că situaţia negrilor liberi în nordul Statelor Unite părea a fi chiar mai proastă decît a sclavilor din sud.

„Asta e o altă problemă, replica Pierre-Adrien şi e rezultatul dispreţului cu care a fost tratat negrul, cînd era sclav. Devenind liber, el rămîne negru şi, ca atare, marcat cu pecetea scaviei. Cu timpul şi prin educaţie, negrii vor fi apreciaţi ca muncitori şi cetăţeni, şi nu în funcţie de culoarea pielii sau de obîrşia lor."

„Tu negi inferioritatea rasei negre, dar aceasta e totuşi o evidenţă."

„Naşule, nu o neg, pentru moment, aşa cum nici un roman nu trebuie să nege inferioritatea intelectuală a unui din Arvernes, dar noi întreţinem această inferioritate pentru a stăpîni mai bine nişte fiinţe cărora oamenii civilizaţi ar trebui, dimpotrivă, să încerce să le dezvolte aptitudinile."

Două atitudini îl şocau pe băiat cu deosebire. Mai întîi interdicţia de a-i învăţa pe sclavi să citească, ceea ce era o bună metodă de a-i menţine în întuneric, apoi „înmulţirea" negrilor, organizată de cîţiva stăpîni de sclavi din Virginia. Într-adevăr, de la anularea dispoziţiei referitoare la comerţul şi transportul sclavilor negri, cel mai sigur mijloc de a creşte numărul sclavilor, deci de a asigura venituri negustorilor de „lemn de abanos", era sporirea natalităţii.

Dacă cea mai mare parte a plantatorilor se mulţumeau să încurajeze natalitatea, care le permitea să-şi dezvolte şeptelul lor de robi, fără să-şi dezlege punga, alţii pretindeau ca femeile să nască un copil pe an. Unii chiar practicau eugenia[x] ca să obţină prin încrucişări studiate sclavi robuşti. Aceşti „crescători", cînd cumpărau sclavi, examinau organele de reproducere ale acestora cu tot atîta grijă ca şi în cazul armăsarilor.

„Dacă ar găsi şi metoda ca să se nască numai băieţi, ar fi pe deplin satisfăcuţi", spunea cu amărăciune Pierre-Adrien.

Dandrige, fără să îndrăznească să o recunoască deschis, ştia bine că finul său gîndea corect. El însuşi îşi pusese adesea întrebări, dar făcînd parte din sistem îi accepta regulile. De cînd avea grijă de plantaţie, Clarence îşi păstra rolul de stăpîn-delegat cu conştinciozitate, respectînd legile şi procedînd faţă de negri cum o făcea şi Adrien, cu autoritatea sigură a omului care deţine un drept natural, admis de cei cărora li se aplică acesta. Ipocrizia aboliţioniştilor yankei, înverşunarea lor, îndoielnicile lor procedee îl îndreptau spre clanul sclavagist, unde, nefiind proprietar de sclavi, nu avea totuşi alt interes decît un salariu bun şi un mod de viaţă plăcut.

Pierre-Adrien înţelegea această atitudine şi, ca şi Dandrige, el tăgăduia orice drept nordiştilor de a interveni în afacerile sudului.

„Schimbarea trebuie să vină de la noi. Eliberarea să fie organizată de înşişi proprietarii de sclavi. Datoria lor este să transforme în muncitori liberi sclavii cumpăraţi, în aşa fel încît, economia să nu sufere de pe urma acestei schimbări."

„Dacă aş fi plantator, adăuga băiatul, cu o privire arzătoare de apostol, aş începe prin a-i învăţa pe sclavi să citească, să ştie ce e Constituţia şi prin a le explica pe înţelesul lor ce înseamnă libertatea. Apoi i-aş convinge să rămînă în serviciul meu cu un salariu suficient ca să le permită să trăiască în aceleaşi condiţii de siguranţă pe care le cunosc în calitatea lor de sclavi, cu un mic surplus, calculat în funcţie de hărnicia lor!"

---

x Ştiinţa condiţiilor celor mai favorabile pentru reproducerea şi ameliorarea rasei umane. *(n.t.)*

Dandrige zîmbea ascultînd aceste cuvinte generoase, dar, utopice, după părerea lui.

„Tu nu-i cunoşti pe negri aşa cum îi cunosc eu, Pierre-Adrien. Odată eliberaţi, îşi vor părăsi un stăpîn pentru altul sau, ademeniţi de fabricanţii din Nord, vor pleca de aici pentru a se lăsa exploataţi în altă parte."

„Ei vor înţelege repede unde le este interesul şi fericirea!" răspundea băiatul, care nu voia să renunţe la părerile lui.

Loial faţă de el însuşi, Pierre-Adrien se purta cu servitorii cu multă blîndeţe, dar se arăta decepţionat că nu i se răspundea la fel. Cu cît era mai amabil şi mai politicos, cu atît era mai puţin ascultat. Sclavii casei îl respectau cu totul altfel pe Marie-Adrien, care nu li se adresa negrilor decît ca să le dea ordine ori să le facă reproşuri. Cel mai tînăr Damvilliers îşi punea întrebări despre această atitudine paradoxală a sclavilor familiei. Singură, Ivy, prietena lui din copilărie, care devenise infirmieră la spitalul plantaţiei, părea să aprecieze generozitatea lui Pierre-Adrien. Ceilalţi, toţi ceilalţi, de la bătrînul James pînă la ultimul dintre tinerii rîndaşi de cai, nu vedeau în felul lui de a fi decît slăbiciune şi o inaptitudine în a comanda. După ei, fratele tînărului marchiz n-avea stofă de stăpîn. Nu era un băiat în care ei să aibă încredere!

Rutina zilnică, absenţa neprevăzutului aduceau la Bagatelle un fel de apatie capabilă să spulbere timpul. El trecea fără control şi fără alte repere decît schimbările anotimpurilor, succesiunea lucrărilor şi a recoltelor, întoarcerea copiilor de la colegiu, la începutul verii, cînd febra galbenă pustia Nouvelle-Orléans de populaţia ei, apoi plecarea lor înaintea toamnei. Dacă este adevărat că percepţia duratei timpului variază în funcţie de fiinţe şi împrejurări, oamenii de la Bagatelle, închişi în micul lor univers ca într-o bulă, ajungeau să piardă noţiunea trecerii zilelor. Viitorul devenea prezent şi prezentul trecut, fără ca ei să bage de seamă!

Stabilitatea senină a unei comunităţi care se aseamănă cu „imobilitatea axei unei roţi ce se învîrteşte" este apreciată de contemplativi. Trebuie să apară o dramă, o îmbinare de evenimente, pentru ca într-o trezire brutală timpul să ţîşnească din amorţirea amăgitoare, ca orologiile şi calendarele să-şi regăsească funcţiile lor banale, ca fiinţele să-şi ordoneze din nou senzaţiile într-o stare coerentă. De aci, aceste etape de „dinainte" şi de „după", care constituie fondul de referinţă al tuturor familiilor.

Anul 1850, după o lungă perioadă fără dată, avea să trezească Bagatelle dintr-o fericită letargie. Evenimentele lumii, care nu atingeau plantaţia decît prin ecranul protector al izolării ei economice,

nu au avut nici un rol în această trezire a conştiinţei. Clarence Dandrige avea totuşi să le înglobeze în amintirea sa, ca tot atîtea puncte de reper, conducînd la un anotimp crud.

În acel an, apele fluviului Mississippi crescuseră cu trei luni înaintea perioadei obişnuite a revărsării. Fluviul rupsese digurile, devastase plantaţiile, săpase la cîteva mile mai sus de Nouvelle-Orléans o crăpătură largă de două sute picioare, cu o cădere de opt picioare. Bagatelle fusese cruţată, dar o fostă mlaştină săpată în spatele casei se umpluse cu apă. În oraş, mai multe cartiere suferiră neplăcerile inundaţiei. „Moşul bărbos al apelor", împingînd pînă pe străzi deşeurile mîlului din pădurile de chiparoşi, aduseseră holera pînă şi în cartierele cele mai avute, iar şerpi înnebuniţi căutau refugiu prin case.

Holera nu făcea ravagii decît în delta din Louisiana. La Washington, făcuse o victimă aleasă în persoana preşedintelui Statelor Unite, Zachary Taylor, care se sfîrşi din viaţă în numai cîteva zile. Millard Fillmore, pînă atunci vicepreşedinte, îi succedă imediat pentru a obţine din partea Congresului aprobarea intrării în Uniune a Californiei, cu statut de Stat liber. La propunerea senatorului Henry Clay, din Kentucky, un nou angajament care suprima pieţele de sclavi în districtul Columbia, fusese votat. Acelaşi text, sub numele de „Angajamentul Missouri", singurul stat sclavagist situat la nord de latitudinea 36°30', lăsa teritoriilor cucerite de la Mexic libertatea de a alege sau nu sclavia. Favorabil moderaţilor şi avînd grijă să menţină echilibrul precar între sclavagişti şi aboliţionişti, repus pe tapet, ori de cîte ori un nou stat era admis în Uniune, preşedintele Fillmore semnase de asemenea un amendament la legea din 1793, hotărînd soarta sclavilor fugiţi… de acum înainte, agenţii federali aveau voie să-i caute pe sclavi şi să-i aducă îndărăt stăpînilor lor. Plantatorii din Sud se arătau satisfăcuţi, deşi se întrebau ce tabără vor alege Noul-Mexic şi Utah, organizate în teritorii, statutul politic precedîndu-l pe acela de stat.

„Uniunea este în pericol ori de cîte ori la Congres se agită problema sclaviei", recunoscuse colonelul de Vigors, care se întorcea de la Washington, unde fusese invitat de ambasadorul Franţei.

De la Paris, de la Londra, de la Veneţia, de la Roma, Marie-Adrien îi scria mamei sale scrisori lungi vestind-o, într-o zi, despre moartea lui Balzac, într-o altă zi dîndu-i amănunte despre modă, despre meniurile dineurilor la care participase în tovărăşia unor cheflii din cale-afară de veseli, obişnuiţi ai localurilor *Grand Véfour* sau *Frères Provençaux*. El nu-şi ascundea preferinţele pentru Paris, găsind Londra pătată de funingine, Veneţia libertină, iar Roma

inconştientă de valoarea comorilor arhitectonice lăsate în părăsire. Dimpotrivă, se ferea mult să-i povestească de nopţile sale petrecute în faţa meselor de joc din tripouri sau cluburi, de chefurile cu femei de stradă sau cu actriţe vanitoase, întreţinute de bătrîni astmatici, care, nemaiputînd să le satisfacă dorinţele sexuale insaţiabile, le cedau tinerilor străini în trecere. La fel, nu spunea nimic despre plăcerile pe care Băile Chinezeşti, le ofereau amatorilor de fete tinere şi despre după-amiezele petrecute în localuri de fumat private, în care iniţiatori competenţi propuneau elitei depravaţilor droguri şi ierburi de o altă tărie decît a opiului. Tînărul marchiz de Damvilliers, pe care aristocraţia destrăbălată îl numea familiar Adri, alăturase uneia dintre scrisori un dagherotip reprezentîndu-l rezemat de capra trăsurii în aceeaşi poziţie ca aceea din portretul său de la Bagatelle. Era imaginea unui filfizon, strîns într-un frac impecabil. Calitatea fotografiei, în care Virginie îl găsi pe fiul ei mai subţire decît îl ştia, nu da din fericire, în vileag paloarea feţei, pielea lividă şi ridată, ochii încercănaţi, tremurul mîinii, înţepenirea cefei — stigmate ale unei vieţi destrăbălate, peceţi asupra unui organism atins de-acum de boli venerice, specifice unui desfrînat.

Capitolul IX

La plantaţie, ziua de 4 septembrie, ar fi trebuit să fie o zi ca toate celelalte. Gratienne, închisă în casă cu croitoresele ei, îşi pregătea toaleta pentru un bal ce urma să aibă loc la familia Tampleton. Julie, care nu era încă invitată la petreceri, apatică şi melancolică de felul ei, admira înfăţişarea surorii sale mai mari care era îngrijorată din cauza unui volan prost plisat, a unei cusături ce „se încreţea“, a unui decolteu prea îndrăzneţ.

Sculate cu noaptea-n cap, pentru ultimele retuşuri ale rochiei, cele două domnişoare renunţaseră la îndeletnicirea aceasta plăcută, întrerupte fiind de clopotul ce anunţa micul dejun. La Bagatelle micul dejun era întotdeauna o masă copioasă. Jumările de ou, chiflele

parfumate cu scorţişoară, coapte de Anna şi servite calde, dulciurile şi prăjiturile erau din belşug pentru a satisface apetitul celor tineri.

Toată lumea era la masă iar domnul de Vigors îşi desfăcuse şervetul, cînd Virginie remarcă brusc:

„Dar unde este Pierre-Adrien? Nu s-a sculat? Băiatul ăsta îşi petrece nopţile cu cititul şi, fireşte, dimineaţa nu poate să se dea jos din pat."

La ordinul stăpînei, James îşi părăsi serviciul şi se duse să-l caute pe somnoros. Gratienne înghiţea deja a treia chiflă, cînd apăru servitorul.

„Domnu' Pierre nu este în pat, doamnă. Şi patul nu este desfăcut, s-ar zice că n-a dormit în el!"

„Este poate în grădina cea mică[x], James, du-te să vezi!"

Întoarcerea lui James întrerupse şi zgomotul furculiţelor.

„Nu e nici acolo, doamnă. Am strigat peste tot, nici Bobo, nici grădinarii nu l-au văzut. Poate că a plecat..."

Virginie dădu din umeri.

„Clarence, n-ai idee unde s-ar putea ascunde finul tău?"

„Nu, nu am. L-am văzut cînd a urcat aseară în camera lui. Nici măcar nu mi-a cerut o carte. Nu înţeleg. Ar trebui totuşi să-l căutăm. Mă duc să dau o raită..."

Intendentul părăsi sufrageria în care se făcu linişte. Gratienne şi Julie se uitau una la alta mirate. Domnul de Vigors tăcea. Virginie îşi bea ceaiul cu mici înghiţituri, vizibil iritată.

„Poate a ieşit devreme călare, este un timp atît de frumos! îşi dădu cu părerea colonelul. O fi uitat cît e ceasul."

„Dar dacă patul lui nu e desfăcut, riscă Julie cu timiditate, înseamnă că n-a dormit acolo?"

În timp ce se făceau tot felul de ipoteze despre motivele absenţei lui Pierre-Adrien, Dandrige trecuse pe la grajduri. Toţi caii erau în boxele lor. Îi întrebase pe grădinari, se duse pînă la dig, la capătul aleii de stejari cu Mic şi Mac după el. Bariera cea mare de lemn, închisă în timpul nopţii nu fusese deschisă.

Puţin cîte puţin intendentul simţi crescînd în el o îngrijorare inexplicabilă. Cînd reveni în casă, începu agitaţia.

Domnul de Vigors trimise servitorii să cerceteze parcul, să scotocească prin hangare, prin hulubărie şi să-i întrebe pe vătafi dacă cineva îl zărise pe Pierre-Adrien. În picioare, pe verandă, sprijinită în mîini de balustradă, Virginie încerca să-şi imagineze ce l-ar fi putut

---

[x] Toaletele, numite „back-houses" sau cabinete, erau instalate întotdeauna într-o baracă de lemn în afara locuinţei *(n.t.)*

împiedica pe fiul ei să fie prezent la micul dejun. Sfătuindu-se între ei, colonelul de Vigors şi Dandrige poruncirä să se pună şaua pe cai. Primul hotărî să cerceteze malurile fluviului, cel de-al doilea, satul sclavilor. Intendentul alesese acest sector, căci îi venise o idee: Ivy, se gîndi el, ar putea să ştie ceva. Pierre-Adrien are paisprezece ani, e perfect sănătos, oare nu cumva...?"

O găsi pe tînăra negresă la spital, unde-şi începea serviciul scoţînd afară găleţile rău mirositoare.

„Nu l-ai văzut pe domnul Pierre, Ivy?"

„Oh, nu, domnu, nu încă. Da' de ce mă întrebaţi?"

„Îl căutăm, se pare că n-a dormit acasă, Ivy!"

Sclava se zăpăci, bănuitoare, uitîndu-se la intendent cu o privire în acelaşi timp neîncrezătoare şi întrebătoare. Apoi îşi luă găleţile şi se pregăti să-şi continue drumul.

„Dacă ai şti ceva, mi-ai spune, nu-i aşa? insistă Dandrige, ţinîndu-şi calul în frîu. Ştiu că domnul Pierre te iubeşte mult!"

„Da, domnu', dacă aş şti unde este, v-aş spune... Dar nu ştiu!"

În timpul acestei conversaţii, Mic şi Mac, culcaţi sub o streaşină, căscau sperînd o plimbare sau o alergare în spatele călăreţului, care însă sta nemişcat pe calul său.

Cînd intendentul se întoarse acasă, îngrijorarea lui de mai înainte îi cuprinsese pe toţi. Clipă de clipă servitorii veneau să dea socoteală despre rezultatul cercetărilor lor. Trebuia să te hotărăşti să admiţi că Pierre-Adrien se evaporase ca o fantomă. Palidă şi încordată, Virginie venea cu noi ordine.

„Să adunăm vreo cincizeci de sclavi şi să cutreierăm pădurea şi cîmpurile metodic, propuse colonelul. Pierre-Adrien poate a făcut o entorsă şi neputînd să meargă, aşteaptă ajutor."

Cutreierarea pădurii nu dădu nici un rezultat.

La ora gustărilor, plantaţia fusese străbătută în toate direcţiile dar nimic. Se pregăteau să se aşeze la masă, fără tragere de inimă, cînd Anna făcu un semn discret lui Dandrige, din pragul bucătăriei. Acesta se duse spre ea.

„Trebuie să vă spun, domnu' Dandrige, Ivy a venit să mă vadă. Dar nu trebuie spus la doamna stăpînă, zice că-i e frică. Domnu Pierre s-a dus la Ivy în noaptea asta. Se duce mereu... nu pentru ce credeţi, a spus ea. Doar să stea de vorbă şi să-i arate cărţi. Dar a plecat poate pe la mijlocul nopţii, ca să se ducă la culcare. Ea nu l-a mai revăzut."

Intendentul mulţumi Annei, se scuză că nu mănîncă şi se întoarse la spital, unde Murphy tocmai ajunsese.

„Se pare că tînărul tău fin doarme prin străini, Dandrige", făcu medicul.

„Dacă nu e decît asta, nu e grav, Murphy. Aş vrea să o văd pe Ivy!"

O chemară pe fată şi intendentul o luă deoparte, sub privirea uimită a medicului:

„Anna mi-a povestit ce i-ai spus, dar ea nu mi-a spus decît mie. Pe unde trece domnul Pierre cînd vine noaptea să te vadă?"

Ivy începu să plîngă încetişor.

„N-are de ce să-ţi fie frică, trebuie să mă ajuţi să-l regăsesc pe domnul Pierre. Asta-i tot."

Ea arătă cu mîna o potecă ce pleca de la spital şi ducea spre terenul plantat cu trandafiri, înconjurînd mlaştina.

„Ce se petrece, Dandrige? se informă Murphy apropiindu-se, e serios? Ai un aer nervos. Puştiul n-a putut să ajungă prea departe."

„Vino cu mine, mergem pe acolo. Cu siguranţă i s-a întîmplat ceva lui Pierre-Adrien!"

Cei doi bărbaţi o luară pe potecă cu cîinii după ei şi ajunseră repede lîngă mlaştină, care, plină de apa fluviului în primăvară, scăzuse acum sub fierbinţeala soarelui lăsînd o zonă mîloasă, Mai înainte ca Murphy să găsească corpul, Dandrige ştiu că finul său era acolo.

„Doamne, zise medicul, uite-aici!" El arăta, ieşind din apa stătătoare, două picioare cu călcîiele în aer. Apoi se repezi alunecînd pe pămîntul îmbibat cu apă galbenă, urmat de intendent. Mic şi Mac se împotmoliră şi apoi lătrînd ajunseră primii, adulmecară picioarele inerte şi se întoarseră simţind mirosul morţii. Fără să scoată o vorbă, cei doi bărbaţi îl traseră gîfîind pe Pierre-Adrien afară din apă. Era pe burtă, încleiat în nămol pînă la jumătatea corpului. Murphy întoarse cadavrul, fără faţă, scotoci în nămolul de pe corp, găsi inima, şterse cu degetul pleoapele şi descoperi sub ele o privire goală şi verde-albăstruie. La lumina soarelui, ochii ca două granate roşu aprins, montate în pămîntul murdar, dădeau acestui cap aspectul unei eboşe.

„Nu e nimic de făcut, Dandrige. A murit înăbuşit de mocirla asta!"

Intendentul rămase împietrit, livid, cu maxilarele contractate. Cîinii, reveniţi pe iarba uscată, se scuturau de nămolul ce le păta blana deschisă.

„Du-te să cauţi nişte negri şi o targă, Clarence, spuse în sfîrşit medicul. Îl vom duce la spital. Îi voi curăţa şi spăla faţa. Nu se poate să-l arătăm în starea asta mamei sale."

Ca un automat docil, intendentul se supuse. În acea dimineaţă de vară, moartea lui Pierre-Adrien i se părea revoltătoare şi neîntemeiată. Pe drumul spre spital, o întîlni pe Ivy şi fără prea multe menajamente îi spuse vestea. Fetei i se înmuiară picioarele şi leşină, înainte chiar

să-i dea lacrimile. Nu se ocupă de ea, căci brusc îi veni în minte gîndul că trebuie să meargă s-o anunţe pe Virginie că îi murise fiul.

Sub şocul acestei drame de neînchipuit, atmosfera de la plantaţie deveni apăsătoare. Virginie se închise în casă pentru a plînge cu fetele ei, refuzînd să primească prietenii ce veneau să-i prezinte condoleanţe. Singură Mignette Barthew fu admisă lîngă doamna de la Bagatelle. Ea o găsi de o duritate nemaipomenită faţă de sărmana Ivy.

„Vreau ca această negresă să fie alungată, să fie vîndută. Nu vreau să mai rămînă nici o singură zi la Bagatelle. Dacă nu m-aş stăpîni, aş strînge-o de gît, cu propriile mele mîini.“

În timp ce se pregăteau funeraliile şi groparii de la cimitirul Sainte-Marie deschideau încă o dată cavoul familiei Damvilliers, Dandrige se duse s-o vadă pe Ivy. O găsi complet dărîmată, tremurînd toată, cu ochii injectaţi, cu pielea cenuşie. Murphy o scutise de serviciu, bănuind că e bolnavă de o durere pe care nu e în stare s-o arate.

„Nu eram «tisaniera» lu' domnu' Pierre, spunea biata fată, între două hohote de plîns. Nu trebuie să credeţi asta, domnu' Dandrige... Vorbeam, asta-i tot!“

Aşezat pe un taburet, lîngă salteaua de paie unde stătea sclava ca un cîine bătut, Dandrige se gîndea că această fată merită un oarecare respect. Ce puteai să-i reproşezi, în afară de afecţiunea lui Pierre-Adrien pentru ea, de pe vremea cînd se jucau în spatele casei, ca doi puşti cărora nu le păsa de culoarea diferită a pielii lor.

Amărăciunea ei dovedea că raporturile lor nu erau ca de la stăpîn la sclav, ci din acelea care au în comun amintiri din copilărie, pe care atîţia copii albi crescuţi cu micuţi negri se grăbesc mai tîrziu să le nege pentru a păstra distanţa cerută de convenienţe şi prejudecăţi.

„Doamna stăpînă a spus c-o să mă vîndă, domnu' Dandrige. Nici eu nu vreau să mai stau aici. Lumea s-ar uita urît la mine. Ar zice că io îs de vină.“

„Vom vedea, Ivy, trebuie să aştepţi puţin, stăpîna este foarte îndurerată, ca şi tine, înţelegi.“

„Da, înţeleg, spuse plîngînd Ivy, dar dacă ea ar şti ce făceam cu domnu' Pierre, poate m-ar da şerifului.“

„Ce făceaţi aşa de rău, Ivy? Poţi să-mi spui, n-o să afle nimeni.“

„Eh, bine, domnu' Dandrige, zise Ivy, ridicîndu-se cu o lucire de sfidare în ochi. Domnu' Pierre mă învăţa să scriu şi să citesc!“

Cu toată durerea sa, Clarence zîmbi. Îl recunoştea în asta foarte bine pe finul lui care-i credea pe negri perfectibili şi, poate, în acord cu conştiinţa sa, se lansase într-o acţiune condamnată de lege.

Încurajată, Ivy îi arătă intendentului caiete de şcolar, în care se aliniau litere neîndemînatic trase şi primele silabe. Recunoscu modele desenate de finul său, scrise cu multă silinţă, în linii groase şi linii subţiri. Pe ultima pagină începută, Ivy reprodusese cu greutate zece linii din acelaşi cuvînt: Bagatelle.

„Rămîne un secret între noi, spuse intendentul, înapoind caietele sclavei. Va trebui să continui singură acum,... ca să-i faci plăcere domnului Pierre."

Ea începu să plîngă din nou. Dandrige, care în viaţa lui nu atinsese părul unei negrese, o mîngîie pe cap şi părăsi încăperea mirosind a usturoi, ce nu-i produsese silă lui Pierre-Adrien, după cum nici culoarea neagră a pielii. Fluieră după cîini, ale căror nări delicate sufereau mai mult ca ale lui şi se întoarse în locuinţa sa pentru a pune o cruce neagră şi o dată pe arborele genealogic al familiei Damvilliers.

Cîteva zile mai tîrziu. Virginie, reluîndu-şi locul de stăpînă şi dînd ordine, ca şi cum nimic nu s-ar fi schimbat în obiceiurile casei, îl primi pe Clarence:

„Cînd ne vei scăpa de această negresă? Trebuie s-o vinzi... Sper că nu aşteaptă un copil!"

„Nu, nu aşteaptă nici un copil, Virginie, şi o să te debarasez repede de ea!"

„Dă-mi de ştire numai atunci cînd treaba va fi încheiată."

„Am nevoie de puţin timp ca să mă întîlnesc cu misitul, dar o dată culesul terminat, mă voi ocupa de asta."

„Prea bine, dar fă-o repede. Această arătare îmi face greaţă."

Dandrige nu avea deloc intenţia s-o predea pe Ivy misitului de la Bayou-Sara, la care această fată frumoasă ar fi găsit repede un cumpărător. El socotea că, dacă ar fi procedat în acest fel, ar fi însemnat să trădeze memoria finului său. Şi puţin îi păsa de ordinele doamnei de Vigors. Ideea care îi venise cerea, pentru a o îndeplini, un răgaz de cîteva săptămîni.

Deja, prin intermediul lui Barthew, el putuse să trimită un mesaj unui negru liber, care era în relaţii cu celebra Harriet Tubman, pe care aboliţioniştii din Nord o numeau „generalul Tubman", iar negrii fugari — „Moise al poporului". Reuşind să evadeze, această sclavă inteligentă şi sălbatică, hotărîtă să elibereze pe cei de acelaşi neam cu ea, organizase o filieră, cunoscută sub numele de „drum-de-fier subteran". Ajutată de aboliţioniştii albi, Harriet Tubman revenea clandestin în Sud, pentru a căuta fugarii pe care îi făcea să treacă celebra *Mason and Dixon Line*, teoretic linia de separaţie între statele sclavagiste din Sud şi Statele non-sclavagiste din Nord. Ascunzîndu-

se ziua şi umblînd noaptea, fugarii reuşeau să cucerească o libertate mai mult iluzorie decît reală, de cînd agenţii federali fuseseră autorizaţi să-i caute, peste tot în Uniune pentru a-i da îndărăt stăpînilor lor. Numeroşi negri erau siliţi să trăiască ascunşi şi, ca să supravieţuiască, să se bizuie pe generozitatea fraţilor lor cu statut de oameni liberi, care regretau siguranţa de la plantaţiile de unde fugiseră şi găseau libertatea lor stînjenitoare. Din fericire pentru Ivy, Barthew obţinuse ca o doamnă din Concord să o primească la ea pe tînăra negresă, unde avea să fie în siguranţă.

Dandrige nu dorea, în fapt, ca prietena lui Pierre-Adrien să sufere de pe urma libertăţii, pe care acesta în mod deliberat, dar în secret, i-o acordase. Cînd sosi răspunsul „generalului Tubman", fixînd întîlnirea la Gallatin, un sat în Tennessee, Dandrige pretextă necesitatea unei călătorii la Memphis, unde un inginer fabrica nişte maşini noi pentru dezghiocarea bumbacului, pe care ar fi bine să le experimenteze.

Într-o dimineaţă de noiembrie rece şi ploioasă, conducînd el însuşi cabrioleta, pe care Bobo, mai tîrziu, avea să o aducă de la Bayou-Sara, părăsi plantaţia. La o margine de pădure, ascunsă vederii, îl aştepta Ivy cu o mică boccea şi un buchet de ierburi în mînă.

„Ce vrei să faci cu aceste flori?" întrebă intendentul, ajutînd-o să urce în cabrioleta cu capotă.

„Aş vrea, spuse ea cu sfială, să le pun pe mormîntul lu domnu' Pierre, la cimitirul din Sainte-Marie... cînd om trece pe acolo."

„Poate nu e prea prudent, dar o să mergem totuşi", fu de acord Dandrige, care nu dorea să ajungă decît cu cîteva minute înaintea plecării vaporului, pentru a evita întîlniri nedorite.

În faţa mormîntului familiei Damvilliers, închis de curînd, Ivy îşi depusese florile, făcu semnul crucii, plîngînd încetişor, apoi se întoarse spre Dandrige şi-i spuse cu o voce calmă şi sigură:

„Într-o zi o să mă întorc, o să-i aduc cele mai frumoase flori ce se pot găsi!"

Pe vaporul cu aburi ce urca pe Mississippi, Ivy fu îmbarcată ca servitoare a lui Dandrige. Nu-i scăpară privirile ironice ale femeilor la vederea acestui plantator elegant escortat de o negresă tăcută şi sfioasă. Bărbaţii se uitau cu jind la formele tinerei Ivy şi găseau să, pentru o sclavă, nu era lipsită nici de graţie şi nici e distincţie. Un necunoscut îi propuse chiar intendentului de la Bagatelle să cumpere „această mînză de abanos" cu două mii de dolari.

La Memphis, închirie o trăsură cu patru cai, şi evitînd aglomeraţia, Dandrige ajunse pe drumuri ocolite, trecînd de

Millington, Jackson, Waverly şi Dickson, pînă la locul întîlnirii, într-un luminiş aproape de Gallatin. Acolo Harriet Tubman, însoţită de trei negri evadaţi de pe o plantaţie din Georgia, o aştepta pe candidata la libertate. „Generalul Tubman" nu-i plăcu prea mult lui Dandrige. Era o femei grasă şi lăbărţată, îmbrăcată într-o rochie de mătase neagră cu jabou, avînd pe cap o bonetă plată ce îi strîngea faţa largă cu trăsături grosolane. Pe deasupra mai purta într-un sac şi un revolver mare.

„Cine sunteţi dumneavoastră?" îl întrebă pe Dandrige cu o voce autoritară, mirată că vede un alb însoţind o negresă, şi temîndu-se să nu fie la mijloc vreo capcană.

„Asta nu vă priveşte, răspunse Dandrige. Mă bizui pe faptul că veţi face ceea ce trebuie să faceţi, adică s-o duceţi pe Ivy în stare bună la Concord. Dacă i se întîmplă vreo nenorocire ştiu unde să vă găsesc."

„Bine, bine, făcu femeia, plecăm!"

Intendentul îi strecură pe ascuns lui Ivy o pungă pe care o pregătise. Negrii nu-i inspirară nici o încredere, aşa că îi dădu ostentativ „generalului Tubman" o mînă de dolari.

„Sunt pentru cauza noastră", zise femeia, băgînd banii în buzunar.

„Nu, sunt pentru ca să aveţi grijă de Ivy, ea nu are din ce trăi... Cauza voastră, pentru moment, este ea. Nu vreau să aud nimic altceva."

Apoi se întoarse spre tînăra sclavă şi, spre uimirea celorlalţi, o îmbrăţişă.

„Albii sunt nişte oameni ciudaţi, gîndi unul dintre sclavii fugari. Au frumoase «tisanière» şi le trimit aşa pe drumuri, în loc să le ţină lîngă ei."

„Glorie lui Dumnezeu şi lui Isus, încă un suflet salvat", spuse pe neaşteptate Harriet Tubman.

Apoi îi întinse mîna lui Clarence, care o luă fără entuziasm. „La urma urmelor, gîndi el, femeii acesteia nu-i lipseşte curajul."

Biciui caii şi fără să privească în urmă plecă spre Nashville, unde dormi mai bine de douăsprezece ore, înainte de a se întoarce la Memphis. După ce examină, fără prea mult interes, maşinile de dezghiocat bumbac ale domnului Parkinson, luă primul vapor ce cobora fluviul şi ajunse la plantaţie.

Pe 30 octombrie, cînd se întorcea de la messa oficiată în memoria lui Fréderic Chopin, la biserica Madeleine, Marie-Adrien găsi la

hotelul *Rusia*, unde locuia, scrisoarea mamei sale, în care îi anunţa moartea fratelui mai mic. Păstrînd încă în auz acordurile *Preludiului în mi minor*, interpretat de către organistul Lefebvre-Wély, cu ocazia funeraliilor compozitorului, în faţa a trei mii de oameni, Marie-Adrien reciti de mai multe ori rîndurile Virginiei. Îşi închipuia trupul fratelui său mai mic acoperit de noroi. Îl vedea poticnindu-se în mîl, cu dorinţele satisfăcute, căci tocmai plecase de la acea Ivy, pe care el n-o ştia şi pe care mama lui o făcea responsabilă de nenorocire. Îşi reproşa că-l neglijase pe băiatul sensibil şi discret, pe care-l descoperea abia acum în Pierre-Adrien, pentru că şi el simţise freamătul dorinţei foarte devreme. Îşi mai spuse că acum rămînea singurul reprezentant masculin al familiei Damvilliers şi că, la rîndul său, va trebui să procedeze ca să asigure continuitatea numelui... în afară de cazul cînd şi el va pieri, închizînd poarta în nasul destinului şi punînd capăt unei dinastii. În lunga scrisoare adresată mamei sale, o anunţa că avea să se întoarcă la Bagatelle în toamna anului 1851. După ce o termină, plecă la sculptorul Clésinger, să vadă monumentul destinat mormîntului lui Chopin, compozitorul lui favorit, care, ca şi el, „ştia să călătorească în spaţii stranii".

Cînd îi comunică lui Brent, vestea tragică venită din Louisiana, bravul negru, adaptat de bine de rău la viaţa destrăbălată a stăpînului său, nu se putu abţine să nu plîngă.

„Încetează cu lacrimile, îi spuse cu duritate marchizul, domnul Pierre ştie acum ce se află sub minciunile cu care preoţii ne împuiază urechile, despre lumea de dincolo şi despre nemurirea sufletului. Tu plîngi golul, neantul, ceva ce nu există. Creierul nostru nu este decît un burete plin de amintiri. Cînd îl presează moartea, el se usucă şi se transformă în praf..."

„Da domnu' marchiz, încuviinţă valetul, fără să înţeleagă cuvintele lui Marie-Adrien. Dar n-o să-l uit niciodată pe domnu' Pierre, şi apoi, amintiţi-vă că Planche a spus că el avea semnul apei şi de asta s-a înecat în mlaştină!"

Marie-Adrien ridică din umeri, găsind că e inutil să combată superstiţiile negrilor. La urma urmelor, ele valorau tot atît cît şi ale creştinilor, care acceptau să se lase înşelaţi de sfînta împărtăşanie şi-şi stricau viaţa, imaginîndu-şi caznele din infern, gata să-i primească. „Nu există păcat, gîndea de mult timp Marie-Adrien, nu sunt decît laşi care se tem să exploreze viaţa în adîncurile ei!"

„Du-te, mă plictiseşti", sfîrşi el prin a-i spune lui Brent.

Acesta nu aşteptă să i se spună de două ori şi se duse să îi povestească despre această nenorocire drăgălaşei cameriste, o albă cu

care împărţea patul de mai multe nopţi. Ea ştiu să-l înţeleagă şi să-i potolească amărăciunea.

Capitolul X

După moartea lui Pierre-Adrien, celor de la Bagatelle le trebuiră luni de zile ca să iasă din consternarea în care-i aruncase dispariţia unei făpturi tinere ce nu avea să mai crească sub stejarii plantaţi de strămoşii lui.

De parcă n-ar fi fost destul, durerii i se adăugară griji materiale, căci afacerile începuseră să meargă prost. La Nouvelle-Orléans comerţul era în declin. Se dădea vina pe căile ferate, unii afirmînd chiar că, în curînd, Mississippi va deveni un fluviu inutil. Linia ferată de la lacul Erie avea de-acum 450 de mile, cea de la New York înspre nord ajunsese la 327 de mile, iar *Baltimore and Ohio Railroad* număra 179 de mile. Se proiecta construirea unei linii Chicago-La Mobile şi a alteia ce avea să traverseze ţinutul appelousas-ilor, de 166 de mile şi care costase 10000 de dolari mila. În regiunile din Louisiana se vînduseră acţiuni în valoare de 80000 cu dividente estimate la 8-10%. Acest drum-de-fier urma să străbată ţinuturi ce produseseră 1850110800 butoiaşe de tutun, 193000 barili de melasă şi trimiseseră la Nouvelle-Orléans 40000 capete de vite. Probabil că în viitor comerţul acesta nu avea să mai depindă de orléanezi. În acelaşi timp, mărind valoarea terenurilor pe unde trecea, dintre care doar o cincime erau cultivate, calea ferată avea să-i atragă pe fermierii şi pe plantatorii ce puteau să-şi trimită direct produsele spre nord,

Bătrînul Tampleton spunea:

„Într-o bună zi, drumul-de-fier va traversa Texasul, iar Nouvelle-Orléans va fi legat de Oceanul Pacific. E pur şi simplu o chestiune de timp!"

Cît priveşte Louisiana, calea ferată lega, pe o distanţă de 140 de mile, Jackson de Madisonville, pe lacul Pontchartrain, staţie situată la 20 de mile de Nouvelle-Orléans.

Fraţii Mertaux, consultaţi de Clarence, se arătară mai puţin pesimişti decît plantatorii. Nouvelle-Orléans trebuia să accepte calea ferată nu ca pe un concurent al lui Mississippi, ci ca pe un drum suplimentar pentru drenarea produselor spre antrepozitele sale.

Grîul şi făina expediate în Anglia nu vor mai face ocol prin New York decît ca să demonstreze avantajele transportului fluvial. Cît priveşte porcii de la crescătoriile din Cincinnati — se expediau 3000 de vapoare pe an — mai bine de o treime luau drumul Angliei şi Franţei, ca şi cel 50000 de barili de carne de vacă sărată, cu destinaţia Liverpool. Plumbul produs acum în Wisconsin — stat intrat în Uniune abia în 1848 — şi în Galena, un oraş în Illinois, le aducea comisionarilor louisianezi beneficii frumoase, dovadă că şi-au permis, în 1850, să cumpere şi să vîndă 410000 de somoni. Odată cu folosirea maşinilor cu aburi, perfecţionate în extragerea sucului de trestie de zahăr, maşini care, încetul cu încetul, înlocuiseră morile puse în mişcare de animale, cultivarea trestiei de zahăr se răspîndise pe ambele maluri ale fluviului pînă la 60 de leghe la nord de Nouvelle-Orléans. Din cele patruzeci şi şase de parohii cîte număra Louisiana, douăzeci şi patru produceau zahăr, în medie 130 de butoiaşe pe cap de locuitor. E drept că trestia de zahăr era o cultură riscantă din cauza climei, a schimbărilor de temperatură, a îngheţurilor neaşteptate, a ploilor întîrziate, a inundaţiilor bruşte, într-un ţinut unde cădeau, în medie, 1780 mm de apă pe an. Şi totuşi merita să rişti, căci cantitatea de zahăr vîndut trecuse, între 1840 şi 1850, de la 120000 la 240000 de butoiaşe.

Şi bumbacul se confrunta cu concurenţa Indiei şi Americii de Sud, dezvoltarea trestiei de zahăr în paralel cu bumbacul urcase preţul sclavilor de la 800 la 4000 de dolari. În funcţie de costul întreţinerii acestora, munca lor le aducea plantatorilor 3 franci pe zi de cap de om. Folosirea lor în aceste activităţi făcuse ca numărul negrilor din port şi de pe străzile oraşului să se împuţineze simţitor. În locul lor apăruseră străinii albi, şi adeseori femei irlandeze îi înlocuiau pe negri în treburile casnice. De altfel, pentru unele activităţi, speciale, începuse să fie preferată mîna de lucru albă, mai pricepută în construirea digurilor, în săparea canalelor, în fabricarea cărămizilor.

Cînd nu puteau să cumpere sclavi de la misiţii din oraş, plantatorii de bumbac se duceu în Virginia, unde „reproducerea“ părea să fie scopul principal al cîtorva mari proprietari, şi aceasta, într-un stat unde, avînd în vedere climatul şi natura culturilor, ei ar fi putut foarte bine să se lipsească de sclavi.

Bumbacul, avîndu-şi importanţa lui în raport cu celelalte produse louisianeze, se vindea totuşi foarte bine, deşi între 1848-1849 şi

1849-1850 se înregistrase o scădere a exportului de la 1142382 de baloturi la 837732 de baloturi. La 450 de dolari balotul, bumbacul rămînea încă rentabil. Comerţul orleanez, care se obişnuise cu tariful vamal impus de Nord, trăia şi din importurile directe din Europa. Franţa trimitea arme, obiecte de alamă şi bronz, din piele şi blană, cearşafuri, articole de mercerie, mănuşi, pălării, bijuterii, porţelanuri, şei şi cizme, cufere, vinuri, lichioruri, cristal, sticlărie. În 1850 orléanezii plătiseră 1 milion şi jumătate de franci pentru mătăsurile şi taftalele sosite de la Le Havre, pe care le-au purtat femeile elegante ale oraşului şi de pe plantaţii.

În timp ce voiaja pe *Belle-Assise*, o navă mare armată de domnii Rotschild şi comandată de domnul Erussart, un marinar celebru, Marie-Adrien se întreţinuse vag despre problemele economice cu doi negustori din Nouvelle-Orléans, ce se întorceau, ca şi el, de la Paris. Acest gen de conversaţie îl plictisea teribil, căci nu-l interesau afacerile. Suferind de migrene din ce în ce mai dese era incapabil să-şi fixeze atenţia asupra acestor teme. Dezvoltarea căilor ferate, necesitatea construirii de manufacturi textile menite să reducă dependenţa Sudului faţă de Nord, cumpărarea îngrăşămintelor sau a raselor de bovine îi păreau la fel de inutile ca şi comentarea ipocriziei armatorilor yankei, care, declarîndu-se ostili sclaviei, trăiau indirect din munca sclavilor, Sudul furnizînd Uniunii trei sferturi din produsele exportate de acesta, în condiţiile în care nu deţinea decît a şaptea parte din tonajul comercial american.

Faptul că în curînd urma să ia în mînă destinele plantaţiei nu-i făcea nici o plăcere lui Marie-Adrien. Decisese deja să-i lase lui Dandrige, excelent intendent, toate prerogativele sale, ca el să se poată consacra activităţilor ce îl pasionau mult mai mult decît cultura bumbacului sau a trestiei de zahăr. De altfel, proiectul său grandios, acela de a construi un nou domeniu, ale cărui planuri le avea în bagaje, avea să-i ia cel puţin doi ani. Mama lui şi ceilalţi vor trebui să înţeleagă şi să-l accepte. Avînd avere, înţelegea s-o folosească ridicîndu-şi un conac pe care să-l umple cu opere de artă şi cu mobile preţioase şi al cărui lux să eclipsese tot ce se putea vedea în Louisiana, inclusiv la Oaklawn Manor, un fel de templu grec imens, construit în 1800 de Dunleith, la Franklin, pentru Alexander Porter, un imigrant irlandez. Bagatelle va rămîne mamei şi surorilor sale, palatele romane, veneţiene şi florentine aveau altfel de nobleţe şi de eleganţă decît aceste case mari de lemn, unde plantatorii credeau că e obligatoriu să trăieşti, între mobilele moştenite de la părinţi, în mijlocul unor bibelouri mai mult numeroase decît preţioase. În bagaje avea deja cîteva obiecte rare, descoperite la anticari: o pendulă

Ludovic al XVI-lea, cu timbru de cristal; un serviciu de pahare comandate special la Murano; farfurii de Sèvres foarte fragile; două vaze de lapis-lazuli comandate odinioară lui Bernardo Buontalenti de un Medicis.

Mobilele sale, în curs de fabricare la un ebenist din Londra, vor fi din lemn de lămîi, al cărui galben cald îl va face pe Marie-Adrien să uite acaju-ul întunecat şi lustruit, preferat de louizianezi altor esenţe.

Capitolul XI

America în care se întorcea Marie-Adrien, fără a încerca aceeaşi emoţie ca străbunicul său, primul marchiz, ce parcursese acelaşi drum oceanic cu o sută treizeci de ani înaintea sa, suferea de o boală gravă. Tînărul senior sudist avea toate motivele să nu ştie nimic despre ea întrucît Virginie nu făcuse nici o aluzie în scrisorile ei, iar presa franceză nu îi acordase importanţă. Chiar la Bagatelle, moartea subită a lui Pierre-Adrien şi consternarea provocată de ea au estompat evenimentele ce ilustrau deteriorarea lentă, dar continuă a raporturilor dintre Sud şi Nord.

Astfel, la sfîrşitul lunii martie 1851, Adunarea legislativă din Virginia, obligată să se pronunţe în legătură cu atitudinea recentă a Carolinei de Sud asupra a ceea ce s-a numit „angajamentul Missouri“, a dezaprobat prin o sută zece voturi contra unu măsurile „vizînd restabilirea în faţa agresiunii Nordului a drepturilor constituţionale ale Statelor“. Aceasta însemna pentru cetăţenii Virginiei aprecierea obiectivă a pericolului pe care o asemenea incitare la secesiune îl reprezenta pentru Uniune.

Cîteva zile mai tîrziu cei care îi puseseră în dificultate pe secesioniştii din Carolina de Sud aproape îşi regretară hotărîrea.

Un sclav numit Shadrach, arestat la Boston de agenţii poliţiei Federale, aşteptînd în închisoare să fie retrimis la stăpînul său din Sud, a fost eliberat de un grup de albi care au pătruns cu forţa în incinta tribunalului, cu intenţia de a trimite deţinutul în Canada. Unii plantatori, solidari cu proprietarul sclavului fugar, au văzut în aceasta

o intenţie clară a bostonienilor de a încălca legea federală şi au cerut ruperea relaţiilor comerciale cu Bostonul şi chiar închiderea porturilor din Sud pentru navele ce veneau din acest oraş. Spiritele s-ar fi calmat de la sine dacă, la 3 aprilie, un alt incident, de acelaşi fel, nu s-ar fi derulat la Boston.

Şi de data aceasta era vorba tot de un sclav fugar, Simmons, pe cale de a fi judecat la Boston şi, fără nici o îndoială, condamnat. A doua zi după arestarea negrului, o mulţime de aboliţionişti încercase să-l elibereze, luînd cu asalt Palatul de justiţie. Şeriful cu oamenii lui se opuseseră cu hotărîre tuturor acelora care predicau aboliţionismul cu orice preţ, pînă şi pe acela al scindării Uniunii, fiind gata să incendieze debarcaderele sau să producă deraierea trenurilor pentru a împiedica extrădarea sclavului. Dacă nu reuşiseră eliberarea negrului, aboliţioniştii tot obţinuseră ceva: rejudecarea procesului, uzînd de chiţibuşuri avocăţeşti şi cerînd Curţii supreme un act de *habeas corpus*, pe care aceasta îl refuză, declinîndu-şi competenţa. Abia pe 10 aprilie, judecat şi condamnat, sclavul a putut fi îmbarcat pe o navă şi, sub o pază severă, trimis stăpînului său, un plantator din Savannah (Georgia).

Ca ripostă în faţa acestei noi încălcări a drepturilor de proprietari de sclavi, unii plantatori din Carolina de Sud se constituiseră în *Asociaţia drepturilor Sudului* cu scopul declarat „de a aduce la cunoştinţa cetăţenilor încălcările sistematice ale drepturilor Sudului de către autorităţile federale şi din Nord". Asociaţii asemănătoare s-au constituit în Mississippi, în Georgia şi Alabama. Drept exemplu de rezistenţă, cinci sute de delegaţi reuniţi în Carolina de Sud adoptaseră următorul text[x]:

1. Această adunare hotărăşte că statul Carolina de Sud nu se va supune nici unei instituţii sau agresiuni din partea guvernului federal sau a statelor din Nord şi se va apăra cu sau fără cooperarea altor state din Sud.

2. Hotărăşte că mai multe acţiuni în acord cu unul sau cu mai multe state din Sud, sub forma unui Congres al Sudului sau în orice alt mod, este un obiect demn de sacrificiu, dar, în nici un caz de sacrificiul din care ar rezulta supunerea.

3. Hotărăşte că noi privim dreptul de secesiune ca fiind esenţial suveranităţii şi libertăţii statelor acestei Confederaţii şi că refuzul de a

---

[x] Adoptat aproape în unanimitate (cu doar şase voturi contra) acest text foarte important şi necunoscut în Franţa poartă în sine germenii viitorului război de secesiune, care timp de patru ani a devastat Statele Unite. Acest document a fost comunicat de către consulul Franţei guvernului său în 1851 (arhivele ministerului Afacerilor externe) *(n.t.)*

recunoaşte acest drept i-ar aduce unui stat oprimat o raţiune în plus să recurgă la el.

4. Hotărăşte că această adunare priveşte cu speranţă şi încredere spre Convenţia Poporului care îşi va exercita puterea suverană în stat, îi va apăra drepturile în cel mai scurt timp cu putinţă şi într-un mod cît mai eficient. Şi că ea contează pe legislatură în adoptarea de măsuri urgent şi eficiente în acelaşi scop.

În cursul aceleiaşi şedinţe, delegaţii recomandaseră în unanimitate secesiunea Carolinei de Sud şi prevăzuseră convocarea Convenţiei Poporului în februarie 1852.

Puţini au fost plantatorii din Louisiana care au apreciat la justa ei valoare mişcarea anti-nordistă pornită din Carolina de Sud. Părea că îi interesează mai degrabă expediţia generalului Narciso Lopez, care împreună cu cinci sau şase sute de aventurieri, plănuise să elibereze Havana de sub jugul spaniol. Deşi întru totul dezaprobată de către guvernul federal, această întreprindere entuziasmase un număr mare de oameni, partizani în numele libertăţii ai unui expansionism profitabil pentru comerţ. Se spunea la Nouvelle-Orléans că bieţii cubanezi revoltaţi contra autorităţilor spaniole aveau nevoie de ajutor. Cuceritorii au folosit întotdeauna această metodă, contînd în încurajarea răscoalelor reale sau presupuse, pentru a-şi însuşi, în chip de falşi eliberatori, teritoriile la care rîvneau.

La 3 august 1851, expediţia a ridicat ancora spre Cuba. Ea era pusă la cale de o sumedenie de indivizi fără căpătîi, provenind din familii dezbinate. Joi, 21 august s-a aflat că Lopez debarcase la Bahia Houda, dar în loc de partizani nu găsise decît oameni decişi ca, împreună cu spaniolii, să-i pedepsească pe invadatori. Cubanezii luaseră cincizeci şi unu de prizonieri, pe care îi împuşcaseră fără judecată. Printre victime se afla colonelul Crittenden, nepotul ministrului justiţiei, precum şi creoli foarte cunoscuţi în Louisiana precum domnii Kerr şi Bouligny. Cadavrele celor împuşcaţi „au fost date populaţiei de toate culorile, care le-au tăiat în bucăţi". Oraşul Nouvelle-Orléans fusese foarte impresionat de aceste veşti. Localurile jurnalului spaniol *Uniunea* fuseseră distruse, iar tutungeria „Corina", aparţinînd unui cubanez, fusese jefuită. O tavernă aparţinînd unui proprietar despre care se spunea că ar fi spaniol scăpase de incendiere doar prin intervenţia primarului, domnul Crossmann şi a generalului Lewis, comandantul garnizoanei. În schimb, cancelariei consulatului Spaniei norocul nu-i surîse. Cetăţeni furioşi forţară porţile şi pătrunseseră în birouri. Steagul spaniol şi portretul reginei Spaniei fură călcate în picioare.

„Execuţia corpului expediţionar este o adevărată insultă la adresa Statelor Unite. Ar trebui să se declare război Spaniei", spuneau oameni care fuseseră pînă atunci cu scaun la cap.

În timp ce Nouvelle-Orléans, cu frenezia oraşelor calde, se mobiliza pentru războiul din Cuba, întocmindu-se liste de subscripţie şi făcîndu-se comentarii asupra înrolărilor, spaniolii, temîndu-se pentru vieţile şi bunurile lor, părăseau locurile unde se născuseră părinţii lor. Autorităţile federale, dînd dovadă de mai mult sînge rece, făceau eforturi să împiedice îmbarcarea a trei mii de voluntari deja angajaţi pentru Cuba, care voiau să traverseze marea la bordul a două vapoare, cumpărate prin subscripţie publică, unul din ele fiind *Pampero*, despre care se spunea că nu era în stare să traverseze nici Mississippi!

Un medic, în trecere pe la Bagatelle, îi arătă lui Clarence o scrisoare trimisă de prietenul său, W.L.Crittenden, care îl însoţise pe Lopez în prima expediţie şi figura printre victimele represiunii spaniole.

„Peste o jumătate de oră voi fi împuşcat împreună cu cincizeci de camarazi... Nu mai avem nici un cartuş. Am fost păcăliţi în ultimul hal. Nu am întîlnit aici nici urmă de patriot şi Lopez nu are nici un prieten în această parte a insulei. Rămîneţi cu bine, prietenii mei. Sunt mîhnit că mor fără să fi făcut nimic, dar aşa mi-e dat. Al vostru, din toată inima."

Clarence înapoie scrisoarea medicului.

„Ce trist e totul! Atîţia oameni să-şi găsească moartea, urmînd un aventurier de duzină în încercarea de a cuceri o insulă apărată de spanioli."

„Acest Lopez mi-a făcut impresia unui om fără căpătîi şi sper că va fi pedepsit. El riscă să ne arunce într-un război, de parcă holera şi febra galbenă n-ar omorî destui oameni!"

Se află mai tîrziu că generalul Narciso Lopez a primit pedeapsa capitală. Prins împreună cu şapte oameni la Los Pintos de către un sergent spaniol pe nume Costanede, ajutat de cîţiva ţărani, fu condus la Havana la bordul stimerului *Pizarro* şi condamnat la moarte la 31 august. A doua zi, la 1 septembrie, în piaţa *Punta*, a fost executat în public prin spînzurătoare. Cei mai mulţi din membrii corpului expediţionar louisianez, în număr de o sută cincizeci şi cinci, ascunşi pînă atunci în junglă, fură de asemenea capturaţi. Ei s-au grăbit să profite de oferta făcută de căpitanul general al Spaniei, care le promisese viaţa tuturor acelora care depun armele într-un interval de patru zile.

Toate aceste noutăţi aduse în Louisiana de nava *Cherokee* dădură de gîndit amatorilor de război, care acum nu mai păreau atît de grăbiţi să se îmbarce pentru Cuba! Guvernul federal, pentru a dovedi cît de neplăcut surprins fusese de cele întîmplate, alocă un credit de 25000 de dolari pentru refacerea consulatului Spaniei de la Nouvelle-Orléans.

Şi a fost destul pentru a da semnalul reconcilierii între comunităţile care, timp de cîteva săptămîni, se detestaseră pe faţă, din vina unui general care avea chef de harţă, urmat de aventurieri lacomi şi de cîţiva idealişti înşelaţi.

Un oraş care ştia să-şi preţuiască liniştea, de curînd regăsită, iată ce-l întîmpina pe tînărul marchiz de Damvilliers, la 4 septembrie 1851, exact la un an de la moartea fratelui său mai mic.

Capitolul XII

Abia debarcat pe cheiul Saint-Pierre, Marie-Adrien întîlni trei persoane cunoscute. Dintr-o dată Nouvelle-Orléans îl izbi cu aerul lui provincial de oraş înghesuit şi suprapopulat. Îşi reţinu o cameră la *Saint-Charles* şi expedie o scrisoare la Bagatelle pentru a-şi anunţa sosirea. Ar fi putut găsi în aceeaşi zi un loc la unul din cele douăzeci de vapoare confortabile ce urcau pe Mississippi, dar el ţinea cu tot dinadinsul să facă acest scurt voiaj de la Nouvelle-Orléans la Pointe-Coupée cu vasul *Croissant-d'Or*.

Acest vapor, de curînd dat în folosinţă, trecea drept cel mai luxos şi mai rapid. Lung de trei sute şaizeci de picioare, lat de şaptezeci şi trei, era echipat cu opt cazane cu cilindri cu diamentrul de patruzeci şi doi de ţoli şi cu lungimea de treizeci şi două de picioare, şi cu încă şapte cazane mai mici, cu cilindri avînd diametrul de doisprezece ţoli şi lungimea de treizeci şi cinci de picioare. Roţile lui de acţionare, avînd un diametru de patruzeci şi două de picioare, îi permiteau să transporte o mie cinci sute de tone de încărcătură cu o viteză de peste zece mile pe oră contra cronometru.

Marele salon rezervat doamnelor măsura trei sute douăzeci de picioare în lungime. Toate uşile cabinelor erau ornate cu cîte un peisaj de un pictor romantic. Tavanul salonului decorat cu auriu pe fond bleu se sprijinea pe arcade gotice de mare efect. Tapiserii în culori vii şi un mobilier care n-ar fi fost întrecut în rafinament de unul european dădea călătorilor impresia că se aflau într-un palat modern. *Croissant d'Or* putea cuprinde o sută patruzeci şi cinci de persoane la clasa întîi, în cabine prevăzute toate cu toalete de marmură albă, dulapuri şi două centuri de siguranţă. La bord se aflau, de asemenea, băi pentru domni şi doamne, o frizerie, un coafor şi, bineînţeles, indispensabilul bar, „acea cafenea americană, deschisă tot timpul şi întotdeauna plină".

Vaporul costase exorbitanta sumă de 135 000 de dolari şi avea un echipaj de o sută douăzeci şi cinci de membri. El făcea legătura dintre Nouvelle-Orléans şi Louisville, parcurgînd distanţa de o mie patru sute cincisprezece mile în cinci zile.

Marie-Adrien îl considera pe acest ogar al fluviului demn să-l transporte spre pămînturile lui ca pe un prinţ întors din exil. El spera să petreacă la bord ultimele momente bune în faţa unei mese de poker, înainte de a regăsi ambianţa, prea austeră după gustul lui, a vechii case de la Bagatelle.

În cursul celor două nopţi petrecute la Nouvelle-Orléans încercă să retrăiască emoţiile de colegian bătînd cabaretele, bordelurile şi tripourile. Nu reuşi, făcînd fără să vrea o figură blazată. Obişnuit cu băuturi mai tari, cu distracţii mai rafinate, cu bucurii mai suave, le găsi dizgraţioase pe *octoroons*[x], cărora altădată le aprecia lascivitatea şi pielea de culoarea piersicii.

Supa de stridii de la *Antoine* i se păru fadă şi greţoasă; şampania de zece dolari sticla, prea verde. Cît priveşte conversaţiile la un pahar, incoerente şi searbede, acestea îi tăiau tot cheful de vorbă. Pe Hyacinthe de Beausset şi Gilles de Kernant, ce urmaseră studii de drept la universitatea din Jefferson, îi consideră singurii îndreptăţiţi să afle amănunte piperate despre nopţile lui pariziene. În schimb, cei doi tineri roşcovani şi plesnind de vitalitate nu prea avură ce-i povesti, decît despre petreceri ceva mai licenţioase decît spectacolele de pe *show-boat*-uri. Pentru prietenii lui, o masă cu băutură bună, la sfîrşitul căreia, femei americane îşi arătau sînii, pentru ca bărbaţii să poată aprecia rotunjimea şi tăria lor, trecea drept *sumum* al desfrîului.

În toate astea se simţea prostul gust, pudra de orez, lenjeria mototolită, rîsul strident, „burghezul", cum se spune la Paris; ele îi puteau ademeni, poate, pe notarii cheflii sau pe politicienii libidinoşi,

---

[x] Femei foarte frumoase, avînd puţin sînge negru în vine *(n.a.)*

dar nu şi pe un aristocrat ce ieşea din culisele localului *Cyder Cellars* din Londra, unde balerine goale dansau cu lorzi şi cu pastori desfrînaţi. Pentru cine văzuse duci deghizaţi în Bachus şi doamne călare pe o mătură de vrăjitoare, în costumul Evei, cu o plăcere atît de evidentă, încît bărbaţii se întrebau la ce mai sunt ei buni, petrecerile orléaneze nu erau decît agreabile şi nevinovate serate dansante.

Ce să mai vorbim despre tablourile vii şi loteriile organizate în unele saloane pariziene, unde cumpărătorul unui bilet avea drept să petreacă o oră cu femeia ce-i revenise prin loz, doar dacă întîmplarea nu i-l oferea pe efebul care figura obligatoriu printre lozuri şi la ale cărui capricii, amator sau nu, „cîştigătorul" trebuia să se supună! Între cei doi prieteni, Adrien măsură distanţa ce-l despărţea de ei.

De aceea fu încîntat, după vagi promisiuni de a se revedea, să urce la bordul vasului *Croissant-d'Or* unde, în sfîrşit avea să fie singur în mijlocul unor necunoscuţi.

Bucuros că se întoarce la Bagatelle, Brent se extazia de tot ce vedea, desfăcînd valiza stăpînului său. Dacă l-ai fi auzit, Parisul, Roma sau Londra, comparat cu Nouvelle-Orléans, nu erau decît nişte biete tîrguri prost construite, iar Sena, Tamisa şi Tibrul deveneau, pe lîngă Mississippi, nişte pîrîiaşe pline de gunoaie, pe care le puteau trece uşor cu piciorul. Pentru a scăpa de vorbăria lui şi pentru a se pregăti să accepte să se întoarcă acasă la Bagatelle, tînărul marchiz încuie uşa pe dinăuntru şi-şi aprinse o pipă de haşiş, „iarbă ca să visezi" descoperită la Paris. Îşi regăsi astfel Orientul său propriu şi nu îşi făcu apariţia la masă, la ora cinci.

A doua zi cînd se trezi din somn, efectul drogului se risipise. Pe un soare de toamnă, călduţ şi auriu, aerul de o extremă claritate scotea în evidenţă toate detaliile peisajului monoton al malurilor fluviului. Reverberaţia transforma apa într-o imensă placă de oţel lucios, cu reflexe pe care ochii le suportau cu greu.

Marie-Adrien înţelese îndată că *Le Croissant d'Or* se angajase într-o cursă contra unui alt vapor mai uşor, *Baltimore*, ale cărui coşuri subţiri aruncau trîmbe negre cam la o jumătate de milă înaintea vaporului celui mare. Ca întotdeauna, în aceste cazuri, şi în ciuda noilor regulamente de navigaţie, care interziceau acest gen de competiţie, pasagerii, strînşi pe puntea din faţă a lui *Croissant-d'Or* îl încurajau pe căpitan, cu feţele aprinse de exaltare şi clipind din ochi în soare. Femeile, sub umbrelele lor cu franjurii în bătaia vîntului, nu se lăsau mai prejos.

„Mai repede, căpitane, mai repede. Trebuie să-l ajungem!"

Bărbaţii erau cei mai insistenţi.

„Ia să vedem şi noi cîţi bani fac cazanele voastre de patruzeci şi doi de ţoli!"

„Baltimore este un vas vechi, dacă ne-o ia înainte, *Croissant-d'Or* este dezonorat?!"

Căpitanul nu putea să rămînă insensibil la apelurile unei mulţimi atît de elegante, mai ales că reputaţia unui vapor nou ca al său îl obliga să-i învingă pe toţi concurenţii care ar îndrăzni să-l înfrunte. El dăduse ordinele necesare, dar motoarele, prea noi şi nerodate încă, nu răspundeau cum s-ar fi aşteptat. După ce îi studie pe toţi aceşti bărbaţi zgomotoşi în redingotă şi cu pălărie de mătase, Marie-Adrien cu o mutră dispreţuitoare hotărî că e cazul să intervină.

„Brent, condu-mă la sala maşinilor!"

La rîndul lui, aţîţat de acest meci, negrul dispăru pe o scară metalică. Marchizul o luă pe urmele lui. Fochiştii negri, cu pieptul lucind de sudoare, îşi dădeau toată osteneala să placă mecanicului şef, care, cu ochii ţintă la manometre, urla la ei ca un îmblînzitor de animale. Copaci întregi dispăreau în cuptoarele cazanelor, înghiţiţi de flăcări. Lemnul de răşinoase arunca jerbe de scîntei, multiplicate de cazanele lucitoare de alamă în adevărate focuri de artificii.

„Doi dolari fiecăruia dintre voi, dacă îl vom ajunge pe *Baltimore* înainte de Monte Vista!", urlă Marie-Adrien ca să se facă auzit.

Monte Vista era o plantaţie mare, al cărei conac de culoare roz se putea zări într-o curbă a fluviului la cîteva mile mai la sud de Baton Rouge.

Oferta marchizului îi stimulă pe fochişti, protagonişti ascunşi ai unui spectacol pe care el nu-l puteau vedea. Pline ochi, cuptoarele atingeau o incandescenţă orbitoare, tabla de alamă devenise brună sub jetul de apă clocotită, bielele din lemn tare păreau că se întind din cauza efotului. Un om le stropea cu apă cu săpun, în timp ce un altul supraveghea consumul de ulei, gata să-l completeze la nevoie.

Brent, promovat la rangul de ştafetă, făcea naveta între punte şi cală, ca să raporteze care era poziţia vasului lor. Aflînd că marchizul de Damvilliers, al cărui nume era cunoscut pe Mississippi, îi încuraja personal pe fochişti, mai mulţi gentilomi le cerură servitorilor lor să supraliciteze pariurile.

„Doi dolari în plus pentru fiecare, strigă Brent la una din apariţiile sale, domnul Priestley dă bani!"

„Unde am ajuns, Brent?" întrebă Marie-Adrien a cărui paloare şi al cărui obraz fără pic de sudoare făceau notă discordantă în sala joasă a cazanelor.

„Ne apropiem, dar mai avem încă, domnu' marchiz."

„La dracu trebuie să-l depăşim. Puneţi mai multe lemne pe foc, puneţi şi uitaţi-vă dacă toate supapele sunt bine închise!"

„Toate sunt închise, domnule, e liberă doar supapa de siguranţă", spuse mecanicul.

„Închideţi-o şi pe asta, mai cîştigăm puţină presiune!"

„Dar, domnule, cazanele sunt noi..."

„Ei şi! Trebuie să le încercăm, nu?" urlă marchizul, devenind nervos şi febril, de parcă această cursă, a cărei desfăşurare n-o vedea, avea pentru el o importanţă capitală.

„Dacă am fi avut lemn de chiparos, ar fi ars mai bine, îndrăzni un fochist; lemnele astea ard prea repede."

Pe punte excitaţia ajunsese la culme, *Croissant-d'Or* cîştiga, se apropia de *Baltimore*, dar paletele acestuia din urmă, păreau că abia ating apa. El înainta pe fluviu ca o trăsurică pe un drum bun, trecînd aproape razant pe lîngă vapoarele şi plutele ce coborau pe Mississippi. Pasagerii acestora, atenţi şi ei la cursa celor două vapoare cu aburi, se aplecau peste parapet să vadă mai bine. Ştiind de la Brent că marchizul fixase capătul cursei la Monte Vista, pariurile pe dolari se înmulţiseră. Brent îşi informă stăpînul că pentru *Baltimore* pariul era de trei la unu. Ca de fiecare dată, cînd cineva sau ceva îi rezista, marchizul îşi muşca buzele de necaz. Focul îl fascinase întotdeauna. Forţa lui distructivă, născută dintr-o scînteie tremurătoare, sarabanda flăcărilor fluide, învăluitoare şi de neatins, îi apăreau ca o sublimare a materiei inerte, simbolul dispariţiei definitive.

Să constrîngi focul să se supună unei intenţii atît de frivole, în propulsarea unui vapor în urmărirea altuia, devenea un fel de sacrilegiu, ca şi cum ai fi înhămat un zeu la o căruţă. Asta îi dădea o plăcere răutăcioasă.

Fochiştii nu puteau face mai mult, căci nu puteau umple mai mult cuptoarele, iar vibraţiile puternice ale vaporului arătau că maşina se apropie de limita posibilităţilor ei.

„Dracul însuşi încălzeşte cazanele de pe *Baltimore*, domnule", spuse mecanicul decepţionat după o scurtă incursiune pe punte.

„Ce spun manometrele?" îl întrebă Marie-Adrien.

„Sunt aproape la capăt, domnule."

„Şi termometrele?"

„Cu cel mai bun lemn, am cîştiga uşor cinci grade!"

Marie-Adrien, neavînd nimic de a face cu ingineria, se gîndi o clipă, apoi chipul i se destinse.

„O să-l avem, murmură el. Brent, adu-mi două lăzi de whisky!"

Auzindu-l pe marchiz dînd această generoasă şi neaşteptată comandă, fochiştii îşi dublaseră eforturile, făcîndu-şi între ei cu

ochiul. Acest alb ştia să trăiască. Poate nu vor obţine dolarii promişi dacă „nu-l rad" pe *Baltimore*, dar whisky-ul o dată băut nimeni nu ţi-l mai putea lua înapoi...

„E interzis să le dai negrilor alcool, domnu'", observă cu sfială Brent.

„Nu e pentru ei, mă priveşte ce fac cu el."

La vederea servitorului marchizului, coborînd în sala maşinilor cu două lăzi a cîteva zeci de sticle de alcool, călătorii scoaseră un murmur colectiv de admiraţie. Căzută la cinci contra unu, cota lui *Croissant-d'Or* mai cîştigă două puncte. Micul marchiz de Damvilliers, slab şi palid ca o fată, nu-şi spusese încă ultimul cuvînt. Găsise cu ce să-i stimuleze pe negrii leneşi...

În faţa fochiştilor atenţi, transpiraţi şi cu gîtul uscat, Brent se grăbi să deschidă lăzile dar marchizul luă două sticle şi le întoarse spatele negrilor, ce zîmbeau prosteşte. Ajuns în faţa grămezii de lemne gata să fie puse pe foc, sparse cu un gest scurt gîtul sticlelor şi stropi metodic buştenii cu whisky. Oamenii rămaseră stupefiaţi, căci nu mai văzuseră niciodată o asemenea risipă. Mulţi dintre ei îşi legănau capul de la dreapta la stînga, exprimîndu-şi dezaprobarea.

„Haideţi, încărcaţi repede, spuse marchizul, arătînd buştenii. Dacă-l ajungem pe *Baltimore*, înainte de a se termina provizia, restul e pentru voi".

Apoi luă alte două sticle şi continuă operaţia.

Cazanele reacţionară exact ca un om extenuat care dă peste cap un pahar mare cu alcool tare. Înghiţind lemnul muiat în whisky, cuptoarele începură să duduie ca nişte dragoni mulţumiţi. Flăcări albastre înlănţuiră cazanele ce păreau că se umflă în jurul sudurilor. După vibraţia mai intensă a podelei, se simţea că vaporul se contracta ca un cal pe care-l încaleci şi-l biciuieşti. Brent reveni, de abia suflînd, dintr-o nouă recunoaştere pe punte şi strigă:

„Domnu', de data asta ne-am apropiat mai mult!"

Vocea lui o acoperi pe aceea a căpitanului, care de pe pasarelă încerca prin pîlnia acustică să afle ce se uneltea la cazane, de duduia vaporul în halul ăsta...

„Haideţi, haideţi", striga Marie-Adrien, aţîţîndu-i pe fochiştii pe jumătate ameţiţi de mirosul alcoolului răspîndit în jur.

Brent nu-l mai văzuse niciodată pe stăpînul său în această stare. Fără redingotă, cu părul lipit pe frunte, cu ochii scoşi din orbite, gîfîind, neatent la spectacolul pe care-l dădea, marchizul îi amintea servitorului său de femeile în transă, în timpul ceremoniilor *vaudou*.

Mecanicul privea uluit cum se învîrtea regulatorul de presiune apucat de o frenezie înspăimîntătoare.

„Dați-vă la o parte!“ le strigă deodată Marie-Adrien fochiștilor care se pregăteau să umple un cuptor.

Cu un gest sigur, pe care ceilalți de-abia avură timp să-l aprecieze, el aruncă în flăcări o sticlă de whisky fără s-o deschidă. Timp de o jumătate de secundă nu se întîmplă nimic, apoi se produse o explozie asemănătoare cu aceea a unui obuz, lovindu-și ținta. O jerbă de săgeți aprinse scăldă cala într-o lumină mov. Ultima imagine a mecanicului fu aceea a ochilor mari, albi ai fochiștilor și a rictusului marchizului, a cărui vestă îmbibată de alcool se aprinse ca niște cîlți, în timp ce în scrîșnetul alamei sfărîmate, un cazan explodă, lăsînd să curgă o cascadă de apă fierbinte și un nor de vapori albi sub presiune.

Pasagerii de pe *Baltimore* povestiră mai tîrziu, că auziseră zece explozii și că văzuseră un negru înalt țîșnind pe punte cu hainele în flăcări, aruncîndu-se apoi în apă, urmat numaidecît de bărbații și de femeile care, cu o clipă mai înainte, țipaseră de bucuria naivă că depășiseră vaporul cel mic. Din înaltul pasarelei, căpitanul de-abia avu timp să vireze spre malul cel mai apropiat, că vaporul *Croissant-d'Or* ardea deja ca o biată colibă de sclavi.

Marinarul, care mai trăise o dramă identică, pe cînd era secund pe *Zebulon Pike*, știa că nimeni și nimic nu putea stăvili panica. Renunțînd la orice demnitate, frumoșii domni încălecau parapetul, la fel ca și femeile care, lăsînd de o parte pudoarea, își ridicau rochiile pînă la șold. Erau fericite acelea care găseau un bărbat să le ajute sau un membru al echipajului căruia să-i încredințeze copiii. Pe fluviu pluteau deja rochiile ca niște corole, iar pălăriile păreau niște nuferi. O rumoare stridentă, alcătuită din țipete și chemări îngrozite, se învălmășea, cu troznetul pereților atacați de flăcări, un fum înecăcios și greu ieșea prin toate deschizăturile vaporului, nu însă și pe coșurile răsucite de căldura jăratecului. Fără să se știe de ce, sirena se declanșă, acționată probabil de un rest de vapori. A fost ultima suflare a celui mai frumos vapor ce se văzuse vreodată pe Mississippi!

Cînd pasarela începu să se aplece, căpitanul își luă jurnalul de bord și binoclul ce-i fusese oferit de armator, cînd preluase conducerea vasului. Fără să se grăbească, se lăsă să alunece pe punte, unde bărbierul aștepta și el o clipă prielnică pentru a intra în apă, cu cutia de instrumente în mînă.

„Să mergem căpitane“, spuse liniștit negrul.

„Să mergem!“

Brent sosi în aceeași seară la Bagatelle, într-o căruță împrumutată de la niște oameni din Monte Vista, care sosiseră printre primii să dea ajutor victimelor. Negrul avea mai multe arsuri superficiale, și putuse

să se salveze pentru că, în momentul exploziei, se afla deja pe scara ce ducea pe punte.

Văzîndu-l apărînd în pragul salonului, abia răsuflînd, cu hainele rupte şi murdare, cu obrazul umflat de o băşică roşie, domnul de Vigors rămase fără grai. Virginie înţelese imediat, recunoscîndu-l pe servitorul fiului său, că o altă nenorocire avea să i se întîmple.

Înainte chiar ca Brent să deschidă gura, se ridică palidă şi împietrită.

„Unde e marchizul?"

Negrul dădu din mîini cu un gest ce exprima mai bine ceea ce nu ştia să spună prin cuvinte apoi vorbi:

„Cazanu' a explodat, doamna... totul a ars... Tot vaporu' a ars..."

„Ce vapor? Unde e marchizul?"

„Doamnă, *Croissant-d'Or*... poate că domnul marchiz a murit... poate că..."

Acest „poate că" al sclavului nu era decît o încercare de a atenua brutalitatea ştirii. Înţeleseseră cu toţii. Instinctiv, Virginie căută un sprijin. Clătinîndu-se se agăţă de braţul lui Clarence, care tocmai intra. Colonelul îşi revenise primul.

„Pentru Dumnezeu, dar unde e? Vorbeşte!"

„La Monte Vista, domnu', acolo au pus pe toţi morţii pe care i-au pescuit..."

„Să mergem, îi spuse colonelul lui Clarence."

Intendentul o duse pe Virginie pînă la canapea, pe care ea se prăbuşi cu ochii închişi, abia respirînd.

„Vin cu voi", reuşi ea să articuleze, fără prea mare convingere.

„Nu, spuse Clarence cu blîndeţe, e inutil, Virginie. O să facem noi tot ce trebuie făcut. Fii curajoasă."

James o anunţase deja pe Anna de drama ce tocmai se întîmplase. Bucătăreasa îngenunche la picioarele stăpînei sale, îi luă mîinile şi începu să plîngă.

În timp ce colonelul şi Clarence galopau spre Monte-Vista, Virginie avu puterea să asculte relatarea valetului.

„Ce nebunie, ce nebunie, spuse ea cu privirea rătăcită. Ar fi trebuit să-l împiedici să arunce alcool în foc. Era un copil... nu ştia ce face!"

„Doamna, nimeni n-a ştiut că asta o să facă să sară în aer cazanul. Domnul marchiz a vrut să depăşim pe *Balti* şi aşa i-a dat în gînd... cu whisky... Au fost cincizeci de morţi, aşa a spus stăpînu" de la Monte Vista, domnu' Climb..."

Virginie îi făcu servitorului semn cu mînă să plece:

„Du-te la spital, doctorul Murphy e acolo şi o să te îngrijească", spuse ea.

Negrul plecă, înghiţindu-şi lacrimile.

Cu mîinile lui zdrenţuite şi murdare semăna cu o sperietoare ce stătuse toată iarna pe cîmp.

În vreme ce doctorul îi pansa rănile şi-i examina obrazul ars, valetul mai spuse o dată cum se petrecuse catastrofa, găsind noi amănunte şi înfrumuseţînd de-acum atitudinea stăpînului său mort, pe care îl descrise ca pe un Mefisto, aţîţînd focul veşnic.

„Domnu' doctor, Planche a spus asta, că domnu' marchiz are semnu' focului... vă amintiţi, nu? Şi de domnu' Pierre a spus că are semnu' apii... Planche ştia că whisky o să facă să sară în aer cazanele."

„Planche asta era o bătrînă care bătea cîmpii, Brent", spuse doctorul încruntat.

„Asta nu înseamnă că tot ce-a spus nu s-a împlinit!"

„Da, da, acceptă Murphy, a spus-o, dar tu, ţie ce semn ţi-a prezis?"

„I-a zis mamei că am semnul ciocănitoarei, ştiţi, pasărea neagră şi albă, da' mama n-a înţeles niciodată."

Murphy zîmbi:

„Ciocănitoarea este cea mai vorbăreaţă pasăre, Brent. Planche nu s-a înşelat. Nici pînă acum n-ai reuşit să povesteşti tot ce-ai văzut la Paris şi în alte părţi."

„Oh, aşa e, domnu', ştiu multe lucruri, tot ce-am făcut cu domnul marchiz şi tutunul acela ciudat pe care îl fuma şi care-l făcea să-şi dea ochii peste cap, şi casele alea unde domnii şi doamnele se scăldau laolaltă, toţi în pielea goală!"

„Brent, îţi dau un sfat bun, gîndeşte-te puţin înainte de a povesti toate astea, morţilor nu le place să se spună despre ei tot ce-au făcut în viaţă!"

„Da, domnu', o să aştept să nu mai plîngă stăpîna... poate că pînă atunci voi uita."

„Cu cît uiţi mai mult, cu atît va fi mai bine!"

„Aha!" spuse negrul fără să înţeleagă.

La un an după fratele său mai mic, Marie-Adrien fu coborît în cavoul familiei Damvilliers, în faţa unei mulţimi sincer întristate.

„A murit ca şi Corinne", îi spuse Virginie bătrînul Tampleton, care la cei şaptezeci şi cinci de ani ai săi se tîrîse la cimitirul din Sainte-Marie.

„Nu mai am nici un fiu, domnule Tampleton, nici un băiat!"

„Va rămîne micul Charles, Virginie", spuse bătrînul căutîndu-l cu privirea pe băieţelul de şapte ani, rătăcit în mijlocul adulţilor în doliu silindu-se să nu plîngă, aşa cum îl învăţase mama lui.

„El nu e un Damvilliers. Bagatelle nu mai are stăpîn, domnule Tampleton. Dacă Adrien ne vede, din mormînt, suferă ca un condamnat... E prea mult pentru o mamă să-şi piardă doi fii..."

Spusese acestea încetişor, cu ochii uscaţi, cu un aer absent, fără să-l bage în seamă pe Charles de Vigors care o susţinea şi care ar fi putut să se simtă jignit că fiul lor nu însemna nimic pentru ea.

Ziua aceasta tragică nu aparţinea decît familiei Damvilliers şi, deşi nu se îndoia de dragostea soţiei sale, colonelul se simţea străin printre toate aceste familii de plantatori. Virginie depindea de acest mediu aristocratic, ce avea felul lui propriu de a îndura durerea. Pînă şi Clarence era mai aproape de aceşti oameni, a căror viaţă şi muncă le împărţea. El, Charles de Vigors, deşi fusese adoptat, nu însemna decît o piesă într-un joc ale cărui regulamente îi scăpau uneori. Fără îndoială că fiul său crescînd va trăi acelaşi sentiment de izolare, în ciuda tandreţei mamei sale şi a prieteniilor pe care şi le va face în cercul nobililor bumbacului. Pămînturile de pe malurile fluviului, marile plantaţii păreau să fie pentru totdeauna feudele pionierilor ce le defrişaseră. Domeniile acestea rămîneau apanajul unor dinastii. În ziua cînd una din ele se stingea, dacă pămîntul îşi schimba stăpînul plantaţia nu-şi schimba numele. Indiferent cine avea să fie viitorul proprietar de la Bagatelle, conacul rămînea mereu Bagatelle şi nu avea să fie niciodată cu totul al lui. Plantatorii l-ar admite probabil între ei pe noul venit, dar ar continua să vorbească de domeniul familiei Damvilliers ca şi cum ar vrea să-i arate acestuia că nu făcea decît să se bucure de o bogăţie strînsă de alţii.

Frămîntat de aceste gînduri, în faţa mormîntului proaspăt închis de gropar, Charles de Vigors se felicita că-i cumpărase fiului său acele pămînturi, încă necultivate din împrejurimile localităţii Saint-Francisville, în parohia West-Feliciana. Măcar acolo un Vigors ar putea să-şi creeze domeniul propriu, să fondeze dinastia sa, să-şi construiască reşedinţa, fără a trebui să menajeze susceptibilitatea fantomelor.

Desigur că Virginie şi-ar lăsa plantaţia fiicelor sale, Gratianne şi Julie, acum, cuprinse de jale, în hainele lor de doliu, prost croite. Cîtă vreme Clarence Dandrige va conduce plantaţia, nu se va simţi lipsa unui stăpîn.

La cîteva săptămîni după această ceremonie, doamna de Vigors, ce nu-şi putea lua gîndul de la fiul ei preferat, descoperi în oglindă primele ei fire albe de păr. Se apropia de patruzeci de ani şi frumuseţea ei rămăsese intactă. Odată ce încetă să mai plîngă, faţa ei îşi regăsi strălucirea unei sănătăţi pe care necazurile nu lăsaseră semne. Forţa ei de caracter, ce o apăra de disperare, îi reda, puţin cîte puţin, plăcerea de a-şi trăi propria viaţă. Doar cele cîteva fire de păr

albe, pe care știu să le ascundă repede, mărturiseau suferințele încercate.

Moartea lui Marie-Adrien o apropie ceva mai mult de Clarence. El aparținea ca și ea universului Damvilliersi-lor. Trăiseră împreună evenimente a căror importanță domnul de Vigors n-ar fi apreciat-o exact niciodată. Devenea acum conștientă că viața ei, orice ar face, va depinde de Bagatelle. Virginie se temea doar, că într-o zi sau alta, așa cum îi spusese o dată, Clarence s-ar decide să părăsească plantația. Îndrăzni să-i împărtășească această neliniște ce o cuprindea uneori. Clarence tocmai împlinise patruzeci și patru de ani. El rămînea același bărbat elegant și rasat. Cavalerul ideal, confidentul perfect. Maturitatea îi conferea chiar un surplus de distincție și eleganță în maniere. Sub panamaua albă, favoriții scurți și ușor încărunțiți sporeau seducția chipului său slab și osos, cu ochi verzi de jad, cărora nimic nu le scăpa. Croitorul său putea să fie martor că de douăzeci de ani îi croia redingotele după aceleași măsuri. Puțini tineri săreau în șa cu atîta ușurință ca el.

„Acum că Marie-Adrien nu mai e, se hotărî ea să-i spună într-o seară, adevăratul stăpîn de la Bagatelle ești tu... cît timp vei vrea."

„Legal, tu și fetele sunteți moștenitoare. Eu sunt și rămîn doar intendentul vostru. Dar n-ai de ce să te îndoiești de fidelitatea mea și anul ăsta vom scoate o recoltă ca în fiecare an."

„Tot așa va fi și în viitor, Clarence?"

„Cît timp Bagatelle va avea nevoie de mine, voi rămîne, Virginie, știi bine."

„Să nu uiți că și eu am nevoie de tine..."

Clarence se înclină exact atît cît cerea împrejurarea și sărută degetele lungi ale marchizei, care îl țineau de mînă."

Ea se tulbură, fericită. Spectrul singurătății se îndepărta.

În aceeași seară, colonelul de Vigors o regăsi pe soția sa la fel de îndrăgostită ca la începutul căsătoriei lor. Îi fu recunoscător pentru această tandrețe, văzînd în ea efortul Virginiei de-a reveni la viață, dincolo de morminte.

Ascultînd confesiunea lui Brent, Clarence află ce făcuse Marie-Adrien atît în voiajul în Europa cît și în dimineața morții sale pe *Croissant-d'Or*. A trebuit ca acest nevropat talentat să dispară, ca să ajungă să-l cunoască și să-l aprecieze. Furia de a ști totul despre instinctele omului, de a nu vedea nici o perversitate în satisfacerea lor, de a căuta toate căile unde spiritul și corpul se angajează cu riscul de a se pierde, făcuse din Marie-Adrien un fel de posedat. Refugiul în drog era un mod de a uita sau poate o luciditate înspăimîntătoare. Se străduise să întoarcă viața pe față și pe dos ca s-o disprețuiască mai bine, găsind o plăcere aproape sadică în propriile repulsii.

Apărîndu-se împotriva deziluziei prin pesimismul ce ia locul filozofiei cînd e vorba de inteligenţe deosebite, ce-ar mai fi putut spera de la viitor dacă nu o retrăire a curiozităţii nesănătoase ce-l tîrîse atît de jos. Sau ar fi devenit un mistic demonic?

Moartea, provocată de el aşa cum întărîţi un animal sălbatic, nu era ea, oare, suprema curiozitate a unei fiinţe ce părea că epuizase toate resursele oferite de acea parte a uşii pe care n-o treci decît o singură dată?

Cînd Brent povestea cu amănunte ceea ce ştia despre viaţa stăpînului său, el se oprea la fapte sau numai la aparenţa lor. În simplitatea lui, negrul nu putea bănui singurătatea jalnică a ultimului Damvilliers, pe care nici chiar Virginie n-o realizase. Pierre-Adrien avea un suflet limpede, fratele său, un suflet opac. Cine, în afară de Clarence Dandrige, avea să ştie vreodată că şi unul şi celălalt purtau în ei aceeaşi forţă nerăbdătoare, concretizată în direcţii opuse?

Pe malul fluviului de care-l legau atîtea amintiri macabre, Clarence privea lumina scăpătînd deasupra pădurii. Imaginile Corinnei Tampleton, al lui Adrien de Damvilliers, şi ale fiilor săi se alăturau în mintea lui ca portretele într-o galerie.

Într-o seară deschise o carte cumpărată la Nouvelle-Orléans, opera unui oarecare Edgar Poe, poet şi beţiv ucis la Baltimore cu doi ani în urmă într-o încăierare, şi citi, la întîmplare dintr-un poem inclus într-un text în proză şi care în clipa aceea i se păruse ales de fantoma lui Marie-Adrien:

> *„Drama aceasta e o tragedie care se numeşte om…*
> *Iar eroul ei e atotbiruitorul vierme"*[x].

Capitolul XIII

La Bagatelle era aşteptat Abraham Mosley. Recăpătîndu-şi liniştea dintotdeauna după dramele ce se succedaseră, plantaţia semăna cu acele vechi nave scăpate din furtună, care, de bine de rău, izbuteau să

---

[x] Edgar Allan Poe, Ligeia *(n.a.)*

plece din nou pe mare cu un echipaj fără nici o tragere de inimă. Vizita bătrînului prieten pe care nu-l mai văzuseră de mult avea să fie o variaţie, reamintindu-le tuturor că lumea există şi evoluează dincolo de limitele domeniului şi de malurile fluviului Mississippi.

Eleganta Gratienne întorcîndu-se la Nouvelle-Orléans, Julie, apatică şi discretă, îşi purta melancolia din casă în parc şi înapoi. Slaba ei aptitudine pentru studiu şi acea „slăbiciune a inimii", care îl determinase pe doctorul Murphy să le recomande să nu o trimită la pension, făcuseră din fata aceasta fragilă şi temătoare, o fiinţă resemnată. Cu ani în urmă, cînd trăiau toţi copiii şi casa veche era mai animată, prezenţa ei trecea de obicei neobservată. După ce rămase singură cu micul Charles, fu mai mult băgată în seamă, aşa cum se întîmplă cînd descoperi personajele secundare pe o scenă abandonată de eroi. Brodînd şerveţele sau pictînd cu talent porţelanuri, putea să se cufunde ore în şir într-o tăcere cumplită, făcînd numai mişcările strict necesare. Din copilărie i se tot repetase: „Nu alerga, nu sări, nu transpira, nu sta în curent". Îi era interzis să călărească, să facă lungi plimbări în soare şi să danseze mult. Astfel că, încercînd să prevină o boală ce nu se manifesta încă, făcuseră din ea o fiinţă fără nici o rezistenţă şi fără dorinţe. După ce fusese o fetiţă urîtă, devenise o adolescentă de o frumuseţe delicată. Cînd ieşea acum cu mama ei la invariabila plimbare cu cabrioleta sau pentru a se duce la cimitirul Sainte-Marie, se acoperea întotdeauna cu un şal, chiar pe căldurile cele mai mari, fiind convinsă că are, cum spunea tatăl ei, „sîngele sărac". Se temea de vînt şi se ascundea la cea mai mică adiere. Tinerii pe care îi cunoştea îi vorbeau ca unui copil sau unei infirme. Tenul de fildeş mat, buzele violacee, ochii întunecaţi şi palpitaţiile rapide ale pieptului îngust îi îndemnau să se poarte cu ea cu precauţii infinite. În acest mediu, unde comparaţiile florale erau apreciate, Adèle Barrow o asemuia pe „biata micuţă" cu „o floare de crin tîrzie cu tijă de cristal".

Unui fiu de plantator foarte bogat, ce îndrăznise să-i spună la un picnic că o găseşte frumoasă, i-a răspuns mirată:

„Credeţi? Pesemne că vă înşelaţi, domnule."

A doua zi tînărul îi trimisese un volum de versuri, dar nimeni nu ştia dacă ea îl deschisese vreodată.

Anna şi ceilalţi servitori îi spuneau, ca în copilărie, „m'amselle Pom Pom", deşi ea nu mai fredona cîntecéle decît atunci cînd era singură. Pentru că nu-şi exprima decît rareori părerile despre oameni şi lucruri, domnul de Vigors, sexagenar faunesc, o găsea prefăcută, dar ea era doar interiorizată. Enervată de lipsa ei de vitalitate, Virginie o certa adesea fără motiv. Pe lîngă femeia aceasta strălucitoare, rolul

Juliei părea a fi acela de a o pune în valoare. Ea se mulţumea cu atît, admirîndu-şi mama, căreia nici durerea, nici încercările nu-i ştirbiseră frumuseţea.

Deşi nu i se recunoştea nici o calitate, picturile ei pe porţelan erau fără valoare, iar scrisorile către sora ei erau exagerat de corecte şi banale, bătrînul călugăr iezuit, însărcinat să-i predea cele cîteva noţiuni indispensabile unei fiice de plantator, era convins de inteligenţa, de intuiţia, de siguranţa gustului ei, de blîndeţea caracterului. Doar Mignette Barthew o înţelegea pe această fiinţă părăsită ce se însufleţea cînd se afla în preajma ei.

Clarence vedea în Julie o viitoare fată bătrînă, hrănindu-se cu friptură şi ceai, citind romane englezeşti şi lucrînd tapiserie! Poate avea să fie puţin insinuantă şi bîrfitoare, căci surprinsese uneori în privirea ei o ironie vagă, pe care nu vru să şi-o explice. Ca toată lumea de la Bagatelle, o considera deocamdată o fiinţă vegetală, graţioasă şi inofensivă. De la ultima venire a lui Mosley, moartea, zgripţuroaica supărătoare, a cărei evocare îi da fiori veselului comisionar din Manchester, îi răpise pe Adrien şi pe cei doi fii ai săi. Odată ce intră pe aleea de stejari cu o trăsură închiriată, englezul îşi luă un aer de circumstanţă, deşi decorul atît de drag lui i se păru neschimbat. Fu mulţumit făcînd cunoştinţă cu colonelul de Vigors, vesel, cald şi deschis, care nu făcea caz de tristeţe.

Ca de fiecare dată cînd venea în Louisiana, aduse cadouri: o trusă de brodat din argint pentru Julie, albume de colorat pentru micul Charles, un toc de scris conţinînd o rezervă de cerneală pentru colonel; Virginiei îi dărui şase piei de hermină, cumpărate la Beaver House, de la sediul lui Hudson Bay Company, iar lui Clarence *Dictionnaire de la fable*[x] în două volume, tipărit la Paris de Le Normant, librar din strada Prêtres de lîngă Sainte Germain-l'Auxerrois. Finei sale Gratianne, îi rezerva o bucată de şantung, venită din India. Puţin decepţionat s-o ştie închisă mai multe luni la călugăriţele ursuline, îşi promisese s-o viziteze, dacă doamna de Vigors îi îngăduia.

La fel de „bombat“, de jovial şi de sigur pe el, Abraham Mosley avea o înfăţişare prosperă ca tot ce venea din ţara sa, cum îi plăcea chiar lui să spună. John Bull triumfînd, Mosley nu-şi precupeţea elogiile pe adresa guvernului britanic, care asigurase victoria liberului-schimb, încheiase cucerirea Indiei, restabilise legătura cu China, împinsese colonizarea pînă în cele mai îndepărtate ţinuturi din Australia şi Noua Zeelandă şi afirmase vocaţia industrială a unei

---

[x] În franceză, Dicţionarul fabulei *(n.t.)*

naţiuni cu 27 de milioane de locuitori care, doar prin geniul său şi prin superioritatea flotei, dominau un imperiu de peste 20000 de kilometri pătraţi, răspîndiţi pe toate continentele şi populat de 240 milioane de oameni de toate rasele. Abraham Mosley n-ar fi fost mai mîndru de nobila Anglie, nici dacă s-ar fi aflat el însuşi pe tronul reginei Victoria. Afirma că în zece ani îşi sporise de cinci ori averea. Se bucura la gîndul că încă avea să o mărească şi îi plîngea pe americani că în anul 1776 nu înţeleseseră că, alegînd independenţa, renunţau să împărtăşească gloria Albionului.

Prezenţa acestui bărbat masiv, cu maniere distinse şi de o veselie comunicativă, alungă de la Bagatelle urmele repetatelor dolii, iar Virginie organiză mai multe recepţii ca el să-i poată întîlni pe plantatorii cu care făcea afaceri. Se aşeza adeseori la pian sau la clavecin, spre a face mai plăcute serile. Mosley îi acorda o atenţie deosebită Juliei. Adolescenta palidă şi rezervată îl intriga. Ca bun cunoscător, îi aprecia graţia timidă şi zvelteţea corpului. Cu aceeaşi grijă cu care se delecta cu miniaturile, cu fragilele bibelouri de Saxa, acest bărbat puternic şi pătimaş o înconjura pe Julie cu atenţie şi precauţii deosebite, străduindu-se să o distreze cu incredibile povestiri despre doamne din lumea bună sau despre case blestemate. Prea puţin obişnuită să i se dea atîta atenţie, Julie se bucura şi accepta chiar să cînte cu vocea ei subţire *O, Susanna* şi să se plimbe la recepţii la braţul englezului, mîndru de compania acestei flori de seră, ciudată şi perisabilă ca o orhidee. Reuşi chiar s-o facă pe Virginie să consimtă să o lase pe fată să meargă împreună cu el la Nouvelle-Orléans, unde aveau să o viziteze şi pe Gratienne. Fireşte, Imilie avea să o însoţească pe „m'amselle Pom Pom". Servitoarea era foarte fericită s-o vadă, în sfîrşit, zîmbind pe mica sa stăpînă.

Pe vapor, la întoarcere, Mosley, pe un ton de glumă, îi făcu Juliei o confidenţă.

„Odată, cînd am fost rugat să-i fiu naş Gratiannei i-am spus tatălui tău: «Poate că într-o zi mă voi căsători cu fina mea, ca şi dumneavoastră». Dar astăzi, deşi o găsesc la fel de frumoasă ca pe mama dumitale, dacă ar trebui să aleg între domnişoarele de la Bagatelle, te-aş alege pe dumneata, Julie."

„Oh, îţi mulţumesc, domnule Mosley, spuse Julie, roşindu-se... dar... "

„Dar eu sunt deja un bărbat bătrîn, nu-i aşa, şi îmi pare rău!"

„Nu asta am vrut să spun, domnule Mosley, mă gîndeam doar că Gratianne merită mai mult decît mine să fie remarcată!"

„Nu-mi plac fetele tinere care sunt remarcate uşor, Julie. Cei mai mulţi bărbaţi nu ştiu să recunoască adevărata frumuseţe, aceea care se ascunde şi pe care trebuie s-o faci să fie conştientă de ea însăşi.“

Nu era decît o glumă. Încîntată de călătoria ei la Nouvelle-Orléans, unde Mosley o dusese la teatru ca s-o vadă pe Lola Montes, dansatoarea ale cărei aventuri susţinuseră cronica demi-mondenă a ziarelor din Europa, Julie se mira că nu simte nici oboseală, nici răul cu care o ameninţa fără încetare Imilie.

„Vă culcaţi prea tîrziu, m'amselle Pom Pom“, o lua la rost guvernanta.

„Lăsaţi-o să trăiască puţin, intervenea Mosley. Uitaţi-vă la mine, nu m-am culcat niciodată înainte de miezul nopţii...“

De obicei, Mosley nu stătea mai mult de două luni la Bagatelle, de data sta însă nu vorbea de plecare.

„Ne-ar face multă plăcere să petreceţi cu noi sărbătorile de la sfîrşitul anului. Ce spuneţi, domnule Mosley?“ îl întrebă într-o seară colonelul de Vigors.

„Colonele, asta depinde de o afacere în legătură cu care nu m-am hotărît încă.“

„Aveţi tot timpul, sunteţi aici ca la dumneavoastră acasă, iar dacă pot să vă ajut cu ceva... “

„Oh, da, puteţi. Totul depinde de dumneavoastră şi de doamna de Vigors... În afacerea asta... care nu e chiar o afacere...“

Colonelul, care îşi sorbea lichiorul de mentă, pregătit dumnezeieşte de Anna, îşi aşeză paharul de argint pe un gheridon.

„Dacă în afacerea asta, care nu e chiar o afacere, totul depinde de noi, cred că e ca şi rezolvată, domnule Mosley, dar spune-mi măcar despre ce e vorba!“

„Ca să nu-mi fie ruşine de două ori, aş prefera s-o spun şi în prezenţa soţiei dumneavoastră.“

„S-o chemăm“, spuse colonelul intrigat.

Cînd Virginie se instală pe canapea, Mosley îşi drese glasul, atinse paharul cu un gest febril şi începu:

„Îmi vine destul de greu şi mă tem la fel de mult de rîsul ca şi de mînia dumneavoastră.“

Colonelul şi Virginie, aşteptară ca el să continue.

„Iată despre ce e vorba. Doresc să mă căsătoresc cu fiica dumneavoastră!“

„Gratianne?“ spuse pe loc Virginie.

„Nu, nu, Gratianne, Julie, doamnă.“

„Doamne, domnule Mosley, nu cred că vă gîndiţi serios. N-o vedeţi cum e?“

„E un copil", interveni şi colonelul, care, luat pe neaşteptate goli paharul dintr-o sorbitură.

Reluă apoi:

„Deşi pare matură pentru vîrsta ei, de-abia a împlinit paisprezece."

„Dar mi s-a spus că aici fetele se mărită foarte devreme!"

„E adevărat, acceptă Virginie, dar mă puneţi în mare încurcătură domnule Mosley. Dacă mi-aţi fi cerut-o pe Gratianne, nu m-aş fi mirat, dar Julie..."

Cu faţa roşie pînă la urechi, englezul se lansă atunci într-o lungă demonstraţie a calităţilor şi meritelor Juliei, făcînd elogiul graţiei, al ţinutei, al blîndeţii şi al unei frumuseţi pe care el le sesizase. Termină, explicînd că averea sa ar face din tînăra fată una din primele doamne din Manchester şi că, în privinţa fragilităţii ei, se simţea capabil s-o răsfeţe ca pe o statuetă de Tanagra!

Mai puţin şocată decît soţul ei, Virginie se mira cum e descrisă „m'amselle Pom Pom" cu cuvinte folosite de bărbaţi cînd vorbesc despre femei. Mosley tocmai îi dovedise că Julie e femeie şi chiar capabilă să seducă.

Colonelul, ştiind cum era cu puterea de atracţie a adolescentelor asupra bărbaţilor maturi, care găseau la ele prospeţimea puţin acidă a unei fetiţe şi farmecul pe punctul de a se naşte al femeii, şi-o imagina pe delicata Julie în braţele acestui bărbat mic şi rotund, cu priviri pofticioase.

Încurcat, Mosley aştepta un verdict care întîrzia să vină.

„Vedeţi bine că nici n-am rîs şi nici nu ne-am supărat, domnule Mosley!" spuse Virginie într-un tîrziu, zîmbind.

„Dar nici n-aţi fost de acord."

„E greu, spuse colonelul. E normal ca o mamă să fie derutată de o astfel de cerere... Julie e atît de... ciudată şi... "

„Dar nu sunt deloc derutată, interveni prompt Virginie, tăindu-i cuvîntul soţului ei. Domnul Mosley este o partidă excepţională... şi, dacă Julie acceptă, n-o să mă împotrivesc la această unire."

De data asta colonelul îşi sorbi băutura cu atîta putere încît era cît pe aici să-şi înghită şi paharul. Cunoscînd spiritul de decizie al Virginiei, înţelese că i-o va da pe Julie englezului, dacă fata va accepta. Spera totuşi că Julie, măcar o singură dată, va rîde în hohote şi că Mosley va pleca luîndu-şi cu el ruşinea şi gîndurile libidinoase.

Dar se înşela. Cînd în aceeaşi seară Virginie, se duse în camera fiicei sale ce se culcase deja, avea de gînd s-o convingă să-l ia de soţ pe domnul Mosley. Surprinsă s-o vadă pe mama ei în camera sa, Julie se aşeză pe pat, imaginîndu-şi o catastrofă. Neştiind cum să înceapă, Virginie îi aranjă cutele cămăşii şi o mîngîie pe păr.

„Draga mea, am o veste bună pentru tine. Domnul Mosley tocmai ţi-a cerut mîna!"

„Cum, vrea să se însoare cu mine? Ce idee caraghioasă!"

„Dumnezeule, de ce nu? Mulţi oameni se căsătoresc!"

„Da, dar nu eu, n-am chef... şi apoi, mamă, domnul Mosley ar putea să-mi fie tată."

„Şi ce dacă? Tatăl tău avea de două ori şi mai bine vîrsta mea cînd ne-am căsătorit!"

„Dar domnul Mosley e de trei ori mai în vîrstă ca mine!"

Puţin derutată de abila rezistenţă a fiicei sale, Virginie renunţă la problema vîrstei ce, evident, nu era în avantajul lui Mosley.

„Ai de gînd să rămîi fată bătrînă?" spuse ea cu un uşor dispreţ.

„Nu ştiu... Dacă i-am plăcut domnului Mosley aş putea să plac şi altora, nu?"

„Dumnezeule, dar cui? Uită-te la tine, eşti slabă, tristă şi năroadă. Cine te-ar putea vrea?... Crede-mă, nu lăsa să-ţi scape ocazia unei situaţii atît de bune. Ce vei face în viaţă cînd eu n-o să mai fiu?"

„Haide, mamă... n-ai fost niciodată atît de tînără şi atît de frumoasă."

„Am suferit prea mult în casa asta ca să ştiu că nu poţi face pronosticuri de lungă durată... Domnul Mosley nu e amabil şi atent cu tine?"

„Foarte amabil şi foarte atent, dar..."

„Ei bine, atunci trebuie să ştii, draga mea, că o femeie nu e cu adevărat fericită şi răsfăţată decît de un bărbat mai în vîrstă decît ea, o ştiu din experienţă. Înainte de a mă căsători cu tatăl tău, am refuzat mai mulţi tineri..."

„Da, ştiu, pe Willy Tampleton între alţii."

„Şi pe alţii... pentru că înţelesesem că pe soţii tineri îi domini cu greu... Tu o să poţi face din Mosley ceea ce vrei, mai ales că... e incredibil de bogat!"

Discuţia puse la grea încercare nervii fragili ai Juliei. Sub cămaşa de noapte de batist, pieptul ei plăpînd palpita de parcă ar fi urcat prea repede scara. Virginie simţi că fiica ei cedează.

„Ştii că eşti bolnavă, draga mea, că trebuie să fii înconjurată de multe îngrijiri, că trebuie să eviţi orice surmenaj. Nu te-aş da unui bărbat care n-ar înţelege asta şi care n-ar avea posibilitatea să-ţi ofere o viaţă tihnită şi lipsită de griji."

Discuţia dintre mamă şi fiică dură mai mult de o oră. Cu o inteligenţă diabolică, Virginie îi făcu fiicei sale mai multe confidenţe, ce-i lămuriră „m'amsellei Pom Pom" o serie de lucruri despre căsătorie pe care nu le bănuia. Îi descrisese viaţa de la Manchester,

casa lui Mosley, apartamentul lui de la Londra, teatrele, confortul rafinat în care trăiau englezii bogaţi, cursele de cai, muzeele pline de comori, cîmpurile bine întreţinute ca nişte parcuri şi acea libertate a soţiilor britanice, necunoscută în sudul Statelor Unite.

Opoziţia Juliei, pe fondul de oboseală, scăzu în intensitate. Cu incredibila ei voinţă şi cu ascendentul ei asupra fiinţelor pure şi dezarmate, Virginie vîrî, puţin cîte puţin în mintea fetei sale o idee, care în ajun i s-ar fi părut absurdă. Cînd părăsi camera, luînd cu sine acceptarea resemnată a Juliei, fata se trînti pe pernă şi cu ochii larg deschişi în întuneric se întrebă multă vreme dacă nu delira ca altădată, cînd avea accese bruşte şi extenuante de febră, care făceau să-i bată inima cu putere.

Chiar a doua zi dimineaţă, doamna de Vigors avu un lung *tête-à-tête* cu Abraham Mosley. Nu-i ascunsese că negocierile din ajun aveau toate şansele de reuşită, dar că un răgaz era necesar, înaintea răspunsului definitiv.

„Vedeţi, domnule Mosley, fiind acum informată de cererea dumneavoastră, trebuie să se gîndească în linişte. Nu mai suntem pe vremea cînd mamele impuneau fetelor lor alegerea soţului. Trebuie ca decizia să vină numai de la Julie“

La capătul întrevederii, englezul găsi motive convingătoare să plece în Nord şi în Canada pentru afaceri. Îşi luă imediat rămas bun, anunţîndu-şi intenţia de a reveni la Bagatelle peste trei luni, probabil la sfîrşitul lui martie, înainte de a pleca spre Europa. Sărută mîna Virginiei şi o scutură energic pe cea a colonelului, acesta din urmă mulţumit că vede îndepărtîndu-se odată cu englezul perspectiva unei căsătorii ce nu aducea nici o satisfacţie.

Mosley n-o mai revăzu pe Julie înainte de plecare.

După ce petrecuse o noapte albă, fata anunţă că nu va părăsi camera în ziua aceea, dar îi transmise englezului prin mama ei „multă prietenie“.

Virginie se crezu obligată să adauge acestui mesaj că fiica ei regretă această plecare bruscă şi doreşte să-l revadă pe domnul Mosley la primăvară. Aşadar, cu speranţa în suflet şi destul de vesel, domnul Mosley luă vaporul către Saint-Louis, de unde urma să plece spre New York.

În săptămîna ce urmă, la Bagatelle se evita cu grijă orice aluzie la cererea în căsătorie, Julie îşi luă din nou pensulele şi se cufundă în decorarea bombonierelor şi a cutiilor de pudră, cadouri de sfîrşit de an destinate domnişoarelor Tampleton, prietenele ei. Pictă, de asemenea, un suport de ceas pentru Clarence şi împleti cu şuviţe fine din piele un semn de carte pentru tatăl ei vitreg.

Crăciunul fu serbat în familie şi micul Charles, care la şapte ani se arăta dezgheţat şi plin de viaţă, fu copleşit de cadouri. De la moartea lui Marie-Adrien, Virginie simţea nevoia unor lungi plimbări solitare. Renunţa adeseori la invitaţiile primite, care, de altfel, nu lipseau şi petrecea ore întregi la pian, cîntînd piese interpretate altădată pentru ea de fiul ei. Adeseori, cu un zîmbet obosit se închidea în camera micului marchiz, controlînd dacă toate bibelourile, obiectele, pietrele dure şi lămpile strînse de acesta în cursul vieţii lui la Bagatelle erau exact la locul ce le fusese destinat. Folosea ca semn de carte acele petale de magnolie, cafenii şi uscate, puse de fiul său la presat între paginile cărţilor. Uneori deschidea dulapul de haine, pipăia stofele, apoi se aşeza în fotoliu şi încerca să-şi imagineze fără resentimente corpul negru al frumoasei Bessy, întinsă pe cuvertura patului, în dantele albe, aşteptînd să satisfacă plăcerile stăpînului.

Doar micul Charles reuşea s-o mai distreze. Pe vreme uscată, cînd soarele arunca o lumină rece peste marile întinderi cafenii, între pădurile pe jumătate desfrunzite, făcea împreună cu acesta plimbări cu trăsurica. Aceste escapade îi făceau plăcere atît băiatului cît mai ales colonelului, care-l vedea din zi în zi pe fiul său ocupînd la Bagatelle locul ce i se cuvenea.

În cursul plimbărilor, Virginie îi vorbea micului Charles de meseria plantatorilor, de obligaţiile impuse de cultivarea bumbacului, de fericirea pe care i-ar putea-o aduce mai tîrziu Bagatelle, dacă s-ar ocupa de plantaţie.

„Dar tata mi-a cumpărat deja o plantaţie la Saint-Francisville" îi spuse odată copilul.

„Atunci o vom uni cu domeniul de la Bagatelle şi tu vei fi, dacă o să vrei, cel mai mare plantator din ţară."

„Eu vreau, dar mai întîi trebuie să învăţ, să mă duc la şcoală în Franţa. Tata vrea să devin avocat, ca domnul Barthew. El spune că asta e bine pentru afaceri."

„Bineînţeles, bineînţeles, tata are dreptate, dar asta va fi după ce îţi vei fi terminat studiile."

Şi Virginie, ţinînd frîul cu o singură mînă, îl strînse la piept pe băiat, ridicînd cuvertura de blană pentru a-l proteja de frig.

Micul Charles descoperea acum tandreţea acestei femei parfumate, cu mîinile atît de blînde, a cărei indiferenţă îl făcuse mereu să sufere, cuvîntul „mamă" luă în ochii lui o cu totul altă semnificaţie, se umplu de zîmbet, de atenţii, de gesturi caline. El putu să guste în sfîrşit, alături de mama sa, acea căldură şi siguranţă de care copilăria are atîta nevoie. Era mulţumit, neavînd cum să

înţeleagă că morţii fraţilor lui vitregi i se datora fericirea de a fi în întregime fiul Virginiei.

Cam în aceeaşi perioadă, colonelul se preocupa de evenimentele ce aveau loc în Franţa. Lovitura de stat din 2 decembrie, organizată în ziua aniversării bătăliei de la Austerlitz de preşedintele Ludovic-Napoleon Bonaparte, părea că reuşise. Politicienii zgomotoşi şi palavragii fuseseră reduşi la tăcere, după ce încercaseră să răscoale Parisul şi provincia. Se operaseră arestări, dar un plebiscit dăduse ocazie poporului să se pronunţe. Deşi republican, domnul de Vigors, care aprecia mai presus de orice ordinea şi autoritatea, nu privea cu neîncredere preluarea puterii de către nepotul idolului său. El credea cu naivitate că, în spatele acestui drapel, Franţa îşi va redobîndi plăcerea gloriei şi simţul grandorii.

În ianuarie 1852, era în al nouălea cer. Plebiscitul din 21 decembrie 1851 dăduse 7349000 de voturi „da" şi numai 646000 de voturi „nu". Ţara îi acorda deci încrederea aceluia care, după ce dizolvase Adunarea Naţională, restabilise votul universal.

Domnul de Vigors aproape uitase de existenţa lui Mosley, cînd o telegramă anunţă sosirea lui în săptămîna următoare. Virginie însă nu uitase. Dacă atitudinea ei faţă de micul Charles evoluase spontan, copilul umplînd un vid sentimental, cea pe care o afişa faţă de Julie scotea în evidenţă o strategie subtilă. De la plecarea englezului, în cursul discuţiilor între patru ochi cu fiica ei, Virginie nu neglijase nici o ocazie să-i laude avantajul unui bun stabiliment în străinătate pentru o fată cu sănătatea fragilă, căreia climatul Louisianei nu îi făcea bine. Ea îi vorbi cu lux de amănunte despre căsătoriile care avuseseră loc în parohie, lăsînd să se înţeleagă că, puţin cîte puţin, toate tinerele de vîrsta Juliei se măritaseră, că bineînţeles toţi tinerii reprezentînd partide convenabile erau deja căsătoriţi şi că nu rămăseseră decît cîţiva fii de plantatori care-şi trăiseră viaţa şi la bătrîneţe voiau să se aşeze pe la casele lor. Aceste consideraţii o lăsau gînditoare pe Julie, din ce în ce mai convinsă că aparţine unei caste cu totul deosebite. Aceasta nu era, desigur, aceea a fetelor bătrîne, ca surorile Barrow, dar ea aparţinea totuşi, în ciuda tinereţii, din cauza sănătăţii precare, unei categorii care nu se putea căsători decît cu bărbaţi nedoriţi de alte femei.

În cursul iernii, doamna de Vigors începuse să o trateze pe Julie ca pe un adult. Cînd Julie solicită cu naivitate, cu mina ei de fetiţă nehotărîtă, un sfat pentru a-şi alege o toaletă pentru un bal sau o recepţie sau se arăta incapabilă să-i spună lenjeresei ceea ce doreşte, Virginie o mustra.

„Julie, e timpul să iei singură unele hotărîri, să ştii să-ţi organizezi viaţa de fiecare zi. Nu voi fi totdeauna lîngă tine ca să gîndesc în locul tău. Ce te vei face, scumpa mea, dacă te vei căsători într-o bună zi cu un om care nu-ţi va putea asigura destui servitori? Gîndeşte-te că sunt destule tinere de vîrsta ta care au o casă de ţinut!"

Astfel, în aşteptarea întoarcerii apropiate a lui Mosley, Virginie nu încerca în nici un fel să schimbe hotărîrea Juliei. De la plecarea englezului, fata avusese de mai multe ori sentimentul inconfortabil că este o străină la Bagatelle, un fel de musafir nedorit. Sfîrşi prin a admite că venise momentul să înceapă o altă etapă din viaţa ei, ca toate fetele de aceeaşi vîrstă.

„Mosley soseşte curînd, Julie. Ce îi vom spune?"

Virginie puse această întrebare pe tonul îngăduitor al unei mame gata să audă un răspuns stupid din partea odraslei. Julie, care tocmai înfigea acul în tapiseria la care lucra, rămase nemişcată, apoi tulburată, se înţepă la deget.

„Trebuie să-i dăm un răspuns, Julie. I-am promis. Trebuie s-o facem, de cum va sosi. Dacă tu refuzi, categoric, nici nu mai e cazul să-l lăsăm să-şi despacheteze bagajele. Va pleca imediat... mîhnit, probabil, căci un om ca el va fi jignit de atitudinea noastră... Şi ceea ce e mai rău este că va trebui ca pe viitor să ne găsim un alt agent comercial pentru bumbacul nostru... Nu va fi deloc uşor în vremurile de azi. În fine, Dandrige se va descurca într-un fel... "

Sugîndu-şi degetul, Julie îşi imagina hambarul plin cu bumbac nevandabil şi asta din cauza ei; pe domnul Mosley trîntind uşa; pe Dandrige şi pe domnul de Vigors privind-o mustrător; şi apoi, pe ultima dintre fetele Tampleton măritîndu-se înaintea ei. Fata se îndreptă în scaun, respiră profund şi spuse, în fine, cu o voce pe care o voia puternică şi glumeaţă:

„Dar, mamă, nici măcar nu m-ai lăsat să scot o vorbă... Accept. Da, accept să mă căsătoresc cu domnul Mosley cînd vei crede tu de cuviinţă."

Virginie se ridică şi veni să-şi îmbrăţişeze fiica.

„În fine, Julie, iată-te rezonabilă. Cred că ai luat o hotărîre înţeleaptă."

Apoi suspină:

„Este totdeauna o sfîşiere pentru o mamă să-şi dea fiica, dar e un sacrificiu care trebuie făcut. Spre binele copilului *tău*. Sfînta Scriptură nu spune oare: «Du-te cu bărbatul tău şi lasă-i pe părinţii tăi?»"

Aplecată asupra tapiseriei, Julie simţi cum o lacrimă îi căzu peste o floare galbenă şi rămase agăţată acolo ca o picătură de rouă.

Capitolul XIV

Cînd, cu două zile înaintea sosirii englezului, doamna de Vigors îl anunţă pe soţul ei că Julie acceptă propunerea acestuia, cavaleristul reacţionă violent:

„Este sfînta Blandine predată leilor! Dacă Julie ar fi fata mea, aş refuza să mai văd sacul ăsta cu tutun!"

„Dar nu e fiica ta… şi ştiu eu ce este bine pentru ea."

„Nu va fi fericită, Virginie, nu e cu putinţă."

„Va fi bogată şi în siguranţă, dragostea va veni mai tîrziu."

„Dar, în sfîrşit, o vezi tu în patul acestui tip corpolent şi puhav?"

„În viaţă, nu numai asta contează!"

„Nu, dar numai asta contează într-un pat."

„Dar ea a acceptat, asta nu e de-ajuns?"

„Vrei să spui că ea s-a supus. Asta e cu totul altceva!"

Cînd Clarence află vestea chiar din gura colonelului în cursul plimbării lor călare, rămase încremenit.

„E ciudat", spuse el simplu, ca omul care ştie să-şi stăpînească reacţiile.

„Da, vrei să spui că e ceva împotriva naturii. Aş da o mie de dolari pentru ca acest englez să fie lovit de apoplexie, înainte de a apărea la Bagatelle. De altfel, aşa sunt englezii. N-au nici o decenţă. Cînd au chef să bea sau să se depraveze, nimic nu-i reţine. I-am văzut în război, ipocriţi, vicleni, gata să le pipăie pe fetele tinere… şi întotdeauna cu Biblia în buzunar!"

„S-a hotărît, sau nu e vorba decît de un proiect?"

„S-a hotărît. O cunoşti doar pe Virginie, i-a plăcut ideea… mă întreb de ce… şi în două ceasuri totul a fost pus la punct!"

„Dar Juliei crezi că-i place?

„Cum poate ea să ştie dacă o să-i placă? E mai puţin prostuţă decît un pui de găină. O vezi cumva în pat cu acest îndopat cu supă!… Va fi un viol!"

„Întotdeauna prima oară este un viol, colonele", zise Clarence amuzat de indignarea lui Charles de Vigors.

Julie, pe care imaginaţia nu o ducea aşa de departe, se arăta amabilă cu Abraham Mosley. La urma urmei fetele se mărită, asta e

soarta lor. Toate romanele citite se terminau prin căsătorii. Evident, logodnicii păreau toţi tineri şi frumoşi, dar se mai întîmpla ca nişte regi bărboşi să se căsătorească cu tinere principese şi ca aceste cupluri să trăiască fericite, înconjurate de mulţi copii. Acum, cînd ea se hotărîse s-o asculte pe mama ei, singurul lucru care o făcea să-şi pună întrebări ţinea de calitatea şi expresia sentimentului care era numit dragoste şi care ocupa întotdeauna un loc important în toate poveştile despre căsătorie. Îi plăcea, fireşte, să-l asculte pe domnul Mosley vorbindu-i despre Anglia, despre uzine şi cai, despre prăvălii şi castele, dar plăcerea asta era diferită de aceea pe care păreau că o simt logodnicii cînd se plimbau, mînă în mînă, cu feţele în extaz, aşa cum văzuse în pozele din cărţi. De aceea, cînd a doua zi după micul dejun domnul Mosley o conduse în parc, şi-şi puse buzele sale groase şi umede pe gîtul ei, nu a mai leşinat de plăcere, ca doamna de Quentin Durward şi şi-a reprimat chiar un mic frison de dezgust.

Căci pătimaşul Mosley, simţindu-se autorizat să-i facă curte, se arăta ciudat de nerăbdător. Doar buna sa educaţie, moravurile puritane şi prejudecăţile din Sud îl opreau s-o iniţieze pe Julie în jocuri mai puţin inocente decît volantul care-l făcea să gîfîie sau jocul cu zaruri care îi dădea migrene. De aceea insista pe lîngă Virginie să fixeze căsătoria mai devreme, pretextînd că afacerile îl obligă să se întoarcă în Anglia înainte de 15 mai.

În consecinţă, Julie şi Abraham se logodiră oficial pe 28 martie, aproape la zece ani de la moartea marchizului de Damvilliers.

Cu această ocazie, colonelul constată că nimeni nu era indignat ca el din pricina prea fragedei tinereţi a logodnicei. În Sud, fetele se căsătoresc uneori şi la treisprezece ani, de-abia ajunse la pubertate şi „nu era deloc rar să întîlneşti bunice de nici treizeci de ani!“ Adèle Barrow însăşi, cunoscută pentru virtutea ei vajnică, nu găsi în diferenţa de vîrstă nimic de comentat. Ea insinuă numai că „acest crin întîrziat cu tijă de cristal trebuie că are foc în pîntece ca şi mama ei“.

Cei doi Barthew, dimpotrivă, se alăturară taberei colonelului, ca şi Mallibert şi Imilie. Ed Barhew sărise în sus cînd a aflat de la Dandrige despre căsătoria finei sale, pe care o socotea drăgălaşă şi neajutorată, ca şi Mignette, care îşi amintea acum cum o strînsese în braţe acest Mosley rotofei şi rozaliu, recunoscînd în această unire mîna Virginiei.

„Ea n-a văzut decît banii şi reuşita socială, îi spuse Ed lui Clarence. Tremur pentru Julie, a cărei sensibilitate şi puerilitate faţă de viaţă nimeni nu i le cunoaşte.“

„Cred că Mosley, ca bătrîn celibatar, hotărîndu-se să ia o decizie atît de riscantă, va face totul ca ea să fie fericită. Poate nu este o socoteală atît de proastă.“

„Fericită... suspină Mignette, ce idee poate să-şi facă ea despre fericire?“

În acest timp, puţin cîte puţin, obiecţiile formulate de cei şi de cele care, ca domnul de Vigors criticaseră presiunea exercitată de Virginie asupra fiicei sale, căzură. Logodnicii ofereau spectacolul unei perfecte armonii, făcînd plimbări cu şareta, vizite familiilor prietene, petrecînd ore întregi în *tête-à-tête*-uri, în cursul cărora englezul îi descria Juliei cum avea să fie viaţa lor în Anglia. Virginie, după ce o convinsese pe fiica ei să se îmbrace mai sobru, „ca să se îmbătrînească puţin“, veghea la confecţionarea trusoului. Toate croitoresele de pe plantaţie lucrau pentru „m'amselle Pom Pom“. Logodnicii plecară la Nouvelle-Orléans împreună cu doamna de Vigors, pentru a alege materialele, căci trebuiau să confecţioneze veşminte adaptate climei britanice. Mosley profită de această şedere ca să le ducă pe cele două femei la teatru, pentru a o aplauda pe cîntăreaţa Jenny Lind, numită de jurnale „privighetoarea suedeză“, căreia Barnum îi organizase un turneu în Statele Unite. Plăti biletele cu o sută cincizeci de dolari, ceea ce o impresionă pe Julie şi o încîntă pe mama ei.

Ceremonia în cursul căreia se uniră Julie de Damvilliers şi Abraham Mosley fu scurtă şi relativ intimă. Trecuse, într-adevăr, puţin timp de la moartea lui Marie-Adrien ca să se organizeze una din acele mai mari petreceri după care plantatorii se dădeau în vînt. Mireasa, în rochia ei de dantelă albă, uşor machiată de mama ei, ca să pară mai puţin palidă, nu semăna, cum se temuse Mignette, cu o fetiţă deghizată în mireasă. Ea zîmbea, părînd pe deplin satisfăcută, Mosley, într-un frac albăstrui-gri, cu burta rotofee bine strînsă într-o jiletcă pe talie, era un soţ foarte prezentabil. Virginie ar fi trecut cu uşurinţă drept soră mai mare a Gratiennei, care nu ducea lipsă de cavaleri. Primă domnişoară de onoare, ea îl luase de braţ pe maiorul Tampleton, a cărui prestanţă, în frumoasa sa uniformă albastru-închis cu epoleţi de aur, contrasta cu graţia de gazelă a tinerei fete, îmbrăcată într-o rochie de organdi cu multe volane, cu decolteul rotunjit şi pus în valoare de un feston.

„După ce-a curtat-o zadarnic pe mamă, poate va avea mai mult succes cu fata“, murmură Adèle Barrow.

Clarence Dandrige şi Ed Barthew gîndeau cam acelaşi lucru. Frumosul Willy, cu faţa arsă de soarele Mexicului şi Californiei, unde luptase foarte onorabil pentru gloria cea mare a Uniunii, se apropia de

patruzeci de ani şi aştepta galoanele de locotenent-colonel. El o plăcea pe Virginie la fel de mult ca şi altădată şi, în orice caz, mai mult decît pe Gratianne, şi ea, totuşi, foarte atrăgătoare. Îl invidia pe colonelul de Vigors, nu numai pentru că era soţul fericit al femeii dorite de el de atîta vreme, dar şi, într-un fel, pentru firea lui întrucîtva naivă. Decoraţiile, dintre care Legiunea de Onoare, acordată de Împărat, purtată de colonelul de Vigors între brandemburgurile de aur întunecat ale uniformei sale somptuoase, dovedeau că ofiţerul luase parte la războaie adevărate. Percy Tampleton, care venise cu Isabelle, soţia lui, şi cu o jumătate de duzină de copii care făceau bucuria patriarhului de Myrtes, semăna din ce în ce mai mult cu tatăl său. În această dinastie, generaţiile se succedeau fără întrerupere. Văzîndu-le dansînd pe fetele şi pe băieţii acestui bărbat căruia i se oferise numai pentru o plăcere de o clipă, Virginie încerca o vagă tristeţe. Marie-Adrien lăsase un gol pe care Charles, care se ghiftuia cu prăjituri cu cremă, nu va reuşi niciodată să-l umple.

Invitată de Clarence la un vals, numită încă în unele cercuri „marchiza“, Virginie se arătă mai mult decît prietenoasă.

„Vezi că aveam dreptate, Clarence. Julie e fericită, nu e aşa?“

„Într-adevăr, nu are un aer nenorocit.“

„Dumneata, care mă cunoşti bine, ştii că m-am gîndit numai la ea. O mamă nu este niciodată mulţumită să-şi vadă una din fiice plecînd de lîngă ea la braţul unui soţ.“

Apoi adăugă cu o privire maliţioasă:

„Va trebui să te căsătoresc şi pe dumneata într-o zi! Sau să-ţi găsesc măcar o amantă demnă de dumneata!“

„Am deja exact ce-mi trebuie“, răspunse intendentul.

„Dumnezeule, cine este?“

„Bagatelle!“

Cum dansul se termină, doamna de Vigors trebui să încheie această conversaţie, strîngînd insistent braţul cavalerului său. Schimbară un zîmbet al cărui sens profund numai ei doi îl cunoşteau. Un martor neştiutor i-ar fi crezut, în acel moment nişte vechi amanţi. Proaspeţii însurăţei nu-şi puteau petrece decent noaptea nunţii la Bagatelle. Virginie obţinuse de la familia Tampleton să pună la dispoziţie însurăţeilor o căsuţă drăguţă, pe care o aveau la marginea domeniului lor, foarte aproape de Bagatelle, unde îşi adăposteau uneori invitaţii.

Doamna Tampleton, căreia aceste pregătiri îi trezeau amintiri de nemărturisit — deoarece ea venise aici nu numai odată pe ascuns să se întîlnească cu tineri ce sufereau de lipsă de iniţiere — ajutată de

Mignette, împodobise pavilionul cu flori şi aprinsese un foc bun în căminul din camera nupţială.

„Nopţile de aprilie sunt adesea răcoroase şi tinerii căsătoriţi sunt adesea dezbrăcaţi, remarcase ea; mai ştim şi noi cîte ceva despre asta, nu-i aşa?“

„Mă ia cu frig cînd mi-o imaginez pe Julie în acest pat, doamnă Tampleton!“

„Ei, bine, mie mi-ar plăcea să fiu în locul ei, doamnă Barthew. Domnul Mosley nu cred să fie în dragoste un novice!“

Mignette dădu din umeri.

„Julie habar n-are de aceste lucruri!“

„Va învăţa, doamnă Barthew, va învăţa!“

Cînd la căderea nopţii, în timp ce invitaţii dansau în salonul mare de la Bagatelle, luminat din plin, Julie veni să o găsească pe mama ei, tînăra fată părea obosită şi neliniştită.

„Mamă, domnul Mosley vrea să mă ia acum cu el.“

„Ei bine, du-te, n-ai dansat destul?“

„Oh, ba da; sunt atît de istovită... Ce zi!“

Virginie îşi sărută fata, arătîndu-i astfel că venise momentul despărţirii, dar Julie rămase pe loc nehotărîtă.

„Mi-e puţin frică, mamă, mi-ar plăcea să dorm tot aici noaptea asta... “

„Nu fi idioată, draga mea. Tu ştii bine că o femeie trebuie să doarmă cu bărbatul ei, nu? Ce rău poate să ţi se întîmple?... Să nu răceşti, asta-i tot!“

„Atunci, mă duc, mamă!“

„Foarte bine, pleacă discret“, îi recomandă Virginie, care nu dorea să-i vadă pe tinerii ameţiţi de băutură făcînd glume în jurul cabrioletei care trebuia să-i ia pe cei doi soţi.

Cu paşi lenţi, Julie veni să se alăture soţului ei, care o aştepta lîngă uşa bucătăriei, căci nici el nu ţinea să audă vorbele deocheate pe care plecarea mirilor în noaptea nunţii le provoacă întotdeauna. O luă de mînă pe Julie şi o trase în bucătărie. Ea îl urmă docilă, traversînd astfel condusă încăperea cea mare, care comunica cu exteriorul printr-o uşă folosită numai de servitori. Anna, aşezată pe un scăunel, foarte dreaptă, ca să nu-şi şifoneze şorţul alb, cu eşarfa de dantelă peste părul ei lustruit cu seu, văzu perechea plecînd pe furiş. „Doamne, m'amselle Pom Pom!“, nu putu ea să nu spună, bănuind către ce sacrificiu se îndrepta micuţa ei stăpînă.

Trasă de Mosley, tînăra fată se întoarse spre bucătăreasă, fără să zică ceva, o privi cu ochii îndureraţi ai unui animal captiv. În privirea ei, Anna citi o disperare ce îi făcu rău.

„Sărmana Pom Pom!“ suspină ea, auzind îndepărtîndu-se cabrioleta adusă de domnul Mosley în spatele casei.

Niciodată nu s-a ştiut exact ce s-a petrecut în căsuţa Tampletonilor, deşi mulţi oameni au încercat să-şi închipuie. Mosley amuţi, iar Julie nu putu să spună.

Ultimii invitaţi, bine dispuşi şi zgomotoşi, părăsiseră de mult timp Bagatelle, iar servitorii făcuseră ordine, ronţăind resturile de la bufet înainte de a stinge lumînările, cînd se auziră cîinii lătrînd din răsputeri. Cîinii lui Dandrige, care dormeau pe pragul camerei, se alăturară celorlalţi. Auzindu-i coborînd în goană, Clarence se sculă şi, fără să aprindă lampa, îşi trase repede pantalonii şi redingota de care se dezbrăcase cu două ore mai devreme. Apoi ieşi în pragul verandei şi se sprijini de balustradă. Îl luă cu frig şi încercă să vadă în întuneric. Casa cea mare era liniştită şi întunecată. Nimeni nu părea să se sinchisească de lătratul cîinilor. Uneori era de-ajuns ca o familie de *tatou* să traverseze parcul sau vreun şobolan mustăcios, mai îndrăzneţ, să se apropie de bucătărie ca să declanşeze furia cîinilor. Atent la cîini, Clarence băgă de seamă că ei nu lătrau cu furie, ci mai de grabă schelălăiau. Luă o lampă cu ulei, ferind flacăra cu mîna, şi se îndreptă spre partea din faţă a casei.

Imediat cîinii se apropiară, dar, cu capetele întoarse spre întunecimea parcului, nu conteniră să latre. De îndată ce-l recunoscură, se întoarseră şi plecară din nou, lătrînd din ce în ce mai tare, spre aleea de stejari.

Intrigat, intendentul îi urmă străduindu-se să-i potolească. La lumina lămpii, văzu în sfîrşit ce-i întărîtase în aşa hal pe cîini: o formă albă întinsă sub primul copac. „Vreun şal uitat, gîndi Clarence, cîinii ăştia sunt nişte nătărăi. Cum se aplecă să ridice ce credea el că este o haină, văzu că e vorba de un corp îmbrăcat într-o rochie albă de dantelă. Şovăind întrucîtva, tot întrebîndu-se care dintre invitate putea să se afle acolo la ora aceea, el o apucă de umăr. La gestul lui, corpul se răsuci cu faţa în sus. La lumina lămpii recunoscu figura Juliei. Cîinii încetară să mai latre. Cu precauţii infinite, Clarence sprijini fata de trunchiul copacului. Văzînd gura căscată şi ochii larg deschişi şi ficşi, înţelese că fata murise.

Rămase o clipă neclintit, apoi cu speranţa nebună că poate era vorba numai de un leşin, îi pipăi inima. Prin ţesătura fină, nu percepu nici o mişcare. Cînd se ridică în picioare, auzi scîrţîind pietrişul de pe alee. Ridicînd lampa, îl recunoscu pe Bobo care, cu un topor în mînă, venea rostogolind nişte ochi albi.

„Ah! Dumneavoastră sunteţi, domnu' Dand'ige! Cînd am văzut lumina, am crezut că e hoţii...“

„Priveşte Bobo", spuse intendentul aplecînd lampa.

„… Dar e «m'amselle Pom Pom», domnu', e bolnavă?"

„Du-te şi trezeşte-i pe stăpîni, Bobo, apoi înhamă caii la cabrioletă şi pleacă repede să-l cauţi pe doctorul Murphy."

„Da, domnu', dar pe noaptea asta neagră?… "

„Lasă vorba şi pleacă!"

În timp ce vizitiul bătea la uşa camerei, Clarence aranjă rochia Juliei şi apoi, ezitînd puţin, şi gîndindu-se că e mai bine să nu aştepte sosirea Virginiei, îi închise ochii.

Cînd se aprinseră luminile, Dandrige se îndreptă spre casă şi urcă cu greu scara. În prag se ciocni cu Anna, care, învelită într-o cuvertură, venea să afle ce se întîmplase. Era pe punctul să-i vorbească, cînd apăru Virginie urmată de colonel, şi unul şi altul în halate de casă. Văzînd figura lui Clarence, doamna de Vigors nu îndrăzni să-i pună vreo întrebare, neştiind ce să-şi închipuie, dar bănuind o dramă.

„Julie… e acolo!" zise simplu Dandrige, arătînd lampa pe care o lăsase lîngă corp la rădăcina copacului.

Virginie se năpusti să coboare scara, urmată de Anna, ca şi cum ar fi fost în plină zi. Dandrige îl reţinu o clipă pe colonel, care se pregătea să le însoţească.

„E moartă. Am, trimis să-l caute pe Murphy, dar mă tem că nu va putea face nimic."

Virginie, după ce s-a aplecat asupra trupului fetei sale, se ridică imediat, cu ochii plini de groază, cu falca tremurînd. Cînd soţul ei ajunsese lîngă ea, ea nu scoase nici un cuvînt. În lumina slabă a lămpii cu ulei, doamna de Vigors avea o figură de femeie nebună. Un tic groaznic făcea să-i tresară bărbia. Fiica ei, prăvălită pe jos cu braţele de-a lungul corpului, cu palmele întoarse spre cerul întunecat, avea figura dureroasă şi resemnată a martirilor. În genunchi, Anna striga plîngînd în hohote:

„«M'amselle Pom Pom», «m'amselle Pom Pom» e rece de tot, doamnă, e rece de tot…"

Colonelul o luă pe soţia lui rămasă fără glas şi, poticnindu-se, o duse în casă. Clarence, precedat de Anna, care ducea lampa, ridică de jos corpul Juliei, a cărei trenă lungă şi albă mătura pămîntul. Servitorii treziţi din somn şi adunaţi pe verandă se dădură la o parte ca să-l lase pe intendent să treacă cu povara lui. Brent, ce-l înlocuia de puţin timp pe bătrînul James în funcţia de *maître d'hotel*, îşi făcu semnul crucii, aşa cum văzuse vă fac albii cînd trece un mort.

Julie fu depusă în camera ei de fată, unde o găsi Murphy, o oră mai tîrziu, cînd apăru cu trusa în mînă.

„I-a cedat inima", spuse el laconic lui Clarence, părăsind camera în care Virginie, lovită parcă de un trăznet, își veghea fiica, stînd dreaptă și înghețată la picioarele patului.

Apoi, medicul adăugă cu voce tare, ca să fie auzit de toată lumea:

„Această copilă nu era făcută pentru căsătorie. Este exact ca și cum ar fi fost omorîtă!"

„Taci din gură, interveni repede colonelul. Ar putea să te audă Virginie."

„Și ce dacă? Spuse medicul, vă e teamă de adevăr?"

Această aluzie la căsătorie îi aminti colonelului că Julie avea un soț.

„Dar unde e Mosley? L-a văzut cineva?"

Apoi, nervos:

„Mă duc să-l caut... "

„Lasă-mă pe mine, spuse Clarence. Rămîi lîngă Virginie, ea are nevoie de dumneata acum."

Domnul de Vigors se resemnă, Murphy își strînse trusa și ieși împreună cu intendentul. Noaptea era deosebit de rece, zorile dădeau la iveală, pe deasupra cîmpiilor o brumă fină. Din nările calului, mînat de Bobo într-o goană nebună ca să-l aducă pe Murphy, ieșeau aburi.

„Vin cu dumneata, propuse medicul, trupeș cum e, tipul ar putea să facă un atac, aflînd ce s-a întîmplat."

„În orice caz, puțin îi pasă de soția lui, observă Clarence. Ar fi fost cazul să bage de seamă că ea a fugit!"

„Pariez că porcul doarme dus", zise Murphy, strîngînd din dinți.

„Adică dumneata crezi că ea n-ar fi fugit decît după..."

„Nu cred nimic, știu, făcu medicul. Am examinat fetița... Ea n-a murit fecioară, prietene!"

Clarence făcu o mutră dezgustată. Aspectul bestial al acestei căsătorii, la care nu stătu să se gîndească prea mult, îl făcu să se cutremure. Plesni din bici și luă drumul către pavilionul Tampleton.

Așa cum prezisese medicul, Abraham Mosley dormea buștean. Așteptară cinci minute bune pînă ce deschisese ușa casei în care nu era nici un servitor. Trezindu-se, constată lipsa Juliei.

„Ce se petrece, unde mi-e soția? Nu înțeleg nimic!"

Sculat brusc din somn, elegantul Mosley nu era prea plăcut la vedere. Îmbrăcat în halatul de mătase cu desene de flori și păsări, cu papucii brodați cu monograma lui, cu părul răsfirat și vopsit, lăsat peste urechi, semăna cu un bătrîn faun gras.

„Julie este la Bagatelle, Mosley", făcu Dandrige.

„Deja? se miră englezul, dar nu s-a făcut încă ziuă!"

„E moartă“, zise medicul care n-avea de gînd să-l menajeze pe grăsanul acesta bătrîn și inconștient.

„Moartă! Nu e adevărat, e cu neputință! De ce spuneți așa ceva?“

„Pentru că ăsta e adevărul, Mosley, reluă Clarence. A fugit în timp ce dormeai și a alergat pînă la Bagatelle. A căzut jos, înainte de a ajunge în casă.“

„Deci, e adevărat, a murit?... “

Sub privirea celor doi vizitatori, Abraham Mosley păru că se strînge brusc ca o bășică de bou pe care o dezumfli. Fața, brusc palidă, se făcu moale ca guma. Căută un scaun, se așeză și începu să plîngă în hohote. Haina de casă, dîndu-se la o parte, lăsă să se vadă pulpele subțiri și pline de varice. Clarence își întoarse capul.

„Ați face mai bine să vă duceți acolo acum“, își dădu cu părerea Murphy pe un ton sec.

„Sigur, o să mă duc într-o clipă, dar aș prefera să n-o văd... înțelegeți... ca să-i păstrez o amintire frumoasă. Era atît de frumoasă, atît de blîndă și... tot ... Totul s-a petrecut atît de bine... De ce-o fi plecat, așa, în plină noapte?“

„Poate că ați dezgustat-o“, îi azvîrli doctorul.

Apoi îi făcu un semn lui Clarence și cei doi bărbați părăsiră casa, lăsîndu-l pe văduv năucit, plîngînd cu lacrimi fierbinți, cu fața îngropată în mîinile-i dolofane, ca un copil bătrîn rămas fără jucăria preferată.

Mosley nu mai fu văzut la Bagatelle niciodată. Cîteva ore mai tîrziu, după ce aflase de la Dandrige și de la Murphy de moartea Juliei, el trimise o scrisoare colonelului de Vigors, în care își exprima disperarea, regretele, dar nici o remușcare. El părăsea pentru totdeauna, scria el, această țară *unde a fost pe punctul să fie fericit.* Colonelul de Vigors nici nu terminase de citit aceste rînduri, cînd Mosley închiria deja un mic vapor ca să ajungă cît mai repede la Nouvelle-Orléans, de parcă s-ar fi temut să nu fie urmărit.

„Ce netrebnic!“ făcu colonelul.

„Mosley are oroare de spectacolul morții“, murmură Virginie, voind parcă să-l scuze pe fugar.

„Moartea o să-l ajungă cu siguranță și pe el, ca și pe noi toți!“

Sfîrșitul atît de brusc și de revoltător al „m'amsellei Pom Pom“, cufundă plantația într-o tristețe adîncă. Servitorii uitaseră să-și mai facă serviciul. Pe Anna și pe Imilie abia putură să le smulgă de lîngă patul Juliei. Virginie însăși rămăsese fără vlagă, prăbușită lîngă patul unde se odihnea fiica ei în ținută nupțială. În timp ce medicul examina corpul, ea văzuse, ca și el, urmele de sînge pe partea interioară a coapselor fetei. I se făcu greață. Prin urmare, dragostea putea fi și

altceva decît acea exuberanţă şi sărbătoare a trupurilor, care ei îi plăceau atît de mult. Ea fusese scutită de acea brutalitate masculină dezgustătoare, datorită primului său amant, un iniţiator de o mare tandreţe, dar pe urmă i se întîmplase s-o suporte, apoi s-o dorească, ştiind, ca îndrăgostită expertă, chiar să profite de impetuozitatea, uneori lipsită de delicateţe a partenerului.

Fără îndoială, sărmana Julie nu era pregătită să suporte violenţa unei dorinţe virile. Încredinţînd-o pe fiica ei inocentă lui Mosley, ea contase pe tactul şi sensibilitatea acestui bărbat atît de rafinat în gesturile sale şi atît de curtenitor în felul de a fi. Pasiunea bruscă pentru Julie, atenţiile cu care o înconjurase în timpul scurtei sale logodne, acel fel de dragoste tandră şi pură, pe care îl avea pentru o fiinţă a cărei fragilitate, el pretindea că o cunoaşte, ar fi trebuit să-l facă răbdător, capabil să-şi frîneze înflăcărarea faunescă a temperamentului său.

Or, Julie fusese tratată ca o femeie de stradă, fără măcar să înţeleagă ce i se întîmplă. Poată că inima ei încetase să bată doar după cursa lungă prin noapte, dar oare violul din căsuţa Tampletonilor nu era suficient s-o omoare? Durerii insuportabile pricinuite de pierderea acestui al treilea copil, venea să i se adauge remuşcarea ascunsă că ea, Virginie, era responsabilă de moartea fetei.

Pentru prima dată în viaţa ei, această femeie orgolioasă simţea ruşinea care îi copleşeşte pe provocatori la vederea dramelor declanşate de ei. Era de acord cu acuzaţia pe care soţul ei ar fi putut să i-o aducă dacă ar fi fost mai puţin îndrăgostit. Rezerva lui Clarence confirma resentimentul unanim ce se citea în ochii servitorilor, ce se vedea în durerea dezlănţuită a Annei şi pe care Murphy îl exprima pe şleau.

Uitîndu-se la moartă, acum pieptănată şi curată, Virginie se ridică brusc în picioare. Ea va sfida cu aroganţă bîrfelile şi-şi va interzice sieşi orice remuşcare. Nu va îngădui să se spună, necum să se gîndească, că Julie a murit din pricina greşelii mamei sale.

Cînd Virginie îi regăsi în salon pe oaspeţii tăcuţi şi gînditori de la Bagatelle, redevenise stăpînă pe nervii săi, capabilă să ia hotărîri.

„Nu vreau nici o ceremonie, spuse imediat. O vom îngropa unde a găsit-o Clarence şi în rochia ei de mireasă!“

Colonelul de Vigors, copleşit, aprobă dînd din cap hotărîrea unei înmormîntări atît de ciudate. Gratienne, ghemuită într-un fotoliu plîngea în hohote. Clarence se uită la stăpîna de la Bagatelle, cu acea privire îngheţată şi paralizantă, pe care ea o detesta atît de mult.

„E singurul care ştie ce simt eu“, gîndi ea.

Chiar a doua zi, în zori, săpă o groapă la rădăcina primului stejar... din rîndul doi, dreapta, cum ar fi dinspre casă. Între rădăcinile tari ale copacului plantat cu o sută de ani în urmă de primul marchiz de Damvilliers, coborîră coşciugul îngust de stejar, binecuvîntat de călugărul iezuit, învăţătorul Juliei. Nici familia Barthew, nici familia Tampleton, nici familia Barrow nu fuseseră poftiţi şi nici un servitor nu avu voie să iasă din casă, în timpul înhumării. Clarence o susţinea pe Gratianne, ultimul vlăstar din familia Damvilliers. Moartea, vizitatoare nesătulă şi metodică, înverşunîndu-se împotriva acestei familii, de parcă ar fi vrut s-o nimicească, devenise de-acum o prezenţă familiară la Bagatelle.

Micuţul Charles, dînd la o parte perdelele camerei în care îl lăsase Virginie, păzit de Brent, văzu doi sclavi necunoscuţi netezind pămîntul în jurul copacului, după ce astupaseră mormîntul.

„Julie s-a făcut înger", suspină Brent.

„Dar pe îngeri nu-i vezi, spuse băieţelul, şi mie îmi plăcea mult s-o văd pe Julie."

„Cîteodată ei pot fi văzuţi noaptea, domnu' Charles, cînd se întorc la casele lor de pe pămînt!"

Mai tîrziu colonelul de Vigors împreună cu soţia lui aşezară pe pămîntul de sub stejar, pe care începuse să crească iarba, o piatră de mărimea unei cărţi groase, pe care se putea citi: *Julie de Damvilliers (1837-1852)*, precum şi o frază aleasă de Clarence:

„Toţi îmi datorează acest sălaş."

Capitolul XV

Cînd în parohie se află despre sfîrşitul tragic al Juliei de Damvilliers, oamenii începură să murmure despre blestemul care plana asupra domeniului de la Bagatelle. Cei mai puţin superstiţioşi vedeau în cei patru morţi, ce se succedaseră în zece ani, dintre care trei copii, dintr-una din cele mai vechi familii din Louisiana, o misterioasă pedeapsă de la Dumnezeu. Căutaseră zadarnic în trecutul marchizului, fără să găsească nimic care să poată, dacă nu să

justifice, cel puţin să facă plauzibilă o asemenea înverşunare a destinului. Nimeni nu cuteza s-o spună, dar mulţi credeau că nenorocirea se instalase la Bagatelle odată cu întoarcerea Virginiei Trégan. În viitor, femeia aceasta trebuia evitată, cu atît mai mult cu cît sclavii spuneau că, din ziua cînd fu înmormîntată Julie, văzuseră sub stejari o umbră albă ce venea şi pleca. Alţii susţineau chiar că auziseră vaiete; în sfîrşit, alţii văzuseră cîinii înconjurînd copacul sub care se odihnea «m'amselle Pom Pom» şi că uneori, către miezul nopţii, îi auziseră schelălăind fără motiv.

Fără să dea crezare acestor poveşti îndrugate de Brent, ce-şi rostogolea ochii albi, colonelul de Vigors încerca o stare de rău la gândul de a trăi în continuare în casa mare şi tăcută. Sănătatea Virginiei îl nelinişte pe zi ce trecea. ... După ce-şi depăşise de bine-de rău starea de şoc, în cursul săptămînilor ce urmară dramei, afişa o resemnare exagerată, zîmbind apatic, lucru ce nu-i stătea în fire. O blîndeţe confuză, o politeţe anormală, absenţe bruşte în timpul conversaţiilor celor mai banale îi dădeau aerul unei femei aflate sub influenţa unui calmant sau a unei puteri care îi anihila voinţa. Îi ţinea în permanenţă pe Gratianne şi pe Charles în preajma ei nescăpîndu-i din ochi, de parcă s-ar fi temut să nu fie loviţi la rîndu-le de aceeaşi nenorocire.

„Trebuie să părăsim Bagatelle pentru un timp, hotărî în cele din urmă colonelul de Vigors, chiar dacă această plecare ar putea avea aerul unei fugi."

Opt zile mai tîrziu, fără a mai vedea pe nimeni, doamna şi domnul de Vigors, însoţiţi de Gratianne şi de fratele ei vitreg Charles, de Brent şi de Rosa, se îmbarcară pentru Europa. În momentul în care intendentul îi ajută să se instaleze în marele landou cu blazon, Virginie spuse cu o voce obosită:

„Nu ştiu cînd ne vom reîntoarce aici, Clarence. Dispune de tot după cum vei crede de cuviinţă. Viii şi morţii îţi încredinţăm domeniul Bagatelle."

Dandrige se înclină fără un cuvînt, sărută mîna care i se întindea, o strînse pe aceea a colonelului, îi îmbrăţişă pe Gratianne şi pe Charles, apoi îi făcu semn lui Bobo să pornescă. Cînd trăsura, care preceda o căruţă plină cu bagaje, coti pentru a se angaja pe drumul de pe mal, în ceaţa dimineţii ce se ridica dinspre Mississippi, Virginie întoarse capul. Sub bolta lungă de stejari, în frunzele cărora se împletea vîscul cenuşiu scuturat în bătaia vîntului, asemenea batistelor agitate de cei care rămîn, pentru un ultim rămas bun, îl văzu pe Clarence imobil ca o santinelă în mijlocul aleii. Îi fu recunoscătoare

acestui om căruia îi datora putinţa de a părăsi universul casnic tihnit, pe care îl rîvnise cu atîta lăcomie iar acum îi părea ostil.

Clarence se întoarse spre casă cu iuţeală, pentru a se încălzi la focul din căminul salonului. Cu mîinile la spate, îşi lăsă privirile să rătăcească pe portretele atîrnate pe perete. Cei trei marchizi de Damvilliers, ai căror umeri largi umpleau ramele sculptate, păreau că-l privesc cu bunăvoinţă pe acest fidel păstrător al plantaţiei. Marie-Adrien, al patrulea, dispărut înainte de a-şi putea da măsura valorii sale, avea înscris pe figură pentru totdeauna acel zîmbet provocator pe care Clarence i-l cunoştea atît de bine. Acest zîmbet de jucător, foarte bine prins de pictor, părea că se adresează acum doar acestui om căruia îi fusese ursit să administreze atîţia ani averea familiei Damvilliers. Cînd privirea lui se opri asupra Juliei, Clarence îşi aminti spusele Planchei de la naşterea acestei a doua fiice a Virginiei, ca având „inima transparentă". Soarta i se împlinise, trupul odihnindu-i-se la piciorul unui stejar, în care se scursese sufletul ei pur, dacă ar fi să dăm crezare Annei. Cît priveşte portretul lui Pierre-Adrien, pentru care băiatul pozase fără nici un entuziasm, acesta îi amintea de rarele momente de tandreţe, aproape paternă, din viaţa sa. Gratianne, singură, dintre toţi membrii familiei Damvilliers prezenţi în salon, avea încă un viitor. El înţelese atunci că fuga Virginiei urmărea poate să scoată pe ultima fiică a lui Adrien şi pe Charles de Vigors de sub blestemul neîndurător de la Bagatelle. Regretă în clipa aceea că în cameră nu se afla nici o imagine a doamnei de Vigors, deşi recunoştea peste tot amprenta gustului ei. „Nu sunt eu, oare, doar paznicul unui cimitir?" se gîndi Clarence.

Dar Bagatelle avea nevoie de îngrijirea lui. Tufele de bumbac aveau o înălţime mai mare de un picior, dăunătorii apăruseră deja şi această primăvară, foarte secetoasă, îi neliniştea pe plantatori. Clarence îi ceru lui Bobo să-i înşeueze calul. La pas, porni să inspecteze cîmpurile. Pămîntul, tare şi ars, i se păru dur, neprietenos şi greu, ca în ţinuturile nedesţelenite încă. Tulpinile de bumbac se aplecaseră moi pe brazdă, fără puterea de a-şi susţine frunzele tinere. Din nou în şa, cu amîndouă mîinile pe oblînc, cercetă această întindere colorată în ocru, atît de cunoscută lui în cele mai mici amănunte, între pădure şi fluviu, apoi se întoarse în casa pustie şi liniştită.

În fine, veniră ploile şi ciclul muncilor reintră în ritmul ancestral, care regla viaţa plantatorilor. Clarence îşi reluă obiceiurile. Fu văzut vînînd împreună cu Barthew şi cu alţi vecini, cinînd la familia Tampleton, jucînd biliard la familia Barrow. Uneori se ducea la Saint-

Francisville, unde Mallibert avea nevoie de sfaturile lui pentru a începe cultivarea terenurilor cumpărate de domnul de Vigors.

„Colonelul mi-a spus că prima recoltă va fi a mea, aşa că, vă imaginaţi că vreau să fie bună!", îi zise ordonanţa devenită plantator.

Dandrige furnizîndu-i suficientă sămînţă de bumbac pentru însămînţarea terenurilor defrişate, recolta fu abundentă şi Mallibert prinse gustul meseriei de plantator. Intendentul îi reproşă doar că îi manevra pe sclavi ca pe un batalion de infanterie, ceea ce nu le convenea multora!

„Cînd e să faci un soldat bun sau un muncitor bun, aplici aceeaşi metodă. Disciplina, cu ea trebuie să începi şi cu mişcările bine coordonate" spunea Mallibert. Astfel, în numai cîţiva ani, acest sergent, republican intransigent, deveni un desăvîrşit sclavagist sudist. Noţiunea de libertate pe care îşi propusese s-o apere cu ardoare nu se potrivea după părerea lui cu sclavii, incapabili de a fi utili societăţii în afara cadrului rigid al unei plantaţii.

Totuşi, negrii liberi formau în Louisiana o populaţie în număr de aproape douăzeci de mii. Anumite familii de negri eliberaţi se bucurau chiar de o reputaţie deosebită. Dandrige îşi amintea de timpurile cînd tinerele de culoare contractau cu albii „uniuni" care, pentru a se deosebi de căsătorie, erau numite „plasamente". Or, acum aceste uniuni deveniseră rare. Negrii eliberaţi, dulgheri sau zidari, cîştigau bine. Cei mai inteligenţi sau mai dotaţi, care se ocupau cu comerţul, ajungeau la o bunăstare pentru care micii de albi din „coteţ" sau cărbunarii... aveau de ce să fie invidioşi. Cu toate acestea, cînd erau admişi în afaceri, negrii aceştia erau ţinuţi la distanţă de societatea albilor. Li se reproşa că sunt orgolioşi, irascibili, răzbunători şi că le plăcea să se ia la harţă din orice. La rîndul lor, aceştia ţineau să marcheze distanţa care, de atunci încolo, îi separa de sclavi, foştii lor tovarăşi de muncă pe care îi dispreţuiau acum mai mult chiar decît albii.

Alţi negri liberi, cel mai adesea robuşti şi îndemînatici, cîştigau unul sau doi dolari pe zi, angajîndu-se la un stăpîn alb, căruia trebuiau să-i dea însă 15—20 de dolari pe lună pentru casă şi masă.

Pe plantaţii, sclavia rămăsese un fenomen general. În Louisiana peste 250.000 de negri cultivau cu bumbac sau trestie de zahăr 1.200.000 de acri de pămînt. Soarta acestor muncitori, importaţi adeseori din Virginia, ceea ce le adusese din partea negrilor louisianezi porecla de „kougo", depindea în întregime de stăpîn. Mulţi sclavi de pe plantaţii aveau în vinele lor sîngele familiei cărora le aparţineau. Deşi nimeni nu îndrăznea s-o mărturisească — albii de ruşine, iar negrii de teamă —, între ei exista un fel de complicitate ce

se manifesta, la primii, printr-o oarecare indulgenţă, iar la ceilalţi, prin devotament.

Cei care cunoşteau bine oraşele din nord, ca Willy Tampleton, explicau că în statele antisclavagiste negrii liberi constituiau ultimul eşalon al ierarhiei sociale, în timp ce, în satele din sud, negrii liberi se situau în al doilea eşalon. Avînd deasupra clasa privilegiată a albilor, se resemnau cu inferioritatea lor, comparîndu-se cu situaţia mai dezonorantă încă a sclavilor.

Un incident petrecut la Richmond, în Virginia, la 12 martie 1852 dovedi că faptul de a fi negru reprezenta factor agravant în caz de delict. Un sclav angajat într-o fabrică de tutun, care-l omorîse cu o bară de fier pe supraveghetorul ce-i dăduse o lovitură cu bastonul, tocmai fusese condamnat la moarte. Guvernatorul Johnson, un om raţional, la vederea dosarului, hotărîse să comute pedeapsa cu moartea în expulzare în teritoriile din sud. De îndată ce fu adusă cunoştinţei publice, hotărîrea aceasta, de o îngăduinţă neaşteptată, stîrni proteste vehemente. Asmuţind populaţia, politicienii organizaseră un miting, acuzîndu-l pe guvernator că abuzase de dreptul acordat prin Constituţie, graţiind un asasin. „Trebuia să-l spînzure pe negrul ăsta, pentru că e negru!" susţineau oamenii.

La Nouvelle-Orléans, poate din cauza influenţei franceze, încă puternice în Louisiana, populaţia era mai puţin răzbunătoare cu sclavii vinovaţi de delicte şi nu se lăsa prea uşor provocată de răfuielile dintre negri şi albi. În zece ani fusese spînzurat un singur sclav. Justiţia se arăta mai nemiloasă faţă de aventurierii străini. Astfel, la 1 octombrie 1852, în timpul excecuţiei a doi asasini, unul francez, pe nume Delisle, celălalt englez, pe nume Adams, funiile se rupseră şi cei doi condamnaţi se treziseră într-o situaţie ciudată după ce căzuseră pe caldarîm. Unele suflete caritabile ceruseră atunci iertarea celor doi bărbaţi, pe care nici moartea părea că nu vrea să-i ia, iar judecătorul îl ameninţase pe şerif că îl suspendă dacă nu-i execută imediat pe condamnaţi. Ceea ce se şi înfăptui.

Severitatea aceasta avea drept scop să le arate negrilor că justiţia e aceeaşi pentru toţi. Totuşi sclavii nu se lăsau prea repede convinşi, căci ştiau bine că, dacă răufăcătorii albi condamnaţi la spînzurătoare nu se puteau aştepta la o îngăduinţă deosebită, nu acelaşi lucru se petrecea cu cămătarii albi sau creolii bogaţi.

Aboliţioniştii, care, din imprudenţă, îşi dezvoltau în public teoriile, riscau cele mai mari necazuri, ca acel James Dyson, directorul unei şcoli pentru copii negri din Nouvelle-Orléans, pe care îl internaseră la *Lunatic Asyleum*, azilul de nebuni din oraş. El mai compăruse în faţa justiţiei pentru escrocherii în care fuseseră implicaţi

negri săraci, iar acum părea că era amestecat în organizarea unei revolte a sclavilor. Semnalul ei urma să fie un incendiu. În fața absurdității acestui proiect, judecătorii examinară cu atenție cazul lui Dyson și hotărîră că ar fi putut fi un agent aboliționist, dar mai degrabă părea nebun. Internarea lui nu era decît un mijloc de a-i salva viața.

Spre deosebire de cei care propovăduiau că „Dumnezeu a impus sclavia neamului lui Ham, ca pe o pedeapsă veșnică", oamenii lucizi, ca doctorul Murphy, prevedeau ziua cînd eliberarea negrilor avea să se impună.

„Sclavia va lua sfîrșit, îi spuse doctorul lui Clarence. E drept să se întîmple așa și cu cît mai repede, cu atît mai bine pentru onoarea umanității. Dar nu aboliționiștii din Nord și nici nebuni ca Dyson vor găsi ora eliberării rasei negre. Emigranții europeni și muncitorii albi și liberi vor avea un rol esențial."

„Și atunci negrii noștri vor fi mai fericiți?" întrebă Clarence.

Doctorul părea că se îndoiește.

„Cînd va veni ora aceea, rasa neagră va mai avea de suferit și alte încercări teribile. Statele libere, care-i menajează pe oamenii de culoare cît timp există state sclavagiste, se vor uni atunci în state cu sclavi deposedați, ca să ducă împotriva acestei rase nefericite un război mai înverșunat și mai teribil încă decît acela ce se va încheia curînd, prin dispariția totală a rasei indiene."

Cu siguranță că Murphy n-ar fi vorbit astfel în prezența locotenent-colonelului Tampleton, avansat recent, ce comanda cavaleria din Charleston. Dar știa că are în Clarence un ascultător discret, care-i împărtășește, de fapt, opiniile.

Așteptînd ca în timp să se confirme sau să se infirme profețiile doctorului Murphy, cetățenii Statelor Unite tocmai aleseseră un nou președinte, pe Franklin Pierce, un democrat ce-l învinsese pe generalul Winfield Scott, candidat al partidului *whig*, desemnat cu cîteva zile înainte de moartea celebrului Henry Clay, răpus de tuberculoză la 75 de ani. La sfîrșitul verii, un eveniment anume stîrni lungi discuții între prietenii lui Clarence și între alți sudiști, amatori de cărți. O carte declanșase un adevărat scandal în lumea plantatorilor. Sub un titlul banal, *Coliba unchiului Tom*, o oarecare Harriet Beecher Stowe tocmai publicase o lucrare care, deși numită roman, constituia un adevărat rechizitoriu împotriva sclaviei. Succesul cărții fusese atît de mare în Nord, că George L. Aiken o transpuse într-o pildă, ce umpluse seri de-a rîndul sala Teatrului Național din New York. Aboliționiștii se grăbiseră să difuzeze *Coliba unchiului Tom*, și în statele din Sud. Cartea trecea de la o familie la alta, declanșînd o

adevărată furie împotriva acestui autor în jupoane, de patruzeci de ani, ce începea să se îmbogățească pe spinarea plantatorilor. Născută la Lichefield, în Connecticut, în familia unui pastor congregaționist în tradiția lui Jonathan Edwards, puritană deci, și avînd un nas lung și trist, ce putea să știe această femeie despre adevărata condiție a sclavilor?

„Cartea ei e concepută la fel ca discursurile aboliționiștilor care se agită în cluburile din Washington și de la tribuna Congresului", spunea domnul Tampleton.

„Ea face din negrul Tom un Prometeu, pentru care sclavia e vulturul", strigă Adèle Barrow.

„Ea dă apă la moară sentimentalismului vulgar cînd, de exemplu, o înfățișează pe doamna Bird dîndu-i unui sclav evadat hainele copilului său mort", adăuga sora ei.

Clarence asculta toate aceste critici, dar credea la fel ca Murphy și ca familia Barthew, că acea carte, plină de sentimente nobile și de exagerări evidente, va face mai mult pentru cauza antisclavagistă, decît toate declarațiile politicienilor și filozofilor la un loc. Aceștia din urmă nu ajungeau decît la un public limitat și dinainte convins, în timp ce Harriet Beecher Stowe se adresa sufletelor sensibile și pătrundea în toate căminele. Cu ajutorul povestirii ținea un fel de miting în toate familiile. Pentru mulți nordiști, pînă acum indiferenți, sclavul va lua chipul lui Tom, iar plantatorul din Sud pe acela al îngrozitorului Locker.

„Am auzit că nu se mulțumește doar să scrie aceste inepții, spuse Percy Tampleton, ci o mai și ajută pe dezgustătoarea aceea de Tubman cu drumul ei de fier subteran..."

Ed Barthew îi aruncă lui Clarence o privire plină de subînțelesuri. Dacă Tampleton ar fi știut că intendentul se folosise de filiera „generalului Tubman" ca s-o trimită în Nord pe tînăra Ivy, ce trăia acum liniștită la Concord, poate că l-ar fi provocat la duel.

„Toate astea vor trece ca și celelalte, interveni avocatul, ca și scrierile surorilor Grimké sau ale lui Frédéric Douglass. Dați prea mare importanță unei cărți ce le va tulbura somnul doar stăpînilor răi!"

„Aflați că pentru yankei suntem toți la fel, indiferent cum ne tratăm negrii, reluă bătrînul Tampleton. Lor nu le prea pasă de soarta sclavilor. Ceea ce vor e să pună mîna pe bogățiile Sudului, iar cartea aceasta le-a dat o armă nouă și... populară!"

La Paris, unde cartea doamnei Beecher Stowe se răspîndise repede, cercurilor frecventate de către familia Vigors nu le prea păsa dacă femeia aceasta drăguță ce zîmbea rar și bărbatul înfloritor ce-i era soț erau sau nu proprietari de sclavi. Cînd aflară acest lucru, cei

mai mulţi găsiră în aceasta ceva exotic şi excitant. În ocazii mai speciale, prietenii Virginiei îl împrumutau pe Brent ca să-l arate ca pe o curiozitate. Să fii servit de un negru atît de stilat, pe care stăpîna lui putea să-l biciuiască, dacă avea chef — iată un lucru ce îi făcea pe burghezi să crape de invidie.

Familia Vigors găsise Parisul în plină euforie capitalistă. După spaima cea mare din 1848, cămătarii, liniştiţi de lovitura de stat din 2 decembrie 1851, nu se mai preocupau să-şi ascundă averile.

Cei ce se temeau de dezordinile străzii, ce le prejudiciau întotdeauna afacerile şi prosperitatea, vedeau cu satisfacţie îndepărtîndu-se spectrul sărăciei şi al violenţei, pentru că şi oamenii simpli se arătau dornici de pace socială şi ordine. Casele de economii, barometre ale încrederii, erau din ce în ce mai pline de bani. Băncile, în special acelea ale domnilor de Rothschild şi ale fraţilor Pereiro, prosperau într-un mod neaşteptat. Acţiunile creditului mobiliar deschis la 19 noiembrie 1852 erau cotate la 1500 de franci bucata. Înainte de a se hotărî să cumpere acţiuni la căile ferate sau la telegraf, oamenii de afaceri îl întrebau pe colonelul de Vigors de acel aur din California de care şi Bursa se interesa. Începea era progresului tehnic, companiile de căi ferate comandau şine pentru zeci de kilometri. Rafinăria din Bourbon se dezvolta prelucrînd zahărul obţinut din sfecla de zahăr. Minele modernizate furnizau o cantitate mai mare de cărbune necesar uzinelor. Încurajaţi de guvern, investitorii căutau cele mai bune plasamente pentru banii lor. Entuziasmată de proiectele grandioase ale lui Napoleon, care voia să facă din Franţa o mare naţiune industrială, burghezia punea la cale, fără teamă, planuri financiare pe termen lung, liniştită că după anii nesiguri putea acum să-şi angajeze capitalurile ca să obţină beneficii substanţiale.

Doamna Drouin, care, înaintînd în vîrstă, cocheta mai mult cu bancherii decît cu poeţii famelici, făcu totul ca să-i indice domnului de Vigors cel mai bun drum spre înalta societate financiară pariziană. Acest drum trecea prin anturajul prinţului-preşedinte, unde conta pe cîţiva buni prieteni, printre care ducele de Morny, fiul reginei Hortense şi al generalului-conte Flahaut şi, prin urmare, fratele vitreg al stăpînului căreia Franţa i se încredinţase prin plebiscit.

Virginie, care din cauza doliului şi a durerii nu participa încă la manifestările mondene, fu totuşi prezentată acestui duce vesel şi seducător, despre care se spunea că e la fel de îndrăzneţ în afaceri, ca şi în vînătoarea de fuste. El tocmai demisionase din postul de ministru de interne din cauza unor intrigi menite să-l discrediteze în ochii lui Ludovic Napoleon şi se resemna, în acestă dizgraţie, speculînd şi cîştigînd bani mulţi. Bărbatul acesta care, cu mustaţa lucioasă şi cu

barbişonul, semăna ca două picături de apă cu modelul său — prinţul prezident — o găsi pe Virginie „surprinzător de distinsă şi delicios de romantică". Ca să-şi asigure în viitor accesul la această franco-americană ce avea să iasă odată şi odată din doliul său, îl introduse pe domnul de Vigors în mediile de afaceri, unde aristocratul are grijă să-şi reaurească blazonul.

Astfel colonelul fu invitat la inaugurarea marelui magazin *Au Bon Marché*, al lui Aristide Boucicaut, despre care se auzise că va aplica o nouă formulă comercială, seducătoare şi plină de promisiuni. Acesta intenţiona să vîndă o cantitate de produse şi de obiecte la preţuri accesibile cît mai multor cumpărători, cu un profit mic, dar considerabil, datorită volumului mare al vînzărilor.

Cînd Virginie, redevenind ea însăşi, renunţă la doliu doamna Drouin o duse pe nepoata sa la *Camille*, croitoreasa la modă de pe strada *Choiseul*, Virginie îşi reînnoi garderoba, alegînd pentru zi veste scurte cu nasturi, în genul boleroului, purtate peste fuste cu poale largi şi evazate; pentru seară se opri la rochiile foarte decoltate croite din fai scînteietor sau catifea moale. Culorile noi: violet, verde crud, gri pastel havan îi veneau foarte bine acestei femei a cărei piele păstra paloarea sudistă şi ale cărei forme reţineau privirile bărbaţilor. În tip de Virginie începea să simtă din nou plăcerea de a se arăta în lume, bărbatul său, întors de la Jockey-Club al cărui membru fondator era, din 1843, frecventa elita pariziană: ducele d'Albufera, ducele de Fitz-James, Charles Laffitte ducele de Gramont-Caderousse, preocupat să-şi cheltuiască averea la masa de joc.

Între Club, restaurante, *Café Anglais* sau *Tortoni*, teatre, locuri unde se întîlneau cocote de lux, bancheri, jurnalişti, scriitori şi ofiţeri bărboşi întorşi din Algeria, domnul de Vigors, soţ şi tată de familie, îşi regăsea vechile plăceri de celibatar. I se întîmpla chiar să se întoarcă foarte tîrziu în strada Luxembourg, după ce petrecuse în compania unor grizete sau a unor cheflii ce-l antrenau pînă la Belleville, în localuri de duzină, unde parfumul de paciuli se amesteca neplăcut cu cel de supă de usturoi. Îmbătrînind, cavaleristul avea nevoie de stimulente cum ar fi fost carnea tînără. Virginie închidea ochii la aceste mici escapade. Nu-i lipseau nici ei admiratorii gata s-o consoleze, dacă ar fi avut chef. Micul Charles aflîndu-se în pensiune la călugării iezuiţi, Gratianne se juca de-a copilul unic şi răsfăţat, trecînd dintr-un bal în altul şi cheltuind sume mari la croitorese şi modiste.

Fiul unui bancher, acceptat de Virginie pe post de cavaler servant al fiicei sale, o invitase pe aceasta la teatru să vadă *Dama cu camelii* şi *Regele se amuză*. Tînărul „bărbat bine", îi făcea Gratiannei o curte metodică şi înţeleaptă. Student la Politehnică, aplica în sentimente

raţionamentele ştiinţelor exacte, ceea ce părea să-i dea cîştig de cauză pe lîngă frumoasa louisianeză. Cochetînd în joacă, dar realistă ca toţi cei din familia Damvilliers, Gratianne se obişnuise cu declaraţiile lui în formă de ecuaţii, fără să înţeleagă întotdeauna formula, dar apreciind sinceritatea, căci se temea de bărbaţii înzestraţi cu prea multă imaginaţie.

„Vorbiţi despre dragoste ca şi cum ar fi vorba de geometrie", îi spuse ea într-o zi curtezanului ei.

„Dacă dragostea ar fi geometrie, eu aş fi cercul… vicios", răspunse tînărul, căruia nu-i lipsea umorul.

În vreme ce Clarence muncea la plantaţie pentru a asigura veniturile acestei familii care, după nişte încercări atît de cumplite, îşi regăsea bucuria de a trăi pe malurile Senei, timpul se scurgea foarte repede.

„Parizienii noştri nu vorbesc de întoarcere?" îl întrebă Will Tampleton pe Clarence într-o seară în vara anului 1854.

„În fiecare lună primesc o scrisoare de la colonel sau de la Virginie, dar nimeni nu vorbeşte de întoarcere. Ultima oară, domnul de Vigors mi-a povestit că împreună cu toată familia au fost primiţi la Tuileries şi că împăratul, căci de la 2 decembrie 1852 prinţul-preşedinte se încoronase, îl invitase la Compiègne cu soţia sa. Gratianne e practic logodită cu fiul unui mare bancher, iar pictorul Dubuffe face portretul «mai mare decît în mărime naturală» al Virginiei noastre. Iată, asta e tot ce-ţi poate spune cel uitat la Bagatelle."

Clarence zîmbea, spunînd aceste cuvinte, căci lunga absenţă a proprietarilor îl făcuse să se întrebe dacă Virginie dorea cu adevărat să se întoarcă în Louisiana. La picioarele stejarului unde odihnea Julie, vîscul devenise atît de dens că acoperise o parte din minusculul epitaf aşezat acolo cu doi ani în urmă.

„Oamenii ăştia au un noroc că dumneata eşti intendentul lor, de care nici nu sunt prea conştienţi, mormăi locotenent-colonelul. A început să se bîrfească pe plantaţii, căci cei de aici, care i-au întîlnit la Paris, afirmă că au intrat în societatea bună de colo, că fac afaceri ca yankeii şi că pentru ei Louisiana e un colţ îndepărtat unde au oarece bunuri. Fără dumneata, ce s-ar fi întîmplat cu Bagatelle?"

„Willy, să ştii că muncesc pămîntul ăsta ca şi cum ar fi al meu. De altfel, asta e datoria mea şi nu-mi plîng soarta. Nu dau socoteală nimănui şi conduc plantaţia aşa cum vreau."

„Cu atît mai bine, dar o credeam pe Virginie mai ataşată de ţinutul ăsta. M-a decepţionat."

Bîndu-şi băuturile preferate, Willy — vechiul porto iar Clarence — lichiorul de mentă, cei doi bărbaţi trecură la alte subiecte. Ca

tuturor militarilor în rezervă, lui Willy îi plăcea să vorbească despre politică. Înfiinţarea unui nou partid republican la Ripon şi Wisconsin, cerută de vechii *whigs* şi de aboliţioniştii de toate felurile, dovedea descompunerea vechii formaţii ce apăra în mod tradiţional interesele Sudului.

O lege din Kansas-Nebraska, lăsînd locuitorilor din acest teritoriu dreptul de a fi sau nu proprietari de sclavi, băgase zînzanie în cercurile politice. Aboliţioniştii din Nord şi din Vest vedeau în aceasta o violare a angajamentului din Missouri şi păreau hotărîţi să acţioneze. De multă vreme, adepţii *whigs* din Sud se opuneau adepţilor *whigs* din Nord. Acum aceştia din urmă, susţinuţi de democraţi independenţi, aveau de gînd să constituie un partid. Cu toate acestea, printre politicienii ce promovaseră această nouă formaţiune existau deja două tendinţe: radicalii, care predicau eliberarea imediată a sclavilor de pe întreg teritoriul Uniunii, şi moderaţii, care admiteau încă sclavia în Sud, cu condiţia ca ea să nu depăşească limitele fixate de linia *Mason şi Dixon*.

Neliniştea plantatorilor venea din aceea că nimeni nu putea să spună pentru moment ce tendinţă va avea cîştig de cauză. Această nouă ameninaţre pentru statele sclavagiste risca să se agraveze printr-un program considerat demagogic, prevăzînd atribuirea gratuită a 160 de acri de pămînt oricărui fermier care se angaja să-l pună în valoare fără participarea sclavilor, creşterea tarifului vamal şi construirea unei căi ferate transcontinentale.

Ascultîndu-l pe Willy perorînd pe această temă, Clarence vedea în înfiinţarea unui nou partid ostil Sudului o manifestare a unei fatalităţi care, într-o zi sau alta, avea să ducă la abolirea scalviei. O carte a lui Henry David Thoreau, *Walden sau viaţa din copaci*, pe care tocmai o terminase, îi confirmă ceea ce ştia deja: „Dacă un copac nu poate trăi în acord cu natura sa piere. Cu omul se întîmpă la fel", scria Thoreau. Înţeleptul de la Concord, sihastru şi filozof, exprima, dealtfel cu claritate, raţiunile profunde ce-i apropiaseră întotdeauna inconştient pe Clarence şi pe Virginie: dorinţa „de a suge toată seva vieţii". Fireşte, ei aleseseră căi diferite pentru a-şi atinge scopul. Ea — ambiţia, puterea, reuşita socială, banii, cu care se putea obţine orice; el — o existenţă aproape spartană, lipsită de superficialul cotidian.

„Mă retrag în pădure, scria Thoreau, explicîndu-şi refugiul la Walden, pentru că vreau să trăiesc în cunoştinţă de cauză, să nu înfrunt decît datele esenţiale ale vieţii şi să nu descopăr în clipa morţii că n-am trăit cu adevărat."

De cînd trăia singur la Bagatelle, într-un confort cu siguranţă condamnat de filozoful silvestru, Clarence reflectase mult la toate acestea şi, paradoxal, se întîlnise acum cu Adrien de Damvilliers,

care-i spusese: „Clarence, pămîntul şi doar pămîntul. Totul vine de la el şi totul se întoarce la el. Fericirea unui om nu poate fi în altă parte decît în mijlocul cîmpului său, cît de mic ar fi el.“

Or, Virginie părea furată de vîrtejul unei vieţi facile, într-un oraş unde corupţia moravurilor şi renegarea conştiinţei mergeau mînă în mînă. Poate întîlnirile cu moartea îi incita la o asemenea lăcomie după onoruri, mondenităţi, omagii. Dar seva vieţii nu era acolo. Poate că ea renunţase să depăşească fericirea aparentă şi se mulţumea cu semnele ei exterioare. Totuşi Clarence nu se îndoia că ea se va întoarce. Parisul cu supeurile lui cu crinolinele, cu fastul unei curţi imperiale, pe care Bismarck o compara cu micile curţi germane, înţesate de intrigi şi puerile, nu puteau constitui decît o distracţie în viaţa acestei femei inteligente. Neînduplecată va apărea într-o zi precum fiul risipitor, conştientă, în sfîrşit, că adevăratele valori, că desăvîrşirea ideală a destinului ei se aflau aici, pe malurile lui Mississippi şi nicăieri altundeva.

Virginie se întoarse, într-adevăr, în primăvara anului 1855. Venit în întîmpinarea familiei Vigors la Nouvelle-Orléans, Clarence îi recunoscu de departe silueta, alături de cea a colonelului, care, cu mustăţile albe, cu baston şi cu mersul greoi, îmbătrînise mult. Virginie se aruncă în braţele lui Clarence, ca în braţele unei rude apropiate. El îi respiră parfumul, observă cîteva fire albe în păru-i bogat şi ridurile fine de la colţul ochilor şi al buzelor.

„Am măritat-o pe Gratianne înainte de a lua vaporul, spuse ea. Suntem bucuroşi că ne întoarcem acasă!“

Iar colonelul, ce suferea vizibil din cauza unui picior atins de gută, îl salută cu căldură şi îi explică cum Charles, acum în vîrstă de zece ani, rămăsese în pensiune la Paris, obţinînd premiul întîi la toate materiile. „În felul acesta, gîndi Clarence, copiii rămîn feriţi de blestemul de la Bagatelle.“

Urcînd fluviul pe *Eclipse*, în timp ce domnul de Vigors, bine instalat într-un fotoliu din fumoar, se conversa cu plantatorii, schimbînd noutăţile din Franţa pe cele din Louisiana, Virginie se sprijini cu coatele de parapet, alături de Clarence.

„A fost o lungă absenţă, Clarence. Ai fi vrut să mă vezi mai curînd aici?“

„De ce să fi vrut să fii aici, Virginie? Aveai de uitat atîtea zile nefericite!“

Ea rămase o clipă tăcută, urmărind zborul mierlelor şi al lăstunilor.

„Ce mare e totul aici, spuse ea într-un tîrziu. În spaţiile astea ai conştiinţa singurătăţii! Am cam uitat-o. La Paris n-am fost niciodată singură. Niciodată fără ocupaţie. Gîndirea mea a fost într-o stare

vegetativă. Aici totul se reaprinde pe măsură ce mă năpădesc amintirile. Cînd mă gîndesc că acum un sfert de secol eram tot alături de tine pe un vapor ce urca pe fluviu… Ce eram atunci? O tînără pretențioasă care credea că poate să-și dirijeze singură viața…“

„Asta ai și făcut, Virginie!“

„Ești sigur, Clarence? Oare nu m-am legănat într-o mare iluzie, crezînd că pot decide întotdeauna singură totul?“

„Morții nu-i poți comanda, dacă asta vrei să spui!“

„Nici vieții nu-i poți comanda. Suntem cu toții precum cîinii ținuți în lesă. Alergăm liberi cît ține cureaua. Poate că lesele noastre sunt de lungimi diferite, dar vine întotdeauna clipa cînd ele ne țin locului.“

„Și atunci ne întoarcem acolo unde am fost legați, nu-i așa?“

„Da, ne întoarcem încetișor, dar pentru a pregăti un nou elan!“

„Care va fi oprit ca și celelalte, nu?“

„Poate că într-o zi lesa se va rupe…“

„Și atunci?“

„Și atunci poți să alergi drept înainte… pînă la capătul drumului.“

„Știm bine ce ne așteaptă acolo, Virginie!“

„Dar cîte descoperiri se pot face… înainte!“

Așadar, Clarence o regăsi pe această femeie de patruzeci și trei de ani la fel de hotărîtă ca odinioară. Aidoma unui călăreț dezechilibrat ce se înfinge numaidecît în șa, ea părea gata să-și urmeze, în felul ei, această căutare a sevei vieții. Impetuoasă și lucidă, revenea la Bagatelle după ce profitase din plin de superficialitatea vieții pariziene, hotărîtă să-i smulgă Sudului ceea ce acesta nu-i dăduse încă. „Îmi rezervă încă surprize“, gîndi Clarence, intrînd în fumoarul unde în fumul țigărilor colonelul își povestea partidele jucate la Jockey-Club.

La cîteva zile de la întoarcere, familia Vigors dădu un mare dineu pentru a relua legăturile cu toți prietenii. Nu fu o sărbătoare, ci o regăsire, în cursul căreia fură evocați fără tristețe cei dispăruți. De-acum încolo aceștia își aveau locul asigurat în saga familiei Damvilliers. Virginie le arătă doamnelor rochiile cu crinolină aduse de la Paris, în timp ce în salon bărbații se străduiau să afle de la colonel ce gîndesc francezii despre rivalitatea Nord-Sud și despre menținerea sclaviei.

„Ei n-au o părere prea bună despre asta, dar Sudul se bucură de simpatia împăratului. Credeți-mă, prin simpla lor prezență în mijlocul servitorilor parizieni, Brent și Rosa au făcut mult pentru a schimba judecățile stupide despre soarta sclavilor noștri…“

Bagatelle, care în timpul absenței Virginiei își încetinise ritmul de viață, redobîndi vioiciunea de altădată. Ciclul tradițional al ceaiurilor

şi al picnic-urilor fu reluat. Plantaţia se integră din nou în viaţa luisianeză.

Colonelul, deşi mergea cu greutate, se ţinea pe cal ca un bărbat tînăr. Conturile prezentate de Mallibert îl încurajară să mai investească încă în alte terenuri în apropiere de Saint-Francisville. Pentru că fiind cetăţean francez domnul de Vigors nu mai putea să fie proprietar de sclavi, potrivit legii din 1848, aceştia din urmă fură trecuţi pe numele fiului său, Charles, din care ţinuse să facă un cetăţean american.

Anii următori aduseră şi bucurii şi necazuri. În 1856, într-o frumoasă dimineaţă de primăvară, înconjurat de copiii şi nepoţii săi, bătrînul Tampleton îşi încredinţă sufletul lui Dumnezeu. Se săvîrşise din viaţă cu conştiinţa împăcată, lăsîndu-şi în ordine afacerile. Apucase să asiste la căsătoria celor două nepoate. La moartea lui, Percy deveni stăpîn la Myrtes. În anul următor, văduva patriarhului, neconsolată de pierderea unui soţ bătrîn pe care-l înşelase adeseori, muri la rîndul ei, fără ca Murphy să-i fi putut găsi vreo boală.

„Pur şi simplu obosise să mai trăiască", îi spuse el lui Willy.

Cu cîteva zile înaintea acestui deces, Mignette Barthew născu un fiu. Avocatul, vechi boem recuperat, păru cel mai fericit dintre oameni cînd Mignette îi propuse să-i dea copilului prenumele de Clarence, deoarece intendentul acceptase să-i fie naş, iar Virginie naşă.

Îl îngropară pe bătrînul James în timp ce Rosa aducea pe lume un copil a cărui paternitate o revendică Brent. Îi căsătoriră şi pe ei şi doamna de la Bagatelle ceru ca micul negru să fie crescut în casa cea mare. Cu ocazia căsătoriei se descoperi că cei doi servitori nu-şi pierduseră timpul la Paris. Cu acordul stăpînilor lor învăţaseră să scrie şi să citească, ceea ce le dădea superioritate asupra celorlalţi servitori, iar ei nici nu încercau s-o ascundă.

Capitolul XVI

Sudul trăia o perioadă de linişte. E adevărat, campaniile aboliţioniste continuau, agresive şi iritante, dar plantatorii nu le dădeau prea mare importanţă, căci afacerile erau bune şi bumbacul se

vindea bine. După *Coliba unchiului Tom*, carte tradusă în mai multe limbi şi vîndută într-un milion de exemplare, doamna Beecher Stowe scrisese un alt roman, *Dred*, în care schiţa fără perfidie, portretul unui plantator sudist, străduindu-se să demonstreze că acest gen de individ, un Hamlet rustic, întruchipa decadenţa unei societăţi condamnată să dispară curînd: „Înalt, zvelt, repezit în mişcări şi neglijent în ţinută, ar fi putut să pară stîngaci dacă expresia rafinată şi intelectuală a capului şi a feţei n-ar fi corectat această primă impresie. Partea de sus a feţei exprima putere de gîndire şi forţă, cu o notă de gravitate melancolică, ce-i apărea uneori în privire... acea lumină neliniştită şi sălbatică trădînd un temperament ipohondru."

„Lăsînd la o parte ipohondria şi ţinuta neglijentă, ai zice că e aproape portretul tău, Clarence", spuse Virginie după ce-i citi acest pasaj interlocutorului.

„Eu nu mă văd aşa, dar, la urma urmei, poate ai dreptate. Toţi bărbaţii care încep să îmbătrînească seamănă între ei. Gîndesc, adică, mai mult decît acţionează."

În Kansas, sclavagiştii şi aboliţioniştii se înfruntau uneori violent. Se vorbea chiar de un război civil, iar preşedintele Franklin Pierce, înainte de a ceda Casa Albă democratului James Buchanan, avertizase Congresul în legătură cu „acest conflict al pasiunilor" ce dezonora Uniunea.

Printre aboliţioniştii fanatici care luptau în Kansas, se afla şi un oarecare John Brown care, împreună cu fiii săi şi cu o mînă de partizani, masacraseră la Pottawatomic-Creek cinci prosclavagişti, la 24 mai 1856. La 25 august, în acelaşi an, acest şef de bandă albă avu aceeaşi soartă. Banda lui, alcătuită din patruzeci de oameni, fu atacată de trei sute de sclavagişti la Osawatomic. În Utah, mormonii conduşi de un oarecare John D.Lee, aliat al indienilor, atacaseră o tabără de emigranţi la Mountain Meadows, ucigînd o sută treizeci şi trei de persoane şi nelăsînd decît şaptesprezece supravieţuitori, cei mai mulţi copii. Deoarece guvernul federal decise organizarea unui raid disciplinar, Brigham Young, şeful mormonilor, un dictator nemilos, cu douăzeci şi unu de neveste, ridicase o adevărată armată spre a apăra Utah-ul. Prima lor acţiune, atacul dat asupra unui convoi de şaptezeci şi două de vagoane şi distrugerea unei mari cantităţi de alimente destinate trupelor Uniunii, demonstra combativitatea şi hotărîrea lor.

Toate aceste evenimente se petreceau însă prea departe de Louisiana pentru ca liniştea plantaţiei să fie tulburată. Doar oameni ca Murphy, Barthew sau Dandrige vedeau în asemenea întîmplări premizele unei ofensive serioase împotriva Sudului. La Nouvelle-

Orléans, politica locală dădea naştere unor conflicte scandaloase, dar de altă natură. Partidul „know-nothing", care de mai mulţi ani conducea oraşul prin procedee îndoielnice, ce nu excludeau violenţa, înţelegea, o dată în plus, să cîştige alegerile municipale. În timp ce la Kansas şi Utah se instala calmul, capitala de fapt a Sudului — căci cui îi păsa de ce se întîmplă la Baton Rouge, capitala oficială? — trăia zile grele. Alegerile fiind anunţate pentru 7 iunie 1858, cetăţenii onorabili, speriaţi de ameninţările celor din partidul „know-nothing" erau hotărîţi să le opună candidaţi independenţi şi să-i apere pe alegătorii ameninţaţi de drojdia societăţii, pe care se sprijineau adversarii lor. Asasinate, atacuri cu arma în mînă duseseră la înfiinţarea unui comitet de supraveghere care, pentru a preîntîmpina orice acţiune în masă, pusese mîna pe arsenalul federal plin de arme.

Domnul Waterman, primarul oraşului, şi o bandă de oameni fără căpătîi ameninţaseră că atacă arsenalul, apărat de membrii comitetului de supraveghere, în care maiorul Beauregard era un membru activ. În faţa hotărîrii ocupanţilor, primarul, abandonîndu-şi o parte din alegători, renunţă, în cele din urmă, la proiectul său, şi acceptă prezenţa acestei poliţii speciale. De altfel, aceasta fusese chemată să tragă asupra unei patrule de „know-nothing", ucigînd patru oameni şi rănind doisprezece. Destituit, refugiat la hotelul *Saint-Charles*, primarul refuzase să mai tragă sforile pentru un alt membru, lăsînd cale liberă unuia dintre prietenii lui din partidul „american" care, alături de „know-nothing", se opunea şi el comitetului de supraveghere al independenţilor. În cele din urmă, alegerile municipale se desfăşurară în linişte, dar numai cinci mii de votanţi din treisprezece mii înscrişi îndrăzniseră să se prezinte la urne. Cîştigînd partidul american, oamenii care susţinuseră comitetul se temeau acum de represalii. Noul primar, om energic şi cu judecată limpede, mai puţin corupt decît predecesorul său, părea totuşi capabil să menţină ordinea şi să-i reducă la tăcere pe aventurierii care nu se temeau de nimic şi serviseră atît de bine, pînă atunci, fosta municipalitate.

În acest răstimp, Bagatelle avea cîteva motive de bucurie. Colonelul de Vigors, care se dusese singur în Franţa, în cursul primăverii lui 1858, se întorsese general. Relaţiile sale cu Împăratul şi prietenia pe care i-o arătaseră anumiţi inşi influenţi de la Curte fuseseră de ajuns ca el să fie înaintat în acest grad, la urma urmelor cu desăvîrşire onorific, purtînd doar titlul de consilier extraordinar al Statului Major imperial, ceea ce nu spunea nimic.

„S-ar putea ca într-o zi să facem apel la experienţa voastră, îi spusese Napoleon al III-lea, Franţa poate va avea nevoie de

dumneavoastră." Şi suveranul preschimbă de îndată rozeta de ofiţer al Legiunii de onoare a noului general în cravată de comandor.

Un mare bal consacră această avansare, atît de măgulitoare pentru francezii din Louisiana. Ambasadorul Franţei veni de la Washington şi se plînse de faţă cu doi senatori de faptul că unii americani ciulesc urechea cu prea mare îngăduinţă la expulzaţii francezi care îşi găsiseră refugiul în Statele Unite.

Cîţiva dintre ei, care comemorau în felul lor la New York şi la Boston a zecea aniversare a revoluţiei din 1848, nu avuseseră, oare, în cursul banchetelor „socialiste", cuvinte ofensatoare la adresa şefului Statului francez?

Un oarecare Caussidière, însărcinat în Statele Unite cu plasarea vinurilor domnului de Lamartine, se aşezase la masă cu Artaud Chantard, Cognard şi Pietri pentru a aplauda un toast închinat de către un ceasornicar italian, numit Ranchani, asasinilor Orsini şi Pietri, care în 14 ianuarie, încercaseră să-l omoare pe împărat.

„Frazeologia aceasta, jumătate sentimentală, jumătate cinică, ce constituie fondul elocvenţei lor demagogice, n-ar trebui să fie tolerată de americani, spusese ambasadorul. Cît despre pamfletul redactat de Caussidière şi publicat la Boston cu titlul *Ţelurile fundamentale ale lui Napoleon al III-lea* sunt de părere că n-ar trebui tradus în franceză! Din fericire, avem aici compatrioţi la fel de corecţi ca şi dumneavoastră, observă diplomatul, adresîndu-se generalului, căci exilaţii le prezintă americanilor o imagine falsă despre moravurile noastre politice."

Charles de Vigors şi cei mai mulţi dintre invitaţi zîmbiră. Măcar în această privinţă Statele Unite băteau de departe Franţa.

Savurînd supa pregătită de Anna şi îngheţata foarte reuşită, invitaţii Virginiei îl evocară în ziua aceea pe John Brown, aflat din nou în centrul atenţiei. Împreună cu doisprezece albi aboliţionişti şi treizeci şi patru de negri organizase la Chattham, în Ontario, o întrunire secretă în cursul căreia şeful bandei îşi expusese planul în vederea unei răscoale generale a sclavilor.

Plecînd de la pretextul unei recente hotărîri a Curţii supreme împotriva unui sclav negru din Missouri, găsit în Wisconsin, Brown declară că negrii erau lipsiţi de protecţie legală şi propuse un text vizînd modificarea Constituţiei, repede adoptat de aboliţionişti. Cei din Sud credeau că nu e vorba decît de palavrele unor minţi înfierbîntate. Purtarea sclavilor din Louisiana era de aşa natură încît şefii din Nord nu aveau nici o şansă să-i convingă să se răscoale.

Cîteva săptămîni mai tîrziu, pe 17 iunie, deschizînd campania electorală pentru fotoliul de senator de Illinois, domnul Abraham

Lincoln, ce trecuse de la partidul *whig* la cel republican, atacă brusc sclavia, în ciuda faptului că pînă atunci o tolerase.

Născut în Kentucky şi stabilit din 1830 în Illinois, Lincoln practicase pe rînd aproape toate meseriile înainte de a deveni avocat. Înalt, voinic, cu faţa brăzdată de cicatrice, întotdeauna prost îmbrăcat, începuse să facă politică din 1834. Alegătorii săi îl considerau un administrator excelent. În Sud se ştia că nu-i simpatiza prea mult pe negri. „Nu sunt şi n-am fost niciodată pentru egalitatea politică şi socială a rasei negre cu rasa albă... Doresc la fel ca şi alţii ca rasa albă să aibă o poziţie superioară“ spunea el. Cu toate acestea, considera că sclavia se baza pe egoismul naturii umane şi că Sudul trebuia să schimbe el însuşi organizarea socială.

Urmată de altele de acelaşi gen, această declaraţie îi emoţionă pe sudişti, care pînă atunci urmaseră întotdeauna linia partidului *whig*. Cînd se auzi că fotoliul de senator de Illinois îi fusese luat lui Lincoln de către democratul Stephen A. Douglas, care nu-şi ascundea simpatiile sclavagiste, în Louisiana toată lumea se linişti. Nu pentru mult timp însă, căci aboliţioniştii, care nu scăpau nici un prilej pentru a hărţui Sudul îşi făceau simţită prezenţa prin pamflete, prin trimiterea unor agenţi, prin articole publicate în ziarele din Nord. În sfîrşit, „nesuferitul John Brown“ avea să apară ca un om al destinului, demonstrînd că o rebeliune ar putea surveni în orice clipă.

După ce făcuse un turneu în Nord, pentru a strînge fonduri, bărbosul, prezentat copiilor din Sud ca o sperietoare, apăru pe neaşteptate la 16 octombrie la Harpers Ferry, un orăşel din Virginia, situat lîngă frontiera cu Maryland, unde se afla un arsenal federal. Intrat în oraş cu optsprezece oameni, dintre care doi erau fiii săi iar cinci erau negri, pusese mîna pe arsenal, după ce ucisese patru persoane şi luase mai mulţi ostateci, printre care colonelul Lewis W.Washington, nepotul primului preşedinte al Statelor Unite.

La Bagatelle se află despre acest eveniment abia după capturarea lui Brown, relatată cu toate amănuntele, căci locotenentul Tampleton fusese detaşat cu un pluton la Harper's Ferry, iar mărturia lui le permisese prietenilor săi să ştie exact ce se întîmplase.

Brown şi oamenii lui ocupaseră arsenalul timp de două zile, pînă la sosirea forţelor Marinei Statelor Unite, comandate de colonelul Robert E.Lee.

Cum rebelii tăiaseră calea ferată şi firele de telegraf, fuseseră trimise de la Richmond trei companii de voluntari care, cu puştile ruginite şi cu aerul lor marţial, semănau cu învingătorii de la Sevastopol. Din fericire, cei nouăzeci şi trei de soldaţi ai Marinei

guvernului Statelor Unite erau pregătiţi să acţioneze înaintea declanşării bătăliei.

În arsenalul unde se afla Brown se afla şi o sumă mare de bani în aur. Oamenii din Harpers Ferry s-ar fi mulţumit să-i vadă plecînd pe bandiţi cu bani cu tot. Dar nici Brown, nici oamenii lui nu erau hoţi. Aşteptau hotărîţi forţele însărcinate să-i scoată de acolo, ceea ce se şi făcu repede. Cei mai mulţi dintre cei ce ocupaseră ilegal clădirea federală fură ucişi în timpul atacului. Printre ei fură recunoscuţi mai mulţi şefi aboliţionişti, veniţi din mai multe state. Brown primise două lovituri de baionetă în burtă şi patru de sabie în cap. Cei doi fii căzuseră alături de el. Se descoperi că insurgenţii, înarmaţi cu „Sharpe's Rifle", se adunaseră înainte de atac la o fermă în apropiere de Harpers Ferry.

Lovitura aceasta produsese o mare emoţie în toată Virginia. Domnul Wise, guvernatorul statului, venise personal la faţa locului cu o companie a miliţiei din Richmond. Ceru ca Brown să fie imediat transferat la Charleston pentru a fi judecat acolo. Arestaţi de trupele federale pentru ocuparea prin forţă a unui arsenal aparţinînd guvernului, insurgenţii ar fi trebuit să fie judecaţi de Curtea federală. Dar cei din Virginia nici nu se gîndeau să renunţe la prada lor, ştiind că Brown ar fi avut la Washington şanse să scape. Or, ei meritau să moară, iar dacă prizonierii ar fi fost daţi pe mîna populaţiei, „mîini bătătorite şi mîini înmănuşate i-ar fi sugrumat". Willy Tampleton, care mai tîrziu avea să asiste în garnizoana de la Charleston la procesul lui John Brown, la 10 noiembrie 1859, le povesti că dezbaterile fuseseră aprinse.

Ziariştii din Nord acuzară juriul de atitudine partizană. Pentru Willy Tampleton, Brown nu era propriu-zis un bandit sau un asasin, ci mai curînd un nebun fanatic, de o cutezanţă extraordinară. Atacînd arsenalul, ştiuse că avea puţine şanse să scape cu viaţă, dar voise după cum spunea, să deştepte conştiinţa moartă a compatrioţilor săi faţă de problema sclaviei. Înzestrat cu o energie ieşită din comun, bărbatul care-şi sacrificase doi fii pentru cauza anti-sclavagistă se purtă cu demnitate în faţa juriului.

Cel mai bun apărător al său se dovedi a fi David Thoreau, înţeleptul din Concord, sihastrul din Walden, a cărui filozofie o aprecia Clarence. David Thoreau nu putu să se deplaseze la Charleston dar, la cincisprezece zile de la incidentul de la Harpers Ferry, dădu el însuşi alarma în Concord, invitîndu-i pe oameni să-i asculte pledoaria pe care-o pregătea. Ziarele aboliţioniste publicară lungi extrase, fără a reuşi să înduplece juriul. În Sud, mulţi îl considerau pe Thoreau un iluminat. Nu-l susţinuse el pe Emerson cînd

acesta propusese în 1855, ca guvernul să dea două sute de milioane de dolari pentru a-i răscumpăra pe sclavi de la proprietarii lor, cu scopul de a fi apoi eliberaţi?

Thoreau îl cunoştea bine pe rebelul ce urma să fie judecat. Îl întîlnise la Concord în 1857, unde mama filozofului ţinea o pensiune, deschisă aboliţioniştilor. Pledoaria lui începea cu un portret al lui Brown, despre care se spunea că e un bandit sîngeros. Ţăran, din Noua Anglie, avea o fire practică şi în acelaşi timp reflexivă. Considera că sclavia contrazice spiritul Constituţiei, pe care el o respecta şi tocmai de aceea devenise un „inamic neîndurător". După ce fusese dulgher, apoi producător de lînă, plecase să viziteze Europa. Îi plăcea să spună despre el însuşi că-şi făcuse studiile la „marea Universitate din Vest" şi mărturisea: „Nu ştiu mai multă gramatică decît un tăuraş".

„E un om de calitate, spusese Thoreau despre acuzat: faţă de idealul său, viaţa terestră nu are nici un preţ. N-a recunoscut niciodată legile inechitabile, dar le-a rezistat conform principiilor sale. Iată-ne smulşi măcar o dată din vulgaritatea prăfuită a vieţii politice şi transportaţi în regatul Adevărului şi al Umanităţii." Şi scriitorul mai spuse în faţa publicului atent: „Oameni din Sud, voi toţi va trebui să vă pregătiţi să rezolvaţi problema sclaviei şi va trebui s-o faceţi mai repede decît aţi crede. Cu cît mai devreme, cu atît mai bine. Mă puteţi elimina foarte uşor, nu asta e dificultatea. Dar problema tot va trebui s-o rezolvaţi şi în această problemă a negrilor mai aveţi pînă să ajungeţi la capăt".

În sfîrşit, Thoreau conchidea: „Va veni o vreme cînd pictorul se va inspira din acestă scenă — *Capturarea de la Harpers Ferry* şi nu va mai trebui să caute subiecte în istoria Romei; poetul o va celebra şi el; istoricul o va consemna împreună cu sosirea călugărilor pelerini pe pămîntul nostru şi cu Declaraţia de independenţă; tabloul acesta va fi podoaba oricărei galerii a viitorului, cînd sclavia, aşa cum o cunoaştem azi, nu va mai exista la noi. Atunci vom fi liberi să-l plîngem pe căpitanul Brown. Atunci şi numai atunci ne vom răzbuna."

„Această afacere, spuse Clément Barrow, care, împreună cu cei de la Bagatelle ascultase istorisirea lui Willy Tampleton şi extrasele din presă citite de domnul de Vigors, va grăbi poate momentul secesiunii Virginiei, despre care se tot vorbeşte. În ţara noastră există acum germenele războiului civil."

Dar locotenent-colonelul Tampleton, convins că fusese martor la un eveniment istoric, ţinea să povestească şi el, căci trupele federale fuseseră mobilizate cu această ocazie. Într-adevăr, existase teama că

aboliţioniştii vor încerca să-l elibereze pe cel condamnat la moarte de juriu, împreună cu complicii lui, Stephens, Coop, Gree şi Coplands.

„Toţi locuitorii din Charleston erau înarmaţi. Circulau zvonurile cele mai alarmante, povestea Willy. Se spunea că cinci mii de anti-sclavagişti veneau din Ohio. Eram gata să-i primim. Fostul primar al New-York-ului, domnul Fernando Wood, îi scrisese guvernatorului Virginiei, întrebîndu-l dacă Brown va fi graţiat. Domnul răspunsese: «Brown va fi cu siguranţă spînzurat pe 2 decembrie, iar corpul va fi transportat în afara statului, ca osemintele sale să nu poată întina pămîntul Virginiei!»“

Oamenii se temeau atît de mult de un atac al nordiştilor sau de un atentat, încît îi bănuiau pe toţi străinii de cele mai rele intenţii. Astfel, un alb, un individ obscur, cetăţean al Statelor Unite, fusese arestat pe loc pentru că, într-o discuţie cu cîţiva prieteni, manifestase oarecare simpatie faţă de John Brown. Ura împotriva Nordului devenise atît de puternică, încît orice suspect era obligat să părăsească oraşul în douăzeci şi patru de ore. La Savannah, cetăţeni indignaţi îl tăvăliră în gudron şi apoi prin pene pe un negustor onorabil din oraş, la Harpers Ferry, cu trei zile înainte de execuţie, nişte călători din Ohio, aflaţi într-un tren ce mergea spre nord, deşi nu aveau intenţia să se oprească în Virginia, fuseseră reţinuţi timp de două zile doar fiindcă vorbiseră prea liber despre cazul Brown. Guvernatorul făcea să întîrzie poşta Statelor Unite pentru control. Într-adevăr, la poşta din Richmond fusese găsită o lucrare aboliţionistă: *Compendium asupra iminentei crize a Sudului*, al cărui autor, Himton Rowan Helper, fu numit renegat. Vederea acestei cărţi, interzisă în Sud, stîrni indignare în rîndurile populaţiei mai ales cînd se află că fusese tipărită în 100 000 de exemplare, graţie unei subscripţii la care participase guvernul statului New York şi membri ai Congresului!

„Dar execuţia?“ interveni Clément Barow, enervat de toate aceste consideraţii.

„Ea s-a desfăşurat normal pe 2 decembrie, reluă Tampleton. Se primise ordinul să fie trimişi înapoi toţi ziariştii din statele din Nord, ca şi din Charleston şi Harpers Ferry. A venit şi doamna Brown. Ea a avut voie să stea patru ore cu soţul ei şi noi am însoţit-o la debarcader pentru a aştepta acolo corpul. Nimeni nu putea să se apropie de eşafod. Brown a fost adus la ora unsprezece într-o trăsură deschisă. Pe traseu le-a vorbit soldaţilor din escortă, şerifului Campbell şi căpitanului Avis, paznicul său. În jurul trăsurii în care se afla Brown alături de coşciugul său, mergeau şase companii de infanterie. În pădurile din apropiere se afla şi garda călare, iar sentinele fuseseră postate înspre muntele Shenondoah, iar în jurul eşafodului se aflau

două careuri concentrice de soldaţi. Brown avea mîinile legate. Refuzase orice ceremonie religioasă. Îi spusese cîteva cuvinte de adio şerifului Campbell. Cum eram destul de aproape, am auzit ceva de genul ăsta: «Sunt foarte liniştit...». I-au trecut frînghia în jurul gîtului şi la unsprezece şi un sfert fu deschisă trapa. A murit uşor. Corpul spînzurat a rămas acolo treizeci şi cinci de minute. Apoi a fost pus în sicriul de brad şi dus la debarcader, unde îl aştepta soţia lui. Iată că n-a avut curajul să apară nici un aboliţionist. Dacă s-ar fi arătat vreunul, oamenii l-ar fi linşat!"

„Şi acum, Willy, ce se va întîmpla cu toată ura asta stîrnită de Brown?" întrebă Virginie.

„Mă întreb dacă mort, Brown nu e mai periculos decît în viaţă", interveni generalul de Vigors.

„După părerea mea, nu se va întîmpla nimic, spuse Willy. Toată frămîntarea aceasta se va calma. Nordiştii au înţeles ce este justiţia noastră. Natural, cei din Virginia sunt foarte înfuriaţi. Ei vor să suprime orice relaţie comercială cu Nordul. Spun că trebuie să înfiinţăm în Sud uzine, linii de vapoare, că trebuie să facem comerţ direct cu Europa, să nu mai cumpărăm nimic din Nord şi să construim căi ferate. De asemenea, că trebuie să-i înfometăm pe nordişti şi să desemnăm un guvern al Sudului. Tinerii de şaisprezece ani şi bătrînii vor să se înroleze voluntari, iar femeile jură că mai bine vor purta rochii din lînă ieftină, decît să se îmbrace cu stofele fabricate în Nord. S-a ţinut chiar un miting al doamnelor, pentru a se pune de acord asupra unei mode noi, specifice Virginiei!"

În felul acesta anul se încheia cu o dramă ale cărei consecinţe nu erau încă înţelese de toţi. Dar cei mai lucizi decît Willy Tampleton nu erau departe de a socoti că ruptura dintre Nord şi Sud va fi în curînd un fapt împlinit. Dacă asta dorise John Brown, nebunul curajos, apoi de această bucurie avea să aibă parte într-o zi acolo unde-l trimiseseră judecătorii din Charleston, cu barba sa de profet şi ochii sticloşi de spînzurat.

Şi după cîteva zile, la 1 ianuarie 1860, cînd se făcea schimb de felicitări, tot se mai vorbea despre acest individ care, se vedea limpede, ocupa prea mult toate gîndurile. Victor Hugo, cel mai mare scriitor francez, exilat la Guernesay, tocmai adresase o „Scrisoare către Statele Unite ale Americii", reprodusă de toate jurnalele din Nord. Cînd îşi trimisese textul, autorul lui *Bug-Jargal* credea că lui John Brown îi fusese acordată o suspendare de pedeapsă pînă la 16 decembrie şi spera să influenţeze hotărîrea guvernatorului Wise, căruia Constituţia îi dădea dreptul să-l graţieze pe John Brown. Victor Hugo îl numea pe Brown „eliberator" şi „luptător al lui Cristos" şi

conchidea: „Da, America să ştie să se gîndească că există un lucru mai îngrozitor decît Cain ucigîndu-l pe Abel şi anume Washington ucigîndu-l pe Spartacus". Grandilocvenţa acestui geniu întîlnit de familia Vigors la Paris era emoţionantă, dar scrisoarea conţinea un paragraf pe care puţini americani l-au remarcat însă avea să dobîndească pe parcursul evenimentelor valoarea unei adevărate profeţii: „Din punct de vedere politic, scria proscrisul, uciderea lui Brown va fi o greşeală ireparabilă. Ea va produce Uniunii o fisură latentă ce va sfîrşi prin a o dizloca. Poate că execuţia lui Brown va consolida sclavia în Virginia, dar sigur e că ea va zgudui întreaga democraţie americană. O să vă salvaţi de ruşine, în schimb, o să vă ucideţi gloria."

Înainte de a citi şi comenta scrisoarea lui Victor Hugo, cei de la Bagatelle împreună cu invitaţii lor, numeroşi în seara aceea, mîncară curcan, băură şampanie şi dansară. Anul ce începea nu avea să fie oare, pentru Sud, la fel ca ceilalţi, o succesiune armonioasă de munci şi de plăceri? Bumbacul nu va mai înflori la timp? Pe Mississippi vapoarele albe nu-şi vor continua cursele? Slavă Domnului, John Brown eşuase, iar sclavii supuşi îi zîmbeau stăpînului.

Ca mai totdeauna la aceste reuniuni mondene, Clarence stătea deoparte sorbind un vechi burbon din Tennessee şi admirînd graţia dansatorilor. Simţea cu intensitate că fericirea aceasta plată, splendoarea fatală, indolenţa amabilă a Sudului erau mortale. Ca spectator al unei piese atrăgătoare, se temea să vadă cazînd cortina ce-l aducea pe fiecare la cruda realitate. Rămase mult timp singur şi tăcut, bucurîndu-se de muzică, de baletul ordonat al acestor femei frumoase şi lipsite de griji, de bărbaţii în frac, rasaţi şi puternici, de fetele cu talii fine ce încercau să citească în ochii lor un viitor senin, de servitorii familiari, grăbiţi şi veseli, de mobilele acestea lustruite şi de bibelourile preţioase, adunate de trei generaţii de Damvilliers.

Cînd Virginie veni spre el, cerîndu-i s-o invite la dans, „măcar la un vals", acceptă cu toată căldura de care era capabil şi se învîrtiră în sunetul viorilor.

„Ce pereche minunată! susură Adèle Barrow la urechea vecinei sale. Clarence Dandrige e cel mai bun dansator din toată regiunea."

Adevărul e că în seara aceea dansa foarte bine. Învîrtindu-se cu Virginie într-un foşnet de mătase legănată în ritmul muzicii, el zîmbea cu o undă de ironie în privire, ironie ce ascundea pudoarea, iar Virginie ştia acest lucru. Paşii lor se înlănţuiau cu mare precizie, de parcă valsul ar fi fost mişcarea naturală şi inconştientă a trupurilor lor. Pentru prima oară în Clarence se trezi amintirea dorinţei, iar Virginie îşi mărturisi că bărbatul acesta o interesa mai mult decît toţi cei pe

care-i iubise carnal. Cuplurile mai tinere se îndepărtaseră, lăsînd mai mult spaţiu celor doi dansatori. Peste umărul partenerilor lor tinerele admirau siguranţa intendentului şi fericirea nestînjenită a Virginiei. Părea că orchestra cînta doar pentru ei doi. Cînd sfîrşitul valsului îi despărţi, Clarence se înclină adînc, în aplauzele invitaţilor, Virginie îi văzu tîmplele argintii, ceafa îngustă ca a unui ogar, umerii largi sub costumul bine croit şi îi lăsă mîna să i-o sărute, ca unui partener pe scenă. El se îndreptă şi o conduse în colţul doamnelor. Atunci, în timp ce alt dans începea, ea se hotărî să-i spună ceea ce o frămînta în toiul acestei sărbători.

„Mi-e teamă pentru ziua de mîine, Clarence."

„Lesa e întinsă de tot, Virginie."

„Ce crezi că se va întîmpla în cele din urmă?"

„Totul şi nimic, spuse el blînd, sfîrşitul unei splendori!"

Capitolul XVII

După seara aceea cînd Clarence şi Virginie trăiseră intuitiv aceeaşi îngrijorare privind viitorul, destinul păru că acordă un răgaz Sudului. Alegerile pentru preşedinţia Statelor Unite mobilizau toate forţele politice, iar la mitinguri, oratorii dezbăteau problema sclaviei şi îşi anunţau cu claritate poziţia. Fiecare cetăţean ştia deci la ce să se aştepte înainte de a-şi introduce buletinul în urnă.

În 2 februarie, domnul Jefferson Davis, senator de Mississippi, propuse senatului mai multe rezoluţii în privinţa aspectelor constituţionale ale sclaviei, care fură adoptate. Acest strălucit ofiţer de la West Point, după ce servise în mod strălucit Uniunea, în timpul războiului Săgeţilor Negre şi în războiul cu Mexicul, devenise senator de Mississippi în 1847, apoi secretar de Stat la Ministerul de Război, pe vremea cînd Franklin Pierce ocupa Casa Albă. Plantatorii de la Pointe-Coupée îl cunoşteau bine, mai ales familia Tampleton, căci el şedea uneori în casa de la Rosemont, pe care Sam şi Jane Davis, părinţii săi, o construiseră în 1810 pe teritoriul parohiei din West Feliciana, la nord de Saint-Francisville. În această casă de lemn, fără

pretenţii, cu fronton triunghiular, locuia Lucinda, sora lui Jefferson Davis, veghind morţii familiei îngropaţi în parc.

Un tragic accident, survenit în timpul călătoriei de nuntă, îi răpise colonelului prima soţie, Sarah, fiica generalului Zachary Taylor, care urma să fie ales preşedinte al Statelor Unite în 1849. Se căsătorise în 1845 cu Varina Howell, fiica proprietarului plantaţiei „Les Briars" de lîngă Natchez. Perechea îşi avea reşedinţa, de cele mai multe ori, pe altă plantaţie aparţinînd familiei Davis.

Acest bărbat înalt şi plăpînd, purtînd întotdeauna o pălărie cilindrică asemănătoare cu un burlan de sobă, se arăta un apărător convins al intereselor celor din Sud. La Senat, îşi da osteneală să le pună în valoare, străduindu-se, în acelaşi timp, să-i înţeleagă pe cei din Nord. Dar părea că ar fi trecut timpul cînd îi puteai face pe yankei să fie oameni cu judecată. Despre orice le-ar fi vorbit sudiştii — despre economie, agricultură ori tariful vamal — aceştia le răspundea invariabil „sclavie". După calul acesta de bătaie îşi ascundeau toate ambiţiile ipocrite.

De aceea cînd la 6 noiembrie 1860, Abraham Lincoln, candidat republican, fu ales preşedinte al Statelor Unite, plantatorii din Sud înţeleseră că acest moderat, ale cărui intenţii reale nu erau cunoscute şi care, ca şef al unei minorităţi, avea să întîmpine oarecare greutăţi pentru a se impune Congresului, nu putea să nu fie manipulat de aboliţionişti.

„Am comis o greşeală tactică, observă Clément Barrow, a doua zi după alegeri. Dacă l-am fi votat pe Stephan Douglas, din Illinois, om din Nord, desigur, dar admiţînd sclavia ca „instituţie specială", acesta ar fi fost candidatul tuturor democraţilor şi astăzi ar fi preşedinte. Alegînd un candidat sclavagist, intransigent ca Breckenridge din Kentucky, am dat vrabia din mînă pe cioara de pe gard. De acum înainte, zarurile au fost aruncate, Nordul comandă."

Clément Barrow nu se înşela. Cînd Willy Tampleton, venit în permisie îi destăinui că la Charleston, la vestea succesului lui Lincoln, fu înlocuit drapelul federal cu drapelul Carolinei de Sud şi că un ofiţer al Uniunii fusese împiedicat de autorităţile locale să transfere echipamente de la arsenal la fortul Moultrie care comanda portul, infirmul ştiu că de acum înainte lucrurile nu puteau merge decît din rău în mai rău.

În timp ce Dandrige supraveghea expedierea melasei şi a indigoului şi punea în mişcare dezghiocarea bumbacului, se vorbea pe faţă despre secesiune. Statele cultivatoare de bumbac: Carolina de Sud, Georgia, Alabama, Floridele, Mississippi, Texas şi Louisiana

se pregăteau pentru acest moment. Toate conversaţiile plantatorilor se învîrteau în jurul acestui subiect.

„Orice s-ar întîmpla, zise Virginie, voi organiza un bal mare la fel ca şi anul trecut."

Ca toţi ceilalţi, doamna de Vigors încerca să-şi ascundă îngrijorarea. Bănuia că şi Clarence o aprobă. Ei doi, cel puţin, ştiau că răgazul se apropia de sfîrşit.

În timpul acesta, generalul de Vigors îşi făcea bagajele ajutat de Mallibert. O depeşă confidenţială, transmisă prin ambasadorul Franţei la Washington, dar venind de la Napoleon al III-lea, fusese adusă de un comisionar de la *Pony Express*. Împăratul îi cerea ca, în caz că, „are plăcerea şi dorinţa de a servi", să se ducă în Mexic, la Vera Cruz, pentru a se informa despre starea de spirit a populaţiei şi pentru a lua contact cu duşmanii lui Juarez, care tocmai recucerise în Mexic o putere ce-i fusese luată de către conservatori. Promovat agent secret, domnul de Vigors profită de ocazie, luîndu-şi cu el ordonanţa, încîntată de „a se mişca puţin". Îmbrăcat ca un plantator aflat în călătorie de afaceri, îşi puse, totuşi, uniforma în valiză, precum şi o pereche din acele noi pistoale Colt, despre care se spunea că sunt foarte bune. Precum un soţ galant, el ceru Virginiei permisiunea de a-şi pierde urma. Ea i-o acordă fără reticenţă, cum dai voie unui copil să meargă să se joace la vecini.

Dandrige regreta într-un asemenea moment, plecarea acestui bărbat sănătos şi fanc, a cărui bună dispoziţie permanentă constituia un sprijin moral apreciat de toată lumea. Generalul îi mărturisi intendentului motivele profunde care-l determinaseră să profite de ocazie pentru a se îndepărta de plantaţie.

„Se vor petrece în Sud evenimente grave, la care nu pot şi nici nu vreau să iau parte. Unii vor gîndi poate că a părăsi Bagatelle în asemenea împrejurări este o formă de laşitate sau cel puţin de indiferenţă. Dar şi Virginie şi dumneata ştiţi bine că nu este aşa. Mă tem că toţi oamenii cinstiţi, vor fi obligaţi la iuţeală să-şi aleagă tabăra. Or, eu nu mă pot hotărî în nici un fel. În adîncul inimii mele, eu nu aprob sclavia, dar ar însemna să trădez această ţară, care m-a primit cu căldură şi pe femeia pe care o iubesc, dacă o spun cu voce tare. Nu vreau deci să aleg. Prefer calea de mijloc care mi s-a oferit în calitatea mea de francez. Dar crede-mă, Dandrige, sunt nefericit şi neliniştit."

„Vă înţeleg. Pentru mine, alegerea nu e clară decît în aparenţă. Sentimentele din clipa de faţă mă îndeamnă să nu vă aprob... dar ideea mea despre justiţie, în veşnicia ei şi dincolo de împrejurări, mă îndeamnă să vă dau dreptate."

„Aş găsi poate o cale să lupt, într-un fel sau altul, contra yankeilor, dar asta ar însemna să mă lupt şi cu propria mea conştiinţă. Şi nu va fi lupta cea mai uşoară."

Abia plecă generalul că veştile se înmulţiră. La 26 decembrie, legislativul din Louisiana votă un credit de 500 000 de piaştri pentru cumpărarea de arme destinate miliţiei şi corpului de voluntari. De asemenea se anunţă la Nouvelle-Orléans că electorii vor fi convocaţi la 7 ianuarie 1861 pentru a alege delegaţii pentru o convenţie ce urma să se întrunească la 23 ianuarie, „ca să hotărască măsurile de luat întru apărarea Statului contra pericolelor de care este ameninţat în urma alegerii lui Lincoln."

Încă din 20 decembrie, Carolina de Sud, luînd iniţiativa succesiunii, se despărţise de Uniune. Orice speranţă de conciliere între Nord şi Sud dispăruse. James Buchanan declarase, înainte de a-i ceda fotoliul lui Lincoln, că Statele din Sud nu puteau realiza seccesiunea, dar că, dacă aceasta era dorinţa lor, nu vedea mijlocul să le împiedice.

„Statele Unite nu mai există în unitatea lor majestuoasă şi bogată" observă Percy Tampleton, adăugînd cu siguranţa de sine a tuturor sudiştilor: „Nordul mai mult decît Sudul, credeţi-mă, este cuprins de spaimă. Peste patru ani cînd vor fi alegerile prezindenţiale, yankeii vor umbla ei după înţelegere."

Din Nord veneau, odată cu călătorii, veştile cele mai contradictorii. Unii afirmau că yankeii erau gata să admită o împărţire teritorială care va limpezi situaţia.

Simplul fapt de a nu mai aparţine aceluiaşi Stat cu regiunile unde existau încă sclavia era de ajuns să le împace conştiinţa. Alţii socoteau că totul se va petrece în linişte şi legalitate, deoarece Carolina de Sud trimisese la Washington comisari împuterniciţi să trateze predarea proprietăţilor federale, să pună la punct datoria publică a statului, să stabilească noile tipuri de relaţii între state suverane.

Unii, dimpotrivă, siguri că prima grijă a domnului Lincoln era menţinerea integrităţii Uniunii, evaluau riscurile unui război civil, în cazul cînd guvernul federal avea să recurgă la intimidare. Toţi cei ce se declarau împotriva secesiunii erau consideraţi „ądepţi ai subordonării". Numărul lor scădea din zi în zi. Mai mult decît toate discursurile sau articolele din ziare, un evemeniment petrecut aproape pe neobservate dădea o idee despre gravitatea resentimentelor celor din Nord. Comemorînd aniversarea execuţiei lui John Brown, cîţiva aboliţionişti îndîrjiţi organizaseră adunări la Plymouth, la New Bedford, la Albany şi la New York.

„Toată această surescitare şi dintr-o parte şi din alta nu aduce nimic bun. În amîndouă taberele există «mîncători de foc», care nu se potolesc pînă nu fac puştile să vorbească", spunea Clarence.

Extremiştii din Nord strigau în gura mare că trebuie aduşi pe drumul cel bun cei trei sute cincizeci de mii de proprietari de sclavi din Sud, că trebuie închis portul de la Nouvelle-Orléans şi înlăturată economia sudistă pentru a-i face pe sclavagişti să se căiască.

Extremiştii din Sud repetau întruna că statele sclavagiste precum şi acelea din Vest nu vor consimţi niciodată închiderea fluviului Mississippi, pe apa căruia erau transportate la Nouvelle-Orléans şi la mare produsele pămîntului ce le asigura traiul. „Să menţinem libera circulaţie pe fluviu, să revizuim tratatele internaţionale, să anulăm tarifele vamale, sugerau cei mai realişti, toate acestea fiind dovezi de ostilitate eficientă contra Nordului iar ele îi vor satisface pe clienţii şi furnizorii noştri din Franţa şi Anglia."

În 28 ianuarie 1861, Convenţia de la Louisiana se pronunţa, cu 113 voturi pentru şi 17 contra în favoarea separării imediate de Uniune, urmînd astfel exemplul dat de Mississippi, Florida, Alabama, Georgia, toate state care de la 9 ianuarie se separaseră rînd pe rînd imitînd Carolina de Sud. Delaware, dimpotrivă, deşi sclavagist, votase la 3 ianuarie pentru rămînerea în Uniune. Se aştepta ca peste puţin timp şi Texas-ul să se alăture rîndurilor secesioniştilor. În ciuda opoziţiei guvernatorului Sam Houston separarea s-a făcut la 1 februarie.

În Louisiana, domnul Pierre Soulé şi prietenii săi, dorind o înţelegere prealabilă între statele secesioniste, nu au fost ascultaţi. Cum se zvonea că guvernul federal se pregătea să trimită trupe pentru a întări garnizoanele din forturile exercitînd controlul în jurul golfului, accesul la delta fluviului Mississippi şi la Nouvelle-Orléans, miliţiile din La Mobile ocupaseră aceste poziţii. Două sute cincizeci de bărbaţi părăsiseră Nouvelle-Orléans îndreptîndu-se spre Baton Rouge, cu scopul de a pune mîna pe arsenalul federal ce conţinuse 60000 de puşti. Alte detaşamente urmau să ocupe forturile Jackson şi Saint-Philippe, aşezate la douăzeci de mile de gura fluviului, după cum şi fortul Rigolets de pe lacul Pontchartrain, mişcarea ce permitea supravegherea drumului ce ducea dinspre La Mobile spre Nouvelle-Orléans.

Toate aceste manevre se efectuară fără violenţă. Comandantul arsenalului de la Baton Rouge, care nu dispunea decît de cincizeci de oameni, spuse secesioniştilor „că ei s-ar preda, dacă ar fi autorizaţi de către o forţă superioară". Fără îndoială Miliţia din Orléans fu considerată ca atare.

Maiorul Beauregard, foarte stimat la Nouvelle-Orléans, nu-şi ascundea îngrijorarea în legătură cu eventualitatea unui atac yankeu. „Nu există oraş mai lesne de atacat ca Nouvelle-Orléans, spunea el. Trebuie să mobilizăm forturile pentru apărare." În consecinţă, fortul Jackson fu înzestrat cu 31 de tunuri şi portul Saint-Philippe cu 80. Cînd, în timpul acestor pregătiri febrile şi pentru moment fără obiect, apăru ordonanţa de dizolvare a Uniunii, oamenii de la Bagatelle şi prietenii lor, care, în mijlocul cîmpurilor lor de bumbac, nu fuseseră cuprinşi încă de agitaţie, simţiră cu toţii o mică înţepătură dureroasă în inimă. Erau tîrîţi într-o aventură ireversibilă. Textul, adus la Bagatelle de către Barthew, nu lăsa nici o îndoială în această privinţă.

„Toate legile şi deciziile, era scris, *în virtutea cărora statul Louisiana a devenit membru al Uniunii federale, sunt abrogate şi Uniunea, existînd acum între celelalte state sub numele de «Statele-Unite ale Americii», este prin prezenta dizolvată. Noi declarăm în plus şi ordonăm ca statul Louisiana să-şi reia prin prezenta toate drepturile şi împuternicirile acordate pînă azi guvernului Statelor Unite ale Americii, ca cetăţenii săi să fie eliberaţi de orice obligaţie de fidelitate şi supunere faţă de sus-numitul guvern şi ca Louisiana să fie pus din nou în posesia tuturor drepturilor de suveranitate, care aparţin unui stat liber şi independent*". Această declaraţie era însoţită de o hotărîre „recunoscînd dreptul de liberă circulaţie pe Mississippi şi afluenţii lui". Se mai anunţa că delegaţii Louisianei la Convenţia Statelor din Sud, care să aibă loc în 4 februarie, la Montgomery, sunt domnii Perkins, Sparrow, Declouet, Kenner, Maréchal şi Conrad, fost ministru de Război sub preşedintele Fillmore.

Toţi aceşti bărbaţi, mari proprietari de pămînt căzuseră de acord să se opună redeschiderii comerţului şi transportului de negri, pe care unii delegaţi îl susţineau, măsură ce-ar fi trezit o antipatie generală contra statelor secesioniste.

Deşi oamenii moderaţi au sperat o clipă că delegaţii statelor de „frontieră" — Virginia, Kentucky, Missouri, Tennessee şi Maryland — în misiune la Washington, vor putea impune o reconciliere între Nord şi Sud, Convenţia sudistă de la Montgomery (Alabama) le risipi orice iluzie.

Confederaţia luă fiinţă la 4 februarie. Ea reunea cele şapte state secesioniste, avînd ca preşedinte pe domnul Jefferson Davis. În zilele următoare ea adoptă Constituţia Statelor Unite ca „lege fundamentală" şi alese un drapel. Aşadar, drapelul cu „steluţe şi dungi" al Uniunii a fost înlocuit cu „steluţe şi bare", trei benzi longitudinale, una albă între două roşii, avînd în colţ, în unghiul superior din stînga, şapte stele aşezate în cerc pe fond albastru. În

cazul cînd alte state aveau să se alipească la Confederaţie, era deajuns să se mărească această constelaţie circulară.

Grăbiţi să scoată legile, delegaţii Sudului mai deciseră ca politica comercială a Confederaţiei să fie fondată pe liberul-schimb cu toate naţiunile şi se pregătiră să reorganizeze administraţia. Cînd Confederaţia făcu bilanţul resurselor şi posibilităţilor, se constată că populaţia celor şapte state era compusă din 2 623 147 de albi şi din 2 350 607 sclavi.

Chiar de la instalarea sa, preşedintele Jefferson Davis se arătă moderat dar şi hotărît. Discursul său inaugural făcuse o impresie deosebită în Sud: „Scopul declarat, spuse el, al pactului social al Statelor Unite de care noi tocmai ne separăm, este stabilirea dreptăţii, asigurarea liniştii familiilor, grija pentru apărarea comună, încurajarea prosperităţii generale şi garantarea binefacerilor libertăţii pentru noi înşine şi pentru urmaşii noştri. Acum cînd, după opinia statelor ce compun Confederaţia, acest pact a fost deturnat de la scopul pentru care fusese creat şi a încetat să răspundă ţelurilor sale, scrutinul declară că, din punctul de vedere al acestor state, guvernul creat de acest pact trebuie să înceteze să existe. Prin aceasta statele şi-au afirmat pur şi simplu dreptul pe care Declaraţia de independenţă din 4 iulie 1776 l-a definit drept inalienabil. Verdictul imparţial şi luminat al speciei umane să reabiliteze comportamentul vostru."

Parcă pentru a arăta că toată lumea a înţeles sensul acestui discurs, aniversarea zilei de naştere a lui George Washington, la 22 februarie, fu celebrată în anul acela cu o deosebită solemnitate în tot Sudul. Ziarele nu pierduseră ocazia de a reaminti că întemeietorul Republicii a fost el însuşi proprietar de sclavi. La Nouvelle-Orléans, autorităţile trecură în revistă miliţia, aproximativ două mii de oameni. Doamnele din oraş oferiră un drapel companiei de artilerie Washington. În ciuda ploii, în oraşul decorat cu ghirlande de flori atmosfera era sărbătorească. Liniştiţi pentru moment şi ajutaţi de băutură, toţi erau convinşi că viitorul le va surîde din nou şi că de acum înainte o nouă prosperitate este promisă cetăţii, care va intra uşor în concurenţă cu New York-ul şi Bostonul.

Domnul Benjamin, fost senator de Louisiana, acum procuror general, se arătă mai puţin optimist. El îi mărturisi lui Dandrige, pe care îl întîlni la fraţii Mertaux, că o separare pe cale paşnică îi părea imposibilă şi că toţi trebuie să se aştepte la momente triste. Confederaţia, preocupată să atragă simpatii în străinătate, decisese să-l trimită în Franţa pe domnul Rosté, un francez născut la La Rochelle şi instalat de patru ani în Statele Unite. Sosit fără nici o avere şi neavînd nici acoperiş, se familiarizase cu limba engleză, îşi făcuse

studiile de drept în Louisiana, apoi, după o şedere la Natchitoches, se stabilise la Nouvelle-Orléans. Ştiind să-şi facă renume în barou, înainte chiar de a se căsători cu o fată bogată, fusese numit de guvernatorul Roman, membru al Curţii Supreme. El poseda în parohia Saint-Charles o plantaţie frumoasă, ce producea zahăr şi bumbac.

„Doamna de Vigors, care are atîtea relaţii la Paris, şi soţul ei, de care mi s-a spus că este foarte bine văzut de către împărat, vor putea şi unul şi celălalt să servească interesele Sudului."

Clarence îi făgădui că va vorbi cu Virginie, generalul fiind „în călătorie" în Mexic.

Înainte de a lua vaporul spre Pointe-Coupée, Dandrige se trezi în mijlocul unei mulţimi ce se îndrepta spre Absinthe House. Acolo se sărbătorea un erou dubios, generalul Twiggs, care abia sosise la Nouvelle-Orléans. Acest ofiţer superior, comandînd în Texas patru mii de soldaţi ai Uniunii, însărcinaţi să apere forturile ce protejau populaţia de incursiunile indienilor, predase toate clădirile, ca şi visteria micii sale armate, confederaţilor. Un singur ofiţer, căpitanul Hill, comandantul fortului Brown, refuzase să-l urmeze, explicînd că el şi oamenii lui nu se vor preda decît la ordinul guvernului din Washington. Primit ca un erou, generalul Twiggs nu era în ochii lui Clarence decît un bărbat care îşi făcuse datoria şi atîta tot. N-avea de ce să facă paradă.

„Ceea ce se pregăteşte se cheamă că e război", gîndea Dandrige, întorcîndu-se la plantaţie. Toţi aceşti voluntari fanfaroni pe care îi văzuse trăgînd sforile unii contra altora, la Nouvelle-Orléans, nu visau decît să se sfîşie între ei, atît păreau de siguri că Sudul putea să învingă Nordul.

La distanţă, nordiştii păreau mai puţin războinici. Faptul că ei numărau peste douăzeci de milioane faţă de patru milioane de albi din Sud, cele trei milioane de negri neputînd fi puse la socoteală, le dădea, poate, siguranţa ursului în faţa unei potăi. Dar era suficientă o ciocnire cît de mică la frontieră pentru ca o furtună devastatoare să se producă.

De cînd intendentul îşi petrecea cea mai mare parte a serilor în *tête-à-tête* cu Virginie, între ei se stabiliseră legături noi. Deşi îşi amintea de ciudata plăcere care o năpădise cu ocazia balului din ziua de Anul Nou 1860, ea nu se trădă cu nimic. Cît priveşte Clarence, totdeauna capabil să se adapteze perfect împrejurărilor, el nu depăşea rezerva afectuoasă pe care o arătase de obicei faţă de doamna de la Bagatelle. Dar acum erau în stare, şi unul şi altul, fără să se simtă stînjeniţi, să rămînă tăcuţi lungi momente, privind flăcările mistuind

butucii în căminul din salon. Ca mulţi alţi oameni din Louisiana, aşteptau replica Nordului faţă de hotărîrea Sudului. Fiecare zi ce trecea le micşora teama de o reacţie violentă. Ei sperau că acesta rămînea departe în timp fără a fi însă prea convinşi.

Dar cînd noul preşedinte al Uniunii depuse jurămîntul, la 4 martie 1861, părea că un conflict devenea inevitabil. Bineînţeles, procesiunea patriotică ce îl conduse pe Abraham Lincoln prin Washington, de la Hotelul Willard la Capitol, era a întregii Uniuni, dar pentru sudişti ea rămînea o demonstraţie artificială.

„Asociaţia republicană care izbutise să aleagă la Casa Albă un «rail spitter»[x] decorase un car alegoric amintind de serbările primei noastre Revoluţii. Pe acest car la care erau înhămaţi patru cai albi, strălucitori sub podoabe aurii, tapiserii, drapele şi trofee, două tinere de 15 ani se ţineau de mînă. Una, îmbrăcată într-o tunică albastră, acoperită de blănuri, simboliza Nordul; cealaltă purta o tunică albă şi părea toropită sub grămada de flori ce o îngropa; această tînără reprezenta Sudul. Alte treizeci şi patru de tinere de zece ani, reprezentînd cele treizeci şi patru de State ale Uniunii, purtau fiecare drapelul unui Stat[xx].

Washington-ul voia să creadă că unitatea naţională nu murise, de parcă o asemenea orbire putea să ducă la altceva decît la un război civil, iscat din secesiune.

În discursul rostit în acea zi, Abraham Lincoln afirmase clar intenţia sa de a menţine integritatea federală. „O dezmembrare a Uniunii federale rămasă acum o stare de ameninţare, a devenit azi o încercare extraordinară“, recunoscu el. Apoi: „Eu susţin că prin extinderea legii universale şi a Constituţiei, Uniunea Statelor noastre este perpetuă... De aici reiese că nici un stat nu poate, legal, să iasă din Uniune din proprie iniţiativă, că rezoluţiile şi deciziile ce ar avea o asemenea urmare sunt din punct de vedere legal nule şi că actele de violenţă, în orice stat sau state, contra autorităţii Statelor Unite, sunt insurecţionale sau revoluţionare, după caz. Consider deci, că din punct de vedere al Constituţiei şi al legilor, Uniunea nu este înfrîntă şi atît cît îmi stă în putere, voi veghea, aşa cum îmi cere Constituţia, ca legile Uniunii să fie respectate întocmai în toate statele. Fără a recurge la violenţă sau la vărsare de sînge, voi considera că e de datoria mea, să menţin, să ocup, să pun stăpînire pe proprietăţile şi pe punctele teritoriului ce aparţin guvernului, să percep drepturile şi impozitele; în afară de cele ce se impun pentru a atinge acest scop, nu se va produce nici o invazie, nici o folosire a forţei împotriva vreunui

---

[x] Pădurar ce tăia traverse pentru calea ferată, meserie practicată şi de Lincoln. Acesta a mai fost barcagiu, topograf, băcan, învăţător, avocat. *(n.a.)*

[xx] Potrivit celor relatate de Achile Arnaud, trimis special de *Opinia naţională. (n.a.)*

stat." Înainte de a depune jurămîntul, preşedintele adăugase pentru cetăţenii Sudului: „În mîinile voastre, în voi, cetăţenii mei nemulţumiţi, şi nu în mîinile mele se află problema teribilă a războiului civil. Nu veţi avea parte de conflict, dacă nu veţi fi agresori."

În ciuda acestor cuvinte menite să treacă separatiştilor toate responsabilităţile pentru ceea ce putea să se întîmple, preşedintele luă, trei săptămîni mai tîrziu, două decizii pe care sudiştii le considerară acte de ostilitate.

Anunţînd că avea să trimită trupe la Fort Sumter, în Carolina de Sud, în sprijinul maiorului Anderson şi al unei incursiuni la Pensacola, pentru protejarea fortului Pickens de o eventuală agresiune sudistă, Abraham Lincoln încerca să-i intimideze pe cei ce nu doreau decît să vadă confirmîndu-se o situaţie de care guvernul nici nu voia să ştie.

La 10 aprilie, generalul Beauregard, trimis de Jefferson Davis în faţa Fortului Sumter cu patru mii de oameni, ceru maiorului Anderson să evacueze citadela. Acesta refuzînd, sudiştii deschiseră focul în 11 aprilie, dimineaţa la ora 4 şi 30'. Primul glonţ tras de un miliţian de sub comanda lui Beauregard contra porţii fortului avea să aibă o importanţă deosebită pentru destinul Uniunii. Anderson cu cei 85 de ofiţeri şi soldaţi şi cei 43 de muncitori închişi în fort rezistară 38 de zile, dar magaziile cu praf de puşcă sărind în aer, garnizoana fu nevoită să se predea.

Cînd Anderson a vrut să-i predea sabia lui Beauregard, generalul îi răspunse că „nu putea dezarma un ofiţer atît de brav". Sfioasa zeiţă a Păcii, voind pesemne să trimită o ultimă dovadă a unei secrete învoieli cu toţi aceşti oameni, făcu în aşa fel încît în ziua aceea, în ciuda schimbului violent de focuri, să nu se verse nici o picătură de sînge. Acest miracol trecu neobservat şi violenţa avu de acum înainte cîmp liber.

Capitolul XVIII

Când s-a aflat la Bagatelle despre „afacerea" de la Fort Sumter, nici Virginia, nici Clarence nu se bucurară, contrar multor sudişti, care, în mod cu totul copilăresc, vedeau în această acţiune o victorie

de natură să-i impresioneze pe nordişti. De fapt ea nu făcu decât să le aţîţe mînia, şi, în timp ce Arkansas, Carolina de Nord, Virginia şi Tennessee se alăturau Confederaţiei, guvernul federal îi chema sub arme pe cei 75000 de miliţieni pe care putea să-i înarmeze. De îndată, şase mii de sudişti o porniră la drum spre Washington, pe care numai Potomac-ul îl separa de Virginia alăturată, de acum înainte, taberei sudiste. Trimis spre ce se afla în primejdie, un regiment federal din Massachusetts fu întîmpinat cu pietre de către locuitorii din Baltimore. Din nou fu rîndul armelor să vorbească. De data aceasta fură ucişi doisprezece oameni. Sîngele acestor necunoscuţi, aplicat ca un sigiliu roşu în josul listei statelor separatiste, zădărnicea orice speranţă de reconciliere. Acesta era războiul.

În timp ce, cuprinşi de o euforie naivă voluntarii dădeau fuga să se înroleze la Nouvelle-Orléans, la Pointe-Coupée sosi locotenent-colonelul Tampleton. Ca marea majoritate a ofiţerilor din armată originari din Sud, venise să-şi prezinte demisia ministrului de Război, urmînd exemplul colonelului Robert E. Lee, pe care generalul Scott, şef al armatei federale, se gîndise să-l facă succesorul său. Willy, înfuriat ca unul care a trebuit, pentru onoarea castei sale, să încalce un jurămînt ce devenise echivoc, se folosise de acelaşi argument, pentru a-şi explica decizia, ca marea majoritate dintre camarazii săi inspirîndu-se dintr-o frază a lui Robert E.Lee: „În ciuda devotamentului meu faţă de Uniune, în ciuda sentimentului de loialitate şi de îndatorire pe care le încerc ca cetăţean american, spunea acest ofiţer, nu am fost în stare să mă hotărăsc să ridic mîna împotriva alor mei, a copiilor mei, şi a căminului meu“.

Înainte de-a merge să se prezinte generalului Beauregard, şef al armatei sudiste, Willy Tampleton puse să i se croiască o altă uniformă. Dolmanul lui, din albastru deveni gri, dar păstră la guler cele două frunze de arţar din argint, însemnele gradului său. Pentru acest bărbat care avea intenţia să fie alături cît mai curînd cu putinţă de colonelul John Impleton Mosby din cavaleria confederată, războiul nu putea fi decît de scurtă durată. „Vom merge să le dăm o lecţie bună nordiştilor, să înveţe să respecte o frontieră şi apoi ne întoarcem acasă.“

Acest optimism, pe care il genera păsăminte, teama ce domnea la Washington, nu îl convinse pe Clarence. Fără îndoială, Sudul avea cei mai buni absolvenţi de la West Point, cei mai buni călăreţi, voluntarii cei mai entuziaşti numai că uzinele, fabricile de arme şi muniţiile erau în Nord, iar dacă federalii reuşeau să blocheze porturile sudiste, cum se mai putea face aprovizionarea?

Încă din 27 mai, şase nave de război ale Uniunii, se prezentaseră la gura fluviului Mississippi. *Brooklyn* închidea „trecerea blănilor de lutru" iar *Powhatan*, trecerea spre sud-vest. *Sabine, Wyandot, Crusader* şi *Waterwich* supravegheau Fortul Pickens, care era tot în mîna federalilor. Ele obligau toate vapoarele străine să se întoarcă din drum. Guvernul confederat îi invita pe armatorii şi pe căpitanii sudişti să-şi procure scrisori de împuternicire, dar comerţul din Nouvelle-Orléans suferea de-acum din cauza blocadei pe care Lincoln o voia eficientă şi paralizantă. Nordul, care îşi revenise în urma surprizei şi indignării provocate de cucerirea Fortului Sumter, se pregăti metodic de război şi *New York Tribune* scria pentru a pune în gradă, pare-se, ţările străine pe care liberul-schimb sudist ar fi putut să le atragă: „Naţiunile Europei pot fi sigure că Jeff Davis şi ai lui se vor legăna atîrnînd de crenelurile Washington-ului pînă, cel mai tîrziu la 4 iulie!"

Aceste ameninţări, această fanfaronadă de jurnalişti, îi amuza nespus pe plantatori şi pe prietenii lor. În fiecare zi, fiii lor, echipaţi pe cheltuială proprie şi călărind calul cel mai bun, se alăturau cavaleriei confederate. Cea mai mare parte dintre aceşti tineri, excelenţi călăreţi, la fel de îndemînatici în mînuirea puştii de vînătoare ca şi a sabiei, plecau, în aplauzele fetelor tinere, încurajaţi de mamele lor, de parcă războiul ar fi fost un mare bal de la care nu puteau să lipsească. Cei mai mulţi îşi luau cu ei valetul negru, promovat la gradul de ordonanţă pentru a fi scutiţi de treburile cele mai neplăcute pe care trebuia să le facă un soldat.

D'Artagnan plecînd la Maestricht nu putea fi mai mîndru decît Tampleton, în ziua cînd veni să-şi ia rămas bun de la Virginie. Aceasta din urmă strecură în coburii şeii lui Willy cîteva sticle cu vinul său preferat şi-i dădu o eşarfă galbenă de mătase, pe care el o înnodă de mînerul sabiei, aşa cum proceda un cavaler de odinioară cu culorile doamnei sale.

„Nu ţi-ar surîde, Dandrige, să vii cu mine ca să tragi în yankei cum tragi în căpriori?" întrebă Willy părăsind Bagatelle.

„Ce s-ar face plantaţia fără Clarence?" făcu Virginie, înainte ca el să apuce să răspundă.

„E drept, observă locotenent-colonelul, şi cine v-ar mai apăra?"

Clarence avu impresia că desluşeşte o umbră de ironie în fraza lui dar tăcu. Această zi era a eroilor din Sud care plecau la război... Ce rost ar fi avut să înceapă o discuţie cu bărbatul acesta care îşi cîştigase galoanele vînînd indieni...

De atunci şi la Bagatelle, ca şi în alte părţi, războiul deveni o prezenţă. Datorită telegrafului electric şi ziarelor care, toate, îşi delegaseră redactori la statul major din Richmond şi la corpurile de

armată, veştile veneau repede. În schimb, serviciul poştal federal era întrerupt iar toate scrisorile care veneau din Europa prin Nord, destinate Sudului, se adunau grămadă la Washington în chip de rebuturi. Cînd se află că guvernul lui Napoleon al III-lea pretindea ca toţi francezii cu reşedinţa la Nouvelle-Orléans să păstreze cea mai strictă neutralitate în acest conflict, Virginie se socoti fericită că soţul ei se afla în Mexic, ocupat cu alte treburi. Era conştientă că astfel era scutit de un proces de conştiinţă, care în mod sigur l-ar fi preocupat, mai ales de cînd prinţul Camille de Polignac se alăturase sudiştilor, în timp ce exilaţii, opozanţi ai celui de-al doilea Imperiu, precum prinţul de Joinville, ducele de Penthiévre, ducele de Chartres, contele de Paris şi contele Régis de Trobriand[x] treceau de partea celor din Nord.

După scurte lupte la Saint-Louis, soldate cu capturarea de către federali a unei mici unităţi sudiste, prima adevărată bătălie se dădu pe un rîu numit Bull Run, în Virginia, între armata din Nord, comandată de generalul Mc Dowell şi aceea din Sud condusă de generalii Beauregard şi Johnston. În ziua aceea au fost 481 de morţi, 1011 răniţi şi 1460 dispăruţi. Sudul repurtă o victorie strălucită anticipînd urmarea războiului. Preşedintele Jefferson Davis, venit cu trenul de la Richmond, era prezent şi el pe front.

Acest eşec, jignitor pentru Nord, îl determină imediat pe Lincoln să-l înlocuiască pe Mc Dowell cu Mc Clellan şi să autorizeze recrutarea a 500000 de voluntari.

La 10 august, la Wilson's Creek şi la 21 octombrie, la Ball's Bluff, federalii primeau încă două lecţii sîngeroase, ceea ce provocă la Washington crearea unui comitet federal însărcinat să ancheteze ineficienţa armatelor Uniunii şi înfrîngerile prea numeroase".

Sudul bineînţeles era în extaz. Soldaţii lui Beauregard nu aveau echipament, însă goeletele venite din Cuba, din Europa, din Antile începeau să le aducă. Ele îşi debarcau încărcătura în golful Berwick, la Bayou Vista, forţînd astfel blocada. Între timp, cum comerţul orléanez începu să fie sufocat, se organiză o expediţie, în cursul nopţii de 12 octombrie 1861, împotriva navelor federale, care, din cauza timpului nefavorabil, trebuiseră să treacă dincolo de barajul de la gura fluviului Mississippi.

La căderea nopţii, avu loc manevra de plecare a unei escadre bizare. Opt vase mici remorcate de o navă veche, Tug, coborîră pe fluviu, precedînd nişte vapoare înarmate cu cîteva tunuri împrumutate de la forturi. *Watson, Calhoun, Mac Rae, Ivy, Jackson* şi *Tuscarora*

---

[x] Nordiştii îl făcuseră pe acesta din urmă general de divizie în armata Statelor Unite. El a fost al doilea francez, după La Fayette, care a purtat acest titlu. *(n.a.)*

încadrau o navă mare, ciudată, a cărei formă generală aducea cu carapacea unei broaşte ţestoase. Prevăzută numai cu un singur coş dar solid, aşezat ca un copac în mijlocul bolţii de fier care ţinea loc de punte, era capabilă să înainteze cu o viteză de 13 noduri. Botezată *Manassas*, după numele uneia dintre recentele victorii sudiste, această carcasă a unui vechi remorcher fusese complet închisă şi blindată cu plăci de fier. Sub această carapace, oameni şi maşini se găseau la adăpost. „Cuirasatul" era prevăzut cu un cîrlig de fier ca o spadă. Pe el se aflau voluntari îndîrjiţi, sub comanda comandorului Hollins, şef al escadrei anume improvizate ca să atace corăbiile yankee. Acestea din urmă: *Richmond*, paisprezece tunuri; *Prebel* paisprezece tunuri; *Vincennes*, optsprezece tunuri; *Waterwich*, trei tunuri văzură venind, fără teamă la capătul zorilor, unităţile duşmane. Marinarii Uniunii înţeleseseră repede, între timp, că îi ameninţă o primejdie gravă. Înfruntarea fu scurtă şi confuză, dar victoria navală reveni sudiştilor.

În timp ce fregatele nordiste fugeau din faţa navelor mici, *Manassas* agăţă vasul *Prebel* şi-l scufundă după ce-i făcu o spărtură în coastă, lungă de douăzeci de picioare. Un transportor de trupe, atins de obuz, avu aceeaşi soartă. Federalii hotărîră să se depărteze de gura fluviului. Fără să bănuiască măcar, orléanezii, folosiseră pentru prima dată în istoria navală un cuirasat. Rezultatul părea extraordinar. Un ofiţer de marină francez, domnul Ribour, comandînd vasul *Lavoisier*, care asistase la plecarea vapoarelor şi văzuse întorcîndu-se la Nouvelle-Orléans vasul *Manassas* cu cîrligul răsucit dar victorios, observă că această „broască ţestoasă" de fier semăna într-un mod ciudat cu nava de război concepută şi desenată de Napoleon al III-lea însuşi.

Întîmpinaţi la Nouvelle-Orléans, de parcă ar fi fost învingătorii de la Trafalgar, vitejii marinari de pe cuirasatul inventat la întîmplare fură sărbătoriţi de populaţie.

Guvernul confederat decise imediat să se construiască două vase la fel.

În timpul acesta, războiul se desfăşura în Virginia, adică foarte departe de Bagatelle. În Louisiana plantatorii se îngrijeau mai ales să găsească posibilitatea de a trimite bumbacul în Europa, cu atît mai mult, cu cît nici o relaţie comercială nu era posibilă cu Nordul; aşadar, erau nevoiţi să exploateze la maximum pieţele de desfacere europene. Or, una din navele corsar care aprovizionau Sudul, *Savannah*, fusese capturată de federali, care, neţinînd seama de legile războiului, condamnaseră la moarte întreg echipajul. Domnul

Jefferson Davis trimisese la Washington pe colonelul Taylor, fiul fostului preşedinte al Statelor Unite, pentru a-i cere lui Lincoln îndăguinţă dar şi pentru a-l ameninţa cu represalii împotriva prizonierilor federali deţinuţi în Sud.

Primit de generalul Scott, trimisul lui Davis fusese tratat cu curtoazie, dar nu i se dădu nici un răspuns. E drept că el precizase că acest răspuns nu va fi acceptat decît dacă va fi adresat „preşedintelui Statelor confederate". Acesta din urmă, în timp ce trupele sale ameninţau direct Washington-ul, lansa un împrumut de 100000 dolari, organiza armata, care trebuia să numere 400000 de oameni şi crea o taxă de 50 de cenţi la suta de dolari, pentru proprietăţi, imobile, sclavi, mărfuri, vite, bijuterii, argintărie etc. Nu se accepta ca un cetăţean să îndrăznească să declare că are bunuri sub valoarea de 500 de dolari.

Virginie, ajutată de Clarence, îşi făcu socotelile cu scrupulozitate şi plăti fără să clipească acest impozit asupra capitalului, menit să salveze Sudul din punct de vedere financiar.

Cam în această perioadă, Willy Tampleton veni în misiune, trimis de Beauregard pentru a activa înfiinţarea de fabrici de arme la Nouvelle-Orléans. Cele treisprezece mii de puşti şi o mie de carabine *Infield* sosite de curînd din Anglia — de la începutul ei, cinci sute de nave forţaseră blocada — nu constituiau, potrivit ofiţerului, decît un slab efort. Se plîngea că cele trei fabrici din Nouvelle-Orléans sunt incapabile să producă arme de calitate.

„Ne trebuie puşti rudimentare, bineînţeles, pentru tinerii noştri recruţi, dar, dacă am avea mai multe puşti *Minie* şi mai multe carabine *Infield*, am putea face treabă bună. Mă întreb dacă la Paris sau la Londra, faimoşii noştri comisari nu-şi petrec timpul la baluri!"

Clarence zîmbi. Înţelegea că în această apreciere era exprimat sentimentul combatantului împotriva celor din spatele frontului, care nu fac totul pentru a-i asigura cele mai bune mijloace pentru a se lupta. O asemenea atitudine era la fel de veche ca şi războiul. Arcaşii lui Wilhelm Cuceritorul socotiseră, la vremea lor, că nu li se dădeau destule săgeţi!

Virginie, care pînă atunci asculta numai pe jumătate această conversaţie tehnică, păru brusc interesată. Îl lăsă pe Willy Tampleton să mai spună cîte ceva, apoi interveni:

„Aceste arme, Willy, o să le aveţi... Voi face tot ce-mi stă în putinţă."

Intrarea generalului Mc Dowell, în persoană, în salonul de la Bagatelle nu i-ar fi mirat mai mult pe Dandrige şi pe Tampleton.

„Şi ce ai de gînd să faci?“ zise Willy.

„Ei bine, mă voi duce în Franţa şi în Anglia să cumpăr puşti, tunuri şi… ce ştiu eu… tot ce aveţi nevoie. N-aveţi decît să pregătiţi o listă, căci eu nu mă pricep cîtuşi de puţin!“

„Dar ar fi o nebunie o traversare acum cu blocada. Federalii sunt capabili de orice…“

„Sunt căsătorită cu un general francez care, în prezent se află în Mexic, fiul meu e la Paris, avem afaceri în Franţa. Deci cine m-ar împiedica să mă duc acolo?“

Dandrige ştia că doamna de Vigors luase deja această hotărîre. N-o mai putea face să-şi schimbe părerea.

„Dar e periculos, vă asigur, insistă Tampleton.“

„Mai puţin periculos decît incursiunile voastre de cavalerişti pe un teritoriu străin, din care aţi făcut, cu Murphy, o specialitate, după cîte mi s-a spus. Şi eu am poftă să mă lupt pentru Sud.“

„Ar putea merge Clarence în Franţa în locul dumneavoastră, Virginie“, încercă Willy.

„Nu, locul lui este aici. Pot să cumpăr arme cum aş cumpăra un jupon. Nu pot însă să conduc patru sute de sclavi şi să fac să crească bumbacul. Gata!“

În trei ore locotenent-colonelul Tampleton redactă o listă impresionantă de arme şi de muniţii. Cînd o termină, întinse lista Virginiei.

„Chiar dacă nu veţi obţine decît un sfert din toate acestea, tot va fi bine.“

După plecarea ofiţerului, Clarence reluă subiectul.

„Crezi că e cuminte, Virginie?“

„Cît se poate de cuminte. Războiul îşi are raţiunea lui. În orice caz, este la fel de cuminte ca şi expediţia pe care o proiectaţi cu Barthew!“

„Eşti la curent?“

„Mi-a spus Mignette.“

„Ce avem de gînd să facem nu reprezintă nici un pericol. Să încărcăm baloturile de bumbac pe un vapor, să coborîm fluviul şi de acolo, cu căruţele pe care le-am reţinut, să transportăm bumbacul pînă la BayouVista, n-are nimic de-a face cu o bătălie… Şi asta ne va aduce bani frumoşi!“

„Şi cine vă cumpără acest bumbac?“

„Un armator din Rouen, prieten cu frații Mertaux; considerat de ei cel mai bun spărgător de blocade!"

„De ce nu mi-ai spus de asta pînă acum?"

„Pentru că sunt de părere că e un lucru care face parte din obligațiile intendentului și nu ale doamnei de la Bagatelle."

„Aș putea să plec o dată cu bumbacul... Cînd vreți să-l expediați?"

„Peste o săptămînă... dar mă tem că plimbarea în căruță de la Oak Alley la Bayou Vista nu va fi din cele mai plăcute. De la Grand Bayou va trebui să trecem prin mlaștini."

„Voi merge cu dumneata, Clarence, e cea mai bună soluție."

Așadar, opt zile mai tîrziu, un vapor încărcat cu cinci sute de baloturi de bumbac fu văzut coborînd pe Mississippi. La Oak Alley, la două mile și jumătate de un sat numit Vacherie, vaporul fu tras la mal. Sclavii frumoasei plantații aparținînd fratelui fostului guvernator al Louisianei, fuseseră cu toții mobilizați ca să strămute bumbacul în căruțele pe care Dandrige și Barthew cu multă greutate le adunaseră la un loc.

Întîmpinîndu-i pe Virginie și pe intendentul ei, stăpînul de la Oak Alley, un aristocrat cu mustăți albe, care îi poftise să-și petreacă noaptea în casa lui, le spuse că nu se mai găsește nici măcar o căruță în parohia lui.

„Fără Edward Barthew cu numeroasele lui relații, spuse Dandrige, n-am fi putut niciodată să organizăm un asemenea convoi, iar dacă totul merge bine, înseamnă că o să ne putem expedia bumbacul, cu toată blocada yankeilor."

În zori, șirul lung de 80 de căruțe porni la drum prin pădurea de chiparoși. Clarence împreună cu doi vătafi de la Oak Alley, trimiși prin amabilitatea domnului Roman, mergeau înainte, precedînd cabrioleta împrumutată de stăpînul de la Oak Alley, în care era instalată Virginie alături de un vizitiu bățos, a cărui mutră arăta limpede că dezaprobă această plimbare pe drumuri desfundate, într-o pădure umedă, plină de insecte rele și bîzîitoare, și unde puteai să dai ochii cu tot soiul de animale, dacă nu de pradă cel puțin înspăimîntătoare.

În mai multe rînduri, sclavii de la Bagatelle, cărora li se dăduseră lopeți și scînduri, trebuiră să trudească din greu ca să scoată căruțele înnămolite din pămîntul argilos, dar, totuși, ajunseră înainte de a se înnopta la Bayou-Vista, așa cum prevăzuse Clarence. Căpitanul vasului *Volontairs*, de fapt un bric pîntecos se miră întrucîtva că are de transportat în Franța, în afară de bumbacul despre care era vorba,

şi o doamnă din lumea bună. Francez, deci galant, îi oferi îndată cabina sa Virginiei, care urcînd la bord stîrni admiraţia marinarilor prin drăgălăşenia trufaşă şi prin silueta ei tinerească.

Capitolul XIX

Chiar înainte de sfîrşitul anului 1861, în cursul lunilor ce urmară, observatorii înţeleseseră că acest război nu va fi ca cele din trecut. Aveau să fie puse la încercare arme noi, nemaiîntîlnite pe nici un cîmp de luptă şi nici pe mare, iar pentru deplasarea trupelor şi a materialului de război avea să fie folosită calea ferată, devenită astfel pentru adversar un obiectiv militar. Se construiau pentru prima oară fortificaţii de campanie din pămînt bătut, rudimentare dar utile. Geniul inventiv al omului, bazîndu-se pe tehnicile cele mai noi, avea să dea combatanţilor, care nu erau soldaţi de meserie, mijloace inedite de observaţie şi de luptă.

Sudiştii şi-au dat seama că lipsa surselor de aprovizionare cu hrană, absenţa industriei textile şi metalurgice, dar mai cu seamă indisciplina trupelor, de un curaj exemplar dar necunoscînd manevrele de luptă, îi punea în inferioritate. Au înţeles că trebuie să ia o hotărîre. Nordul, cu toate înfrîngerile de pînă atunci, părea capabil de o îndelungată rezistenţă, datorită resurselor umane şi de armament.

Mizeria, ca efect al blocadei, începea să se facă simţită în Louisiana ca şi aiurea în Statele Confederate, unde preţurile mărfurilor de export urcau fără încetare.

Iată de ce se găseau strategi de salon care să critice lipsa de curaj a lui Beauregard şi a lui Johnston după victoria de la Manassas — Bull Run, care adusese trupele confederate la doi paşi de Washington. Generalul Beauregard afirma într-un raport că se pregătea să pornească spre capitala Uniunii, cînd preşedintele Jefferson s-a opus. La rîndul său, acesta din urmă susţinea că „în mijlocul fumului bătăliei, avea să dea ordine în acest sens, cînd Beauregard şi Johnston crezuseră că aveau datoria să întrerupă înaintarea“. O polemică se

declanşase la Richmond cînd bancherii din Boston, oferiră, într-un elan patriotic, patru milioane de dolari guvernului pentru a intensifica războiul.

Pentru a nu se lăsa mai prejos, statele confederate organizau recrutări, construiau fabrici de tunuri la Richmond şi la Selma, în Alabama, improvizau, în regiunile unde nu crescuse pînă atunci decît bumbac, sfeclă de zahăr şi tutun, culturi cerealiere şi creştere vite.

În acest timp, mulţi oameni, socotindu-se informaţi, susţineau că guvernul din Nord va obosi din pricina unui astfel de război care, pînă acum nu adusese decît eşecuri armatelor lui şi care trezea în cetăţenii Uniunii un entuziasm cu totul moderat.

Într-adevăr, Constituţia nu putea să autorizeze abolirea sclaviei. Însuşi preşedintele Lincoln, n-ascundea că urmărea să menţină existenţa Uniunii iar nu să forţeze statele din Sud să renunţe la această instituţie. „Obiectivul meu este să salvez Uniunea, spunea el, nu să salvez sau să distrug sclavia. Dacă aş putea să salvez Uniunea fără a elibera nici un sclav, aş face-o; dacă aş putea să o salvez eliberînd toţi sclavii, aş face-o; şi dacă aş putea să o salvez eliberînd pe unii, iar pe alţii lăsîndu-i deoparte, aş face-o la fel..."

„Acestea sunt vorbe de politician oportunist şi demagog, spuse într-o seară Clèment Barrow. Ştie că în Nord un război pentru abolirea sclaviei nu se va bucura de unanimitate şi că *Border State*[x] ni se vor alătura şi vrea să-şi menajeze alegătorii de care va avea nevoie mai tîrziu. Dar adevăratul lui scop este să ne constrîngă să ne schimbăm felul de viaţă ca să ne predăm legaţi de mîini şi de picioare profitorilor nordişti!"

Clarence Dandrige, care consimţise să dea armatei cam o sută de sclavi de pe plantaţie, pentru a lua parte la lucrările de terasament dintre Richmond şi Yorktown, aştepta cu nerăbdare veşti de la Virginie. În cele din urmă primi o lungă scrisoare, la cîtăva vreme după ce auzise la Pointe-Coupée că, la 6 februarie 1862, generalul Grant, în fruntea unei armate nordiste, pusese stăpînire pe Fort Henry, citadelă ce controla, prin Tennessee, drumul către Sud.

Doamna de Vigors îşi anunţa întoarcerea pentru începutul lui martie, *chiar în locul unde se îmbarcase şi cu cîteva jucării care vor fi pe placul micuţului Tampleton. Spera să fie aşteptată de Dandrige cu acelaşi echipaj care o condusese la plecare.*

„Ce-ai înţeles?" îl întrebă intendentul pe Barthew.

---

x Missouri, Kentucky, Delaware şi Maryland — „state de sclavi" — rămăseseră fidele Uniunii, ceea ce dădea Nordiştilor avantaje strategice. Maryland asigura comunicaţiile între Nord şi Washington, Kentucky comanda căile de acces spre Sud. Aceste „Border States" furnizau totuşi sudiştilor numeroşi voluntari. *(n.a.)*

„Că se întoarce prin Bayou Vista cu armele şi că trebuie să aduni căruţele ca să le transporţi."

„Asta înţeleg şi eu. Trebuie să-l anunţăm pe Tampleton la Richmond."

La rîndul lor, din cauza înfrîngerilor, sudiştii erau acum convinşi că nu vor obţine victoria decît cu preţul unor eforturi şi mai mari. La 8 februarie nordiştii puseră stăpînire pe insula Roanoke, ce controla coastele Carolinei de Nord. La 16 februarie, pe frontul din est, garnizoana din Fort Douelson se predase lui Grant „fără condiţii", iar la 9 martie, federalii lansaseră primul lor cuirasat, *Monitor*, care înfruntase fără succes vasul *Merrimac* construit de şantierele din Nouvelle-Orléans.

De aceea, cînd fu anunţat printr-un emisar de la Bagatelle că un vas avea să le aducă în curînd confederaţilor arme europene, locotenent-colonelul Tampleton se bucură, dar îl rugă pe Dandrige să fie foarte discret, căci spionii nordişti, conduşi de faimosul detectiv Alan Pinkerton, se dovedeau a fi cît se poate de activi.

Căruţele, strînse şi de astă dată la Bayou Vista, fură nevoite să aştepte o săptămînă sosirea bricului englez care o aducea pe Virginie împreună cu „jucăriile ei". Trasă la faţă, deoarece traversarea fusese grea şi căpitanul fusese silit, nu o dată, să facă tot felul de manevre pentru a scăpa de fregatele Uniunii, care supravegheau coastele, doamna de Vigors îşi povesti întreaga aventură.

Datorită relaţiilor ei pariziene, aducea puşti *Minie,* treisprezece tunuri cu muniţii, medicamente, încălţăminte şi pături. Dar Franţa se arătase mai puţin generoasă decît ar fi crezut ea, deşi împăratul Napoleon al III-lea nu-i ascunsese că în separarea Statelor Unite în două federaţii independente vede un eveniment de natură să-i uşureze proiectele privind Mexicul. Virginie, înţelegînd ce pregătea soţul ei la Vera Cruz, ştiu să pună în valoare acest devotament faţă de împărat. Şi astfel fu autorizată să cumpere zece mii de puşti *Minie.*

Ca să completeze încărcătura navei, în funcţie de cererile lui Tampleton, ea se dusese şi în Anglia, unde se bucură la Londra, în mediile oficiale, de o atenţie curtenitoare. Însă, din 13 mai 1861, declarîndu-şi neutralitatea, guvernul britanic admisese realitatea unui conflict şi hotărîse astfel recunoaşterea de fapt a Confederaţiei.

Capturarea în 8 noiembrie 1861, la bordul unei nave engleze *Trent,* a doi reprezentanţi trimişi de Sud la Londra, în persoana domnilor Mason şi Slidell, îi ajută pe nordiştii de pe *San Jacinto* să ridice împotriva acestora opinia publică britanică. Era vorba, fără nici o îndoială, de o jignire gravă adusă Marinei Majestăţii-sale. Englezii obţinuseră eliberarea celor doi, şi scuzele preşedintelui Lincoln.

Cu toată simpatia evidentă pentru secesionişti, miniştrii britanici se arătau prudenţi, preferînd negreşit să ţină seamă de propunerea guvernului francez: o mediere comună pentru restabilirea păcii între nordişti şi sudişti, mai degrabă, decît furnizarea de arme către confederaţi. Totuşi, Virginie aducea din Anglia o bună cantitate de puşti.

În timp ce prin mlaştini şi printre chiparoşi căruţele împovărate făceau drumul de la Bayou Vista la Oak Alley, unde Willy Tampleton aştepta convoiul cu o navă din marina confederată, Clarence, care mergea călare alături de cabrioleta ce o transporta pe Virginie, se întreba cum îşi procurase doamna de Vigors toate aceste lăzi de puşti.

La oprirea în Oak Alley, Virginie îi explică:

„M-am dus să-l văd pe Mosley la Manchester."

Intendentul nu-şi ascunse uimirea.

„Acest demers poate să ţi se pară îndoielnic, dar l-am făcut. Cînd m-a văzut Mosley, a început să tremure ca o frunză, să transpire din plin şi să-l treacă fiorii. Nu-şi lua ochii de la geanta mea, de parcă se aştepta să mă vadă că scot din ea un pistol. I-am spus: «Îţi ofer un prilej să repari, în parte, răul îngrozitor pe care l-ai făcut familiei mele, şi să dovedeşti că poţi, uneori, să nu fii laş! Am nevoie de douăsprezece mii de puşti *Infield!*»"

„Şi a cedat?..."

„A şovăit, spunînd că comerţul cu arme nu este de competenţa lui. Atunci i-am spus: «Dacă nu-mi vei procura ceea ce îţi cer, de-acum într-o săptămînă, te ucid ca pe un cîine» şi m-am prefăcut că-mi deschid geanta."

„Şi atunci!..."

„Ei bine, netrebnic ca de obicei, a făcut ce trebuia. M-am instalat la el şi am aşteptat."

„Erai cu adevărat înarmată?"

„Atunci cînd am ajuns la Manchester nu, dar a doua zi mi-am cumpărat un revolver... şi Mosley a ştiut din acel moment că voi putea să-l omor!"

„Ai fi făcut-o?"

„Fără şovăire, Clarence, acest individ este abject... Ar fi fost un mod de a răzbuna moartea sărmanei mele Julie."

„Şi cum l-ai plătit?"

„Nu l-am plătit. I-am spus că guvernul din Richmond îl va despăgubi în bumbac, de îndată ce se va face pace!"

„Şi a acceptat?"

„N-avea de ales şi nu dorea decît să mă vadă plecată din Manchester!"

„Ce altă femeie decît Virginie, chibzui Dandrige, ar fi îndrăznit să procedeze astfel? Este o amazoană de temut", îi spuse lui Tampleton încîntat de volumul încărcăturii.

„O femeie cum puţine există în Sud, recunoscu ofiţerul cu un oftat în care se cuprindeau toate regretele de a nu fi ştiut să găsească drumul spre această inimă neîmblînzită. Dar asta ce e?" spuse el arătînd o imensă ladă dreptunghiulară, nu prea mare, mai puţin rudimentară decît (acelea) care conţineau puştile.

„Asta este a mea, interveni Virginie. Este portretul meu pictat de Édouard Dubuffe. Îl duc la Bagatelle."

Cînd mai tîrziu, la plantaţie, sclavii despachetară pînza mare de trei metri cincizeci pe doi, întinsă într-un cadru de lemn sculptat, cîntărind numai el aproape o sută de kilograme, Clarence putu să aprecieze talentul pictorului de la curtea lui Napoleon al III-lea. Artistul o înfăţişase pe Virginie, în picioare, într-o rochie de mătase castanie, al cărei decolteu larg îi descoperea umerii rotuzi şi catifelaţi. Doamna de la Bagatelle ţinea mîinile împreunate graţios, cu cotul drept sprijinit de spătarul unui fotoliu acoperit neglijent cu o etolă de hermină. Întoarsă mult spre pictor, ea încerca un surîs vag şi grav. Ovalul perfect al feţei, căruia Dubuffe ştiuse să-i redea tenul sidefiu coafura „à la Sévigné" care îi descoperea fruntea, lăsîndu-i de o parte şi de alta a feţei, bucle bogate şi mătăsoase, fineţea trăsăturilor, conturul buzei de sus... nasul uşor arcuit puneau în evidenţă cum nu se putea mai bine frumuseţea Virginiei. Doar privirea cu străfulgerări imperceptibile îi păru intendentului de o strălucire atenuată şi mai conciliantă decît în realitate.

„Este un portret excelent, care depăşeşte simpla reproducere fizică. Eu te văd aşa cum erai, cum eşti şi cum vei fi. Artistul a ştiut să surprindă ceea ce nu se schimbă niciodată la o frumuseţe ca a ta. Timpul nu va influenţa acest tablou, pentru că el va fi mereu oglinda ta adevărată."

„Eşti liric, Clarence, Gratianne şi soţul ei mă găsesc puţin rigidă, ţeapănă, aşa că ce-mi spui tu mă flatează..."

„Efectul unui tablou depinde şi de cel care priveşte, reluă Clarence, surîzînd. Pentru mine eşti aşa cum te imaginam cînd lipseai de la Bagatelle..."

Apoi se grăbi să adauge, ca pentru a trece uşor peste această mărturisire:

„Dar, mă gîndesc că asta n-are prea multă importanţă pentru tine!"

Virginie îşi lăsă capul în jos, încrucişă mîinile şi surîse cu acea căldură pe care o au uneori femeile spre a-i încuraja pe cei timizi.

„Mai multă importanţă decît crezi, Clarence, şi dacă ţi-aş spune că

în timpul şedinţelor istovitoare de la pictor, mă gîndeam la Bagatelle... şi la dumneata, poate ai înţelege mai bine acest portret."

Intendentul se aplecă, întrucîtva încurcat şi rămase tăcut.

Cînd să atîrne tabloul pe peretele din salon, înghesuind puţin portretele marchizului de Damvilliers, deasupra canapelei celei mari, tîmplarul plantaţiei fu de părere că peretele de lemn nu va suporta asemenea greutate. Deci rămase să sprijine portretul Virginiei de perete, lăsîndu-l chiar pe pardoseală, în aşteptarea unei soluţii. Portretul femeii de la Bagatelle fiind mai mare chiar decît modelul, eclipsa toate tablourile ce se găseau în apropierea lui.

După o noapte de odihnă, Virginie îi povesti lui Clarence despre şederea la Paris. Gratianne părea fericită şi, fără doar şi poate copleşită de un soţ a cărui avere era în creştere Ea avea echipaje, valeţi în livrea albastră şi aurie, o reşedinţă la Paris, o vilă la Enghien şi toalete care o treceau, datorită frumuseţii ei, în categoria femeilor celor mai elegante de la curte.

În ceea ce-l priveşte pe Charles, care tocmai împlinise şaptesprezece ani, studia dreptul cu plăcere. Student serios, odată studiile terminate, avea de gînd să se reîntoarcă în Louisiana şi să-şi deschidă un birou de avocatură.

„Gratianne şi Charles m-au rugat cu insistenţă să rămîn în Franţa, pînă cînd se va sfîrşi acest război prostesc. Dar nu m-am lăsat convinsă. Ştiu totul despre plăcerile pariziene. Mă grăbeam să-mi regăsesc casa de pe malul fluviului... Vreau să trăiesc deznodămîntul conflictului."

„Poate că nu va fi prea curînd, Virginie", spuse Clarence.

„Ce importanţă are, făcu ea. De acum înainte, timpul nu mai contează pentru mine. Contează doar ceea ce ascunde, ce va aduce. Acum ştiu că zilele care mi-au rămas de trăit nu trebuie irosite. Or, numai aici prezentul are densitatea pe care o vreau."

„Pofta ta de viaţă se pare că n-a scăzut."

„Dar gusturile mele s-au schimbat. Azi îmi dau seama că trebuie să căutăm linişea în noi înşine, numai acolo, şi nu în satisfacerea dorinţelor noastre copilăreşti. De aici, şi preţul pe care îl pun pe încrederea ce-o am în tine şi s-ar putea încă să mai greşesc, dar tu ştiu că ai să-mi spui la primul pas greşit..."

„Dacă eu însumi voi vedea destul de clar, o să îţi spun, dar sunt supus şi eu greşelii ca toţi oamenii şi atunci..."

„Nu, tu nu eşti ca toţi ceilalţi oameni, Clarence. Tu înţelegi esenţialul şi ştii să rămîi indiferent faţă de ceea ce nu este esenţial. E ca şi cum ai avea conştiinţa că fiecare existenţă continuă dincolo de formele banale ale vieţii. Nu vorbeşti niciodată de Dumnezeu şi te

îndoieşti că el este asemănător cu acela a religiilor, dar crezi, sunt convinsă, într-o forţă de echilibru, nedefinită, care ne guvernează."

Ca adeseori, cînd voia să se apere de o emoţie profundă, Dandrige schimbă subiectul conversaţiei, devenit prea intim, citîndu-l pe Childe-Harold:

„Oriunde te-ai fi născut, ai fi fost o minte remarcabilă, ascunsă sub o formă încîntătoare", spuse el puţin ironic.

„N-are importanţă că te eschivezi printr-o glumă, Clarence. Într-o zi mă vei socoti demnă să-mi împărtăşeşti certitudinile tale, într-o zi îmi vei întinde mîna..."

Apoi ea părăsi salonul iar intendentul rămase pe gînduri, în faţa portretului acestei femei ciudate, singura fiinţă care i se părea că e făcută din altceva decît din pămînt!

Capitolul XX

Cu toate că puştile aduse de Virginie au făcut minuni în zilele de 6 şi 7 aprilie, pe malul lui Tennessee, la Shiloh, n-au putut, cu tot curajul celor ce le foloseau, să asigure victoria armatei sudiste. În timp ce generalul McClelland fortifica împrejurimile oraşului Yorktown, în Virginia, pentru a-i asedia pe confederaţi, aceştia au atacat pe neaşteptate armata generalului Grant. După două zile de lupte violente, numărul morţilor Uniunii era de 1735. Totalul pierderilor federaţilor atingea, cu răniţi şi dispăruţi 13 573 de bărbaţi, dar confederaţii pierduseră şi ei 10 699 de soldaţi, dintre care 1 600 căzuseră sub gloanţele nordiste. Grant abia evită înfrîngerea, dar sudiştii fură siliţi să părăsească Yorktown.

Nici nu apucase să-şi revină din emoţia acestui eşec, şi Louisiana se văzu direct atacată de federali. Ziua de joi, 24 aprilie, avea să rămînă o amintire ruşinoasă şi tragică în memoria tuturor locuitorilor din Nouvelle-Orléans. Vasele Uniunii, paisprezece fregate şi canonice care, se ştia, erau grupate de cincisprezece zile la gura fluviului, sub ordinea comandorului Farragut, s-au pus în mişcare în zori ca să urce pe Mississippi. Din 8 aprilie, forturile Jackson şi Saint-

Philippe ţineau sub foc continuu corăbiile şi, trăgînd mai mult de două sute de cartuşe pe oră, opreau înaintarea în canalul ocrotit între baraje solide. Ei erau ajutaţi de vasul de război blindat *Louisiana* încă neterminat, dar înarmat cu şase mari tunuri. Considerînd că acest pasaj era imposibil de trecut prin forţă, Farragut hotărîse, profitînd de întuneric şi de ceaţa destul de deasă, să se strecoare chiar pe sub nasul bateriilor şi prin barajele ridicate pe fluviu de către confederaţi. În zori, două fregate confederate atacaseră şi scufundaseră canoniera *Varinna,* dar şi ele şi-au găsit acolo pieirea. Vasul *Hartford,* la bordul căruia se găsea Farragut, reuşise să se descotorosească de o mică navă cu materii combustibile împinsă spre el de către confederaţi. În cele din urmă, sub focul bateriilor care trăgeau la întîmplare în siluetele întunecate lunecînd pe apă, o parte din flota federală reuşise să treacă. Obiectivul ei, încă necunoscut de orléanezi, era să acopere trupele generalului Butler, gata să debarce în La Quarantaine.

Sosiţi pe colina unde se afla tabăra de la Chalmette, la cîteva mile de Nouvelle-Orléans, cotropitorii, care de acum înainte socoteau că partida era cîştigată, se găsiră sub focul trupelor generalului Manfield Lowell. La vederea flotilei nordiste, confederaţii, care nu dispuneau decît de douăzeci de tunuri, începură să tragă, nădăjduind că fregata blindată *Louisiana* va veni pe fluviu, atacîndu-i pe duşmani. Ei o aşteptară zadarnic, neştiind, de bună seamă că fregata tocmai fusese scufundată. Federalii de pe vase mitraliară tabăra. Ca să-i oprească, confederaţii ar fi avut nevoie de nişte baterii puternice.

Generalul Lowell, considerînd că orice rezistenţă era inutilă, îşi invită soldaţii să se împrăştie, în timp ce vestea sosirii armatei yankeilor semăna panica într-un oraş în care nimeni nu-i aştepta.

La prînz, corăbiile nordiştilor se vedeau înşirate şi gata de luptă, în cornul pe care-l formează fluviul în faţa cetăţii. Pe cheiuri se îngrămădeau o mulţime de oameni speriaţi, curioşi, îndoindu-se însă că Farragut avea să distrugă oraşul fără apărare, înainte de a risca o debarcare.

Pe străzile din jurul lui Cabildo nu rămase decît Legiunea străină, alcătuită în mare parte din francezi, a căror misiune se limita la păstrarea ordinii. Generalul Lowell şi cei trei mii de soldaţi ai săi se repliau spre tabăra Noor, forturile de pe lacul Pontchartrain fiind părăsite, iar vasele ce navigau pe lac, torpilate pentru a nu cădea în mîna yankeilor. Numeroşi locuitori din Orléans fugeau spre cîmpie şi foloseau, începînd de la pontoanele situate dincolo de oraş, vapoarele pe care le puteau găsi ca să urce pe fluviu.

Încă de joi dimineaţă, generalul Lowell dăduse ordin să fie incendiate toate depozitele de bumbac şi tutun. Se ridicau flăcări în

jurul oraşului şi cheiurilor, pentru că ardeau în acelaşi timp şi vapoarele cu încărcătura lor. Un fum murdar se rostogolea deasupra acoperişurilor. În faţa duşmanului, oraşul părea gata să moară pe rug, aidoma văduvelor hinduse arse de vii împreună cu cadavrele soţilor lor.

Locuitorii din Nouvelle-Orléans, consternaţi, aflară cu încetul dimensiunea dezastrului. Forturile Saint-Philippe şi Jackson continuau să tragă într-o altă flotilă nordistă comandată de un oarecare Porter. Dar aceasta era o luptă inutilă, care nu avea să se încheie cu predarea fortăreţelor. Marele cuirasat *Mississippi,* mîndria flotei sudite, îşi frînse parîmele, şi, avariat, fără cîrmă, plutea la voia îmtîmplării. Mai tîrziu s-a aflat că explodase ca un baril de praf de puşcă. *Manassas* atacase *Brooklin,* dar apoi fusese scufundat de bateriile unui vas yankeu. Infanteriştii lui Butler îşi consolidaseră poziţiile în La Quarantaine. Prin Deltă, ei se îndreptau spre oraş.

De aceea, cînd vineri, 25 aprilie, Farragut îl trimise pe uscat pe şeful statului său major, căpitanul Bailey, pentru a-i cere primarului, domnului John Monroe, să predea oraşul, o mulţime ostilă îl însoţi pe ofiţerul nordist pînă la Cabildo. Ţipetele de furie, urletele populaţiei nu-l împiedicaseră pe parlamentar să remarce demnitatea şi tristeţea unei mari părţi a populaţiei. John Monroe, fost docher, intrigat şi compromis împreună cu militanţii dubioşi ai partidului „knownothing", îi răspunse lui Bailey că trebuia să ia legătura cu generalul Lowell. Ultimatumul lui Farragut era clar: restituirea imediată a tuturor clădirilor federale forţelor Uniunii — vamă, bănci, forturi etc., care vor trebui să arboreze drapelul federal, ca şi toate vasele care se găsesc în port. În schimbul acestor cedări, proprietatea avea să fie respectată, iar cetăţenii aveau să fie liberi să-şi vadă de treburile lor.

Manfield Mowell, ca militar loial, ce era, declară că are intenţia să evacueze oraşul cu trupele sale, luînd cu el arme şi arhive, căci el nu se gîndeşte să se predea. Întors pe vasul *Hartford,* după ce dăduse raportul, căpitanul Bailey adăugase: „În Nouvelle-Orléans nu se manifestă nici un sentiment unionist. Dar locuitorii se vor supune ascunzîndu-şi furia şi umilinţa."

În oraş, locuitorii cunoşteau amărăciunea de a fi lăsaţi singuri să-şi hotărască soarta. Guvernatorul şi echipa lui se volatilizaseră. Fără Legiunea străină, s-ar fi văzut deja asaltaţi de jefuitori.

Aşadar, chiar în ziua aceea drapelul federal fu ridicat pe clădirea Monetăriei. Dar nu rămase acolo decît cîteva ceasuri, pentru că, la căderea nopţii, un bărbat avu curajul să se ducă să-l smulgă din suport. Sîmbătă, primarul îi comunică lui Farragut că în oraş nu se

afla nici un militar, deci că, virtual, se predase, dar că nu va găsi nici un cetăţean care să vrea să coboare steagul Louisianiei. Situaţia nu era deloc pe placul învingătorului. Acest oraş pe care îl ţinea permanent sub tirul tunurilor dădea dovadă de un orgoliu tipic sudist. El se preda fără să se predea, spunea că n-are arme, dar îl simţeai gata să se apere cu dinţii şi cu unghiile, ca o femeie.

Luni, în 28, la ora unsprezece, Farragut dădu de ştire că, dacă oamenii pe care îi va trimite pe uscat pentru a lua în stăpînire clădirile federale vor fi insultaţi şi dacă steagul Louisianei nu va dispărea de pe clădirea primăriei, va lua măsurile cele mai drastice. În acelaşi timp, convocîndu-i, la bordul vasului său, pe cei nouă consuli străini cu reşedinţa în Nouvelle-Orléans, îi informă că s-ar putea să fie nevoit să bombardeze oraşul. Aflînd de la diplomaţi aceste veşti puţin îmbucurătoare, primarul ar fi vrut foarte mult ca străinii să-şi asume răspunderea de a coborî steagurile oraşului. Ei refuzară să facă acest lucru şi, pentru a-i linişti pe francezi, un „aviso“[x] din Marina imperială, *Milan,* sub ordinele comandantului Cloué, veni cu stindardul înălţat să ancoreze în faţa cheiului Saint-Pierre.

Douăzeci şi patru de ore mai tîrziu, două sute de marinari ai Uniunii debarcau cu două tunuri, precedîndu-l pe comandorul Farragut, care aduse cu el, fără incidente toate drapelele confederale. La 1 mai trupele lui Butler se răspîndeau în oraş, sub privirea dispreţuitoare a femeilor. Înfrîngerea părea că s-a consumat. Mîndra cetate era de-acum supusă legii Nordului.

Fraţii Mertaux raportară la Bagatelle toate amănuntele acestei „anexiuni“ a oraşului Nouvelle-Orléans de către forţele federale. Fugind din oraşul în care, de multă vreme biroul lor era depozitar al unei cantităţi însemnate de mici secrete domestice, ei se întorceau la plantaţia lor de la Morganza, la nord de Pointe-Coupée. Cu faţa răvăşită, gemenii îndrăzneau să spună că odată ce Nouvelle-Orléans a fost învins, nu mai vedeau posibilitatea vreunei victorii pentru confederaţi, acum lipsiţi de ieşirea la Mississippi.

„Voi nu-l cunoaşteţi pe acest nenorocit de Butler“, spunea unul.

„... un personaj grosolan şi înfumurat...“

„... şi capabil să spînzure oamenii pentru un da sau nu.“

„...uriaş, petrecăreţ, acoperit de medalii ca un paşă...“

Portretul făcut de cei doi avocaţi guvernatorului militar al oraşului Nouvelle-Orléans era destul de exact. Scurt şi îndesat, cu părul lung, blond şi dezordonat, cu mustaţă căzută, cu privirea nesigură şi cu vocea poruncitoare, Benjamin F. Butler se considera deja proconsul

---

[x] Vas mic de război folosit pentru comunicaţii. *(n.t.)*

al Sudului recucerit. La Nouvelle-Orléans i se spunea: „Fiara de pe Mississippi".

Încă de la sosire, redactase o proclamaţie pe care ziarele refuzaseră s-o reproducă. Astfel stînd lucrurile, puse imediat stăpînire pe tipografia ziarului *True Delta* şi anunţă restricţii în ceea ce priveşte libertatea presei. Orléanezii îşi aminteau că Butler ridicase în slăvi, pe vremea Convenţiei de la Baltimore, candidatura partizanului sclaviei Breckenridge şi se mirau că generalul devenise acum un fervent aboliţionist, afirmîndu-şi intenţia de a însănătoşi moravurile unui oraş pe care îl compara fără şovăire cu Sodoma şi Gomora.

El îi avertizase pe locuitori: „Voi distruge din temelii orice casă din care se va trage asupra unui soldat federal. La o oră după comiterea crimei, clădirea va fi distrusă."

Cu toată ostilitatea faţă de nordişti, oraşul era, totuşi calm. Fraţii Mertaux, milostivi din fire nu uitară să precizeze că trupele lui Butler încep să sufere de căldură şi că au deja mulţi bolnavi.

„Obişnuita epidemie de febră galbenă, spuse cineva, va da iama în această masă de militari, slabă, bolnăvicioasă şi neadaptată."

„Mulţi aşteaptă acest moment", adăugă altul.

Pînă în prezent, singura proclamaţie a lui Butler pe care locuitorii din Louisiana putuseră să o citească părea conciliantă: „Armatele Statelor Unite, spunea generalul au venit aici nu pentru a distruge ci pentru a repune ordinea în locul haosului, şi puterea legilor în locul patimilor oamenilor!..."

Instalat confortabil la hotelul *Saint-Charles,* păzit de două sute de oameni şi patru tunuri, Butler nu avea încredere în străini. Aceştia din urmă, prin tot felul de maşinaţii, deveneau proprietari fictivi ai bunurilor „rebelilor" celor mai de vază. De aceea generalul yankeu, violînd regulamentele diplomatice, trimise soldaţi să scotocească consulatul Ţărilor de Jos, al Franţei şi al Spaniei, bănuite că ar ascunde sume de bani apaţinînd băncilor.

După părerea fraţilor Mertaux, acest yankeu îşi bătea joc de interesele Uniunii. El jefuia pentru el însuşi. La consulul Olandei pusese mîna pe opt sute de mii de piaştri aparţinînd domnului Hope, bancher, ca şi pe o cutie conţinînd hîrtii de valoare ale doamnei de Pontabla. Îi obliga la o amendă de o sută de piaştri pe comercianţii care nu-i deschideau magazinele şi ceru împrumuturi forţate cu titlul de „contribuţie de război" pentru întreţinerea armatei şi a statului său major. Profita de cea mai mică ocazie să scotocească cele mai frumoase case, sub pretextul căutării de spioni sudişti. După plecarea soldaţilor lui, proprietarii constatau întotdeauna dispariţia din casă a unor obiecte preţioase. Un locuitor din Nouvelle-Orléans care

amenințase că va da foc casei unei femei care-i primise la ea pe federali fu aruncat în închisoare și condamnat la muncă silnică pe viață, legîndu-i-se de gleznă un lanț lung de patru picioare, sudat de o ghiulea de tun. Un negustor, care făcuse afaceri cu confederații, fu dus pentru zece luni la Fortul Jackson pentru că se dovedi că nu era în stare să predea cei cincizeci de mii de piaștri înscriși în registrele sale...

Se părea că Butler are intenția să umple forturile luate de la confederați cu prizonieri civili. Fură arestați astfel domnul Pierre Soulé și mai mulți consilieri municipali. Șantajîndu-i cu închisoarea, el storcea fonduri de la negustorii ce importaseră și exportaseră mărfuri în timpul blocadei. La bordul unui vapor care venea de la Havana, oamenii săi găsiseră o groază de informații comerciale în curierul pe care-l violaseră, iar Butler și ofițerii săi le foloseau metodic și scoteau din ele mari profituri. Îl împușcaseră și pe un oarecare Humford, omul, care în 25 aprilie, smulsese drapelul federal cocoțat pe clădirea Monetăriei și-i făcuseră să creadă, pînă la ultima clipă, pe șase tineri, prinși chiar în momentul cînd încercau să ajungă la trupele sudiste, că aveau să fie executați.

„Cînd i-au condamnat la moarte, explicară frații Mertaux, i-au pus într-o căruță cu șase coșciuge și i-au dus, înconjurați de soldați, în afara orașului. Ajunși la locul supliciului, i-ar fi pus să se așeze fiecare pe coșciugul său... ca apoi ofițerul magistrat să anunțe că generalul Butler le comuta pedeapsa cu moartea în închisoare pe viață!"

„Să-i tratezi astfel pe niște oameni care și-au sacrificat viața, nu face cinste nimănui. Nu se va găsi oare cineva care să scape orașul Nouvelle-Orléans de acest măcelar desfrînat?"

În timp ce Nouvelle-Orléans suferea pedeapsa impusă de nordiști, războiul continua pe fronturile din vest și est. În Carolina de Sud, tocmai se formase primul regiment de negri și toate plantațiile delegaseră contingente de sclavi pentru a susține armata în lucrările de terasamente și transporturi. Au fost încîntați să afle că triburile Sioux din Minnesota se revoltaseră iar Washington-ul fu nevoit să trimită împotriva lor trupe, care, probabil, aveau să fie retrase de pe alte fronturi. În zilele acelea orice iluzie era binevenită pentru confederați. Ei se temeau mai presus de toate că federații, după ce închiseseră fluviul Mississippi la sud, ocupînd orașul Nouvelle-Orléans, să nu-l închidă și la nord. Încercări au existat, însă fără nici un rezultat, atunci cînd comandanții flotelor Uniunii, venite din nord și din sud, se întîlniseră în fața fortului Vicksburg. David Farragut, el însuși recunoscuse că armata confederată stăpînea deplin țărmurile fluviului

Mississippi, între Vicksburg şi Port Hudson. Cele patru mari corvete şi şalupele canoniere pe care le trimise se mulţumiră, coborînd pe fluviu, să tragă cîteva ghiulele asupra localităţii Baton Rouge, de unde îi mitraliaseră secesioniştii.

Port Hudson, apărat de o minusculă cazemată înghesuită între stînci, pe malul stîng al fluviului, se găsea doar la zece mile de Bagatelle, situată pe malul drept, la un cot al fluviului. Războiul se apropia deci de plantaţie, iar Clarence nu se îndoia cîtuşi de puţin că într-o zi sau alta Farragut va ataca Port Hudson pentru a încerca să taie legăturile confederaţilor între cele două maluri ale fluviului.

„Ce facem, Virginie, dacă vin yankeii?" spuse Clarence într-o seară de mai.

„Îi primim cu amabilitate, Clarence, ce să facem altceva?"

„Era bine să fi păstrat cîteva din tunurile pe care le-ai adus din Europa şi am fi luptat pînă la moarte!" făcu el glumind.

„Au fost pînă acuma destui morţi la Bagatelle! Mi-am dat destulă osteneală ca să-l conving pe Charles să rămînă la colegiu. Vroia să se alăture armatei noastre. Or, trebuie să vedem mai departe decît acest război, Clarence. El se va sfîrşi, într-un fel sau altul. După aceea, viaţa îşi va relua cursul..."

În aşteptare, se trăia din ce în ce mai cumpătat. Proviziile aveau să fie curînd epuizate. Nu se mai bea vin de Porto decît în ocazii excepţionale. Carnea de porc sărată, puii, ouăle, produsele lactate, pîinea de mălai, toate produse de plantatori serveau ca de obicei la alcătuirea mesei împreună cu dulciurile făcute de Ana, căci zahărul nu lipsea. Bucătăreasa se străduia să inventeze feluri de mîncare dar se plîngea că *gombo* nu mai are gust pentru că îi lipsesc mirodeniile.

Cînd Clarence îşi lua puşca să vîneze, nu o mai făcea din simplă plăcere. Raţa, porumbelul sălbatic, căprioara erau trecute acum pe lista de bucate. În unele seri, în porţelanuri fine, pe faţa de masă de dantelă, în mijlocul cristalelor şi argintăriei, se savurau aceleaşi feluri de mîncare ce se găseau şi în farfuriile de carton ale „micilor albi" din „coteţul de păsări". La ţară, nimănui nu-i lipsea mîncarea dar, prin forţa lucrurilor, ea era din ce în ce mai săracă.

Acelaşi lucru se întîmpla şi cu îmbrăcămintea. Croitoresele de pe plantaţii îşi iroseau timpul cu cîrpitul, nemaiavînd ocazie să croiască sau să coasă rochii noi, din frumoasele mătăsuri pe care Europa le exportase cu atîta generozitate. Femeile cochete blestemau că nu puteau să-şi comande atîtea rochii cu crinolină cîte şi-ar fi dorit, ca să fie la modă. Crinolinele te aduceau la ruină!

Garderoba Virginiei părea destul de bogată ca să-i permită să-şi ţină rangul cîţiva ani buni de-acum încolo dar, ea dăduse Isabellei

Tampleton toate rochiile Gratiannei, ca să aibă cu ce să-şi îmbrace copilele.

Adesea, pe înserate, cînd Brent îi servea lui Clarence lichiorul de mentă — căci, mulţumită lui Dumnezeu burbonul din Tennesse nu lipsea — Virginie venea să se aşeze pe verandă. Era un mai călduţ. Niciodată florile de magnolie nu păruseră mai frumoase, iasomia mai parfumată. În alte părţi natura atinsă de aripa războiului: boschetele şi pădurile deveniseră ascunzişuri pentru soldaţi, cîmpurile şi luminişurile erau invadate de luptători, pajiştile primeau trupurile morţilor, dar, deocamdată, plantaţia de la Bagatelle îşi păstrase puritatea şi neutralitatea. Poate şi aici obuzele vor distruge stejarii seculari, poate şi aici armele vor reteza trestiile de pe maluri, vor incendia iarba de pe cîmpuri.

Trebuia deci să te bucuri de aceste seri tihnite, în care numai sufletul e neliniştit, în care numai cuvintele amintesc de ameninţarea ce planează asupra universului.

„Ce facem Clarence, dacă nordiştii vin să-i elibereze pe negrii noştri?" spuse Virginie.

„Le propunem să rămînă în schimbul unui salariu asupra căruia cădem la învoială. Dar cei pe care îi cunosc bine nu simt nici o chemare să fie eliberaţi împotriva dorinţei noastre!"

„Isabelle Tampleton ştie de la soţul ei că în Louisiana de Jos, Butler eliberează pe sclavi cu forţa şi că Lincoln are pregătită o declaraţie de eliberare. Că nu aşteaptă decît un succes militar ca s-o facă publică."

Doamna de Vigors nu era la fel de bine informată ca Dandrige, pe care Murphy şi Marthew îl ţineau mereu la curent. El trecu sub tăcere ce ştia despre situaţia din Louisiana de Jos, ca să nu neliniştească pe Virginie. În realitate, Butler desfiinţa sclavia din mers. În toate parohiile din Louisiana unde au intrat trupele lui, neavînd destui oameni pentru a lăsa acolo garnizoane, el îi elibera pe loc pe sclavii dornici de libertate. Se spunea, dar nu existau probe, că peste patruzeci de mii de sclavi urmau trupele lui Butler şi că îi ajutau pe federaţi să devasteze plantaţiile; că un oarecare general Weitzel formase o trupă de negri, care pusese deja stăpînire pe o sută de mii de butoaie de zahăr. Butler încorpora în regimentele sale negrii vagabonzi, alcătuind companii şi, în ciuda hotărîrii Congresului, care interzicea folosirea sclavilor eliberaţi în alte scopuri decît la munci, de utilitate publică, el le dădea arme.

„Să dai libertate unei populaţii atît de puţin pregătită pentru ea, spunea consulul Franţei, fiind mai degrabă dispusă să abuzeze de ea, să dai acestui abuz un sprijin, hai să zicem nu oficial, dar, în orice

caz, real, să înarmezi nişte oameni atît de puţin deprinşi cu disciplina, chemaţi abia de ieri la demnitatea de om şi neavînd nici un sentiment al datoriei pe care această demnitate îl impune, înseamnă să provoci nişte pericole îngrozitoare cărora într-o bună zi nu vei fi în stare să le mai faci faţă."

Se citau nume de oameni care fuseseră asasinaţi de negrii jefuitori, ca de pildă, domnul Coulon, pe care unul din sclavii lui devotaţi îl răzbunase, ucigându-i pe doi dintre făptaşii negri. Se povestea că Weitzel şi negrii săi puseseră stăpînire pe parohia din Bayou Lafourche, semănînd prăpădul în calea lor, luînd din locuinţe tot ce se putea lua, apoi incendiind casele şi hangarele.

Barthew, care întocmea dosarele celor jefuiţi, afirma că toate bunurile ce se furaseră de la Bayou Lafourche fuseseră vîndute de militari la Nouvelle-Orléans unor indivizi protejaţi de noua putere, care se îmbogăţeau în urma jafurilor.

Dandrige îi ascundea toate acestea Virginiei. O sfătui numai să găsească nişte ascunzători sigure pentru argintărie şi pentru obiectele de valoare, îndemnînd-o să nu aleagă, ca toate soţiile plantatorilor, un copac scorburos, sau o bucată de pămînt acoperită de trandafiri.

Într-o seară, cînd erau siguri, Virginie îi arătă golurile de deasupra uşilor şi ferestrelor.

„Sunt acolo nişte ascunzători foarte bune, în spatele panourilor pictate, spuse ea. Cînd îi văd venind, mă caţăr pe un scăunel şi vîr totul acolo sus."

Fără să aibă prea mare încredere şi în siguranţa acestor ascunzători, Clarence consimţi. Mai înainte însă ca nordiştii să ajungă să le găsească sau să dea foc casei, vor avea loc, cu siguranţă evenimente la care el, Clarence, va lua parte.

Ceea ce intendentul nu-i ascunse doamnei de Vigors fu proclamaţia preşedintelui Jefferson Davis, care condamna atitudinea lui Butler.

„Generalul Butler, spunea preşedintele Confederaţiei într-un text reprodus de *Journal de Woodville,* se află în afara legii şi ofiţerii în mîinile cărora va cădea sunt autorizaţi să-l spînzure fără întîrziere. Ofiţerii de sub comanda lui Butler sunt consideraţi hoţi şi criminali, pasibili de pedeapsa cu moartea, iar dacă vor fi prinşi, să fie ţinuţi în stare de arest pînă în momentul execuţiei. Soldaţii şi subofiţerii vor fi trataţi ca prizonieri de război. Toţi negrii prinşi şi avînd asupra lor armă vor fi predaţi neîntîrziat puterii executive a Statului de care aparţin, pentru a fi trataţi în conformitate cu legile statului respectiv."

Această atitudine a preşedintelui Jefferson Davis, om calm, ponderat, indulgent, deloc crud, a fost determinată de cea mai

revoltătoare dintre proclamaţiile lui Butler. Acest militar necioplit şi chefliu, care nu ştia nimic despre moravurile din Sud şi despre respectul deosebit de care se bucura femeia, mai ales în Louisiana, ordonase: „Dacă o femeie prin vorbă, gest sau faptă va insulta sau va arăta dispreţ faţă de un ofiţer sau soldat al Statelor Unite, acea femeie va fi considerată prostituată — şi va suporta riscul de a fi tratată ca atare!“

Dacă ar fi fost mai puţin păzit, Butler n-ar fi supravieţuit unor asemenea fraze. Cînd la Nouvelle-Orléans a fost cunoscută proclamaţia sa, o sută de gentilomi, taţi, fraţi, soţi sau logodnici s-au jurat că în scurt timp mutra scîrboasă a „fiarei din Louisiana“ se va afla în bătaia pistoalelor lor.

Anul 1862, care nu trecuse fără înfrîngeri pentru sudişti, se încheie, totuşi, cu o victorie strălucită a armatelor confederate. La Frederiksburg, în 13 decembrie, generalul Burnside, comandantul soldaţilor Uniunii, primise una din acele lecţii care pun capăt carierei unui strateg. Bilanţul bătăliei era atît de grav, 12 633 de morţi pentru cei din Nord contra 5309 pentru Sud, încît preşedintele Lincoln îl numise pe generalul Hooker în locul celui învins. Desigur, acest succes care îndolia atîtea familii nu putea să-i facă pe sudişti să uite înfrîngerea din 17 septembrie de pe malurile rîului Autietam, cînd generalul McClellan se dovedise dinamic şi cutezător. Această victorie nordistă, prima de o oarecare importanţă, în care Confederaţii pierduseră 25 000 de oameni — morţi, răniţi sau dispăruţi —, în timp ce federalii nu pierdeau decît 12 000, avea să fie legată de o decizie istorică a lui Lincoln. La 12 septembrie, preşedintele Uniunii făcuse publică declaraţia de eliberare care, datînd din 1 ianuarie 1863, făcea din toţi sclavii din statele rebele oameni liberi.

Plantatorii fură cuprinşi de indignare însă negrii de la Bagatelle, informaţi pe sub mînă prin acele misterioase reţele ce permiteau veştilor să se răspîndească ca duse de vînt prin satele scalvilor, nu-şi schimbaseră atitudinea.

Brent şi Rosa, purtători de cuvînt ai servitorilor de la conac, îl căutară pe Clarence Dandrige.

„Se aude, domnu' Dandrige, că negrii vor fi toţi liberi, într-o zi. Ce-i asta pentru noi? Că noi trebuie să plecăm?“

„Asta înseamnă că voi veţi putea pleca, dacă vreţi, că nu veţi mai putea fi vînduţi sau cumpăraţi şi că veţi avea dreptul la un salariu.“

„Atunci e bine şi pentru noi, dacă rămînem, nu?“

„Desigur, dar stăpînul nu va mai fi responsabil în ceea ce vă priveşte. El va putea să vă ceară să plecaţi şi nu va putea să vă oblige să rămîneţi; dar, bineînţeles, cînd sclavii de pe cîmp vor fi bolnavi, nu se va mai ocupa de ei. Ei vor trebuie să se hrănească şi să-şi

găsească locuinţă singuri, ca toţi oamenii liberi. Vor primi bani pentru munca lor şi se vor descurca aşa cum vor putea."

„Dar noi nu vrem bani, mai bine să rămînem aşa, ca şi cum am face parte din ai casei."

„Încă n-am ajuns acolo, Brent. Cînd va veni momentul vom vorbi de toate astea…"

Negrii se retraseră întrucîtva mai liniştiţi. Această libertate de care se vorbea atît nu li se părea de invidiat. Se şi vedeau părăsiţi, constrînşi să-şi caute hrana şi un acoperiş. Fără muncă, nici un ban, şi fără bani… nimic!

La acest sfîrşit al anului 1862 nu toate veştile erau proaste. Era chiar una bună pentru cetăţenii din Louisiana de Jos. La 17 decembrie, generalul Nathaniel Banks, debarcînd în Nouvelle-Orléans, se dusese imediat la hotelul Saint-Charles. Purtător al unor ordine pecetluite, îl anunţase pe Butler că preşedintele Lincoln tocmai îl eliberase din postul de comandant al armatelor din golf. Noul şef al federalilor se grăbi, cu statul său major, să pună mîna pe toate arhivele şi pe toate dosarele „măcelarului", fapt ce-i bucură pe cei din Nouvelle-Orléans. Astfel guvernul federal putea să-şi facă o idee despre toate matrapazlîcurile lui Butler.

Această adevărată „lovitură de stat", la care nimeni nu se aşteptase, cu atît mai puţin cel în cauză, îl făcu pe Banks dintr-odată simpatic, cu tot cu trupele lui mai demne şi mai disciplinate decît ale lui Butler, ale căror soldaţi beţivani şi desfrînaţi făceau tărăboi în fiecare noapte. Cei ce se considerau mai informaţi, obişnuiţii de la Absinthe House, ba afirmau că guvernul din Richmond sacrificase Louisiana iar federalii aveau să urce pe Mississippi pentru a ocupa Port Hudson, care închideau cu corvetele lui drumul spre Vicksburg, ba spuneau că nordiştii înaintau spre Texas unde îi aştepta un mic număr de ofiţeri rămaşi credincioşi Uniunii.

Abia instalat, generalul Banks ordonă ca toate casele ocupate ilegal de ofiţerii lui Butler — iar aceştia puseseră ochii pe cele mai frumoase case, bineînţeles — să fie evacuate. El ridică şi sechestrul pus pe zahărul confiscat la Bayou Lafourche de către Weitzel şi-l restitui proprietarilor. În fine, arătă mai multă politeţe, stabili în oraş o poliţie militară însărcinată cu supravegherea soldaţilor în permisie şi primi favorabil plîngerile locuitorilor. Scopul său politic era să cîştige de partea Uniunii pe oamenii obosiţi de război, dar metodele lui nu displăceau.

Odată ce-i linişti pe locuitorii din Nouvelle-Orléans, el o porni spre Barton Rouge cu cincisprezece mii de oameni, în timp ce Farragut urca pe fluviu, la bordul vasului *Hartford,* alături de corveta *Pensacola* şi de o flotă de canoniere. La nord de Vickburg,

comandantul Porter cu o altă escadră se pregătea să atace acest zăvor al fluviului, în timp ce armata lui McClelland se pregătea s-o cucerească pe uscat. Aşadar, părea pornită marea ofensivă care, potrivit planurilor nordiştilor, trebuia să le asigure dominarea fluviului Mississippi, de la Saint-Louis pînă la mare.

În ziua aceea, locuitorii de la Bagatelle nu auziseră decît o singură dată tunul, era în 23 august 1862, cînd canoniera *Essex* a Marinei federale se apropiase de Bayou Sara, pentru a lansa cîteva obuze asupra oraşului. Mignette Barthew, care în ziua aceea era acasă cu copilul ei, fu cuprinsă de teamă. Cînd la sfîrşitul toamnei doctorul Murford, ajutat de cîţiva cetăţeni, scufundase cu o încărcătură de dinamită o altă canonieră duşmană, ancorată lîngă oraş, ea se bucurase.

Încă de la începutul ostilităţilor, plantatorii din parohia West Feliciana alcătuiseră o companie ataşată regimentului *Louisiana Cavalery*. Cercetaşi prudenţi şi excelenţi călăreţi, ei urmăreau mişcările unităţilor federale, evitînd să-i provoace pe marinari şi pe soldaţi, asigurînd transmiterea unor informaţii preţioase la statul major al generalului Richard Taylor, comandant al districtului Louisiana de Vest.

Acest ofiţer, căruia subordonaţii săi îi spuneau cu familiaritate, Dick, era unicul fiu al lui Zachary Taylor, fost preşedinte al Uniunii. Colonel în regimentul nou de infanterie din Louisiana, luptase în 1860 în Virginia, dar ajuns prea tîrziu la Manassas nu putuse participa la bătălia de la Bull's Run. Preşedintele Jefferson, numindu-l brigadier general venise în Louisiana unde, ca fin tactician, organiza raiduri de cavalerie atacînd prin surprindere inamicul, luîndu-i armele, muniţiile şi medicamentele şi distrugînd canonierele. Willy Tampleton făcea parte din statul lui major.

Capitolul XXI

De-acum se ştia la Bagatelle că primăvara lui 1863 va aduce războiul foarte aproape de plantaţie. Se renunţase la arat, mîna de lucru a sclavilor fiind încredinţată armatei. În satul sclavilor nu mai

erau decît vreo treizeci de oameni în putere, femeile şi copiii. Vătafii semnalaseră cîteva dezertări, dar atît negrii cît şi albii erau în aşteptare. Cu toţii ştiau că aveau să vină zile grele pentru această regiune, pe jumătate cucerită deja de nordişti.

„Va fi prima oară, de un secol încoace, cînd nu se va semăna bumbacul, spuse Clarence. Cîmpurile arate de noi astă iarnă sunt năpădite de buruieni. Natura e capabilă să-şi ia înapoi pămîntul de la oameni în numai cîteva anotimpuri."

„Totuşi, n-o să pregătim o recoltă pentru yankey, nu-i aşa?" spuse Virginie. Ce facem cu bumbacul din depozit?

„O să arucăm baloturile de bumbac în lacul Fausse-Rivière — aşa am hotărît împreună cu Barrow, Tampleton şi cu ceilalţi plantatori şi o să dăm foc trestiei de zahăr, care creşte bine, deşi nu prea m-am ocupat de ea."

„Vreau ca Bagatelle să-i întîmpine pe yankei pustie şi goală. Trebuie să distrugem şi plugurile, şi şaretele şi să predăm armatei toţi caii, în afară de ai noştri."

„A fost demontat şi clopotul cel mare, care va fi dus la topitoria din Richmond, o dată cu clopotele din Sainte-Marie şi ale celorlalte biserici, căci e nevoie de bronz pentru tunuri."

„Dar cu proviziile?"

„Au rămas foarte puţine, Virginie!"

„Nu vreau să bea aboliţioniştii vinul şi şampania noastră. Mai bine dăm un ospăţ mare la care să invităm toată parohia!"

„Să păstrăm cîteva sticle pentru cînd va fi şă sărbătorim victoria", spuse Clarence cu un zîmbet silit.

„Mai crezi încă în victorie, Clarence?"

„Războiul se va termina în ziua cînd va cădea una din cele două capitale, Richmond sau Washington."

„Nu răspunzi la întrebarea mea..."

„Totul va depine de ce se va întîmpla pe frontul din răsărit. În ceea ce ne priveşte, teamă mi-e că va trebui să aşteptăm decizia finală, cu yankeii în spate."

„Dar ştii bine că oamenii din Richmond flămînzesc, că au mai fost şi răscoale şi că cele cinnsprezece milioane de dolari pe care ni i-a împrumutat Europa vor fi cheltuiţi de armată."

În fiecare seară Clarence şi Virginie vorbeau despre acelaşi lucru. Barthew şi doctorul Murphy veneau cu ştiri proaspete. Se mirau că Banks, care înaintase pînă la Springfield, nu atacase încă Port Hudson şi că vapoarele lui Farragut se mulţumiseră doar cu nişte raiduri de recunoaştere. Tensiunea deveni curînd insuportabilă pentru cei mai mulţi. Oamenii se aprindeau la cel mai neînsemnat zvon. Cineva

văzuse călăreţi yankei, un altul afirma că de pe nişte vase ce debarcau cercetaşi; un al treilea spunea că Banks folosea un fel de baloane pentru a cerceta cîmpia şi că în timpul nopţii spioni îi îndemnau pe negri să-şi omoare stăpînii.

„E momentul potrivit să dăm petrecerea, spuse într-o dimineaţă Virginie. Oamenii ăştia vor înnebuni aşteptînd să cadă focul din cer."

Petrecerea avu mare succes. La fel ca pe vremuri cînd cei din Sud trăiau fără griji, puteai vedea landourile îndreptîndu-se spre Bagatelle.

Sub stejari, tinerele fete erau de trei ori mai numeroase decît tinerii. Cavalerii acestor domnişoare erau la război. Mai multe femei erau în doliu după un soţ, sau după un fiu, şi bătrînii aveau feţe mohorîte de oameni învinşi. Ei trebuiră totuşi să danseze cu fetele şi cu nepoatele lor, care făcuseră minuni ca să pară elegante în rochii demodate.

Isabelle Tampleton îşi croise o vestă din nişte perdele de catifea, iar fracul lui Percy era lucios ca sutana unui bătrîn preot. Ca să nu-şi umilească invitaţii, Virginie purta o toaletă pe care Clarence nu i-o mai văzuse de cîţiva ani. Dar, oricum, tot frumoasă era.

„Îţi mai aduci aminte de această rochie, Clarence?"

„Dantela şi volanele mov parcă îmi spun ceva", făcu el pentru a fi politicos.

„Este prima rochie pe care mi-am făcut-o la Bagatelle, să zicem... acum treizeci de ani!"

În cursul serii, Percy Tampleton spuse că Willy tocmai fusese avansat colonel şi că se pregătea să apere Port Hudson, ameninţat de yankei, apoi o invită pe Virginie la dans.

„N-ai sentimentul că dansăm pe un vulcan?" întrebă el.

„Da, într-adevăr, şi găsesc asta foarte excitant!"

„S-au întîmplat atîtea de cînd ne cunoaştem!"

„Da, atîtea lucruri. Unele pe care memoria mea nu le-a reţinut, presupun că nici a dumitale!"

Percy Tampleton zîmbi. Frumoasa Virginie, care în împrejurările actuale ar fi putut fi bunică, ţinea încă să păstreze secretul unei slăbiciuni de demult.

„Memoria mea este poate mai fidelă decît a dumitale, spuse el cu melancolie, dar ea păstrează respectul unor minute pe care alţii le-au dat uitării. Nu mai sunt acelaşi om ca cel de acum treizeci de ani şi nici dumneata nu mai eşti aceeaşi femeie. Ceea ce s-a petrecut altădată între doi necunoscuţi nu mai poate fi evocat decît ca o legendă. Una din acele frumoase legende ale Sudului!"

Virginie se hotărî să zîmbească. Percy aparţinea acestei ţări ca şi ea. Viaţa calmă şi minunată, de care se bucura, poate pentru ultima

dată, îi apărea deodată ameţitoare, ca şi parfumul gardeniei ce împodobea butoniera cavalerului ei. „Şi florile putrezesc, gîndi ea, iar plăcerea de a trăi nu va fi în curînd decît o gramadă de amintiri învălmăşite, tulburate de nişte fantome flecare."

Cînd majordomul Brent anunţă din partea orchestrei conform tradiţiei: „Domnilor şi doamnelor, urmează ultimul vals!", în salonul luminat de nenumărate lumînări se aşternu deodată o tăcere greu de suportat. În acea clipă, toţi fură conştienţi că această muzică, chemînd încă o dată perechile la dans, avea să ia cu ultimele ei acorduri tot ce constituia fericirea simplă a vieţii de la plantaţie. Fără nici o vorbă dansatorii începură să valseze. Virginie îl căută pe Clarence. Şi el dorea s-o mai ţină o dată în braţe, să se lase cu totul în voia plăcerii de a se învîrti, simţind pe umărul său mîna uşoară a stăpînei de la Bagatelle. Tuturor li se părea că viorile cîntau mai lent ca de obicei, de parcă muzicanţii ar fi vrut să prelungească puţin această sărbătoare tristă. Aproape cu gravitate, perechile se înlănţuiră fără murmur, participînd la un ritual ce căpăta o semnificaţie deosebită. Cînd ultimele acorduri încetară, dansatorii rămaseră pentru o clipă nemişcaţi, apoi mai multe femei izbucniră în hohote de plîns în faţa cavalerilor descumpăniţi. Clarence o privi pe Virginie şi văzu pe obrazul ei lacrimi grele de tristeţe.

„Haide, spuse ea, petrecerea s-a sfîrşit!"

Cînd invitaţii, melancolici şi recunoscători, îşi luară rămas bun, Virginie şi Clarence, care îi însoţiseră pînă la intrarea în parc, o porniră încetişor pe aleea de stejari. Răcoarea nopţii, stelele asemenea unor fructe depărtate, aninate între crengile înalte, ţipetele păsărilor de pradă, atingerea mătăsoasă a liliecilor şi albul majestuos al casei iluminate făceau din această clipă un moment pe care timpul, poate, nu-l va şterge niciodată.

Virginie se opri în faţa ultimului stejar, acolo unde o placă mică, în întregime acoperită cu muşchi, indica mormîntul Juliei.

„Crezi oare, Clarence, că eu am omorît-o?" întrebă ea încet.

„Nu, Virginie, poate tu ai fost instrumentul, dar moartea i-a fost ursită. Şi nouă ne este ursită o zi…"

Şi în timp ce el îşi termina fraza, Virginie îl luă brusc de braţ, ridică spre el o privire răvăşită, cu o privire ce strălucea intens.

„Clarence, nu mă lăsa singură în noaptea asta, te rog."

Clarence îi luă mîna cu blîndeţe.

„Să intrăm în casă. Tremuri. Anna ne va face o cafea din surogatul ei de orz."

„Deci nu înţelegi ce vreau să-ţi spun. Clarence, zise ea aproape cu violenţă, dîndu-se un pas înapoi. Vreau să spun… du-mă la tine şi ia-mă în braţe… Am nevoie de dragoste!"

„Taci, Virginie, aici, în faţa acestui mormînt, nu-ţi dai seama ce îmi ceri..."

El avea acea privire îngheţată de care ea se temea, şi de a cărei fascinaţie nu putea să fugă.

„Nu m-ai dorit niciodată, Clarence? Eu, da, adesea..."

„Nu, Virginie, nu pot să te doresc..."

„Nu eşti bărbat?"

Ea aproape strigase aceste cuvinte, ca pe o provocare de femeie îndrăgostită.

Cu paşi mari el se îndepărtă, ocolind casa,. Zdrobită, Virginie se lăsă să cadă lîngă stejar, cu inima bătîndu-i cu putere şi cu sufletul pustiu. Brent, cu o lanternă în mînă, îngrijorat ştiind-o pe stăpîna lui afară, o descoperi în cele din urmă.

„Trebuie să intraţi stăpînă, acum e frig."

Ea se ridică, urcă scara, ca o femeie istovită, cu mîinile atîrnînd. Umilită şi descoperind pentru prima dată realitatea singurătăţii, o concedie pe Rosa, care o aştepta să-i perie părul, şi se aruncă plîngînd pe pat, fără să se dezbrace.

A doua zi dimineaţa, pe tava cu micul dejun adus în cameră, Virginie găsi o scrisoare.

„Domnu' Dandr'ige a zis să v-o dau, stăpînă, zise Rosa. A plecat dis-de-dimineaţă fără să spună unde merge!"

Virginie recunoscuse deja scrisul frumos al intendentului, deschise plicul şi citi:

Scumpa mea Virginie,

Cînd vei citi aceste rînduri, eu voi fi părăsit Bagatelle. Deşi mi-e greu să părăsesc plantaţia într-un astfel de moment, vei înţelege că, după ce-am vorbit în noaptea trecută, îmi este ruşine să apar în faţa ta.

Să nu crezi o clipă că voi putea să te dispreţuiesc, eşti fiinţa de care sunt cel mai ataşat pe lumea asta, şi dorinţa ta care pentru mine ar fi fost măgulitoare, dacă laşi la o parte prejudecăţile, pentru mine a fost nespus de crudă.

Cere-i lui Murphy să-ţi încredinţeze secretul meu, pe care eu însumi nu pot să ţi-l dezvălui. Îl autorizez să facă aceasta printr--o scrisoare ce îi va fi înmînată chiar azi.

La plantaţie totul este în ordine. Nimeni nu va şti mai bine ca tine să-i primească pe yankei, dacă vor veni! Nu ştiu dacă ne vom mai revedea vreodată. Trebuie să ştii că o parte din sufletul meu îl las la Bagatelle şi că am pentru tine acele gînduri pătimaşe pe care unii ar putea să le numească dragoste.

Clarence Dandrige

Doamna de Vigors reciti de douăzeci de ori scrisoarea intendentului, găsind în ea destulă afecţiune sinceră ca să se emoţioneze ca o fată tînără şi destul mister ca să-i fie aţîţată curiozitatea.

Ea se aruncase de gîtul lui Clarence ca o femelă chinuită de dragoste. El ar fi putut să atribuie această atitudine revoltătoare absenţei generalului, de la care ea nu mai avea nici o veste de cîteva luni de zile, deşi normal ar fi fost să aibă, căci între timp trupele franceze debarcaseră la Vera Cruz. Totuşi, Dandrige nu părea să o socotească o femeie incapabilă să-şi stăpînească senzualitatea şi ea însăşi era conştientă că o altă forţă decît cea a simţurilor o împinsese spre acest om care asistase impasibil la toate evenimentele vieţii sale.

Îşi petrecu ziua rătăcind prin casă şi dependinţe, preocupată să-şi ascundă argintăria şi bijuteriile, să dosească ultimele sticle de vin, şampania şi porto în ascunzători de parcă ar fi fost vorba de obiecte de preţ.

Apoi, seara, nemaiavînd răbdare, trimise după Murphy.

„Cine este bolnav?" întrebă medicul cînd sosi.

„Doar ştiţi pentru ce v-am chemat. N-aţi primit şi dumneavoastră o scrisoare de la Clarence?"

„Adevărat, spuse el, destul de stingherit. Am găsit adineaori cîteva rînduri de la el. Nu ştiu ce s-a putut petrece între dumneavoastră şi el, dar frumoasă misiune mi-a mai încredinţat! Vin de la Port Hudson, unde se pregăteşte lupta. Toată ţara, de azi pe mîine îşi aşteaptă rîndul să fie trecută prin foc şi sabie, iar el şi-a găsit momentul să-mi impună această corvoadă… Dacă din întîmplare a mai rămas vreo sticlă de whisky, n-aş fi tocmai nemulţumit să mă confrunt cu ea, înainte de a vă explica cazul Dandrige, dragă doamnă."

Brent aduse un platou şi medicul se servi cu o jumătate de pahar de alcool, pe care îl savură în timp ce o privea pe Virginie, care nu reuşea să-şi ascundă nerăbdarea.

„Bine… Clarence Dandrige, pe care îl iubesc ca pe un frate, m-a însărcinat să vă explic de ce nu este un bărbat normal, un bărbat întreg, dacă preferaţi. Cum este cam delicat să vorbesc despre acest caz, în faţa unei doamne, fie şi căsătorite, voi vorbi ca medic, străduindu-mă să nu vă indignez."

„Pot s-aud orice, făcu Virginie enervată! Am fost căsătorită de două ori şi am avut şi cîţiva amanţi, ştiu ce e corpul unui bărbat, la Paris nu se face dragoste cu chiloţii pe tine, precum la quakers!"

„Mai întîi, trebuie să ştiţi că după ce şi-a terminat studiile la colegiul Harvard, devenind între timp marea Universitate din Nord,

Clarence Dandrige s-a hotărît să meargă să studieze obiceiurile indienilor. După ce a vizitat mai multe triburi, a ajuns într-o zi, prin 1822 sau 23, presupun, pe Platte River, un afluent al lui Missouri, la tribul Pawnees. Pe atunci aceştia erau un popor de războinici, ce se rădeau în cap, păstrîndu-şi doar o şuviţă de păr la mijloc, numită şuviţa scalpului, pe care o întreţineau cu grijă ca să nu-i decepţioneze pe cei ce i-ar fi învins şi ar fi vrut să le ia capul drept trofeu. Indienii pawnees sunt oameni blînzi şi ospitalieri. De atunci încoace, o jumătate dintre ei a pierit în urma unei epidemii de variolă, epidemie adusă de negustorii de piei; cealaltă jumătate a fost alungată înspre nişte teritorii pustii de către vitejii militari ai Uniunii, precum Willy Tampleton. Şi cu asta basta! În mijlocul acestor oameni cumsecade, tînărul Dandrige s-a simţit în largul său şi în perfectă siguranţă. Atît de bine încît îşi luă ca amantă o fată tînără de o rară frumuseţe, care era fiica lui Bison-Gras, şeful tribului. Dacă pentru indiencele obişnuite moravurile erau destul de libere, nu la fel pentru fiicele şefilor. Dragostea dintre Clarence şi Menth — acesta era numele fetei — provocă scandal. Tînărul nostru a aflat prea tîrziu că un alb care a cunoscut-o pe fiica unui şef de indian nu mai avea voie să aibă de-a face cu altă femeie. Soluţia obişnuită era moartea armăsarului, dar Bison-Gras, avînd o mare iubire pentru iubitul fetei sale, schimbă pedeapsa în castrare totală. Aceşti indieni trebuie să fi fost nişte chirurgi foarte inscusiţi, deoarece ei practicau denuclearea testiculelor prin două incizii făcute în scrot, compensînd apoi extirparea glandelor sexuale prin implantarea, în pungile goale, a unor bile de pămînt ars. Acest procedeu are un avantaj estetic cert deoarece implantarea corpurilor străine, înlocuind testiculele, asigură o comformaţie externă foarte satisfăcătoare. La acest tratament a fost supus pe atunci şi tînărul nostru Dandrige, pentru imprudenţa sa de-a fi avut o legătură cu o domnişoară din aristocraţia indiană. După o asemenea operaţie, e firesc ca atît instinctul de reproducere cît şi dorinţa sexuală să fie distruse. Dandrige, pe care l-am examinat de mai multe ori, cînd Adrien l-a găsit, pe jumătate mort de foame, într-o pirogă ce eşuase la capătul aleii dumneavoastră de stejari, suportase bine intervenţia barbară a chirurgilor pawnees, dar este evident că el este pentru totdeauna frustrat de plăcerea cea mai firească. Cea mai frumoasă fată din lume n-ar putea să-l impresioneze. Din dragoste, nu poate cunoaşte decît ceea ce psihicul lui poate să reţină. Este o poveste foarte tristă!“

Virginie, care-l ascultase pe medic fără să-l întrerupă, nici nu căută măcar să-şi oprească lacrimile, cînd povestea se sfîrşi.

„Îl iubeşti, nu-i aşa?“ vru să ştie Murphy.

Ea aprobă, dînd din cap, ca o fetiță care mărturisește un păcat fără însemnătate confesorului ei.

„Ați fi putut să vă dați seama mai devreme. Un bărbat nu părăsește, la vîrsta lui, casa în care și-a petrecut viața!“

„Ce-aș fi putut să fac pentru el, Murphy?“

„Să-i fi dat ocazia să se fi îndepărtat de dumneavoastră, cît era încă tînăr, acum nu-i mai rămîne nimic, nici măcar compătimirea unei singure femei.“

„Măcar de nu i-aș fi spus nimic, reluă Virginie. M-am purtat ca o proastă...“

„Ce i-ați spus de l-ați făcut să fugă?“

„Ei bine, ieri i-am cerut să-și petreacă noaptea cu mine...“

Medicul își ridică ochii spre tavan, dădu din cap, ca și cum ar fi aflat de prostia unei fetișcane, apoi își turnă un nou pahar de alcool.

„Și așa, pe nepusă masă, l-ați invitat în pat? Sănătatea o să vă joace feste, Virginie...“

„Nu glumiți. Sunt îngrozitor de nenorocită și de furioasă pe mine!“

„Dacă i-ați fi vorbit despre sentimente, credeți-mă, reacția lui ar fi fost cu totul alta, căci dragostea, pentru Dandrige, nu poate fi decît un fel de tandrețe platonică. Adrien avea dreptate cînd spunea: «La el totul se petrece în cap“» Dar, cum eu nu cred că-l iubiți cu adevărat, e bine și așa. Adeseori femeile confundă dorința cu dragostea. El nu. Este de o luciditate ieșită din comun.“

„Știți unde se ascunde acum?“

„Nu, dar chiar dacă aș ști, nu v-aș spune. Are și el nevoie de pace și tăcere!“

Murphy se ridică, îi goli paharul și-și luă trusa:

„Am făcut ceea ce mi-a cerut. Sunteți acum deținătoarea secretului său. Dacă aș fi femeie, aș vedea în asta o dovadă sfîntă de dragoste...“

Capitolul XXII

Cîteva zile mai tîrziu, începu ofensiva contra lui Port Hudson. În timp ce vasele lui Farragut urcau pe fluviu, avangărzile lui Banks intrau în contact cu patrulele sudiste. Se auzeau de la Bagatelle tirurile

bateriilor confederaţilor măturînd fluviul şi, răspunzîndu-le, tunurile de pe *Hartford* şi *Albatros*. Timp de şase săptămîni nordiştii, repliindu-se de fiecare dată la Baton Rouge ca să-şi debarce răniţii şi să-şi repare vasele, reluară atacul. Pe malul drept al fluviului, lîngă Fausse-Rivière, soldaţii lui Banks, reuşind să pună piciorul pe pămînt, se găseau în faţa infanteriei din West Feliciana. Servitorii de la Bagatelle vedeau trecînd pe drumul de pe mal cavalerişti în uniforme cenuşii, sleiţi de oboseală, mergînd să-i susţină pe infanterişti, iar din celălalt sens, căruţe ducînd răniţi la Sainte-Marine, unde biserica fusese transformată în spital. Doamna de la Bagatelle, ca şi Mignette, Isabelle Tampleton şi surorile Barrow deveniseră infirmiere. Ele îl asistau pe Murphy, care, la rîndul lui, îi ajuta pe chirurgii militari. Aceste femei, ca toate soţiile plantatorilor, aduseseră cearşafuri, cuverturi, îşi sacrificaseră somptuoasele cămăşi de noapte şi jupoanele pluşate, pentru a face din ele pansamente. Acum şi pentru ele războiul era o prezenţă. Nu mai era vorba de fapte de vitejie, povestite de veselii soldaţi veniţi în permisie, nici de serbările de binefacere unde erau scoase la licitaţie bijuterii, în scopul cumpărării de arme şi nici numai de zvonuri alarmante. Războiul era aici, prezent, trîntit în piaţa din faţa bisericii, cu rănile lui larg deschise, cu gemetele muribunzilor, cu amputaţii livizi, cu cei ce mureau pe tăcute, dis-de-dimineaţă, cu vasele dezgustătoare care trebuiau deşertate, cu pansamente mînjite, cu mirosul fad de sînge şi de sudoare din pricina fierbinţelei. Negrii devotaţi, promovaţi brancardieri, îi priveau buimaci pe aceşti albi care erau stăpînii lor învinşi.

Murphy îi ocăra, găsindu-i prea înceţi, neîndemînatici şi indiferenţi faţă de veştile despre lupte.

„Lăsaţi-i să meargă în ritmul lor, îi spuse într-o zi Mignette Barthew. Cînd doi cîini se bat pentru un os, ce vreţi să facă osul?"

Într-o seară, în amurg, pe cînd se întorcea la Bagatelle, după o zi istovitoare, visînd numai la o baie călduţă şi un pat răcoritor, doamna de Vigors găsi în salon un bărbat care o aştepta. Trimis de consulul Franţei la Nouvelle-Orléans, îi trebuiseră cinci zile ca să ajungă pînă la plantaţie, ferindu-se de soldaţii care se ascundeau în terenurile mlăştinoase din preajma chiparoşilor şi în pădurile de pe maluri.

„Doamnă, spuse mesagerul nebărbierit şi cu hainele murdare, sunt purtătorul unei veşti, care o să vă întristeze. Este vorba de soţul dumneavoastră, generalul Charles de Vigors. Domnul consul m-a însărcinat să vă înmînez această scrisoare."

Virginie rupse sigiliul de pe plicul oficial. Înainte chiar de a citi primele rînduri ale depeşei, îşi dădu seama că i se anunţa moartea

soţului ei. Aceasta era explicaţia în puţine cuvinte. Generalul murise în timpul atacului de la Puebla, o fortăreaţă a „pămînturilor fierbinţi", pe drumul spre Mexico.

Corpul său putea fi transportat fie în Franţa, fie în Louisiana, după dorinţa văduvei. Pînă atunci, el se odihnea în mijlocul a cinci sute de francezi omorîţi în timpul asediului celor şaptezeci şi una de zile.

Virginie reuşi să-şi stăpînească durerea în faţa trimisului consulului francez. „Charles, se gîndi ea, a avut parte de moartea pe care şi-ar fi dorit-o, o moarte de soldat." Şi ea şi-l închipuia culcat, sub soarele fierbinte, ca pe acei eroi din bătăliile napoleoniene, pe care le văzuse, la Luvru, în tablourile lui Gros sau Géricault.

„Se ştie ceva despre ordonanţa lui, subofiţer Mallibert?"

„Nimic, doamnă!"

După ce a prezentat condoleanţele de rigoare, mesagerul consulului întrebă:

„Doriţi să fie adus corpul generalului în Louisiana… cînd situaţia în ţară va fi stabilizată?"

Ea făcu cu mîna un gest vag.

„Nu pot, domnule, în clipa asta, să mă gîndesc la asemenea lucruri. Avem un fiu la Paris, la colegiu. Aş fi bucuroasă — fiindcă dispuneţi de nişte mijloace de comunicare — dacă aţi putea să-l preveniţi. În ceea ce priveşte înhumarea definitivă, vom decide mai tîrziu."

Mesagerul admiră sîngele rece al acestei femei încă frumoase, în ciuda feţei sale triste şi a părului ciufulit. El păru că vrea să se retragă.

„Puteţi să vă odihniţi aici o zi sau două, să vă reveniţi. Soldaţii lui Banks sunt pretutindeni. Dacă vă iau drept spion, vă riscaţi viaţa. Anna o să vă dea o cameră şi lenjerie. Vom cina la ora nouă, dacă sunteţi de acord!"

După ce ajunse în camera ei, făcu baie, iar Rossa îi pieptănă îndelung părul, plîngînd încetişor, pentru că avea multă afecţiune pentru general. Virginie se lăsă moale într-un fotoliu.

Aşadar, de acum înainte era singură. Copiii la Paris, Clarence dispărut, Charles mort, ce-i mai rămînea din acest univers pe care îl construise şi pe care timpul îl fărîmiţa ca pe un templu de ipsos? Cu ochii fără lacrimi, îşi făcea bilanţul dezastruos al vieţii sale, incapabilă să-şi imagineze cum vor fi zilele ce vor urma, conştientă că e suspendată în vid, la capătul unei frînghii gata să se rupă.

„Poate sunt blestemată, se gîndi ea, aduc nenorocire celor care mă iubesc. Ei mor, rînd pe rînd, după ce mi-au dat ceea ce aşteptam de la ei. Adrien, băieţii, Julia şi acum Charles."

Niciodată nu dorise mai intens prezenţa lui Clarence, care se îndepărtase din vina ei. Nu-i mai rămînea decît această casă veche şi aceste plantaţii de bumbac, care nu mai produceau nimic. Odinioară îşi dorise cu încrîncenare să domnească peste Bagatelle. Dorinţa îi fusese împlinită dar o soartă ironică, îi luase totul înapoi, în schimbul acestei ambiţii odată satisfăcute, şi o părăsise ca pe acei avari care pier singuri şi dispreţuiţi, sub povara avuţiei lor inutile. Starea ei de depresiune dură puţin. Se gîndi la bărbatul acela care o aştepta să cineze şi căruia îi invidia tinereţea, ambiţiile secrete şi şansele pe care viaţa urma să i le ofere. Alese o rochie de mătase neagră, se pudră şi-l întîmpină în sufragerie, gata să înfrunte o conversaţie banală. Doamna de la Bagatelle îşi cunoaştea îndatoririle.

Veştile despre război comunicate de mesager dovedeau că sfîrşitul conflictului rămînea nesigur. La începutul lunii mai, la Chancellorsville, Jeb Sturt, Lee et Jackson, le interziseseră să se apropie de Richmond trupelor federale sub comanda generalului Hooker, însă Jackson, care era numit cu familiaritate „Zid de piatră", unul dintre cei mai buni generali ai Sudului, fusese omorît. La 3 iunie la Gettysburg, nordiştii cîştigaseră o mare victorie urmată, a doua zi, de cucerirea fortăreţei din Vicksburg, zăvor nordic al fluviului Mississippi. Peste cîteva zile, federaţii aveau să aibă controlul asupra fluviului.

La Nouvelle-Orléans, Banks spusese consulului Franţei: „Nu are nici o importanţă dacă libertatea sclavilor va fi sau nu proclamată, dacă a noastră va fi victoria sau înfrîngerea. Războiul a pecetluit destinul sclaviei."

„Sclavii dumneavoastră par să vă rămînă credincioşi, doamnă", observă vizitatorul care-i vedea pe servitori venind şi plecînd.

„Ce să facă fără noi, domnule?" Credeţi, oare, că libertatea le va aduce tot atît cît vor pierde? Cine are minte se gîndeşte la asta. Sclavii care lucrează la cîmp vor dezerta crezînd că libertatea înseamnă desfinţarea muncii, dar cei de pe lîngă casă, care trăiesc cu noi, ştiu foarte bine că, pentru a recolta trebuie să semeni şi că yankeii n-o să-i ţină să facă nimic."

Trimisul consului pătruns de idei liberale, se avîntă într-o lungă tiradă despre libertate, demnitatea persoanei umane, dreptul fiecărui om să dispună de el însuşi.

Virginie îl întrerupse:

„Jean-Jacques Rousseau, care este, presupun, unul din autorii dumneavoastră preferaţi, a spus: «Libertatea este un aliment bun la gust, dar greu de digerat. Aşa că oamenii trebuie pregătiţi înainte de a li se oferi libertate.» Or, negrii noştri nu sunt pregătiţi. Mă tem că cei care azi ridică în slăvi abolirea sclaviei — cuvînt din care filozofii au făcut un fel de sperietoare — mîine vor fi incapabili să controleze forţele pe care le vor dezlănţui."

„Vă voi cita, doamnă, la rîndul meu, un autor, care se bucură, fără îndoială, de mai mult credit în ochii dumneavoastră, decît Rousseau, este vorba de Bossuet, care spunea: «Libertatea poate rătăci un popor, dar nu-l înjoseşte»."

„Jonglînd cu cuvintele, încheie Virginie, sculîndu-se de la masă, la sfîrşitul cinei, te apucă ameţeala. Ori, trebuie să rămîi realist şi să n-ai încredere în abstracţiuni oricît de atrăgătoare ar fi. Ai auzit despre urmările «foametei bumbacului» în Franţa şi în America. Englezii se grăbesc să închidă manufacturile, deoarece bumbacul din Antile, din Brazilia, din India şi din Egipt, nu este suficient pentru a alimenta ţesătoriile lor de cînd blocada nordiştilor a devenit mai severă. În Franţa, la Rouen şi Mulhouse şomerii se numără de-acum cu zecile de mii şi armatorii din Havre sunt în pragul ruinei. Filozofii dumneavoastră au pierdut din vedere, se pare, importanţa Sudului."

„Dar nu e nevoie de sclavi pentru a cultiva bumbacul! Nişte muncitori liberi vor putea la fel de bine să facă această muncă!"

„Nu, domnule. Căci negrilor li s-a deschis capul spunîndu-li-se că «bumbac» şi «sclavie» sunt sinonime. Regele-Bumbac a murit, domnule, oratorii dumneavoastră, care n-au pus niciodată piciorul pe vreo plantaţie, l-au omorît! Să-şi asume ei acest doliu. Într-o zi popoarele le vor cere socoteală pentru aceste utopii!"

Doamna de Vigors îşi terminase discursul cu o voce sigură şi puternică. Trimisul consulului găsi că, pentru o femeie care tocmai îşi pierduse soţul, ea şi-a păstrat ideile clare. I se vorbise de soţiile plantatorilor ca despre nişte femei languroase şi inculte. Văduva generalului de husari nu făcea parte din această categorie.

Cînd, dis-de-dimineaţă, după o noapte liniştită, trimisul consulului se hotărî să ia drumul de întoarcere spre Nouvelle-Orléans, Virginie, nu încercă să-l abată. În timp ce-şi lua rămas bun pe veranda de la Bagatelle, în depărtare se auzea bubuitul tunurilor pe Mississippi. El luă cu sine de la Bagatelle, imaginea doamnei de Vigors — femeia orgolioasă şi neînduplecată, care îţi impunea respect şi părea chiar să găsească o oarecare voluptate în credinţa pentru o cauză pierdută.

Capitolul XXIII

La Port-Hudson situaţia devenea imposibilă. Bombardată dinspre fluviu de canonierele lui Farragut, asediată dinspre cîmpie de soldaţii lui Banks, cetăţuia izolată pe piscul stîncos trăia ceasurile grele ce o făceau să ezite între a se preda sau a rezista pînă la moarte. Sudiştii trăgeau ultimele obuze şi ultimele cartuşe. Pe de altă parte, nordiştii ghiceau că îndîrjirea de care au făcut dovadă avea să fie răsplătită.

Colonelul Tampleton, cavalerist rătăcit în mijlocul infanteriştilor, lupta ca un simplu soldat. La adăpost cu alţi cîţiva într-o redută ruinată, se bizuia pe calul său ca la momentul potrivit să fugă, dacă asediatorii aveau să-i dea răgaz. Atîtea incursiuni efectuate în liniile duşmanului îl făceau încrezător în steaua lui.

„Nu vor cuceri bateria decît dacă trec peste cadavrele noastre", declarase cu emfază căpitanul însărcinat să apere fortăreaţa.

Rănit la ambele braţe, nu avea de altfel cum să mai lupte decît încurajîndu-şi oamenii să reziste pînă la capăt.

„Ar fi un sacrificiu inutil, observă Tampleton. Chiar dacă pierdem fortul, este important să-i păstrăm Confederaţiei un număr cît mai mare de luptători. Propun ca la noapte să-i evacuăm pe toţi bărbaţii încă valizi şi pe cei răniţi uşor pe malul fluviului, profitînd de protecţia pe care ne-o asigură fortul şi stîncile.

„Eu rămîn", spuse căpitanul, îmbătat de perspectiva sacrificiului suprem.

„Nu vreau să vă interzic acest lucru, deşi cred că nu faceţi bine. Rănile dumneavoastră sunt vindecabile şi veţi fi mai de folos odată refăcut, pe alte cîmpuri de bătălie, decît erou mort în spatele unor tunuri care au amuţit. Datoria dumneavoastră, datoria noastră nu este aceea de a ne lăsa ucişi, ci de a-l înfrunta pe duşman."

Willy vorbise destul de tăios, ca un om realist, fără să se lase înduioşat de ofiţerul cu pansamentele îmbibate de sînge, cu faţa lividă şi privirea arzînd de febră.

„Am să arunc în aer cetăţuia, de îndată ce veţi pleca", propuse încă odată căpitanul cu exaltare.

„Şi cu ce pulbere, mă rog? Ştiţi bine că depozitul de muniţii este gol şi nu cred că pulberea şi gloanţele noastre să fi rămas pînă acum,

nefolosite. Credeţi-mă, căpitane, plecaţi cu ceilalţi cît mai e timp şi lăsaţi-mă pe mine să mă ocup de rest."

Cînd s-a întunecat, căpitanul se lăsă convins şi se pregăti să evacueze micul fort de la Port Hudson. Unul cîte unul, oamenii porniră alunecînd în văgăunile dintre stîncile ce dominau fluviul, susţinîndu-i pe răniţii capabili să meargă, în timp ce tunarii stăteau gata să riposteze la orice atac din partea yankeilor.

Willy Tampleton, în uniforma sa de cavalerist, încă foarte prezentabil, cu toate că nu se răsese de patru zile, supraveghea evacuarea. Ştia că în zori trupa răniţilor se va regrupa în boschetele de pe mal, ascunsă privirii marinarilor lui Farragut şi a soldaţilor lui Banks. Mergînd spre Bayou-Sara, unde rezista încă infanteria din West Feliciana, apărătorii fortului vor scăpa încercuirii. Tampleton se regăsi repede singur cu subordonaţii lui artilerişti.

„Ne rămîn opt cai şi voi sunteţi treisprezece…"

„Urîtă cifră", făcu un veteran bărbos.

„Cifră norocoasă, dimpotrivă", spuse un tînăr sergent.

„Bună sau rea, cînd va veni momentul trebuie să vă rînduiţi în aşa fel încît să veniţi după mine. Treisprezece pe şapte cai. Fireşte, dacă unii dintre voi preferă să rămînă cu răniţii pentru a cădea în mîna yankeilor, nu am nimic împotrivă. Nu consider că ar fi dezonorant… deoarece ceea ce vreau să încerc va presupune pierderi."

În timp ce vorbea, Tampleton se uita fix la bătrînul tunar căruia nu-i plăcea cifra 13. Soldatul îşi plecă fruntea. La urma urmei, viaţa îi dăduse destule neplăceri şi suferinţe, pentru a nu şovăi să o pună încă o dată la bătaie.

Willy îl văzu numaidecît pornind la treabă, adică regrupînd soldaţii doi cîte doi, după greutatea lor.

„Dumneavoastră, domnule sergent, veţi avea dreptul la un cal numai pentru dumneavoastră singur, spuse bătrînul, iar noi vom fi cîte doi pe fiecare din ceilalţi şase."

„Nu, bunicule, îţi las calul meu. La vîrsta dumitale, ai nevoie de confort."

Willy Tampleton zîmbi. Era întocmai, gîndi el, cum se aşteptase bătrînul.

Cînd deasupra cetăţii albicioase, care din fericire acoperea fluviul şi malurile, se ivi o licărire gălbui-roşcată, colonelul Tampleton îşi chemă ordonanţa, un servitor negru „împrumutat" de la Percy, cu ocazia ultimelei sale vizite la Myrtes.

„Pînă mă rad, să-mi lustruieşti cizmele aşa cum trebuie! Apoi îmi perii uniforma şi pregăteşti cafeaua pentru toată lumea!"

„Da' eu merg cu dumneavoastră?" îl iscodi negrul vădit neliniştit.

„Nu, tu rămîi aici, yankeii nu-ţi vor face nici un rău. Vei fi liber. Cînd noi vom fi plecaţi, tu vei lua această batistă. Willy scoase din buzunar o batistă de o albeaţă imaculată şi o vei flutura în vîrful unei puşti, în spatele zidului de apărare, în partea asta, dar, mai ales, să nu-ţi arăţi capul. Atunci yankeii vor urca şi tu le vei spune «Bun venit». Ai înţeles?"

„Da, cred că mi-ar plăcea mai mult să merg cu dumneavoastră, domnu' colonel."

„Nu e cu putinţă, negrii n-au nici un motiv să meargă la moarte în acest război!"

„Bine, atunci mă întorc la Myrtes, domnu' colonel şi voi spune lu' domnu' Tampleton că totul merge bine."

„E o idee bună!"

Ieşirea pe care o încercă o jumătate de oră mai tîrziu colonelul cu sergentul şi cu cei 12 tunari reuşi pe deplin. Dacă servitorul negru al lui Willy Tampleton n-ar fi fost atît de grăbit să fluture batista stăpînului său deasupra zidului, de îndată ce se văzu singur în mijlocul răniţilor şi muribunzilor, poate soldaţii yankei ar fi fost mai atenţi la fugari. În timp ce infanteriştii îi avertizau pe cavaleriştii care se odihneau la ora aceea, Willy şi oamenii săi erau departe. Acele cîteva gloanţe trase de santinelele lui Banks, încă toropite de răcoarea umedă a zorilor, nu reprezentau decît un fel de salut arţăgos din partea unui duşman bucuros să cucerească un loc pe care îl asediau de şase săptămîni, dar şi uimit de slăbiciunea unei garnizoane care îi rezistase atîta timp.

La o bună distanţă de Port Hudson, într-un luminiş, Willy Tampleton ordonă un popas.

„Vă sfătuiesc pe toţi să vă alăturaţi infanteriei din West Feliciana, la Bayou-Sara. Cît despre mine, voi încerca să-l regăsesc pe generalul Taylor, pentru a-i da socoteală de înfrîngerea de la Port Hudson… şi să continui cu el pînă la… victorie!"

Tonul nu părea prea convingător, dar hotărîrea era reală. Toată lumea îl înţelesese. Colonelul răspunse la salut şi-i privi cu atenţie pe aceşti oameni obosiţi, cocoţaţi cîte doi pe un cal la fel de obosit ca şi ei.

„Sărmană trupă, gîndi Willy, escadron grotesc de infanterişti recrutaţi pentru o jalnică apocalipsă. Unde ţi-e orgoliul şi măreţia, Sud al părinţilor noştri?" Apoi se întoarse, dădu pinteni calului şi dispăru între ulmii şi stejarii al căror frunziş, în răsăritul soarelui, părea că se deschide la lumină cu pudoarea şi sobrietatea unor vitralii.

Astfel, în ziua de 8 iulie 1863, într-o dimineaţă caldă de vară, s-a aflat la Sainte-Marie că garnizoana din Port Hudson, pe jumătate

decimată, a ridicat steagul alb pe bastioanele ruinate. Zăvorul sudic al fluviului Mississippi cedase. Trupele lui Banks îi urmăreau pe amîndouă malurile fluviului pe confederaţii care mai opuneau rezistenţă.

„Pentru noi, războiul e pe sfîrşite, spuse Murphy, un război de partizani fără glorie se va desfăşura acum, în pădurile noastre, dar Louisiana aparţine de acum încolo Uniunii."

„E momentul să ne ardem trestia şi bumbacul", porunci Adéle Barrow prietenelor ei, adunate la biserica-spital de la Sainte-Marie.

Un sergent, căruia i se amputase un picior, aplaudă auzind aceste vorbe.

„Pustiiţi totul în faţa yankeilor, zise el cu o voce nesigură şi puneţi-mi pistolul la îndemînă, primul care va intra în această biserică va muri!"

„Haideţi, spuse curajoasa fată bătrînă, şi Dumnezeu să ne ajute să ne răzbunăm!"

În ziua aceea Virginie se întoarse la Bagatelle mai devreme ca de obicei. Rosa o informă că nişte cavalerişti albaştri trecuseră prin faţa casei şi că unul dintre ei părea că notează ceva într-un carnet, înainte de a porni la drum spre Sainte-Marie, pe malul fluviului.

„Sunt aici, stăpînă! Doamne, ce ne facem, ?"

„Nimic, Rosa, nu vă fie teamă. Pregăteşte-mi baia."

La sfîrşitul după-amiezii se auzi deodată un tropot de cai pe aleea de sub stejari. Virginie, care se odihnea goală pe pat, se ridică şi veni la fereastra deschisă, în spatele perdelelor de voal trase.

Văzu un grup de ofiţeri cu cizmele prăfuite, care, după ce-şi scoaseră pălăriile negre, păreau că pun ceva la cale, înainte de a se apropia de casă. Deodată, se dădură respectuos la o parte, pentru a face loc unui cavalerist mai în vîrstă, cu înfăţişare mîndră, dar vizibil obosit şi preocupat. Cu uşurinţă, Virginie îşi dădu seama că e un general din armata Uniunii, văzînd cele două rînduri de nasturi aurii pe tunica albastră, garniturile de catifea neagră de la guler şi manşete şi cele trei stele de argint de pe epoleţi. El opri calul la picioarele scării, în timp ce un sergent-major descăleca. Cînd generalul începu să vorbească, ea recunoscu fără greutate accentul de Massachusetts.

„Vom rămîne peste noapte aici, spuse el. Instalaţi pază la intrare; oamenii vor dormi în parc. Uită-te, sergent, dacă a mai rămas cineva în casă!"

Pe cînd ofiţerul urca treptele, Anna, atrasă de zgomot, îşi suflecă fusta şi alergînd traversă casa.

„Doamnă, doamnă, sunt aici! Sunt aici!"

„Linişteşte-te, Anna, îi strigă Virginie prin uşă şi spune-le acestor domni că stăpîna ta va coborî imediat."

Înainte de a-şi pune o rochie, Virginie se întoarse la fereastră. Generalul intrase în salon. Tinerii ofiţeri, trîntiţi în balansoarele de pe verandă, cu sabia între picioare trăncăneau.

„Al cui e rîndul mîine, să dea foc casei după plecarea generalului?" spuse o voce.

„E rîndul meu, căpitane. Asta e de lemn şi nu va fi prea greu."

Doamna de la Bagatelle ştia multe despre firea bărbaţilor. Deschizînd şifonierul, rămase o clipă pe gînduri, apoi se decise pentru o rochie brodată, pe care n-o mai purtase de la logodna ei cu Adrien şi şi-o trase cu iuţeală peste cămaşa de dantelă. Se roşi puţin în obraz, verifică simetria buclelor şi coborî în salon. Generalul şi cei trei ofiţeri, cu mîinile la spate, ca nişte turişti priveau tablourile. Auzindu-i paşii se întoarseră. Toţi avură impresia că portretul cel mare al acelei frumoase pe care tocmai îl admiraseră cu o clipă înainte se însufleţise deodată.

„Domnilor?" spuse Virginie simţindu-se în largul ei.

„Sergent-major Coste, se prezentă unul dintre ofiţeri, înclinîndu-se. Domnia-sa e generalul Banks doamnă, din armata Statelor Unite. Deşi va fi, fără îndoială, neplăcut pentru dumneavoastră, avem de gînd să petrecem, noaptea sub acest acoperiş. E război!"

Generalul se înclinase scurt şi rece, în timp ce considera această toaletă mai mult decît frivolă pentru o doamnă din Sud.

„Cum nu-i stă în putinţă unei femei singure şi fără apărare să dea afară nişte intruşi, presupun că n-am altceva de făcut decît să vă socotesc nişte vizitatori obişnuiţi. Luaţi loc, deci. Majordomul meu o să vă arate camerele disponibile. Pot să vă ofer puţin porto?"

Generalul, încins cu o eşarfă galbenă, se aşeză pe canapea, urmat de colonelul şi de locotenentul care îl încadrau. Sergentul părăsi salonul.

Cînd Brent apăru, aducînd pe un platou de argint, care tremura în mîinile sale, vinul şi paharele de cristal, generalul îşi ridică sprîncenele cu un gest uimit.

„Nu suntem obişnuiţi să fim întîmpinaţi în acest fel, doamnă şi, credeţi-mă, bunăvoinţa dumneavoastră mă mişcă."

„Ce vreţi, domnule general, rămasă de curînd văduvă, căci soţul meu a fost francez, ucis în Mexic, unde a luptat pentru ţara lui, ştiu că soldaţii sunt oameni şi că, învingători sau învinşi, apreciază oricînd un pahar de porto. Bineînţeles, dacă nu vă deranjează să fiţi serviţi de un sclav", spuse, ironică, Virginie.

Banks zîmbi, apreciind atitudinea acestei femei silite să fie gazdă.

După ce Brent umplu paharele, doamna de Vigors se grăbi să bea. „Vedeţi, spuse ea, zîmbind, vinul meu nu este otrăvit."

Acestea fiind zise, conversaţia se desfăşură pe un ton calm şi amabil, generalul se informă despre domnul de Vigors, puse întrebări despre plantaţie, bumbac, melasă şi indigo.

„Nu m-am ocupat niciodată de aceste lucruri, spuse Virginie. Avem un intendent care a dispărut de cîteva luni, negrii s-au împrăştiat, pămîntul e în paragină. Este o plantaţie săracă, domnule general, mă tem că nu veţi găsi de nici unele, iar această veche clădire din lemn va arde cu uşurinţă... căci aşa vă este obiceiul, nu-i aşa, să daţi foc caselor în care aţi rămas peste noapte?"

Banks şi ofiţerii săi schimbară priviri stînjenite.

„Credeţi-mă, nu este o regulă, spuse generalul, dar înţelegeţi că duş... trupele adverse fiind aproape, datoria noastră de soldaţi este să nu le uşurăm întru nimic sarcina. Dacă ni se întîmplă să distrugem locuinţe ca a dumneavoastră, nu o facem de plăcere, ci pentru că nu putem lăsa în picioare adăposturi pentru cei care sunt ostili armatei Statelor Unite."

„În toate cazurile rezultatul este acelaşi domnule general, pentru cei care le locuiesc de atîta vreme. Doar războiul dumneavoastră este un război civil!"

Generalul îşi reprimă o grimasă şi, înduplecîndu-se, Virginie schimbă vorba. După ce ofiţerii şi-au luat în primire camerele şi se pregătea cina, se auziră strigăte venind din bucătărie. Uşa se deschise brusc şi în cadrul ei apăru Anna, spumegînd de furie, cu un sucitor de întins plăcinte în mînă.

„Unu' vrea să ia de la mine maşina de gătit, stăpînă, să facă mîncare la yankei, dacă nu iese din bucătărie, îl omor!"

În spatele curajoasei femei, se profila un soldat înalt şi deşelat, cu mîinile roşii, care păru surprins văzîndu-şi generalul dat la vorbă cu „sclavagista". Virginie zîmbi, la fel generalul şi ofiţerii.

„Ar fi, poate, mai simplu, Anna, să faci mîncare pentru toată lumea! Dacă aceşti domni vor, bineînţeles, să-mi ţină companie la masă."

Colonelul schiţă un gest de protest, dar generalul acceptă, vizibil satisfăcut de perspectiva unei mese burgheze. Virginie îi rugă pe oaspeţi să o scuze. Avea de dat ordine pentru cină. Un sfert de oră mai tîrziu, în timp ce Banks şi ofiţerii săi terminau sticla de Porto, bucătarul generalului, sub privirea severă a Annei, jumulea cei doi pui ce urmau să fie felul de mîncare principal.

Masa a fost plăcută, Virginie străduindu-se să-i facă pe yankei să-şi uite poziţia lor de ocupanţi. Doamna de Vigors socoti că era potrivit să mai scoată cîteva sticle de vin, care-i ajutară pe aceştia să uite că sunt în război, că iau masa pe teritoriul duşman, cu o gazdă în rochie transparemtă, purtîndu-se de parcă ar fi fost prieteni.

Cînd Brent se prezentă în timpul desertului şi spuse că tocmai a snopit în bătaie un militar pe care l-a prins scotocind într-o odaie de la parter, generalul izbucni în rîs, trimise după sergentul-major şi-i spuse clar să interzică orice jaf. Virginie îi mulţumi cu unul din acele zîmbete în care bărbaţii ştiu să desluşească promisiuni neaşteptate.

„Sunt fericită domnule general, să constat că armata Statelor Unite nu este totuna cu banda de jefuitori adunaţi de Butler, de care s-a spus că este mai rea decît spînzurătoarea."

„Misiunea noastră, doamnă, este să cîştigăm un război pe care nu l-am dorit, pentru a reconstitui Uniunea, nu pentru a-i fura pe cetăţenii derutaţi de negustorii de sclavi!"

După ce s-a băut cafeaua, la un semn discret al generalului, ofiţerii îşi luară rămas bun, lăsîndu-l pe şeful lor singur cu stăpîna casei. Servitorii negri nu fură mai puţin miraţi decît soldaţii care se instalaseră afară, nu departe de casă şi nici santinelele văzîndu-l, la căderea nopţii, pe generalul Banks stînd pe verandă cu stăpîna casei.

Virginie se arătă vorbăreaţă şi seducătoare, uşor ironică uneori, adesea melancolică, evocînd războinicului viaţa liniştită a Sudului şi punîndu-i întrebări despre viitor. Puţin cîte puţin, ajunseră la confidenţe şi cînd Brent servi ceaiul de sassafras, văzu cu groază cum generalul mîngîia încetişor braţul stăpînei sale.

Dis-de-dimineaţă, cînd goarna sună deşteptarea, ridicînd în zbor păsările cardinal şi sturzii adormiţi în frunzele stejarilor, generalul Banks se întoarse discret în camera ce îi fusese pusă la dispoziţie şi îşi făcu toaleta. Ordonanţa care îi aduse apă caldă băgă de seamă patul neatins, buna dispoziţie, neobişnuită, a lui Nathaniel Banks şi îşi spuse că generalul îşi petrecuse, cu siguranţă în această casă una din cele mai bune nopţi de război.

În picioare, în spatele ferestrei, Virginie urmări pregătirile de plecare şi auzi, în fine, cuvintele care o linişteau.

„Generalul doreşte să nu se dea foc acestei case şi ordonă să nu se ia nimic, spunea colonelul. Supravegheaţi-vă oamenii, domnilor, veţi răspunde de încălcarea ordinului în faţa Consiliului de război!"

Virginie îl văzu pe şeful armatei din golf sărind în şa, apoi îndepărtîndu-se, însoţit de statul său major, spre aleea de stejari.

Înainte de a se angaja sub frunziş, el se întoarse spre casă, sperînd că poate, în spatele perdelelor trase, va zări o siluetă de femeie. Virginie nu se arătă însă.

Trupa porni în sfîrşit la drum, cîntînd cîntecul urît de sudişti: *John Brown Body* [x]

John Brown zace în mormînt
şi corpul lui putrezeşte
Dar sufletul lui mărşăluieşte
Gloria, gloria, aleluia!
Dar sufletul lui mărşăluieşte…

„Mărşăluieşte prin infern, da, ca toţi ăştia", murmură Virginie.

Bagatelle era salvată. O sună pe Rosa, o puse să-i schimbe cearşafurile şi se culcă din nou.

Capitolul XXIV

În zilele următoare, Virginie a aflat că oamenii lui Banks, nu se comportaseră peste tot la fel de bine ca la Bagatelle. La nord de parohia Pointe-Coupée, arseseră două mii de barili de melasă şi cincisprezece mii de saci de porumb, pe care nu i-au putut lua cu ei.

Casa familiei Tampleton a fost jefuită de un grup de federali care ştiau că Willy e colonel în armata sudistă. În sfîrşit cel pe care Virginie îl convinsese „în felul ei" să cruţe Bagatelle formase un corp de armată din negri, numit „regimentul Africa", care, încadrat de ofiţeri albi, începea să ocupe forturile recent cucerite.

Cu toare că le dădea satisfacţie negrilor automat eliberaţi prin lege în teritoriile aflate sub autoritatea armatelor Uniunii, generalul continua să folosească denumirea de „sclavi" şi recunoştea bucuros că „negrilor le era silă de orice muncă, indiferent dacă le era plătită sau

---

[x] Compus de Julia Ward Howe în cinstea lui John Brown, spînzurat la 2 decembrie 1850, la Charleston. Era cîntecul de marş al armatelor Uniunii. *(n.a.)*

nu". Noua sa politică, inspirată de Washington, era reluarea muncii pe plantaţii. Poate mersese puţin prea departe, cînd îi spusese Virginiei, în timpul întîlnirii lor: „Peste trei ani, după restabilirea păcii, în noul sistem, de muncă salarial, statul Louisiana va produce de trei ori mau mult decît în anii cei mai prosperi din trecut". Atîta timp cît războiul continua, plantatorii nu ţineau să dea Nordului un concurs pe care combatanţii Confederaţiei îl socoteau o trădare.

Între timp , rezervele erau pe sfîrşite şi trebuiau luate măsuri în vederea stimulării unei producţii de supravieţuire. De aceea, contractele propuse plantatorilor spre a pune punct raporturilor cu negrii eliberaţi nu erau respinse de către toţi. De altfel, aceste contracte nu aveau nici o consecinţă pentru plantator în privinţa renunţării lui la drepturile de proprietar asupra sclavului. Astfel încurajaţi să revină pe plantaţii, negrii trebuiau să se angajeze să muncească „cu hărnicie şi credinţă, să aibă o purtare respectuoasă faţă de cei care îi angajau şi să se supună cu desăvîrşire pentru îndeplinirea obligaţiilor lor". La rîndul lor, plantatorii sau cei ce îi foloseau, aveau obligaţia să-i hrănească, să-i îmbrace, să-i trateze cum se cuvine şi să le dea, la sfîrşitul anului, a douăzecea parte din recoltă, s-o împartă între ei sau o îndemnizaţie lunară fixă, după cum urmează: trei dolari pentru vizitii şi pentru muncitorii la trestie de zahăr, doi dolari pentru muncitorii de la cîmp, bărbaţi sau femei; un dolar pentru servitorii de casă.

Brent observă pe dată că era mult mai puţin decît le dădea Virginie în fiecare lună, în dar şi Ilefet, valetul lui Clarence, care, de la plecarea stăpînului său stătea degeaba, propuse imediat să se refuze o asemenea libertate atît de puţin profitabilă.

Generalul Banks aduse la cunoştinţă tuturor printr-o decizie că: „Toţi negrii fără ocupaţie vor fi folosiţi la munci publice".

În timp ce negrii cu stăpîni buni se întorceau la aceştia, o dată ce euforia eliberării trecuse, ceilalţi, care suferiseră acte de violenţă din partea stăpînilor, se fereau să apară. Se întorceau mai ales femei, copii, bătrîni şi infirmi.

Noile regulamente prevedeau că negrii nu vor fi autorizaţi să rămînă pe plantaţia căreia nu-i aparţineau, şi că nu le va fi permis să-i părăsească pe aceia care erau legaţi prin contract decît cu permis de trecere dat de proprietar. În fine, actele de nesupunere vor fi pedepsite. Generalul Banks procedase în acelaşi fel şi în cazul numirii unui „administrator pentru munca negrilor" după ce declarase că „proprietatea sclavagistă, evaluată în Louisiana, la o sută şaizeci de milioane de piaştri, a încetat să mai existe". Contradicţiile incontestabile ce reieşeau din diferitele texte care reglementau munca

negrilor dovedeau, după părerea plantatorilor, incapacitatea aboliţioniştilor de a hotărî clar şi fără demagogie viitorul Sudului agricol.

Oamenii generoşi care aprobau măsurile de eliberare nu vedeau în această atitudine decît dorinţa de a-i supune pe negrii liberi unor constrîngeri identice cu cele pe care le cunoşteau mai înainte, lipsa de siguranţă compensînd obligaţiile decurgînd din condiţia de sclav abolită.

„De fapt, spunea Clément Barrow, nu li s-a dat decît un cuvînt-jucărie: «libertate». În viitor, cînd ei îşi vor da seama că acest cuvînt e lipsit de semnificaţie, yankeii vor avea multă bătaie de cap."

Zilnic, Virginie vedea revenind la Bagatelle muncitorii de pe cîmp, care, dezertînd, cereau „lu' domnu' Dandrige" să reia munca. Cea mai mare parte din aceşti oameni erau jigăriţi, sfrijiţi, neliniştiţi. Neputînd ea însăşi să-i pună la lucru, şefii de echipă germani înrolîndu-se în unităţile sudiste îi încredinţă, spre îngrijire, bătrînului Télémaque în aşteptarea unei minuni, nici ea nu ştia care.

„Toţi vor contracte, stăpînă, spunea şeful coralei, vor să planteze aici bumbac, vor să fie sclavi voluntari...ca totul să fie ca altădată!"

Ea îşi petrecea acum toate dimineţile la spitalul plantaţiei, unde nimeriseră nişte răniţi.

„E trist, îi spunea Murphy, să-i vezi pe nenorociţii ăştia cărora li s-a dat o lopată în chip de armă şi care s-au lăsat împuşcaţi de nordişti, aşa-zişii lor eliberatori."

„Am hotărît să-i eliberez pe toţi ca să le dau posibilitatea să-şi aleagă singuri viitorul."

„Ce să aleagă? Trebuie să mănînce, să doarmă, să aibă un acoperiş — ceea ce doar plantaţia le poate asigura."

„Dacă măcar Clarence ar fi aici, suspina Virginie, el ar pune totul în mişcare. Bumbacul nu cere decît să crească."

Într-o seară de noiembrie apăru generalul Richard Taylor, tot aşa cum apăruse generalul Banks, a doua zi după înfrîngerea de la Port Hudson.

„Sunt cenuşiii, strigă Anna. Poate că i-au omorît pe toţi albaştrii!"

Bucătăreasa îşi făcea iluzii. Generalul înconjurat de cîţiva ofiţeri toţi la fel de extenuaţi ca şi el, tocmai condusese un atac contra soldaţilor lui Banks rămaşi în urmă, care urcau pe malurile fluviului Mississippi spre Vicksburg, unde îşi impusese autoritatea armata lui Grant.

Virginie, mereu la pîndă în spatele ferestrei sale, constata că sudiştii păreau într-o stare mult mai jalnică decît nordiştii. Un tînăr locotenent zgomotos strigă pe verandă că aşa cum federalii chefuiseră

în această casă, cu asentimentul stăpînei, se cuvine ca ei să facă la fel, să o spînzure pe trădtoare şi să dea foc plantaţiei unde Banks dacă aşa de bine fusese primit, s-ar putea să mai revină.

„Sunt doar ai noştri, gîndi Virginie, şi mi se par mai periculoşi decît yankeii."

Pînă în camera ei răzbătea zgomotul de cizme, de mobile deplasate. Fără să şovăie îşi puse rochia brodată a cărei putere de seducţie o cunoştea şi coborî în salon.

„Domnilor, spuse ea, ajungînd în mijlocul lor, ce căutaţi? Aici nu sunt yankei."

„Ehei, dacă nu sunt, au fost,! şi căutăm şi ceva de băut", spuse un locotenent.

„Vi se va da de băut după ce veţi scoate din buzunare ceea ce aţi luat din casă şi după ce vă veţi prezenta. Sunt soţia generalului de Vigors, şi militarii care şi-au pierdut măsura nu mă sperie!"

Generalul Taylor, prăvălit într-un fotoliu, se ridică în picioare şi se prezentă. Făcu apoi un gest cu mîna şi-şi concedie statul major."

„Scuzaţi această intrare inoportună, dar suntem după două zile de lupte neîntrerupte. Trebuie să ne odihnim."

„Sunteţi bineveniţi, dar vă rog mult ca oamenii dumneavoastră să se poarte corect. Tot ce am aparţine Confederaţiei, dar cel puţin să nu trateze această casă mai rău decît au făcut yankeii."

Dick Taylor se înclină.

„Ni s-a spus, doamnă, că i-aţi primit cu destulă amabilitate, or, ei sunt duşmanii noştri..."

„Şi ce-aţi fi vrut să fac singură şi neînarmată, să-i zgîrii pe obraz? N-aveaţi decît să fiţi aici, ca să mă apăraţi, dragul meu. Nu m-am gîndit decît să-mi salvez casa şi pielea!"

„Dar de aici şi pînă la a-i hrăni şi adăpa fastuos e o diferenţă!"

„S-au servit, fără permisiunea mea, credeţi-mă... cum erau gata s-o facă, acum cîteva clipe, oamenii dumneavoastră. Prietenul meu, colonelul Tampleton, va fi fericit să afle cum se poartă confederaţii!"

„Colonelul Tampleton a devenit general, doamnă, de cîteva zile şi-l cunosc bine."

„Cînd îl veţi întîlni, generale, înrtrebaţi-l deci ce gîndeşte despre doamna de Vigors şi veţi şti şi dacă sunt capabilă de josniciile pe care mi le reproşaţi!"

Generalul ruşinat se scuză.

„E război doamnă, un război urît şi cîteodată mai uităm bunele maniere."

„Cînd eşti fiul unui preşedinte al Statelor Unite, ele nu trebuie uitate, generale... dar vă iert. Voi da dispoziţie să vi se pregătească o

baie, iar Anna va găsi ea din ce să vă pregătească o masă onorabilă. Am reuşit să dosesc de furia yankeilor o carafă cu vin vechi de Porto şi alte cîteva sticle de vin. Sunt sigură că ofiţerii dumneavoastră vor şti cum să se poarte la masă."

Locotenentul apăru cu doi sergenţi, dintre care unul avea braţul bandajat. Brent împinse uşa, de data aceasta fără să tremure. Cenuşiii ale căror uniforme erau mai mult kaki după atîtea luni de război, doar le erau prieteni. Iar Anna, la rîndul ei, nu se lăsă rugată să treacă la bucătărie.

„M-am dus să fac un tur pînă la spitalul dumneavoastră, spuse sergentul-major rănit, în timp ce generalul făcea baie; sergentul meu a recunoscut printre negrii de acolo cîţiva dezertori dintr-o companie de terasamente, din regimentul 3. Vor fi spînzuraţi mîine dimineaţă!"

Virginie tresări.

„Cum? dar dumneavoastră sunteţi aici, la mine, şi aceşti negri îmi aparţin. Au venit ca să fie îngrijiţi. Se vor întoarce în armată, de îndată ce vor fi vindecaţi. Nu vă daţi seama ce vorbiţi!"

Generalul Taylor, spălat, periat, ras, reveni tocmai bine ca să-l facă să tacă pe zelosul major.

„Fiţi amabil şi trimiteţi-l pe sergentul dumneavoastră vînător de dezertori la bucătărie, unde sunt nişte pui de jumulit!"

Paradoxal, masa a fost mai puţin veselă decît aceea prezidată cu cîteva zile mai înainte de generalul Banks. Primenit şi plin de încredere, generalul Taylor, redevenind gentilomul perfect, apreciat de întreaga armată confederată, evită să vorbească de grozăviile de pe cîmpul de luptă.

„Într-o zi vom reda Louisianei splendoarea ei de odinioară" spuse el mai mult din curtoazie decît din convingere.

Virginie, care îl ştia în secret partizan al abolirii sclaviei, înţelegea tristeţea acestui războinic de valoare. Tragedia lui era faptul că, loial şi fidel confederaţilor, era conştient că duşmanul avea într-o oarecare măsură dreptate.

Cînd ofiţerii, morţi de oboseală, s-au retras, ea îşi invită oaspetele să bea o ceaşcă de ceai în faţa căminului din salon, în care trosneau nişte buşteni plăcut mirositori. Urmărind cu privirea dansul frenetic al flăcărilor, generalul se lăsă copleşit de melancolie, savurînd în acest popas fericit, între două pericole, o scurtă revenire la pacea domestică de care orice om, chiar luptătorul cel mai entuziast, are uneori nevoie.

„Cînd voi trăi o seară ca aceasta, liniştită şi calmă, lîngă o femeie dulce, într-o casă în siguranţă? Mă va ţine oare departe războiul multă vreme pentru a nu vedea odată pacea restaurată, balurile, marile picnicuri sub magnolii şi plimbările cu vaporul pe fluviu?..."

Virginie, care se sculase să cureţe o lumînare, trecu prin faţa căminului, dînd astfel la iveală generalului care medita, transparenţele îndrăzneţe ale rochiei. El nu căută să-şi ascundă privirea îndreptată asupra acestei siluete. În ciuda celor cincizeci de ani trecuţi, Virginie îşi păstrase o siluetă deosebit de atrăgătoare, cu atît mai mult cu cît restricţiile ultimului an o ajutaseră să piardă cîteva kilograme. De aceea, cînd ultima buturugă se topi într-o jerbă de scîntei luminînd penumbra salonului ca un foc de artificii mov, nu se miră cînd simţi mîna generalului pe braţul ei. Zîmbi complice. Privirea profundă şi galeşă a ofiţerului se asemăna cu aceea a răniţilor din biserica Sainte-Marie.

Ea se ridică, îl sărută pe frunte şi-i spuse în şoaptă:

„Veniţi, vreau ca această noapte să fie făcută din pace şi dragoste!"

Dimineaţa, Virginie trebui să-l trezească pe soldatul vîrît lîngă ea, sub cuvertură.

„Nu sunt Calipso, spuse ea încet. Ulysse trebuie să se întoarcă la spada sa."

De data aceasta, dădu la o parte perdelele ca să facă semn cu mîna generalului în momentul în care mica trupă se angaja sub stejari, părăsind plantaţia. Puţin ruşinat de-a fi cedat îmbrăţişărilor pătimaşe ale unei necunoscute, dădu pinteni calului, salută agitîndu-şi pălăria decolorată, apoi începu să cînte *Dixie* — cîntecul Sudului.

Mi-ar plăcea să mă întorc în ţara bumbacului
Căci totul rămîne aci ca în vremuri bune
Vai! cît e de departe ţara mea, Dixie!

Ultimele cuvinte, reluate în cor de cavalerişti, fură acoperite de zgomotul copitelor cailor şi înăbuşite de bolta verde a crengilor.

Doamna de Vigors îşi începu toaleta, convinsă că făcuse tot ce depinsese de ea pentru ca Bagatelle să fie cruţată. Cînd traversă salonul cel mare, i se păru că marchizii de Damvilliers, aplecaţi în cadrele lor ca nişte spectatori rezemaţi în coate pe marginea lojilor de la teatru, îi zîmbeau.

După cîteva zile, Ed Barthew şi Mignette veniră cu copilul să-i ceară ospitalitate. Casa lor de la Bayou-Sara arsese ca cea mai mare parte a micului oraş în urma unui bombardament yankeu, care n-avea alt scop decît să alunge cîţiva trăgători confederaţi, ce stăteau la pîndă pe malul rîului şi, înarmaţi cu carabine *Spencer* cu repetiţie, îi doborau ca pe nişte marionete de bîlci pe marinarii Uniunii de pe vasele lor.

După ce i-a instalat, Virginie îl întrebă despre sfîrşitul conflictului.

„În ceea ce priveşte Louisiana, războiul se termină, spuse el. Dar va continua în nord. Se pare că Lincoln a promis că-i iartă pe toţi confederaţii ce vor depune jurămînt Uniunii.“

Barthew, de obicei atât de sigur, părea pesimist.

„Dacă Beauregard s-ar fi îndreptat spre Washington, după victoria de la Manassas-Bull's Run ar fi cîştigat războiul. Acum totul va depinde de resursele în oameni şi în material ale armatelor, dar tare mă tem că Statele noastre ruinate vor ceda unul după altul, iar yankeii nu vor slăbi rezistenţa în ţinuturile cucerite. Aşa că acum Nouvelle-Orléans-ul şi-a recăpătat aspectul din timp de pace. Se reiau afacerile şi vapoarele venite din Europa aduc zilnic acele mărfuri de care au fost lipsiţi din cauza blocadei. Doamna Augé, negustoreasă de noutăţi, s-a dus în Franţa şi a adus de acolo, dacă ar fi să te iei după anunţurile apărute în ziare, o mare gamă de articole: peruci, produse de parfumerie Lubin, Violet şi Pinaud; mănuşi Jouvin, piepteni Baga etc. Pe tejghele au apărut coniacul, vermutul, absintul de Pernod... Domnul Périer din strada Regală a primit piane Pleyel, Erard şi Debain. Locuitorii din Nouvelle-Orléans încep să spună că nu-i mai priveşte războiul. Ei vor din nou prosperitate. Deja se dau baluri unde ofiţerii yankei nu duc lipsă de dansatoare. De la destituirea lui Butler, mulţi oameni găsesc că noua administraţie care îi protejează împotriva pretenţiilor negrilor este satisfăcătoare. Uite, Virginie, ce scrie în *Estafette du Sud*, editat de domnul Lefranc.“

Virginie luă jurnalul întins de avocat şi citi articolul cu titlul: *Un secret divulgat*. „Aţi auzit doamnă Beggs, zvonul care circulă? — Nu, deloc, nu ştiu, spuneţi repede despre ce este vorba. — Da, dar am promis că voi fi discretă ca un mormînt, — Vă jur, că am să păstrez secretul. Să mor în clipa în care îl voi trăda! — Ei bine, doamna Fuddy mi-a zis ieri că madam Trot îi spusese că sora soţului ei este informată de o persoană care visase că fiica mai mare a doamnei Trouble i-a spus doamnei Fickner că bunica ei ştie, dintr-o scrisoare sosită de la fratele mai mare al surorii celui de-al doilea soţ, iar zvonul este garantat, că un şlep cu stridii sosit din insulele Fidji aduce vestea că sirenele din această regiune poartă crinoline.“

„Iată cu ce se distrează ziariştii din Nouvelle-Orléans în timp ce Sudul luptă pentru supravieţuire. Femeile nu se gîndesc decît cum să-şi procure crinoline pentru a le maimuţări pe frumoasele de la curtea lui Napoleon al II-lea. Asemenea copilării sunt o nenorocire în împrejurările actuale, nu vi se pare?“

„Trebuie să înţelegi femeile, Ed, lor nu le place războiul şi se plictisesc repede. Spaima odată trecută, ele vor să trăiască, numai să trăiască!“

„Din fericire, cele de pe plantaţii se comportă altfel decît *papagalii* din Nouvelle-Orléans! Dar, dumneata, Virginie, ce ai de gînd să faci?"

„Sunt obosită Ed, teribil de obosită. Mă simt atît de singură în această casă imensă! În curînd nu voi mai avea bani, desigur, o să-mi vînd bijuteriile, dar asta cît timp va prelungi agonia plantaţiei? Dacă ar fi fost aici Clarence..."

Adesea, seara, cu tot gerul iernii, înfofolită în şaluri, Virginie mergea pe sub stejari pînă la fluviu. Uneori simţea o dorinţă subită să-şi facă bagajele, şi, cum navigaţia se restabilise pe Mississippi, să părăsească această ţară pentru totdeauna, să plece la Paris şi să regăsească acolo o viaţă tihnită alături de Gratianne, dar mai ales de Charles, acest fiu neglijat atîta timp, care îi stăpînea gîndurile din ce în ce mai mult.

Dinastia marchizilor de Damvilliers era stinsă. Pentru cine apărase ea plantaţia? Pentru ce cedase ca o prostituată unor soldaţi lipsiţi de afecţiune, dacă nu pentru acest băiat care, spera ea, se va întoarce aici într-o zi?

Zbuciumul o copleşea nestăvilit ca apele fluviului, credincioase şi indiferente. Mississippi căra în acest anotimp rămăşiţele vaselor incendiate, pe care curentul le lua odată cu trunchiurile copacilor şi crengile uscate, epave adăugate de om deşeurilor naturii. De fiecare dată cînd se întorcea acasă, se oprea în faţa mormîntului Juliei, unde îşi regăsea curajul. Imaginea fiicei sale aflată sub pămîntul călcat în picioare justifica cramponarea ei de domeniu, ca de ultimul său bun.

Mignette şi soţul ei erau îngrijoraţi văzînd-o astfel, plimbîndu-se de colo-colo, îndurerată şi mută ca un spectru negru. Pe furiş, doctorul Murphy o observa şi o vedea lunecînd încetişor spre renunţare. Nu-şi mai schimba rochia, îşi neglija coafura şi la orice sugestie ce i se făcea, răspundea: „La ce bun, acum?"

„Doza de decepţie care o chinuie pe Virginie a noastră a fost prea tare, îi spuse doctorul lui Barthew, într-o seară cînd goleau ultima sticlă de bourbon. Mă tem să nu piardă sensul realităţii, să nu devină o nebună blîndă, a cărei minte să nu o mai putem controla şi pe care va trebui s-o supraveghem ca pe un copil."

„Ce s-ar putea face să-i redăm voinţa de a lupta? Nu există nici un remediu? La ce serveşte ştiinţa voastră, Murphy?"

„Ştiu să îngrijesc corpurile bolnave, dar nu mintea tulburată, dragul meu. Se pare că în Europa au asemenea medici. Dar n-am nici o încredere în metodele unora ca domnii Falret şi Baillarget şi cu atît mai puţin în teoriile lui Guillaume de Griesinger despre inconştient şi

traumatismele eului... Ar fi poate ceva de încercat... dar n-a venit încă momentul!..."

Pacea falsă impusă parohiei Pointe-Coupée de ocupaţia yankee fusese tulburată în ultimele zile de apariţia cavaleriştilor sudişti angajaţi în raidurile contra nordiştilor. În ianuarie 1864, tunurile de pe vasul de război al Statelor Unite, *La Fayette*, trimiseră obuzele lor spre Saint-Francisville unde se ascundeau confederaţii. Ca de obicei, aici circulau zvonuri despre submarinul sudist *Hunley*, care, în timpul primei bătălii din istorie între submersibile, îl scufundase pe *Housatonic* construit de federali, cum că era pe punctul să urce pe fluviu şi să trimită la fund vasele lui Farragut.

Acest rechin de oţel, cu faimă de invincibil, de fapt, nu fusese văzut niciodată.

Rezistenţa sporadică a celor din Louisiana nu se mai manifestase decît prin acte sinucigaşe, deşi lipsite de eroism. Dacă luptătorii aceştia erau oarecum satisfăcuţi în amorul propriu, acţiunile lor întreţineau mînia yankeilor faţă de populaţie şi plantaţii.

Primăvara venise, dar pe cîmp nu se mai lucra, în ciuda mustrărilor aspre ale autorităţilor federale. Singura armă contra ocupanţilor rămînea forţa de inerţie. „Daţi-ne îndărăt prizonierii din Louisiana pe care îi deţineţi cu forţa, spuneau plantatorii şi aduceţi-ne negrii. Şi unii şi ceilalţi ne sunt necesari ca să pornim culturile." Nordiştii nu erau de acord să dea drumul unor oameni care, odată eliberaţi, ar fi pus din nou mîna pe arme. Generalul Grant se opunea chiar oricărui schimb de prizonieri, ştiind că Sudul începuse să ducă lipsă de soldaţi. Iar plantatorii îi respingeau pe negrii decişi să muncească, preferînd să vîndă puţin cîte puţin tot ce aveau pentru a supravieţui decît să furnizeze bumbac şi zahăr Uniunii.

„Sub ocupaţie, Sudul se va lăsa să moară de foame, pronostica Barthew. Este o atitudine nobilă, dar zadarnică. S-ar putea chiar să se întîmple ca plantatorii să fie expropiaţi şi pămîntul lor în paragină să fie dat unor emigranţi mai puţin scrupuloşi. Ştiu că oamenii din Washington au intenţia să folosească această metodă pentru a nimici pentru totdeauna societatea noastră agrară şi aristocratică."

„Ar trebui, spuse Murphy, ca unii plantatori să fie mai realişti şi să se hotărască să vadă mai departe decît acest război pe care noi avem, e limpede, puţine şanse să-l cîştigăm."

Scoasă din letargia ei, Virginie păru că în ziua aceea participă la discuţia bărbaţilor.

„A merge înainte, este deviza familiei Damvilliers. Dacă aş putea, aş pregăti semănatul chiar cu riscul de a fi considerată trădătoare... Dar, vai, sunt singură... şi la ce bun!"

„Voi lipsi cîteva zile, anunţă Murphy. Trebuie să merg la Nouvelle-Orléans să caut medicamente. Fiţi fără grijă în ceea ce mă priveşte. Mă voi strădui să aduc şi cîteva lăzi de whisky… cel mai bun leac, după părerea mea, pentru foarte multe rele!"

După plecarea medicului, dispoziţia doamnei de Vigors deveni şi mai sumbră. Singură, prezenţa micuţului Clarence Barthew, care încerca să meargă, o mai scotea din melancolie. Cu toate eforturile de imaginaţie ale Annei, ca să pregătească ceva bun din porumb şi gulii, Virginie de-abia mînca. Se aşeza la clavecin şi cînta ore întregi, de una singură, cu privirea vagă, şi cu zîmbet ciudat pe buze.

Într-o după-amiază din luna martie, muzica o împiedică pe Mignette, ocupată să repare o bluziţă, să audă tropotul unui cal urcînd pe alee. În schimb, scîrţîitul treptelor o făcu să ridice ochii de pe lucrul său, care deocamdată îi scăpă din mînă.

În cadrul uşii se decupa silueta lui Clarence Dandrige. La ţipătul doamnei Barthew, Virginie îşi întrerupse cîntatul la clavecin şi, învîrtindu-se pe taburet, îl descoperi la rîndul ei, pe noul venit. Rămase o clipă nemişcată, cu ochii holbaţi, apoi, alunecînd de pe scaun, căzu leşinată pe parchet. Doctorul Murphy, pătrunzînd în salon în spatele intendentului, se repezi s-o ridice.

„Nu-i nimic, spuse el. Mă gîndeam eu că lucrurile aşa se vor petrece!"

O oră mai tîrziu la asfinţitul soarelui, Clarence, aşezat la capul patului, o asculta pe doamna de la Bagatelle vorbind fără contenire. După ce-i spusese lui Clarence de moartea lui Charles de Vigors, Virginie voi să afle tot ce făcuse el însuşi în timpul lunilor de absenţă.

„Am fost la Morganza, la familia Mertaux. Trăiam de bine de rău, străduindu-ne să ajutăm oamenii lui Taylor să se ascundă cînd se anunţa o ofensivă a yankeilor."

„L-ai văzut pe generalul Taylor?", întrebă Virginie îngrijorată.

„Da. Mi-a vorbit de tine ca de o mare doamnă, suportînd cu demnitate vitregia soartei" spuse intendentul cu blîndeţe.

„Te-ai întors, în sfîrşit, repeta Virginie pentru a suta oară, nu poţi să-ţi imaginezi ce-au însemnau acele zile de război. Dar nu-ţi reproşez că ai plecat… Murphy mi-a povestit totul. Cît am regretat!…"

Clarence îşi lăsă în jos capul, grav şi smerit. Părul său alb, cu ondulaţii scurte, tenul bronzat, faţa slabă şi uscăţivă, ridurile fine de pe frunte nu alterau aerul de tinereţe degajat încă de persoana lui. Privirea lui păstra acea răceală de temut, pe care îi vezi în ochii fiarelor. De abia îndrăznea să se uite la Virginie, de teamă ca ea să nu-i citească decepţia din privire.

În cîteva luni, doamna de la Bagatelle se veştejise. Frumuseţea ei rămînea perceptibilă, dar lipsită de farmec. Părul spălăcit, tern, avea o culoare cenuşiu-roşiatică. Tenul îşi pierduse strălucirea. Pulsaţiile vieţii păreau că se manifestă numai în surdină în acest trup ostenit. Ceea ce îl impresiona mai mult pe intendent era felul în care Virginie pîndea cu pupilele neliniştite şi mobile un semn de compasiune, un gest de generozitate la interlocutorul său. Pentru prima dată, doamna de la Bagatelle i se păru vrednică de milă, ca o naufragiată. El ştia că ea speră un sprijin pe care numai el singur putea să i-l ofere, o promisiune care să-i împrăştie neliniştea, o dezminţire a convingerii că totul este pierdut. Clarence ezita să pronunţe cuvintele care îi veneau în minte şi pe care ea dorea să le audă, întrebîndu-se pînă la ce punct ajunsese Virginie, dacă ea nu se înşela încă o dată asupra importanţei şi calităţii provocării, singura soluţie încă deschisă spre viaţă.

„Mîine, sfîrşi el prin a spune, vom vorbi despre lucruri serioase. Odihneşte-te şi încearcă să nu te mai chinui cu întrebări care îşi vor găsi în mod firesc răspunsul."

Se ridică cu grijă, ca atunci cînd îţi iei rămas bun de la un bolnav.

„Dar rămîi, nu-i aşa Clarence… spune-mi, Clarence, rămîi cu mine?…"

„Da, Virginie, rămîn…"

„Cel puţin sper să nu rămîi, din milă!"

Îi tremurau buzele şi lacrimi de umilinţă îi curgeau pe obraji. Cu ele se ducea şi orgoliul ei. Îi luă mîna precipitat:

„Nu, nu rămîn din milă. Odihneşte-te acum!"

Înainte de a se întîlni cu ceilalţi în salon, ieşi pe verandă, inspiră adînc aerul proaspăt, încărcat cu toate miresmele familiare de la Bagatelle, cu unghia de la degetul mare făcu să sară o bucăţică din zugrăveala unei coloane, ciuli urechea la freamătul îndepărtat al fluviului atingînd trestiile de pe mal. Un liliac zbură deasupra acestei siluete încremenite în noapte şi, recunoscînd mirosul omului, se cufundă în frunzişul de stejar, unde rămase agăţat, în cutele aripilor sale de mătase.

Cînd Virginie se trezi, Clarence inspectase deja satul de sclavi, unde negrii îl primiseră cu mari demonstraţii de prietenie şi unde Télémaque îi oferi licoarea sa din scorţă, imposibil de băut.

„Vom lucra, domnu' Dand'ige?"

„Acum, voi veţi decide, sunteţi oameni liberi, după cîte mi s-a spus."

„Putem munci, cînd vreţi, domnu' Dand'ige."

„Mă voi întoarce, Télémaque. Spune celorlalţi că am nevoie să mă gîndesc puţin la toate acestea."

Proaspăt coafată de Rosa, purtînd o rochie de culoare deschisă, doamna de Vigors apăru la micul dejun, lucru pe care nu-l mai făcuse de multă vreme.

„Ai înviat", spuse veselă Mignette.

Virginie făcu cu mîna un gest evaziv, care putea să arate cît de provizorie este această metamorfoză.

Anna, ghicind poate că această zi va fi deosebită de celelalte, făcuse o dulceaţă de nuci de pecan. De îndată ce masa luă sfîrşit, Mignette şi soţul ei dispărură, lăsîndu-l pe Clarence în *tête-à-tête* cu Virginie.

„Am spus să se pregătească cabrioleta, spuse intendentul, Poate reuşim să facem un tur al proprietăţii, ca să vedem starea plantaţiei."

Doamna de Vigors, docilă, acceptă propunerea.

„Ia-ţi un şal, spuse Clarence, acum, de dimineaţă este încă răcoare."

Sub stejari un negru necunoscut de Clarence ţinea căpăstrul bătrînei iepe bălţate.

„Unde este Bobo?"

„La spital. Reumatism, sau nu ştiu ce. E bătrîn ca şi mine... ca şi dumneavoastră... ca toţi!"

Cu pălăria trasă pe ochi, căci mergeau cu soarele în faţă, Clarence dădu bici calului ca să iasă din proprietate, dar cînd cabrioleta se angajă la stînga, pe drumul de-a lungul fluviului, el încetini mersul calului.

Virginie stătea liniştită şi dreaptă pe capra capitonată, cu ochii pe jumătate închişi, din cauza luminii prea tari. Acum, orice hotărîre nu putea fi luată decît de bărbatul de lîngă ea, care, cu coatele sprijinite pe genunchi şi privirea îndepărtată spre orizont, slăbise hăţurile, lăsînd calul să meargă la pas.

„Iată, spuse el într-un tîrziu. Vom pune Bagatelle pe picioare. E muncă, multă muncă... dar, dacă ne grăbim, vom putea scoate totuşi o recoltă de bumbac şi în acest an. Am destui bani ca să cumpărăm pluguri noi cu brăzdar de fier şi avem destulă sămînţă. O să le propunem sclavilor, vreau să spun negrilor contracte bune şi-i vom interesa în ceea ce priveşte recolta... pentru a-i încuraja... "

Apoi se întoarse spre Virginie, căreia îi alunecase şalul descoperindu-i umerii. Cu grijă, cu un gest natural, îi puse şalul la loc şi reluă:

„Sudul cunoscut de noi a murit, Virginie, oricare ar fi sfîrşitul războiului. Cred că separatiştii nu vor cîştiga şi nimic nu va mai fi niciodată ca înainte. Sclavia nu va mai fi restaurată. Trebuie să ne pregătim pentru alt fel de existenţă. Va trebui să facem un pas important cu vremea ca să ne apropiem de această societate, dispreţuită de noi. Aristocraţia proprietarilor de pămînt a încetat să mai facă legea. Gusturile şi nevoile masei — o entitate pe care eu o detest — mîine vor hotărî alegerile economice. În schimbul docilităţii democratice şi materialiste, fără îndoială, ni se va lăsa libertatea spiritului. Sudul va supravieţui datorită lui."

Se opri în faţa tăcerii Virginiei, care părea că aşteaptă alte cuvinte.

„Poate te-ai întrebat de ce nu m-am angajat în acest război, născut în plin Sud, în zile fericite, pe care mulţi îl credeau inevitabil şi drept. Eu nu am luptat pentru că dreptatea oamenilor este de partea yankeilor ipocriţi, a acelor yankei pe care noi îi socotim nişte barbari. Noi, Cavaleri ai Sudului, deţinători ai onoarei pionierilor, am condus marele păcat de a menţine în sclavie fiinţe a căror piele este neagră, a căror spirit este necultivat. Le-am răpit ceea ce este hărăzit fiecărui om de la naştere: proprietatea asupra lui însuşi. Pierre Adrien a înţeles bine acest lucru. Plătim azi preţul încăpăţînării noastre, a justificărilor noastre amăgitoare, a egoismului înnăscut al rasei noastre. Dumnezeul în care credea Adrien şi care îşi recruta mercenarii precum îi era voia este de partea yankeilor. E rîndul nostru acum să fim cei drepţi."

Virginie îl luă cu timiditate de braţ.

„Ştiu că ai dreptate, cauza noastră nu era poate cea mai bună. Adevăratul curaj constă uneori în a te lăsa să fii considerat laş atunci cînd acuzatorii tăi ştiu că nu eşti aşa!"

Se opriseră în faţa unui cîmp imens, acoperit cu un fel de mărăciniş pitic, în mijlocul căruia cîţiva arbuşti îşi ridicau capul. Scăpat de controlul oamenilor, pămîntul trudea din greu să dea la iveală toată forţa sa vegetală, anarhică şi minunată.

„E îngrozitor! spuse Virginie, amintindu-şi cît de ordonat se aliniau odinioară tufele de bumbac.

Clarence coborî din cabrioletă întinzîndu-i mîna, apoi o porniră împreună spre această savană deasă şi răcoroasă. Cu un gest spontan, o luă pe după umeri, o trase spre el, îi scoase pălăria, se aplecă spre chipul acestei femei cu ochi albaştri, presăraţi cu puncte negre în care citi doar veneraţie. Din clipa aceea, Virginie ştiu ceea ce dorea să afle cu atîta intensitate: orice s-ar întîmpla, oricare ar fi sfîrşitul războiului sau culoarea cerului, ei îşi aparţineau unul altuia, după cum Bagatelle le aparţinea amîndorura pînă la moarte.

Înaintară în iarba înaltă, fremătînd de zumzetul insectelor tinere. Printre tufişurile stufoase, un lăstar de bumbac, pe jumătate înăbuşit, îşi înălţa floarea galbenă. Clarence o culese cu mişcări delicate, apoi o prinse în corsajul de dantelă al bluzei Virginiei.

„Iată, spuse el, darul meu pentru această zi şi angajamentul meu pentru totdeauna!"

Reveniră încet spre fluviu. Calul, pe care Clarence uitase să-l lege, o luase înapoi spre grajd, trăgînd după el cabrioleta goală.

„Ştii, spuse Virginie, generalul Tampleton... — Willy, fireşte — m-a cerut iarăşi în căsătorie... Nu i-am răspuns încă!"

„Şi ce ai de gînd să-i răspunzi?"

„Că e foarte tîrziu şi că nimic nu e mai frumos pe lume decît un cîmp de bumbac înflorit, în plin soare, mai ales atunci cînd cel care-l face să rodească e bărbatul căruia i-ai încredinţat tot sufletul!"

Clarence îi zîmbi, cu acea tandreţe profundă a celor care au depăşit simpla impetuozitate a dorinţei carnale.

Ţinîndu-se de mînă, de parcă ar fi plecat împreună să descopere o lume, o luară pe drumul îngust de pe malul fluviului, la capătul căruia se afla casa lor.

LUCRĂRI CONSULTATE

Arnaud, Achile, *Abraham Lincoln,* Charlieu Frères et Huilllery, Libraires-Éditeurs, Paris, 1865.

Belperron, Pierre, *La guerre de Sécession,* Librairie Académique Perrin, Paris, 1973.

Cahiers de politique étrangère, dirigés par Gabriel-Louis Jaray, *Louisiane et Texas,* ouvrage collectif, Paul Hartmann Éditeur, Paris, 1938.

Calhoun, Nancy Harris and James, *Plantation Homes of Louisiana,* Pelican Publishing Company Gretna, LA, 1974.

Catlin, Georges, *Les Indiens de la Prairie,* Club des Libraires, Paris, 1959.

Chardon, Louis de, *Damvilliers et son canton,* Cogere à Verdun, 1973.

Ciba les Cahiers, *La Nouvelle-Orléans, Marché du Coton,* nr. 49, vol. V, Bâle, septembrie, 1953.

Cruchet, René, *En Louisiane,* Delmas, Paris, 1937.

David, Jean, *Le Coton Et l'industrie cotonnière,* P.U.F., Paris, 1971.

Garnier, Paul, *Charles X,* Fayard, Paris, 1967.

Giraud, Marcel, *Historie de la Louisiane française,* cinci volume, Presses Universitaires de France, Paris, 1946, 1953, 1958, 1966, 1974.

Grandmaison, *Historie pathétique du peuple acadien,* Études, Paris, aprilie, 1922.

Huret, Jules, *En Amérique à la Nouvelle-Orléans,* Eugène Fasquelle, Paris, 1906.

Lacour-Gayet, Robert, *La vie quotidienne aux États-Uni,* Hachette, Paris, 1952.

Lanux, Pierre de, *Sud,* Plon, Paris, 1932.

Leblanc, Joyce Yeldell, *Gardens of Louisiana,* Pelican Publishing, Co. Gretna, LA, 1974.

Lemaître, Renée, *La Guerre de Sécession en photos,* Elsevier-Sequoia, Paris/Bruxelles, 1975.

Louisiana Review, vara, 1974, vol. III, Lafayette, LA.

Maréchal, Lucien, *L'or blanc,* Marabout-Université, Bruxelles, 1959.

Martin, Dr. Paul, *Le Rendez-vouz américaine* (Correspondence et journal inédits de Jacques Martin, 1853-1868), Plon, Paris, 1975.

Le Mississippi, Collection des grands fleuves, Edition Atlas, Paris, 1975.

Néré, Jacques, *La guerre de Sécession,* P.U.F., Paris, 1961.

Oudard, Georges, *Vieille Amérique,* Plon, Paris, 1931.

Price, William H., *Civil War,* Hand/book, Prince Litograph Co., Fairfax, Virginia, 1961.

Roujoux, baron de, *Histoire pittoresque de l'Angleterre et des ses possesions dans les Indes,* Imprimerie de A.Everat, Paris, 1834.

Rude, Fernand, *Voyage en Icarie, deux ouvrires viennois aux États-Unis en 1855,* Presses Universitaires de France, Paris, 1952.

Le Sud au temps de Scarlett, ouvrage collectif, Hachette, Paris, 1966.

Vandal, Marion et Lesourd, Paul, *La Fayette ou le Sortilège de l'Amérique,* Éditions France-Empire, Paris, 1976.
Wagner, Charles, *Vers la coeur de l'Amérique,* Librairie Fisch-Bacher, Paris, 1906.
The Bicentennerial Almanac, Editat de Calvin Linton Nelson Inc/Publishers, Nashville Tennessee, New York, 1976.
250 years of Life in New Orleans, Editat de Friends of the Cabildo-Louisiana State Museum, New Orleans.

ISBN 973-23-0456-1

Lei 8 000 +
TL 160
Lei 8 160